szegény pályatársakról, akiknek ezt az utat m
meg kell tenniök. Műterme körül egy kis telep
építtetett, ahol szobrászok és festők évi cseké
150 franc fizetése mellett lakást, műtermet
ingyen modelt kapnak. A kormány figyelmét
magára vonta ezen néhány év előtt létesített szé
intézménye Boucher-nak és a mostani Salonjuka
a festőből szépművészeti miniszterré lett Dujardin
Beaumetz nyitotta meg és le is foglalt mindjár
néhány munkát az állam számára.

Dujardin-Beaumetz igen sok körültekintéssel
kezdte meg hivataloskodását és nagy rokonszenvet
keltett maga iránt. Ha sokáig kormányon marad,
igen üdvössé lehet működése, mert nagyon otthon
van a művészet és művészek minden ügyeiben.
Csütörtöki estélyei a Palais Royal művészeti osz-
tályában találkozóhelye a párisi művészvilág elitjé-
nek és nemcsak a kellemes társas érintkezés szem-
pontjából bírnak jelentőséggel, de sok új művészeti
terv felvetése és tisztázásához is hozzá fognak
járulni.

Dr. Kúnfy Lajos

* A RÓMAI NEMZETKÖZI MŰKIÁLLÍTÁS. (Róma művészeti viszonyai. Olaszok, magyarok és egyéb nemzetek.) A jelen római műkiállítással foglalkozva, el kell hagynunk „a nagy művészeti hagyományok“ gondolatának ballasztját. Minden túlzás nélkül megállapíthatjuk, hogy alaposan megcsappannak a felcsavart várakozások, ha itt körültekintünk. Alig szolgálhatna mentségül, hogy Rómában még mindig a lassú kibontakozás rögös útjait járják a modern művészi irányzatok — szemben a klasszikus művészek nyomásával és dimenzióival. Csak egy ok foroghat fenn. Kevés a hivő és kevés a misszionárius. A teljes igazság kedvéért tegyük még hozzá, hogy kedvezőtlenek a művásárlási viszonyok is. Így történik, hogy a római művészek leginkább a külföld, különösképpen Anglia és Németország felé gravitálnak termékeikkel. E két országban még mindig akadnak kedvelői az azurban úszó campagnai táj- és életképeknek.

Fölösleges tán hangoztatnunk, hogy a római műkiállítás nem is tükörképe a kiterjedő modern olasz művészetnek. Ez irányban a milanói, firenzei, torinói, de főképpen a venéziai kiállítás nivójáról vonhatunk le következtetést.

A jelen kiállítás huszonkét termén végighaladva nagyon csekély számban látjuk a megénekelt olasz hangulatokat. Sőt lehangoltságot érzünk a sok rutin- és manir-mesterkedés, azonkívül a felületes rendezés láttára. S így nem egy nagy nemzetközi műtárlat karakterét kapjuk. Inkább valami rögtönzött, hatalmas műkereskedését. Egyes festők több művét ritkán helyezték egy csoportba s így, ha egy művészi egyéniségről óhajtunk áttekintést, különböző és távoleső termeket kell fölkeresnünk. Nélkülöztük a katalogust is az első napokon. A megjelent szerény füzetke egyébként csak a műtárgy címét, számát és a művész nevét tartalmazza. Több terem a teljes

Az idei olasz művészek jut. A második
tetés: a nagy aranyérem.

Viktor Emánuel király és Heléna királyasszony jelenlétében nyílt meg a jelen hetvenötödik római és ezúttal kifejezetten nemzetközi műkiállítás. Minden jelenlévő és kiállító művészt bemutattak az olasz felségnek, ki néhány szíves szó után mindegyikkel barátságosan kezet fogott. Így történt Hegedűs László festőnkkel is, kit a király rokonszenves érdeklődés hangján így szólított meg:

— Ah, ön magyar? Hány képe van a kiállításon?

— Öt, felség. Közülök kettő magyarországi képtárgy.

Magyar részről Hegedűs Lászlón kívül a magyar származású, de gyermekkorától kezdve Rómában élő s nyelvében inkább olaszszá vált Szoldatics György szerepel. Jeles római festő, Szoldatics Ferenc veterán művészünk legidősebb fia. Különösen arcképeivel tűnik ki. Nemrégiben X. Pius pápát festette. A harmadik: Guzmics Kálmán, székesfehérvári származású fiatal magyar festő, ki szintén Rómában tartózkodik.

Mindenekelőtt szóljunk az olaszokról, a kiemelkedőbb nevek, illetve a kiállított műtárgyak érdeme szerint, amint megállapodásra késztetnek bennünket. Legjelentősebb helyet foglalja el a tárlaton Aristide Sartorio, a berlini művészeti akadémia volt jeles művésztanára. Igen érdekes, kiváló művészi egyéniség. Mindegyik képében más technikával fest, aszerint, amilyen képtárgyat választ. Tőle látjuk a kiállítás legnagyobb tájképét: „Est a római campagnán“. A nagy vásznat óriási legelésző juhnyáj, pásztorokkal, kellemes hatású kékesszürke ég, a halványan fehérlő holddal, néhány árva bokor festői felfogásban tölti be. Szereti a nagy, nyugodt folthatásokat s e nagy képének mégis minden részletét látjuk, érezzük. Nagy tudással festi bivalyos tájképeit, birkáit, tengeri képeit és lovait Rajzai is magasan kiemelkedő művészi egyéniségről tanuskodnak. Ezek közül felemlítjük „Magyarországi Szent Erzsébet“-jét román építészeti miliőben, de a modellje germán leány lehetett. A mester sokoldalúságát bizonyítják még ugyanitt elhelyezett kisebb lovasszobrai s egy finoman mintázott kerek lapos gipsz domborműve. Vettore Zanetti Zilla igen sok poézissel festett két képet a mesés Venéziából. Nem a megszokott, tarka

* Lendvai Károly cikke.

Művészet 1905.

PÁRISI MŰVÉSZETI KRÓNIKA. (Cercle-k. A Bourdeley-árverés. Boucher intézménye.)

A párisi cercle-k, amelyek a mi kaszinóinknak felelnek meg, mindig nagy érdeklődést tanusítottak az irodalom és művészet kérdései iránt. Van elég olyan klub, amelynek tagjait inkább, vagy egyedül a játékszenvedély vonzza, de van két fényes cercle: a „Volney“ és a „l'Union littéraire et artistique“, amelyek főkép a szép kultuszára alakultak. Ezeknek tagjai részben írók s művészek, részben olyan amateurök, akiknek nemcsak fejlett érzékük és ízlésük van, de idejük és pénzük is, hogy kedvük szerint hódoljanak művészeti szenvedélyeiknek. Ez az utóbbi, mindenképen rokonszenves elem oly nagy mértékben van meg Párisban, mint azt hiszem, sehol a világon.

Nagy a befolyásuk a művészek társadalmi állására, amely Párisban tudvalevőleg elsőrangú, de igen üdvös a hatásuk egyenest művészi tekintetben is, mert támogatólag, fejlesztőleg hatnak egyes tehetségekre és sok új művészeti eszme és intézmény is tőlük indul ki. Ezek közt vannak a híres collectionneur-ök, akik valóságos gourmet-jei a művészetnek; napokon át járnak-futnak, leveleket írnak, pénzt áldoznak, hogy egy kis objet d'art-hoz, rajz vagy képecskéhez hozzájussanak, hogy gyűjteményükbe beilleszszék. Ezek a colletionneur-ök időnkint nagy művészi meglepetéssel szolgálnak. Dutuy, akiről életében senki sem tudott, 30 millió frankot érő gyűjteményét halálával, ezelőtt két éve, Páris városának hagyományozta. A városi múzeumnak ez a legértékesebb része. Sokszor életükben árverezés alá bocsátják gyűjteményüket, mert irányt akarnak változtatni gyűjtésükben vagy egy egészen új keretet kultiválni és ez mindig nagy művészeti szenzáció. Ilyennek a hatása alatt áll épp most is Páris a Bourdeley-kollekcio kiállításával Georges Petit galerie-jában, amelyet árverezés alá bocsát tulajdonosa. Nagy versengés folyik majd a XVIII. századbeli francia mesterek rajzai is aquarelljeiért, amelyek közt gyönyörű példányok vannak Watteau, Fragonard, Laucret, Boucher, Clodion stb.-től. Mesés árakat fognak fizetni egy-egy kis rajz vagy aquarellért, amelyen néhány vonásban benne van a XVIII. századbeli párisi élet minden gráciája — parfümje.

De visszatérek a cercle-kre. Ezek évente, január, bruár hónapokban művészeti kiállítást rendeznek nyes dísztermükben, amely erre a célra teljesen l van szerelve. Csak a tagok vehetnek részt, akik gy nagy mesterek, vagy olyan amateurök, akik ég a „Salon“-ig nem merészkednek. Hivatásos atal művész ritkán jut ide, mert rendkívül magas z évi tagsági díj és ezt kevés fizethetné. Érdemes olna ugyan áldozatot is hozni az itteni kiállításért, mert ezek melegágyai a portrait-megrendeléseknek. A tagok és családjaikon kívül vendégek is látogatják a kiállításokat, akik örülnek, hogy évente egyszer végigsétálhatnak ezeken a szép fényes termeken, a harisnyás-keztyűs szolgasereg közt. A mesterek is rendesen portraitkat állítanak ki. Érdemeseket láttunk az idén Humbert, Dagnan-Bouveret, Flameng, Bonnat, Gabriel Ferrier, Lefebre-től és mindig megjelenik, bizonyosak lehetünk róla, Bouguereau is egy bibliai vagy mitológiai festményével.

Igaz, hogy Párisban rendkívül nagy a képző-művészek száma, de számtalan módja is van az érvényesülésnek. Nem is szólva arról, hogy mennyi igazi művészt foglalkoztat a francia műipar, de a függetlenül, önállóan dolgozó művészek is rendkívül élelmesek, hogy minden címet felhasználjanak a korporative való fellépésre, hogy nagyobb érdeklődést keltsenek.

Külön egyesületeket képeznek a graveurök, litográfusok, aquarellisták, pastellisták, továbbá a Kelet, a Virágok, a Hegyek és a Tenger festői és így a té. folyamán mindegyik rendez egy-egy kiállítást. A graveurök és a „Société Internationale“ után a Femmes peintres et sculpteurs, majd az aquarellisták kiállítása következett, a Georges Petit Galerieban, de bizony ezekről vajmi kevés érdekeset jegyezhettem volna fel ez alkalommal. Kétségtelenül sokkal nagyobb érdeklődést fognak ugyanott felkelteni a pastellisták és a „Société nouvelle de peintres et sculpteurs“ a most következő hetekben. Az utóbbi különösen egy igen homogen kis csoport Gabriel Mourey elnöklete alatt. Hogy néhány nevet említsek: Lucien Simon, Cottet, La Touche, Thaulow, Ménard, Constantin Meunier, Le Sidaner, Zuloaga, Blanche, Henri Martin stb. Mindezek a kis kiállítások azonban csak ízeltetők, preludiumai a nagy Salonoknak. Lázasan folyik a munka most a műtermekben, mert a champs de marsisták beküldési határideje március 9-ike, a champs-élyséeistáké március 20-dika. A legtöbb művész bemutatja előbb a műtermében munkáit a barátok és ismerősöknek. Inkább a nyilvánosság jellegével birt már egy egész kis telepnek a kiállítása: a Salon de la Ruche. Ez Alfréd Boucher szobrásznak egy megindítóan szép filantropikus műve. Amint világhírűvé tette „Courreurs“ című szoborcsoportja, amely a világ minden részében el van terjedve bronzmásolatokban és vagyonra, gondtalan életre tett szert, nem feledkezik meg arról a nehéz küzdelmes útról, amelyet odáig megtett és azokról a

Szoldatics György

Bíró Béla: Látogatás
egy olasz-magyar
egyházi festőnél-
(Szoldatics György)
Katolikus Szemle
1939. évf.

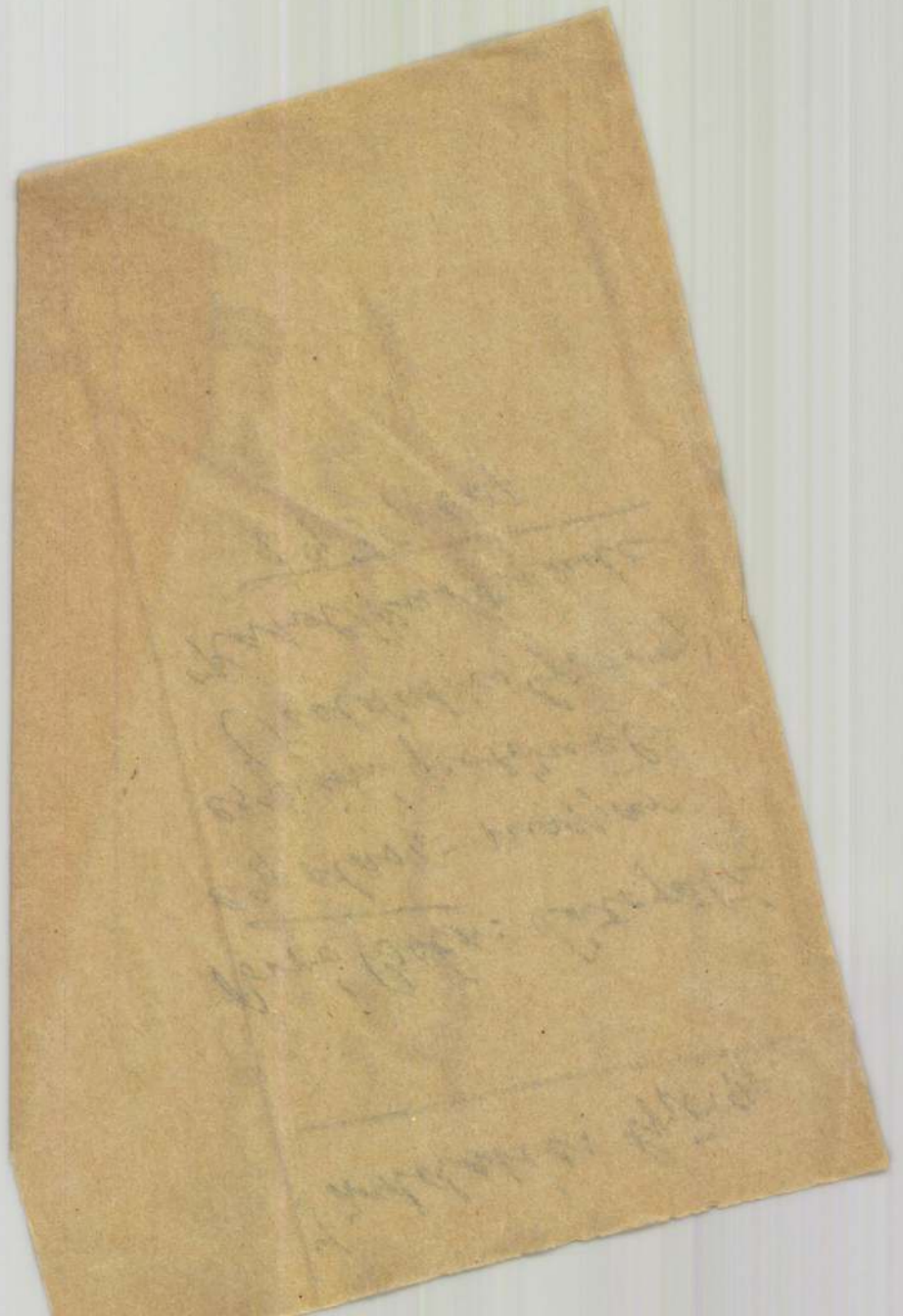

Szoldatics György, festő

Művészet, IV., 1905. 130-132.

Külföldi krónika

Szoldatics György. festő

Budapesti Szemle, 1912/CL/461-470 l.

D.: Tavaszi tárlatok.

tovább Szoldatits György
2
Tipary Dezső
Vadász Miklós
Wagner Géza
Zádor István
Zichy Mihály

l. Román nemzeti kiáll
kat. 1911. 231 —

któber 24-én. Barbizonban 1875

ulzánc a Kárpátban és
[illegible] [illegible] [illegible] [

MDK

Szoldatics György, festöm.

Virágok. Vevöje: Ruh Henrik.

Mücsarnok. 1898. 53. l.

MDK

Szoldatics György

Lendvai K.: A római nemzetk. mükiállitás. Művészet 1905. 130.l.

MDK

Szoldatics György

Női tanulmány

Ledvai K.: A római nemzetk. mükiállitás. Művészet 1905. 131.l.

MDK

Szoldatics György és Szoldatics Ferenc

Biró Béla: Francesco e Giorgio Szoldatics. Corvina III. 114-119.l. képekkel.

MDK

. Szoldatits..... festöm.

a retrospektiv anyagból jó munkáival szerepelt, magas müvészi szinvonalon.

/gy./:A velencei nemzetközi kiállitás. Képzömüvészet. 193o. 32.sz. 165.l.

Szoldatits MDK

a Magyar anyag retrospektiv részében szerepel

Nemzetk. velencei kiáll. Képzőművészet, 1930.
31. sz. 145. l.

Szoldatits M.D.K.

Müvei a Simor -féle Keresztény Muzeumban

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964,

8.1 ..

M.N.K.

"XIII. Léó pápa" festmény. Szoldatits müve Romában.

Képzömüvészeti Szemle. 1879. 2. sz. 31. l.

MDK

Szoldatits

Képzőmüv. Szemle 1879. 1. sz. 15 l.
Külföldön élő művészek.

Magyar Néprajzi Múzeum – 6000 db – 64.85783 K

ki verekedésre készül, de neje visszatartja. Életnagyságú kép. Tárgya kisebb vásznon jobban érvényesülne. Karakterisztikus arcképeket állítottak ki Barbudo, Barbasan, Guinea és kis genre-szobrokat Bouchara.

Egy ideális művészlélek festett álmait látjuk a californiai Walter Charles Stetson képeiben. Festett álmokat, hol elrejtett völgyekben és bűvös tájakon tündérlányok kergetőznek fátyolszerű kosztümökben. Mindegyik képében nemes, meleg tónusérzést látunk. Megkapó a világítás „Il bambino" (a gyermek Jézus) című képében. Finom pietással átérzett női alakok, köztük Máriával, veszik körül a kis istengyermeket őszi alkonyati világításban. A szép, meleg színfoltokat kiemeli a sötétkékes háttér. Igen szép még ködös miliőben mozgó „Muzsái", „Képzelt táj"-a, „Aranyos alkonyat"-a. Csak ott, ahol valóságot kell festenie: arcképeiben, tűnik fel előttünk szárnyaszegett madárként. Max Roeder rendkívül erős festői érzékét lenyügözik Böcklin-impressziói. Igen szép „Őszi napfény"-e, hol ciprusok és piniák között tarkaruhás lányok játszadoznak. Castello a mare-jában egy szigetecsúcsra épített kastélyt festett le, körötte a tenger. Nehézkes az ég színezése. Lloyd-Levelye manarolai tájképei közt legjobb a „Szüret" pleinairje. Két olasz leány jön le a dombról puttonyokkal, a háttérben a tenger. Finomsággal festette a levegőt, a metszőt, az átlátszót s ezzel oly karaktert adott képének, mintha valahol a fjordok között látta volna. A skandináv Axel Helgaström „Esti béke"-jében Puvis de Chavannes-reminiszcenciát találunk, de nem a nagy francia rajzának és színezésének klasszikus egyszerűségével. Ez a kép viziószerű hatást tesz. Kékes-zöldbe játszó színekkel festett leányalak mécsessel lép elő a misztikus zöldes tónusú háttérből. Bár a művész szeretettel dolgozott tárgyán, képével nem tudunk megbarátkozni.

A világ legőszintébb művésze, Michael Félix Mygrzyvalsky, nevének aláírásánál két más festő nevét is odaírta. E szóval „aiutato" vallomást tesz, hogy e két művész segédkezett a kép megfestésében. Vászna a legnagyobbak közé tartozik. Hármas kép. Az elnyomott szabadságot jelképezik vörös világítású igáthuzó férfialakjai, erős effektusban, a másik oldalon a kitörő forradalom kapás és kaszás rohanó alakokkal. Itt már a színfoltok szétesnek. Középen azurkék levegős háttérrel, jól megrajzolt fiatal férfiakt és felszálló sas jelképezi a feltámadt szabadságot. Brioschi, Coleman, Maks, Röesler, Ryland jó tájképeket, Georg Goldstein szép tanulmányokat és Dora Oelfsen arcképeket állított ki.

Az olasz és külföldi szobrászok művei három kisebb-nagyobb termet töltenek meg. Eredetibb egyéniség Giovanni Prini. Új ötletet találunk Krisztus fejében. A hajzat kagylószerűen öleli át a jól mintázott arcot s így érdekes hatást hozott ki. „Zeneművész"-ét barlangszerű mélyedésben ábrázolja, az ujjak a bemintázott gipszbillentyűkön nyugszanak. Ez már inkább festői témának volna alkalmas. Többi tanulmányai könnyed, művésziesebb felfogásról tanuskodnak. Életteljes arcképek az orosz Glicenstein-éi. Sok eszményiséget és kiforrott technikát vitt Apolloni „Madonna" carrarai márványszobrába. Ferdinánd Seeboek több jellegzetes arcképpel szerepel. Szép a „Forrásnál" című bronzszobra, egy vedrével lehajló szépen mintázott leány alakjában. Niccolini tanulmányaiba és „Ébredés" c. férfiaktjába életet vitt, de a felső test aránytalan. Még egy sereg minden különösebb invenció nélküli fejtanulmány tarkálik eme termekben.

Aránylag csekély számúak a nagyobb bátorságot igénylő figurális képek. A tájkép dominál. Egyébként kétségen kívül leszűrhettük ama tapasztalatot, hogy eme kiállítás művészi tartalmában és rendezésében nem éri el a budapesti kiállítások színvonalát. E nehézkes viszonyok sehol sem meglepőbbek, mint az örökváros levegőjében, hol hiába ébreszt a természet, dal, zene tiszta derűt és bőséges életörömöket: e föld fiai nem látják, nem érzik . . .

LENDVAI KÁROLY

MŰVÉSZEK ANYJA. A drezdai metszetgyűjtemény utolsó negyedévi kiállítása az anyáké volt: tisztelet azoknak az asszonyoknak, akik az emberiség szívekben látó, szívekben vigasztaló költőit adták a világnak. A kiállított művek egyrésze csak jó reprodukcio, de sok az eredeti metszet is és megtaláljuk köztük a mult nagy neveit, de főleg a jelen művészeit, a nagy moderneket.

A festőnek gyermeki szeretete és művészi érdeklődése egyesül a legközelebb álló modelljében, a néző élvezetét pedig fokozza a pszichologiai kíváncsiság, hogy mit talál meg a művészben az anyából s mit visz bele a festő az anyja arcképébe a saját egyéniségéből, a mint az többi munkáiban is megnyilatkozik.

Művészi felfogásra nézve, két nagy név köt le: Rembrandt és Böcklin. Rembrandtnál annyira uralkodik a művész a fiú felett, hogy egészen elvesztjük a testi összeköttetés érzetét, elfelejtjük, hogy anyáról van szó. Tisztán művészi kérdés előtte a csodálatos öreg arcban a lelket kifejezni, vagy egy világítási problémát megoldani a clair-obscure játékával a vén arc sok száz ráncain, a főkötő előrevetett árnyékában.

Szinte látjuk magunk előtt öregedni a képek során; a bőrt lassankint megráncosodni, lesoványodni a kezeket; a derék megtörik, a szem pillantása kihal.

A metszetekben áll előttünk az öregség kezdete, majd a Windsor Castle pompába öltözött, kissé rideg asszonya jön. Azután mindig otthoniasabbá válik a tartás; csodálkozó, elmerült tekintet olvas a bibliában s mintha a nagy, nyitott könyv visszfénye játszanék az arcán. Itt az Eremitage öregje, fájdalmasan lehúzott szájával s a közelgő semmibe tekintő szemeivel s a bécsi képtár roskadó testű,

színfoltokkal akart könnyű hatást elérni. Tompított, meleg barnás tónust vitt vásznára és ehhez viszonyította utcai jelenetének a színeit. Gyorsan kiábrándulunk Antonio Mancini képeinél. Egyikben meglepetve látjuk, hogy derékszögben valóságos üvegdarabokat ragasztott vásznára s összhangolás végett hihetetlen durván, vastagon kente föl festékeit. Ezt látjuk többi képein is, sőt színt, tárgyat alig látunk — csak festéket. Ablakon kitekintő „öreg"-je egyszerűen beállított modell. Vittorio Grassi „Az osztéria" képe olasz utcácskát ábrázol. Ódon lámpa függ a rozzant korcsmaajtó fölött és bevilágít a környező sötét éjszakába. Tárgyának igaz átérzéséért szivesen nézzük el apró technikai fogyatékosságait. Őszinték napsütéses olasz vicolói.

A vakok részvétet keltenek az életben — és szánalmat a festészetben, ha érzés nélkül festik őket. Crema kettős képe ilyen. Alakjai a levegőben vannak. Pio Joris figurális „Úrnapja", templomban szertartásozó apácákkal és „Áldozó csütörtök" képeit tisztán „eladás"-ra szánta. Innocenti színtelen képeinél csak a rutinja különb. Ezt mondhatjuk Coromaldi képeiről is. Sok a hangulat Vianello „Elhagyva Venéziát" kis vásznában. Napsütéses alkonyatban elmerengő fiatalasszonyában a melankoliát szimbolizálta. Thaulow-impressziókat találunk Dante Ricci havas tájképeiben, de eredeti színérzék és felfogás nyilatkozik meg többi tájképeinél. Angelo Dall'Oca-Bianca négy képet küldött. Mindegyik arravaló, hogy gyöngítse alkotója nevét. Veronai részletei, rózsa felhői, folyó fölé helyezett vizimalomkerekes képe érzésnélküli elnagyzolt, felszínes dolgok. E képeiben esett Dall'Oca-Bianca. Egyébként úgy hátra dugták egy félreeső kis terem sarkába, hogy alig lehet rátalálni. Nagyobb törekvéseket látunk Domenico Someda nagy vásznán. Vöröskeresztes ápolók szedik fel a sebesülteket egy szerencsétlenség színhelyén. Életteljes beállításokban ábrázolja az izgalmas jelenetet, a támadt porfelhőt, de több alakját elnagyzolta színben és rajzban. Hasonló nagy vászon Mengarini-é. Krisztus megjelenik a gyár ajtajában. Hívására elvetik a munkások pőrölyeiket. Megkapó gondolat, csak kevés szerencsével fejezte ki s így a szocializmus hívei aligha lehetnek hálásak a festőnek. Talán csak nem akart vértelen munkásaiban túlvilági szellemeket festeni?

E terem harmadik nagy vászna Atanasio „San Girolamo látomásai". A sablonos témába új motivumot nem hozott. A remete alakja elkínzott, de jobban rajzolta meg a kékes fényben lebegő női alakokat. Tiszta festői felfogást találunk Filiberto Petiti nagy tájképeiben, széles kezelést, de kevés érzést. Francesco Mancini szerencsésebb agyagos hegyividékével. Kevés az élet és szín Sala afganisztáni életképében; Bazzaro viszont vitt életet a vásznába, de színezése nyers. Érzésteljes hármaskép Terracinié, kőkorlátos olasz falucska széle, középen a véghetlen tengervíz tükre, majd a borús tengerentúli rész, az idegen föld. Négy szép tájképpel szerepel Gino Sacheri. Csak sajátságos, hogy angol és belga vidékeiben is olasz színeket látott. Finom hangulatot látunk Olivero „Szomorúság" vásznában. Még világos késő téli délután a hó színe kékes reflexekbe megy át s ez a finom kékes visszfény borítja a hegyalatti városkát. Erőteljesen festi Brenda a tenger hullámzását. Arturo Noci nagy ügyességgel kezeli a pasztellt gyermekarcképeinél.

Az olasz akvarell-festőket jelentékeny számban látjuk képviselve, de csak elvétve akad meg a tekintet egy-egy jobb képnél. Itt kiemelhetjük Poveda kellemes színezésű kerti részletét, Battaglia „Corinná"-ját, Bazzani assisi-i részleteit, Santoro, Vanni, Noci tájképeit.

Hegedűs László öt képét négy különböző és távoleső teremben kell fölkeresnünk. „Emausz felé" képében a színek nemes tüzét és megifjodását látjuk. Ezt az üdeséget az olasz napfény és ég varázsolta a művész vásznára s így képének keleti tárgyával teljes összhangban van. Jézus és két kisérője arcélben áll előttünk, haladnak a mezőségen Emausz felé. Egyik legjobb képe a tárlatnak. Erős magyar levegő árad ki ama képéből, hol magyar ártányokat őrző hortobágyi pásztorát festette. Szívesen látjuk viszont kedves „Falusi részlet" magyar tárgyú kis képét, gombahátú házacskáival szalmakazlaival és ákácaival. Alatta függ a római Borghese-kert egy napfénnyel áttört bujazöld fáslombos részlete, egy elhagyott istenszoborral, melyre szintén jutott egy halvány fénysugár. Végül a művész és nejének szinte szeszélyesen, improvizáltan vászonra vetett kettős arcképével találkozunk. Karakterben találó. Szoldatics György „női tanulmány"-a igen jó arcképnek is beillik, felfogásában és szinezésében is jellemezve egy egyszerű polgárleányt. Erősen megállja helyét Guzmics Kálmán „Krisztus Kapernaumban" című képével. Krisztus előadást tart tanítványainak, kik áhítattal hallgatják. Festői érzékkel és harmonikusan osztja el színeit és csoportosítja alakjait. Effektusa is jól sikerült. A kép törekvő és őszinte művészlélekről tanuskodik.

Külön teremben nyertek elhelyezést a spanyolok. José Benlliure szélesen kezelt üde valenzai tájképeit kell itt első sorban említenünk. Kevésbbé jók figurális képei. Guinea „Természet ébredésé"-ben hűen festette a kígyózó folyót napsütéses partjával, melynek szélén egy lombos fa szinte kinyul a képből. A műkereskedőknél számos változatban látjuk a tarka rokoko-alakokat, fehér parókáikkal. E célra szánhatta Salinas is „Hangverseny"-ét. Zuloagára emlékeztet Riccardo Urgel „Féltékenység"-e, de szélesebben fest. Életteljes, zöldruhás spanyol leány, ki homályba vonulva, forralja bosszúálló gondolatait. José Echena női arcképén híven festi a rózsaszínű, csipkés ruhát, de az arc élettelen. Érdekes Ortiz-Echegüe székben ülő női aktja, melyet a művész felülnézetből festett. O'Connor jól jellemezte nagy vásznában egy hevesvérű honfitársát,

Londvai Károly: A római nemzetközi (kiállítás)
Művészet 1905

MDK

Szoldatics György

Dante-képek

Kaposi J: Dante a magy.művészetben. A Cél, 1910.
1.sz. 16 l.

MDK

Szoldatics György

Nő a müteremben

A müvész által a római Chiesa dei Cappaccini részére festett oltárkép kisebbitett replikája.

Szőkehaju nő

Ernst Muz. auk. Pótlás a XI. katalógushoz.

3 l.

Szoldatics György

"Padre Luigi Antonio" c. festménye szerepel a lapban.
Repr.

ÉLET, Bp. 1911 január-junius. III. évf. I. kötet 9. lap.

Szoldatics György

Erdős Renée: "Az ifju Szoldatics" cimmel ir a fiatal müvészről. Atyja a Rómában élő Szoldatics Ferenc festőművész, akit Nagy Sándor üdvözölt szeptemberben betöltött kilencvenedik születésnapja alkalmából. /ÉLET, Bp. 191o. szept 25. II.évf. 37. sz. 386-388. lap./
A fiatal Szoldatics apja mütermében kezdett festeni, később tanitványa lett. A cikk leirja a müvész fejlődését, müvészi utját, ismerteti néhány festményét, melyeket bemutat a lap.
ÉLET, Bp. 191o. dec. 25. II. évf. 5o. sz. 783-807. lap.

Szoldatics György

A müvész következő képeit hozza a lap:
"Madonna della Pace"
Önarckép" festőpalettával
"Rosa Mstica" A gyermek Jézus a Szüz An yának nyujtja a rózsát.
"Carducci" c. rajzát, mellyel dijat nyert.
Vázlatai közül kiemeli a cikk "Saul a boszorkány barlangjában."
"Szent József" c. képén a 12 éves Jézussal.
"Giorgetto" c. képe a müvész kisfiát ábrázolja. Egy felvétel a müvészt ábrázolja mütermében munka közben. A kritika nagyra értékeli a müvész portréit. Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1910. dec. 25. II.évf. 50. sz. 783-807. lapokon.

Szoldatics György

Erdős Renée: „János tanitvány" c. müvéhez készitett kompoziciói:

"János tanitvány",
"Mária Magdolna",
"Ő" c. Jézust ábrázolja.

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1911. dec. 24. III. évf. 52. sz. 1589, 1593, 1597, lapokon.

Szoldatics György

"Mater Amabilis" cimmel Madonnát gyermekkel ábrázoló festményét a firenzei Alinari cég jogositásával bemutatja a lap.
Repr.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf. I. kötet. 345. lap.

Fraknói Vilmos V. 295.

Soldatics Gyöz

olyff –

a Kapuvereti

Mürenben

Szoldatics Imre

MAGYAR MÜVESZET

1925-53.

nyének éppen megfelelt .

eg, került -- nehezen --
özt -- ilyen is terem)
ik a kis motoros,
, de nem csoda -- olyan takaros !

Mirza-cica ül
a csak nem megy egyádül .
-- elindul a gép !
áll már soha -- hisz nincs rajta fék !

K. Pándy Margot.

Szoldatits György

Művészet 1905. 130, 131

Magyar Művészet

1925. 53

Kazincy Ferenc Kéziratai

VI. 145.

Szoldatits György

Münchenből, Róma.
1897. tav. ősz.

Szabadbattyáni lelet VI. 178.

Szoldatics György

U. 4076.

Szoldatics György

lásd

Dante alatt.

Zsigmia: Fejlé

A.F. Walzel Pesth. - Kitöltve

Kalózdi János

tal Pesten, 1848-ban kiadott

zeum lépcsőjén a Talpra magya

A régi Budapest hangjegyeken.

Deutsch. Wilhe

dájából, 1857. A Császárfürdő

A magyar nemzet

István főherceg által a vigad

H, 1848-49. e

"Az első magya

lők házában Pesten 1848-ik év

Szoldatics Sándor

I.

Horváth magyar festők

Rómában.

Szoldatics György

a római Santa Maria della Vittoria templom részére nagy oltárképet festett, mely lisieuxi kent Terézt ábrázolja. Két vallásos tárgyú képe van Perugiában.

III.

A KRISTÁLY

Genthon István dr
közlése 1943. V. 1.

Szoldatics György

Perugia. S. Agostino

Szent Rita halála, fentisót 1900.

Szöngegre festve, bordürrel, Kb 350 cm széles. A szent apáca ravatalon fekszik, előtte apácák, gyerekek, előkelő férfiak és nők.

A római szentté avatási ünnepségekre készült.

Genthon István:

Magyar műkincsek és emlékek Olaszországban. kézirat 1942-43.

Szoldatics György

Perugia: S. Agostino

Szoldatics György: S. Chiara di Montefalco. 1900
Szőnyegre festve, bordüvvel. Kb 350 cm széles. Krisztus fényben, vállán keresztel jön a hegyről, jobbral térdel a szent apáca, szivére mutatva. Készült 1900-ban.

Genthon István:
Magyar mükincsek és emlékek Olaszországban.
Kézirat 1942-43.

Nagys

Dr Szentiványi Gyula

Szoldatics György

Roma. S. Maria della Vittoria -
Lisieuxi Sz. Teréz képe fentitől -

Genthon István:
Magyar műkincsek és emlékek Olaszországban. Kézirat.
1942/3.

Szoldatics Győző

Marconi arckepe

repr.

L'Illustration

1937. jul. 31.

4391. Szoldatics György.

Sz. Vörösberényben 1820 november 29-én.

Férfiarczkép.

Gondolatokba merülten ülő ifjúé, a ki szembe néz, lábait keresztbe vetette, mindkét kezével a szék karfájára támaszkodik és baljában írást tart. Rövid haja, szemöldöke, szeme és kipödrött bajusza barna, arcza pedig leberetvált. Öltözete: ing lehajtott gallérral, csokorra kötött pettyes nyakkendő, oldalzsebes fekete kabát, ugyanilyen kivágott mellény és pantalló. Mögötte, balról a háttérben, talapzatra helyezett női szobor tűnik szemünkbe. Jelzése alól jobbra: »*G. Szoldatics, Roma.*«

Vászon, méretei 76·5 : 76·5 cm. — Lelt. sz. 4391. — Vétetett az 1912 július 12-iki 92368 sz. (1760–912) engedély alapján az 1912 szeptember 15-iki 119774 sz. rendelettel 1500 K-án (1847–912). — Kifizettetett 1912 október 5-én. — Elszámoltatott 1912 november 1-én (2061–912). — Az elszámolásra nézve lásd a 4318–913 szvsz. előadmányt.

III

966 (4391).

983 (160).

Vétel 1912

Szoldatics György

1374. Szoldatics György.

Sz. Vörösberényben 1820 november 29-én.

Önarczkép.

Derékig, balrafordultan állva és szembe nézve ábrázolja a művészt, a ki jobb kezében palettát és több ecsetet tart, balját pedig zsebre dugta. Haja, szemöldöke, szeme és kipödrött bajusza barna, arcza leberetvált. Öltözete: puha nemezkalap széles szalaggal, ing lehajtott gallérral, csomóra kötött piros nyakkendő és egyelejű fekete kabát. A háttérben sárga és tarka draperiák lógnak, a melyek mögött balról gyermek-szobor látszik. Jelzése alól balra: »*G. Szoldatics*«.

Vászon, méretei 74 : 74·7 cm. — Lelt. sz. 1374. — Vétetett az 1912 július 12-iki 92368 sz. engedély (1760–912) alapján az 1912 szeptember 15-iki 119774 sz. rendelettel 1500 K-án (1847–912). — Kifizettetett 1912 október 5-én. — Elszámoltatott 1912 november 1-jén (2061–912).

Szoljár Károly

Nobrán

Csodanarvas c. mûve

repr.

Egyetemi Híradó

1938. 1. sz.

pirito la cui incarnazione è oggi Beni
si incorra in equivoci, dichiariamo an
o Svizzero è esclusivamente nazionali=
enza straniera. Noi abbiamo il diritto
politico e filosofico sorge nel mondo,
assimilandola alle necessità del no=
trovato una formula moderna di condotta
ia della vita collettiva, formula che
più antiche tradizioni delle comunità

o

o

OI POSTULATI DI RINNOVAMENTO POLITICO

rtito "I.K.L." (movimento popolare fin
osa adunata cui hanno partecipato ol=
ato l'On. Somersalo il quale ha affer=
i popoli non hanno da scegliere che
omunismo. Nella prima è la loro salvez
na. "La lotta ingaggiata dai lappisti,
a strepitosa vittoria: il potere sarà

SOLDATTI /SZOLDATI/ pallér.Gyöngyös ? 1760 körül ? Az erdőszadára küldött pallér 5 aranyat kap. /OL.Orczky Lltár.Oeconom.39./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

MD K

Szolga Sándor, felsö ép-ip.isk.
tanuló

Dr.Radocs Jenö ép.tanár irányitása mellett végezte az egyes müemlékek felvételezését és megrajzolását.

12. A Szt.Mihály templom északi kapuja.
Megrajzolta: Sz.S.

Dr. Radocs Jenö: Kolozsvári müemlékek.
A m.kir. felsö ép-ip.isk. 1941-2.évi szünidei felvételei. Bp. 1943.

Szolgai János, gépész

Golda János: 4510 lakásos lakóneggyed, Sajószentpéter. Építész: Thoma Ágnes. (Északkeres.)

Statikus: Szemző Ilona.

Gépész: Szolgai János.

Magyar Építőművészet, 1988., 6., 48-old.

Szolgai Károly MDK

szobra harmadik dijat nyert

a SZOT Egressy Gábor klubbjában 1958 januárban rendezett kiállitáson.

Müterem 1958 I. évf. 2. sz. 45. o.

Bolgár Judit, metrák

- kisplastikái a Ernst Múzeumban a Dolgozó emberek között c. kiállításon.

Ujvári Béla: Szándék és tett
Magyar Ifjúság, 1968. 11. 9. 9. l.

MDK

Szolhányiné Prottmann Stella

Cirkusz, of.

Este a vurstliban, of.

Vasárnap egy ligeti vendéglőben, of.

N.Szal. 2.szürimentes kiáll. 1916. máj. 29
2o l.

MDK

Szoli József, sz. 1861, épitőm. Rákosszentmihály,

xcxoxoxoxcxcxcxcxcx

Tagfelvétel-helyreigazitás.
Bpi Mérnöki Kamara közl. MM és ÉE, 1924, nov. 3o.
149-15o l.

Szolinger Elemér M.D.K.

Termálfürdő , Győr , repr.

főépitésvezetője

Épitész: Simányi Frigyes,Fátay Tamás

Épitésvezető: Knausz Mihály

Magyar Épitőművészet 1966/4. 25-27.l .

Szelinger Elemér M.D.K.

A győri szélesvásznu fimszinház egyik épitésvezetője

Magyar Épitőművészet 1962/1. 35.1.

Szolják Károly
nobrány

Ifjúság c. női aktjával és Szarvas c. fa nobrával vett részt a Magyar Postások Orsz. Szabadnerveretének kiállítása

Szabad Szó
1947 márc. 2.
(Postások a művészetért.)

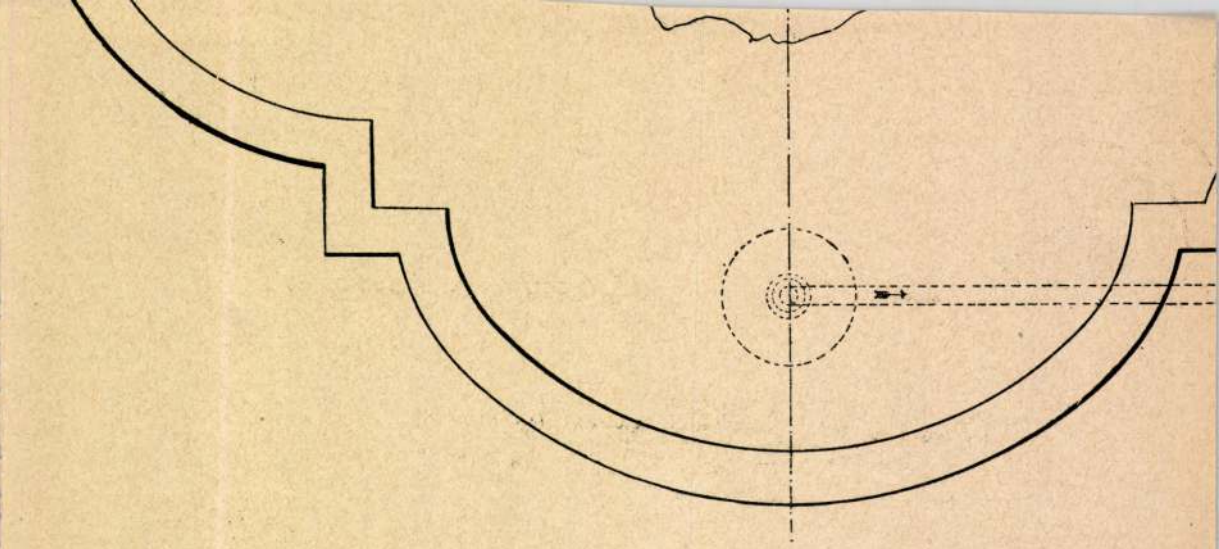

Az ezredéves országos kiállitás szines szökőkutján.

Szoljár Károly

Henriette, gipsz

Miesarnok 1943 [illegible] Őszi tárlat

Szoljár Károly MDK

Éva, terrakotta

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Szoldjár Károly

MDK

Az én népem, bronz

Mücsarnok 1943 Őszi tárlat

Szoljár Károly

MDK

Csodaszarvas, Bársfa

Műcsarnok 1943 Őszi tárlat

Szoljár Károly MDK

Csodaszarvas, gipsz

Műcsarnok 1940 A magyar művészetért c.kiáll.

Szoljár Károly

A Rücsarnok 1942-ben rendezett téli tárlatán szerepelt.

Új Magyarország 1942. XII. 8.

Szoljár Károly MDK

Hunor, gipsz

Mücsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

MDX

Szoljár Károly

MDK

Csodaszarvas, gipsz

Műcsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

Szoljár Károly MDK

Töprengés, fa

Mücsarnok 1941-42 téli kiállitás

MDK

Szoljár Károly

Töprengés, fa

KMTárs kiáll. 1941. dec. Műcs. 2o. 1.

Szoljár Károly

Kiállít

Uj M. 1942. IV. ép.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs K
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság K
cimü levéltári publikáció jelent meg,
Művészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőmüvészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk

"Müvészettörténeti Tanulmány
cimü kötete, mely a Dokumentációs K

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmány
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhat

MDK

Szoljár Károly, disz.szobr.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

44.1.

Szoljár Károly MDK

Tanulmányfej, gipsz

Műcsarnok 1941 Arcképkiállítás

Szoljár Károly

MDK

Éva, gipsz

Műcsarnok 1943 tavaszi kiállítás

Szoljár Károly

Szparostanonciskolai rajztanitói oklevél

Ferképzomfoisk`vk

1935-36. 86. l.

N a g y s á g o s

D r . S z e n t i v á n y i G y u l a urnak

Országos Emlékek Bizottságának előadója.

B u d a p e s t

XI. Lágymányosi u. 16 sz. félem.lajtó.

MDK

Szoljár Károly

Ébredés, aluminium

Műcsarnok 1942-43 téli kiállitás

Szoljár Károly MDK

Henriette, gipsz

Mücsarnok 1942-43 téli kiállitás

Szoljár Károly

szobrász

1931-34.

Iparm. Isk. Évk.

1930-34. 46. l.

kötés művészete a mohácsi veszig. Bp., 1937., 28. l. (Képe II. tábla.) — Bárányné Oberschall Magda: Konstantinos Monomachos császár koronája. Bp., 1937., 14. és 59. l. — Genthon AZEFK, 7. l. (Képe 1. kép.) — Lepold—Lippay 36. l. (Képe VII. táblán.) — Braun, Joseph: Die Reliquiare des christlichen Kultes und ihre Entwicklung. Freiburg, 1940., 263. és 264. l. (223. kép.) — Lepold Katalógus 2. sz.

KRISZTUS-TEST, (231. kép)
öntött és aranyozott bronz. Lábai csonkák.
Mag. 9 cm.
Magyar munka 1150 körül.
Az esztergomi királyi kápolna ásatásainál találták, 1937.
Lepold Katalógus, 6. sz.

EREKLYETARTÓ LÁDIKA
bronzból. Négy lábon álló házikó, tetején áttört tarajjal, ágyazott zománcos virágokkal díszítve.
Mag. 12 cm.
Rajnai munka, 1200 körül.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
I. A.: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X., 1876., 517. l. — A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma, Bp., 1884., második terem 7. l. (33. szám) — Radisics Ipolyi, 46. szám. — Gerevich PA, 259. l. — Egyházműv. kiáll. 1930., 326. szám.

MDK

Szoljár Károly, szobrász.

Csodaszarvas. Hársfa.

Műcs.-OMKT.Őszi Tárlat.1943.okt.2.-nov.1. Kat. 2o.1.

MIK

Szoljár Károly, szobrász

Az én népem. Bronz.

Műcs.-OMKT.Őszi Tárlat. 1943.okt.2.-nov.1. Kat. 18.1.

Szoljár Károly MDK

Éva, terrakotta

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

Szoljár Károly, szobr. MDK

/ A fiatal szobr.nemz. munk.-ból.
Bp.szfv.gyüjt./

Henriette. Gipsz.

Mücs.-OMKT. Őszi tárlat. 1943. okt.2.-nov.1. Kat. lo.1

MDK

Szoljár Károly

Művével résztvett a kiállitáson.

KmTárs. 1943. márc. - ápr. tav. kiáll.
Kiállitó művészek névsora. 29.lap

MDK

Szoljár Károly

Csodaszarvas, gipsz

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiáll.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec 15 - 1941 Jan.12. 14.1.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DÉL-MAGYARORSZÁG

1970 OKT 29

SZOLJÁR REZSŐNÉ

Képek és kerámiák

Az elmúlt évben már meglicsértük a fegyveres erők szegedi klubját, amiért színháztermét egy időre képeknek és kerámiáknak engedte át.

Tegnap óta ismét „érvényes" ez a dicséret, hiszen a tágas helyiségben most újra egy képzőművészeti kiállítás műtárgyaik sorakoznak: ismét képek és ismét kerámiák.

A fényesre égetett, színes mázzal, mintával díszített vázák, virágtartók, falidíszek készítője most is azonos azzal a Szoljár Rezsőnével, akit a múlt esztendőben ismerhettünk meg, mint a mind népszerűbb műfaj Szegeden élő, de a szegediek számára bizony ismeretlen művelőjét.

Szoljár Rezsőné ezúttal is változatos formájú, ötletes darabokkal állt ki a közönség elé. Kollekciója most már kisebb-nagyobb figurákat — főképp harmónikus vonalú asszonyalakokat — is tartalmaz. Különösen szépek lakásdíszei, falikerámiái, amelyek többnyire hal- és virágformákat mutatnak.

E munkákat látva újra meg kell ismételni: jó lenne, ha nagyobb szegedi tárlatok darabjaiként is viszontláthatnánk őket!

Az ügyesen rendezett klubtárlat képei ezúttal *Lisztesné Cseh* Éva keze alól kerültek ki. Lisztesnét is az otthon, s főként magának festő-alkotók közé kell sorolni, annak ellenére, hogy nem egy lapja hasonlóképpen népesebb, rangosabb fórumot érdemelne, hiszen világa tulajdonképpen már az apró részletekig kialakult. Főképp a város túlzsúfolt, túlzaklatott látványát rajzolja, festi — érzékeny vonalakkal, szomorú színekkel. A jó művészek módjára utcalátomásokat, házvíziókat ad.

Képeit minden esetben alaposan „megdolgozza", hiszen a kompozíció egészénél — láthatóan — sokkal jobban érdeklik a részletek.

Lisztesné kiállításáról szólva is csak azt kell ismételni, hogy bizony jó lenne, ha azt megnézné a „szakma". Megismerésre, véleménymondásra feltétlenül érdemes képekben gyönyörködhetnek ott az érzékenyebb szemek!

A. L.

Spartacus-védők
tani tudták a
De a szegedi cs
zékával is baj v
rendre elkerült
kaput. A másod
percében egyenl
tacus, majd „rá
SZEOL és ebbe
részben már sű
gólok. Góllövők:
sa, Vass, Berl
Tóth.

Itthon a sportlövő „aranycsapat"

Szerdán este a Ferihegyi repülőtéren igen sokan várták a távoli Arizónából hazaérkező sportlövőket, akik Phönixben, pompás fegyverténytt hajtottak végre: három arany és egy bronzérmet szereztek.

A versenyzők fogadására megjelent dr. Csanádi Árpád, az MTS elnökhelyettese és Szuszki Károly vezérőrnagy, a Magyar Sportlövő Szövetség elnöke is.

Marosvári Kornélt, dr. Hammerl Lászlót és Papp Lajost szinte alig lehetett kiragadni a gratulálók gyűrűjéből, kijutott az ünneplésből a futóvadlövő Szabó Gyulának is.

Havay Sándor, a Magyar Sportlövő Szövetség főtitkára a csapat vezetője az érkezés után így nyilatkozott:

— Utoljára 31 esztendővel ezelőtt állt magyar sportlövő a világbajnoki dobogó legfelső fokán — mondta. — Minden dicséretet megérdemelnek a fiúk, hogy ezt most megismételték.

Jelesre vizsgáztak

Szoljárné Bánfalvi Éva

Kerámiákkal szerepel a szegedi Fegyvernes Ésők Klubja tárlatán

A.L.: Képek és kerámiák

Délmagyarország 1969. XI. 13

A VASARELY MÚZEUM MEGHÍVJA ÖNT

SZOLLÁR ÁKOS

Svédország

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA
1998.ÁPRILIS 23. CSÜTÖRTÖKÖN 17 ÓRAKOR

Megnyitja:

KECSKEMÉTI KÁLMÁN
festőművész
az Ozirisz Alapítvány elnöke

POLGÁR CSABA
MIF tanszékvezető
egyetemi tanár

VASARELY MÚZEUM KAMARATEREM
BUDAPEST,III.SZENTLÉLEK TÉR 6.

A kiállítás megtekinthető 1998.május 17-ig
hétfő kivételével naponta 10-17 óráig.

Szolnay Sándor
festő

1.

Erdélyi képzőm-
pünkösdi kiáll-
Kolozsvár 1944

Február c. képe
repr. a Kat-ban

Szolnay Sándor
festővel
rádióközvetítés 1944.
aug. 23. Bp. I. hul-
lámhossán. A köz-
vetítést vezette Budinszky
Sándor. Kolozsvárt,
sétatéri mintermében lé-
mult a felvétel. Most
50 éves. Elmondta kur-
delmes pályáját és mű-
vészi hitvallását.

Scolnay, festőművész

Pásztortűz, 1925. VI. évf.
559. l.

Tóth Istvánné: Kolozsvári képkiállítások

Szollák Tibor, építész 1.) Folytatás.

Két filmdíszlet!

"Hülyeség nem akadály" c. rendezte Xantus János.

Kivitelező építész: Szollák Tibor,
Fürtös András.

Berendező: Breiss Tamás.

1-2. a "Hülyeség nem akadály" c. film díszletei. | repr. |

Magyar Építőművészet, 1986. 2. 56-57-old.

Szóllás Gyula
festő
1914 – 1919
Éimisk 1930
89. l.

...ndelem el, a mely tervezet a tekin-
szives véleményezés végett meg fo-

A miniszter rendeletéből:

MDK

Szollner György passaui ácsm.

1749- felszabadult Pécsett

Cserkuti A: Pécsi ácsok céhe. Pécsi Napló. 1913. nov. 30. 3-4.l.

M. D. K.

SZOLLÓKY Ferenc festő

1770-ben Kassán Demmer József festő segéde

Garas XVIII. n. 256. l.

M.D.K.

SZOLNAY György festő

1786-ban a tőketerebesi pálosok-
nál végez becslési munkát

Garas XVIII. 17. 256. l.

MDK

Szolnai Sándor
~~XXXXXXXXXXXXXXX~~, festö

Küküllö par t.
~~XXXXXXXXXXXX~~

Olajf.
~~XXXX~~.

Mücsarnok.IV.Képzömüv.kiáll."A Magyar Müvészetért".
1943 máj.16-3o. Kat. 21.1.

MDK

Szolnai Sándor

/T.D./: Az erdélyi művészet az utolsó két évtizedben. Esti Ujság 1941. máj. 1.

MDK

Nagy Imre- Szolnay

társaság kiállitása nem egyeduralmi ebben az
esztendőben. Megosztották a dicsőséget a nagybányai
akkal, ezen Erdély öröme osztozik.

/B./: A nagybányai festők kiállitás kolozsváron.
Pásztortüz. 1930. máj.4. 216.l.

SZOLNAY JÁNOS

ÚJ MŰVÉSZET
2000/szept.

P-9765

43.o.

gyűjtötte a magyar népdalokat.

Tárának szerkesztését.

ájtötte a népzenét. 1934-től emigrá-

t anyagának sajtó alá rendezésén

nián.

Szolnay, festő

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.

608. l.

Kulturkrónika.

Szolnay
festő

M.D.K.

Nagybányán összekerült Nagy Imrével.

M. Kiss Pál: A hetvenéves Nagy Imre
Művészet, 1964. január - 15 lap

Szolnay Gábor festő

Erdélyben a Barabás Miklós Képzőművészeti-Céh alapító tagja.

M.930.III.22.

Szolnay István, festő

Pásztortűz, 1924. X. évf. I. fele
76-79. l.

Törvi Géza: Kulturalis szemle

Szolnay Sándor MDK

Kereszturi táj, olf.

Műcsarnok 1944 Székesfőv.Képtár Jub. Kiáll.

Szdnay Sándor

Erdélyben megalakult Barabás Miklós cék alapító tagja

NU-930 III-22.

Kolnay László

Szerepelt a Nemzeti Szalon Erdélyi Magyar

Képzőművészeti Kiállításán.

NM. 1939. I. 1.

Szolnay Sándor.

Gaál Gábor,

Festmény 1930-ból, repro.

Kritika, 1964. II. cáf. S. r. 40. l. után

Az arodi Kulturpalotában Kolnay Sándor ki állítást rendezett 1927-ben.

Pásztortűz, 1927. 5 sz.

120 l.

Irodalmi és műrészeti hírek.

Arad (a Kulturpalotában Rohonyi
Sándor kiállítást rendezett)

Pásztortűz, 1927. 5 sz.
120 l.
Irodalmi és művészeti lapok.

Nagybánya (Szolnay Sándor nagybá-
nyai festő)

Pásztortűz, 1927. 5 sz.
120. l.
Irodalmi és művészete hírek.

Szolnay Sándor, festő

Pásztortűz, 1927. 5 sz.

120. l.

Irodalmi és művészeti hírek.

Szolnay Sándor, festő

Pásztortűz, 1923. IX. érf. I. r.
639. l.
Kultur-krónika.

Szolnay Sándor (festő

Pásztortűz, 1930

608. l.

Szós Szánoly: Erdélyi Kép

Kiállítás

SZOLNAY SÁNDOR :

254. Kereszturi táj. - Olajf., v. 68.7 x 58.7 cm. Jelz.l.j.:"Szolnay 940".

Székesfőv. képt. jub. kiáll. 1944

Szolnay Sándor

MÁRTON FERENC / 1884 - 1940 / :

177. A Szépmüvészeti Muzeum télen. - Olajf. v. 100x70 cm. Jelz.a.j.s.:"Márton Fer./ 1929".

MEDGYESSY FERENC :

178. Hortobágyi bika. - Szobor, br. Mag.: 22.5 cm. Jelz. a talapz.:"Medgyessy".

179. Müvészet. - Szobor, br. Mag.: 26 cm. Jelz.elől:"Medgyessy".

MEDVECZKY JENÖ :

180. Menyasszony. - Olajf., v. 76 x 83.5 cm. Jelz.l.j.s.:"Medveczky/1929.

Szolnay Sándor
festő

S Z O L N A Y S Á N D O R festő.

Irodalom:

Bíró Béla dr.: Két kitüntetett kolozsvári müvész. "Erdélyi Helikon" 1942.évf. U.a.: Tárlatismertetések az "Erdélyi Helikon"-ban 1942-1944.

Szolnay Sándor

festő

Kolozsvár

1929

Sály Fritz

XVI. l.

A tekintetes

budapesti VI. ker. kir. Járásbirósághoz

Sommás keresete

Budapesti VI. ker. kir. járásbiróság.
1897 MÁRC. 15.

képv. **Dr. Rakonitz Gyula** budapesti ügyvéd
VI., Váczi-körut 21. sz.

Szolnay Sándor

koll. kiáll.

Elsőcsop. kiáll.

Kolozsvár 1944 –

lakik – Kolozsvár

Nincsamok,

melynek gond-

noka.

19

bronz, 4000.—

384. *Kemény Lilla:* Szomory D., bronz 200.—
385. *Dózsa Farkas András:* Ádám Éva, gipsz 600.—
386. *Vedres Márk János:* Emberpár, bronz 800.—
387. *Vigh Ferenc:* Gyermekfej, márvány 600.—

IV. TEREM.

388. *Telcs Ede:* Kati néni, bronz 500.—
389. *Pankotai Farkas Béla:* Vetkező leány, bronz 500.—
390. *Gáldi Gyula:* Pegazus, gipsz 250.—
391. *Rumi Rajki István:* Küzdelem, bronz 800.—
392. *Bory Jenő:* A huszár születése, bronz 400.—

V. TEREM.

393. *Morzsa Morhardt Gyula:* Álom, gipsz 280.—
394. *Jálics Ernő:* Leányfej, gipsz 300.—

Szolnay Sándor

l.

Pusztai drámái

10, 11, 15, 20. l.

Második ábrasor.

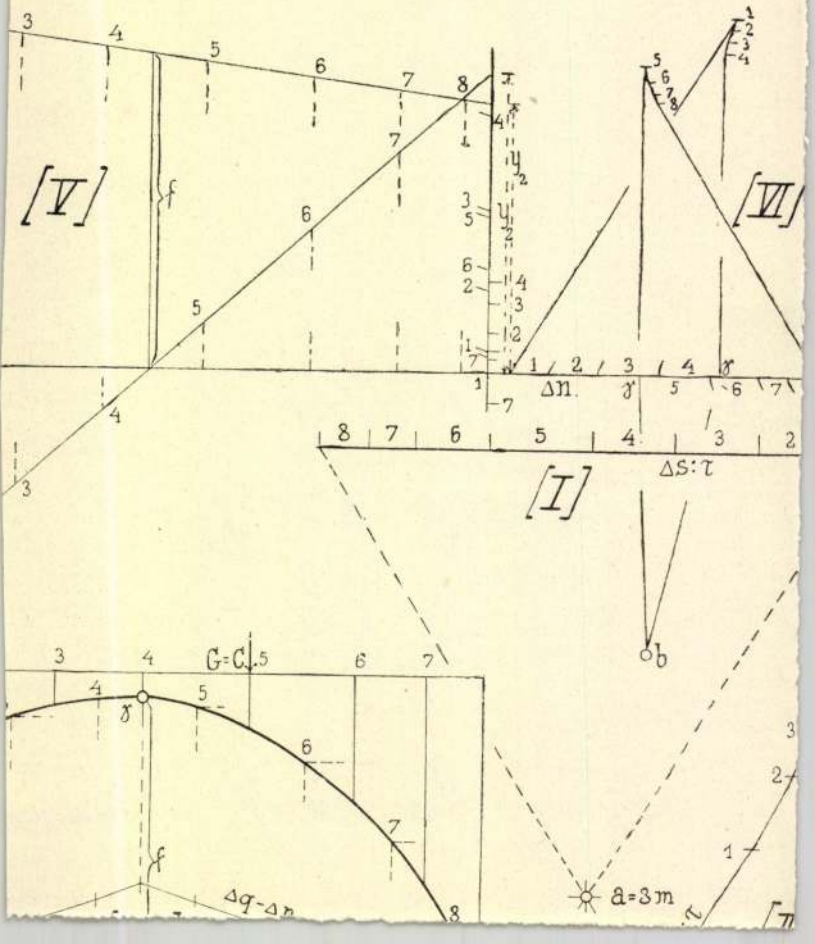

Szolnay Sándor

l

Szépmüvèszet

1942. 16. l

kétszer

Szolnay Sándor

-festő-

l.

Szépmüvészet

1942. 124. l.

Szohray Sándor

írod

Vásárhelyi II.

Pozsonyi rendezőpályaudvari
mozdonyvezetők otthonának
népkert. VIII. 233

Szolnay Sándor

l.

Szépmüvèszet

1944. 203. l.

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp., V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Szolnay Sándor
festő

l.

Forum (magyar rév.)
1936. 57. l – 58. l.

Baronka, r. k. tpl

50

Szolnay Sándor

című

Farkas Zoltán:

A Barabás Miklós Céh budapesti kiállítása.

Magyar Csillag

1944. I. 439. l.

Szolnay Sándor

Szolnay Sándor: Keresztúri táj
(A 2000 pengős Mátyás Király Művészeti Díj nyertese)

Film-Színház-Irodalom
1942. 21. sz.
(A Képzőművészeti Társulat díjnyertes alkotásai.)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szolnay Sándor

l.

Szepsmindszent

1941. 159. l.

Szolnay Sándor

Barabás M Cerdtárb.

1937

Szolnay Sándor: Arckép

Gy. Szabó Béla: Anyám

Szolnay Sándor

Barabás M Cerd tárl

1937.

SZOLNAY SÁNDOR

115.	Fiúarckép	(olaj)	300.—
116.	Női arc	(olaj)	400.—
117.	Falu csendélettel	(olaj)	180.—
118.	Önarckép	(olaj)	Magántulajdon
119.	Csendélet	(olaj)	Magántulajdon
120.	Akt	(olaj)	Magántulajdon
121.	Nagybánya	(olaj)	Magántulajdon
122.	Sétatér	(olaj)	660.—
123.	Téli tájkép	(olaj)	Magántulajdon
124.	Kolozsvár	(pasztell)	250.—
125.	Csendélet	(olaj)	300.—
126.	Fiam	(olaj)	Magántulajdon
127.	Arckép	(olaj)	Magántulajdon
128.	Tanulmányfej	(olaj)	350.—
129.	Tanulmányfej	(olaj)	400.—
130.	Akt	(olaj)	Magántulajdon
131.	Önarckép	(olaj)	300.—
132.	Akt	(olaj)	Magántulajdon

144. Önarckép (olaj) 3
145. Téli táj (olaj) 2
146. Önarckép (olaj) 10
147. Tájkép (olaj) 2

Szolnay Sándor

Ukmincki áll. 1943

Segesvári tájhely,
olaszt.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Szolnay Sándor

festő

l.

Szépmüvészet

1942.205.1.

Szolnay Sándor

1943. kolozsvári Műcsarnok megnyitó kiállítása:

Tavasz Segesvárt, olaj.

vall. és kn. vásárlása.

Szépművészet

1943. 159. l.

hangja. Erdélyben Kolozsvár dominált ősi, teljesen külön megszíneződésű, jellegzetes kultúrájával. De ott is érdekes színárnyalatot jelentett Nagyenyed és több kisebb erdélyi város. A Felvidéken elsősorban Kassa, a nagy irodalmi és művészeti gócpont, aztán Eperjes. a Szepességen Lőcse, Igló, Késmárk adott külön értéket kultúránknak. Hosszúra nyúlna a felsorolás, ha minden olyan vidéki magyar várost meg akarnánk említeni, amely kiváló szülötteivel, önmagához formált kultúrájával külön színt, hangot, értéket hordott a magyar művelődés büszke kaptárába. Később, amikor már a metropolissá nőtt Budapest ragadta magához a vezetést, bizonyos eltolódás állott be ezen a téren. A bámulatos iramban fejlődő és növekvő magyar főváros, a maga régi és újonnan alapított kultúrintézményeivel, legnagyobb egyetemével, Tudományos Akadémiájával, képzőművészeti, zene- és színművészeti, valamint iparművészeti intézményeivel óriási fölény bekerült a vidéki városokkal szemben. Így bizonyos hátrány kezdett mutatkozni a vidéki városok kárára, mert — természetesen — anyagi téren sem kelhettek versenyre a hatalmas Budapesttel, akármennyire meg is volt bennük az egészséges szellemi lendület alkotásra mindig kész, friss ereje. Így állott elő az a helyzet, hogy még legnagyobb vidéki városaink is — főleg művészeti, irodalmi és színházi téren — bizonyos fokig, önkéntelenül is vagy a főváros visszhangjává kényszerültek válni, mert íróikat, művészeiket óriási

Szolnay Sándor festő

Segesvár—Sighisoara, Str.

Nemzeti Szalon 1939. jan

Erdélyi kiáll.

SZOLNAY SÁNDOR.

* 1893. nov. 4. Kolozsvár. Középiskoláit Segesváron, Nagyszebenben és Kolozsvárott végezte. A budapesti Képzőmův. Főiskolán Réti Istvánnál, Nagybányán Thorma Jánosnál tanult. (1921—1927). Erőteljes, finom színhatású táj- és arcképein elmélyülő szemmel keresi az élet legteljesebb kifejezési lehetőségeit. Kiállított: Nagybánya, Szatmár, Kolozsvár, 1925—1937. Bukarest, Hivatalos Szalon. Budapest, Erdélyi Képzőmův. Tárlata, 1937.

207. Mészárosok tornya, olajf. 350.—

208. Két Jula, olajf. 300.—

[illegible] olajf. 350.—

194. Madonna, fa. "

195. Tavasz, fa. "

196. Székely nő, fa. "

197. Csángó gyermek, fa. "

198. Fahordó, fa. "

199. Bányai paraszt, fa. "

Velencei mester a XI–XII. századból:

Márványoszlop:

Alakja henger, disze emberi alakok, madarak ben ~~[illegible]~~.

Márvány, méretei ~~Velencze XI–XII. szár~~

Ara ~~3000 lira~~ 138

Ltfa: 1

229

148/95

Szolnay Sándor

Segesvári őrtorony
c. képe repr.

Pásztortűz.
1940. 439. l.

Szolnay Sándor

koll. kiáll. Kolozsvárt
1939. dec – 1940. jan.

cvód

Maksay Albert:
Kolozsvári kiállítások.
Pásztortűz. 1940. 118. l.

katalogusát
beszerezni.

Szolnay Sándor

Csendélet c. képe

repr.

Pásztortűz

1940. 5. 14.

címlapján

BUDAPEST 1943 NOV 13 D 4 D

KÉSZPÉNZ-ZEL BÉRMEN-TESITVE

P

Dr Szentiványi Gyula
titkár

H

XI LÁGYMÁNYOSI-U. 16

Szolnay Sándor
festő
Kolozsvár Műcsarnok

lásd
Barabás M. Céh kiáll.
Kolozsvár 1943

HÍMZÉS,
15 darab, népies.
Magyar, XIX. század.
Az Ipolyi-gyüjteményből.

I TÁRGYAK

TÁL
gyazott zománcos, madárral.
Átm. 36·5 cm.

TÁNYÉR,
zománcos, átm. 11 cm. 2 drb. két edénykével.
Japán munka.

KORSÓCSKA,
zománcos, két darab. 13·5 cm.
Keleti munka.

RÉZLEMEZ,
zománcos dísszel.
Átm. 27 cm.
Keleti munka.

JÓEGÉSZSÉG ISTENE,
buszpáng 16 cm.
Kínai.

HÁROM ISTEN,

Szolnay Sándor
festő
Barabás Miklós Cék

tavaszi kiáll.
Kolozsvár 1930.

89 – 97. sz.

lásd könyvtáramban

„1942"

Szolnay Sándor

Keresztúri táj, olaj.
Téli tájkép, olaj.

Művészeti hetek
Kolozsvár 1942. 100. l.

Szolnay Sándor

l.

Művészeti hetek

Kolozsvár 1942.

38. l. 39. l. 40. l. 41. l.
43. l.

Szolnay Sándor

Az erdélyi művészek
közül alkalmából
Kolozsvárt rendezett
kiállításán a Buda-
pest székesfőváros
által Kolozsvár vá-
rosnak felajánlott
Mátyás-király-díjjal
tüntették ki.

Pesti Hirlap
1942. máj. 12
(Az Erdélyi Mű-
vészek Házának
első ünnepségei.)

KTATÓK VALLÁSOKTATÁSON KIVÜLI

ni, cserkész, levente, irodalmi

1.-1942. iskolai évben, illető-

1942. junius 1.-ig.

olgált : hányszor és hol.....

.....

.....

Ifjusági istentiszteletet vezetett

.....

.....

ortot vezetett hányszor és hol...

....

ett..... Keresztelt.....

ol és miről.....

.....

〈Szohnay Sándor〉

rőd

Vásárhelyi Z. Emil

〈 〉 Erdélyi Heli-

kon. 1936. 530–534

"Vogliono imporci il

Ma anche l'amicizia è un Patto

L'oratore ha denunci
quei politicanti che, non cont
banchieri della City e dal Kom
alla sua completa rovina.

Martedì 12 Novembre
economici e politici dell'"Unio
Jean-Renaud e altri vari orato
cui Maxence, Thierry-Maulnier,
lato sul tema delle sanzioni e
litica internazionale, riscuot
Un'altra riunione, pure presie
15 Novembre a Parigi alla Sala
la medaglia militare ad uno de
lidarité".

Viva è infine l'attes
sarà tenuta a Ginevra il 22 No
sati come segue: Jean-Renaud p
"L'azione della massoneria"; J
zionale e la guerra massonica"
d'Unione Latina, su "L'Unione

o

< Szolnay Sándor >

rod

Kovács János

< > Pásztortűz

1936. 45-46. l.

C.A.V.R NOTIZ
D'INFOR
D'AZION
UNIVERSALITÀ D

Dir. Resp. GUIDO BARONI

2ème ANNEE - N° 38

Rome, le 29 Septemb

UNE PETITION DES FASCISTES ANG
GERENCE DANS LE CONFLIT ITALO-
centres, grands et petits, du R
de la "British Union of Fascis
vernement son attitude agressi
Parti de Mosley a commencé à r
de toutes les Chemises Noires
pathisants et de ceux qui, rep
ble du peuple britannique, ins

Szolnay Sándor

írod

Vásárhelyi Z. Emil:

Szolnay és Servátius
kiállítása.
Erdélyi Helikon
1940. 117. l.

Vegesvár, Csendélet,
Téli kép
és 2 tájkép mű-
mellékletek

S lehet, hogy elvámak majd átjaink,
Amikor Te visszanyert színeiddel
Kilépsz a sírból diadalmasan —
S én maradok fakón a föld alatt:
Színtelenül — örökre hangtalan.

RÉGI TÖRTÉNET

Régi történet és van hitele:
Az ember, aki ó-kútba esett,
Sokáig nézte kitartón, merőn
Feje felett a csillagos eget.
Azaz, hogy pontosabban mondjam:
Azt az egyetlen örök csillagot,
Mely szemébe s a kútba belefért,
És épen feje felett ragyogott.
Mert szűk kis égbolt maradt csak neki,
A kútba-esettnek, szegény-fejének,

< Szolnay Sándor >

Kós Károly: < >
Erdélyi Helikon
1932. 281. l.
Két rajza repr.
u. o. 253. l.

Szolnay Sándor

A Kolozsvári VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállításon

A Budapest székesfővárostól Kolzsvár városának felajánlott és erdélyi művész számára kitűzött Mátyás király-díjjal a bizottság Szolnay Sándor festőművészt tüntette ki.

Képzőművészet

1942. 147. l.

Szolnay Sándor festő

Magyar Csillag, 1944 IV. 1.

IV. előf. 7. sz. 439. o.
Farkas Ferenc: kiállítások.

MDK

Szolnay Sándor

Nagy Z.: Erdélyi képzőművészek Budapesten. Pásztortűz 1937. jun. 15-30. 250-251.l.

MDK

Szolnay Sándor

Művei, az erdélyi magyar művészek kiall.-an.

Réti István: Erdélyi magyar művészek a Nemzeti Szalonban.

Az Est, 1939.jan.3. 15.l.

MDK

Szolnay Sándor
Két Jula, festm. repr.

Képes Krónika, 1939. 3.sz. 64 l.

Kolmai pstönnivéz

Pásztortűz 1929. 11 cz.

262. l.

L.: Enteriör kiállítás Kolozsvár

Világi építészet. XX sz.

Tér és Forma. I. é. f. 1928. 85–88 l.

1 – 2 fény kép.

Komor János: Városépítés

Szolnay

„Tizenöt év új szerzeménye" címen rendezett kiállítást a marosvásárhelyi Művészeti Múzeum, melyen a művész műve szerepel

Elöve, 1976. jan. 20.

MDK

Szolnay Sándor

Képes Krónika, 1939. 3.sz. 64 l.

MDK

Szolnay Sándor

Réti István: Erdélyi m. művészek a N.Szalonban.
Az Est, 1939. jan. 3. 15 l.

MDK

Szolnay Sándor

A Műbarát Kiállitóhelyiség... Szépmüvészet, 1941.
159 l.

MDK

Szolnay Sándor

a Barabás Miklós Céh alapitó tagja, részt vett a kolozsvári bemutatkozó kiállitáson 1930. márciusában.

Művészeti Szalon /Kolozsvár/ 1930. V.évf.3-4.sz.
Barabás Miklós Céh kiáll.

MDK

Szolnay Sándor

Kéki Béla: Az erdélyi képzőművészet gondja.
Erdélyi Tudósitó, 1935. jan. 25 l.

MDK

Szolnay Sándor festőművész.

Erdélyi kiáll. N.Szal. 1939. jan.

R. D. K.

SZOLNAY Sándor festő

Kolozsvári festő

1921-1924. látogatta Nagybányát

1923-1924 Pest Képzőműv. Főisk.

1927. végén a Nagybányai Festők Társaságának törzstagja

Réti István: A nagybányai művészet
Bp. 1954., 272., 273. l.

MDK

Szolnay Sándor

Önarckép, olaj
Május, olaj
Október, "
Augusztus,"
Január, "

Barabás Miklós Céh kiáll. N.Szal. 1944. márc.
13 l.

MDK

Szolnay Sándor festőművész.

Barabás Miklós Cég kiáll. N.Szal. 1944. márc. 3 l.

MDK

Szolnay Sándor

G.S: Erdélyiek kiáll. a N.Szal.-ban. Uj Magyarság, 1944. márc. 18. 8 l.

MDK

Szolnay Sándor festőmüv.

B.A: Erdélyi képzőmüvészek a Mübarátban.
Magyar Nemzet, 1941. ápr. 27. 17 l.

Szolnay Sándor

Segesvári tájkép, olaj
Leányom, olaj
Virágcsendélet, olaj
Önarckép, olaj
Téli táj, olaj

Rubarát VIII. kiáll. Erdély. 1941. ápr.

Szolnay Sándor

Szőllár Tibor, építész
Két lakásbelső

2.) Folytatás

7—8. A „Hülyeség nem akadály" című film díszletei

8

Magyar Építőművészet, 1986. 2., 57-old

1/.

3. Jovánovics György: Mennyezetre szorító, 1971 (eredeti helyszín)
4. Lois Viktor: Házioltár, 1982

1. Endre Bálint: Merde la chaise, 1974
2. György Holdas: Pedal medal, 1980
3. György Jovánovics: Ceiling vice, 1971 (original site)
4. Viktor Lois: Domestic altar, 1982

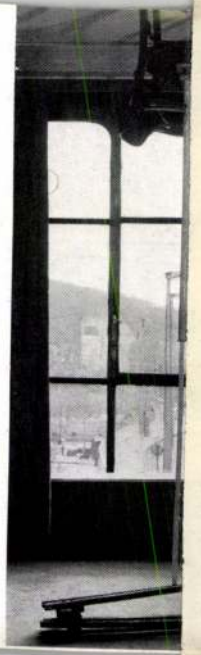

Hungarian object art—in 1985? (An exhibition at Óbuda Gallery)

Szollár Tibor

ip. formatervező, részt vesz a
Kiállításon

Jubileumi parmüvészeti Kiállítás
Műcsarnok, 1975. jún – júl.

M.D.K.

Szolnay Sándor

Önarcképét dicséri az erdélyiek kiállitásáról Szigethy István: "Két kiállitás" c. kritikájában, amelyet a Müterem helyiségeiben rendeztek meg.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1941 május 2-8.
IV. évf. 18. sz.

Szolnay Sándor
festő

l. Szépm.-Mű. Ek.
IX. 275. l.

Olasz műemlékvédelmi törvény
(Lex-Pacca) VII. 207 — 1909-iki)

(VII. 207

ségleteket; az irodai szereket beszerzi s a megkivánt mennyiségben hivatalos használatra az iroda részére a titkár kezeihez kiadja;

l) felügyel, hogy a tisztviselők és az irodai alkalmazottak a hivatalos órák alatt a hivatalban jelen legyenek, ott a hivatal érdekében foglalkozzanak, miért is őket hivatalos teendőik végzésében ellenőrzi;

m) a szolgaszemélyzet fölött a szolgálati rend szempontjából közvetlen s rendszeres felügyeletet gyakorol;

n) átveszi s felbontja a Tanács és a Főfelügyelőség czímére érkező összes leveleket, küldeményeket s értesítéseket. A beérkezett ügyiratokat iktattatja, felszerelteti s kezelés, illetve elintézés végett kiosztja.

Az előadó a jelen §. *j)—n)* pontjai alatt felsorolt teendőket ideiglenesen a titkárra is bizhatja.

o) A Tanács vagy a Főfelügyelőség czímére érkező, «bizalmas» jelzéssel ellátott ügydarabok elintézésével összefüggő irattári teendőket kizárólag az előadó végzi

Szolnay Sándor

88. Munkás a hengerműben olajf.

89 Készülő műszernek (Kolozsvár) olajf.

Nagybányai kiáll. 1942

Szolnay Sándor

Koll. Kiállítása

Kolozsvárt

1939/40. dec. jan.

Lásd a Kolozsvári katalogusok

közt.

Szolnay Sándor

Lásd

2

Magy. Iparm

1942. 54. l.

vich: Az Újság, 1916., júl. 20, 4. l.
vich: Régi és újabb magyar festők a p
képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 554
Esztergom vármegye ... Bp. é. n. 176
Lepold—Homor 97—98. l. — Ge
PA, 252. l. — Lepold—Lippay 56. és
— H. Rapaics Judit: Ligeti Anta
1938., 29. és 72. l.

Saskő vára

Vászon, olaj, 108×156 cm.
Jelezve bal alul: Ligeti 1877.
Esztergom vármegye ... Bp. é. n. 176
Lepold—Homor 97—98. l. — Le
Lippay 56. és 57. l. — H. Rapaics
Ligeti Antal. Bp. 1938., 70. l.

LOTZ KÁROLY (1833—1904)

Nyár

Vászon, olaj, 30×43 cm.
Jelezve lent balra: Lotz K.
Maszlaghy: Az esztergomi érseki
Új Magyar Sion, VII., 1876., 35. l. —
esztergomi hercegprímási képtár. Magy
rona, III., 1879., 21. szám. — Rényi
Kőrösy László: Esztergom. Esztergom
239. l. — Z.: Az esztergomi érseki kép
írása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 85
Maszlaghy II., 177. szám. — Gerevi
Újság, 1916., júl. 20, 4. lap. — Ge
Régi és újabb magyar festők a prímá
tárban. Vasárnapi Újság, 1916., 554. l.

Szolnay Sándor festő

Magyar Müvészet 1925. 2. sz. 45~~4~~7. o.
/r/: Müvészetünk a külföldön. stb.

Szolnay Sándor, festő, ?

Pásztortűz, 1930, 25-26 sz.
608. l.

Kós Károly: Erdélyi Képzőmű vészek
Kiállítása.

Szolnay Sándor festő, ?

Pásztortűz, 1930. V. évf. nr.
160. l.
Ligeti Ernő: A Barabás Miklós Céh
kolozsvári bemutatkozása.

MDK

Szolnay Sándor

Budapesten Réti Istvánnál, Nagybányán Thorma Jánosnál tanult

E.G. II. 515.1.

MDK

Szolnay Sándor

Borus reggel

Lyka K.: Erdélyi müvészek a N.Szalonban. Pesti Hirlap 1939. jan. 3.

Szolnay Sándor festő

Erdélyben megalakult Barabás Miklós-céh alapító tagja.

NU.930.III.22.

Szolnai Sándor

Szerepel a Barabás Miklós Céh

Kiállításán

„Tanulmányfej" (emlitve)

Magyarország 1937 V. 2.

Szolnay Sándor

Szerepel az erdélyi „Barabás Miklós Cék" kiállításon
(gr. Csekonics palota,
Kecskemétin 12)

Lyság 1937 V. 1

Szolnay Sándor

Olajfestményekkel szerepel a
Barabás Miklós Céh kiállításon
(gróf Csekonics palota
Kecskemét a 10-12)

Erdélyi Figyelő, 1937 V-11.

Szolnay Sándor

Szerepel az Erdélyi Kéjzőmű.
Kiállításban (gr. Csekonics
palota, IV. Kecskeméti u 12)

Nemzeti Újság 1937 IV. 29

Szolnay Sándor festőművész

Erdélyi Barabás Miklós-Céh megalakulásában szerepelt és tagja.

M.930.T.8.

Szolnay Sándor

Kat.

(3 pofl)

1921-ben Nagybányán poftatja tanulmányait. Erős térhatás a třetnik. Mintán Nagybányáról elzerül, a 20-as évet 2-it pelében a nincs melegebbet lennet. Fényproblémát rezdít és detektivi. stilusban és formában is sok mindenhez nyúl. Kolozsvári klinizáton hullám utáni zírzit tanulmányokat.

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékriáll. Kolozsvár. 1958. Kat. összeáll. E. szabó Ilona. Bev. Dikrói Ervin

Szepesi Rózsa

ösz, virf. 1954

Kat.

18 l.

Szolnay Sándor kat

(1. fogt.)

Festő iskolája lenn, ahol ad tehetséges minesteleu pezet kap ingyenes művészi oktatást. A magyarokon kívül nagy kapcs. Azt a tehetséges román és szám művészekkel. Művészi fejlődését ~~a~~ Réti és Thorma ündélyétel: évekig rénesül rosszelkúrájukban. (fogt)

Szolnay Sándor (1897 – 1950). Emlékkiáll. kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikó Ervin.

Szolnay Sándor kat.

(5 lott)

Arcképei zőrül
riválik Gaál Gábor és Kováts József
portréja. A 30-as években Enyed-
re költözik, utána Segesvárva. Ez
utolsó Sz. S.-nek leggazdagabb perió-
dusa. ~~1945-ben szet jut imát~~
~~Havas lány-at~~. 1940-ben hézelyzeresztem
következő és Kolozsvár.

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékriáll
Kolozsvár, 1958. kat. ösmáll. E. Szabó
Ilona. Bev. Dikrói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

(2 fojt.)

Szülővárosa Kolozsvár, ide tér vissza életealkonyán.

delén és

1912 ben innen indul el az épitészmérnöki diploma felé, de ez év mulva abbahagyja, h. végleg festő lehessen. 1914-ben a háború félbenhatít ja képz. tanulmányait. Megjárja az orosz és olasz frontot. 1919-ben súlyos belegen lér hara a hadifogságból. (fojt.)

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékkiáll. Kolozsvár. 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Szolnoki Szőrő

Kat.

Ösni reggel, virf.

18 l.

Szolnay Sándor kat.

4. Alinafa tanulmányok, cerusa, 30,7 x 23,5 cm. Jelzés j. l. mindkét rajznál: Szolnay. Keltezés b. l. 1921. IV. 17 és 1921. IV. 27. Felirat mindkét rajz alatt: Alinafa tanulmány

5. Akt - tanulmány, o. v. 78 x 62,5 cm. Jelzés j. l.: Szolnay

Szolnay Sándor, (1890 - 1950). Emlékkiáll. Kolozsvár. 1958. kat. összeáll. E. hubó Ilona. Bev. Dilzó Ernő.

Szolnay Sándor Kat

6. Szatállas férfi, o.v. 64 x 48,5 cm.
Jelzés j. l.: Szolnay.

7. Naprafogós táj, o.v. 66 x 78 cm.
Jelzés b. l.: Szolnay

8. A város szélén, o.v., 48,5 x 64,5 cm.
Jelzés j. f.: Szolnay

9. Nagybányai hegyek, o.v., 66,5 x 88,5 cm.
Jelzés j. l.: Szolnay

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékkiáll.
Kolozsvár. 1958. Kat. Összeáll. E. Szabó
Ilona. Bev. Dikó[illegible]vin.

Szolnay Sándor

Kat.

1893 - 1950

Erdélyben mél. és dolgozott, erdélyi emberekel és tájakat festett. Árvahárban, később emberséges nevelőnőknél lőlletre szermelzőnél. Ujjukovában fronton, később foghárban. Baloldali folyóiratokat illusztrált és kiment a munkást kőre festeni (foft.)

Szolnay Sándor (1893 - 1950). Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Pikó Ervin.

Szolnay Sándor (4 fogt) Kat.

A 20-as évek után sok táj-és akt képet is rénit. A 20-as évek végén témái az ipari munka, gyár, gépek vilagu. Ilyen lényegi festményeket, gép tanulmányokat, rénit Jordán, a „Munka és művészet" c. riállítás-n bemutatják. A háború alatt ezek a munkák legnagyobbrészt elkallódtak. Egy maradt meg, a „Sodrony-ipar" c. (fogt).

Szolnay Sándor (1891 – 1950). Emlékkiállítás kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Rev. Dikrói Ervin

Szolnay Sándor Kat.

41. Alvó gyermekek, o. v., 66 15 x 75 cm.
Jelz. l. k.: Szolnay 937. XII.

42. Cs. L. né Arcképe, o. v. 95 x 78 cm.
Jelz. b. f.: Szolnay 938.

43. Herangvirágok, o. v. 65 x 55,5 cm.
Jelz. b. r.: Szolnay 938

Szolnay Sándor (1893–1950) Emlékkiáll.
Kolozsvár, 1958. Kat. összáll. E. Szabó
Ilona. Bev. Dikói Ervin

Szolnay Sándor kat.

55. Kutüllőpart, o. f. mnichem.
31×40,5 cm. J. j. l.: Szolnay 940.

56. Önarc lép szalmazalappal, o. v.
90×70 cm. J. b. f.: Szolnay 940

57. Virágzó gyümölcsös kert, o. v.
66×75,5 cm. J. b. l.: Szolnay 941.

Szolnay Sándor (1893-1958). Emlékziáll. kolozsvár, 1958. kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dobrói Ervin

Szolnay Sándor Kat.

44. Virágesendélet kés háttérrel, o. furnirlemezre, 50×40,5 cm, jelz. b. f.: Szolnay 938

45. A vártemplom felé, ősszel, o. v. 66×75 cm. J. j. l.: Szolnay 938

46. A Segesvári óratorony, o. v., 73,5×65 cm. J. b. l.: Szolnay 938

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékriáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. hobó Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Kat.

Szolnay Sándor

47. Férfi zéprmás, o. v., 74,5×65,5 cm. Jelz. j. l.: Szolnay 938.

48. Ősz a Kürülő volgyében, o. v. 66,5×72 cm. J. j. l.: Szolnay

49. A vártemplom felé, tavasszal, o. v. 65,5×74,5 cm. Jelz. l. k.: Szolnay 939.

50. Virágok és gyümölcsök, o. v. 70×49,5 cm. J. j. l.: Szolnay 939.

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékriáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Szolnay Sándor
festő -

Tájai élnek, csendéletem van valami az időtlenségből is. Elsőt hárott mert ki a gyárakba munkásokat festeni.

Solymár István: Emlékezés a két évtizede pihenő...
Művészet, 1970. julius - 19 lap.

Szolnay Sándor

festő

Mint az 1958-ban rendezett kiállítás katalógusából kitűnik Erdélyben született, dolgozott, annak a földnek ezeréit, tá-jait festette. Művészete túlnőtt Erdély hatá-rain.

Szolnay István: Emlékezés a kit eötvösiek pehenő művészet, 1970. julius – 19 lap.

Szolnay Sándor
festő -

Tájképei, csendéletei, figuralis munkái feltüntek. Pasztell, rézkarc, fanatszis munkásságot is kifejtett.

Szolnay István: Emlékezés a kitérőtérdeje pehenő
: Művészet, 1970. julius - 19 lap.

Szolnay Sándor
festő

A halála után tartott nagy emlékező és összegező Szolnay kiállítást a holokszári Mű-vészeti múzeumban rendezték.

Salgmár István: Emlékezés a kétéves kiédepekező
Művészet, 1970. julius - 19 lap.

Szolnay Sándor
festő

1893-ban született Kolozsváron,
képzőművészeti akadémiát végzett és a nagybányai kolónia tagja volt.

Salyman István: Emlékezés a kétévtizedépeknő
Művészet, 1970. julius - 19 lap.

~~Szolnay Sándor~~

~~festő~~

1950 ápr. vis 14 én helyettük örök nyugalomra Szolnay Sándort a kolozsvári házsongárdi temető-be.

Sztojka László: Emlékezés a két évtizede pékenő...
Művészet, 1970. julius – 19 lap.

Szolnay Sándor
festő

Csendéletei fennyelethel vibrálnak,
ecsetje ugomán nem ritkán
magyar nyíri motivumok is
feltűnnek.

Solymár István: Emlékezés a két évtizede pelenő...
Művészet, 1970. julius – 19 lap

Szolnay Sándor
festő

Ennyed, Segesvár, Kolozsvár
jelzik útját, amelyet gond kí-
sér. Segítő felesége állandó mel-
lette állása enyhíti mikér életét.

Solymár István: Emlékezés a kétéltérede pehező...
Művészet, 1970. július – 19 lap.

Szolnay Sándor
festő.

Portréi lélektelick, emberiek.
Gaál Gábor, Kibédi Sándor, Ko-
vats József szép Szolnay portré-
hoz maradt meg.

Solymár István: Emlékezés a kétéltérede pekező...
Műveszet, 1970. julius – 19 lap.

Szolnay Sándor
festő

Szolnay Sándor első mesterei
Réti István és Thorma voltak.
Nagyrányja nyomot hagyott
munkáin.

Sobyman István: Emlékezés a hétéviredeje pihenő...
Művészet, 1970. julius – 19 lap.

Szolnay Sándor
festő

A művész baloldali lapokat illusztrált, a haladás sorolában állott. Festő iskolájában ingyenesen tanított.

Solymár István: Emlékezés a hétévtizede pihenő...
Művészet, 1970. julius - 19 lap.

Szobnay Sándor
festő.

Egyike volt a harai és a magyar
modern pektura jeleseinek. Állan-
dóan olvasott, művelte magát,
ifjakat tanított. Embersége és szociális
lelkülete elömlik munkásságán.

Solymár István: Emlékezés a két és fiszede pehenő..
Művészet, 1970. julius – 19 lap.

Szolnay Sándor
festő

Érdekli a tél, a festők örök álma
és ellensége. Utolsó évében a
munkát festi. Sok postré készül
ebben az időben, elfáradt arcok.

Solymár István: Emlékezés a kétévtizede jelenő ...
Művészet, 1970. julius – 19 lap

Szolnay Sándor

festő -

Nagy értékű művei: A „Nagybányai tavasz", az „Épülő híd", a „Befejezetlen csendélet", „Kardvirág", „Ősz", „Pista bácsi", a „Pereces".

Solymár István: Emlékezés a hetvenkedő pikenő.
Művészet, 1970. julius - 19 lap.

Szolnay Sándor
festő

Legszebb munkái közé tartoznak
a: a „Férfifej" a „Varos szélén", a
„Nagybanyai hegyek" az „Akt-vázlat"
a „Isőgödi templom", a „Vihar előtt" -.

Solymár István: Emlékezés a hétéo tiredepikenő - . . .
Műviszet, 1970. julius - 19 lap.

Szolnay Sándor

festő -

A legszebb képei közé sorolják a:
„Munka a Szamos parton", a „Sétatéri tó", a „Havarás", az „Emberek a hóban", „Munkában" c. művét.

Solymár István: Emlékezés a kitéo tiszede pihenő...
Művészet, 1970. julius - 19 lap.

Szolnay Sándor
festő.

Nagyértékű képei: „Kolozsvári részlet", „Önarckép" napraforgóval" (ez talán a legsikerültebb önportréja), „Tulipánok", „A vár templom felé".

Solymár István: Emlékezés a kitévtizedes pihenő...
Művészet, 1970. július - 19 lap.

Szolnay Sándor (1887-1918)

Muradin Jenő: A festő emlékezete.
Szolnay centenárium Erdélyben.
Új Mo 1993. dec. 30. 8. ll

Szolnay Sándor
festő

„Tatmási Áron" /Portré/ Repr.

E. Szabó Ilona-Muráchi Lenő: Popp tavel és kortársai
Korunk, Kolozsvár 1966. VIII. 1168–1169.

Szolnay Sándor

festő

Szerepelnek képei a Kolozsvári

Művészeti Múzeum kiállításán

Márkos András: A Műv.- i Múz. vendégeje

Kornuk, Kolozsvár 1959 XVIII. XI. sz. 1662.

Szolnay Sándor
festő

Önarckép. Repr.
Csendélet. Repr.

Korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. 1. sz. 120–121.

Szolnay Sándor
festő.

A kolozsvári képzőművészek közül a fiatalok
a kolozsvári Művészek fiataljaira Szolnay
Sándorra figyelt fel.

Muradin Jenő: Collegium Artificum Transsylvanicorum
Művészet, 1971.március - 16.lap

Szolnay Sándor

festő

A Collegium Artificum Transylvanicorum kiállításán mutatkozott be Studiumával és két ipari tájjal.

Muradin Jenő: Collegium Artificum Transylvanicorum

Művészet, 1971. március - 16.lap

Szolnoky Sándor
festő

A 20-as évek elején Nagybányán tartózkodott, ugyakran keresztelt Ziffer Sándort s kérte korrektúráját.

Borghida István: Ziffer Sándor, a pedagógus
Korunk, kolozsvár XIX. 1960. XI. 1363.

MDK.

Szolnay Sándor

Kiállitási ismertető

Utunk 1966 szept.16.

Szolnay Sándor

MDK

Küküllőpart, olf.

Műcsarnok 1943 A magyar művészetért c.kiáll.

SZOLNAY SÁNDOR :

254. Kereszturi táj. - Olajf., v. 68.7 x 58.7 cm. Jelz.l.j.:"Szolnay 940".

SZOMOR LÁSZLÓ :

255. Anyám. - Szobor, beton. Mag.: 27 cm. Jelzés nélkül.

SZÖNYI ISTVÁN :

256. Anyám. - Olajf., d. 55 x 100 cm.Jelz. a.b.s.: "Szőnyi 1930".

257. Reggel. - Temp., v. 89 x 120 cm.Jelz. l.j.: "Szőnyi I. 1934".

258. Aratás után. - Olajf., v. 140 x 100 cm. Jelz.l.j.s.: "Szőnyi I.1936."

SZÜLE PÉTER :

259. Öregek. - Olajf., v. 56.5 x 72 cm. Jelz.a.j.: "Szüle 921".

TELCS EDE :

260. Hüvelyk Matyi. - Szobor, br. 12x46 cm. Jelz. a talapz.j.: "Telcs".

261. Önarckép kisérlet. - Olajf., v. 24.2 x 30 cm. Jelz.l.j.: "Telcs E."

Fővárosi Kőtár jub. kiáll
1944. január

Szolnay Sándor

tovább

Szolnay Sándor

~~Aés Ferenc festő~~

~~Bánffy Miklós gr.~~

~~D. Berde Amál~~

Szolnay Sándor festő

Vágó Gábor nobrán

Szabó Vera nobrán

nincs cíd

erőd

Maksay Albert: Kolozsvár. Erdélyi Városkepek. Bp. 1936. 52. l.

21.

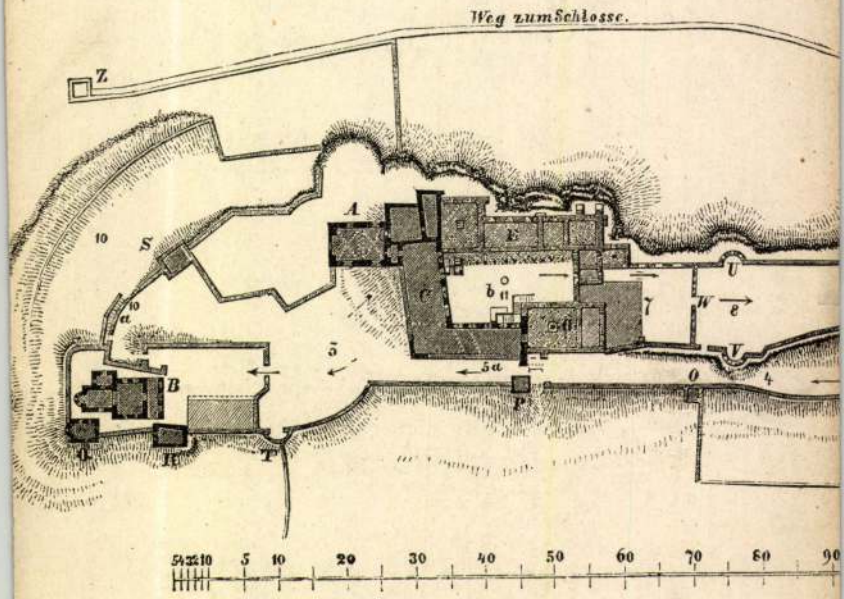
Weg zum Schlosse.
Z
A
E
S
10
10
a
C
b
11
7
U
W
e
V
5
5a
B
P
O
4
G
H
T
5 4 3 2 1 0
5
10
20
30
40
50
60
70
80
90

19.

MDK

Szolnay Sándor

Morvay J.: Vásárhelyi Z. Emil: Erdélyi művészek. Tátra. 1937. I. 7. sz. 241.l.

MDK

Szolnay Sándor

Ernyei Gáspár: Erdélyi müvészek. Vásárhelyi Z. Emil könyve. Erdélyi Helikon 1938. 3. sz. 210.l.

Szolnay Sándor
festő

A Rokszvári művészeti hetek keretében rendezett kiállításon a Szeresfőváros Mátyás-díjával tüntettér ki.

Új Magyarság 1942. V. 12.

M.D.K.

Szolnay Sándor

"Kereszturi táj" c. képének repr.-ját hozza a lap a Kolozsvárott megrendezett kiállításról.
A kép a 2000.- pengős Mátyás Király Müvészeti Dij nyertese.

"A Képzőművészeti Tárlat dijnyertes alkotásai" c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1942.május 22-28.
V. évf. 21. sz.

SZOLNAY SÁNDOR

111.	Önarckép, olaj	2000.-
112.	Május, olaj	1600.-
113.	Október, olaj	1800.-
114.	Augusztus, olaj	1600.-
115.	Január, olaj	1800.-

Nemzeti Szalon

1944. május.

Barabás Miklós Céh

Kiáll-

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Feladó:
SIMON LAJOS
Hirlap bizományos
Maroshévíz
Magyarós-utca 51.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szolnay Sándor
festő
Gyermekarckép
repr.

Művészeti Szalon
(Kolozsvár) 1929. IV.
évf. 4. sz. 15. l.

koll. kiáll. Kolozsvár
1929. ben

u. o. 17. l.

Lauten

Szolnay Sándor
festő

Tájképe kiállítva

Tam 1947 Budapest

13—

Mainardi

113. Bastiano Mainardi (firenzei festő 1416—1513) Mária koronázása, fa, tempera, 108 × 72 cm.

Cadyl Gr. Jeromos és Gr. Ferenc

Gerevich: PA, 231 (repr. 229) l.
Bastiano Mainardi: Háttérben Pistoia látképe.

—

Gerevich: Az Újság 1916 jul 20, 3. lap.

Maszlaghy II. 62. szám
Nereo di Ricci — Bertinelli gy.

—

Rónay, Maria: Die Schätze des Christli-

ALVÓ ÉRTÉKEK

A ZILAI REF. KOLLÉGIUM KÖNYVTÁRA

Irta M. NAGY OTTÓ

A Szilágyság művelődési értékei ma még nagyrészt *alvó* értékek. Fenyegeti ezeket az értékeket az elszigetelődés, elfelejtés vagy éppen az elkallódás veszedelme is. Pedig ugyanúgy megérdemlik a velük való foglalkozást és megbecsülést, mint más, szerencsésebb helyzetű művelődési területeink értékei. Általános számontartásra és öntudatos kutatómunkára érdemes elsősorban a Szilágyság központjában levő református kollégiumi könyvtár. Ha nem is lenne e vidék művelődési tényezői között a legjellegzetesebb, akkor is figyelmet érdemelne régiségével és húszezer kötetet felülmuló gazdag anyagával. Romániai magyar könyvtáraink között régiségre, értékre és kötetszámra nézve körülbelül a tizedik helyen áll.

A könyvtár eredete

A kollégiumi könyvtár körülbelül másfélszázados alkotás. Az 1646 óta fennálló kollégiumnak hosszú ideig nagyon szegényes, alig pár kötetből álló könyvtára volt. Nem voltak fejedelmi pártfogói, akik gazdag könyvtárral láthatták volna el. Ha kapott is ajándékba pár kötetet, hamar elrongyolódtak és elkallódtak. A XIX. század elején, amikor Salamon József veszi át a kollégium vezetését, egyetlen könyvet talál a „könyvtár"-ban. Salamon József, a kollégium egykori tanítványa, hozzálát a kollégium minden irányú rendbeszedéséhez. Újjáteremtő munkájába beleilleszti a kollégiumi könyvtár megalkotását is. Felhivást bocsát ki a kollégium volt növendékeihez és a vidék magyarságához. Felhívása eredményes. Egymás után érkeznek kisebb-nagyobb könyvgyüjtemények a könyvtár gyarapítására. Ő maga is gazdag és értékes könyvgyüjteményt ad Alma Materének. Hamarosan több ezer kötet gyül össze és a könyvtár Salamon tervszerű gyüjtőmunkájával egyre gazdagodik. Aki könyvet nem adhat, pénzbeli adományt küld új könyvek beszerzésére. Nem egy tudós református lelkipásztor egész könyvtárát hagyja az ősi iskolának. Az 1816. évet, amelyben Salamon József felhívását kibocsátotta, lehet a kollégiumi könyvtár tulajdonképpeni alapítási évének tekinteni.

A könyvtár megszületése körülményeiben leli magyarázatát az az érdekes jelenség, hogy bár a könyvtár nem nagyon régi, mégis aránylag sok régi, sőt nagyon régi és értékes könyvet tartalmaz. Az adományozók sokszor családi könyvtáruk legértékesebb darabjait ajánlották fel a kollégiumnak. A XIX. század végén különösen sok régi mű került a könyvtár tulajdonába a báró Wesselényi-család tagjainak adományából. Azt mondhatjuk, hogy a könyvtár jelenlegi állománya alapján évszázadokra visszamenőleg fontos megállapításokat tehetünk a szilágysági vezető rétegek érdeklődési körére és művelődési színvonalára. A könyvtár szakszerű tanulmányozása alapján megrajzolható az a művelődési szint, amelyre az ittélt magyarság kiválóbbjai és átlaga is eljutott. Egyetemes viszonylatban ma még ismeretlen nevek kaphatják meg ezáltal az őket megillető helyet a magyar művelődés életében.

A könyvtárt századunk elején szakszerűen elrendezték és a kollégium új épületében hatalmas termet kapott. Betűsoros és szakjegyzékek alapján a tájékozódás benne meglehetősen könnyű. A legújabb könyvek sora meglehetősen hiányos. Tervszerű gyarapításának ma ugyanis anyagi akadályai vannak.

Nevezetes könyvek

Egy könyvtárba, mely nemzedékek szellemi kincstárának számít, másként lép be a kiváncsi érdeklődő s más gondolatokkal keresi fel a tudós kutató. Az egyik érdekességeket keres, a másik értékek után kutat. A zilahi kollégium

Szolnay Sándor: Utcarészlet

Hirtelen odavetem a szememet, tágranyitott szempillákkal nézek; a homály mindegyre növekszik.

Egy őzbak szökkent fürgén közvetlen a közelembe, látom, hogy fejét, szarvát magasra emelve tartja a fák sötét boltíve alatt.

Orrát felfelé előrenyujtja s a levegőt szaglássza; hamvasszürke szőre váltakozó fényében remegve csillog. S már-már azon van, hogy hirtelen tovairamlik.

Azt sem tudom, hogyan emelem lövésre a puskámat; nyugtalan mellemben a szivem gyorsan ver.

Erős durranás száll fel zendülve, tovazúg a völgy felé s a magányos hely csendjét széttördeli . . . De ez csak egy pillanatig tart . . . A vad remegve felemelkedik, fejét magasra emeli, mintha a levegőt szürcsölné s elindul. Hulló vércseppjei nyoma ott látszik a havon.

Hirtelen kilendülök helyemből; a túlsó oldalról Ştefanache emelkedik fel. Lövésre emelem újra a fegyvert; egy hang dördül felém:

— Ne lőj!

S látom, amint Ştefanache négykézlábra ereszkedik, kihúzza a kést a csizmaszárából, nekifutamodik . . . Rákapaszkodott már az őz nyakára, felemeli a kezét, visszaereszti, újból emeli, újból ereszti; s a halálra rémült vad hátgerincén az emberteherrel mindhiába kisérli meg, hogy az erdősűrűbe vesse be magát, el-elbődül hosszan, szivetszaggatóan s lebukik, csülkei alá gyúrva a véres havat.

S egy pillanatig szerte mindenütt halálos a csend. A nap is lehúnyt. Hirtelen kegyetlen fagy ereszkedik alá s a köd egyre árad, mintha minden egyes fa ködöt lehelne ki magából. Magunkra vagyunk, lábunknál ott hever holtan az őzbak; látszik, amint szemhéjai összeszűkülnek elfedve megüvegesedett két szemét. Alig-alig látunk már, a sötétség mindegyre nő körülöttünk.

Felettünk hirtelen szárnyalással madár csap át, egy éles sikoltás vág keresztül... Az őzbak a havon mintha megrezzent volna . . . Végre is az erdőőr háza felé indulunk, ösvényünk a sötétség szakadékába torkollik.

Valami megmagyarázhatatlan dolog nyugtalanit . . . Egy tőlem eddig egészen idegen érzés fog el, belém hull egyszerre, hidegen: mintha valami nagy bűnt követtem volna el!

Messziről, nagyon messziről, talán onnan az erdőszéli házikótól gyenge, elhaló trombitaszóként kakaskukorékolás szűrődik át ide mifelénk.

Pásztortűz 1940. január

Régi levelesládánk

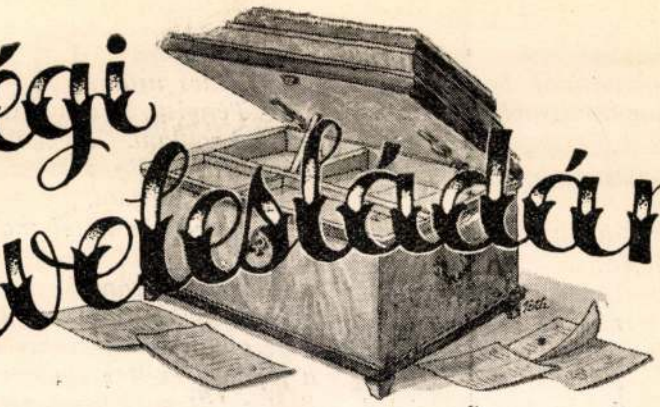

Szalnay Sándor

KÉTSZÁZ ÉVES KÜLFÖLDI ÚTLEÍRÁS

ZÁGONI ARANKA GYÖRGY ERDÉLYI REF. PÜSPÖK KÜLFÖLDI UTAZÁSA 1728–31-ben

Közli JANCSÓ ELEMÉR

Zagoni Aranka György, erdélyi református püspök életéről keveset tudunk. Családja a háromszékvármegyei Zágon községből származott. A XVII. század második felében az Aranka-család nemességet kap. Aranka György tanulmányait a nagyenyedi kollégiumban végezte, majd a protestáns papok hagyományait követve, hosszabb külföldi tanulmányutra indult. Ennek az élményekben gazdag és változatos útnak emlékeit jegyezte fel részben magyar, részben latin nyelven Aranka György. Útleírását családi naplója őrizte meg, az a napló, amelybe azután Aranka haláláig hűségesen feljegyzett minden életére fontosnak vélt eseményt. A naplóban feljegyzett élmények két különböző útról szólnak. Az első magyar szöveg inkább csak tanácsokat ad, de egyuttal jelzi az útirányt, a városokat és országokat is, ahol Aranka megfordult. A második, latinnyelvü leírás, amelyet itt magyar fordításban közlünk, már pontosan, naplószerüen meséli el Aranka svájci tanulmányait. Ez a második útirajz érdekesebb. Egyrészt a XVIII. század első felének utazási szokásait, nehézségeit mutatja meg, másrészt feltárja előttünk a külföldön tanuló magyar diák életmódját, tanulmányait és azt a világot, amelyik lelkét kialakítja. A XVIII. század első feléből kevés útinaplót ismerünk, épen azért úgy hisszük, ennek az eddig ismeretlen és kiadatlan útleírásnak megjelentetése nem lesz érdektelen.

Aranka György külföldi tanulmányútjáról hazatérve Szék városában kapott papi állást 1732-ben. Bonyhai György református püspök leányát vette feleségül. Ebből a házasságból született 1737. szept. 15-én György nevű fia, a századvég későbbi nagyhírű erdélyi tudományszervezője. 1760-ban generális notáriussá választották. Verestói püspök halála után az akkori egyházi jogszokás következtében rászállt a püspöki állás gondja.

Aranka mindössze két évig állott az erdélyi református egyház élén. 1767. június 9-én meghalt. A családi napló feljegyzése szerint „egy valóságos szép nagy, egészséges testű, mindenekkel magát kedveltetni tudó ember vala. Életében ritkán volt beteg, a külső országokat nagy haszonnal járta, a francia nyelvet úgy és olyan jól beszélte, hogy azon a nyelven Genovában háromszor is prédikált. Sok szép deák és francia könyvei voltak, amelyek közt találtattak sok szép közhaszonra valók is, laikusra valók is. Egyszóval ezen püspök birt nemes szivvel, nemes lélekkel és nemes indulattal." Aranka György egyházi működéséről az egyháztörténelem szintén kedvező véle-

— Ő nem is gyanította, hogy én voltam, mert elővigyázatosságból hátulról ütöttem le.

— És mivel magyarázta meg a főbeütést?

— Azt mondtam, hogy a most vásárolt új váza esett a fejére.

— Hogyan hihette ezt el? A vázának el kellett volna törnie.

— A váza el is törött, uram.

— Miért?

— Hogy a látszatot megóvjam, el kellett törnöm a vázát, de remélem, uram, nem sajnál ennyi áldozatot az ügy érdekében. Azt hiszem, a vázát nem is lehet megragasztani.

Reánéztem.

— Jeeves . . .

— Megbocsát uram, de helyes lenne kalapot tenni. Kissé hűvös van.

— Nincs rajtam kalap?

— Nincs uram.

— Tényleg. Bizonyára Sippy irodájában hagytam. Megyek, megkeresem. Várjon itt addig, Jeeves.

— Igenis uram.

— Szeretnék majd mondani magának valamit.

— Igenis uram.

Négyesével futottam fel a lépcsőkön s berontottam a szerkesztőségbe. Valami a fejemre esett s egyszerre tetőtől-talpig lisztes lettem. Eltévesztettem az ajtót.

*

Ez a jutalma a mai világban az önzetlen odaadásnak. Egy dolog azonban bizonyos, ha valamelyik barátom a jövőben beteges félénkségben szenved, ne számítson rcám. Én nem öntök többé senkibe bátorságot.

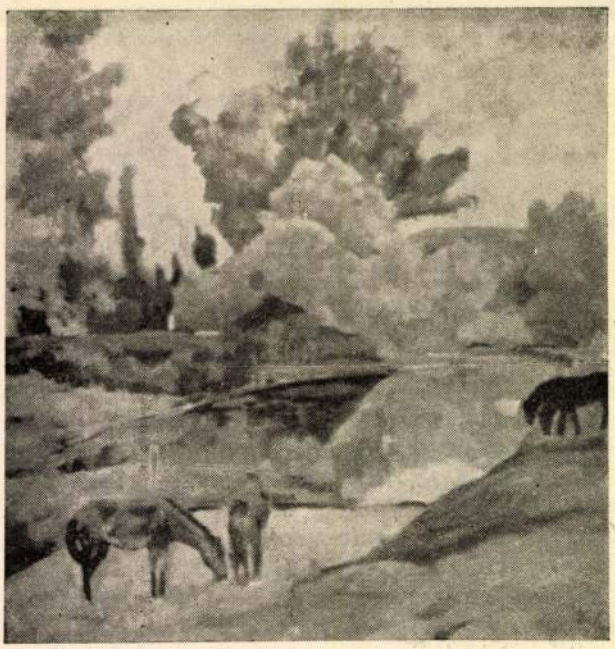

Szolnay Sándor: Tájkép

Pásztortűz
1940. január

A TÉL AZ ERDÉLYI LÍRÁBAN

Szolnay Sándor

TÉL JÖTTÉVEL

„Porka havak hulladoznak" . . .
Kedv előre alig mozgat.

Cél, s reménység mécse nélkül
Nemsokára rám sötétül.

Talán jobb is, ha megállok — —
Odább csupa bokor, árok.

Talán jobb, ha visszatérek — —
De arra se visz a lélek.

Pedig ott — kis alkú árán —
Pihenhetnék puha párnán.

De hiába! Vissza nincs út,
Aki ilyen útnak indult.

Így — se kint, se bent —: csüggedten
Tévelygek a szürkületben.

Merre menjek, mihez fogjak?
. . . Porka havak hulladoznak!!

TOMPA LÁSZLÓ

MINT LOMBTALAN TÉLI ERDŐ...

Mindjobban érzem pihegő közelét a percnek,
Mely lehánt rólam mindent, ami fölvett.
A mezt s a mázt, amit ma még szokás,
Hagyomány, balhit, gyöngeség viseltet.
Lepattogtatja lelkem hurjait is,
Mik arra kellettek, hogy lelkem hárfaként
Zenélve zengjen minden kicsi szélre.

Ezentul ennek már mind vége lesz!
Örök megújhodásban alakot váltva —:
Mez, s húr nélkül fogok állani már én,
Mint lombjait elhányt, ős téli erdő,
Mely nappal hallgat a sulyos hó alatt,
Csak néha — szürkület idején — hangosodik,
Ha taposatlan belseje mélyén
Ordas ordítja, vontatva, éhét — —
S ha zeng olykor éjjel —: nem ajzott húrokon zeng,
De zúg, süvöltöz, jajong egész-maga.
Így löki fel hidegen, komoran,
A föld fájdalmát a hideg csillagokig — —

TOMPA LÁSZLÓ

A kilocsant tej égni kezdett a tűzhely szélén s csípős, keserű szagot árasztott. Az öregasszony sót hintett rá s a kredenc aljából elővette a kenyeret. Két karéjt szelt belőle. Az egyiket a Margit csupra mellé támasztotta, s a magáét beaprítgatta a kávéba. De nem ízlett az most sehogyse. Keserű íz futott össze a szájában s tagjait ólmos fáradtság lepte el hirtelen.

Letette a csészét s hátratámaszkodott. Mintha valami ülne a mellén. Nehezen szedte a lélegzetet s a két karja ernyedten lógott le.

— Ó, be semmit se érek már — motyogta félhangosan s gondolta, iszik egy kis vizet... De ahogy mozdult, hogy fölálljon, újra elfogta a szédülés: a szoba forgott és szürkés köd ereszkedett a szeme elé.

— Istenem, uram!

Mind a két kezével megkapaszkodott s fejét odaszorította a szék hátához. Ilyesmit még soha sem érzett s hirtelen iszonyu félelem markolt belé... Még meghalok itt egyedül... Halántéka lüktetett... Fel kéne állni, kiáltani kéne, hiszen az ajtó is nyitva van, csak pár lépés odáig...

Lihegve forgatta fejét jobbra, balra s egy ostoba dal hangzott folyton a fülébe. „Nem pénz után sóvárgok én, bányászszívet óhajtok én...“ És Margit nincs itt, nem látja többet talán...

A rosszullét fokozódott s a dal egyre zsongott a fülébe.

— Én bányászasszony vagyok — mondta kínlódva hangosan, anélkül, hogy tudná, mit beszél... Számolt: egy, kettő, három és meresztgette a szemét.

— Hiszen itt van minden. A lámpás, a csoportkép „Szerencse fel!“

S akkor hirtelen a falra meredt: a „Háziáldás“ nőni kezdett és kilépett belőle az angyal.

Szolnay Sándor: Virágcsendélet

Az öregasszony megrémült.

— Kezitcsókolom — mondta s hidegülő újjaival lesimította a kötényét.

— Mamuka — szólt az angyal. — Elküldtek érted, jössz te velem a mennyországba.

— Így, ebben a rossz köntösben?

— Így — válaszolt az angyal. — Rossz a köntös, igaz, de milyen tiszta. Meglásd, minden ráncában egy csillag fog ragyogni.

— Mi szükség lenne ott rám — csodálkozott az öregasszony, hisz egész életemben csak szolgáló voltam. Szolgáltam egy rossz embert, aki ivott és vert s most szolgálok egy rossz leányt.

— Mamuka — szólt újra az angyal és könnyek peregtek le fényes arcán — a szolgálóké a mennyország.

— Jövök, jövök — motyogta az öregasszony és arccal előrebukott.

Pásztortűz · 1940. január

VÁROS-RÉSZLET AZ UNITÁRIUS TEMPLOMMAL

SZOLNAY SÁNDOR pasztellje

Szolnay Sándor

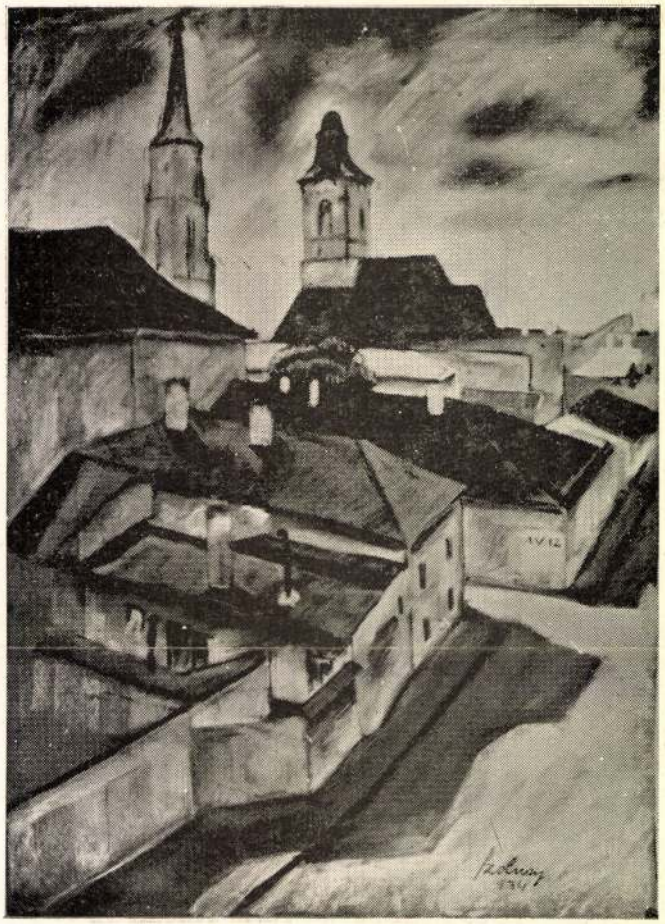

VÁROS-RÉSZLET

SZOLNAY SÁNDOR pasztellje

Erdélyi Helikon

1934. 6. szám

Szolnay Sándor

Kovács József arczéje

Repr.

Pásztortűz

1938. 1.7.51. l

A MAGYAR KIRÁLYI KÚRIÁTÓL

...os Bíróságának

Budapest

X. Hőgyes Endre u. 10

Szolnay Sándor

Temesvár

l.

A Műgyűjtő

1930. 135, 136 l

10905 szám.

A Müemlékek Orsz. Bizotts. tek. Elu

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

BUDAPEST

IRODALOM. 1. *Egy új magyar «nemzedék-regény».* — (Thurzó Gábor: *Előjáték.*) — —df—től.

2. *Egy új irodalomtörténet.* — (Benedek Marcell: *A magyar irodalom története.*) — K—ty J—s.

3. *Kereszténység és zsidóság.* — (Huber Lipót: *Zsidóság és kereszténység a multban és a jelenben.*) — Révay Józseftől — — — — 373

Szolnay Sándor

SZOLNAY SÁNDOR:
Arckép (műmelléklet)

Erdélyi Halikon
1930, II. Kötet

2. *Bud János gazdaságpolitikai tanulmányai.* — (Bud János: *Harc a jövőért.* — U. ő.: *A munka mythosa.*) — Török Páltól.
3. *Tanulmány az egyházi peres eljárás köréből.* — (Móra, Michael: *Die Frage des Zivilprozesses und der Beweislast bei Gratian.*) — Kérészy Zoltántól _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 110

DCCXXIX.

SZENT ISTVÁN TÁRSADALOMERKÖLCSI ÉS TÁRSADALOMPOLITIKAI JELENTŐSÉGÉRŐL. — Földes Bélától _ _ _ _ _ _ _ 129
GRÓF KEGLEVICH JÁNOSNÉ ZICHY ADÉL GRÓFNŐ NAPLÓI A REFORMKORSZAKBÓL (1822—1836). (I.) — Östör Józseftől _ _ 136
AZ ÚJABB PÉNZELMÉLETEK HATÁSA A VALUTAPOLITIKÁRA. (II.) Hegedüs Loránttól _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 160
SCHOPENHAUER. — Szemere Samutól _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 183
REVICZKY ÉS SCHOPENHAUER. (I.) — Vajthó Lászlótól _ _ _ _ _ 209
KÖLTEMÉNYEK. — *Rózsafa-bot.* — *Korszerűtlenség.* — Szász Károlytól 228
SZEMLE. — *Képzőművészet.* — Ybl Ervintől _ _ _ _ _ _ _ _ _ 231

Szolnay Sándor

SZOLNAY SÁNDOR:
Férfi-portrait (műmelléklet)

Erdélyi Helikon
1930. I. Kötet

kötelezi, hogy a havonként megjelenő és utánvéttel küldött könyveket átveszi. Havonta átlag egy könyv jelenik meg. Ára 60 lei.

Belépő pártolótagok és az olcsó kiadás előfizetői a még meglévő könyveket is megkaphatják kedvezményes előfizetési áron.

Előfizetések és megrendelések az Erdélyi Szépmíves Céh irodájába, Cluj-Kolozsvár, Str. Bratianu (Király-u.) 22. küldendők.

Az Erdélyi Szépmíves Céh amatőr-könyvsorozata megrendelhető Magyarországon a Studium rt., (Budapest, IV. Múzeum-körút 21.) útján.

KOLOZSVÁRI TAKARÉKPÉNZTÁR ÉS HITELBANK R.-T.

CLUJ (KOLOZSVÁR), PIAȚA UNIRII (VOLT MÁTYÁS KIRÁLY-TÉR) 7. SZ

Betéteket előnyös kamat mellett fogad el és rendszerint felmondás nélkül fizet vissza. — — Olcsó kölcsönöket nyújt.

SAJÁT TŐKÉI
143,000.000 LEI

AFFILIÁLT INTÉZETEI:

Tordaaranyos Vármegyei Takarékpénztár Rt. Turda (Torda), Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár Rt. Aiud (Nagyenyed), Udvarhelymegyei Takarékpénztár Rt. Odorheiu (Székelyudvarhely) és Cristur (Székelykeresztur), Szászrégen Vidéki Takarék és Hitel Rt., Reghin (Szászrégen), Népbank Részvénytársaság Huedin (Bánffyhunyad), Szamosújvári Hitelbank Részvénytársaság, Gherla (Szamosújvár).

Fiókjai: Dei, Diciosanmartin, Alba-Iulia, Tg.-Mures, Oradea, Timisoara (Dés. Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, Marosvásárhely, Nagyvárad, Temesvár)

SAJÁT TŐKÉI
143,000.000 LEI

MINDEN BANKÜGYLETET A LEGELŐNYÖSEBBEN VÉGEZ

ENGEDÉLYEZETT DEVIZAHELY ÁRURAKTÁRAI A VASÚT MELLETT

CONCORDIA-NYOMDA, CLUJ-KOLOZSVÁR.

Szolnay Sándor

1913/14, 1914/15,
1922/23

Ferképzomfoiskèvk

138. l.

T. 4119.

n látjuk a vár romjait, a melyek
férfi halad. Felirata:

23.3 cm.

3-276.

Szolnay Sándor

festő

Szul. – Kolozsvár 1893.

nov. 4.

Révai XXI. 779. l.

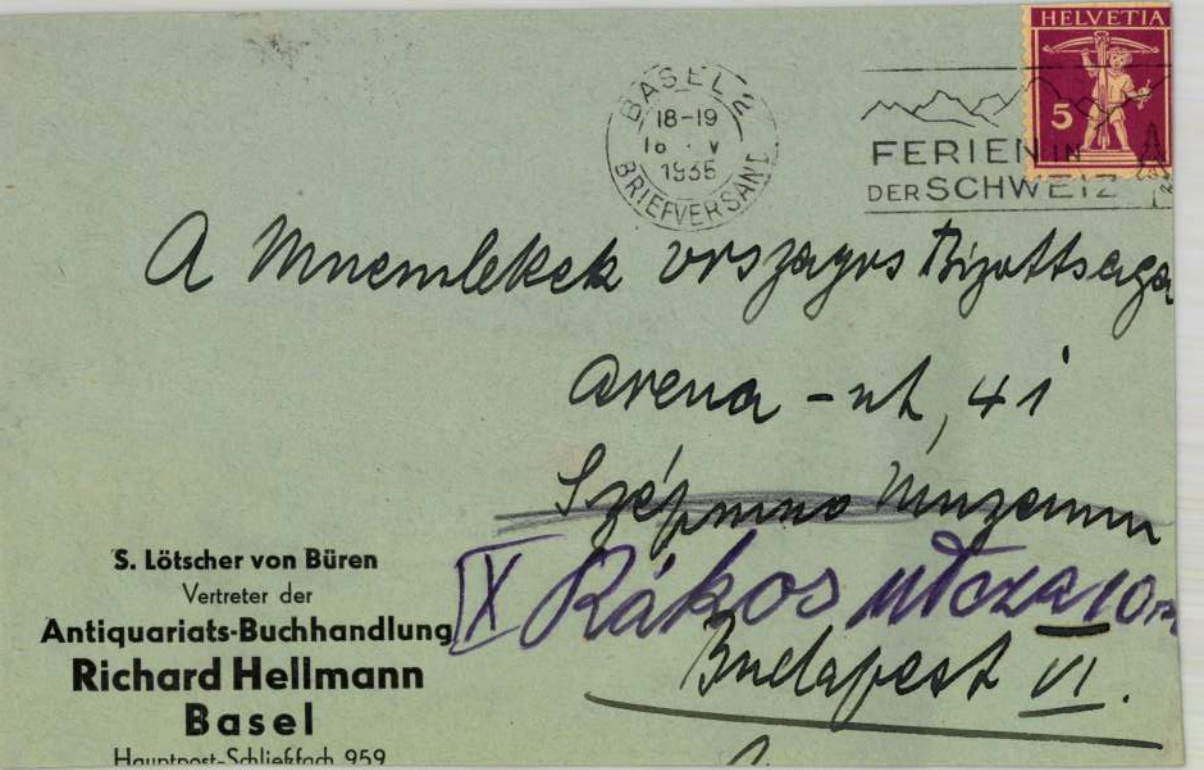
HELVETIA
5
BASEL 2
18-19
10 · V
1935
BRIEFVERSAND
FERIEN IN
DER SCHWEIZ
A Mnemlekek vrszagos Bizottsaga
arena-ut, 41
Szépmuo Muzeum
X Rákos utcza 10
Budapest VI.
S. Lötscher von Büren
Vertreter der
Antiquariats-Buchhandlung
Richard Hellmann
Basel
Hauptpost-Schließfach 959

Szolnay Sándor

festő

élete. arck.

Lásd okv.

Vásárhelyi Z. Emil:

Erdélyi művészek.

Kolozsvár (1934?)

145 – 163. l.

képekkel

Szohnay Sándor

Magyar Művészet

1925. II. 46

~~Állami~~ lételek II. 186; fogalmának megállapítása VII. 213. —

Szolnay Sándor

festő és grafikus

Szül. 1893. nov. 4. Kolozsvár

Lásd

Orbán Balázs dr.

Erdélyi Lexikon.

Nagyvárad, 1928. 282. l.

4135. Szále István.
Sz. Losonczon, me

Férfi képe.

(látható fér

Derékig, ~~[illegible]~~ jo
~~ábrázolva.~~ Haja és szemöld
rött bajusza és áll-körüli
téve tartja. Öltözete: ing

Vászon, méretei 3
tetett 1912 február 1-jén
(237-912).-- Kifizettetett
tott 1912 márczius 8-án (7
lásd a 31505-912 szvsz.el

S
Á

Jelzése oldalt jobbró
Szále Jstv. 1857.4

V.

Szolnay Sándor

MAGYAR MÜVESZET

1925. II. 46.

nyének éppen megfelelt .

eg, került -- nehezen --
özt -- ilyen is terem)
ik a kis motoros,
, de nem csoda -- olyan takaros !

Mirza-cica ül
a csak nem megy egyedül .
-- elindul a gép !
áll már soha -- hisz nincs rajta fék !

K. Pándy Margot.

Szolnay Sándor

László
2

Szépművészet
1940. 15. l. – 16. l.

Szolnay Sándor

Dáné Tibor: Szinekben és szivekben /Szolnay Sándorról/ - Utunk /Kolozsvár/,1968.51.sz.1,lo-11.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt. 1971.2.sz149-182.l.

161.l.

Szolnoci Gándor

Képében folytatja Nagybánya hagyományát.

Fábián Gyula: Rönid betekintés a romániai magyar képzőművészek életébe; Műgyűjtő, 1970. 1. sz. 29. l.

Szolnay Sándor
festő

Legszebb munkái közé tartoznak a:
„Széchenyi lér", a „Segesvári óra-torony",
a „Kódos reggel", a „Luzmarov", a
„Virágok és könyvek" c. művei.

Solymár István: Emlékezés a kétéves sérede pihenő..
Művészet, 1970. julius - 19 lap

Szolnay Sándor, festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán nemzeti érdekű gyűjteményét. A 19.-20.sz. magy. képzőművészetének keresztmetszete. 388 mű, 180 művés Szolnay egy művel szerepel. 228.old

ROMVÁRY FERENC: A MODERN Magyr Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Szolnay Sándor kat.

34. K. J. arcrepe, o. v. 80×70 cm.
J. j. f.: Szolnay 935

35. Engedi szőlők, o. v. 60×67 cm.
J. j. l.: Szolnay 936.

36. Tulipánok. o. v. 65×55 cm.
J. j. l.: Szolnay 937.

37. Engedi rénlet, o. v. 52,5×66,5 cm.
J. j. l.: Szolnay 937.

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékszám. Kolozsvár, 1958. kat. összeáll. E. szabó Ilona. Bev. Ditrói Ervin.

Szolnay Sándor kat.

38. Önarckép ecsetekkel, o.v. 78,5 x 68 cm. J.b.l.: Szolnay 937.

39. Fekvő gyermek, o.v. 67 x 60 cm. J.b.r.: Szolnay 937.

40. Csendélet krizantémmal és almával, o.v. 68 x 60,5 cm. J.l.k.: Szolnay 937.

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékkiáll. kolozsvár, 1958. kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikrói Ervin.

Szolnay Sándor kat.

25. Sodronyipar, o. furnirlemezre, 62 x 75 cm. jelz. nélkül.

26. Gaál Gábor arcképe, o. v. 81 x 64,5 cm. Jelz. j. f.: Szolnay 930.

27. Kibédi Sándor arcképe, o. v. 81,5 x 66,5 cm. Jelz. b. f. Szolnay 930.

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikrói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

1. Vasárnap a tóparton, papír, 16·8 × 25 cm, jelzés j. l.: Szolnay 1920.

2. Fáj/i/ej, ceruza, 17,8 × 13 cm. Jelzés b. l.: Szolnay

3. Art-variát, ceruza, 21,3 × 33,5 cm. Jelzés j. l.: Szolnay, jelzés b. l. 1921 aug. 7.

Szolnay Sándor (1893-1950) Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dávid Ervin.

Szolnay Sándor

Kat

28 Önarckép csíkos sapkával, o.v., 40 x 30 cm. Jelz. b. k.: Szolnay 932

29. Önarckép napra/orgóval, o.v., 81 x 65 cm. Jelz. b. l.: Szolnay 932.

30. Pista bácsi, a pereces, o.v. 92 x 65 cm. Jelz. b. f. Szolnay 933

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékkiáll. kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

14. A jegenye, pant. 23 x 31,5 cm.
jelz. b. l.: Szolnay 925.

15. Női akt, pant. 30,7 x 47 -
jelz. jobbra f.: Szolnay 925

16. Alkonyat, pant. 30,5 x 37,5 cm.
jelz. j. l.: Szolnay 926.

17. Felvő akt, o. v. 75 x 95 cm. jelz. b. f.:
Szolnay 926.

Szolnay Sándor (1893-1950) Emléktárlat
Kolozsvár, 1958. kat. összeáll. E. Szabó
Ilona. bev. Dávid Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

22. A művén kislia, o. v. 50×44,5 cm. Jelz. b. l.: Szolnay 928. Felirat: Anna Dni 1928, Etatis suae 1½

23. Gép, o. v. 51×61 cm. Jelz. j. k. Szolnay 929.

24. Épülő hid, o. v. 60×70 cm. Jelz. j. f.: Szolnay 929.

Szolnay Sándor (1893-1950) Emlékvizsgál Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

18. Táj az ablakból, o. v. 68 x 75,5 cm. Jelz. j. l.: Szolnay 926.

19. Hózat a Zazar partján, o. v. 47 x 57 cm. Jelz. j. l.: Szolnay 926

20. Naplemente Nagybányán, o. v., 58 x 77 cm. Jelz. j. l.: Szolnay 926

21. Nagybányai tavan, o. v. 57 x 63 cm. Jelz. j. l.: Szolnay 927.

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékriatt. kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin

Szolnay Sándor K.t

31. A kolozsvári Mihai Viteazu-
tér, o.v. 54×88 cm: 7.j. l.:
Szolnay 934.

32. Kovács József arcképe.
o.v. 78×68 cm. 7.j. l.: Szolnay
934

33. Önarckép kék kabátban, o.v.
76×65 cm. 7.j.l.: Szolnay 935.

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékkiáll.
Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó
Ilona. Bev. Dávid Ervin

Szolnay Sándor Kat.

51. Városszéle télen, o. v. 65×72 cm.
Jelz. j. l.: Szolnay 939.

52. Segesvári tél, o. v. 59,5×70 cm.
Jelz. j. l.: Szolnay 940

53. Havas udvar, o. v. 69×59 cm.
J. j. l.: Szolnay 940

54. Segesvári tavan, o. v. 59×
68,5 cm. J. b. l.: Szolnay 940.

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékkiáll.
Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó
Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

64. Munta a Szamosparton, o. furnisl. 62 × 66 cm. J. b. l.: Szolnay 943.

65. Oktober. o. furnislemezre, 66 × 62,5 cm. J. b. l.: Szolnay 943.

66. Tüzesliliom, o. furnizl. 66,5 × 63,5 Jelz. b. l.: Szolnay 944

67. Ősz napsutás, o. furn. 62 × 66 cm. J. j. l.: Szolnay 944

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

58. Csendélet csíros szőlőszel, o. furnirlem. 66×62 cm. Jelz. j. k.: Szolnay 941.

59. A sélatési ló, o. v. 70×100 cm. J. b. l.: Szolnay 942.

60. Önirósszét az ablakban, o. v. 70×57,5 cm. J. b. l.: Szolnay 942.

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dittrói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

72. 1944 November. o. f. furnis 62 x 67.
7. b. l.: Szolnay 945.

73. Téli nap. O. furnis l. 66,5 x 62
7. b. l.: Szolnay 946.

74. Havazás, o. fára, 67 x 52,5 cm.
7. b. l.: Szolnay, 946. II.

75. Fenyő a hóban, o. v. 56 x 48 cm.
7. b. l.: Szolnay 946. II.

Szolnay Sándor (1893 - 1950) Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. szabó Ilona. Bev. Ditrói Ervin.

Szolnay Sándor

Kat

92. Virágok és Könyvek, o. furnírl. 67×63 cm. 7. j. l.: Szolnay 949.

93. Korsaön, o. furnírl. 67×61,5 cm. Jelz. j. l.: Szolnay 949.

94. Szobabelső virágokkal, o. furnírl. 66,7×62,5 cm. 7. j. l.: Szolnay 949.

Szolnay Sándor, (1893–1950). Emlékriáll. kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikó i Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

89. Május elseje, o. Zarton, 58×47
J. b. l.: Szolnay 948. V. 1.

90. Az Ujságárus, o. f. 74,5×63 cm.
J. b. l.: Szolnay 949. Felirat:
tov. Simon Jenő

91. Tél a sétatéren, o. furnir l. 97×114,5
J. j. l. Szolnay 949.

Szolnay Sándor, (1893–1950) Emlékkiállítás
Kolozsvár, 1958. Kat. ömeáll. E. szabó
Ilona. Rev. Dikói Ervin.

Szolnay Sándor kat.

68. Ősi fár, o. furnisl, 66,5×62,5
7. j. l.: Szolnay 944.

69. Emberek a hóban, o. furn.: 66,5×
61,5 cm. 7. j. l.: Szolnay 945, II

70. Ködös reggel, o. furn. 63×63 cm.
7. j. l.: Szolnay 945 II.

71. Hid a Szamoson, o. v. 48×56 cm.
7. j. l.: Szolnay 945.

Szolnay Sándor, (1893-1950) Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. önéáll.
E. Szabó Ilona. Bev. Dikrói Ervin.

Szolnay Sándor kat.

76. Zuzmara, o. f. (uzní) 66,5 × 61 cm.
7. j. l.: Szolnay 946.

77. Napos tél. o. fára, 66,7 × 52,5 cm.
7. j. l.: Szolnay 946.

78. Olvadás, o. fára, 66,5 × 52,5 cm.
7. j. l.: Szolnay 946.

79. Sételési tej, 76 × 61 cm. 7. j. l.: Szolnay 946.

Szolnay Sándor, (1893 - 1950) Emlékriáll. Kolozsvár, 1958. kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikó Ervin.

Szolnay Sándor kat.

61. Téli lasor, o.v. 66,5 x 83,5 cm.
J. j. l.: Szolnay 943.

62. Hóolvadás, o. furnislemezre, 67 x 62,5
J. j. l.: Szolnay 943.

63. Virágot az ablatban, o. furnisl.-re
66 x 62,5 cm. J. b. l.: Szolnay 943.
Fölirat: Löw J. 9-nak az egy évig tartó
nigorú időt emlétére: Szolnay

Szolnay Sándor, (1893-1950) Emlékkiáll.
kolozsvár, 1958. kat. összáll. E. szabó
Ilona. Bev. Dikói Erzsi,

Szolnay Sándor kat.

95. Önarckép, 1949. o. furnisl. 102×97,5
Jelz. b.l.: Szolnay 949.

96. Javani felhőt, o. furnisl. 60×50 cm.
Jelz. j.l.: Szolnay 950

97. Koratavan, o. furnisl. 49×65 cm.
Jelz. j.f.: Szolnay 950.

98. Az ubolsó tájkép, o. furnisl.
57×50,5 cm. J.j.l.: Szolnay 950

VÉGE

Szolnay Sándor (1893–1950) Emlékzinte. Kolonnál, 1958. kat. önéall.
E. Szabó Ilona. Bev. Bihói Erzsi.

Szolnay Sándor

kat.

Reprodukciók

Naprafagós táj (7)
Nöi akt (15)
Akvarelt (16.
Napbarjai tavasz (21)
Épülő hid (24)
Gael Gábor arcképe (26.

Szolnay Sándor (1893-1950) Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. ösmeák.
E. Szabó Ilona. Bev. Dibrói Erwin

Szolnay Sándor kat.

50. Tatarn Lucia Kolossv. 29, 46, 49.
51. Theil József " 27
52. Vlad Alexandru Nagyvárad 5.
53. Widmann Walter Kolossv. 6, 28, 47, 75.
54. Zihanyi József, Segesvár 48, 54
55. N. N. Kolossv. 73, 74, 77.

Szolnay Sándor (1893 - 1950) Emlékziáll. Kolossvár. 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin

Szolnay Sándor

Magánhul. levő művek:

		Kat
38. Ötvös Béla	Nagyvárad	
39. Pattantyus Károly	Kolozsvár	9
40. Plesa Karol	"	2.
41. Dr. Pop Liliu	"	15
42. Princz Lajos	"	8
43. Dr. Ranta Vasile	"	72.
44. Salamon Lajló	"	96
	"	30

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékkiáll. Kolozsvár. 1958. Kat. ömecáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Kat.

Szolnay Sándor

Reprodukciók

Emberek a hóban (69)

Sétaléri lej (79)

Munkában (81)

Új tulajdonost (82)

Önarckép 1949 (95)

{Önarckép csókos sapkával (28)
(a címlapon)

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékkiáll.
Kolozsvár, 1958. Kat. önéáll. E. Szabó Ilona
Bev. Dikkói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

Magántul. kivő képek

1	Dr Burian Fendall	Napvárad
42.	Ciupe Aurél	kolozsvár
17. 20.	Dr Constantinescu J.	"
55.	Czelényi Béla	"
42, 51, 53,	Dr Csöjö Lajos,	Marosvásárhely
7. 88,	Dáné Tibor	kolozsvár
62.	Deák Ferenc	"
33.	Fellner Vittor	"

Szolnay Sándor, (1893 - 1950) Emlékkiáll. kolozsvár, 1958 - Kat. összeáll. E. Szabó Ilona Bev. Dikrói Ervin.

Szolnay Sándor kat.

Napsutul - levő mint

45. ~~Salomon László~~ Simon Elek Kolozsvár 56.
46. Somfai László " 55
47. Sorban Raul Bukarest 38.
48. Szolnay Sándorné - Kolozsv. 3, 4, 10, 22, 25, 39, 81, 82, 83, 84, 86, 89, 91, 92, 94, 97, 98.
49. Tarátz Mátyás Kolozsv. 31.

Szolnay Sándor (1893-1950) Emlékkiáll. Kolozsvár 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

Magántul. levő művek jegyzék.

11, 18 sz. Zép. Abódi Nagy Béla, Kolozsvár
24. Balázs Péter "
67 Balogh Edgár "
14, 18, 19, 21, Bartók Lajosné "
61 Bene József "
78 Benczédi Sándor "
40 Acad. prof. dr Benelalo Grigore "
90. Bolyai Tudományegyetem "

Szolnay Sándor (1893 - 1950). Emlékkiáll. Kolozsvár, 1958. Kat. önceáll. E. Szabó Ilona-Bev. Dikrói Ervin.

Szolnay Sándor kat.

Reprodukciók:

Julipánok (36)
A vártemplom felé, tavasszal (49)
Munka a hemosparton (64)
A sélaléri tó (59)
Lyudékt csíros szőtlessel (58)
Havarás (74)

Szolnay Sándor (1893-1950). Emlékriáll, Kolozsvár 1958. Kat. önéall. E. Szabó Ilona. Bev. Dikó i Erwin.

Szolnay Sándor Kat.

80. Önarckép az ablakban, olaj furnizl. 77×68 cm. J. b. l. Szolnay 946.

81. Munkában, o. kartonra, 58×48 cm. J. j. k.: Szolnay 946.

82. Uj tulajdonos, o. furnizl. 122×98,15 cm. J. j. l.: Szolnay 946.

Szolnay Sándor (1893–1950). Emlékziáll. Kolozsvár, 1958. Kat. összeáll. E. Szabó Ilona. Bev. Dikrói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

24. Jordály Lajos Magyarlapjon kon. Kolozsvár 65
25. Kemény János Marosvásárh. 58.
26. Kis Jánosné Kolozsv. 34, 45, 52, 57, 60
27. Koltai Margit " 71.
28. Kováts Margit " 32.
29. Láb Sándor " 68, 70
30. Lengyel Margit " 37.

Szolnay Sándor (1893 - 1950.) Emlékriáll. Kolozsvár 1958. Kat. ömeáll. E. szabó Ilona. Bev. Dikrói Ervin.

Szolnay Sándor Kat.

Magyarlalajdonban levő művek

17. Fischer Ernő Kolorsvár 64.
18. Gaál Gáborné " 26.
19. Gombos Erzsébet " 12, 13.
20. Greca Jozit Szeben 11.
21. Dr. Guzner Miklós Marosvásárhely 41, 69,
22. Holmos György Kolorsvár 36
23. Herbák János Üzemet " 66

Szolnay Sándor emlékriall. Kolorsvár. Kat.
Omeall. E. Szabó Ilona. Beb. Vitróci Ervin.

Szohrey Sándor

Szerepel a Barabás Miklós Lét

kiállításán.

„Önarkép" (emlitve)

„Fekvő akt" "

„Tanulmány fej" "

Ujság 1937 v. 2.

Szolnay Sándor

Önarcképe repr.

Pásztortűz

1943. 11. n. cím-

lapján

Budapest, 191 5. junius 25.

V. Nádor-utcza 25. Tőzsdepalota.

ula urnak,

Budapest.

levele birtokában értesitjük Nagymél-

. szeptember 15.-én a Selmecbánya

lának küldött

Szohray Sándor

September c. dass.

repr.

Pásztortűz

1943. 557. l.

ːmann · Leipzig

und Antiquar

Bankkonto: Allgemeine Deutsche Credit-Anstalt
Leipzig / Postscheckkonto: Amt Leipzig Nr. 11431

Leipzig, am 16. Juni 1915
Königstraße 29

ission für Ungarn,

B u d a p e s t.

zten Tagen haben verschiedene Budapester
rlangt, weil sie dieselben für die
ende Abrechnung brauchen. Vielleicht

MDK

Szolnay Sándor

Olajfestményei a Nemzeti Szalonban rendezett Erdélyi Magyar Képzőművészeti kiállitáson.

B.P.L.: Erdélyi Magyar Képzőművészeti kiállitás.

Nemzeti Ujság 1939.jan.1. 27.o.

Szolnay Sándor MDK

Résztvett az erdélyi képzőművészek Bp-i kiállitásán.

Erdélyi képzőművészek Bp-en.(Nagy Zoltan cikke)

Pásztortüz,1937 jun.15-3o 25o-251 lap.

MDE

Szolnay Sándor

Kolozsvári Műcsarnok 1. csop.kiáll. Kolozsvár,
1944.

MDK

Szolnay Sándor

Kereszturi táj, of.

VI. N. Képzőm. Kiáll.on megvásárolt műtárgyak.
Szépművészet 1942. 205. l.

MDK

Szolnay Sándor

Segesvári tájkép, of.

A ... közölt. miniszter vásárlásai. Szépművészet, 1941, 159. l.

MDK

Szolnay Sándor, festö

Kék ház.

Az Vall.és Közokt. Min. vásárlásainak kiállitása. Az O
M . S. szépmüv. Muz.-ban. 1938 jul.1.-aug.1. Bp.1941.
Kat.14.1

MDK

Szolnay Sándor

Erdélyi Magyar Képzőművészeti Kiállitás. Pesti Napló 1939. jan. 1.

MDK

Szolnay Sándor

Mészárosok tornya, of.

Két Jula, of.

Iskola utca, of.

Erdélyi kiáll. N. Szal. 1939. jan.

MDK

Szolnay Sándor

Kováts József arcképe, of.

Nagy torony, of.

Önarckép, of.

Erdélyi kiáll. N. Szal. 1939. jan.

MDK

Szolnay Sándor

Két ház, of.

Enyedi téli napsütés, of.

Mezei virág, of.

Erdélyi kiáll. N. Szal. 1939. jan.

MDK

Szolnay Sándor

Csendélet csikos teritővel, of.

Borus este, of.

Csendélet Judittal, of.

Erdélyi kiáll. N. Szal. 1939. jan.

MDK

Szolnay Sándor

Városrészlet az unitárius templommal, repr.

Városrészlet, repr.

Erdélyi Hd ikon 1934. évf.

M.D.K.

Szolnay Sándor
pestő

Méltatás.

Kisdigine Kirimi Irén: Nagybányai itinjegyzetek
Művészet, 1961. marcius – 18 l

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Szolnay Sándor

UTUNK, KOLOZSVÁR

1958 DEC 11

610

△ Zeno Vancea, az RNK érdemes művésze és Eisikovits Mihály, állami díjas zeneszerző közös dalestet rendezett december 7-én Marosvásárhelyen és december 8-án Kolozsváron. Az estet január 23-án megismétlik Bukarestben.

△ December 14-én vasárnap délelőtt nyílik meg Kolozsváron, a Bánffy-palota időszaki kiállító termében a Szolnay Sándor-emlékkiállítás.

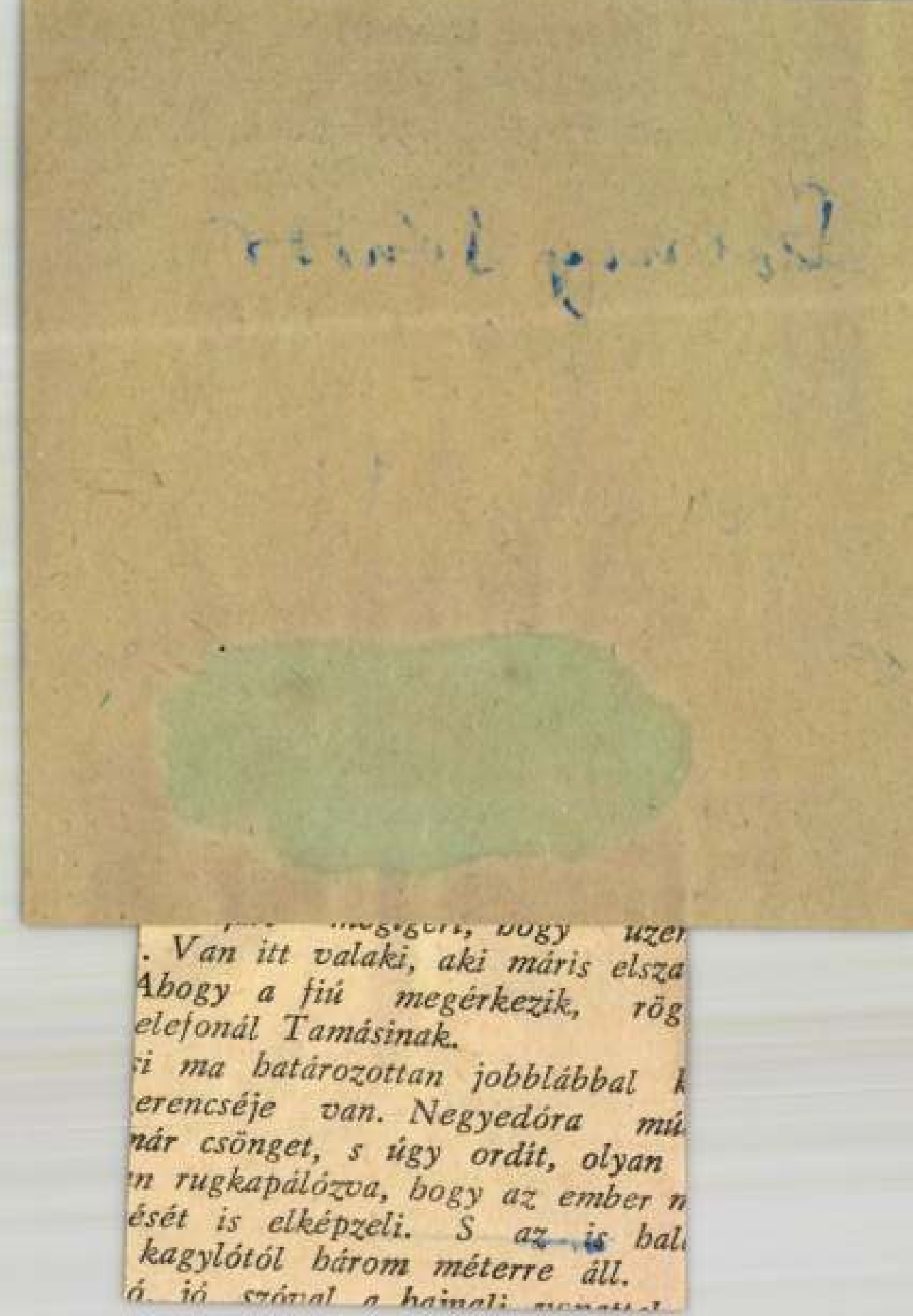

. Van itt valaki, aki máris elsza
Abogy a fiú megérkezik, rög
elefonál Tamásinak.
si ma határozottan jobblábbal k
erencséje van. Negyedóra mú
nár csönget, s úgy ordit, olyan
n rugkapálózva, bogy az ember n
ését is elképzeli. S az is bal
kagylótól bárom méterre áll.

M.D.K.

Szolnay Sándor.

Festőművész kiállitott az 1943.március 28-án megnyilt kolzsvári műcsarnokban.

Walter Gyula: A kolzsvári Mátyás király ünnepségek. Városok Lapja 1943. 8.szám. 93. old.

MDK

Szolnay Sándor

Ligeti E.: A Barabás Miklós Céh kolozsvári bemutatkozása. Pásztortüz 1930. ápr. 6.

M.D.K.

Szolnay Sándor

Nevét emliti más erdélyi müvészek nevével együtt ifj. Abrózy Ágoston: "Erdélyi Kiállitás a Nemzeti Szalonban" c. beszámolójában.

Szinházi Magazin. Bp. 1939. január 8. II. évf. 2. sz. 24-26. lap.

Szolnay Sándor (festő)

Bukarestben 1937-ben hat hétig lakott.

A Hét, 1974. okt. 11. 5. erf. 41 n. 5 p.

Szőnyi Sándor

Neve emlékre.

A Hét, 1972. sept. 29. 3 cf. 39 m. 3 p.

Szolnay Sándor (1893- 1950)

„Munkás" Olaj vászon 79x69

Jelzése jent jobbra: Szolnay 929

Becsült ár: 2500 Ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

Szolnay Sándor

Önarckép malmakalappal (fotó)

A Hét, 1973. dec. 7. 4. cuf. 49m. 17p.

Szolnay Sándor

Gyermekek a kertben (fotó)

A Két, 1973. dec. 7. 4. elő. 49 n. 12 p.

Szobnay Sándor

Neve említve.

A Hét, 1973. dec. 21. 4. évf. 51sz. 10p.

Szolnay Sándor

Az 1947-es Erdélyi Szalon megrendezésében, a kolozsvári Képzőművészeti Főiskola létrejöttében nagy szerepe volt.

A Hét, 1973. dec. 14. 4. cf. 30 m. 9r.

Szolnay Sándor

1933-ban Szenvétium Jenővel szabadiskolát
hoz létre.

A Hét, 1973. dec. 14. 4. elf. 50 n. 9 p.

Szolnay Sándor

Az 1930-as Erdélyi Szalon megrendezésében és rendezésében, a Barabás Céh megalapításában (később ő lett a titkára is) jelentős szerepet vett.

A Hét, 1973. dec. 14. 4. erf. 50 m. 9 r.

Szolnay Sándor

Az erdélyi tájfestők közt nevre emlitve.

A Ket, 1971. máj. 7. 2. elf. 19m. 9p.

Szobray Sándor

Neve a romániai magyar képzőművészek közt említve.

A Hét, 1971. ápr. 2. 2. évf. 14sz. 9p.

Szobray Sándor

1923-ban a Kolozsvári megyeház nagytermében rendezett erdélyi művészek kiállításán ő is részt vesz.

A Hét, 1971. júl. 23. 2. éf. 30 m. 9 p.

Szolnay Sándor

Művei közül megemlítve a Zazar part és a Keresztheg y.

A Két, 1971. júl. 25 2. elf. 30 m. 9 p.

Szalnay Sándor

1926-ban Kolozsváron a második egyéni tárlata nyílik meg.

A Hét, 1971. júl. 23. 2. évf. 30 sz. 9 p.

Szolnay Sándor

1923 és 26 között az Erdélyi Szalon hagyományait felújítva román - magyar - szász Dénes - Szolnay - Widmann - kiállítást rendeznek Kolozsvárott.

A Hét, 1971. júl. 23. 2. évf. 30 sz. 9p.

Szalay Sándor

Thoma és Réti István barátsága volt Nagybányán.

A Hét, 1971. júl. 25. 2. elf. 30 sz. 9 p.

Szolnay Sándor

Önarckép, 1949. (fotó)

A Hét, 1971. júl. 23. 2. elg. 50 m. 9 p.

Szolnay Sándor

Neve Kiss János magánggyűjteményében szereplő művek alkotói közt említve.

A Hét, 1971. szept. 17. 2. évf. 38 sz. 13 p.

Szolnay Sándor

„Sétatéri fák" c. Lépének
színes reprója a 23. oldalon

Utunk Évkönyv 1975 Kolozsvár

Szolnay Sándor

Neve említve.

A Hét, 1974. jan. 4. 5. erf. 1 m. 9 p.

Szolnay Sándor

Gaál Gábor (fotó)

A Hét, 1973. dec. 7. 4. evf. 49n 4n.

Szolnay Sándor

Téli fasor (fotó)

A Hét, 1973. dec. 7. 4. évf. 49. sz. 1 p.

Szolnay

Fiu acrkép,115 sz, BVirágcsendélet-Cezanne-t idézi-
Női arckép,116.sz. szerepelt az erdélyi festők
budapesti kiállitásán.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 lo5.o.

Szolnay Sándor

Csíkos sapkás önarckép (repr.)

Utunk, 1971. nov. 5.

Szolnay Sándor

Önarcképének színes
reprodukciója a képmellékletben

Igaz Szó 1972 november

Szolnay Sándor

1933-ban szabadiskolát szervezett Szervátiun Jenővel.

Sorbán Raoul: Szervátiun Jenő 24p.

Szolnay Sándor

Neve szervátiusz Jenő melletti emlit-
ve.

Sorban Raoul: szervátiusz Jenő 5p.

Kolozsy Sándor, festő

Kós Károly „1931-ben Kolozsy Sándor festőművésszel társaságában megalakította a Barabás Miklós Céhet, a romániai magyar festők egyesületét."

Pomogáts Béla: Kós Károly és a magyar irodalom 45–49.

TISZATÁJ, Szeged. 1973. december XXVII/12.

Szolnay Sándor, Jestő

Kós Károly társa a Barabás Miklós Céh létrehozásában.

Czine Mihály: Hűség és szolgálat 28-37.

TISZATÁJ, Szeged. 1973. december XXVII/12

Szolnay Sándor

1.

A cézanne-i posztimpresszionizmus nyomán haladt, a korai Nyolcakhoz nagy az erdélyi román Aurel Ciupehez és Catul Bogdanhoz hasonlóan. A szertő idéz Sz. S. egyik leveléből. Végül a konstruktíva fegyelmű, de a fauvizmusba hajló szertelen szinharmóniánál" (!) állapodik meg. – A "gyűjteményben gazdagon van képviselve.

P. Szücs Julianna: Regionális gyűjtemény. Wagner Artur képei és szobrai; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 30. l.

Szobray Sándor

Az 1928-as Narancsos csendélet ortodox módon Cézanne-szerű, mint a Nyolcak és különösen Czigány Dezső képei. A Csiksomlyói Barát c. képén már majdnem így modellál, mint Patkó Károly nagy Szőnyi és Aba-Novák korai képeiken.

P. Szücs Julianna: Regionális gyűjtemény. Wagner Artúr képei és szobrai; Műgyűjtő, 1972/3.sz. 30.l.

Szolnay Sándor

3.

A 30-as években festett, önálló hangvételű képei (Önarckép, Kolozsvári parkrészlet, Kilátás a Minerva nyomdából) magányt, tépelődést tanúsnak. Nyomasztó anyagi körülmények közt élet, ~~korán~~ fiatalon halt meg.

D. Szücs Julianna: Regionális gyűjtemény... Műgyűjtő, 1972/3. sz. 30. l.

Szolnay Sándor

Önarckép. 1937

Mügyüjtő, 1972/3. sz. 29. l.

Szolnay Sándor
és Kis Károly

ők alapítottát a Barabás Miklós

festőcéhet 1929-ben

Murádin Jenő: A Barabás Miklós cék történetéhez

Korunk Kolozsvár 1974/2

189-old

Szolnay Sándor festőművész

leveleiből megjelent válogatás

„A világ legvégén" c. jelent meg 1973-ban
a Kolozsvári Dacia Kiadónál.
Az összekötő szöveget és a jegyzeteket írta Banner
Zoltán.

Golnay Sándor

a Barabás Céh titkára és
művárosa a 1941 novemberétől

Korunk, Kolozsvár 1974/2 189. old.

Szolnay Sándor

Önarcképének reprója
a képmellékletben

Korunk Kolozsvár 1974/2

Szolnay Sándor

Wagner Arthur arcképe
a 290. oldalon

Korunk 1974/2 Kolozsvár

Szolnay Sándor

szerepel az Erdélyi Helikon 1929-es évfolyamának három egymást követő számában, ahol Kós Károly és Szántó György ir a grafikai müvészet fejlődéséről

Korunk Kolozsvár 1974/2 179.old.

Szolnay Sándor

Kolozsvár, Nagyenyed, Segesvár

között hányódott – említve

Korunk Kolozsvár 1974/2 201. old.

Szoluay Sándor

Müveivel szerepel az 1944-es augusztusban rendezett 7 művész tárlatán, amely a Barabás Miklós Céh utolsó kiállitása volt.

Korunk, Kolozsvár 1974/2 189.old.

Szolnay Sándor festőművész. 1)

Kolozsváron született, 1 évet tanult Pesten Rétinél festészeti szakon 1913-14 ben. A háború kitörésekor mozgosították. Hazajötte után Nagybányára ment tanulni. Kós Károly mellett a Barabás Miklós Céh egyik alapítója, ill. helyettes elnöke részt vesz az Erdélyi Szalon létrehozásában. Iskolát létesített Szervátiusz Jenővel. Már a háború végén kapcsolatba került a Tanácskörtársaság néhány tevékeny tagjával.

Borghida István: Harcos művészet

Igaz Szó, 1973... 7, 133. old.

Szolnay Sándor festőművész 2.) Folytatás.

Később Gáál Gábor köréhez csatlakozott. Tudjuk, hogy részt vett a Vörös-Segély-akciókban gyűjtött és képeket adott kisorsolásra, műtereinlakásán gyakran tartottak gyűléseket.

Borghida István: Harcos művészet
Igaz Szó, 1973...7, 133. old.

Szolnay Sándor
festő-

Méltatás

Kurádin Jenő: Városok, évek.
Művészet, 1971.december - 33.oldal

Szolnay Sándor
festő -

Szolnay nép művészeti szinlátása,
dekorativizmusa meghapó -.

Bannez Zoltán: Mohi Sándor, Kolozsvár
Művészet, 1972. junius - 31 oldal

1) Szolnay Sándor

festő

vsúja a házsongádi temetőben van.

/1893–1950/.

Műveiből 1971-ben rendeztek emlék-

A házsongádi Pantheon.

Korunk 1972. 586.

2) Szolnay Sándor

festő

hiállítást kolozsvárón.

A házsongárdi pantheon.

Korunk 1972. 386.

Kolnay Sándor

+ budelyi festőművén Kós Károllyal alapitotta a Barabás Miklós céhet –

Pál Balázs: Kós Károly, Budapest, 1971 35 l

9 l

Szabray Sándor

Kós Károllyal együtt létrehozta a Barabás Miklós Céhet Erdélyben.

Népszava. 1973. dec. 16. 101. évf. 294 sz. 9 p.

Szolnay Sándor

Vásárhelyi Ziegler Emil Erdélyi művészek (1937) c. kismonográfiájában neve s munkássága szerepel.

Kosunk, 1972. szept. 31. elf. 9 sz. 1420 n.

Szolnay Sándor

Parkban c. műve említve.

A Het, 1973. ápr. 6. 4. elf. 14 sz. 9 p.

SZOLNAY *Sándor*, festő, • Kolozsvár 1893 nov. 4. Budapesten Réti Istvánnál és Nagybányán Thorma Jánosnál tanult. Nagybányán, Szatmáron és Kolozsváron többször kiállított.

Sz. Sz. II. 575 l

(A rövid hirde

Az elszakitott Magyarország Müemlék

sága által fenti cimen rendezett el

vetitett képekkel kisért előadása..

.....órakor az "Uránia" szinházba

előadása : .....

M.D.K.

Szolnay Sándor
festő

1932-ből való az Ó marchép napraforgóval. 1945 után, készült a lakásának ablakából latott dalsó sivatéri sorozat, ami festinetének csúcsát jelenti.

László Ernőhe: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap

M.D.K.

Szolnay Sándor
festő

A harmincas évektől kezdve rendszeresen szerepel egyéni és csoportkiállításokon. 1929-ben részt vesz a Munka és Művészet c. kiállításon.

Lázár Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16. kép.

M.DK.

Szolnay Sándor
festő

Valószínűleg 1929-ből való
a Sodronyipar cimű festménye.
A gyártan készült szanitában
várbáta rajzkmanattl.

Lasiló Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap.

M.D.K.

Szolnay Sándor
festő

A harminnas években készültek
arcképei és önarcképei is, amelyek
festészetét végigkísérik. Ebben az
időben feladatának tartotta a
szegénysorú festők felkarolását is.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december – 16 lap.

M.D.P.

Szolnay Sándor
festő.

Részt vett a Munkásegély megalapításában és művészetével is támogatta a mozgalmat.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap.

MDK.

Szolnay Sándor
festő-

1935-ben a félillegális Mai Nő
cimi lapban Ehrenburgot, Brecht-
et, Salamon Ernőt illusztrálta.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap.

M.D.K

Szolnay Sándor
festő-

1930-ban készült Gaál Gábor
archépe, ahi a munkasság
lapjának ~~volt~~ a „Korunk"-nak
volt a szerkesztője.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap.

M.D.K.

Szolnay Sándor
festő

Naggenyeden, majd Segesváron tartózkodik a harmincas évek végén. Az egyre nehezedő anyagi nehézségek sem rendítik meg hitét hivatásában.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap.

M.D.

Szolnay Sándor
festő

1941-ben rövid szekelyhereszteln tartózkodás után végleg Kolozsvárom telepedett meg. Rendszeresen részt vett a Barabás Miklós Cék kiállításain.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap

M.D.

Szolnay Sándor
festő

Az 1914-ben kitörő világháború
romba dördötte terveit, az olasz
frontra került, ahol 3 évig front-
szolgálatot teljesített. Majd fogság-
ba került

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. December - 16 lap.

Szolnay Sándor
festő

M.D.V.

A fogságban tüdőbajt szerzett,
ami végig kísérte életén. 1919-
ben Verona, Montecassiano,
Pisa baraktáborain keresztül
megérkezett Kolozsvárra.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap

MDF.

Szalay Sándor
festő

1921-ben elutazott Nagybányára, ahol Thorma János és Réti István tanítványa lett.

Lázár Emőke: Szalay Sándor
Művészet, 1968. december – 16 lap.

Szolnay Sándor
festő

M.D.K.

Táj
Ó warchép } repro

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap.

M.D.V.
1

Szolnay Sándor
festő

Utolsó egyéni kiállítása 1945-ben volt Andrássy Loltaminal és Vida Gérával.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap.

Szolnay Sándor
festő

M.D.K

A kolozsvári sziletésű művész
az eidelyi diákévek után,
a budapesti Műegyetemre iratkozott be. Egy év mulva megérlelődött benne a szándék, hogy festő lesz.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap

Szolnay Sándor
festő

M.D.K.

A két világháború közötti
erdélyi festészet egyik leg-
jelentősebb, legegyénibb
hangú művésze volt.

László Emőke: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december, 16 lap.

SZOLNAY SÁNDOR

M.D.K.

Darvas Simon: A nagybányaiak.

[Illusztrációkkal]

A közelmultban történt. Egy idegen érkezett Nagybányára és végig látogatta az immár világhiressé vált magyar festőkolóniát. Borus idő volt épen és ez idegen a képek szemlélése közben az egyik müteremben megjegyezte, hogy nagyon szépek a nagybányai képek, de nem érti, hogy a festők "miért hamisitják rá képeikre a nápolyi kék eget". Nem hitte el, hogy másutt a világon is lehet még olyan kék az ég, mint Nápolyban. Csak másnap, amikor kristálytisztán és derüsen pompázott elő a nagybányai ég, ment vissza a müterembe és kért bocsánatot, hogy meggyanusitotta a nagybányaiakat a nápolyi ég kékségének plagizálásával. Kevés helyütt találkoztak még természet és művész annyira egymásnak rendeltetvén, mint épen Nagybányán. Közel harminc éve, hogy Réti István és Thorma János invitálására Hollósy Simon akkor már neves müncheni iskoláját áthelyezte Nagybányára és vele jöttek Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla, Glatz Oszkár és mások, az igazi művészet uj honfoglalói. Nagybánya azóta kiindulása lett a modern magyar festőgenerációnak.

A nagybányai festőkolóniát az uj impérium sem bolygatta, sőt dicséretes megértéssel és elismeréssel támogatta s csak e nyáron is több, mint negyven román festő és szobrász kereste fel a mesteriskolát, ahol Thorma János és a Budapestről vendégségbe jött Réti István mesterek vezetése mellett több mint három hónapon át tanultak.

A törzs nagybányaiakról kell először említést tenni. A mesteren, Thorma Jánoson kivül itt élnek évek óta: Börtsök Samu, Krizsán János, Mikola András, Ziffer Sándor. És a művészlelkü Ferenczy család: Ferenczy Béni, Noémi és Valér, mindannyian elismert nevek és elismert művészek. Börtsök, Mikola és Krizsán a nagybányai iránynak, az impresszionista naturalizmusnak méltó reprezentánsai. Ziffer Sándor teljesen uj utakon halad, a legtöbb harc, vita, támadás és lelkesedés az ő művei körül van. Törzsökös nagybányai még Rácz Péter és ide tartozott a háboruban korán elmunyt és nagytehetségü Racskó István. A fiatalabb generáció tagjai közül itt élnek és dolgoznak Boldizsár, Égly Sári, Ferenczy Valérné, Göllner, Szolnay és Korda Vince.

Panoráma. Bécs. 1922.okt.29. 42.sz. 27-28.p.

Szolnay Sándor
festő -

Az 1930-as hét gardag, reprezentatív kiállításon jelentkezik Szolnay először arcképekkel. Élete minden korszakából szarmáró és arcképeiből ma 14-ről tudunk.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Művészet, 1971.március - 18.lap

M.D.V.

Szolnay Sándor
festő

Festőkortársai közül Tasso Marchinit, Ziffer Sándort és Bogdan Gatult érezte közel magához. Deszi Huber Istvánnal jó barátságban volt.

László Ernőke: Szolnay Sándor
Műnészet, 1968. December - 16 lap

M.D.K.

Szolnay Sándor
festő

Témája tájkép, csendélet, portré, de festett néhány alakos kompozíciót is. (pl. a német hadsereg vereségéről).

László Ernőhe: Szolnay Sándor
Művészet, 1968. december - 16 lap

Kolnay

Szolnay Sándor

MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ CLUJ

1893 — 1950

EXPOZIȚIE COMEMORATIVĂ
EMLÉKKIÁLLÍTÁS
EXPOSITION COMAMORATIVE

FEBRUARIE—MARTIE 1994. SECȚIA DONAȚII STR. I.C. BRĂTIANU 22 . DESCHIS ZILNIC ÎNTRE O RELE 10—17 (LUNI ÎNCHIS)

Natură statică cu flori de clopoțel — Csendélet harangvirággal — Stilleben mit Glockenblumen — 1939 — Ulei pe pînză — Olaj vászonra — 650 x 480

La comemorarea a o sută de ani de la naşterea pictorului Szolnay Sándor beneficiem (datorită retrospectivelor organizate în anii 1958 şi 1971 de către Muzeul de Artă Cluj) de o cunoaştere aproape exhaustivă a operei sale; beneficiem, de asemeni, de pertinente studii monografice care i-au fost dedicate în ultimele două decenii, precum şi de o cunoaştere bogată a spaţiului cultural din epoca în care el şi-a desfăşurat activitatea. Ne aflăm la o distanţă în timp care favorizează obiectivitatea necesară pentru a aprecia, atît statura impunătoare a pictorului, implicat, printre marii animatori, în mai toate iniţiativele şi evenimentele vieţii artistice din Transilvania perioadei interbelice, cît şi valoarea de excepţie a artei sale, autentic originală.

A privi natura şi întreaga existenţă fără prejudecăţi inoculate de şcoli sau de „meşteri" direcţi, cu o pasiune statornică pentru concretetea lumii sensibile, dar şi cu o căutare consecventă de realizare a ritmurilor ei constructive, a stabili un echilibru viu între realitatea interioară şi cea exterioară, între eu şi lume, între creaţia realităţii şi creaţia conştiinţei, iată „programul" de o viaţă al artei lui Szolnay Sándor, program care determină coerenţa interioară a viziunii, creşterea operei artistului, ce se împlineşte prin etape distincte, dar de o remarcabilă organicitate a ansamblului.

Pictura de debut (1921 — Collegium Artificum Transsylvanicorum) şi cu deosebire creaţia sa din perioada băimăreană (cu intermitenţe, 1921-1927) dezvăluie un adevărat cult pentru marele renovator al picturii moderne, Cézanne. Viziunea păstrează încărcătura senzuală a unei percepţii de mare acuitate, de unde şi intensificarea concretului vizual şi tactil al formelor, dar se orientează semnificativ spre potenţarea formei expresive şi spre sinteza între volumele (de un geometrism sobru, construite prin modularea unei culori pure, menţinută cu obstinaţie într-o gamă rece) şi ritmurile structive ale imaginii, demers care imprimă spaţiului compoziţional o particulară energie haptică şi vitalitate.

Aceeaşi energie conţinută, proprie temperamentului artistului, vitalizează portretele ce domină caracteristic perioada următoare (1927-1930), cînd artistul se stabileşte la Cluj. Modele îi sînt cel mai adesea personalităţi de aleasă ţinută intelectuală din anturajul său permanent. Pictorul este preocupat nu atît de abişnuita asemănare cu modelul, cît de sesizarea interiorităţii acestuia şi de esenţializarea caracterului, după cum se impune, nedeliberat şi transmiterea energică a unei stări de spirit personale. Siluetele, masive, amplasate constant dezaxat în raport cu centrul de simetrie al pînzei, se impun cu o forţă halucinatorie în spaţiul devenit ireal, al imaginii, savanta autoritate a punerii în pagină devenind ea însăşi un factor de tensiune dramatică. Accentuarea unor planuri ale figurii şi ale mîinilor prin lumina devenită spectrală conferă un plus de tensiune expresiei de concentrare introvertită, realizată prin arhitecturarea monumentală a compoziţiei, prin tectonica acuzată a formelor, prin modularea culorii menţinută cu gravitate într-o gamă ternă, întunecată.

După 1930, fără a abandona total portretistica (începînd de la această dată vor fi mai frecvente autoportretele artistului) Szolnay se concentrează asupra peisajului şi naturii statice cu flori. Paleta i se însenineză treptat, pe pînze apar şi culorile vii, calde, pure, dar culoarea, cu ecouri „fauve" în vehemenţa şi concentrarea ei, continuă să transmită aceeaşi definitorie tensiune interioară.

Peisajele şi naturile statice pictate între 1937 şi 1939 la Aiud, Sighişoara şi Cristur, aparţin unei perioade foarte fertile a activităţii sale. Fervoarea trăirii lirice în consubstanţialitatea cu un univers cordial, pitoresc, care vibrează şi datorită efluviilor unor nostalgice rememorări autobiografice, se materializează acum într-o culoare de o neaşteptată bogăţie şi complexitate a acordurilor contrastante; materia picturală subţiată, aproape diafană, este aşternută alert, cu o libertate frenetică a penelului. Vie, vibrantă, strălucitoare, lumina se impune drept adevăratul erou al imaginilor.

Şi în creaţiile realizate în ultimul său deceniu de activitate, lumina rămîne protagonista imaginilor, dar ea se solidifică, devine materie: nu transparenţă şi strălucire

mişcătoare, ci tensiune mocnită, aproape dureros de apăsătoare. Pictorul nu se lipseşte nici acum de senzaţia vizuală directă: continuă să apeleze la „motiv", dar nu pentru a da varietate imaginaţiei sale plastice (pictează consecvent doar cele două privelişti pe care i le oferă fereastra atelierului unde este imobilizat de boală, flori, precum şi imaginea propriului chip în ambianţa atelierului populat de obiectele mediului său: flori, cărţi, cîteva opere de artă), ci pentru a-şi confirma, parcă, propriile coordonate ale personalităţii artistice. Compoziţiile, clare, se întemeiează pe expresivitatea esenţială a ritmurilor formelor naturale devenite aproape semne definite prin incisive caligrame cromatice. Culoarea, înzestrată cu valoarea afectivă îşi reduce la maximum extensiunea tentelor: o simplificare a gamei fără sacrificarea culorii, ci, dimpotrivă, cu o remarcabilă concentrare a rezonanţelor ei; tuşele nervoase, altădată aşternute cu frenezie, se contopesc în tente aproape compacte, vitalizate de energia unor trasee colorate ce concretizează ritmurile dureros de vitale ale trăirilor emoţionale neliniştite şi neliniştitoare ale artistului. Se împlineşte astfel o operă şi o personalitate excepţională, pe coordonatele originale pe care, încă în 1936 le deslușea un excelent exeget, Vili Beneș: „În plastica ardeleană pictorul Szolnay formează o personalitate izolată. Nu se incadrează în nici un rînd, nu-l poţi grupa în nici o castă. E străin de Baia Mare, de Budapesta sau de Bucureşti... Nu-i nici revoluţionar, şi nici tradiţional. Este în inima lucrurilor... Un tablou de Szolnay este o sinteză a vieţii culorilor din lume. Este principiul cromaticii eterne şi universale."

Dr. Livia Drăgoi
Directorul Muzeului Naţional de Artă
Cluj

Szolnay Sándor
1893-1993

Cîntecul claponilor de fontă anunţa şi pe laturile estice ale Europei programul unei arte moderne ancorate în prezentul epocii.

Uneori, personalităţi cu mare forţă de sugestie au creat instituţii pe care singure le reprezentau şi a căror viaţă sau „cădere" a depins exclusiv de acestea. Exemplul cel mai elocvent îl reprezintă, în Ardeal, Kós Károly.

Deşi pe o fişie mai îngustă decît precedentul, pictorul Szolnay Sándor, organizatorul artelor plastice, nu s-a dovedit a fi mai prejos ca personalitate. Cert este că Szolnay este un creator de şcoală. Deşi niciodată nu i-a aparţinut o catedră, discipol i-a fost o întreagă generaţie. Chiar şi unii din aceia pe care i-a îndepărtat prin franchete asprime sau verdicte nejustificate ori dure au ajuns să nu iasă de sub influenţa personalităţii sale. Szolnay n-a putut accepta două lucruri: diletantismul şi lipsa de idei, prostia omenească. Din acest motiv şi-a făcit destui duşmani.

Vocaţia sa nu poate fi înţeleasă dacă nu respirăm spiritualitatea epocii, spiritualitate pe care o emana fiinţa sa umană.

Personalitatea lui Szolnay este indisolubil legată de viaţa socială clocotitoare în al cărei centru mai adesea se afla el însuşi. Din bogata sa corespondenţă, reiese o anume pretenţie a sa, anume aceea că, după orele de muncă, să aibă posibilitatea de a purta discuţii cu parteneri de ţinută. Bolnav de plămîni, om care făcea puţină mişcare, era oarecum imobilizat, legat de spaţiul său vital.

La mesele de societate din Hotelul New-York scriitori, redactori, filosofi de diferite orientări dominau discuţiile. În atelieriul de creaţie însă, aflat la etajul tipografiei „Minerva", atelier pe care îl împărţea cu Szervátiusz Jenő, în centrul discuţiilor se situau operele de artă — pictură şi sculptură — şi problemele de critică ale acestora. În această unică Arcadie intelectualii maghiari şi români din Cluj, centrul spiritual al Ardealului, au

fost obişnuiţii zilei. Cercul de prieteni l-a urmat pe Szolnay şi atunci cînd acesta s-a mutat într-un alt atelier de creaţie, ajungînd, în final, la etajul sălii de expoziţie din parc. Aici discuţiile de „limpezire" se purtau în jurul problemelor artei, ale creaţiei, ale criticii şi filosofiei artei. Nivelul acestora îl ilustrează creaţia lui Kováts József, scriitor şi estetician. Acesta (cu prealabile studii filosofice) a devenit aici, în cercul lui Szolnay, cel mai autorizat şi de seamă critic al artelor plastice din Ardealul vremii.

Începînd cu mijlocul deceniului doi şi după războiul mondial Szolnay a fost personalitatea-cheie, determinantă a artelor plastice din Ardeal. El s-a impus atît de mult, încît nici o mişcare artistică, nici o iniţiativă vizînd idealuri avangardiste n-a fost posibilă fără el. Acest fapt a devenit evident mai cu seamă atunci cînd, cu sprijinul Helikon-ului, s-a constituit breasla Barabás Miklós, societatea artiştilor plastici maghiari din Ardeal. Szolnay a fost secretarul şi depozitarul obiectelor de artă ale breslei, cel mai important organizator al expoziţiilor şi evaluator artistic. S-a întîmplat însă adesea ca deciziile sale categorice să-l opună confraţilor de breslă. Aceasta este, se pare, atributul propriu oricărui conducător. Cert este că Szolnay şi-a lăsat amprenta personalităţii sale pe tot ce s-a realizat în acest deceniu şi jumătate în Ardeal pe tărîmul artelor.

În ce constă secretul atracţiei pe care o exercita personalitatea sa? În cultura sa, în aria sa informaţională şi în capacitatea sa organizatorică. Toate acestea avînd o acoperire estetică: modernitatea artei sale, noutatea pilduitoare a imaginilor create.

Ca student, Szolnay Sándor a renunţat la cariera de inginer în favoarea picturii. Studiile sale budapestane au fost întrerupte de primul război mondial şi cei doi ani de prizonierat în Italia. Din Verona, Cassino, oraşe ale monumentelor artisticce italiene, n-a putut vedea nimic, doar bolta albastră a cerului mediteranian îi sugerau minunăţia operelor artistice de pe aceste meleaguri.

Din cazematele lagărelor de prizonieri se întoarce bolnav, cu plămînii atacaţi. Călătoria sa de studii la Paris, pentru totdeauna amînată, relativa sa imobilitate le compnsează prin lectură, prin achiziţionarea de albume şi cărţi de specialitate. Astfel ajunge să cunoască din izvoare indirecte realizările artei moderne. În ciuda acestui fapt, adesea ştia mai bine ce se întîmplă în centrele europene ale artelor decît confraţii săi cu călătorii în străinătate sau la Paris. Szolnay avea darul de a surprinde esenţialul. L-a urmat pe cel mai bun maestru posibil, pe Cézanne, creatorul bazelor picturii secolului XX.

Dacă privim picturile sale de început, din anii 20, ne surprinde forţa cu care transpar învăţăturile lui Cézanne: elaborarea imaginii bazată pe structură, reţinerii perspectivei culorilor, coloristica puternică şi expresivă şi starea de repaus total pe care o sugerează figurile sale, stare specifică în arta maestrului francez. Influenţa acestei învăţături l-a însoţit pe Szolnay şi mai tîrziu cînd locul creaţiilor cu figuri umane, cu natură moartă şi peisaje construită îl ia viziunea mult mai lirică a peisajului. Szolnay a suferit şi alte influenţe. Astfel se poate lesne observa în creaţiile sale influenţa colegilor de generaţie (mai ales a lui Szőnyi István). Expresionismul particular la viziunii sale contopeşte aceste influenţe într-un tot, face ca tablourile sale să fie inconfundabile, dîndu-le individualitate. Caracteristica maturităţii sale artistice constă în aceea că, aşezîndu-se în faţa şevaletului, „tabloul este deja gata în el". Această deosebită siguranţă, crearea precisă a formelor i-au surprins pe confraţii prezenţi „la naşterea"operelor.

Aşa cum — cu o generaţie în urmă — clujeanul Ács Ferenc a fost cel care a încetăţenit, pe aceste meleaguri, impresionismul şi obiectivele curentului plein air, tot aşa şi Szolnay Sándor a devenit creatorul artei contemporane, el însuşi maestru de talie europeană. Incandescenţa culorilor i-au dat-o luminile Parisului. Prin exemplul său ni s-a înlesnit afirmarea în contemporaneitate.

În şcoala lui particulară, ce a funcţionat cîţiva ani, Szolnay a transmis experienţa sa cristalizată şi sedimentată a creării imaginii artistice. Se poate însă remarca şi prezenţa unei alte şcoli, în afara celei organizate, ce are la bază mai mult decît relaţia maestru-discipoli, aceasta putînd fi numită „Şcoala Szolnay". Aceasta se regăseşte cu pregnanţă, mai puternic decît învăţăturile universitare, în operele artiştilor aparţinînd generaţiei saleşi în ale celor mai tineri.

Astfel, Szolnay Sándor, cel ce s-a născut în urmă cu o sută de ani, trăieşte în continuare în arta unei epoci frămîntate.

Murádin Jenő

Születésének századik évfordulóján kimerítően ismerjük Szolnay Sándor életművét. 1958-ban majd 1971-ben műveiből emlékkiállítást rendezett a kolozsvári Művészeti Múzeum, az elmúlt két évtizedben mélyreható monográfiák méltatták művészetét és annak a kornak a művészi életét, amelyben Szolnay élt és alkotott. Időben kellőképpen eltávolodtunk tőle ahhoz, hogy a megfelelő objektivitással mérhessük fel mind művészi jelentőségét, amely a korabeli Erdély művészeti életének egyik nagy vezéregyéniségévé avatta, mind pedig eredeti, kimagasló értékű életművét.

Szolnay Sándor egész életére elkötelezte magát egy olyan festészet mellett, amely a természetet és a létezés egészét ragadja meg anélkül, hogy az ábrázolásmódját iskolák vagy mesterek direkt módon befolyásolták volna. Szenvedélyes elszántsággal ábrázolta a konkrét, érzékelhető valóságot, de kitartóan kereste az azt felépítő elemeket, igazi egyensúlyt akart teremteni a külső és a belső valóság, az én és a világ, a valóságos és a tudati alkotás között. Ez az ábrázolásmód meghatározza látásmódjának belső összefüggéseit, alkotóművészetének kiteljesedését, mely korszakokra osztható ugyan, de egészét tekintve figyelemreméltóan eredeti életmű.

1921-ben, a Collegium Artificum Transylvanicorum-on történt bemutatkozásakor, de különösen a nagybányai korszakában, amely rövid megszakításokkal 1921-től 1927-ig tartott, művészetében erősen érvényesül Cézanne-nak, a modern festészet megteremtőjének a hatása. Látásmódja megőrzi az érzékelés rendkívüli élességét, innen ered a formák konkrét, látható, tapintható volta. Jelentősen fokozódik a forma kifejező ereje, szervesen összefüggenek a tömegek, melyek szinte mértanian egyszerű, tiszta, hideg színekből építkeznek, egységes szerkezetű a kép. Mindezek az eszközök rendkívüli erőt és vitalitást biztosítanak a kompozíciós tér számára.

Ez a vitalitás, amely a művészt is jellemezte ad igazán életet arcképeinek is. Az 1927-1930-ig terjedő években, Kolozsváron megtelepedve igen sok arcképet festett. Modelljei legtöbbször a saját baráti köréhez tartozó intellektuellek. A festő nem annyira arra törekszik, hogy a kép hasonlítson a modellhez, mint inkább a jellem, a belső világ láttatására, úgy, ahogyan arról a személyiség önkéntelenül is vall. A határozott körvonalak, amelyeket a vászon szimmetriai középpontjához képest mindig kissé ferdén helyez el, a hallucináció erejével uralkodnak el az irreálissá váló térben, a rendkívüli erejű megjelenítés, a drámai feszültség forrásává válik. A színeire bontott fény kihangsúlyozza a figura egyes részeit és a kezeket, feszültebbé, befele figyelővé teszi a kifejezést. A kompozíció monumentális, a formák egymásra épülnek, a színek súlyosak, tömörek, sötétek.

1930 után Szolnay érdeklődése egyre inkább a táj és a virágcsendélet felé fordul, bár nem mond végképp búcsút az arcképfestésnek, sőt, egyre több önarcképet fest. Ebben az időszakban képei mind derűsebbekké válnak, élénk, meleg, tiszta színekkel telik meg a vászon, ezek a színek azonban, melyek erejükkel és koncentráltságukkal a „fauve"-ra emlékeztetnek, továbbra is a belső feszültség hordozói, kifejezői maradnak.

1937 és 1939 között Enyeden, Segesváron, Székelykeresztúron fest tájképeket és csendéleteket. Egyik legtermékenyebb időszaka ez. Élete lázas örömmel olvad össze egy kedélyes, festői szépségű univerzummal, melynek varázsát tovább növelik a gyermekkori emlékek. Mindez a színek váratlan bőségét eredményezi. Finom, csaknem légies ecsetvonásokkal fest, élet, lüktetés, ragyogás, fény jellemzi a képeit.

Életének és alkotásának utolsó évtizedében is a fény marad képeinek legfontosabb alkotóeleme, csak éppen anyagszerűbbé, szilárdabbá válik. Már nem áttetsző, lüktető ragyogás, hanem fojtott, csaknem fájdalmasan nyomasztó feszültség. A festőt továbbra is a látvány maga érdekli, a „motívum", de most már úgy tűnik, nem annak sokrétűségét akarja visszaadni, hanem a tulajdon művészi elveit szeretné igazolni. Betegsége helyhez köti, így újra meg újra megfesti azt, amit műterme ablakából lát, a virágokat, a tulajdon arcképét, háttérben a környezetet alkotó tárgyakkal, könyvekkel, szobrocskákkal. A világos kompozíció a lényeget kifejező természetes formákra épül. A színek erős érzelmi töltést hordoznak, a tónusok csaknem eltűnnek. A művész feláldozza a színskálát, de nem

a színt magát, sőt, ellenkezőleg, összeolvasztja a színárnyalatokat. A korábban nyugtalan, lázas ecsetkezelés tömörré válik, a határozott vonalú színek éltetik és ezek fejezik ki a művész nyugtalan és nyugtalanító, fájdalmasan valóságos életérzéseit.

Így teljesedik ki egy rendkívüli művész és egy kivételes művészi pálya önnön törvényeinek megfelelően, úgy, ahogyan már 1936-ban megjósolta Vili Beneş, a jeles műkritikus:

„Szolnay egyedülálló személyisége az erdélyi képzőművészetnek. Nem tartozik sehova, nem osztályozható. Egyformán távol áll Nagybányától, Budapesttől, vagy Bukaresttől... Nem forradalmi, de nem is hagyományos. A dolgok lényegét ragadja meg. Egy Szolnay képen együtt él a világ minden színe. Az örök és egyetemes kromatika hordozója.

Dr. Livia Drăgoi

Szolnay Sándor
1893-1950

Érckakasok hirdették Európa keleti peremén is a korszerűséggel lépést tartó művészet programját.

Szuggesztív egyéniségek teremtettek olykor egyszemélyes intézményeket, s rajtuk állt vagy bukott ezek működése. Erdélyben Kós Károly példája a legszemléletesebb.

Keskenyebb pászmát művelt, de ugyanúgy helytállott a képzőművészetet szervező pályatárs, a festő Szolnay Sándor is.

Iskolát teremtő mester volt Szolnay mindenképpen. Bár katedrához sohasem jutott, tanítványa volt egy egész nemzedék. Egyéniségének holdudvarába bekerültek még olyanok is, akiket szókimondásával, nyerseségével, akár igaztalan-indulatos ítéleteivel taszított el. Két dolog volt, amit nem tudott elfogadni: a dilettantizmus és a gondolattalanság, az emberi butaság. Ilyenképp ellenségeket is bőven szerzett magának.

Megközelíthetetlen a pálya, ha nem érezzük a kor szellemiségét sugárzó embert is.

Szolnay egyéniségéhez hozzátartozott az a pezsgő társasélet, melynek központja leginkább ő maga volt. Kiterjedt levelezéséből bontakozik ki feltétlen igénye, szomjúsága hogy munka után magához illő vitapartnerekkel folytasson színvonalas beszélgetést. Tüdőbeteg volt; keveset járó, helyhez kötött ember. A kolozsvári New-York szálló asztaltársaságában (a nevezetes Duma-posta körében) írók, lapszerkesztők, különböző pártállású filozófusok vitték a szót. A műteremben, a Minerva nyomda emeletén, melyet Szervátiusz Jenővel osztott meg, már a festészet-szobrászat alkotási és kritikai kérdései kerültek előtérbe. Ebben a kis Árkádiában otthonos volt Erdély szellemi központjának, Kolozsvárnak magyar és román értelmisége. Nem marad el tőle társasága azután sem, hogy átköltözött más műterembe, végül a sétatéri Műcsarnok emeletére. Művészet, alkotás, kritika és művészetfilozófia kérdései körül folyt a tisztánlátást segítő vita. Milyen színvonalon, azt a szépíró és esztéta Kováts József pályája példázza. Ő éppen itt, Szolnay körében vált (bölcsészeti előtanulmányokkal) a kortárs erdélyi képzőművészeti bírálat legérzékenyebb és leghitelesebb művelőjévé.

A húszas évek derekától a világháború utánig Szolnay meghatározó egyénisége, kulcsalakja lett az erdélyi képzőművészetnek. Őt nem lehetett figyelmen kívül hagyni és nélküle nem is állt össze mozgalom, kezdeményezés az előremutató eszmék jegyében. Különösen azután vált ez nyilvánvalóvá, hogy Helikoni védnökséggel megalakult a Barabás Miklós Céh, az erdélyi magyar képzőművészek társasága. Szolnay titkára és műtárosa lett a céhnek, kiállítások legfőbb szervezője, zsűrizője. Előfordult ugyan, hogy kategorikus ítéletei szembeállították pályatársaival, de ez alighanem velejárója minden

vezérségnek. Mindenképp rajta tartotta szemét és kezét mindazon, ami az erdélyi művészetben e döntő másfél évtized alatt történt.

Mi a titka egyénisége vonzásának?

Műveltsége, tájékozottsága, szervezőkészsége. S mindezek esztétikai fedezete: művészetének korszerűsége, képalkotásának példamutató újszerűsége.

Szolnay Sándor főiskolai növendékként mérnöki pályát cserélt föl a festészettel. Budapesti tanulmányait szakította meg az első világháború s a kétéves olasz fogság. Veronából, Cassinoból, Itália műemlékvárosaiból mitsem láthatott. Csupán a mediterrán kék ég idézte meg számára e föld nagyszerű művészetét. Fogolytáborok kazamatáiból betegen, megtámadott tüdővel érkezett haza. Örökre elmaradt párizsi tanulmányútját, s helyhezkötöttségét pótolta az olvasással, albumok, szakkönyvek gyűjtésével. A modern művészet eredményeit végül is közvetett forrásból ismerte meg. Ennek ellenére jobban tudta, mi történik a művészet európai központjaiban, mint a külföldet járt, Párizsban is megfordult pályatársai.

Biztos választással tapintott rá a lényegre. A legjobb mestert követte, a XX. század festészetét is alapjaiban építő Cézanne-t. Ha korai munkáit nézzük, a húszas évek Szolnay-képeit, föltárul előttünk a cézann-i tanítás lenyűgöző ereje. A szerkezetre alapozó képépítés, a színperspektíva visszafogása, az erőteljes, kifejező kolorizmus és alakjainak a francia mester példájára utaló mozdulatlan nyugalma. Még azután is elkísérte ez a tanítás, hogy alakos ábrázolásait és csendéleteit, szerkesztett tájait egy líraibb és kifejezetten a tájképre összpontosító szemlélet váltja föl. Érték más hatások is. Főiskolai nemzedéktársainak törekvései (így a Szőnyi Istváné) észrevehetően fölismerhetők művein. Szemléletének sajátos expresszionizmusa forrasztja egységbe e hatásokat, alakítja egyénivé, senki mással össze nem téveszthetővé képeit. Érett művészetére az jellemző, hogy „készen volt benne a kép", mikor a festőállvány elé állt. Ez a nagy biztonság, határozott formaalkotás ragadta meg a művek születésénél jelen levő pályatársait.

Ahogyan — egy nemzedékkel korábban — a kolozsvári Ács Ferenc plein air törekvése és az impresszionizmus meghonosítója volt e tájakon, úgy lett Szolnay Sándor a kortárs művészet szállascsinálója — ma is európai rangú mester. Párizs fényei izzították színeit. Példájával fölzárkozásunkat segítette.

Pár évig működő magániskolájában átgondolt, kiérlelt képalkotásának tapasztalatait adta tovább. Föltérképezhető azonban egy iskolán kívüli, a mester-tanítvány viszonyán túlmutató latens „Szolnay-iskola" jelenléte is. Kortársak, fiatalabb alkotótársak műveiben fedezhető föl — főiskolák tanításánál erősebben — a köreihez való tartozás szembetűnő bizonyítéka.

Így él tovább a száz éve született Szolnay Sándor egy mozgalmas korszak művészetében.

Murádin Jenő

One hundred years after his birth Sándor Szolnay's art is well-known to us. In 1958 and later in 1971 the Art Museum of Kolozsvár organised an exhibition of a collection of his pictures and in the last two decades monographies were written which give a thorough analyses of his carreer and of the era he was living and working in.

The fourty years that have passed since his death make it possible for us to evaluate objectively both his importance as an artist, being the central figure of the Transylvanian artistic life of his era and his very original, highly appreciated way of painting.

All his life Sándor Szolnay was the adept of a painting which grasps nature and the fullness of life without being directly influenced by schools or masters. He was firmly deteremined to delineate the palpable, perceptible reality, searched for the elements of which it is built up, he wanted to estabish equilibrum between the inner and the outer reality,between the ego and the surrounding world, between the real creation and the spiritual one. This way of painting determines the inner connections of his way of seeing things and the perfection of his art.His carreer may be devided into several periods of creation, but as a whole it is remarcably homogeneous.

He introduced himself as a painter in 1921 on an exhibition of the Collegium Artificum Transsylvanicorum. By this time, and even later, up to 1929, during the period while he was painting mostly at Nagybánya, his art was largely influenced by Cézanne, who is considered to be the founder of the modern painting. While painting he preseves the keenness of perception,therefore his forms are concrete, visible, touchable. The forms become more and more expressive, the masses form and organic entity built up of simple, geometrical, clear, cold colours, the picture is a unified composition. All these devices give strength and vitality to the space of composition.

The artist himself was full of vitality, and this gives real life to his portraits too. Between the years 1927-1930 he settled with his family at Kolozsvár and painted many portraits. Those who sat for him were generally intellectuals belonging to his circle of friends. He was not too much keen on the resemblance between the painting and the model, he wanted to unfold the inner world as the personality betrayed himself involuntary. The well-defined contours placed slantwise from the symmetrical centre of the picture take possession of the unreal space, the remarcably strong visualisation becomes the source of a dramatic tension. The light broken up to its colours emphasises the different parts of the figure and the hands, the expression of the face is full of tension as if listening to some sound of the soul. The composition is monumental, the forms are built on one another, the colours are full and dark.

After 1930 Szolnay's interest turns towards landspaces and flower-pieces without giving up portrait-painting, what's more, he paints self-portraits too. In this period his paintings grew to be serene, the canvas is filled with clear, warm, vivid colours, which remind us of the „fauve", but preserve their quality of expressing inward tensions.

Between the years 1937 and 1939 he paints landscapes and still lives at Enyed, Segesvár, and Székelykeresztúr. This is one of the most fertile periods of his life. He lets himself happily by a benevolent, beautiful univers, which is made even more charming by his childhood memories. All these result in an unexcepted abundance of the colours. He is painting with fine, almost etherical srokes of the brush, his paintings ars characterised by life, vibration, brightness and light.

The light remains the main component of his pictures in the last decade of his life and creation, but it becomes material-like and solid. It is no more a transparent, palpitating brightness, but a stifled, almost painfully depressing tension. The painter remains interested in the sight itself but he doesn't seem to be engaged in reflecting its multiple character but wants to justify his own artistic principles. He is ill, he can hardly leave his room. He paints again and again the land scape he can see through his window, his own portrait surrounded by the objects among which he is living:books, flowers, small statues. The simple, clear composition is built on forms expressing the very essence of the things.

The colours are full of emotion, the shades almost disappear. The artist sacrifies the colour scale but not the colour itself, on the contrary he melts the hues. The formerly restless, feverish strokes of the brush become solid and gain life of the sharp outlines of the colours which also express the painter's excited and alarming, painfully real awareness of life.

In this way is brought to perfection an exceptional artistic carreer according to its own laws as it was predicted by Vili Benes, the excelent art critic:

„Sándor Szolnay is a unique personage of the Transylvanian fine arts. He does not belong to anywhere, he can't be classified. He is as far from Nagybánya as from Budapest or Bucharest.... He isn't revolutionary but he isn't trditional either. He grasps the essence of the things. On a picture of Szolnay can be found all the colours of the world. He is the bearer of the eternal, universal chromatism."

Dr. Livia Drăgoi

Sándor Szolnay

1893-1950

The programme of the modern art was annouced in the eastern part of Europe too. Sometimes suggestive personalities founded one-man institutions the activity of which depended totally of them. In Transylvania the best example for this is the life and activity of Károly Kós.

The painter and fine arts organiser Sándor Szolnay worked in a smaller area but with the same firmness and perseverence.

Szolnay was a school-founding master by all means. Although he could never become an official teacher, a whole generation declaired itself to be his pupil. Even those who did not like his outspoken style, his roughness, his vehement,sometimes unjust criticism, couldn't help being influenced by him. There were two things which he couldn't tolerate: dilettantisme and stupidity. It is quite natural that he had a lot of enemies too.

His carreer can't be understood without getting acquainted with the man who was reflecting the spirituality of the era he was living in.

He was very sociable, in fact he culdn't live without that circle of friend in which he was the central figure. His vast correspondence unfolds his deep desire, his thirst for talking to people like him on a high intellectual level.

He suffered of lung trouble, he had to lead a stationary life. He was a member of the table society which gathered in Kolozsvár (Cluj) in the Hotel New York. It was called „the Duma post", the word duma in Hungarian also means chatting. Writers, editors and philosophers belonging to the most different party affiliations were talking there about a great variety of themes. In the studio which he shared with Jenő Szervátiusz on the upper storey of the Minerva printing press friends were talking mostly of painting, carving or the problems of criticism. In this small Arcadia were welcomed Hungarian an Romanian intellectuals living in the town of Kolozsvár which is considered to be the spiritual center of Transylvania. His society remained faithful to him when he moved to another studio, and finally found his home on the upper storey of the art gallery in the central Park of the town.

They were talking about creation, criticism and art philosophy, clarifyng certain important questions. The spiritual level of these debates is illustrated eloquently through the carreer of the writer and aesthetician József Kováts. After studying literature and philosophy it is the circle of Szolnay where he grew to be the most sensitive and most authentic representative of the fine arts criticism of those days in Transylvania.

Szolnay grew to be the decissive personality of the Transylvanian fine arts in the period between the mid-twenties and the end of the second World War. He could not be

neglected and no progressive movement was organised without him. This became even more evident after the foundation of the Barabás Miklós Guild. This was the name of the society of the Hungarian artists of Transylvania, its foundation being helped along by the Helikon.Szolnay became the secretary of the guild the main organiser of the exhibitions and a permanent member of the juries. It is true, that sometimes his very categorical judgements turned some of his collegues against him, but this probably is the price paid by every leader of men. By all means he kept his eyes and hands on everything that had happened in the world of the Transylvanian art during this decisive period.

What was the secret of his magnetic personality?

He was educated, well-informed and an excellent organiser. And all these had as aesthetical background the up-to-date character of his art, the novelty of his way of painting.

As a student he was trained to become an engineer but changing his mind he turned towards painting. He had been studying at Budapest when the first World War broke out. He spent two years in Italy as a war prisoner having seen nothing of Verona, Cassino and the other beautiful towns and monuments of the country. Only the blue Mediterranian sky above his head could tell him something about the gorgeous art of the Italian land. When he was freed and came home, his lungs were already ill. He could never go to Paris or anywhere else. Istead of study-tours he read a lot and collected albums and books of art. In fact he got acquainted with the results of modern art through books, but it happened more than once that he knew better what was happening in the European centers of art than those who had spent many months abroard.

He was very sure to choose the real essence of things. He was the follower of the best master, Cézanne, who is considered to have layed the basis of the XXth century painting.

His early paintings, those of the thetwenties, unfold the strenth of Cezanne's influence. The picture is based on the structure, the colour-perspective is restrained, the strong colourism and the stillness of his figures remind us of the art of the French master. Even later on, when figures and still lives were changed by more lyrical landscapes, Cézanne's influence on his painting remained evident. But he was influenced by others too, for example by the way of painting of some of his collegues like István Szőnyi. All these effects were merged into a unity by his very special expressionist view so that his pictures cannot be confound with anyone else's works. The most iportant characteristic feature of his nature art was the fact that the painting "was already finished" in the moment he started topaint it. This certainity, this decisive way of creating the forms always deeply impressed those who were present at the birth of his works.

Just as Ferenc Ács from Kolozsvár was the introducer of the plein air and impressionism some decades before, Sándor Szolnay made place in his own country for modern art, being in the same time a master of European rank himself. His colours were brightened by the lights of Paris. His example helped us to close up to Europe.

For some years he had a private school too in which he passed on the experiences of his thoughtful, mature way of painting.

But there was another, latent Szolnay school containing more than the relationship between master and disciple. The proof of belonging to his circle can be found on the paintings of his contemporaries, of his younger colleagues.

In this way Sándor Szolnay, who was born 100 years ago is still present in the art of a restless era.

Jenő Murádin

Hundert Hahre nach der Geburt des Malers Szolnay Sándor haben wir fast erschöpfende Kentnisse über sein Lebenswerk (dank der Ausstellungen im Klausenburger Kunstmuseum in 1958 und 1971), über seine Biographie, über die zeitgenössische Kultursphäre. Die Zeitspanne ist nicht groß genug um die nötige Objektivität aufzubringen, mit der man die außergewöhnliche Personalität des Malers betrachten kann, der aktiv an allen Bewegungen und Ereignisse des siebenbürger Künstlerlebens der Zwischenkriegszeit teilgenommen hat, sowie den ausserordentlichen Wert seines originellen Lebenswerkes schätzen kann.

Seine künstlerische Auffassung widerspiegelt sich in der Art, die Natur und die ganze Existenz als solche unabhängig von den Einflüssen jedwelcher Schulen oder „Meister" zu betrachten, in der ständigen Suche nach dem Gleichgewicht zwischen Sensibilität und Rhythmus, zwischen der inneren und äußeren Realität, zwischen Ich und Außenwelt, zwischen konkretes und geistiges Schaffen. Diese Auffassung widerspiegelt sich in allen Etappen seines kreativen Schaffens.

Die Frühperiode seines Schaffens (1921 — Collegium Artificum Transsylvanicorum) sowie die in Nagybánya verbrachte Zeitspanne (mit einigen Unterbrechungen zwischen 1921-1927) ist von der großen Vorliebe für den Schöpfer der modernen Malerei, Cézanne, geprägt. Gleich dem Meister hat Szolnay die Tendenz, die Dinge in ihrer ganzen Feinheit in sich aufzunehmen, um sie dann hundertfach verstärkt, in konzentrierter Form auf den Leinwand bringen zu können. Charakteristisch sind die ausdrucksvolle Form und die Synthese zwischen Volumen und Rhythmus des Bildes, die ihm eine besordere Energie und Vitalität verleihen.

Die gleiche Energie enthalten auch seine Portraits, die er in der Zeit seines Aufenthaltes in Klausenburg gemalt hat (1927-1930). Seine Modelle sind Schriftsteller, Künstler, Philosophen, die Intellektuellen seiner Gesellschaft. Der Maler verfolgt nicht unbedingt die Ahnlichkeit zwischen Bild und Modell darzustellen, sondern er versucht das Innere, das Charakterliche wiederzugeben. Seine massiven Gestalten sind im Verhältnis zu dem Symmetriezentrum des Bildes verschoben, zerstören das geometrische Gleichgewicht und setzen sich mit faszinierender Ausdruckskraft durch. Die Betonung gewisser Ebenen, der Hände, durch ein fast spektrales Licht leiht dem Bild eine vibrierende Spannung, die durch die kalte Farbskala noch stärker betont wird.

Nach 1930, ohne die Portraitmalerei völlig aufzugeben, konzentriert sich Szolnay mehr auf das Malen von Stilleben und Landschaftsbilder. Er malt auch häufiger Selbstbildnisse. Seine Farben hellen langsam auf und verschmelzen in warmen Nuancen, doch die Spannung bleibt.

Die Landschaftsbilder, die er zwischen 1937-1939 in Enyed, Schässburg und Székelykeresztúr gemalt hat gehören einer äußerst fruchtbaren Periode seines Schaffens. Die lyrischen Gefühle sind im Einklang mit einer malerischen Welt und werden durch eine helle, explosive, kontrastreiche, in Licht getunkte Farbskala veranschaulicht.

Auch im letzten Jahrzehnt seines Schaffens begleitet ihn das Licht, das aber nicht mehr durchsichtig und vibrierend ist, doch eine unterdrückte, fast schmerzhafte Spannung zeugt. Der Maler greift noch immer zu Motive aus seinem Inneren, nicht aber um seine Werke verschieden zu gestalten, denn von seinem Atelierfenster sieht er immer dieselbe Landschaft und seine Krankheit gibt ihm keine Möglichkeiten, sondern um nochmals den inneren Einklang zwischen Auffassung und Schaffen zu beweisen. Seine klaren Kompositionen stützen sich auf den Ausdruck des Rhythmus der Formen, die fast zu Zeichen vereinfacht werden.

Die Farben verlieren an Stärke und Spannung ohne sich völlig aufzugeben, die unruhigen Pinselstriche verschmelzen mit der neu entdeckten Ruhe der Formen und somit erreicht das Schaffen des Malers Szolnay einen Ruhepunkt. Sein Werk und sein Individuum wird von Vili Beneş passend umschrieben: „In der siebenbürgischen Malerei ist Szolnay eine isolierte Gestalt. Mann kann ihn nirgends einreihen, er ist fremd von

Nagybánya, Budapest oder Bukarest... Er ist weder revolutionär noch traditionell. Er befindet sich mitten im Herzen der Dinge... Ein Szolnay-Bild ist die Zusammenfassung der lebenden Farbwelt, das Prinzip der ewigen und universellen Chromatik."

Dr. Livia Drăgoi

Szolnay Sándor
1893-1950

Wetterhähne verkündigten auch im Osten Europas das Programm der zeitgemäßen Kunst.

Starke Persönlichkeiten schufen manchmal Einmanninstitution, deren Existenz einzig von ihnen abhängig war. In Siebenbürgen ist das Beispiel von Kós Károly am anschaulichsten.

Im engeren Rahmen zwar gelang es auch dem Maler Szolnay Sándor auf dem Gebiet der bildenden Kunst Stand zu halten.

Szolnay gelang es, die Grundsteine einer Schule festzulegen. Obwohl er niemals einen Lehrstuhl an einer Hochschule hatte, lernte eine ganze Generation von ihm. Seine Persönlichkeit zog auch die an, die er durch seine Barschheit und Freimütigkeit oft falsch verurteilt und abgestoßen hat. Zwei Dinge konnte er nicht akkzeptieren, undzwar den Dilettantismus und die Gedankenlosigkeit, die Dummheit des Menschen. Damit gewan er sich auch viele Feinde.

Man kann über Szolnay als Maler kaum reden, wenn man den Menchen Szolnay als geistlicher Vertreter seiner Zeit nicht in Betracht zieht.

Zu seiner Persönlichkeit gehörte auch das pulsierende gesellschaftliche Leben, dessen Mittelpunkt er oft war. Aus seinem umfangreichen Briefwechsel entfaltet sich sein Verlangen nach inhaltreichen Diskussionen, die er nach getaner Arbeit mit gleichgesinnten Diskussionspartnern geführt hat. Als Lungenkranker war er ein seßhafter, platzgebundener Mensch. Am Stammtisch im klausenburger New-York — Hotel führten Schriftsteller, Herausgeber, Philosophen verschiedener Einstellung das Wort. In seinem Atelier im Gebäude der Minerva-Druckerei, das er mit Szervátiusz Jenő teilte, standen schon Fragen des Schaffens und der Kritik in der Malerei und Bildhauerei im Mittelpunkt. In dieser kleinen Arkadia fühlten sich zu Hause die ungarischen und rumänischen Intellektuellen des siebenbürgischen geistigen Zentrums, Klausenburgs.Diese Gesellschaft verließ ihn auch dann nicht, als er mit seinem Atelier in die Kunsthalle im Zentralpark umzog.Die Diskussionen über Kunst, Schaffen, Kritik und Kunstphilosophie verhalfen oft zur Klärung mancher Meinungsverschiedenheiten. Auf welchem Niveau diese Diskussionen verliefen wird durch den Laufbahn des Schriftstellers und Ästheten Kovács József veranschaulicht. Er wurde eben im Kreise von Szolnay zu einem der empfindlichsten und glaubwürdigsten Vertreter der zeitgenössischen siebenbürgischen Kunstkritik.

Von den zwanziger Jahren bis nach dem II. Weltkrieg wurde Szolnay die bestimmende Personalität, die Schlüssselfigur der siebenbürgischen bildender Kunst. Ihn konnte man nicht übersehen, ohne ihn gab es keine Künstlerbewegung, keine Initiative. Das merkte man besonders dann, als die Barabás Miklós-Zunft, die Gesellschaft der siebenbürger ungarischen Künstler unter der Patenschaft des Helikon gegründet wurde. Szolnay wurde der Sekretär und Kunstwart der Zunft, der Hauptorganisator der Ausstellungen, Jurymitglied. Zwar kam es manchmal vor, daß seine kategorischen Urteile so manchen gegen ihn gestimmt hat, aber vermutlich gehört das zu den Risiken einer führenden Position. Jedenfalls entging ihm nichts was in diesen entscheidenden Jahren der siebenbürgischen Kunst vor sich gegangen ist.

Was könnte das Geheimnis der Anziehungskraft seiner Personalität sein?

Seine Bildung, seine Kenntnisse, seine Organisationsfähigkeit. Und dazu der ästhetische Hintergrund: die Zeitgemäßheit seiner Kunst, die beispielhafte Neuhaftigkeit seiner Bilder.

Szolnay Sándor brach sein Studium an der Technischen Hochschule ab um sich der Malerei zu widmen. Sein Studium in Budapest wurde vom ersten Weltkrieg und von seiner zweijährigen italienischen Gefangenschaft unterbrochen. Von Verona, Cassino, all den anderen Denkmalstädten hat er nichts mitgekriegt, nur Italiens blauer Himmel hat ihm die wunderbare Kunst dieses Landes ahnen lassen. Aus den Baracken der Gefangenenlagern kam er mit kranken Lungen heim. Die ausgebliebene pariser Bildungsfahrt und seine Platzgebundenheit versuchte er durch Lesen und Sammeln von Kunstalben und Fachbücher auszugleichen. Trotz dessen wußte er manchmal besser Bescheid, was in den europäischen Zentren der Kunst vor sich geht als seine reisende Kollegen.

Er erkannte mit großer Sicherheit das Wesentliche. Er folgte dem besten Meister, der die Grundlagen der Malerei des XX. Jahrhunderts festgelegt hat: Cézanne. Die in seiner Frühperiode gemalten Bilder betrachtend spürt man deutlich die umwerfende Kraft des cézanneschen Einflusses: der Aufbau des Bildes, der sich auf eine Rahmenkonstruktion stützt, die zurückgehaltene Farbperspektive, der kräftige, ausdrucksvolle Kolorismus und die dem Meister so änliche bewegungslose Ruhe der Gestalten. Diesen Einfluß spürt man auch später, als seine Gestalten und Stilleben dem mehr lyrischen und ausdrücklich auf Landschaftsbilder zentrierten Anschauung ausweichen. Er wurde auch von anderen Malern beeinflußt. So hinterlaßt das Streben seiner Hochschulkollegen, wie das von Szőnyi István, deutliche Spuren in seiner Malerei. Der eigenartige Expressionismus seiner Anschauung schweißt diese Einflusse zu einem individuellen Ganzen zusammen und leiht einen unverwechselbaren Charakter seiner Werke. Charakteristisch für seine reife Kunst ist, daß die Bilder vor seinen seelischen Augen schon „fertiggemalt" sind, bevor sie auf die Leinwand kommen. Diese große Selbstsicherheit, die entschiedene Formbildung hat die bei der Entstehung seiner Bilder anwesenden Kollegen gefangengenommen.

Genauso wie vor einer Generation der klausenburger Ács Ferenc den plain air und den Impressionismus in diesen Gebieten vertreten hat, so wurde Szolnay Sándor, er selbst Künstler europäischen Ranges, der Wegbereiter der zeitgenössischen Kunst.

In den paar Jahren, in denen seine Privatschule funktionierte hat er die Erfahrungen einer abgerundeten und reifen Bildverfassung weitergereicht. Man spürt aber auch die Existenz einer latenten „Szolnay-Schule", die weit über das traditionelle Verhältnis zwischen Meister und Lehrling greift. Man entdeckt in Werken von zeitgenössischen und jüngeren Künstler den klaren Beweis der Dazugehörigkeit, was stärker ist als jegliche Richtlinien, die die Hochschulen folgen.

So lebt der vor hundert Jahren geborene Szolnay Sándor in der Kunst einer bewegten Zeit weiter.

Murádin Jenő

Au moment où nous commémorons le centenaire de la naissance du peintre Szolnay Sándor, nous bénéficions (grâce aux retrospectives organisées en 1958 et 1971 par le musée d'arts de Cluj) d'une connaissance presque exhaustive de son oeuvre; en outre, nous bénéficions de pertinentes études monographiques qui lui ont été dédiées pendant les deux dernières décennies, ainsi que d'une vaste connaissance de l'espace culturel de l'époque où il a déployé son activité. Nous nous situons à une distance temporelle qui favorise l'objectivité nécessaire pour pouvoir apprécier également l'imposante stature du peintre, impliqué, parmi les grands animateurs, dans presque toutes les initiatives et événements de la vie artistique transylvaine pendant la période de l'entre-deux-guerres, et la valeur d'exception de son art, authentique et originale.

Contempler la nature et la totalité de l'existence sans des préjugés inculqués par des écoles ou des maîtres directs, avec une passion permanente pour la matérialité du monde sensoriel, mais aussi avec une recherche conséquente pour réaliser les rythmes constructifs de cet univers, établir un vif équilibre entre la réalité intérieure et celle extérieure, entre le „je" et le monde, entre la création de la réalité et la création de la conscience, voilà le „programme" durant une vie entière dans l'art de Szolnay, programme qui détermine la cohérence intérieure de la vision et l'évolution de cet oeuvre qui s'accomplit par étapes distinctes dans un remarquable tout organique.Les toiles de début (1921 — Collegium Artificum Transsylvanicorum) et surtout celles qui ont pris naissance pendant la période où Szolnay a habité à Baia-Mare (avec intermittence, 1921-1927) dévoilent un véritable culte envers le grand rénovateur de la peinture moderne, Cézanne. La vision préserve la charge sensuelle d'une perception de grande acuité, d'où l'intensification du concret visuel et tactile des formes, mais elle s'oriente d'une façon significative vers l'accusation de la forme expressive et vers la synthèse des volumes (d'une sobre exactitude géométrique, tous construits par la modulation d'une couleur pure, maintenue obstinément dans une gamme froide) et les rythmes structifs de l'image. Cette démarche imprime à l'espace de la composition une vitalité et une énergie particulière.

C'est cette même énergie contenue, propre au tempérament de l'artiste, qui vitalise les portraits qui dominent et caractérisent la période suivante (1927-1930) lorsque l'artiste s'installe à Cluj. Ses modèles ont le plus souvent une attitude intellectuelle distinguée, provenant tous de son entourage permanent. Le peintre s'est préoccupé moins de la ressemblance habituelle de l'image à son modèle, que du saisissement de l'intériorité de celui-ci et de la réduction à l'essence du caractère comme il s'impose, inconsidérément, en essayant de transmettre d'une façon énergique un état d'esprit personnel. Les silhouettes, massives, qui par leur emplacement désaxent la symétrie de la toile, s'imposent avec une force hallucinante dans l'espace devenu irréel, et l'autorité savante de la mise en page devient elle-même un facteur de tension dramatique. L'accentuation de certains plans du visage et des mains par la lumière qui est devenue spectrale, confère un surplus de tension à l'expression d'une concentration introvertie, réalisée par l'architecture monumentale de la composition, par la tectonique accusée des formes, par la modulation de la couleur maintenue gravement dans une gamme terne, foncée. Après 1930, sans abandonner complètement le genre du portrait (en commençant par cette année-là, les autoportraits deviennent de plus en plus fréquents), Szolnay se concentre sur le paysage et la nature statique aux fleurs. Sa palette s'éclaircit petit à petit, de vives couleurs chaudes et pures apparaissent sur la toile, mais la couleur, aux échos „fauves"dans sa véhémence et concentration, transmet par la suite aussi la même tension intérieure qui définit cet art.

Les paysages et les natures peints entre 1937 et 1939 à Aiud, Sighişoara et Cristur, appartiennent à une période très fertile de son activité.La ferveur de l'expérience lyrique en consubstantialité avec un univers cordial, pittoresque qui vibre et, grâce aux rayonnements de certains souvenirs d'ordre autobiographique, pleins de nostalgie, se matérialise maintenant dans une couleur d'une richesse et d'une complexité inattendues des accords contrastants; la matière picturale raffinée, presque diaphane est étendue d'une façon alerte, avec une liberté frénétique du pinceau. Vive, vibrante, brillante, la lumière s'impose à juste titre comme le véritable héros des images.

Dans les créations réalisées pendant la dernière décennie de son activité, la lumière reste le protagoniste des images, mais elle se solidifie, devient matière: non pas transparence et éclat remuants, mais tension couvée, presque douloureusement accablante. Le peintre ne renonce pas, à ce moment non plus, à la sensation visuelle directe: il continue à faire appel au „motif", nin pas pour conférer de la variété à son imagination plastique (il peint conséquemment seulement les deux vues qui s'offrent à lui par la fenêtre de son atelier qu'il habite, immobilisé par la maladie; des fleurs, ainsi que l'image se son propre visage dans l'ambiance de son atelier, peuplé des objets de son milieu: fleurs, livres, quelques oeuvres d'art), mais comme pour confirmer les coordonnés propres à sa personnalité artistique. Les compositions, claires, se fondent sur l'expressivité essentielle des rythmes des formes naturelles qui sont devenues presque des signes définis par d'incisifs calligrammes chromatiques. La couleur, pourvue de valeur affective, réduit au maximum l'extension de ses teintes: une simplification de la gamme, sans sacrifier la couleur, par contre, avec une remarquable concentration de ses résonances; les touches nerveuses, jadis étendues avec frénésie, s'unissent dans une fusion des teintes presque compactes, vitalisées par l'énergie de certains traces colorés qui concrétisent les rythmes douloureusement vitaux des expériences émotionnelles inquiètes et inquiétantes de l'artiste. C'est comme ça qu'un oeuvre et une personnalité exceptionnelle s'accomplissent sur les coordonnés originales qui ont été expliquées par l'excellent exégète, Vili Beneş, déjà en 1936:

„Dans les arts plastiques transylvains, le peintre Szolnay constitue une personnalité isolée. Il ne s'encadre en aucun rang, on ne peut le ranger en aucune caste. Il est étranger à Baia-Mare, à Budapest ou à Bucarest. Il n'est ni révolutionnaire ni traditionaliste. Il est dans le coeur des choses... Un toile de Szolnay est une synthèse de la vie des couleurs existantes dans le monde. C'est le principe du chromatisme éternel et universel".

Dr. Livia Drăgoi

Szolnay Sándor

(1893-1950)

Pareil au chant du coq qui présage l'aube, d'évidents succès annonçaient aux confins de l'Est de l'Europe aussi, le programme d'un art qui était au pas avec le modernisme.

La vie artistique transylvaine se cristallisait autour des personnalités suggestives qui créaient des institutions „unipersonnelles" dont le sort était lié à eux. L'exemple de Kós Károly en est parmi les plus éclatants.

Bien qu'il déployât une activité moins complexe que Kós, son compagnon, Szolnay Sándor fit preuve, lui aussi, de la même faculté organisatrice dans le domaine des arts plastiques.

De toute manière, Szolnay fit école. Toute une génération se réclamait de lui, quoiqu'il n'eût jamais la possibilité d'enseigner. Sa personnalité aimantait également ceux qui le fuyaient à cause de son franc parler, de ses manières brutes ou de ses avis réprobateurs et véhéments. Ce qu'il ne pouvait pas accepter, c'étaient le dilettantisme et la pauvreté intellectuelle, la bêtise humaine. De cette façon, il s'est fait bien des ennemis aussi.

Sa carrière reste inaccessible si nous ne prenons pas en considération l'homme qui rayonnait la spiritualité de l'époque.

La personnalité de Szolnay était inséparable d'une vie sociale animée, dont il était le plus souvent le centre. Sa vaste correspondance laisse apparaître le désir absolu de l'homme assoiffé de discussions intéressantes et passionnées, menées avec des partenaires dignes de lui. Il était malade de tuberculose, sédentaire, il bougeait très peu de sa place.

Dans la tablée qui se réunissait à l'Hôtel „New-York" (dans le cercle de la célèbre Duma-poste) la conversation était dirigée par des écrivains, des rédacteurs ou des philosophes appartenants à des courants différents.

Dans l'atelier situé à l'étage de l'imprimerie „Minerva" — atelier partagé avec le sculpteur Szervátiusz Jenő — la discussion portait déjà sur les problèmes de la création picturale-sculpturale et sur les problèmes de la critique d'art. Cette petite Arcadie abritait les intellectuels hongrois et roumains de Cluj, centre spirituel de la Transylvaine.

Cette compagnie restait fidèle à l'artiste, même après son déménagement dans un autre atelier, ensuite dans celui à l'étage de la Galerie d'Art de la Promenade. La discussions visait toujours la lucidité d'esprit: elle portait sur les questions de la création artistique, de la critique et de la philosophie de l'art. Le niveau des débats peut bien être illustré par la carrière de l'écrivain et esthète Kováts József. C'est ici, dans l'entourage de Szolnay, qu'il est devenu (après ses études ès lettres) le plus sensible et le plus authentique critique des arts plastiques transylvains contemporains.

À partir des années vingts jusqu'après la deuxième guerre mondiale, Szolnay était la personnalité la plus déterminante, la figure clé des arts plastiques en Transylvanie. Il était impossible de l'ignorer, aucun mouvement, aucune initiative progressive n'est constituée sans sa participation. Sa notabilité devenait évidente surtout après la fondation-sous le patronage du „Helikon", la collectivité de travail des gens de lettres hongrois transylvains — de la corporation „Barabás Miklós", la société des artistes hongrois transylvains. Szolnay en était le secrétaire et le conservateur des objets d'art, en outre, il se chargeait de l'organisation et de l'examination des tableaux à exposer. Il lui arrivait parfois de se retourner contre ses compagnons à cause de ses jugements categoriques: c'est sans doute quelque chose d'inhérent au sort de tout mentor. Il veillait sur tout ce qui se passait dans la vie artistique transylvaine durant cette periode décisive d'une décennie et demie.

Comment s'explique le secret de sa personnalité attirante? Par sa formation culturelle, par sa faculté de s'orienter et de s'informer ou d'organiser. Au-delà de tout cela, la garantie esthétique: l'actualité de son art, la modernité exemplaire dans la composition.

L'étudiant Szolnay quittait une future carrière d'ingénieur pour la peinture. La première guerre mondiale et les deux ans de captivité en Italie interrompaient ses études faites à Budapest. Il ne pouvait rien voir de Vérone, de Cassine, des villes réputées par leurs monuments historiques en Italie. Des casemates des camps de prisonniers il revenait malade, la poitrine prise. Ses études à Paris n'ont jamais eu lieu. La lecture, la collection des albums et des livres spéciaux remplaçaient l'expérience directe et compensaient pour la vie sédentaire. Bien que les aboutissements de l'art moderne lui parvinssent des sources indirectes, parfois il connaissait mieux ce qui se passait dans les centres d'art européens, que ses compagnons qui ont fait un tour à l'étranger ou ont étudié à Paris.

Guidé par un choix infaillible, il cherchait toujours l'essence. Il prenait comme maître Cézanne qui transformait foncièrement la peinture du XXe siècle. En considérant les premiers tableaux de Szolnay, les toiles des années vingts, nous y voyons se dévoiler la fascinante puissance de l'inspiration cézannienne: la composition se fonde sur la structure, la perspective de la couleur est atténuée, le coloris est vigoureux et expressif, et les silhouettes, pareil à l'exemple du maître français, sont d'une calme immobile.

L'influance cézannienne s'intègre dans son art, nous pouvons la surprendre même après l'abandon des représentations aux silhouettes et des natures mortes. La vision constructive des paysages se transforme dans une vision plus lyrique qui se concentre expressément sur le paysage.

Son art assimilait d'autres influences aussi. Les recherches de ses collègues de l'École des Beaux-Arts (surtout celles de Szőnyi István) sont nettement discernables sur ses oeuvres. Ce qui intègre ces influences dans un tout cohérent, et qui les travaille en les marquant d'une originalité qui ne ressemble à aucune autre, c'est l'expressionisme propre à sa vision.

Cet art venu à maturité se caractérise par l'achèvement du tableau déjà au moment ou le peintre s'est mis devant le chevalet. Sa sûreté, sa précision créative frappaient l'attention de ses compagnons, présents au moment de la naissance des oeuvres.

Tout comme Ács Ferenc, artiste de Cluj appartenant à la génération précédente, qui fit connaître chez nous les réalisations du „plein air" et de l'impressionnisme, l'atelier de Szolnay — lui aussi maître de rang européen — abritait l'art contemporain. Ses couleurs se rechauffaient à l'intensité des couleurs broyées à Paris. Par son oeuvre il nous aidait de rejoindre l'art moderne.

À son école privée il transmettait les expériences acquises dans la recherche d'une composition mûre, intellectuelle de la représentation. Mais il y avait aussi une autre „école-Szolnay", latente, au-delà de la relation maître-élève. Dans les oeuvres de ses compagnons ou de ses élèves, ses collègues plus jeunes, nous pouvons découvrir, mieux que l'empreinte des écoles officielles, la preuve évidente de l'appartenance à son entourage.

C'est de cette manière que Szolnay Sándor, même au moment du centenaire de sa naissance, survit dans l'art d'une époque mouvementée.

Murádin Jenő

Primăvara
Tavasz
Frühling

1947, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 800 x 860

Primăvara la Baia Mare
Nagybányai tavasz
Frühling in Frauenbach

1927, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 570 x 630

Autoportret cu tichie
Önarckép sapkával
Selbsportrait mit Mütze

1932, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 400 x 296

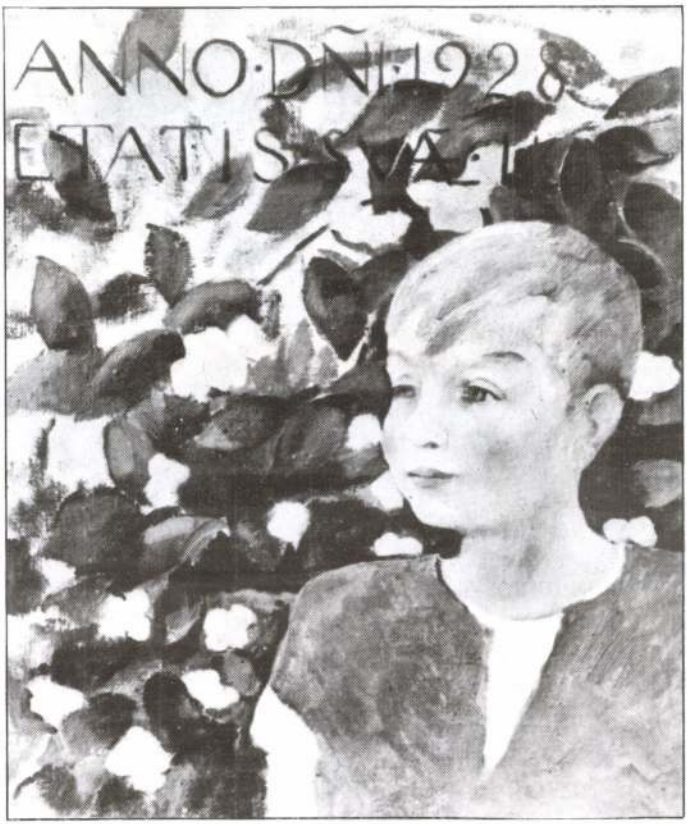

Fiul artistului
A művész fia
Der Sohn des Künstlers

1928, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 506 x 444

Vedere din fereastră
Kilátás az ablakból
Aussicht aus dem Fenster

1926, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 680 x 850

Spre cetate, primăvara
A vártemplom felé tavasszal
Zur Burgkirche, im Frühlig

1939, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 658 x 748

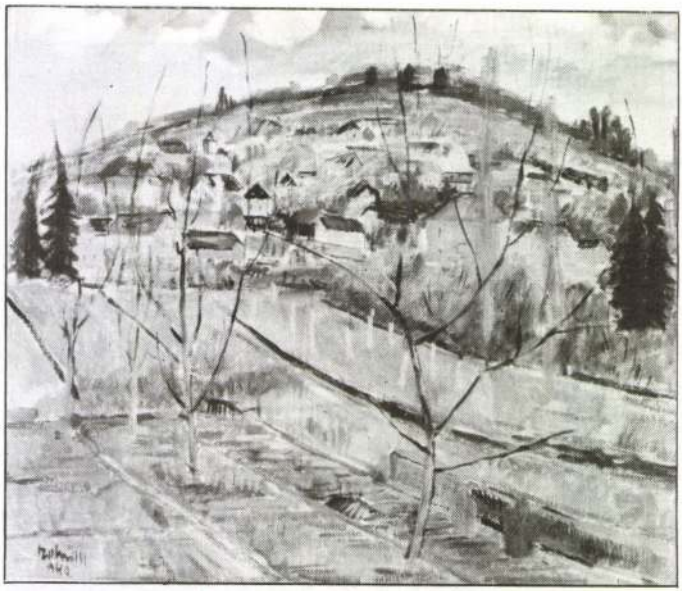

Primăvara la Sighişoara
Segesvári tavasz
Schäßburger Frühling
1940, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 590 x 685

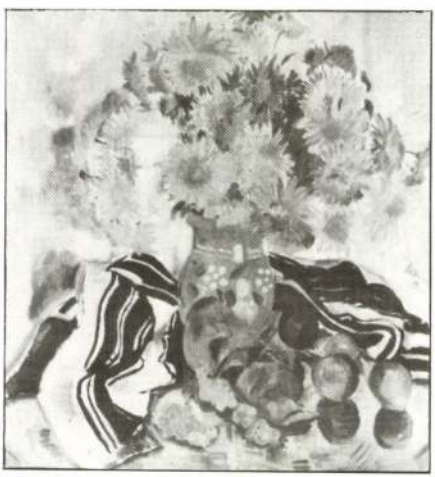

Crizanteme cu draperie
în dungi negre
Krizantémok
fekete csíkos szőttessel
Chrisanthemen mit
schwarzgestreifter Weberei
1941, Ulei pe placaj
— Olaj, falemezre 660 x 60

Portretul scriitorului Tamási Áron
Tamási Áron arcképe
Portrait des Schriftstellers Tamási Áron
1932, Ulei pe pînză — Olaj vászonra

Peisaj de toamnă
Őszi táj
Herbstland
1937, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 615 x 820

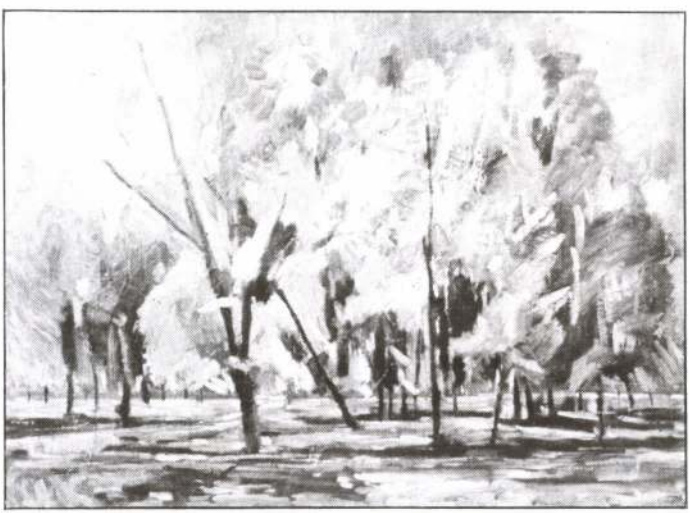

Peisaj vii
Enyedi szőlők
Trauben in Straßburg am Mieresch (Enyed)
1937, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 600 x 675

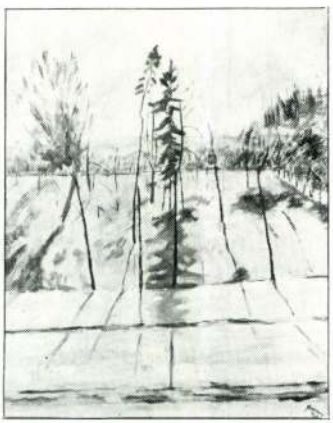

Peisaj din parc
Sétatéri táj
Parklandschaft
1948, Ulei pe placaj — Olaj falemezre 753 x 612

Soare de iarnă
Téli napsütés
1946, Ulei pe placaj
— Olaj falemezre 667 x 623

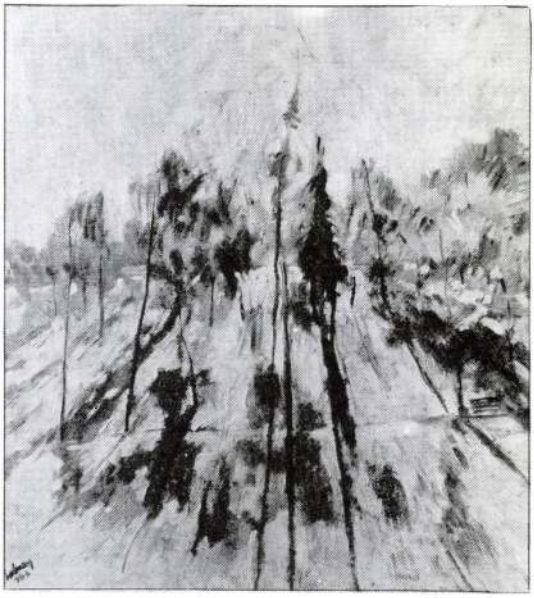

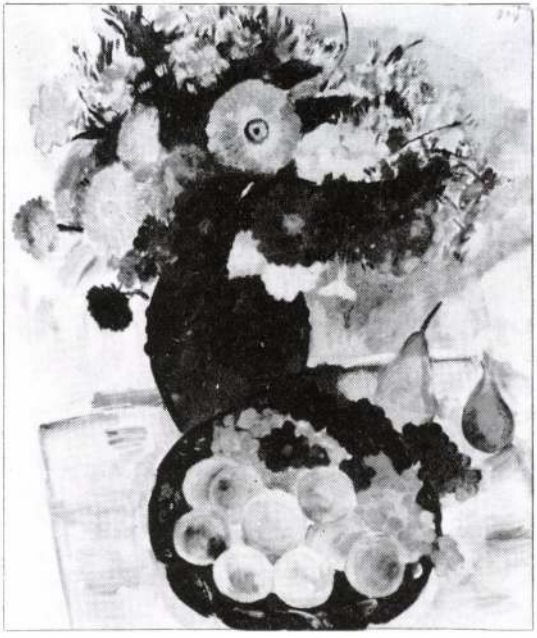

Flori şi fructe
Virág és gyümölcs
Blumen und Früchte
1939, Ulei pe pînză
— Olaj vászonra700 x 495

Natură statică cu flori
Csendélet virággal
Stilleben mit Blumen
1947, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 800 x 860

Portretul scriitorului Kovács József
Kovács József író arcképe
Portrait des Schriftstellers Kovács József
1934, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 780 x 680

Date biografice

S-a născut în 4 noiembrie 1893 la Cluj

Între anii 1904-1990, după moartea părinților, crește la orfelinatul din Sibiu.

Între 1909-1912 învață la Liceul Catolic din Cluj, își dă bacalaureatul în 1912.

Între 1912-1913 se înscrie ca student la Facultatea de inginerie a Politehnicii din Budapesta, dar, în timpul anului, trece, ca student neordinar, la Institutul de arte plastice.

Între 1913-1914 este studentul ordinar a secției de desen, profil pedagogic, a Institutului.

Între 1914-1919 pleacă pe front și cade prizonier în Italia; se întorarce cu plămînii bolnavi.

În 1919, în perioada de convalescență, pictează la Suceag, lîngă Cluj.

În 1921 expune pentru prima dată la Salonul din Ardeal (Collegium Artificum Transsylvanicorum). Toamna se înscrie la Școala de pictură sin Baia Mare.

În 1922-1923, timp de patru luni, este studentul lui Réti István de la Institutul de arte plastice din Budapesta, după aceea revine la Baia Mare.

În 1923 expoziție personală la Cluj.

Între 1924-1927 domiciliază la Baia Mare, dar petrece mult timp la Cluj; apare la diferite expoziții din Ardeal.

În 1925 studiază anatomia la Cluj, în cadrul Institutului de de disecții aparținînd Clinicilor Universitare. Vara este musafirul lui Nagy Imre la Ciuc.

În 1926 se căsătorește cu Irsay Ida, funcționară la poștă. Locuiesc la Baia Mare.

În 1927 se naște fiul său, Ádám; în octombrie familia revine la Cluj.

În 1928 se naște fiica sa, Judit.

Între 1929-1930 inițiază, împreună co Kós Károly, fondarea breslei Barabás Miklós, asociația artiștilor maghiari din Ardeal și organizează prima lor expoziție.

În 1933-1935, în colaborare cu Szervátiusz Jenő, înființează, la Cluj, o școală particulară de artă.

În 1937 se mută cu familia pentru o perioadă la Aiud.

În 1938 se mută cu familia ls Sighișoara; vara lucrează la Ciuc.

În 1938 organizează la Cluj, împreună cu Szervátiusz Jenő, expoziție de mare succes moral și material.

În 1940, pentru o scurtă perioadă, se mută la Cristuru Secuiesc.

În 1941 se întoarce definitiv la Cluj. Devine secretarul și depozitarul obiectelor de artă ale breslei Barabás Miklós.

Între 1942-1944 este unul din organizatorii și participanții la expozițiile din Tîrgu Mureș, Cluj, Bistrița, Reghin și Budapesta.

În 1943 obține un atelier de creație în cadrul expozițional din parcul Clujului, recent terminat.

În 1945 organizează la cluj o expoziție colectivă.

Între 1946-1947 inițiază și organizează înființarea Școlii superioare de artă din Cluj.

Între 1948-1949 atacă „formalismul" operelor de politică a artei dogmatice.

La 14 aprilie 1950 încetează din viață la Cluj.

În 1971 se organizează expoziția operelor sale în Muzeul de Artă din Cluj.

În 1074 apare monografia Szolnay semnată de E. Szabó Ilona.

Életrajzi adatok

1893. november 4-én született Kolozsváron.
1904-1909 — szülei halála után a szebeni árvaházban nevelkedett.
1909-1912 — a Kolozsvári Katolikus Főgimnáziumban tanul; 1912-ben érettségizik.
1912-1913 — mérnökkari hallgatóként a budapesti Műszaki Főiskolára iratkozik be, de év közben próbaidős, rendkívüli hallgatónak átmegy a Képzőművészeti Főiskolára
1913-1914 — a Főiskola rajztanárképző szakának rendes hallgatója.
1914-1919 — frontszolgálat és olasz fogság; beteg tüdővel érkezik haza
1919 — lábadozása idején a Kolozsvár melletti Szucságon fest.
1921 — az Erdélyi Szalon (Collegium Artificum Transsylvanicorum) kiállításán jelentkezik első ízben. Ősszel beiratkozik a nagybányai festőiskolába.
1922-1923 — négy hónapig a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán Réti István növendéke, utána visszatér Nagybányára.
1923 — egyéni kiállítása Kolozsváron.
1924-1927 — állandó lakhelye Nagybánya, de közben sokat tartózkodik Kolozsváron; erdélyi városokban jelentkezik kiállításokon.
1925 — anatómiai tanulmányokat folytat Kolozsváron az Egyetemi Klinikák Kórbonctani Intézetében. Nyáron Nagy Imre vendége Csíkban.
1926 — feleségül veszi Irsay Ida postatisztviselőnőt; Nagybányán laknak
1927 — fia, Ádám születése; októberben hazatelepednek Kolozsvárra
1928 — Judit leányának születése.
1929-1930 — Kós Károllyal együtt kezdeményezője a Barabás Miklós Céh, az erdélyi magyar művészek egyesülete megalapításának és első kiállításuk megszervezésének.
1933-1935 — művészeti szabadiskolát tart fenn Kolozsváron Szervátiusz Jenővel társulva.
1937 — családjával átmenetileg Nagyenyedre költözik.
1938 — Segesvárra telepednek át; nyáron Csíkban dolgozik.
1939 — Szervátiusz Jenővel közösen nagy erkölcsi és anyagi sikerű kiállítást szerveznek Kolozsváron.
1940 — rövid időre áttelepednek Székelykeresztúrra.
1941 — Végleg hazatérnak Kolozsvárra. Titkára és műtárosa lesz az újraalakult Barabás Miklós Céhnek.
1942-1944 — egyik szervezője és résztvevője a Barabás Miklós Céh marosvásárhelyi, kolozsvári, besztercei, szászrégeni és budapesti kiállításainak.
1943 — műtermet kap az újonnan fölépült kolozsvári sétatéri Műcsarnokban.
1945 — csoportkiállítást szervez Kolozsváron.
1946-1947 — erdélyi képzőművészeti főiskola alapítását kezdeményezi és szervezi.
1948-1949 — a dogmatista művészetpolitika műveinek „formalizmusát" támadja.
1950. április 14. elhunyt Kolozsváron.
1971 — gyűjteményes kiállítása a Kolozsvári Művészeti Múzeumban.
1974 — megjelenik E. Szabó Ilona Szolnay-monográfiája.

Biographical Data

1893 Novemberth — born at Kolozsvár
1904-1909 — after the death of his parents he lives in the orphanage at Szeben (Sibiu)
1909-1912 — is the pupil of the Catholic High School at Kolozsvár. He graduated from it in 1912.
1912-1913 — Studies engineering at the Politechnical University at Budapest, but after some months he starts his studies at the Art School as a probationary student.
1913-1914 — He becomes a student of the departament training art teachers.
1914-1919 — becomes a soldier in the first World War and spends two years in Italy as a war prisoner. His lungs are ill when he arrives home.
1919 — While recovering he starts painting in the village of Szucság, near Kolozsvár.
1921 — He exhibits some pictures for the first time on the exhibition of the Collegium Artificum Transsylvanicorum. On the autumn of the same year becomes a member of the painting school of Nagybánya (Baia Mare)
1922-1923 — For four months he studies at the Art University at Budapest as a pupil of István Réti, then he returnes to Nagybánya.
1923 — His first one-man exhibition at Kolozsvár
1924-1927 — He settles at Nagybánya but spends a lot of time at Kolozsvár, he is present at different exhibitions organised in Transsylvanian towns.
1925 — studies anatomy at the Pathological Institution of the Clinics from Kolozsvár. He spends the summer as a guest at Imre Nagy's.
1927 — marries Ida Irsay, a post-office clerk. They settle at Nagybánya
1927 — The birth of his son, Adam. They come back to Kolozsvár
1928 — The birth of his daughter, Judith
1929-1930 — Together with Károly Kós he is the innitiator of the Barabás Miklós Guild, a foundation for Hungarian artists of Transylvania and organises the first exhibition
1933-1935 — keeps up a private school together with Jenő Szervátiusz
1937 — for a short time he moves with his family to Nagyenyed
1938 — They settle at Segesvár, during the summer he works at Csík
1939 — Together with Jenő Szervátiusz organises an exhibition at Kolozsvár which brings him great moral and material success.
1940 — For a short time they live at Székelykeresztúr
1941 — They come home at Kolozsvár for ever. He becomes the secretary of the reorganised Barabás Miklós Guild.
1942-1944 — He is one of the organisers and also participates at the exhibitions of the Guild in different Transylvanian towns and at Budapest
1943 — he is awarded a studio in the newly built art gallery in the Central Park at Kolozsvár
1945 — organises an exhibition for a group of artists at Kolozsvár, he himself also participates.
1946-1947 — he initiates and organises the foundation of a University of Fine Arts at Kolozsvár
1948-1949 — He is attacked by the dogmatism art politics because of the „formalism" of his pictures
14th April 1950 — He dies at Kolozsvár
1971 — The exhibition of a collection of his pictures in the Art Museum at Kolozsvár
1974 — Ilona E. Szabó publishes a monography about Sándor Szolnay

Biographie

Geboren am 4. November 1893
1904-1909 — nach dem Tode seiner Eltern kommt er in ein Kinderheim in Hermannstadt;
1909-1912 — Schüler des Klausenburger Katholischen Hauptgymnasiums; Abitur in 1912;
1912-1913 — Student der budapester Technischen Hochschule, Hauptfach Bauingenieur; mitten im Studiumjahr wird er mit außergewöhnlichem Status an die Kunsthochschule aufgenommen;
1913-1914 — Student der Kunsthochschule, Haupfach Zeichenlehrer;
1914-1919 — Frontdienst und italienische Gefangenschaft, kommt mit kranken Lungen heim;
1919 — während seiner Genesung malt er is Szucság neben Klausenburg;
1921 — stellt zum ersten Mal im Rahmen des Siebenbürgischen Salons (Collegium Artificum Transsylvanicorum) aus. Im Herbst schreibt er sich in die Malschule in Nagybánya ein;
1922-1923 — studiert vier Monate in Budapest an der Kunsthochschule bei Professor Réti István, nacher kehrt er nach Nagybánya zurück;
1923 — individuelle Ausstellung in Klausenburg;
1924-1927 — ständiger Wohnort in Nagybánya, aber verbringt viel Zeit in Klausenburg; stellt in verschiedenen siebenbürgischen Städte aus;
1925 — studiert Anatomie in Klausenburg am Anatomischen Institut der Universitätskliniken, Im Sommer ist er Gast bei Nagy Imre in Csík;
1926 — heiratet die Postbeamtin Irsay Ida; sie wohnen in Nagybánya;
1927 — Geburt seines Sohnes Ádám; im Oktober ziehen sie nach Klausenburg um;
1928 — Geburt seiner Tochter Judit;
1929-1930 — gründet zusammen mit Kós Károly das Verein der siebenbürger ungarischen Künstler, die Barabás Miklós-Zunft und organisiert die erste Ausstellung im Rahmen dieses Vereins;
1933-1935 — Träger einer freien Kunstschule in Klausenburg, im Zusammenarbeit mit Szervátiusz Jenő;
1937 — übergangsweise Umzug mit Familie nach Straßburg am Mieresch;
1938 — Umzug nach Schäßurg, arbeitet in der Sommerzeit in Csík;
1939 — Veranstaltung einer finanziell und moralisch wertvollen Ausstellung in Klausenburg, in Zusammenarbeit mit Szervátiusz Jenő;
1940 — kurzer Umzug nach Székelykeresztúr
1941 — endgültige Umsiedlung nach Klausenburg. Hier wird er Sekretär und Kunstwart der neugegründeten Barabás Miklós-Zunft;
1942-1944 — Mitveranstalter und Teilnehmer der Austellungen der Barabás Miklós-Zunft in Neumarkt, Klausenburg, Bistritz, Sächsich-Rehn und Budapest;
1943 — erhält ein Atelier in der neuerbauten Kunstgalerie im klausenburger Stadtpark;
1945 — organisiert eine Gruppenausstellung in Klausenburg;
1946-1947 — initiiert und organisiert die Gründung der Siebenbürgischen Hochschule für Bildende Künste;
1948-1949 — greift die „Formalisierung"der Werke der dogmatischen Kunstpolitik an;
Am 14. April 1950 stirbt er in Klausenburg;
1971 — Ausstellung einer Sammlung seiner Werke im Klausenburger Kunstmuseum;
1974 — Erscheinung seiner Monographie von E. Szabó Ilona.

Biographie sommaire

Il est né à Cluj (Kolozsvár), le 4 novembre, 1893

1904-1909 — après la mort de ses parents, il est élevé à l'orphelinat de Sibiu (Szeben)

1909-1912 — il suit ses classes au Lycée Principal Catholique de Cluj, il passe le baccalaureat en 1912

1912-1913 — il s'inscrit à l'École Supérieure Technique de Budapest, mais pendant l'année universitaire il siut aussi — en delai d'essai — les cours de l'École des Beaux-Arts

1913-1914 — il devient l'élève régulier de l'École des Beaux-Arts en recevant une formation de professeur de dessin

1914-1919 — il fait son service au front, ensuite deux années de captivité italienne; il en revient les poumons atteints

1919 — il peint à Suceag (Szucság), près de Cluj, pendant la période de convalescence

1921 — il se présente pour la première fois à l'exposition du Salon Transylvain (Collegium Artificum Transsylvanicorum). En autumne il s'inscrit à l'école de Baia-Mare (Nagybánya)

1922-19923 — il est l'élève du peintre Réti István, pendant quatre mois à l'École des Beaux-Arts à Budapest, ensuite il retourne à Baia-Mare

1923 — il présente son exposition individuelle à Cluj

1914-1917 — il habite à Baia-Mare, mais il séjourne souvent à Cluj, il prend part aux expositions organisées en différents villes transylvaines

1925 — il suit des cours d'anatomie à l'Institut Pathologique des Cliniques Universitaires. En été il est l'invité de Nagy Imre, en Ciuc (Csík)

1926 — il épouse Irsay Ida, employée à la poste; les jeunes mariés habitent à Baia-Mare

1927 — l'année de la naissance de son fils Ádám

1928 — l'année de la naissance de sa fille Judit

1929-1930 — en compagnie de Kós Károly, il prend l'initiative de la fondation de la société des artistes hongrois transylvains, la corporation „Barabás Miklós"; il commence à organiser leur première exposition

1933-1935 — il entretient, en se ralliant avec le sculpteur Szervátiusz Jenő, une école libre de beaux-arts à Cluj

1937 — à titre provisoire, la famille déménage à Aiud (Nagyenyed)

1938 — ils déménagent à Sighişoara (Segesvár), en été Szolnay travaille en Ciuc

1939 — ensemble avec Szervátiusz Jenő, il organise une exposition de grand succès moral et financier à Cluj

1940 — pour peu de temps, la famille déménage à Cristur (Székelykeresztúr)

1941 — ils reviennent définitivement à Cluj. Szolnay devient secrétaire et conservateur des objets d'art de la corporation „Barabás Miklós", fondée de nouveau

1942-1944 — il est l'un des organisateurs des expositions de la corporation à Tîrgu-Mureş (Marosvásárhely), Cluj, Bistriţa (Beszterce), Reghin (Szászrégen), et Budapest, expositions auxquelles il prend part lui aussi

1943 — il obtient un atelier dans le bâtiment de la Galerie récemment construite sur la Promenade

1945 — il organise une exposition en groupe à Cluj

1946-1947 — il prend l'initiative de la fondation et de l'organisation d'une École des Beaux-Arts en Transylvanie

1948-1949 — la politique d'art dogmatique accuse de formalisme ses oeuvres

Il meurt le 14 avril, 1950, à Cluj

1971 — exposition collective de ses toiles au Musée d'arts de Cluj

1974 — la parution de la monographie-Szolnay, écrite par E. Szabó Ilona

Szolnay Sándor 1893 — 1950

EXPOZIȚIE COMEMORATIVĂ ORGANIZATĂ DE MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ CLUJ, SPRIJINIT DE FAMILIA SZOLNAY ȘI S.M.C.T. (EMKE)

GLÓRIA

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ CLUJ
EXPOZIŢIE COMEMORATIVĂ SZOLNAY SÁNDOR EMLÉKKIÁLLÍTÁS
februarie-martie 1994 február-március

CATALOG - MŰTÁRGYMUTATÓ

1926. **VERDE DIN FEREASTRĂ**
TÁJ AZ ABLAKBÓL
u.p.-o.v.68x85 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1926. **CASE PE MALUL SĂSARULUI**
HÁZAK A ZAZAR PARTJÁN
u.p.-o.v.74x95 cm
col. M.A.TG-Mureşgy.

1926. **NUD DE BĂIAT**
FEKVŐ AKT
u.p.-o.v.74x95 cm
col. M.A.TG-Mureşgy.

- **MUNŢI LA BAIA MARE**
NAGYBÁNYAI TÁJ
u.p.-o.v.47x57 cm
col. M.Ţ.C.Oradea gy.

1927. **PEISAJ DIN BAIA MARE**
NAGYBÁNYAI TÁJ
u.p.-o.v.47x57 cm
col. M.Ţ.C.Oradea gy.

1927. **NATURĂ STATICĂ**
CSENDÉLET ABLAKBAN
u.p.-o.v.58x43 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

1927. **PRIMĂVARĂ LA BAIA MARE**
NAGYBÁNYAI TAVASZ
u.p.-o.v.57x63 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

1932. **Portretul scriitorului TAMÁSI ÁRON arcképe**
u.p.-o.v.81x65 cm
col. dr. Balogh Edgár gy.

- **COSAŞI ŞI FLOAREA SOARELUI**
NAPRAFORGÓS TÁJ
u.p.-o.v.66x78 cm
col. Dáné Tibor gy.

1929. **POD ÎN CONSTRUCŢIE**
ÉPÜLŐ HÍD
u.p.-o.v.60x70 cm
col. Balázs Péter gy.

1930. **Portretul lui KIBÉDI SÁNDOR arcképe**
u.p.-o.v.81x66 cm
col. M.Ţ.C.Oradeagy.

1930. **PORTRET**
ARCKÉP
u.pl.-o.f.49x38 cm
col. Kallós József gy.

1931. **PORTRET**
ARCKÉP
u.pl.-o.f.61x56 cm
col. Horák József gy.

1932. **AUTOPORTRET CU TICHIE**
ÖNARCKÉP CSÍKOS SAPKÁVAL
u.p.-o.v.40x20 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

- **AUTOPORTRET CU FLOAREA SOARELUI**
ÖNARCKÉP NAPRAFORGÓVAL
u.p.-o.v.81x65 cm
col. Dajbukát Ferenc gy.

1937. **PEISAJ CU VII**
ENYEDI SZŐLŐK
u.p.-o.v.60x67 cm
col. Andrásy Zoltán gy.

1933. **AUTOPORTRET**
ÖNARCKÉP
u.p.-o.v.92x72 cm
col. Dáné T. Kálmán gy.

1933. **FLORI**
VIRÁGOK
u.p.-o.v.50x39 cm
col. Dr. Dan Argintaru gy.

1933. **Portretul pictorului TASSO MARCHINI festőművész arcképe**
pastel-pasztell 50x42
col. Dr. Negoiţă Lăptoiu gy.

1934. **Portretul scriitorului KOVÁTS JÓZSEF arcképe**
u.p.-o.v.78x68 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

- **PEISAJ CLUJAN**
KOLOZSVÁRI LÁTKÉP
u.pl.-o.f.60x74 cm
col. Feszt László gy.

1935. **FLORI**
VIRÁGOK
u.p.-o.v.46x37 cm
col. Dr. Dan Argintaru gy.

1935. **GRETE**
u.p.-o.v.78x68 cm
col. Neagoş Magda gy.

1935. **FLORI ŞI STRUGURI**
VIRÁGOK ÉS SZŐLŐ
u.p.-o.v.61x46 cm
col. Remus Pop gy.

1936. **TUFĂNELE ÎN FEREASTRĂ**
KRIZANTÉMOK AZ ABLAKBAN
u.p.-o.v.74x65 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1937. **VEDERE DIN AIUD**
ENYEDI RÉSZLET
u.p.-o.v.52x65 cm
col. Neagoş Magda gy.

1937. **LALELE**
TULIPÁNOK
u.p.-o.v.65x54 cm
col. Halmos György gy.

1937. **AUTOPORTRET CU PENSULE**
ÖNARCKÉP ECSETEKKEL
u.p.-o.v.78x68 cm
col. M.N.A.Cluj gyűjteménye

1937. **COPIL CULCAT**
FEKVŐ GYERMEK
u.p.-o.v.66x59 cm
col. Irsay József gy.

1938. **FLORI PE FOND ALBASTRU**
VIRÁGCSENDÉLET KÉK HÁTTÉRREL
u.pl.-o.f.50x40 cm
col. Dana şi Cornel Ţăranu gy.

1938. **TURNUL OROLOGIULUI DIN SIGHIŞOARA**
A SEGESVÁRI ÓRATORONY
u.p.-o.v.73x65 cm
col. Dr. Dajbukát Ferenc gy.

1938. **LALELE ÎN CANĂ**
TULIPÁNOK VÁZÁBAN
u.p.-o.v.62x50 cm
col. Éva Pamfil gy.

1938. **Portretul sculptorului ION VLASIU szobrász arcképe**
u.p.-o.v.74x65 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

1939. **NATURĂ STATICĂ CU TUFĂNELE PE MASĂ ALBASTRĂ - KRIZANTÉMOK KÉK ASZTALON**
u.p.-o.v.71x65 cm
col. Bajor Ella gy.

1939. **SPRE CETATE, PRIMĂVARA**
A VÁRTEMPLOM FELÉ, TAVASSZAL
u.p.-o.v.65x74 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1939. **NATURĂ STATICĂ CU FLORI DE CLOPOŢEI**
CSENDÉLET HARANGVIRÁGGAL
u.p.-o.v.65x48 cm
col. Fodor Zsolt gy.

1940. **PLATANUL ÎNZĂPEZIT**
BEHAVAZOTT PLATÁNFA
u.pl.-o.f.67x58 cm
col. Dana şi Cornel Ţăranu gy.

1940. **CASTANI ÎNFLORIŢI**
VIRÁGZÓ GESZTENYEFÁK
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. Márkos Éva gy.

1941. **LA ADUNATUL FÂNULUI**
SZÉNAGYÜJTÉS
u.p.-o.v.70x79 cm
col. Irsay József gy.

1942. **PEISAJ DE IARNĂ**
TÉLI TÁJKÉP
u.p.-o.v.70x60 cm
col. M.A.Tg-Mureş gy.

1944. **SEPTEMBRIE**
SZEPTEMBER
u.pl.-o.f.68x64 cm
col. Irsay József gy.

1944. **PEISAJ DIN PARC**
SÉTATÉRI RÉSZLET
u.p.-o.v.56x48 cm
col. Asztalos I. gy.

1944. **SOARE DE TOAMNĂ**
ŐSZI NAPSÜTÉS
u.pl.-o.f.60x65 cm
col. Dr.Balogh Edgár gy.

1945. **FEMEIE ÎN PORT POPULAR**
JUDIT, A KALOTASZEGI LÁNY u.pl.-o.f.66x62cm
col. Dáné T.Kálmán gy.

1945. **PEISAJ DE TOAMNĂ**
ŐSZ II.
u.p.-o.v.61x82 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1945. **PRIMĂVARĂ**
TAVASZI TÁJ
u.p.-o.v.57x64 cm
col. Murádin Jenő gy.

1946. **ZI DE VARĂ**
NYÁRI NAP
n.carton-olaj karton 58x47 cm
col. Irsay József gy.

1946. **PEISAJ DE IARNĂ**
(DEZGHEŢ) - OLVADÁS
u.l.-o.f.66x51 cm
col. Benczédi Sándor gy.

1946. **NINSOARE**
HAVAZÁS
u.l.-o.f.67x52 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1946. **FLORI**
VIRÁGOK
u.p.-o.v.50x 45 cm
col. Jancsó Miklós gy.

1946. **SOARE DE IARNĂ**
TÉLI NAP
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1946. **BRAZI ÎN ZĂPADĂ**
FENYŐK A HÓBAN
u.p.-o.v.56x48 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1947. **STRADĂ CU COPACI**
FÁK ÉS HÁZAK
u.pl.-o.f.67x52 cm
col. Bodoni János gy.

COPII ÎN IARBĂ
GYERMEKEK A FŰBEN
u.pl.-o.f.66x51 cm
col. Irsay József gy.

1947. **LALELE - TULIPÁNOK**
ulei pe carton-olaj karton 57x47 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

1947. **PRIMĂVARĂ**
TAVASZ
u.p.-o.v.80x85 cm
col. Abodi Nagy Béla gy.

1947. **ADUNATUL FRUNZELOR**
LEVÉLGYŰJTÉS
u.pl.-o.f.66x52 cm
col. Dáné Tibor gy.

1947. **LALELE**
TULIPÁNOK
u.pl.-o.f.66x60 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1948. **PEISAJ DIN PARC**
SÉTATÉRI TÁJ
u.pl.-o.f.75x61 cm
Col. M.N.A.Cluj gy.

1948. **NATURĂ STATICĂ CU LALELE ŞI PERNE**
TULIPÁNOK PÁRNÁVAL
u.pl.-o.f.65x63 cm
col. Dáné Károly gy.

PEISAJ
TÁJKÉP
u.p.-o.f.60x65 cm
col. Vetro Mária gy.

1949. **PARCUL ÎNFLORIT**
A VIRÁGOS SÉTATÉR
u.carton-o.karton47x58 cm
col. Heim Péter gy.

1949. **GLADIOLE**
KARDVIRÁGOK
u.pl.-o.f.66x63 cm
col. Irsay József gy.

1949. **TOAMNĂ TIMPURIE**
KORA ŐSZ
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. Márkos Éva gy.

1949. **AUTOPORTRET**
ÖNARCKÉP
u.pl.-o.f.97x103 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1949. **CASTANI ÎNFLORIŢI**
VIRÁGZÓ GESZTENYE FÁK
u.pl.-o.f.68x55 cm
col. Irsay József gy.

1949. **NATURĂ STATICĂ CU FLORI**
CSENDÉLET VIRÁGGAL
u.pl.-o.f.66x62 cm
col.M.N.A.Cluj gy.

1949. **VAZĂ VERDE**
A ZÖLD VÁZA
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. Dáné T. Kálmán gy.

1949. **NATURĂ STATICĂ CU FLOX-VIRÁGCSENDÉLET**
u.p.-o.f.66x62 cm
col. Irsay József gy.

1949. **PEISAJ (PARC)**
A SÉTATÉR
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

Prescurtări:
u.p. - ulei pe pânză
u.pl. - ulei pe placaj
col. - colecţia

Rövidítések:
o.v. - olaj,vászon
o.f. - olaj, falemez
gy. - gyűjteménye

M.N.A.Cluj- Muzeul Naţional de Artă Cluj - Nemzeti Szépművészeti Múzeum - Kolozsvár
M.A.Tg-Mureş- Muzeul de Artă Tg-Mureş - Szépművészeti Múzeum - Marosvásárhely
M.Ţ.C.Oradea- Muzeul Ţării Crişurilor Oradea - A Körösvidék Múzeuma - Nagyvárad

Szolnay Sándor festőművész

Erdélyi Barabás Miklós-céh megalakulásában szerepelt és tagja.

M.930.T.8.

Tételszám	Irattári szám

Újra be kell mutatni: ..... n.....

Magyar királyi államva

Iktató-szám ..... 19.....

..... **osztály.**

A beadvány { **száma** .....
kelte .....
beérkezése .....

Tárgy:

Szolnay Sándor Kat.

Magyar tulajdonban:

31. Löw Ilse Kolozsvár 35.
32. Löw Hans. " 23, 63.
33. Mărgineanu Nicolae " 44
34. Márkos Albert " 93
35. Művéneti Museum " 79, 95.
36. Nagy István " 80
37. Dr. Nicoară Emil " 50, 76, 87

Szolnay Sándor emlertiáll. Kolozsvár
1893 – 1950. Kat. összeáll: E. Szabó 1958.
Bev. Dihói Ervin. Ilona.

Kolmay Sándor kat.

Repró.

Sodronyipar (25)
Pista bácsi, a pereces (30)
Önarchép napraforgóval (29)
Önarchép tér lebátban (33)
Kovács József archépe (32.

SZOLNAY Sándor festő

Murádin Jenő: Erdélyi festőiskolik
Bukarest, 1997 67-74. ll
79, 85

Egyhajós kőépület, főhomlokzatán toronnyal. Ép

Bella R. k. templom

Egykor önálló plébánia, ma a neczpálli fiókegyhá

A XIV-XV: században, kőfallal kerített alac

Krisztus szent testének tiszteletére épült, 1749-b

Egyhajós kőépület nyugati toronnyal. Szente

záródik, egy keresztbolttal bír, amelynek leszelt

erőteljes bordái a csúcsíves diadalív m

emberfejekben végződnek, északi falán lóh

szentségtartófülke átfont pántos vasrácsozattal. A

XVIII. századbeli; ablakai, mint a szentélyben

torony második emeletén, a kapu fölött kereszt al

Főoltára XVIII. századbeli, barokk stílű faragv

ezenkívül volt három XV-XVI. századbeli sz

SZOLNAY SÁNDOR

SZOLNAY ÁDÁM: SZOLNAY SÁNDOR VÉDELMÉBEN

KORUNK 1995, 2, 111

PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMELCI
A UMELECKÉ REMESELNÍCI 18.
STOROČIA

ARS 4. 1970, 1-2. 52.

Szolnay Sándor

szerepelt a Kornweisz – kereskedésben szervezett akución és az 1928-as erdélyi képaukción

Kishonty Zsolt – Murádin Jenő: Nagy Ondár Nagybánya Könyvek 2. Miskolc, 1993, 26.

Szolnay Sándor

Hadifogságba került magyar művész

Kishonthy Zsolt – Muraközi Jenő: Nagy Oszkár
Nagybánya Könyvek 2. Miskolc, 1993, 13.

Szabadszó, Kolozsvár

1994. június 16.

Szolnay Sándor festményei budapesti kiállításon

Kiterjedt levelezésében nyugtalanítóan kérdez reánk a festő: mit ér a művész, ha erdélyi?

Miért kevesebb az esélye az ott élő alkotónak, miért nincs felvevőpiaca képnek, szobornak?

Amit akkoriban Erdély városaiban el lehetett adni, az vagy nagybányai festmény volt (mert a kolónián már megküzdöttek az elismerésért), vagy pesti műkereskedők tucatáruja. Márpedig – vonta le a máig érvényes következtetést – művészeti életet, alkotó egzisztenciákat fönntartani a társadalom igénye nélkül lehetetlen. Innen, Keletről a valódi tehetségek mindig csak elvándoroltak. Ahogyan elment Barabás Miklós, Szathmári Pap Károly, Vida Árpád, Nagy István, s hazatért – itthon eltemetkezni – a szerencsétlen sorsú Gyárfás Jenő.

Igazán csak századunk elejétől érlelődtek esélyei annak, hogy korszerű, az újra is érzékeny erdélyi művészetet teremtsenek. A kolozsvári Ács Ferenc (Hollósy Simon tanítványa) hozta magával 1911 körül a plein air-festés és impresszionizmus újdonságát. Az ő föllépésével inogtak meg itt először az akadémizmus bástyái. Szolnay, egy nemzedékkel később, az ő alapozására építkezhetett. Friss hangú, több szólamú művészetével már hidat vert a korszerűbb, európaibb festészet felé.

Példát mutatott alkotásaival és példát a célratörő szervező munkával. Az erdélyi művészek egyesülete, a Barabás Miklós Céh életrehívásával (melyben döntő része volt), a közösségi fellépés feltételeit teremtette meg. Letudhattak valamit az adósságokból.

Ez Szolnay Sándor életműve. Alkotásainak korszerűsége, s a célravezető szervezés. E kettős feladatvállalásra – küldetésére – emlékezünk születésének századik évfordulóján.

Források, a kor sajtója, a művész levelezése idézik meg leginkább a feladat nagyságát. Szakadékokat kellett áthidalni, szervezeti életet teremteni, oszlatni a bénító közönyt. Tenni mindezt egy olyan korban, amikor Erdély magyar társadalma létküzdelmének első csatáit vívta a kisebbségi sorsban.

Adva volt (és van) a mai Magyarország területénél valamivel nagyobb országrész, Erdély és a vele elcsatolt peremvidék, melynek magyarsága önmagára utalva maradt egyedül intézmények, műpártolás nélkül. Lehet-e semmiből mindezt fölépíteni? A kérdésre Szolnay is Kós Károly igéivel válaszolt: – Lehet, mert kell, mert szükségünk van reá! – Ez a hit és kötelességvállalás vezérelte jelentősebb vagy szerényebb eredményeiben a festőt és nemzedékét.

Szolnay mérnöki pályát hagyott ott a festészetért. Lényében volt az ésszerű gondolkodás, a dolgok elrendezésének kényszerítő szüksége. Nemzedékének drámáját, a világháború apokalipszisét élte meg azonban, amíg mint alkotó, s karizmatikus szervező jelentkezhetett. Frontszolgálat, olasz harcterek, hadifogság. A főiskola padjaiból került ki az Isonzóhoz, hogy Itália művészvárosaiból semmit se láthasson. Egykori osztrák erődök nedves kazamatáiból csak a mediterrán kék égre nyílott kilátás. Tüdőbaját a fogságban szerezte; így tért haza Kolozsvárra.

Erdélyi sors a befejezetlen tanulóévek, az elzártság, a másodkézből kapott információk.

Ugyan összegyűlt volna a támogatás egy párizsi útra, de a tüdőbeteg embert orvosai eltanácsolták tőle. Így Párizs csak ábrándnak maradt meg számára, az elérhetetlenség jelképének. Ezért szívja magába olyan mérhetetlen szomjúsággal a nagybányai festőtársak tapasztalatát a kolónián, ahol évekig dolgozott. Ugyancsak ezért gyűjt szenvedélyesen szakkönyveket, albumokat, lapokat. Toulouse-Lautrec gondolataiból azt vonatolja ki, amit a posztimpresszionizmus mestere az emberi alakról mondott, hogy a művészet legizgalmasabb tárgya maga az ember.

Döntően Cézanne festészete hatott reá. Ezzel telítődött a budapesti főiskolai éveken, de Nagybányán is. Albumok, reprodukciók közvetítették számára a cézanne-i élményt, a képszerkesztés geometrikus rendjét, a visszafogott színperspektívát.

Nagybánya után Kolozsváron még jó ideig a társtalanság érzése nyomasztja. Pontosan érzi: Erdély központja még feltöretlen ugar a kolóniához képest, csak a lehetőségeket sejteti. Az ottani főiskola tanárai közvetítik növendékeiknek a francia festészet eredményeit, olykor elég iskolás számonkéréssel.

Szolnay mind érettebb festészetére a biztonság, határozottság a jellemző. Már „benne van" a kép, mikor odaáll az állvány elé. Cézanne szerkesztése, az expresszionizmus átsejlő tapasztalata, s egy egészen finom, kifejező kolorit jellemzi képeit. Egyénisége oly erőteljes, hogy akár tenyérnyi képrészleteken is fölismerhető sajátos ecsetjárása.

Portréit, alakos ábrázolásait azután tájképek sorozata váltja föl. Cézanne emlékei még itt is fölbukkannak, különösen háromszögben összeboruló fáiban. Líraisága azonban el-elnyomja ezeket az eredetiben nem tapasztalt képélményeket. Itt-ott főiskolai társa, Szőnyi István hatása kerül fölszínre. Átgyúrja, átformálja ezeket a hatásokat, hogy végül már csak őt, Szolnayt látjuk lila árnyékú fáiban, expresszív erejű műveiben.

Főiskolai katedrához sohasem jutott Szolnay Sándor. Csak szabadiskolát tartott fönn a szobrász Szervátiusz Jenővel. Hatása fölismerhető mégis egy egész nemzedék szemléletén. Így lett iskolát teremtő mester a fölzárkózni kívánó erdélyi részeken.

Nála messzebbre a Kárpátok zsákjában csak a brassói Mattis-Teutsch János jutott. Az ő művészete, társtalanabbul mint a Szolnayé, az európai élvonalhoz vezet.

Murádin Jenő

A budapesti Vármegye Galériában május végén nyílt meg és augusztus 20-ig látható Szolnay Sándor emlékkiállítása. A fenti írás Murádin Jenőnek a kiállítás katalógusába írt Szolnay-méltatása.

1994. június 16.

22.35: Slágerstúdió
22.55: Labdarúgó-világbajnokság. Norvégia–Mexikó – közvetítés Washingtonból
1.00: Francia játékfilm: Férjeim
2.25: Labdarúgó-világbajnokság. Camerun–Svédország – közvetítés Los Angelesből

RTV 2

14.00: Híradó
14.10: Vasárnap – a iași-i televízió művelődési-szórakoztató magazinja
16.30: A ház fiatal úrnője – 120. rész
17.00: Zenés tv-est
19.25: Labdarúgó-világbajnokság – Belgium–Marokkó – közvetítés Orlandóból
21.30: Spanyol ritmusok
22.00: Poesis. Mihai Eminescu
22.15: A második hatványon
23.00: Napóleon és a szerelem. Louise – 8. rész

DUNA TV

10.00: Hírek, műsorismertetés
10.05: Business az biznisz
11.00: Sportképek
13.00: Hírek. Műsorismertetés
13.05: Csendül a nóta
13.25: Lázadás a buszon – ang. vígjáték
14.50: Postabontás
15.05: Lumen 2000
15.35: Vízi kalandok
16.05: Kapcsok
17.00: Don Quijote
17.30: A 13 és 3/4 éves Adrian Mole titkos naplója – 6. rész
18.00: Mozgó-képek
18.30: Szippancsok
18.55: Műsorismertetés
19.00: Hírek
19.10: Anna Karenina – ang. f.
22.00: Híradó
22.20: Idegenek Velencében – ang.–am. filmdráma
24.00: Juhász Ferenc: A rezi vár – elmondja Moór Marianna

MAGYAR TV 1

7.45: Falutévé magazin
8.30: Mosómacik
8.57: „Így szól az Úr!"
9.03: Hol-mi?
9.28: Halló, vasárnap!
1.58: Három kívánság
2.48: Tükör
3.00: Déli harangszó
3.02: Képújság
3.05: Tévémagiszter
4.40: Nótatévé
5.12: Selyemharisnya
7.05: Örömhír
7.30: Walt Disney bemutatja
8.35: Magnum
9.30: Szerencsekerék
0.00: A Hét
1.20: Zborka
1.40: Negyven millió – tévéfilm
2.40: Jubileum – Tábori György 80 éves
2.55: Labdarúgó VB – Norvégia–Mexikó
0.55: Képújság

MAGYAR TV 2

8.30: Tv-shop
9.02: Juli-suli
9.35: PC abc
0.05: Processzor
0.15: Rajzfilm
0.30: Huckleberry Finn és barátai – 2. rész
1.02: Az élő bolygó
1.56: A tályoggyökér
2.20: A titok közvetítése – A görög katolikus liturgia
2.50: Ameddig a harang szól
3.00: SOrSok
4.10: Is – Lisszabonban
4.40: Kockáról kockára – Elsőfilmesek 1922–1992 – magyar rajzfilmsorozat – 2. rész
5.09: Eduard és leányai
6.10: Ne bántsd a barátom!
6.25: Cadichon, avagy egy csacsi emlékiratai – spanyol rajzfilmsorozat
6.45: Delta
17.16. K + P
17.35: Korkép
18.25: Nagylátószög
18.55: Összefoglaló a Kolumbia–Románia világbajnoki labdarúgómérkőzésről
19.25: Labdarúgó VB – Belgium–Marokkó
21.30: Hangárverés
22.50: Balaton Fesztivál '94, Tévéegyveleg
23.45: Frivol vallomások

PRO 7

7.55: Rajzfilmek
12.55: Rendőrfőnök
13.55: Afrikai égbolt
14.25: Úton M. Douglasszal
15.25: A vadász
17.10: A férfi Laramie-ből
19.10: Boldog utazás
20.00: Matlock
21.15: Miss Daisy sofőrje
23.10: Meghitt idegen
0.55: Kettő kettő ellen
1.25: T. J. Hooker – am. krimisor.
2.25: A célpont Miami

RTL TELEVISION

6.30: Rajzfilmek
11.00: Az UNCLE embere
12.00: Ilona Christen – Naprakész talkshow
13.00: Hans Meiser
14.00: Dad őrnagy – am. családsor.
14.30: „Fehérnemű"-hadművelet
15.00: A 214-es hajóraj
16.00: Bikiniüzlet
20.10: Meccslabda
21.15: Főúr!
23.15: Spiegel TV – magazin
24.00: Késői kiadás
0.20: L. A. Law – am. filmsor.
1.15: Négyes csatorna
1.50: Videoklipek
2.25: Mona Freiburg talkshow-ja
3.00: Kabarétréfák Hans Clarinnal és Mona Freiberggel

SAT.1

7.50: Silverhawks
8.15: Peter Pan és a kalózok
8.40: Rajzfilmek
9.40: Tiltakozás
10.10: Zorro – am. kalandf.-sor.
10.30: Videojátékok
11.00: Szuper! – tévétraccs
12.00: Politikai magazin
13.00: Kosárlabda
14.00: Black, a fekete villám
14.30: A bosszú
15.50: Jer vissza, szerelem!
17.45: Labdarúgó VB-összefoglaló
18.15: Baywatch
19.15: Szerencsekerék – nyereményes játékshow
20.15: Terra Magica
21.15: Menekülő asszony
23.05: Talkshow
0.30: 24 óra

A KOLOZSVÁRI RÁDIÓ MAGYAR NYELVŰ MŰSORA

8.00–10.00: Vasárnapi színes szőttes. Szerkeszti: Muzsnay Magda; Vasárnapi versajándék. Átnyújtja: Boér Ferenc; „Fű". Balla Zsófia frása; Hatodszor – Kisvárdán; „Tollrajzok" Tolnai Tibor festőművész; Miért érdemes megállni Makfalván? Rádióistentisztelet. A római katolikus egyház műsora; Miki-Muki. Gyermekműsor. A bábok mi vagyunk. A székelyudvarhelyi 11. számú óvoda műsora;
18.00–20.00: Regény folytatásokban. Nyírő József: A sibói bölény. Szereplők: Albert Júlia, Katona Éva, Rekita Rozália, Madarász Lóránt, Jancsó Miklós. Szerkesztő: Kovács Ferenc; HAHÓ! ITT A FANTÁZIA BUTIK! Boldogság? Boldogtalanság?

A KOSSUTH RÁDIÓ MŰSORÁBÓL AJÁNLJUK

11.05: Református istentisztelet közvetítése Apagyról
20.40: Kocsár Miklós: Nagyrédei lakodalmas
22.05: Rádiószínház – Baracknyitás délután – Dave Sheasby hangjátéka

NÉPÚJSÁG
MAROSVASÁRHELY

96. jún. 10.

Szolnay Sándor emlékkiállítás

Az Erdély Művészetéért Alapítvány újabb fontos kiállítással bizonyítja, mennyire következetesen próbálja teljesíteni önkéntesen fölvállalt feladatát, az erdélyi magyar képzőművészet népszerűsítését. Nagy Pál tárlata után tegnap egy másik jelentős életművet vázoló emlékkiállítást nyitottak meg a budapesti Vármegye Galériában. Az 1893-ban született, 1950-ben elhunyt festőművész hagyatékáról, művészetéről Tempfli József, nagyváradi megyéspüspök beszélt az egybegyűlteknek. Az ünnepélyes megnyitón közreműködött Ferencz Éva előadóművész.

Szolnay egyik legkiemelkedőbb festőnk, mégis elég keveset tudunk róla, tájképei, csendéletei, portréi, önarcképei ritkán kerültek a közönség elé. Jó lenne itthon is minél több városban látni ezt a gyűjteményes kiállítást. A fény festőjének nevezték főként Kolozsvár és Nagybánya e markáns alkotóját, akinek életét árvaság, hadifogság, súlyos betegség keserítette. Művészi hitvallásáról, vívódásairól, meggyőződéséről önvallomásaiban, leveleiben olvashattunk. 1973-ban a világ legvégén címmel a Dacia könyvkiadó jelentette meg ezeket kötetben. Álljon itt most egy 1937-es levelének néhány sora. Sok mindent elárul szerzőjéről.

„Azt hiszem, részben szerencse, hogy nem a hullámok sodrásában éltem, távol a teóriák csűrés-csavarásától. Kénytelen voltam a saját fejem után menni s mondjuk, a saját szemem után. Nem látva soha, amit csinálnak a mai franciák, németek, olaszok meg a szomszédok, kialakítottam egy önálló piktúrát, ami, úgy hiszem, csak távolról hasonlít valakihez, vagy talán senkihez, csak saját magamhoz. Valamikor azzal gyanúsítottak, hogy „zifferesen" festek. Nem emlékszem egy képemre sem, amelyik csak kicsit is hasonlítana hozzá. Úgy hiszem, sem Cézanne-ból és követőiből, sem a Réti-Szőnyi-iskolából nincs bennem semmi, sem Goghból. Ellenben magamra lévén utalva, csak magamból meríthettem. S ez tükröződik egész piktúrámban. S ez látszik, úgy gondolom, ami mássá teszi — „szkeptikussá, philozophussá" — az egész piktúrámat."

Képeinek fénybe oltott, sugárzó színeit feketefehér reprodukción nem lehet érzékeltetni. Illusztrációképpen mégis megkíséreljük mellékelni egyik késői önarcképének grafikus jellegűre módosult fénymásolatát.

N. M. K.

Mélyülő ablakok

Nagy Attila kötete. Orvos-író költötte: szegről-végről ugye Csehov utódja, ha úgy tetszik — Németh László rokona. Vérségi kapcsolat aligha: szellemi szálak annál szorosabban kötik a közeli-távoli Hozzá tartozókhoz. Vagy csak külső szem és önkényes társítás boronálja ilyen könnyen össze őket?

Olvasom a verseit, ahogy verset olvasni szoktam esténként és szemelgetve, a karcsú kötetből fel-felpillantva, a semmibe nézve. Hadd áradjon szét bennem a kínált közlés-érzés-gondolat, mint jógalégzés perceiben az életet éltető **prána.** Egyvégtében csak mesét, regényt, novellát lenne szabad olvasni; olvasmit, ami természeténél fogva felkapja, messze viszi-sodorja élvezkedve szenvedő alanyát. De a vers, ha tényleg az, mint ezek itt, par excellence egyedi kivetülés, unikátum. (Régen rossz, és elfuserált **avorton**, ha szériában gyártják). Gyötrelmes vajúdás körmölte létre, kár és vétek sebtében és nagykanállal habzsolni: ha így teszünk, íze és zamata, tápereje megy rá a méltatlan „fogyasztásra". Eszegetés, kortyolgatás: íme az egyedül boldogító eljárás.

Címadó és viszonylag testes vallomása a **Mélyülő ablakok,** szendergő **Jácint** illatozik előtte. za táján kutakodnék. Nem ők mutatnak elsőkként példát a nehezen érthető, a profanum vulgus előtt rejtőzködő költői attitűdre?

De most veszem észre, hogy engem megtévesztett a központozás szinte maradéktalan elhagyása, meg a merőben szokatlan, helyenként egy neologizmussal mellbevágó szófűzés: a csengéstbongást ódzkodva kerülő, ám attól cseppet sem kevésbé felkavaró, újszerű zeneiség. Csakhogy

KÖNYVESPOLC

újraolvasom a **Szülőföld,** a **Lehetett volna,** a **Falusi temetés** verssoraiba sűrített kvintesszenciát, el-elmerengve hozzájuk adom a magam tűnődéseit, és rájövök: Nagy Attila alkata és formátuma semmilyen besorolás (magyarán: skatulya) kényszerzubbonyát el nem viselné. Elődök hatásának még a látszatát is levetkőzte, s mint ingázó (vagy mindenképpen elfoglalt orvos) csak akkor fog tollat, ha valóban mondani, embertársaival közölni akar valamit: ilyenkor viszont érző-gondolkodó lénye legbensőbb mozzejeleit kottázza papírra, művészien, ám keresetlenül. Locusokat idéz-

az obligát kérdőjelre is csak jóval tovább, négy strófa múltán tud sort keríteni. Kevés szóból kirakott hangulatkép a harmadik, fent említett vallomás, záró közlése azonban „diólevél hull nagyapa homlokára" — bennem rezeg, mint alig megérintett, a fülemben csengő húrozat. Pedig sehol egy direkt kijelentés, mely gyászra utalna — tényszerű megállapítás mindössze: „diófaárnyékban fekszik nagyapa". S e közvetett vallomásból kikondul, mégis, a sorok közé rejtett, visszafogott fájdalom. Hogy moll akkordba fojtsa egy szerető unoka szavait.

Ars poetica súlyú, úgy vélem, az a költemény, amelynek címe francia eredetibe menekíti a világirodalom legtöbbet idézett verssorát: „De hol van a tavalyi hó?" Ézsaiás, Apáczai, Jeszenyin, a névrokon Nagy László stb. előfordul (= szóhoz jut) a kötetben kivétel nélkül egy-egy adekvát eszmetársítás hullámhosszain. Villon nevét ne keressük az 56 szálat számláló „csokorban"! Aki talán leggyakrabban eszébe jut a nagyenyedi születésű, köztünk élő magyar poétának — noha tipikusan „mauvais garçon" és szöges ellentéte annak, aki most

Balás Piry László:

Kolozsvári levél Ir

Kolozsvár, június hó.

Amikor a reggeli napsütésben elsétáltam Kolozsvár főterére, meglepődve láttam, hogy egyetlen éjszaka alatt szinte gombamódra nőttek ki a földből a hatalmas középkori dóm körül a kis színes sátrak. Mint a méhkaptár bejáratánál, úgy zsongott az élet körülöttük. A vásárlási láz hatalmasodott el az embereken. Nem csoda, hiszen Erdély legnemesebb termékét, a könyvet árulták. A könyv pedig az erdélyiek számára nem szobadísz, nem is amolyan fényűzési cikk, amelyet könnyelmű pillanatában vásárol az ember. *A könyv az életet jelenti.* Elnyomatásuk idején szerették meg, mert a könyv volt az egyetlen, amely zavartalan tiszta örömöt lopott megsebzett lelkükbe, amely képzeletüknek szárnyat adva kiragadta őket a tilalmakból font szűk határaik közül és felhívta figyelmüket szülőföldjük szépségeire. Uj emberi sorsokkal ismertette meg őket, barátjául szegődött a magános életre utaltaknak és egy nagy magyar sorsközösségbe kapcsolta őket. A nyomtatott írás eljutott mindenkihez, aki csak áhitozott utána, akár a városban, akár pedig hegyek közé eldugott falvakban lakott is az illető. Számbelileg nem voltak sokan akik írtak, de annál többen voltak azok, akik az új gondolatokat és érzéseket sugalmazták. Az erdélyi irodalom kivirágzása nem az egyesek, hanem a közösség halhatatlan érdeme. *Ezért lett az írás az erdélyi lélek legjellemzőbb művészi megnyilatkozási formája.*

Sajnos, mint kultúrtörténetünk folyamán oly gyakran figyelhető meg, Erdély sem tudott az utóbbi évtizedekben az irodalomhoz hasonló képzőművészeti eredményeket felmutatni. E szomorú időszak művészeti krónikása Vásárhelyi Z. Emil tárgyilagos hidegséggel állapítja meg könyvében, hogy *„Erdélyben képzőművészeti életről nem beszélhetünk."* És mindjárt magyarázatát adja ennek a hiánynak. Utal az idegen megszállás ezerféle gátló körülményére, a szervezetlenségre, az egységes művészetpolitika és a megfelelő magyar művészeti akadémiák, vagy iskolák hiányára. Statisztikai adatokkal tárja elénk, hogy *a magyarság anyagi leromlása következtében a vásárló közönségből 39.5% román, 28% zsidó és csak 32.5% volt magyar.* Az egészségtelen állapotok következtében elszaporodtak a kontár művészek, úgy, hogy *átlag ezer emberre egy művész jutott.* Miután az írókhoz hasonlóan a képzőművészeknek nem sikerült erős szervezetbe tömörülni, a szervezetlenség kitermelte a *„remete művész"* típusát, aki magára hagyatva mások eredményeiről jóformán semmit sem tudva dolgozott. *Megfelelő kiállítási helyiségek híján apró mozaikokra töredezett szét a művészeti élet és mindenki magára utalva küzdött a megélhetésért.*

Erdély egy részének felszabadulása után természetesen megváltozott a helyzet. A magyar kultúrpolitika, felismerve a bajok lényegét, arra törekszik, hogy olyan légkört teremtsen, amelyben a tehetségek új életre pezsdülhetnek. *Keledy Tibor polgármester és Katona Lajos tanácsnok minden nehézség ellenére is keresztül vitték, hogy az erdélyi művészek régi álma, egy állandó kiállítási csarnok fölépüljön. Kós Károly tervei alapján alig egy év alatt hozták tető alá a művészek új otthonát,* amely lehetővé teszi számukra, hogy alkotásaikat a nagyközönségnek méltó keretek között mutassák be és nemes törekvéseikről egymást is állandóan tájékoztassák. Az első kiállításon csak erdélyi művészeket mutattak be. Most pedig a kultuszminiszter megértése folytán a budapesti Szépművészeti Múzeum gazdag anyagából rendezett *Csánky* Dénes főigazgató egy reprezentatív jellegű kiállítást, amely az utóbbi harminc év magyar festőművészetét mutatja be, hogy azoknak, akiknek a román megszállás következtében nem volt alkalmuk az anyaországi festők magasszínvonalú törekvéseit figyelemmel kísérni, utólag tájékozva legyenek.

A jó világítású termekben megnyiló kiállításon alkalmunk volt az idősebb nemzedék egyik legkiválóbb festőjével, *Szolnay Sándorral* beszélgetni az időszerű helyi művészeti problémákról.

— Amióta — mondotta Szolnay — visszakerültünk az anyaországhoz, megvan a reményünk arra, hogy az erdélyi

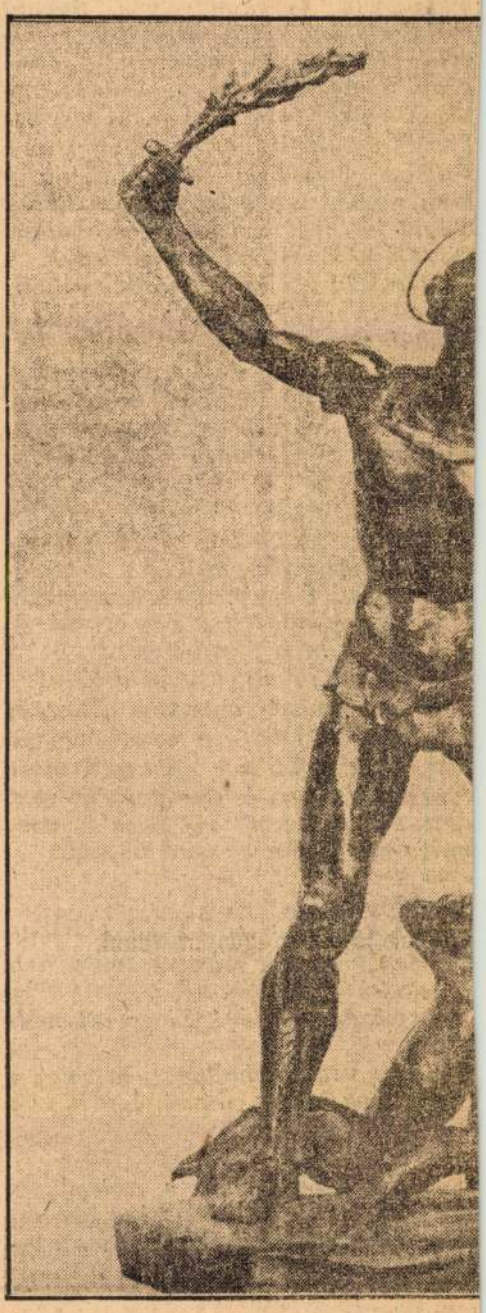

Az olasz kiállítás e

képzőművészet fejlődését gátló sok nehézség áthidalódik. A magyar kultúrpolitika igen helyesen észrevette, hogy Erdélyben sok komoly művész él. *Ezek azonban csak megfelelő támogatással képesek a rájuk váró nagy feladatokat elvégezni.* Először is munkaalkalmakat kell számukra teremteni. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy segítségükre sietett az állam, a város és a magányosok is. Legutóbbi kiállításainkon sokat vásárolt a kultuszminisztérium, a Szépművészeti Múzeum, a Székesfővárosi képtár, de nem maradt el Kolozsvár városa sem. Bekapcsolódtak a nagyvállalatok is. A magánosokra sem lehet panaszunk. Igyekeznek ők is a maguk szerényebb lehetőségeiken belül vásárolni tőlünk. *Sőt, újabban igen szép összegeket költ a művészetre a hadsereg is.* A megélhetés biztosítása után igen nagy jelentőségű eredmény, hogy régi vágyunk, egy reprezentatív kiállítási csarnok, alig egy év alatt felépült. Ez az épület egyik leghatásosabb biztosítéka a művészeti erők összefogásának.

— A város a műterem kérdését is igyekszik megoldani. *Csak nemrégiben adta át a fiatalság néhány kiváló igéretének az úgynevezett Korcsolyapavillont, ahol a román időkben képzőművészeti iskola volt.* Első művészeti életünk megerősödése lehetővé teszi majd, hogy hamarosan belekapcsolódhassunk az anyaország nemzetközi színvonalú munkásságába és áthidaljuk azt a mély szakadékot, amelyet a

ázasságok"

armathy László

— Akkor dacból ment hozzá.

— Nem. Hanem hogy elterelje a gyanut.

— Miről?

— Udvarolt neki egy mérnök, akinek szenzációs állása van az újpesti gyárban és két előneve és nincs ilyen hasa, mint akit ott látsz. Már úgy volt, hogy elveszi. Egyszer együtt voltak egy szombatesti jótékonycélú táncünnepélyen. Sokáig mulattak, jaj, egész odavoltak a szerelemtől. Másnap vasárnap. A vőlegény virágcsokorral beállított hozzájuk délelőtt fél tizkor. A cseléd kicsit megijedt, aztán leültette a hallban. Tudod, a hallból nyílik a lány szobája és a lány éppen akkor ébredt fel, bent volt a fürdőszobában. De éjszaka, mikor hazaérkeztek, a lány az irtó boldog mámorában nyujtózkodott a tükör előtt, a ruháját a hallban vetette le és ott szétdobálta. Ott volt minden holmija szanaszét. A vőlegény, virágcsokorral a kezében, ijedten nézte a holmikat, amelyek, most jól figyelj, nem voltak rendben. A nem látszó darabokon elhanyagolt szakadások voltak. Mielőtt a lány kijött a fürdőszobából, a férfi hazament a virágcsokrával és a két előnevével és írt egy levelet, hogy ezek után nem nősül. Mit szólsz hozzá?

A másik arca felragyog:

— És akkor mit csinált a lány?

— Hozzáment gyorsan ehhez a másikhoz, aki öt éve udvarolt már neki, de akit ki nem állhatott, mert nem keres eleget és ez a pocakja van, amit most látsz és idegbaja is van, amit egy tőzsdei bessznél kapott.

— Ez biztos?

— Biztos.

Láthatólag kicsit megnyugosznak, arcvonásaik után most csaknem boldogok lehetnek.

— Nézd, a Jolán! Ki az ott mellette?

— Az ura. Idehallgass, szivem, ő sem ahhoz akart menni. Ez is egy szörnyű házasság!

— Meséld!

— Erdélyben volt a vőlegénye, egy fakitermelő telep igazgatója. Már gyűrűjük is volt. Egyszer utazott fel ez az igazgató a Jolánhoz. A vonaton összetalálkozott egy régi barátjával. Beszélgettek, mondta, hogy nősül és megmutatta a menyasszonya fényképét is, a Jolánét. Az a másik férfi elsáppadt. Aztán azt mondta, hogy a barátságukra való tekintettel kötelessége valamit elmondani. Ő egy nyáron a Margitszigeten meglátta ezt a leányt — lehetetlen, hogy tévedjen —, aki viszonozta az ő tekintetét. Odalépett hozzá, megszólította, megismerkedtek. Nagyon érdekes kaland volt — mondta az igazgató barátja. Az igazgató felháborodott, dühöngeni kezdett. Végül is párbajozott ezzel a barátjával, a parti azonban mégis csak visszament.

A barátnő arca ismét felragyog:

— És mit csinált akkor a Jolán?

— Tudod, a papájának szállítmányozási vállalata van. Na, akkor azt mondták ennek az igazgatónak, tovább is kapja a faszállítási kedvezményeket tőlük, csak esküdjön meg, hogy senkinek nem beszél erről a dologról. Igy tudott aztán a Jolán nagykeservesen mégis férjhezmenni.

— De hiszen te mégis megtudtad ezt, pedig az igazgató megesküdött...

— Jó, hát én, egyedül, az még nem számit ...

Jaj, dehogynem — gondolom most már én. Oldalról nézem és csodálom őket. Két eset lehetséges. Vagy egy árva szó sem igaz ezekből az ügyekből, s a két gyékényszékhez ragadt hölgy szenvedélyesen hazudik egymásnak: akkor azonban, Zeusra, rendkivül tehetséges ez a két hölgy, mert balzacinál dúsabb képzelőerejük nem mindennapi tünemény. Vagy pedig valóságok ezek a „szörnyű házasságok", s akkor — azonkivül, hogy jól néz ki ebben a korzói társadalomban sok nászinduló — a diplomáciai hirszerző irodáknak kizárólag ilyen hölgyekkel kellene dolgozniuk, amint a rendőrség is csupán vérebekkel dolgozik.

Viccen kivüli javaslat azonban, hogy ha a két alapjában nem is csúnya és nem idős leány ezzel az energiával, amit a hírek megszerzésére és terjesztésére forditott, magával törődne, blúzuk kihajtójával és hajuk fodrával: felüdülhetnének külső és belső értelemben és talán megakadna egy szem rajtuk még ezen a tavaszon.

A tanulmány első részében Rézler visszatekint a magyar társadalomkutatás kezdeteire. Megemlékezik a „XX. Század" című folyóirat körül tömörült szociológusokról. Figyelemreméltó az a megállapítása, hogy Magyarországon a háború után azért nem foglalkoztak olyan sokáig a társadalomtudományokkel, mert azokat a Gallilei-körbeli és szabadkőműves szociológusok a forradalmak idején diszkreditálták.

A szerző ezután rátért a 30-as évek társadalomirodalmi fellendülésére. Elkülöníti a falukutatók néven ismert politikai írókat a szociográfia tudományos művelőitől. Hibáztatja őket tudománytalan módszerük miatt, amelyeknek túlzásaikat köszönhetik, ugyanakkor azonban rámutat arra a tényre, hogy a falukutatóknak nagy érdemük van a magyar parasztság legfőbb problémáinak feltárásában és eloszlatták a mezőgazdasági néprétegek körül kialakult romantikus légkört.

A tudományos módszerrel dolgozó szociográfusokat Rézler megfelelő szempontok szerint rendszerezi. Sorra veszi a Szegedi Fiatalokat, a Fiatal Magyarság munkaközösségét, a Pro Christo falukutató mozgalmat, Magyary Zoltán intézetének munkásságát, az egykori vármegyei szociális tanácsadók irodalmi tevékenységét, a társadalomgazdasági irányt, melynek művelői a Rézler által kidolgozott módszert követik, végül kiemeli Heller András, Szeiberth Jánost és Erdei Ferencet. Különösen sokat foglalkozik Erdei Ferenccel, miután részletesen rámutat annak módszertani és stílusbeli hibáira, amelyek eddig megakadályozták, hogy ez a tehetséges, őserejű magyar szociológus valóban elérje azt a sikert, amit kiérdemel.

Befejezésül Rézler a magyar társadalomleírás feladatait foglalta össze. Az egész magyar társadalom felkutatását magában foglaló munkaterv kidolgozását sürgeti, amelynek megvalósításában az összes magyar szociográfus részt venne. Keretül a munkaközösségi formát ajánlja.

Rézler tanulmánya tömören összefoglalja az elmúlt tíz év magyar társadalmi irodalmát és tárgyilagosan jellemzi az egyes műveket és íróit. Akit ez a nemrég még sok vihart felkavart kérdés érdekel, hasznosan forgathatja Rézler tanulmányát.

BARTÓK JÁNOS

Kosztolányi Dezső novellái

Szép kiállitásban, rendkivül gondos összeállitásban hozta ki a Révai Kosztolányi Dezső novelláinak legérdekesebb gyüjteményét. Az elhúnyt nagy magyar író egész írói fejlődése kirajzolódik ezekre az oldalakra: formái minden esztendőben változtak, Kosztolányi azonban mindvégig az maradt, aki első novellájával kopogtatott a szerkesztőségi szobák ajtaján. Finoman csiszolt sorok, kedves, érdekes, meleg emberi témák: ez Kosztolányi Dezső.

Szolnay Sándor

Szolnay Sándor

festő

Spectator: Örömben

Örök. Magyar Nemzet

1942. jún. 7.

A főváros ösztönösen megtalált egy elhanyagolt, sőt félreismert erdélyi festőtehetséget is. A Mátyás-díj kétezer pengőjét

Szolnai Sándornak

juttatta, ki nemrég hagyta el Nagyenyedet, de tulajdonkép mindig kolozsvári volt és igazán kolozsvári küzdelmet folytatott a „hivatalos" művészi hatalmakkal és a rideg nagyközönséggel. Most aztán egyszerre rávillant az elismerés szerencséje s tág öröm támadt, hogy ez a következetes és szívós művész végre megkapta jutalmát.

„Minden magyar felelős
minden magyarért"
Szabó Dezső

ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY

VÁRMEGYE GALÉRIA

H-1052 Budapest, V. Vármegye utca 11.
Telefon: 118-8148
1675 Budapest Pf. 133
MNB 217-98089-5421

A kiállítás megtekinthető:
1994. május 26-tól augusztus 20-ig

Nyitva:
kedd – szerda – csütörtök – péntek
10 – 18 óráig

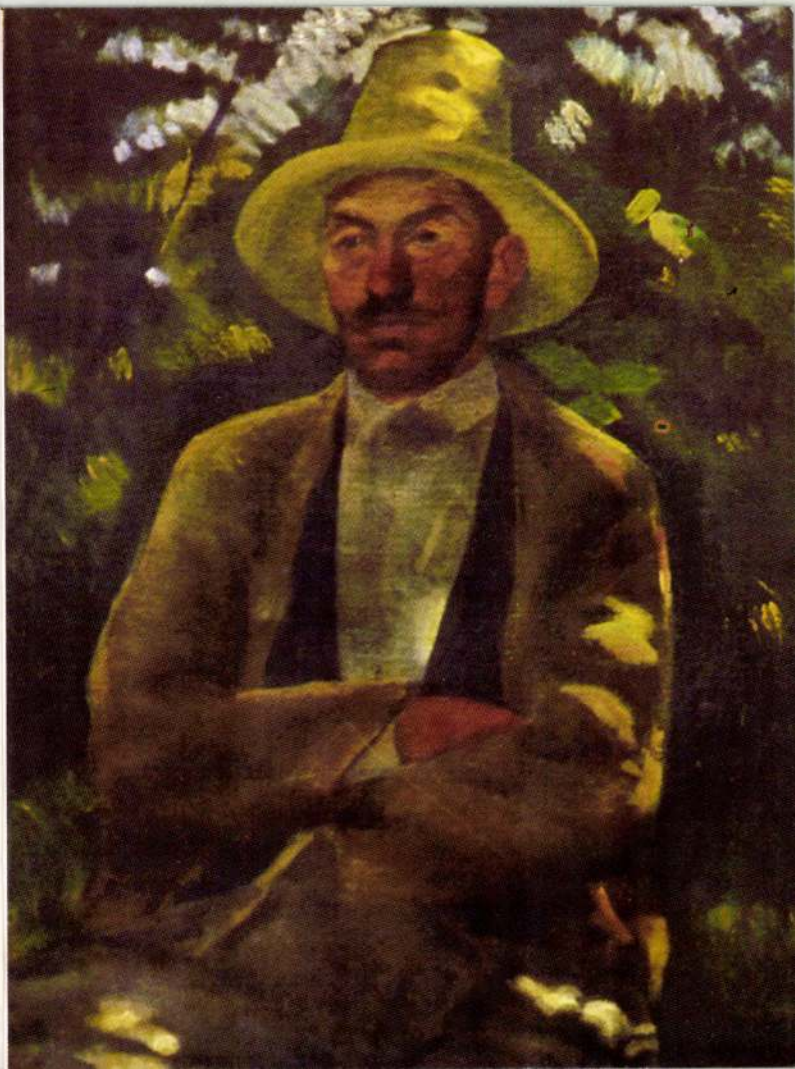

Szolnay Sándr: Önarckép, 1924

ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY
H-1052 Budapest, V. Vármegye utca 11. 1675 Budapest Pf. 133 MNB 217-98089-5421

AZ ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY

Vármegye **G**aléria
1052 Budapest, Vármegye utca 11.

Szeretettel meghívja

Szolnay Sándor

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK

megnyitójára
1994. május 26-án 17 órakor

A kiállítást megnyitja:
TEMPFLI József
nagyváradi megyés püspök

Közreműködik:
Ferencz Éva
előadóművész

Szolnay Sándor

Korunk 1974/2

JEGYZETEK

Balázs Péter:

Egy jeles műgyűjtőnk emlékére

Wagner Arthur finom megérzésű műértő és műgyűjtő volt, de a lelke mélyéről fakadt szépérzék, a vele született érzékenység fokozatosan igényes mecénássá tette. Akár Cézanne egykori barátja és pártfogója, Victor Chocquet, az egyszerű vámhivatalnok, a szép dolgok csábításának sohasem tudott ellenállni. Ám Wagner Arthur, az ugyancsak egyszerű banktisztviselő, Európa perifériáján nem gyűjthetett olyan sok remekművet, mint nagy francia elődje. Így aztán a művészekkel való barátság forró légkörében, egy idő után már nem is a mű megszerzése jelentette számára a legnagyobb örömöt, hanem az örömszerzés öröme: az, ha sikerült az akkor még ismeretlen, elszigetelt és nyomorgó művészek életén és gondjain segíteni.

Emlékszem, örökké ott lehetett látni művészbarátai műtermében és kiállításain. Szívós érveléssel vitába szállt a „barna szószok"-nál megrekedt kritikusokkal, türelmesen igyekezett felvilágosítani a tájékozatlan látogatókat, minden képességét latba vetette, hogy meggyőzze őket tévedéseikről. Wagner Arthur, akárcsak a francia úttörők szerény Tanguy apója, nem volt sem dúsgazdag műkereskedő, sem képzett esztéta, de az eléje került művekből — Kós Károlyhoz, a Barabás Miklós Céh elnökéhez vagy Kováts Józsefhez, az íróhoz hasonlóan — bámulatos biztonsággal kiérezte az újítás szellemét. Nem a hatalom kiválóságai által felkapott művészektől vásárolt, nem a sokpénzűek értékhalmozó szándéka vezette a gyűjtésben, nem is a sznobok és szélkakaslesők mércéjével közeledett a művekhez, hanem a felfedezők lelkesedésével és bátorságával a „lázadók" mellé állt.

Legfőbb pártfogoltját, Szolnay Sándort Szervátiusz révén ismerte meg, aki gyermekkori barátja és osztálytársa volt; Nagy Istvánra, Tassy Demianra, Catul Bogdanra meg Marchinire viszont Szolnay hívta fel a figyelmét. Emlékszem, amikor 1933-ban barátját is magával vitte a Minervában megrendezett Marchini-kiállításra, Wagner valósággal megrészegült a látottaktól. „Na, ezt nézd meg — mondta Szolnay —, s máris vedd ki a bukszádat, mert ilyen kiállítást nem sokat láthatsz!" A vele született szépérzéken kívül Wagnert két legjobb művészbarátja is nyilván segítette a tájékozódásban, de hogy melyik képet vagy szobrot vásárolja meg, abban már nem kellett eligazítaniuk, azt már nem is engedte meg, hogy megfosszák a választás izgalmától és örömétől. Amikor, mint vásárló, először bekopogott Szolnayhoz, a művész egyik legjobbnak tartott tájképét ajánlotta megvételre, de Wagner mást választott. „A művészek nem mindig tudják, hogy melyik munkájuk a legjobb" — jegyezte meg tréfálkozva, és a szétrakott képekből egy pompás csendéletet emelt a hóna alá, távozáskor.

Szolnay Sándor:
Wagner Arthur arcképe

„1928-ban vettem meg Szolnaytól az első Narancsos csendéletet *— írta nemrégiben —, s ettől kezdve örökre melléje szegődtem." És ez a meleg barátsággá fejlődött ismeretség (lásd* A világ legvégén *címmel nemrégiben megjelent Szolnay-levelek kötetét) volt Szolnay legnagyobb szerencséje. „Nélküle talán éhen is halhattam volna" — mondta egy alkalommal a művész, s hogy ez mennyire igaz volt, arról épp a most kiadott levelek tárnak fel bőséges részleteket.*

Az említett kötet bevezető és összekötő szövege is hű képet ad Szolnay küzdelmes életéről: „Szolnay Sándor éppen azokban az években talált Wagner Arthurban megértő, hű barátra és mecénásra — írja Banner Zoltán —, amikor a legmélyebb pontról kellett elindulnia, még alig, de teljesen sohasem gyógyult tüdővel, háborúból és fogságból visszamaradt gyengeségekkel, gyarapodó családdal és a művészet befogadására képtelen társadalommal hadakozva, kínlódva, fuldokolva, akkor kellett feltörnie a legmélyebbről az erdélyi művészeti élet élvonalába, és egyáltalán a lét partjára, amikor Wagner Arthur megvásárolta tőle a Narancsos csendéletet."

„Még ajándékoztam is a képeiből — közölte az előszó írójával —, de semmibe se vették. Az 1958-as nagy emlékkiállítás után aztán levélben köszönték meg nekem a tulajdonosok, hogy annak idején Szolnay-képhez juttattam őket, mert most, harminc év után, látják csak, milyen nagy festő volt..."

Mi több: művészbarátai támogatásában odáig ment — ezt magam is tanúsíthatom —, hogy sokszor még házalt is érdekükben. Nemegyszer láttam, amint a lakásán felhalmozott művekből magához véve néhányat, elindult velük műveltebb és pénzesebb ismerőseihez; tárgyalt képkereskedőkkel, gyárigazgatókkal, bankárokkal; kirakta irodájukban a Szolnaykat, Szervátiuszokat, Marchiniket, hogy tetszésük szerint válogathassanak az „áru"-ból. És hozta és küldte a „pénzmagot", az élelmiszert, a ruhás-csomagot, az olvasnivalót meg a dohányt Szolnaynak, hogy ne kelljen csikkeket gyűjtenie sem Ko-

SZOLNAY SÁNDOR: ÖNARCKÉP

Korunk 1974/2

Szolnay Sándor

NAGY ISTVÁN: ÖREGASSZONY

[illegible] Kr. A bukaresti Nemzeti szalonban 3-nor szerepelt, volt kiállitása Aradon és Oradean is. Virágos tereton fekvoaktja Kaktuszos embere, Bizicsarchepe és Vasöntöje legjobb képei e korból. A Barabás Miklos Cek, együttes kiállitások, áparmüvészeti és festőiskolák szervezésében részes, a fiatal tehetségekért önzetlenül harcol

Budapest, 1936.I.31.

Utánvét: P. f

Postacsekk mellékelve.

Szám:

osi Közmüvelődési Ügyosztály,

Budapest.

	P	f	P	f	P	f
			18.--			

Szolnay Sándor
festő

erről

Kováts József:
Szolnay Sándor.
Pásztortűz. 1936.
45, 46. l. Képpel

A kolozsvári piarista gimnazium ban érettségizett. 1912-ben Pestre meg, ahol egy évig építésznek készült rendszeretemen. Ezután a Képzőművészeti Főiskolán Réti István tanítványa 1914-18. az orosz és olasz fronton harcol. Olasz fogságba kerül és Veronába szállítják a vár kazamatáiba. Innen a Monte Casino fordít

mellett baraktáborba vitt.
Nem mozdulhat innen. Sulyos
betegen lesz. 1919-ben harakül-
dik. Olaszországból nem lát
semmit. Egy évet tüdőszana-
torium-ban tölt, majd Nagybá-
nyára megy, hogy tovább tanul-
jon és gyógyuljon. Thorma Já-
nos iskolájában két esztendeig
tanul, majd Budapestre megy,
hogy az akadémiát befejezze.
Diplomát anyagi okokból nem
tud szerezni. Vurzatér Nagybá-
nyára, ahol minden nyáron
beiratkozik Réti tanfolyamára.
1928-ban szülővárosába költözik
és csalódot alapít. 1925. Kará-
tsonyom egy kolozsvári műhely-
kedő pincehelyiségében 100 fest-
menyéből kiállítást rendez.
3 képe kelt el. Azóta 10 szer alli-

Sylvester Rt. Budapest.

SZOLNAY Sándor

M.D.K.

1922-ben Nagybányán dolgozott a Szabad-
iskolában

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954. 335.l.

SZOLNAY Sándor M.D.K.

1921-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.....Bp.1954.335.1.

M. D. K.

SZOLNAY Sándor

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. e

M. D. K.

SZOLNAY Sándor

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. l.

Szolnay Sándor
festő

1949 horácsi önarcképe akkori állapotát tükrözi. 1950-ben márciusában, áprilisában festette utolsó művét. A művész 1950 április 14-én halt meg.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

1941-ben csak néhány képe ideris;
1944-őszén ideges fogott hangulatot
mutatnak képei. 1946-48-ban Szol-
nay is kiherül pár balul sikerült kom-
pozíció.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

1941-től Szolnay Kolozsváron a
sétatéri múcsarnok művészgond-
nokie állását tölti be. Az épület
emeletén lévő szolgálati lakásában
lakik.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

1941-ben Kolozsvárra költőzék
Szolnay Sándor családjával a
felszabadulásig porsa igen válto-
zatos Szolnaynak.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

1939-ben Kolozsváron kiállítást rendez a Vármegyeház üvegtermében Szervatiusz-szal. A kiállítás anyaga a Segesváron készült képek.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

1933-1935 között Szenes Iluskával közös
iskolát tartott fenn. 1935-1936 között
illusztrációkat közölt a „Tribün", illetve
a „Mai nő" baloldali lapokban.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő -

Segesvári tartozkodása alatt képein
mindent előnt a fény. Virágcsendéletei
népi varrottasok hátterén pompás
csokrokat alkotnak.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő -

1937 feleségét, azi postatisztviselő
előbb Enyedre, majd Segesvárra
helyeik. Ez a horinyent változás
derüs színhet hoz a művész képeire.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Művészetét méltatta Octavian Sire Anga és Kovács József az Adevarul Literar si Artistic 1935 áprilisi számában, és a Pásztortűz 1936 2-3 számában

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Portrétanulmányaiu kívül összesen
kb 20-30 variáti arcot örökített meg
a művész az 1930-1938 közötti időben.
Zőmét 1934-1935-ben.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő.

Legrégibb ismert munkái a fogság alatt rajzolt tábori levlerőlapok, krokik. Utolsó két megmaradt rajzat nővére, Dáné Karolyné a kolozsvári Művészeti Múzeumnak ajándékozta.

Sz.J.: Szolnay Sándor.

Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő -

Nyilvánosságlaton 1921 felmágában, a Collegium Artificium Transelvanicorum szeregszemlejen szerepel, a „Bőrgyár, Épitheres, Tanulmányok c. művével.

Sz.J.: Szolnay Sándor.

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Szolnay tanulmányait nem tudta
befejezni, mert beleszólt a háborúba. 3
évig volt fogságban a Cassinoi-vár
harcmatáiban, ott tudóbajt szerzett
ami végig kísérte életét.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Érettségi után az épitészmérnöki pályán indul el, de rövid idő multa átlér a szive szerinte tanulmányra és a Rajztanárképző Főiskolára iratkozik be.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő.

A művészpálya iránt már középiskolás
korában kezdett érdeklődni. Ekkor kezdett
érdeklődése a görög művészet iránt is
valamint akkor ismerkedett a modern
művészettel meg.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő.

Az 1930 májusában alakult
kolozsvári Barabás Miklós Céh
alapító tagjai közé tartozik.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Világnézetében megerősítette a művészt a „Duma-posta" kávéházi asztaltársasága. Művészi felfogásában fontossággal bír a kolozsvári Képzőművészeti Iskola tagjaihoz fűződő kapcsolata

Sz.J.:Szolnay Sándor

Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

A művésznek Kolozsváron nagy baráti köre alakult ki, minden homoly művéssel és hahadó szóval közeli hapcsolatba került, úgy Emil Isac-hal is.

Sz.J.:Szolnay Sándor

Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő-

Fejlődése kezdetben a szerkezettől indul ki. Komponálásában keresi a meghöhkezdőt. Szinvilága sötét, a gányasszonyaktjai a nyomorúságot mutatják.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Nagy Imrével hol Nagybányán, hol
Zsögödön voltak együtt, ahol Nagy
Imre lakott. 1925-ben készítette
Zsögödi pasztellsorozatát.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Szolnay Sándor végül eljut képei-
nek legfontosabb összetevőjéhez
a fényhez, amely vászmain élete
végéig szerepet kap.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő-

1924-1926 között arasznyi
pasztell sorozatot készített. 1927-
ben szinvilága gardagodik, de
azért elég sötét szinket alkalmaz.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Első önálló kiállítása Kolozsváron volt 1923 decemberében. Festői látásmódjának kialakulásában Jándi, Gallas, Mund Sengő és Nagy Imre gátszottak hőzve.

Sz.J.: Szolnay Sándor

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

1922-1923-ban Budapesten Réti
István asztalyán négyhónapot
tölt a művész

Sz.J.: Szolnay Sándor
Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Üzenni enteriőrjéből (1928-1929) egy órlat maradt vissza, amit a művész 1948-ban lipsa megfest. Thomas, Réti, Ziffer korrektúrájában részesült a művész

Sz.J.: Szolnay Sándor.

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor

festő

1919-ben pasztell csendéleteket festett a művész, 1920-ban készült egy kis pasztellkompozíció a „Vasárnap a sétatéren" és 1921-ben önarchépet festett.

Sz.J.: Szolnay Sándor.

Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

1925-1926-ban az emberi test tanul-
mányozásával foglalkozik a művész.
1928-1929-ben szociográfiai érdeklődé-
se befolyásolja tevékenységet.

Sz.J.: Szolnay Sándor.
Müvészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő

Utalom a Szamos partján. 1933
Vihar Kolozsvár felett. 1934.
} egyre

Sz. Gy.: Szolnay Sándor
Levelezés. 1971. március – 18 lap

Szolnay Sándor
festő-

11,

Kolozsvár művészeti életében Szolnay Sándor sittőrője volt a modern festészetének. Kitartóan hivatása tudatában hürdötte le az akadályokat.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Művészet, 1971.március - 18.lap

Szolnay Sándor
festő -

A művész gyermekkora hányatott
volt. Nyolcéves korában elvesztette szü-
lőit, hol szebeni árvaházakban, hol
megértő rokonok nevelték.

Sz.J.: Szolnay Sándor
Művészet, 1971.március - 18.lap

1) Szolnay Sándor
festő

1939-ben volt utóljára egyéni kiállítása.
Kolozsvári emlékkiállítás nyílt műveiből.
Munkái Kolozsváron, Nagybányán, Bukarestben, Budapesten, Berlinben és ~~más~~ még másutt vannak szétszórva.
Megfestette Gaál Gábor a „Korunk" elhúnyt
Szilágyi tudós: Emléksorok Szolnayról
~~Ko~~ Korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. T. sz. 118.

2) Szolnay Sándor
festő

szerkesztője /, Kováts József ró és Kifédi Sándor költő portréját.

Szilágyi András: Emlékszerek Szolnayosé
Kornak, Kolozsvár 1959 XVIII. T. sz. 119.

1) Szolnay Sándor
festő

1914 ben a Budapesti Képzőművészeti Főiskolát végezte. Katonának sorozták. A Csontva, majd olasz fogolytáborokba került. Öt esztendő múltán, betegen, fél tüdővel tért haza.

1921-ben beiratkozott a nagybányai festőiskolát.

Gazda József: Szolnay Sándor festészete
Korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. T. sz. 120.

2) Szolnay Sándor
festő

Kolába.

Ziffer Sándor festő hatott Sz. S. nagybányai tájképeire.

Nagybányáról indult, de nem volt mindenben hűnagybányai tanítvány. Nála a táj eszköz.

Később gyakran keveri a műtajokat, pl.

gazola bíset: Sz. S. festészete
Korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. T. sz. 127.

3) Szolnay Sándor
festő

„Naprafordóstáj" c. képén a csendéletet a tájjal. Tipikus műve.
Fejlődésének ebben a szakaszában jelentős szerepet játszottak a portrék is. Közülük kiemelkedik Kováts József arcképe.
„Önarchép naprafordóval" c. munkája az ezett alkotásokhoz vezet át. / Jell. portré + csendélet + tájkép /.
Gazda József: Sz. S. festészete
Korunk, Kolozsvár 1959. XVIII. T. sz. 121

4) Szolnay Sándor

festő

E korszakához tartoznak munka-ábrázoló olajkompozíciói is.

1929 decemberében a „Munka és művészet" c. kiállításon Gallasz Nándorral a harai művészetet képviseli / Millet és Meunier mellet!/. A festők körül ő szerepelt a leggazdagabb anyaggal.

Gazola-Bíset: Sz. S. festészete

Korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. T. sz. 121.

5) Szolnay Sándor festő

Művészetének egy-egy állomását szívesen vöröltette meg önarchépeken. /„Önarchép" 1932, „Önarchép kék kabátban"./

A 30-as évek vége felé új, dekorativ formanyelvet alakított ki, melynek fő eleme a szín. Legnyomb művészi eredményeit egyszerűen fogalmazva: Szolnay Sándor festészete korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. I. szi. 121.

5) Szolnay Sándor

festő

után is a csendélet, a tájkép és a portré
terüktén mentatja fel. Keresebb érzéke van
al alakos kompozícióhoz. Pl. „Alvó gyer-
mek", „Fekvő gyermek", – ahol rajzbe-
li fogyatékosságai zavarnak.
1938–40 ig Segesvárón élt. Ez volt é-
gazola bírset: Sz. S. festészete
Korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. I-sz. 122.

7) Szolnay Sándor festő

lete legderűsebb időszaka. Legjellegzetesebb
nemoléletei készülnek ekkor. /„Virágvo-
kor az ablakban", „Tüzes liliom".

1940-ben festett „Önarchép szalmakalap-
ban" c. munkája az „Önarchép napraforgókkal" c. korábbi mű felfogásbeli tovabb fejlesztése.

Tájképei a 40 es években feszült döbbe-
netet, megrendülést fejeznek ki. /„Embe-
gazda lőrset: Szolnay Sándor festénete
Korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. I. sz. 123.

8) Szolnay Sándor festő

rek a hóban" 1945, „Téli nap", „Tél a sétatéren" 1949.

Tájképei konvszágát csak ölyków - ölyków ölója derűsebb hang: „Május elseje", „Új gazdák", „Munkában".

Utolsó önarcképét 1949-ben festette. Ismét borongós hangulatot árasít annak képei / „Utolsó tájkép" /.

Gazda József: Szolnay Sándor festészete Korunk, Kolozsvár 1959 XVIII. I. sz. 123.

Szolnay Sándor

szül. 1893. nov. 4. Kolozsvár
Segesvár, Nagyszeben és Kolozs-
vár végezte iskolát (gimn.
szettségi) Egy évig a műszete-
men építészettanhallgató volt.
1912/1913-ban 1913-14ben sajt-
tanár, elölt. Öt évig katona
volt közben 2 évig olaszor-
szágban volt fogságban 2 évig
beteg volt fogságban szerzett
tüdőbajban. ~~[illegible]~~ 1921-ben Nagy-
bányára ment Thorma János-
nál tanult x ott volt 1922
októbercig ekkor Pestre jött, Réti
Istvánnál ~~[illegible]~~ mint művész-
növendék tanult. 1923 ~~[illegible]~~ elején
ismét Nagybánya ment, honnan
az év végen Olaszországba szán-
dékozott menni. Nagybányán,
Szatmárt, Kolozsvárt ki is állitott
Pesten még nem. Saját közlése.

Szolnay Sándor

Gyűjteményes kiállításának anyaga jórészt magángyűjtemé-
nyekből származott.

A Hét, 1973. jan. 19. 4. évf. 3sz. 9p.

Szolnay Sándor

Ünarchép

Ipoz Szó 69/1 140

Szolnay Sándor

„Tamási Áron"
„Méliusz József portréja"
- festmények

Komut Évkönyv 1976

Kornuk 1978/7

606 old

Stolnau Sándor

Szolnay Sándor

- Kolozsváron ismerkedik meg és barátság fűzi Balogh Péterhez

Ismerős: Balogh Péter, a ismerős és az ismeretlen.

Korunk 1977/10 847 old

Szolnay Sándor jeszcze

„Önarckép"

festmény a mümellit-
liten

Kornel 1978/12

Sobinay Sandor

Komur 1978/7 597 old

Szolnay Sándor festő

- „A Sodrony parban"

(- festmény)

- „Gaál Gábor arcképe"

- festmény

Igaz Szó 1973/7 - borítón

181. old

Szolnay Sándor

- egy évet Pesten tanul Rétinél 1913-14 ben
- hazajövetele után Nagybányára megy tanulni
- Kós Károly mellett a Barabás Céh egyik alapítója
- Szervátiusz Jenővel iskolát létesít Kolozsváron.

Említve: Ferenczy Béni, Ferenczy Noémi, Basch Andor, Bornemisza Géza, Csárfornyai Zoltán, Tihanyi, Czóbel, Czigány, Mattis Teutsch János, Ziffer Sándor, Perlrott Csaba, Boromisza Tibor, Hollósy Simon, Klein József, Katz Márton, Kunovits András, Pittner Olivér, Csizér Lilla, Weith László, Kazár László Ruzicskay György, Ferenczy József, Gallasz Nándor, Podlipnyo Gyula, Réti István, Kós Károly, Szervatiusz Jenő. Gy. Szabó Béla, Dési Huber István, Szőnyi István, Vida Géza.

Borghida István: Harcos művészet

Igaz Szó 1973/7 114. old

Szolnay Sándor festő

Szolnay Sándor, festőművész 2) Folytatás.

A fasizmus alóli felszabadulást követő évek a számvetés évei művészetünkben. — A művész megrázó pillantású önarcképekben búcsúzik a számára is anyagi s erkölcsi elégtételt kínáló kor harcaitól. — A hagyományos erdélyi intim műfajok, a táj, a portré és csendélet, az otthon és otthoniasság műfajainak művelői, élükön Szolnay Sándorral, aki különösen tragikus önarcképeiben,

Bauer Zoltán: Azzal fejezik ki egyéniségüket, ahogy a romániai magyarság mindennapi életéhez kapcsolódnak művészetükkel.
Korunk, 1979. febr. 64. old.

Szolnay festőművészet

a romániai magyar képzőművészet a 20-30-as években sokirányú hatást asszimilál. - Korábbról még a futurista példa követésére is találunk szemléltető munkát: Gallas Nándor egy-két szobrában. - A cézanni és matisse-i szerkesztés és színvilág Szolnay festészetében kap visszhangot.

Murádi Jenő: Fáziskülönbség a nyugati élvonal és a kelet-európai eredmények között.
Korunk, 1979. febr. 57. old.

Szolnay Sándor, festőművész, 1) Folytatás

Egy képzeletbeli kiállításon Nagy István, Mattis-Teutsch János, Szolnay Sándor, Nagy Imre és Nagy Albert festményei szerepelnének. A szembeötlő rokon vonások ellenére nem körvonalazódik valamely „iskola": összetartozásukat az adja meg, hogy más-más vetületében tükrözik azt az egzisztenciális különösséget, amely egy adott korszak romániai magyarságának sajátja volt.

Mezei József: Átlépni az empíria küszöbén.

Korunk, 1979. febr. 59. old.

Szolnay Sándor, festőművész 2). Folytatás.

Az ötvenes évek végén, hatvanas évek elején az idősebb nemzedék tagjai sorra visszakanyarodtak fiatalkori stílusukhoz, vagy legalábbis annak tanulságaihoz. – 1958-ban a Szolnay-életmű kiállítására Kolozsvárt került sor, tisztelői vigasztalására, mert a művész 1950-ben elhúnyt.

Mezei József: Átlépni az empíria küszöbén.
Korunk. 1979. febr. 61. old.

Szolnay Sándor, festőművész 3.) Folytatás

szegényember- és irodbrázolásaiban persze kilép a bensőségesség kategoriájából s azoknak az útját készíti, akik már tudatosan látnak és gondolkoznak – a közösség nevében.

Banner Zoltán: Azzal fejezik ki egyéniségüket, ahogyan a romániai magyarság mindennapi életéhez kapcsolódnak művészetükkel.
Korunk, 1949. febr. 66. old.

Szolnay Sándor

SZOLNAY SÁNDOR festményeinek vándorkiállitása Kézdivásárhelyen. /további kiállitóhelyek: Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Csikszereda./ /rövid hir./

Utunk, XXXII.évf. 32. /1502./sz. 1977. aug. 12. 8.old.

Szolnay Sándor

SZOLNAY SÁNDOR önarcképeinek és tájképeinek kiállitása a Korunk Galériában. /rövid hir./

Utunk, XXXIII.évf. 47./1569./sz. 1978. nov. 24. 8.old.

Szolnay

Murádin Jenő:

SZOLNAY.

A Hét, 1971. jul. 23.

SZOLNAY SÁNDOR

Marton Lili:
Szolnay Sándor - ahogy Aurel Ciupe látta.

A Hét, XIV. évf. 49.sz. 1983 dec. 2.
8. oldal.

SZOLNAY SÁNDOR

Balázs Péter:
Kiátkozottak. /SZERVÁTIUSZ JENŐről és SZOLNAY SÁNDORról./

Utunk évkönyv, 1972.
Kolozsvár, 1972. 133-137.old., képpel.

ÖNARCKÉP, 1921 — 34,5 × 33,5
BARÁTKÁMZSÁS ÖNARCKÉP, 1925 — 50 × 44
ÖNARCKÉP, 1926 — 52 × 56,6
ÖNARCKÉP, 1930 — 46,5 × 34,5
SAPKÁS ÖNARCKÉP, 1932 — 40 × 29,6
NAPRAFORGÓS ÖNARCKÉP, 1932 — 81 × 65
ÖNARCKÉP, 1933 — 92 × 72,5
KÉKRUHÁS ÖNARCKÉP, 1935 — 76 × 65
ECSETES ÖNARCKÉP, 1937 — 78,5 × 68
SZALMAKALAPOS ÖNARCKÉP, 1940 — 90 × 70
ÖNARCKÉP, 1942 — 93,5 × 78
CSENDÉLETES ÖNARCKÉP, 1943 — 60 × 61,9
ÖNARCKÉP, 1945 — 65,6 × 50
ÖNARCKÉP, 1945 — 66 × 49,7
TÉLI TÁJAS ÖNARCKÉP, 1945 — 57,7 × 48,3
ÖNARCKÉP ABLAKBAN, 1946 — 75 × 66,5
MÁJUS ELSEJÉS ÖNARCKÉP, 1948 — 106,2 × 84,2
ÖNARCKÉP, 1949 — 97,4 × 103
ALVÓ GYERMEK, 1923 — 49 × 69
A MŰVÉSZ KISFIA, 1928 — 50,5 × 44,5
SZEPTEMBER, 1944 — 68 × 64
JUDIT KALOTASZEGI RUHÁBAN, 1945 — 66 × 62
SÁRGA LOMBÚ FÁK, 1945 — 66,7 × 62
MUNKÁBAN, 1946 — 58 × 48
NYÁRI NAP, 1946 — 58 × 47,5
LEVÉLGYŰJTÉS, 1947 — 66,5 × 52
A ZÖLD VÁZA, 1949 — 66,5 × 62,7
FEBRUÁR, 1950 — 58 × 50,5
KORATAVASZ, 1950 — 49 × 65

111

KORUNK GALÉRIA

1978. NOVEMBER

I.P.C.M. Cluj-Napoca 1978-7193, 1000 ex.

SZOLNAY ÖNARCKÉPEI

Az önarckép mindig napló is. Önvizsgálat, sorsfaggatás, számadás. Nincs művész, aki ne próbálta volna, csak ki gyakrabban, ki ritkábban fordul a tükréhez.

Szolnay Sándor életművében körülbelül huszonöt önarcképről tudunk. Kilencnek nyomát vesztettük, de ismerjük egy egészen korai önábrázolását, és múzeumba került a sorozat legutolsó darabja.

A nyitott napló kezdő darabja az egyetlen, amelyről fenntartás nélküli örömet olvashatunk le: túl háborún, fogságon, tüdővérzéseken, végre folytatja tanulmányait! Nem kesereg hát az elve-

SZOLNAY SÁNDOR festő

szett éveken, hanem bizakodik, és terveket sző a ragyogó nagybányai őszben. Nyelvezete még kiforratlan, ösztönösen alakul hát a kép vidám színakkordja, bizonyítékául kiegyensúlyozott egyéniségének, fény utáni vágyakozásának.

Eszközei tudatosodásával, palettájának érésével átmenetileg beborul ugyan a színvilága, mivel ugyanakkor az erdélyi művésztársadalom gondját próbálja magáévá tenni. Magabízó akarat, felelősségtudat olvasható az 1930-ban festett **Kalapos önarckép** és az 1932-beli **Önarckép napraforgóval** című vásznairól. Utóbbit azonban nyomon követi egy megrázóan szomorú, az emberi lélek mélységeit feltáró kis remekmű: az **Önarckép csíkos sapkával.** Keresetlenül, vattás melegítőben és nyitott nyakú ingben, borostásan látjuk. Oly kevés eszközzel festi meg magát, könnyedén és mégis hangsúlyosan, hogy tekintetétől nem tudunk szabadulni. Kudarcokon, nyomasztó körülmények szorításán kívül ez a kis kép még valamiről beszél a nézőnek. Arról, hogy festője, aki úgy vágyott Párizsba, de betegsége miatt akkor sem juthatott oda, mikor a sors tálcán kínálta számára az utat, ez a fizikai mozgásában annyira korlátozott művész milyen távlatokat tudott szellemével befogni, s jobban ismerte Cézanne-t, biztosabban magáévá tette az elveit – amelyek az egész XX. századi európai piktúra alapját képezik –, mint egynémely Julien Akadémián tanult kortársa. S még csodálatosabb, hogy pár év múltán a kisvárosi magányban, anyagi gondok közt, szavakkal lázad ugyan sorsa ellen, de képeit egyre több fénnyel itatja át. Megfesti magát nemegyszer törődött-fáradtan, kopottan, azonban ha mégoly szegénységet ábrázol, a képnek akkor is zenéje van. Ritmusa, szerkezetének felépítése pontos és szigorú, de felszíne játékos, könnyedén szárnyaló. Az egyik legérdekesebbiken, az **Önarckép az ablakban** címűn maga a portré – fagyoskodó, piros kötöttsapkás fej – csendéleti elemként nyitott ablakba van állítva, előtte az asztalon virág, teáskanna, a hátteret pedig a sétatéri fák lombja képezi, fülledt kánikulai napsütésben. Ez az ellentét nagyobb erővel hangsúlyozza ki, uralkodóvá teszi a szemek éberen figyelő, kutató tekintetét.

Utolsó önarcképe a háború utáni nehéz évek szenvedésének mélypontján készült, amikor sorsa – életében immár harmadszor – könyvtárától megválni kényszerítette. Megdöbbentő, kétségbeesett tekintete miatt barátai „a nagy vádirat"-nak mondták, de minden feszültség, zaklatottság ellenére, ami a képen vibrál, a fénynek, szépségnek, életigenlésnek a tündöklése emeli művészi magaslatra. Harmadik önarcképe ez,

amelyet úgy komponál, hogy alakja a kép átlója alatt helyezkedik el. Az előző kettőn dinamikusan tölti meg az átló fölötti teret, így nem érezzük azt nyomasztónak. Ezen, pont a fej fölött zuhan egy sor szigorú függőleges vonal: a kopott falon levő kép rámája, paszpartuja, a könyvespolc és könyvek vonalai. És mégis: a ritkuló, dülöngélő könyvsorok és a komódon összevissza halomba rakott könyvek zegzugos vonalaiba a komód—polc—képráma vízszintese nyugalmat parancsol, a központban álló tömött virágcsokor háromszöge a test súlyos, elesett, piramisszerű tömbjét ismétli emelve, játékosan, és — bár a festő lehajtott feje nem arra néz — a szem önkéntelenül folytatja a vonalat jobbra felfelé, kötvén a felénk forduló kétségbeesett arcot a polc tetején levő terrakotta Beethoven-maszk látványához. A józan ész „nincs tovább" gondolata ellen mintha a zene óriásának szenvedést legyőző Öröm-szimfóniájába kapaszkodna fények és színek megtartó örömtartalékáért.

E. SZABÓ ILONA

Szolnay Sándor

– nov. 18-án önarcképeit és portréit állítottad ki a Kossuth Galériában

(Kossuth hírei)

Kossuth 1978/12

Szolnay Sándor festő

Gy. Szabó Béla, Gallasz Nándor, Szőnyi István, Podlipny Gyula, Balázs Péter, Ziffer Sándor, Kunovits András, Pittner Olivér, Fándi Dávid, Vida Géza, Klein József, Katz Mártonnal említi együtt, munkásmozgalmi tevérenységük métatásakor

Andrásy Edit: Képzőművészet-osztályhare

Igaz Szó 1971/2 277 old

Stolnay Sándor

Vásárhelyi F. Emil, Andrássy Zoltán, Szervatius

Jenő társaságában egy csoportképen.

- 35 y. lép. -

Murádin Jenő: A Barabás Miklós Céh, Kriterion, Bukarest, 1978.

Szőllősy Sándor

„Ádám" olajfestmény, 1928.

14. 4. Sép

Murádin Jenő: A Barabás Miklós Céh, Bukarest, Kriterion, Bukarest, 1978.

Szolnay Sándor

Szolnay Sándor egykori tanít-
ványa volt Balázs Péter.

Kántor Lajos: Néprajz vagy festészet.
Új Tükör, 1978. október 15 - 23. lap.

Szolnay Sándor, festőművész 1) Folytatás

A jelenkori romániai magyar művészet alaprétegei között kell megemlíteni Szolnay ~~Ip~~ pét dáját, akinek életműve szinte önmagában szemlélteti a 20-ik századi látás vívmányainak a beépítéséért több nemzedéken át, máig folytatott küzdelem hősiességét.

Banner Zoltán: Azzal fejezik ki egyéniségüket, ahogyan a romániai magyarság mindennapi életéhez kapcsolódnak művészetükkel.
Korunk, 1979. febr. 64. old.

Tamási Áron sírja

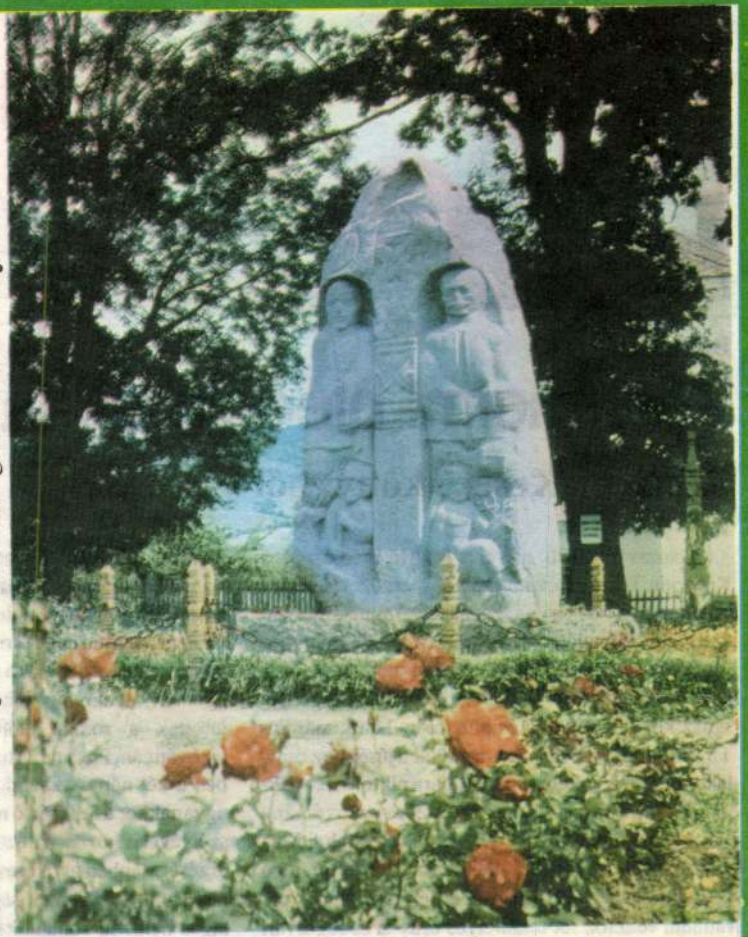

Haragos Zoltán fotója

Tamási Áron **Szolnay Sándor festménye**

És az értelemmel tehát, amit eszményekhez és

Bolond vagy, gondolom magamban, hogy még fel

tán a földek és a hegyek láttára nagy nyugalom szál

Balogh Edgár

Történelmi hiedelmek láza

Részlet a Keserű könyvből

(Kolozsvár, 1986. március 8.) Ma befejeztem a Kriterion Téka-sorozata számára tervezett Marlin-kötetemet, előszót írva a szász szerző munkáiból vett szemelvények elé Josef Marlin tragédiája címmel. Egyelőre semmi kilátásom sincsen arra, hogy ez a könyv megjelenhessék, hiszen a szóban forgó ifjú szász költő, regényíró és publicista 1848. március 15-én Pesten a magyar forradalmi ifjúsághoz csatlakozott s a tizenkét pont mintájára állította fel politikai reformprogramját az erdélyi szászok számára. Vagyis: unionista volt, Erdélynek a forradalmi Magyarországhoz való csatlakozását hirdette, nem egyedül. Hiszen akkoriban az erdélyi románság forradalmi vezetői, sőt tekintélyes brassói és segesvári szász képviselők is egyetértettek a demokratikus erők összefogásával bizonyos feltételek alapján, így [illegible] nyelv hivatalossá tételét kö-

forradalmi törekvéseket összeegyeztető Nicolae Balcescu történelmi igazának kellő értékelése. Mi, az erdélyi magyarság demokrata szószólói, román társaink oldalán mint forradalmi kormányerő éppen úgy szembefordultunk a magyar nacionalizmus hagyományaival, mint amiképpen román társaink is túljutottak a román előítéletek és elfoigultságok ingoványán. Együtt tudtuk ünnepelni mindazt, amiben a két nép évszázadok során egymásra talált, s ugyanakkor a felkísértő nemzetietlen nihilizmus veszélyével is közösen néztünk szembe, ki-ki nemzeti érzését, népben gyökerező sajátosságait és történelmi tudatát közös hazafiságba oltva. Ma? Egy kizárólagos nemzeti romantika hivatásossá tételével szó sincs többé a közös múltról, a haladás közös hagyományairól, de még a történelem tényei is homályba merültek, teljes elidegenedésben a román-magyar

eredetről van szó, hanem valamiféle államtörténeti folytonosságról, vagyis arról, hogy Burebista trák, illetve Decebal dák törzsszövetségétől a mai román szocialista államig több mint kétezer éves egyenesvonalú összefüggés van, s ezen belül Erdély mindenkor ősi román terület, ország, államalakulat volt, mely magyar megszállás alá került, s csak 1867-től, az osztrák-magyar dualista monarchia keletkezésétől számíthatólag olvasztották be erőszakosan Magyarországba! E felfogás szerint a népvándorlás kora a rómaiak Daciából való kivonulása után egészen a magyarok betöréséig kisebb-nagyobb román fejedelemségek időszaka lett volna, majd Erdély mint vajdaság eredeti önállóságát őrizte meg, a fejedelemség kora pedig egyenesen román országlásnak számít, s ezt törli el az unió Magyarországgal, a magyarok és a bécsi császárság kiegyezése után. Mindebből következőleg e felfogás szerint az erdélyi magyarok csak hódítók, majd feudális elnyomók, akik a leigázott románoktól veszik át a kultúrát, kezdve a székely rovásírástól, amely nem más, mint "elrontott cirillika", egészen a falvak, városok, megyék létrejöttéig. S ha ez így van, akkor nincs helye az erdélyi magyarság saját múltjára való emlékezésnek, hiszen az erdélyi magyar irodalom és művelődés e nézet alapján a Romániával való egyesülés előtt is mindenkor a román kulturális fejlődés függvénye volt.

Mi több: előbb a moldvai csángókról állították az immár hivatalosan fellépő nacionalisták, hogy tulajdonképpen előbb elmagyarosított, majd kiűzött erdélyi románok utódai, sőt mostmár újranyomozás folyik a székelyek állítólagos "román eredete" körül is.

Hogy mennyire elkalandozhat a dák-kutatás mint a románok őseinek kimutatása, azt egy román törté-

Szolnay Sándor festői

Szolnay Sándor, festőművész

Szervátiusz Jenő évente részt vett csoportos és egyéni kiállításokon. 1933-ban – Kós Károly ösztönzésére – Szolnay Sándor, a kitűnő kolorista társaságában magániskolát nyitott, és közben fáradhatatlanul dolgozott.

Vádor Tamás: 10 kérdés Szervátiusz Tiborhoz.
Magyar Ifjúság, 1993. dec. 30. 40-41-42. old.

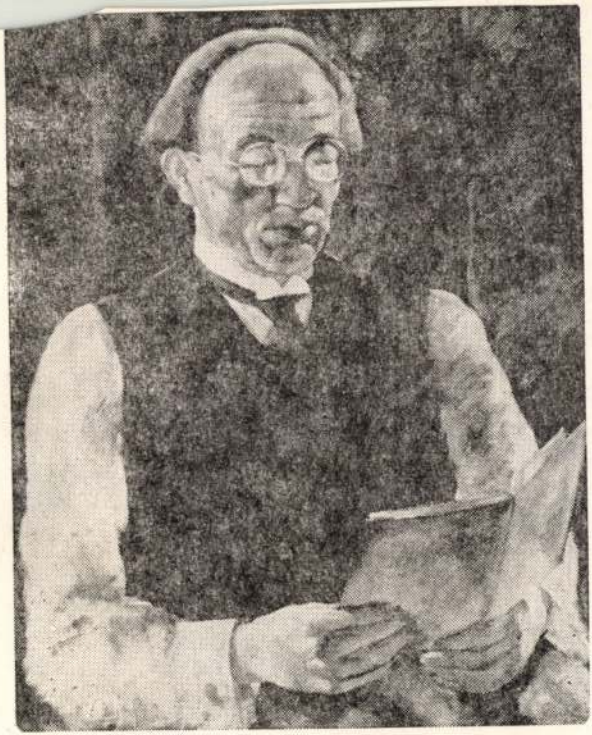

SZOLNAY SÁNDOR: Gaál Gábor arcképe

úkommunistákhoz méltó viselkedésre, magán- és
gyaránt. Sőt, arra is felszólítottam a fiatalokat, hogy ne dohányoz-
és főleg ne igyanak. (Ami az ivást illeti — bármilyen furcsának
is ez mai fiataljainknak —, ha valamelyik ifjúkommunistáról
ıdtuk, hogy vendéglőbe jár borozgatni, felelősségre vontuk, mert
:eg ember kifecsegi a párttitkokat. Ha pedig nem hagyta abba az
kihagytuk az illegális szervezetből.)
gy hét leforgása alatt elkészült a lap anyaga. Az első számot kö-
olvastuk el, s mindannyian meg voltuk elégedve a cikkekkel, és
szellemi színvonalával. Az indulást jelző cikken kívül voltak benne
helyzetjelentések néhány üzemből, amelyeket Kati és Gyula úgy
át, hogy a sziguranca — ha esetleg kezükbe kerülne a lap — ne
hessen rá írójukra. Külön cikk szólt a konspirációról és a szigu-
n meg a börtönben való viselkedésről. Ezt Kati írta. Neki volt
nagyobb tapasztalata a konspirációról, a hibákról és a sziguranca
ási módszereiről, úgyszintén a börtönéletről. Rajongó tisztelettel
n Katira, aki alig 18 éves korában már ismerte a sziguranca val-
módszereit és megjárta a börtönt is.
ele voltam forradalmi romantikával. A hősies forradalmi maga-
nál, a szenvedés tudatos vállalásánál — a munkásosztály, a sza-
g és a forradalom érdekében — nagyobb, felemelőbb erkölcsi tet-
m tudtam — és ma sem tudok — elképzelni...

— — —

lap már a „nyomás" szakaszába került. Gyula — nem tudom
n — egy sapirográf-tekercset szerzett. Sohasem láttam még le-
ocsonyát, és naiv bámulattal szemléltem Gyula „bűvészmutatvá-
— néhány szó lehúzását egy szeletke papírra.

---

szlet a szerző önéletírásának megjelenés előtt álló, második kötetéből.

SZOLNAY Sándor *34, 39, 49, 51, 54, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 72, 75, 76, 78, 79, 80, 87, 88, 135,* **12**
Kolozsvár, 1893. november 4.–Kolozsvár, 1950. április 14.
Képz. Főisk. Bpest, Nagybánya, festő

Banner Erdély

SZOLNAY Sándor

91 12.55

Új Művészet

SZOLNAY Sándor

BANNER Zoltán: Az Erdélyi Céh. = Élet és Irpdalom, XXXV. évf. 3.sz. 1991 6. p.

is számos epigonját

ától értetődik, hogy ezek sem

sem müveik szinvonalában meg

üket /Fabók Gyula, Bencs Gábor,

zet felől indult, Kokas müvésze-

en termékenyült meg, Salgótarján

gában talált magára Lóránt János.

s, teátrális világa szigorúvá,

i szikárrá lett: képi nyelve

kemény és nehéz világot csak apró

SZOLNAY Sándor

Nagybánya : Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Miskolc : Mission Art Galéria, 1992

70, 88, 92, 101, 134, 137, 138, 142.

Kolozsvári festőművész kiállítása Szombathelyen

Sokan látogattak el a Szombathelyi Képtárba *Szolnay Sándor* festőművész (1893—1950) szemet gyönyörködtető, gondolatokat ébresztő kiállítására. Az első magyarországi Szolnay-emlékkiállítás méltón idézi a kolozsvári művész életét alkotásaiban. Erdély hamisítatlan levegője árad képeiből: *Nagybányai táj, Szamospart, Kolozsvári sétatér* (képünkön), *Segesvári külváros, Kolozsvári malom, Keresztúri táj, Csiksomlyói szerzetes.* Portrék, önarcképek mellett sokan időztek el csendéletei (Őszi napfény, Téli táj), s frissességet árasztó virágos képei előtt. Az impozáns kiállítás rendezése, megteremtése *Salamon Nándor* képtárigazgató érdeme. Helyet adott egy művésznek, aki még a háború után is aktív szereplője volt a kolozsvári művészeti életnek, bár a Művészeti Lexikon meg sem említi nevét.

Sch. P.

SZOLNAY SÁNDOR

Új Ember
XLV. (30)

adás (jogi, személyi, stb. ügyekben), ...
táridők ütemezése, nyilvántartása, biblio-
ográfiai figyelés, jelentések előkészítése,
létrehozása, eseménynaptár, stb.

pasztorációs
mozgalmi,
információs

Élénkül a fejlesztési kedv

Az idén az élelmiszeriparba több mint 40 milliárd forintot fektettek be, ennek kétharmadát külföldiek hozták az országba, kifejezetten termelésfejlesztési céllal – tudtuk meg *Raskó Györgytől*, a Földművelésügyi Minisztérium közigazgatási államtitkárától. Láthatóan megkezdődött a fellendülés a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban, komoly beruházási, fejlesztési kedv tapasztalható.

A 40 milliárd forinthoz viszonyítva a mezőgazdasági termelésbe csak jelképesen fektettek be. Így volt ez egészen szeptemberig, mikor is hirtelen felszökött a fejlesztési láz. A budapesti Agroker öt hónap alatt ezer traktort adott el, döntő hányadát az őszi hónapokban. Országosan hasonló helyzet tapasztalható. A fenti állításokat alátámasztja, hogy a márciusban indult, Mezőgazdasági Fejlesztési Alap nyújtotta támogatásra a kezdeti hónapokra jellemző 5–10 pályázat után szeptemberben 100, októberben 300, novemberben több mint 300 pályázat érkezett. (Talán még több érkezett volna decemberben, ha időközben az alap nem merül ki.)

Jövőre a privatizációs bevételekből és a költségvetésből feltöltik a pénzalapot, így többen jutnak segítséghez. Közel hárommilliárd forintot kaptak idén a gazdák ilyen módon. Aki az új típusú, 500 ezer forintos támogatást igénybe veszi, hitel felvétele nélkül is megteheti ezt. Nem véletlenül óvatosak a gazdák a hitelfelvételnél, ugyanis igen magas a kamat. Még az államilag támogatott EBRD-hitel kamata is fölkúszik 15 százalékra a kezelési költséggel együtt. Ismerve a bankok 30 százalék körüli hitelkamatait, azt tanácsolom, senki ne vegyen föl ilyen hitelt mezőgazdasági tevékenységre, mert nem térül meg, és nem tudja visszafizetni – mondja Raskó György. Az államtitkár azt javasolja a gazdáknak, hogy az EBRD-től kapott 10 milliárd forintból vegyenek fel hitelt, mert így a kamat felét az állam fizeti, s garanciát is vállal.

(kakuk)

A jó ügyfél tud gazdálkodni a pénzzel

Minden a bankokon múlhat

A bankok többsége már túljutott a konszolidációs közgyűléseken, megkapták azt az állami segítséget, amely alapul szolgálhat zökkenőmentes további működésükhöz. Ez csak az alap: a mostani tőkeinjekciók mindössze a nulla százalékos tőkemegfelelési mutató eléréséhez elegendők, s az ezt követő, tavasszal esedékes „második forduló" is mindössze a 4 százalékos tőkemegfelelést fogja garantálni. Hogy ezután mit és hogyan tesz az adott pénzintézet, az már a mindenkori vezetőkön múlik.

A Magyar Hitel Bank elnök-vezérigazgatója, *Töröcskei István* jól látja ezt a helyzetet, utalt erre beszámolójában is, amikor azt mondta: „A bank nagy lehetőséget kapott, ezzel tudnunk kell élni, de ez nem azt jelenti, hogy szabadon pocsékolhatjuk erőforrásainkat, aztán majd az állam megsegít..."

– Sokkal nyugodtabbnak látom, mint másfél-két hónappal ezelőtt. Akkor aggályait sorolta a bankkonszolidáció körül.

– Valóban így volt. Sok minden tisztázatlan volt még, találgatásokból építgettük a jövőt, ami bizony sokszor nagyon sötétnek látszott. Mára megnyugodtak a kedélyek, hiszen azok a szerződések, amelyeket végül aláírtunk, jóval előnyösebbek, mint amire számítottunk. Szerintünk a tőkeinjekció jó alap arra, hogy ezután saját erőből feltölthessük tartalékainkat.

– Mire kell most legjobban odafigyelnie a veztőségnek?

– Azt gondolom, a dolog azon áll vagy bukik, hogy a banknak sikerül-e jövedelemtermelő képességre szert tennie. A Világbank szakemberei is arra hívták fel a figyelmünket, hogy a cash-flowra, tehát a pénzforgalomra kell nagyon ügyelnünk. A Magyar Hitel Banknál kétmilliárd körül lett volna a negatív cash-flow, s ha ezt nem tudjuk megfordítani, az nagy baj. Amennyiben a jövedelemtermelő képességünk jó lesz, előbb-utóbb a magunk erejéből is lábra tudunk állni.

– Tavasszal, a bankkonszolidáció második szakaszában mekkora összegre lesz szüksége az MHB-nek?

– Ezt ma még nem lehet tudni pontosan. 10 milliárd forintos kötvénycsomagra számítunk, lehet valamivel kevesebb, de lehet több is.

– Mit jelent a nagyobb kontroll, ami most az állam révén érvényesül a bankokban?

– Erről az a véleményem, hogy egy igazán jól működő részvénytársaságnál jobb ellenőrzés nincsen. A magánbefektetőnek a fillérekkel is el kell számolni, rákérdez, hogy hová tettük, és teljes joggal teszi. A banknak jól kell működnie és nyereséget kell termelnie.

– Hogyan lehet kiszűrni a rossz ügyfeleket?

– A mai módszereinkkel nem sok az esély erre. Ábrándozni szoktam olyan lehetőségekről, hogy a pénzintézet legalább fél évig, de inkább egy évig figyeli partnerét, mielőtt egy-egy nagyobb üzletet megkötne vele. Emlékszem, amikor Angliában tartózkodtam, engem is először csak figyeltek. Jó hosszú idő eltelt, amikor először kaptam lehetőséget kártyahasználatra. Megvolt a kvótám, amit elég hamar túl is léptem, s akkor azt gondoltam, no, most bevonják. De legnagyobb meglepetésemre nem ez történt, hanem kaptam egy levelet, amelyben kedvesen tudtomra adták, hogy látják, nem elég az eddigi keret, ezért megemelik. Tulajdonképpen jól jött a dolog, de mint bankár, nagyon csodáltam a dolgot. Én ugyanis nem emeltem voltam, hiszen ha az ügyfél nem tud gazdálkodni a pénzével, nem tudja, hol a határ, akkor hogyan lehet a banknak jó ügyfele?

– Ilyen szigorúságnak kell uralkodnia bankokban?

– Meggyőződésem, hogy igen. Most különben is kemény verseny indul majd a bankok között a jó ügyfelekért, s ahol nincs szigor, ott hamar újra baj keletkezhet.

– A mostani adósoknak milyen a fizetési morálja?

– A talpon maradt nagy cégek és a kisebb adósaink között ritka a nem fizető. Inkább a közepes méretű vállalkozásokkal van gond.

– Ön a mostani közgyűlés óta a bank elnök-vezérigazgatója. Mivel jár ez a változás?

– Több munkával és nagyobb felelősséggel. 1992-ben én ragaszkodtam ahhoz, hogy két személy vezesse az MHB-t. A jelen körülmények között azonban talán szerencsésebb, hogy összevonták az elnöki és a vezérigazgatói funkciókat.

Szabó Theodóra

A belső piacok védelmében

Szigorúbb dömpingkorlát

Az Új Magyarország értesülése szerint napokon belül a kormány elé kerül az az előterjesztés, amely korszerűsíti a hatályos dömpingellenes szabályozást. A rendelkezés részét képezi a külgazdasági tárca azon törekvésének, amellyel a piacvédelemmel kapcsolatos eszközök folyamatos karbantartásán és jobb felhasználhatóságát biztosító feltételek megteremtésén dolgozik. Ennek keretében új jogintézményként Magyarország bevezeti az értékkiegyenlítő vámeljárást is. Ez ugyancsak piacvédő eljárás, amelyet a vállalatok a tisztességtelen import elleni védekezésül vehetnek igénybe, amikor az áru az előállító országban állami szubvenciót kapott, és ez lehetővé teszi, hogy irreálisan alacsony áron exportálják. Tipikus jelenség ez egyes volt szocialista országokban, ahol még távolról sem alakultak ki a világpiaci ararányok. A szubvenciók miatt az exportáló rendkívül alacsony árat kérhet, amivel az érintett hazai vállalatok nem tudják felvenni a versenyt.

Major István, a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumának helyettes államtitkára érdeklődésünkre elmondta: a dömpingellenes eljárás lényege, hogy kivédje azt a tisztességtelen árpolitikát, amikor egy vállalat – például monopolhelyzete következtében – a hazai piacon elért extra nyereségének egy részét támogatásként ráteszi az exportálandó áruk árára és emiatt a külső piacokra irreálisan alacsony áron exportál. A dömping megállapításához összevetik az illető ország belső árszintjét és az exportárat, s ha úgy találják, hogy az exportár lényegesen alacsonyabb, mint a belső piaci ár, akkor a különbség nagyságának megfelelően kivetik a dömpingvámot.

Ezt az eljárást korábban nem alkalmaztuk, holott eddig is megvolt a magyar kereskedelmi törvénykezésben. Most a megjelenő kormányrendelet egyértelművé teszi az árösszehasonlítás menetét.

P. J.

Több üdítőital fogy

Az átlagos havi fogyasztáshoz képest az újév közeledtével mintegy 20 százalékkal emelkedik hazánkban az üdítőital-forgalom – tájékoztatta a Buszesz Rt. illetékese az MTI-t. A fogyasztás növekedése azonban nem pusztán idényjellegű: Magyarországon 1990-ben 310 millió, egy évvel később 324 millió, tavaly pedig már mintegy 480 millió liter üdítőitalt forgalmaztak.

A legtöbb üdítőitalt hazánkban a Coca-Cola, ezt követően a Pepsi forgalmazza. A harmadik helyen magyar gyártó áll: a Buszesz Rt., amely 1992 óta az osztrák Mautner Markhof csoport tagja. A cég egy év alatt megduplázta piaci részesedését, ez jelenleg 11 százalék. A gyár legismertebb márkája a teljes egészében magyar fejlesztésű Queen üdítőital-család, évente 40 millió liter fogy belőle. A Queen üdítők között megtalálhatók a cukorban szegény készítmények, amelyek a teljes forgalom 15 százalékát teszik ki. A Buszesz más gyártmányai közül a mohai Ágnes ásványvízből évente 5 millió litert, míg a cukormentes Deit üdítőcsaládból 3 millió litert értékesítenek.

A három év vetése jövőre aratható

(Folytatás az 1. oldalról)

Az idei eredményekről szólva a miniszter elmondta: a kormány létrehozta a reorganizációs alapot, amelyet az átalakuló vagy csődbe ment gazdaságok vagyontárgyainak megvásárlására lehet igénybe venni kamattámogatás és vissza nem térítendő támogatás formájában. A Mezőgazdasági Fejlesztési Alap is sokrétű támogatási lehetőséget kínál a gazdáknak. A legutóbbi módosítás szerint már a beruházás harminc százalékáig (legfeljebb 500 ezer forint) induló tőkét kapnak a kezdő agrárvállalkozók. Több rövid és hossszú lejáratú hitel áll a gazdák rendelkezésére, közülük legkedvezőbb az EBRD-hitel néven ismertté vált, amelynek kamatából felerésznyit az államháztartás fizet.

Az idén határozta el a kormány, s jövőre hajtja végre két legnagyobb horderejű intézkedését: az adós- és a bankkonszolidációt. Az állam az életképesnek ítélt vállalatok banki tartozását kifizeti, illetve az állami tartozásokat elengedi, ugyanakkor a nem fizető adósok miatt kimerült bankok tartalékát államkötvénnyel pótolja.

Az Agrárrendtartási Hivatal felállítása után a legfontosabb termékekre bevezették a garantált fölvásárlási árat és kvótát, így a termelők biztosak lehetnek abban, hogy meghatározott áron az állam fölvásárolja terményüket, ha nem tudják másként eladni.

A mezőgazdaság versenyképessé válásának egyik sarokköve a törvényi szabályozás. Elkészült a földtörvény, a szövetkezeti törvény, az erdőtörvény, továbbá az erdőbirtokosságról, legelőbirtokosságról szóló törvény, a vadászati és a hegyközségi törvény. Szabó János utalt rá, hogy a földművelésügyi tárca nem egyedül vállalja a terheket, hanem a megkötött együttműködési megállapodásokhoz híven megosztja azokat a mezőgazdaság és élelmiszeripar szakszervezeteivel.

A tájékoztatón részt vett *Medgyasszay László* politikai államtitkár is, aki a sajtó segítségét kérte az átalakulás törvényeinek és lehetőségeinek ismertetéséhez, mert – mint mondta – a falvakban igen tájékozatlanok az emberek.

Raskó György közigazgatási államtitkár beszámolt arról, hogy egyre többen fektetnek be az élelmiszeriparba, és a mezőgazdasági vállakozások is megsokasodtak, nyilvánvaló jeleként annak, hogy lassan megindul a fejlődés.

K. L. T.

Sikeres jegyzések

Lezárult az utolsó, idén jegyezhető befektetési alap, a Millennium jegyzési időszaka. Az alapkezelő cégek összesítései alapján az 1993-ban indult tizenkét értékpapír-befektetési alap papírjainak vásárlásakor több mint 12,4 milliárd forintot fizettek ki a befektetők, javarészt decemberben.

Az idén létrehozott értékpapír-befektetési alapok, mint a tavalyiak is, mind elérték az induláshoz szükséges minimumként megjelölt jegyzési összeget. Csupán egy ingatlanalap, a „Magyarország 2000" jegyzése volt sikertelen. Az MTI információi szerint a magánbefektetők csekély érdeklődése miatt az alap főként intézményi befektetőkre épített volna, ezek közül azonban a legnagyobb ajánlattal érkező német Tengelmann csoport, valamint az OTP visszalépett.

Az értékpapíralapok közti legnagyobb jegyzési összeget: 2,415 milliárd forintot az OTP I. alap érte el. Ezt követi az Alpok alap 1,937 milliárd forinttal, majd a Budapest 2 alap 1,616 milliárd forinttal. Nem sokkal maradt le az 1,510 milliárd forintot gyűjtő Bonus alap. A Profit alapnál 1,185 milliárd forint lett a vég-összeg, a Millennium alapnál 827 millió forint, a Hunnia II. alapnál 763,5 millió forint. Az Arany Tallér 742 millió forintot ért el, a nyáron bejegyzett Tallér pedig 733 millió forintot. A Horizont alapnál a jegyzett összeg 486,5 millió, forint körül alakult. A City alap 105, a Buda Állampapír alap 101 millió forintos jegyzési összeget ért el.

Új Ikarusok Pécsett

Az európaiságnak, amire annyira büszkék szeretnénk lenni, része lehet az is, hogy környezetkímélő és európai igényeknek megfelelő autóbuszokat állítunk a tömegközlekedésbe – hangoztatta tegnap *Krippl Zoltán* polgármester, a Pécsi Tömegközlekedési Rt. (PTRT) új Ikarus buszainak átadásakor.

Az idén áprilisban megalakult PTRT-be a pécsi önkormányzat százhatvanmillió forintos készpénz-apporttal lépett be, ebből az összegből rendelték meg az új autóbuszokat. A tíz Ikarus 415-ös mindegyike száz személyes, környezetkímélő és megfelel az Euro 1-es környezetvédelmi szabványnak (füst- és koromkibocsátása a megengedett határértéken belül van). Január közepén négy csuklós autóbuszt is forgalomba állítanak Pécsett. (MTI)

Official Journal of the European Communities • Euro Info Service, Budapest

Külföldi tenderek és piaci lehetőségek vállalatoknak és vállalkozóknak

Építés

99/S 244-69069/FR-10
F-Strasbourg
Iskolaépítés 37 M FF-értékben

99/S 244-69071/EN-32
UK-Scunthorpe
Ipari létesítmény
tervezése és építése
Jelentkezési határidő: 1994. I. 10.

99/S 244-69762/ DE-27
D-Berlin
Irodaépületek fűtési és
klímarendszerének kiépítése
Tenderhatáridő: 1994. III. 14.

93/S 244-69148/EN-32
UK-London
Iskola építése és a
meglévő épületek átalakítása
Jelentkezési határidő: 1994. I. 20.

99/S 244-69070/FR-11
F-Strasbourg
Középiskola
építés
33 M FF-értékben

99/S 244-68430/DE-21
D-Kaufering
Szociális otthon építési
és gépészeti munkái
Tenderhatáridő: 1994. II. 01.

99/S 244-68432/DE-22
D-Kleinostheim
Szociális otthon elektromos
és épületgépészeti munkái
Tenderhatáridő: 1994. II. 01.

93/S 244–PA 69833/DE-37
D-Hainichen
Szennyvízkezelőmű elektromos beruházási munkái
Jelentkezési határidő: 1994. I. 31.

Gép, műszaki cikk

93/S 243-68459/EN-47
UK-Sheffield
Utcai világító és jelzö
berendezések
Jelentkezési határidő: 1994. I. 31.
Tenderhatáridő: 1994. III. 07.

93/S 243-68561/EN-66
UK-Preston
Tűzálló hulladéktároló tartály
Jelentkezési határidő: 1994. I. 17.

93/S 244-68493/EN-52
UK-Huddersfield
Konténeremelő berendezés
80–660 literes tárolókhoz
Jelentkezési határidő: 1994. II. 01.
Tenderhatáridő: 1994. II. 14.

93/S 243-67500/FR-99
B-Brussels
Sínek
Tenderhatáridő: 1994. I. 25.

93/S 243-68053/FR-105
F-Saint-Étienne
Szállítószalag-hevederek
Jelentkezési határidő: 1994. I. 30.

93/S 243-68774/DA-67
DK-Copenhagen
Steril
gyógyszereket
gyártó rendszer
Jelentkezési határidő: 1994. I. 12.

93/S 243-67958/EN-60
UK-Alloa
14 500 db 140–240 literes kerekes hulladékgyűjtő
Jelentkezési határidő: 1994. I. 17.

Egészségügyi eszközök

93/S 243-67983/EN-61
UK-Cambridge
Patológiai laboratóriumba
számítógépes rendszer
Jelentkezési határidő: 1994. I. 17.

93/S 244-68509/FR-53
F-Toulouse
Mosómedencék
és endoszkópos tisztító
berendezések
kórházi célra
Jelentkezési határidő: 1994. I. 21.
Tenderhatáridő: 1994. II. 04.

93/S 243-67997/EN-62
UK-London
600 db/óra teljesítményű
analizátor
Jelentkezési határidő: 1994. I. 09.

93/S 243-68268/EN-65
UK-Cardiff
Általános célú
röntgenszoba
Jelentkezési határidő: 1994. I. 07.

93/S 244-69089/FR-57
F-Nántes
Endoscopiás
eszközök
Tenderhatáridő: 1994. I. 24.

A hivatalos EK-dokumentumok Magyarországon beszerezhetők és a fenti témákról bővebb információk kaphatók az Euro Info Service-nél:
1138 Bp., Margitsziget (Club sziget) tel/fax: 156-4282

Matúra-sorozat

Alászállás és fölemelkedés

Életének első két évtizedéről a leglényegesebbeket Babits maga mondja el, 1914-ben, tanári szakvizsgai kérelme mellékleteként elkészített önéletrajzában, nem kis öntudattal írva a kéziratra: „Jövendő biographusaim (életrajzíróim) rendelkezésére." Így indítja Melczer Tibor irodalomtörténész a Matúra klasszikusok sorozatában megjelent Jónás könyve és más költemények című könyvének életrajzi fejezetét, a második, javított kiadásban is.

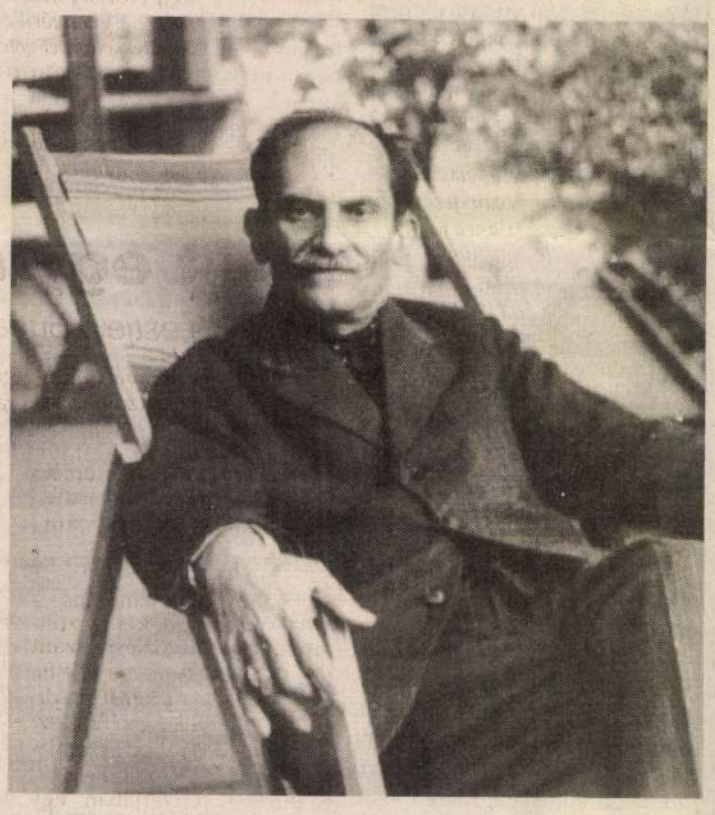

E kiváló *Babits-breviárium*, a sorozatban megjelent kötetekhez hasonlóan egyrészt szabályosan kidolgozott érettségi tétel, másfelől mindőnket eligazodnunk segíthet századunk meghatározó költőóriásának életművében. Érdemes figyelnünk a *Matúra* sorozatra. *Madách Imre, Katona József, Kosztolányi Dezső, Shakespeare, Thomas Mann, Goethe* egy-egy kiemelkedő alkotását elemzik benne neves irodalomtörténészek. A sorozat szerkesztője *Szörényi László*.

„Ekként a dal is légyen örökkön új, a régi eszme váltson ezer köpenyt, s a régi forma új eszmének öltönyeként kerekedjen újra" – zengi Babits *Horatius* modorában – s egyben Horatius ellen is azt az antiódai ódát, amelyben leplezetlenül föltárja legbensőbb énjét és lírájának őserejét. Újszerűség és hagyományőrzés tökéletes egységét valósítja meg egész életművében, ráadásul nyugodt fenséggel és háborgó méltósággal közvetlenül is megvallja ezt, olyan versben, amely az alkaioszi harmonikus időmérték kötelmeit majdnem tökéletesen magára ölti. Ugyanakkor nyugtalanító, egymásnak szegezett diszharmonikus gondolatok, mondhatni: paradoxonok logikájával építkezik. Horatiusi idillikus képekből táplálkozva utasítja el a kivételes tehetségtől duzzadó ifjú ember tiszta és erőteljes fölháborodásával az *arany középszer* életideálját. Filozofikus többrétegűséggel torkoll a vers a herakleitoszi elvbe is, amelyet a „nem lépsz be kétszer egy patakba" idézet fémjelez.

Erről a Krisztus előtt hozzávetőleg 550-től 475-ig élő filozófusról az én egyetemista éveimben még az ősdialektika megteremtőjeként tanítottak a kötelező filozófiatörténeti szemináriumokon. *Melczer* könyvét olvasva még inkább nyilvánvaló, hogy e verstöredék valahol magában foglal olyasvalamit, amit a hegeli dialektika szikrájaként, még inkább őscsírájaként is fölfoghatunk, de ma már kimondva is érezhetjük: mennyire értelmetlen ezt az egy motívumot keresni, hiszen a hinduista védákban, amelyeknek életkora mintegy öt évezred, s az upanisádokban (egynémelyikük talán még a védáknál is idősebb) is föld, víz, tűz, levegő, éter örökös körforgásáról, élet és halál állandó összefonódásáról, újjászületésről, reinkarnációról olvashatunk... Enyhén komikus lenne, ha ezekben az alapművekben is a dialektika nyomelemeinek megjelenésére vadásznánk, akárcsak – még pár esztendejei is, „tanórákon" – Babits költészetében.

Babits – mint ahogy Melczer Tibor is rámutat elemzésében, a Ballada Írisz fátyoláról című költeményében az objektív (külső) és a szubjektív (belső) idő bergsoni gondolatát-tézisét is versbe foglalja. Halálfélelem és halálvágy egymásnak édestestvérei, az idő, a kétféle idő rokkája forog, kezünkben peregnek az olvasószemek „halálvágy száll a bús múzsákba, mikor zöld köntösét cifrázza Írisz... S megjön a nyárnak tarkasága... Herceg! hátha megjön a tél is? " Természetesen nem tételszerűen, a metafora Babits költészetében kristálytisztán finomul szimbólumrendszerek szerves részévé. E költemény elemzésekor Melczer Tibor újabb fontos gondolatra ébreszti rá olvasóját. Őt idézve, ha a metafora „átlátszó jelentéssel végigvonul egy versen (például *Tompa Mihály:* A madár fiaihoz) akkor allegóriával van dolgunk. A szimbolista költő azonban megszünteti kép és gondolat pontos megfeleltetését, az átlátszóságot (latin szóval: a transzperenciát), még ha itt-ott ad is fogódzót a jelentéshez..."

A kívülállás, az elefántcsonttoronyba vonulás attitűdjét nem cáfolja, s azt semmiképpen sem „haladja meg" a Jónás könyve, mint ahogyan ezt mi (jómagam a hatvanas évek végén), a középiskolában tanultuk. A tiszta moralitás, az esztétikum magasrendűségének tisztelete eleve föltételezi, hogy a költő, a gondolkodó, a művész tudja, mikor érvényes a Gazda bekeríti házát üzenete („Jöhet a vad tánc, tépő, részeg, ál-buján vetkőzni csontig a virágokat; jöhet a vak kacaj ápolt növényeinkre, majd a fehér-csuhás vezeklő, a tél: te csak maradj a tavaly őre!"), s mikor kiáltja az égre a század bűneit, amelyben élni kénytelen: „szavaim hibátlan hadsorba állván, mint Ő sugja, bátran szólhassak, s mint rossz gégémből telik és ne fáradjak bele estelig." (Jónás imája). Jónás bibliai példázata, a menekülés a prófétaságtól, majd Isten büntetése és próbatétele, az újra és újra megtérés és az elhivatottság csodálatos együttélésének, szimbiózisának ragyogó kinyilatkoztatása. Az elefántcsonttorony humanizmusának nem ellentéte az alászállás, hanem a teljességre törekvő létezés egyik pólusa.

Babits születése 110. jubileumának bűvöletében, holdudvarában nem árt emlékezetünkbe fölidézni azt az időszakot, amikor, főként a hatvanas években, az irodalmárok nem éppen az előbb elemzett, Melczer Tibor tanulmányára is jellemző nyitottság és teljesség elhivatottjaként beszéltek arról az irodalmi aranykorról, amely *Ady, Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád, Juhász Gyula, József Attila, Radnóti Miklós* nevével együtt fémjelezhető. Arról a korszakról, amelyben Babits, századunk egyik legnagyobb magyar költője olyan korszakalkotó regényeket is teremtett, mint a Gólyakalifa, vagy a Timár Virgil fia, meg Kosztolányi is, aki abszolút szó-zenei hallásával rá tudott hangolódni egy kis cselédlány, Édes Anna lelkének freudi mélységeire – bűn a kizárólagosság jegyében vallani. Vagy-vagy alapon kijátszani egymás ellen Adyt és Kosztolányit, Babitsot és József Attilát, legalább akkora szűkkeblűség, mint ha erkölcsi alapon letagadnánk *Dante* Isteni színjátékából az Infernót.

Melczer Tibor kitűnő breviáriumának elolvasása után a gimnazisták közelebb kerülnek a teljességhez, s Babits költészetéhez is.

Pósa Zoltán

A festő emlékezete

Szolnay-centenárium Erdélyben

Szolnay Sándor (1883–1950): Önarckép (olajfestmény, 1932)

Érckakasok hirdették Európa keleti peremén is a korszerűséggel lépést tartó művészet programját. Szuggesztív egyéniségek teremtettek (olykor egyszemélyes) intézményeket, s rajtuk állt vagy bukott ezek működése. *Kós Károly* példája Erdélyben a legszemléletesebb. Kisebb pászmát művelt, de ugyanúgy helytállott a képzőművészetet szervező pályatárs, a festő *Szolnay Sándor* is.

Iskolát teremtő mester volt Szolnay mindenképpen. Bár katedrához sohasem jutott, tanítványa volt egy egész nemzedék. Egyéniségének holdudvarába bekerültek még olyanok is, akiket szókimondásával, nyerseségével – akár igaztalan ítéleteivel – eltaszított. Két dolog volt, amit nem tudott elfogadni: a dilettantizmust és az emberi butaságot. Ilyenképpen ellenségeket is bőven szerzett magának.

Megközelíthetetlen a pálya, ha nem érezzük a kor szellemiségét mélyen átérző embert is. Mert Szolnay egyéniségéhez hozzátartozott az a pezsgő társas élet, melynek központja jobbára ő maga volt. Kiterjedt levelezéséből bontakozik ki feltétlen igénye, szomjúsága, hogy munka után magához illő vitapartnerekkel folytasson színvonalas beszélgetést. Tüdőbajos volt; keveset járó, helyhez kötött ember. Kolozsvári New York szállóbeli asztaltársaságában (a Duma-posta körében) írók, lapszerkesztők, filozófusok vitték a szót. A műteremben, melyet *Szervátiusz Jenővel* osztott meg, már a festészet-szobrászat alkotási és kritikai kérdései kerültek előtérbe. Ebben a kis Árkádiában otthonos volt Erdély szellemi központjának, Kolozsvárnak magyar és román értelmisége. Művészet, alkotás, kritika és művészetfilozófia kérdései körül folyt a tisztánlátást segítő vita. Hogy milyen színvonalon, azt a szépíró és esztéta *Kováts József* pályája példázza. Ő éppen itt, Szolnay körében vált (bölcsészeti előtanulmányokkal) az erdélyi képzőművészeti bírálat legérzékenyebb és leghitelesebb művelőjévé.

A húszas évek derekától a világháború utánig Szolnay meghatározó egyénisége, kulcsalakja lett az erdélyi képzőművészetnek. Őt nem lehetett figyelmen kívül hagyni, és nélküle nem is állt össze mozgalom, kezdeményezés az előremutató eszmék jegyében. Szellemi kisugárzása különösen azután vált nyilvánvalóvá, hogy helikoni védnökséggel megalakult a *Barabás Miklós Céh*, az erdélyi magyar képzőművészek társasága. Szolnay titkára és műtárosa lett a céhnek, kiállítások legfőbb szervezője, zsűrizője. Előfordult ugyan, hogy ítéletei kizárólagosságával méltatlanul támadott és sértett, de alighanem velejárója ez minden vezérségnek. Mindenképpen rajta tartotta szemét és kezét mindazon, ami az erdélyi művészetben a döntő másfél évtized alatt történt.

Mi a titka egyénisége vonzásának?

Műveltsége, tájékozottsága, szervezőkészsége. S mindezek esztétikai fedezete: művészetének korszerűsége.

Szolnay Sándor főiskolai növendékként mérnöki pályát cserélt föl a festészettel. Budapesti tanulmányait szakította meg az első világháború, s a többéves olasz fogság. Veronából, Cassinóból, Itália műemlékvárosaiból mit sem láthatott. Csupán a mediterrán kék ég idézte meg számára a föld nagyszerű művészetét. Fogolytáborok kazamatáiból betegen, megtámadott tüdővel érkezett haza. Örökre elmaradt párizsi tanulmányútját, s a helyhez kötöttséget pótolta az olvasással, albumok, szakkönyvek gyűjtésével. A modern művészet eredményeit végül is közvetett forrásból ismerte meg. Így szegődött hívéül mindannak, ami új és előrevivő.

Nem példátlan eset az övé. Hiszen a nagybányaiak közül maga *Hollósy*, a kolóniaalapító mester is csak egy-két eredeti művet látott az annyira csodált franciáktól.

A festő biztos választással tapintott rá a lényegre. A legjobb mestert követte: *Cézanne-t*. Ha korai munkáit nézzük, a húszas évek Szolnay-képeit, föltárul előttünk a cézanne-i tanítás lenyűgöző ereje. A szerkezetre alapozó képépítés, a színperspektíva visszafogása, az erőteljes, kifejező kolorizmus és alakjainak a francia mester példájára utaló, mozdulatlan nyugalma. Még azután is elkísérte ez a tanítás, hogy alakos ábrázolásait és csendéleteit, szerkesztett tájait egy líraibb és kifejezetten a tájképre összpontosító szemlélet váltja föl.

Ahogyan egy nemzedékkel korábban a kolozsvári *Ács Ferenc* az impresszionizmus meghonosítója volt e tájakon, úgy lett most ő a modern franciák, mindenekelőtt Cézanne művészetének szállíscsinálója. Párizs fényei izzították a színeit. Példájával az erdélyi részek fölzárkózását segítette.

Pár évig működő magániskolájában átgondolt, kiérlelt képalkotásának tapasztalatait adta tovább. Föltérképezhető azonban egy iskolán kívüli, mester–tanítvány viszonyon túlmutató, latens „Szolnay-iskola" jelenléte is. Kortársak, fiatalabb pályatársak műveiben fedezhető föl – főiskolák tanításánál erősebben – a köreihez tartozás szembetűnő bizonyítéka. Így él tovább a száz éve született Szolnay Sándor egy mozgalmas korszak művészetében.

Murádin Jenő

Szó-váltás

A bonviván mindenre képes

Nem csoda, hogy a bonviván a legirigylésreméltóbb operetthős. Odáig vannak érte a nők, s neki hivatalból imádnia kell őket (ez már nem mindig irigylésre méltó; sőt). *Jankovits Józsefnek* például a minap a Fészekben lezajló előadóestjén átszellemülten kellett végigcsókolnia öt szereplőtársa közül négyet (az ötödik férfi volt), valamint az est szemrevaló háziasszonyát és zongorakísérőnőjét. Feladatát példásan oldotta meg, írhatnám csókkritikámban, nyelvileg igazán nagyszerű volt, kár, hogy csók közben nem énekelt, mintha túlságosan is belemerült volna a dallamtalan prózai gyönyörűségekbe. *Kalocsai Zsuzsával* például oly művészien tapadtak egymás szájához, hogy egynémely néző már-már azt hihette, csakis huszármetszéssel lehet őket kettéválasztani. A levegőben lógó huszárveszély azonban elmúlt, mindössze némi rúzsfoltot talált a bonvivánarcon a másik Zsuzsa, a *Kovács*, s menten gondoskodott róla, hogy eltüntesse, majd a saját rúzsával felülcsókolja: két folt közül mindig a Kovácsabb az igazi. Aztán jött *Iván Ildikó*, utána *Pitti Katalin*; újabb és újabb operettes rúzsfoltátlényegülés szemtanúja lehetett a nagyérdemű, amely önfeledten tombolt a nagyszerű bonvivánteljesítménynek. Nekem is megfordult a fejemben, milyen remek dolog a bonvivánság: az operettben ugyan mindenki énekel, de csak őelegánciája fakad lépten-nyomon csókra; másnak ettől elakad, neki megjön a hangja. Úgy látszik, ki kell énekelnie magából az érzelmeit, máskülönben az operett elsekszpíresedne, s akkor a mosoly országából elmehet mindenki abba a szép nagy rómeóba júliázni...

– Mi kell ahhoz, hogy valakiből jó bonviván legyen?

– Azt hiszem, illúziót kell tudnia kelteni maga iránt.

– Vagyis valami olyasmit kell elhitetnie magáról, amire valójában nem is képes?

– Szó sincs róla! A bonviván mindenre képes. De csakis este héttől tízig, amíg az előadás tart.

– S utána?

– Épp olyan ember, mint a többi.

– Te például milyen ember vagy?

– Mint a többi.

– Csak egy kicsit más. A többi általában nem tud szépen énekelni, nincs gyönyörű hangja, nem színpadon éli le az életét, s ha netán csókra vetemedik, inkább négyszemközt, mintsem zsúfolt nézőtér előtt, nem igaz?

– De. Én is kilógok a családomból: apám optikus, anyám adminisztrátor, a testvérem autószerelő, csak én tévedtem a színpadra.

– Véletlenül?

– Nem is tudom. Énekelni mindig szerettem, bár nem voltak rózsaszínű terveim. Táncdalénekléstanultam *Ákos Stefinél, Gyarmati Istvánnál*, öt évig szerepeltem az éjszakában. Aztán elegem lett a cigányéletből. A barátaim értették meg velem: a hangomban több fantázia van, próbálkozzam valami igényesebbel. Három évig szerepeltem a Fővárosi Operett kórusában, közben *Raskó Magdánál* ismerkedtem a komolyabb énekléssel. Ő ösztönzött, hogy menjek vidéki színházhoz próbát énekelni. Pécsett és Szegeden is sikerrel próbáztam, s végül a Tisza-parti színházat választottam. Két évet töltöttem ott, prózától operáig mindent játszottam; ez volt az én főiskolám.

– Hogyan kerültél vissza Pestre?

– Megintcsak véletlenül. A Víg özvegyet játszották a Margitszigeten, *Leblanc Győzőt* baleset érte, s a művészeti főtitkár engem javasolt meghallgatásra. Bízott bennem: tudom őt helyettesíteni. *Seregi László* az egyik délelőtt a Városmajorban áldását adta rám, este már a szigeten próbáltam Rosion szerepét. Nem sokkal később pedig szerződést kínált az Operett Színház, de csak vendégszereplést vállalhattam, mert akkor már aláírtam újabb szegedi szerződésemet.

– S nem jött megint a véletlen?

– Dehogyisnem. Nemsokára be kellett ugranom a budapesti Csárdáskirálynőbe, majd a Leányvásárban már „rendes" vendégként léptem föl. Ennek köszönhetően a következő évadot már a pesti társulat tagjaként kezdtem. Azóta tizenhárom év telt el, s eljátszottam az operettbirodalom legnagyszerűbb bonvivánszerepeit.

– Akkor most nyilván boldog vagy.

– Először is: én még soha nem voltam elégedett magammal. Másodszor: nem szeretném szemellenzős módon kizárólag önmagamat látni. Nem hagyhatom figyelmen kívül, hogy nálunk az operett ma éppoly lenézettségnek „örvend", mint rendszerváltozás előtt.

– Csakhogy régen a hivatalos politika kezelte le a műfajt, napjainkban viszont az állam nem ártja magát színházi dolgokba.

– A lényeg: magunkra hagyatottak vagyunk, egyre kevesebb támogatást kapunk, mintha az operett nem is a magyar kultúra része volna. Pedig olyan nyolcéves külföldi sikersorozat van mögöttünk, amelyhez hasonlót egyetlen magyar színház sem ért el. Nem csupán évről évre ismétlődő müncheni vendégszereplésünk tanúskodik róla; bennünket Zürichtől Párizsig mindenütt szívesen látnak. Jó volna, ha ezt a Nagymező utcában is jobban éreznénk...

Veszprémi Miklós

SZOLNAY SÁNDOR

Új művészet

1996/ jún

19.o.

bátrabb-és világosabb célkitüzések
óiratok keretein belül és kivül s
yájunkra, ha Tanár Ur, kinek sze-
avehető csoport megbizik, néha
venne megbeszéléseinkben. Nem tu-
erre vonatkozólag Hatvany Lajossal;
tt Budapestre s még nem beszéltem
értesitene arról, remélhetjük-e,
estre. Mondanom sem kell, hogy ál-
nyét tudni azokról a kérdésekről,
n s hogy mindentől függetlenül na-
egyszer kéziratot is kapnánk Öntől

ecsüléssel hive
us Pál

„Minden magyar felelős
minden magyarért"
Szabó Dezső

ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY

VÁRMEGYE GALÉRIA

H-1052 Budapest, V. Vármegye utca 11.
Telefon: 118-8148
1675 Budapest Pf. 133
MNB 217-98089-5421

A kiállítás megtekinthető:
1994. május 26-tól augusztus 20-ig

Nyitva:
kedd – szerda – csütörtök – péntek
10 – 18 óráig

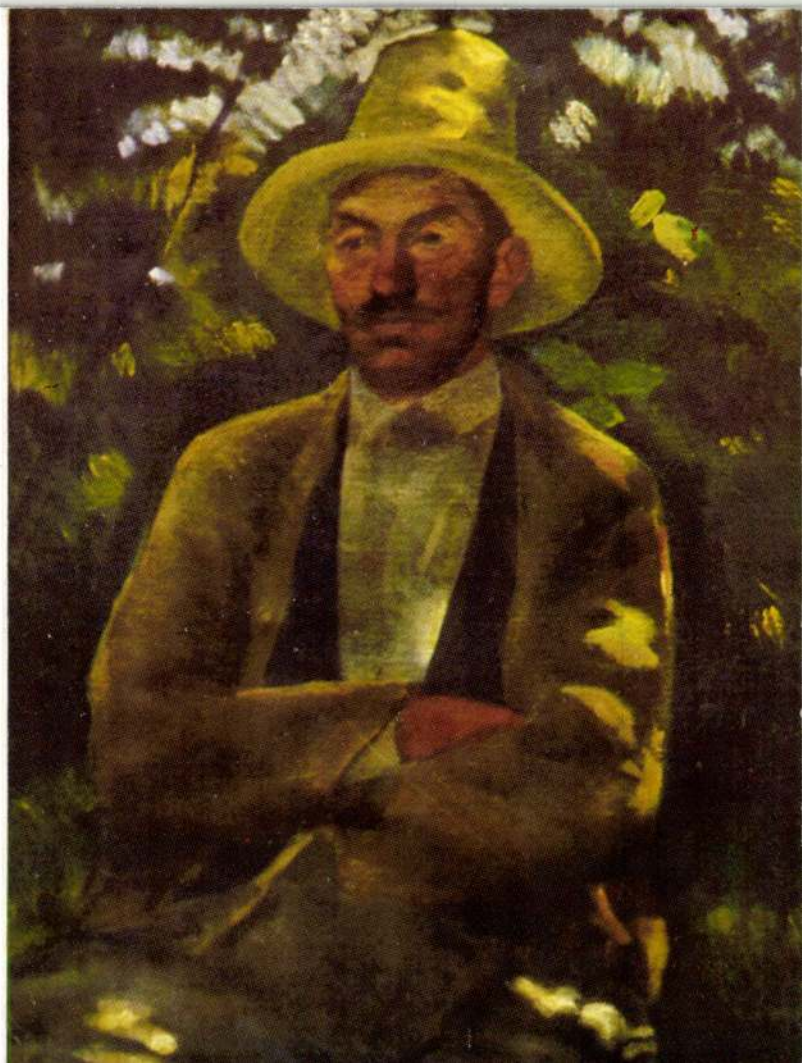

Szolnay Sándr: Önarckép, 1924

ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY
H-1052 Budapest, V. Vármegye utca 11. 1675 Budapest Pf. 133 MNB 217-98089-5421

AZ ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY

Vármegye **G**aléria
1052 Budapest, Vármegye utca 11.

Szeretettel meghívja

Szolnay Sándor

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK

megnyitójára
1994. május 26-án 17 órakor

A kiállítást megnyitja:
TEMPFLI József
nagyváradi megyés püspök

Közreműködik:
Ferencz Éva
előadóművész

Szolnay Sanda

MŰSOR · 1994. március 12.

10.30: Szerelemhajó – am. filmsor.
11.25: Bonanza – am. westernsor.
12.20: Fiatal és nyugtalan – am. sor.
13.15: Szerencsekerék – nyereményes játékshow
14.00: Szerelemhajó – am. filmsor.
15.00: Szomszédok – ausztr. családsor.
15.30: Alf – am. vígjátéksor.
16.00: Bonanza – am. westernsor.
17.00: Űrszekerek – sci-fi-sor.
18.00: 5x5
19.00: Mindent vagy semmit
20.00: Hírek
20.19: Sport
20.30: Szerencsekerék – nyereményes játékshow
21.15: A hegyi orvos – ném. családsor.
22.15: Egy bajor Rügen szigetén
23.10: Hunter – am. krimisor.
24.00: Újdonságok és történetek
0.55: Űrszekerek – sci-fi-sor.

A KOLOZSVÁRI RÁDIÓ MAGYAR NYELVŰ MŰSORA

8.00–10.00: Jó reggelt! – zenés tájékoztató műsor. Hírek, tudósítások; A nap verse; Szemle; Mezőgazdasági műsor; Sport és muzsika; Kedvelt melódiák.
18.00–20.00: Nap-óra. Zenés riportműsor; Kedvenc lemezeim. Grieg: „Lírikus szvitt"; Lelkigondozás. Dr. Tapolyai Mihály kabinetje.

A KOSSUTH RÁDIÓ MŰSORÁBÓL AJÁNLJUK

12.05: Új mandátumra várva
13.20: Kontinensek, szántóföldek
13.05: Népénekek
14.05: Nemzetközi vallási híradó
14.30: A görög katolikus egyház félórája
15.55: Első közlés
16.05: Kerengő
16.45: Beszélni nehéz
16.55: Cégér
17.10: Művészlemezek
18.25: Eco-mix
19.20: A megénekelt Kossuth
20.40: Határsértés Árkádiában
22.07: A kőszívű ember fiai – Jókai Mór regénye
22.30: Költők Petőfiről
23.30: Bíborosok Pannonhalmán

KEDD

MÁRCIUS 15.

RTV 1

7.00: Tévématiné
10.00: Hírek
10.05: Naptár
10.30: Francia nyelvlecke
11.00: Videolexikon
11.30: Akiket megmentett a csengő –
19.30: Nonkonformisták műsora
20.00: ZDF – Német nyelvű híradó
20.20: Rajzfilmek
20.50: Férfi kosárlabda
22.45: Credo

DUNA TV

10.55: Helyszíni közvetítés a Kossuth térről
12.00: Történelmi, nemzeti megemlékezés a Múzeum-kertben
14.00: Koszorúzás a Petőfi-szobornál
14.30: A forradalmak kora és Magyarország
15.05: Emlékek a magyar szabadságharcról
15.25: Föltámadott a tenger – magy. f.
17.00: Hírmondó
17.30: Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus
17.55: „1848, te csillag"
18.35: Magyar népmesék
19.10: Bánk bán – tévéf.
21.40: Illyés Gyula: Fáklyaláng
22.00: Híradó
22.40: Petőfi '73 – magy. f.

MAGYAR TV

9.20: Ahol a folyó eltűnik – ang. f.
10.21: „Fényesebb a láncnál a kard..."
10.45: Naptár
10.55: Ünnepköszöntő
11.35: Tükör
11.45: Nemzeti dal
11.55: Ünnepköszöntő
13.00: Déli harangszó
13.15: Ünnepköszöntő
14.30: Társulatépítéstől a színháznyitásig
14.55: Újra látjuk a magyarok bejövetelét
15.30: Zászlók
15.40: „A falut Tardonának hítták..."
16.20: Ünnepköszöntő
16.30: Beszélgetés Antall József miniszterelnökkel
16.57: Ünnepköszöntő
17.10: Álljunk meg egy szóra!
17.20: Liszt: II. magyar rapszódia
17.35: Válogatás a Magyar Televízió Archívumából. A lámpás – magy. f.
19.10: hANGOLka
19.25: Cimbora
19.58: „Veletek vagyok mindennap..."
20.13: Égből pottyant mesék
20.30: Híradó
21.15: Özvegy és leánya – tévéf.
22.05: Kossuth Lajos (1802–1894)
23.00: Örökölt kísértések – fr.–spany.–ném. sor.
23.50: TS – Sportvarázs

MAGYAR TV 2

9.20: Irodalom
9.40: Kamasztükör
9.40: Dinasztia
10.40: Harang, könny és gyertya
12.30: Más világ
13.00: Bill Cosby-show
13.30: Scarecrow és Mrs. King
14.25: Dinasztia
15.25: Hardcastle és McCormick – am. akcióf.-sor.
16.25: Három dundi nővér
16.55: Igazi boszorkányság – am. sor.
17.25: Flinstone család – sor.
17.55: Simpsonék – sor.
18.25: Batman – sor.
18.50: Tapsi Hapsi
18.55: Parker Lewis – am. vígjátéksor.
19.25: Szárnyak – am. sor.
19.55: Más világ
20.25: Bill Cosby-show
21.15: Halálos repülés – am. f.
23.05: Riporterek – Magazin

RTL PLUS

8.00: Halló, Európa – jó reggelt, Németország!
10.00: Vészhelyzet
11.00: Gazdag és szép – am. családsor.
11.30: Hétköznapjaink
12.30: Családi párbaj – vetélkedő
13.30: A Springfield-sztori – am. családsor.
14.20: Kalifornia klán – am. családsor.
15.10: Gyilkosság a hobbija – am. krimisor.
16.00: Ilona Christen – talkshow
17.00: Hans Meiser – kerekasztal-beszélgetés
18.00: Ki itt a főnök? – am. vígjátéksor.
18.30: Borzasztó kedves család – am. családsor.
19.00: Családi kötelék – am. sor.
20.10: Robbanékony – Magazin
20.40: Jó idők, rossz idők – német családsor.
21.15: Columbo – am. krimisor.
23.10: Quincy – am. krimisor.
0.10: Gottschalk-show

SAT.1

7.00: Jó reggelt a SAT 1-gyel!
10.00: Alf – am. vígjátéksor.
10.30: Szerelemhajó
11.25: Bonanza – am. westernsor.
12.20: Fiatal és nyugtalan – am. szórakoztató sor.
13.15: Szerencsekerék – nyereményes játékshow
14.00: Szerelemhajó – am. sor.
15.00: Szomszédok – ausztrál családsor.
15.30: Alf – am. vígjátéksor.
16.00: Bonanza – am. westernsor.
17.00: Űrszekerek – sci-fi
19.00: Mindent vagy semmit – játék
21.00: Élő sportközvetítés
23.15: Tiltakozás

Szolnay

Az idei év legkiemelkedőbb képzőművészeti eseménye a Szolnay emlékkiállítás. A Művészeti Múzeum Király utcai részlegének emeleti termeiben kiállított hetven festmény érzékletes képet nyújt a festő művészi pályájának alakulásáról, a különböző életszakaszok alkotási sajátosságairól. Az emlékkiállítás anyaga a kolozsvári, marosvásárhelyi és nagyváradi múzeumokból, valamint magángyűjteményekből származik. A Barabás Miklós Céh első nagyszabású rendezvénye, a Szolnay kiállítás, megérdemelten örvend rendkívüli népszerűségnek.

Az alábbiakban a kolozsvári Művészeti Múzeum igazgatónőjének, dr. Livia Drăgoi művészettörténésznek Szolnay Sándor életéről és munkásságáról írott tanulmányából idézünk.

Krizantémok fekete csíkos szőttessel
Szabó Tamás felvétele

[...] Szolnay Sándor egész életére elkötelezte magát egy olyan festészet mellett, amely a természetet és a létezés egészét ragadja meg anélkül, hogy az ábrázolásmódját iskolák vagy mesterek közvetlen módon befolyásolták volna. Szenvedélyes elszántsággal ábrázolta a konkrét, érzékelhető valóságot, de kitartóan kereste az azt felépítő elemeket, igazi egyensúlyt akart teremteni a külső és a belső valóság, az én és a világ, a valóságos és a tudati alkotás között. Ez az ábrázolásmód meghatározza látásmódjának belső összefüggéseit, alkotó művészetének kiteljesedését, mely korszakokra osztható ugyan, de egészét tekintve figyelemreméltóan eredeti életmű.

1921-ben, a Collegium Artificum Transylvanicorumon történt bemutatkozásakor, de különösen a nagybányai korszakában, amely rövid megszakításokkal 1921-től 1927-ig tartott, művészetében erősen érvényesül Cézanne-nak, a modern festészet megteremtőjének a hatása. Látásmódja megőrzi az érzékelés rendkívüli élességét, innen ered a formák konkrét, látható, tapintható volta. [...]

Az 1927–1930-ig terjedő években, Kolozsváron megtelepedve igen sok arcképet festett. Modelljei legtöbbször a saját baráti köréhez tartozó intellektuelek. A festő nem annyira arra törekszik, hogy a kép hasonlítson a modellhez, mint inkább a jellem, a belső világ láttatására, úgy, ahogyan arról a személyiség önkéntelenül is vall. A határozott körvonalak, amelyeket a vászon szimmetriai középpontjához képest mindig kissé ferdén helyez el, a hallucináció erejével uralkodnak el az irreálissá váló térben, a rendkívüli erejű megjelenítés a drámai feszültség forrásává válik. A színeire bontott fény kihangsúlyozza a figurá egyes részeit és a kezeket, feszültebbé, befele figyelővé teszi a kifejezést. A kompozíció monumentális, a formák egymásra épülnek, a színek súlyosak, tömörek, sötétek.

1930 után Szolnay érdeklődése egyre inkább a táj és a virágcsendélet felé fordul, bár nem mond végképp búcsút az arcképfestésnek, sőt, egyre több önarcképet fest. Ebben a időszakban képei mind derűsebbekké válnak, élénk, meleg, tiszta színekkel telik meg a vászon, ezek a színek azonban, melyek erejükkel és koncentráltságukkal a „fauve"-ra emlékeztetnek, továbbra is a belső feszültség hordozói, kifejezői maradnak.

1937 és 1939 között Enyeden, Segesváron, Székelykeresztúron fest tájképeket és csendéleteket. Egyik legtermékenyebb időszaka ez. Élete lázas örömmel olvad összse egy kedélyes, festői szépségű univerzummal, melynek varázsát tovább növelik a gyermekkori emlékek. Mindez a színek váratlan bőségét eredményezi. Finom, csaknem légies ecsetvonásokkal fest, élet, lüktetés, ragyogás, fény jellemzi a képeit.

Életének és alkotásának utolsó évtizedében is a fény marad képeinek legfontosabb alkotó eleme, csak éppen anyagszerűbbé, szilárdabbá válik. Már nem áttetsző, lüktető ragyogás, hanem fojtott, csaknem fájdalmasan nyomasztó feszültség. A festőt továbbra is a látvány maga érdekli, a „motivum", de most már úgy tűnik, nem annak sokrétűségét akarja visszaadni, hanem a tulajdon művészi elveit szeretné igazolni. Betegsége helyhez köti, így újra meg újra megfesti azt, amit műterme ablakából lát, a virágokat, a tulajdon arcképét, háttérben a környezetet alkotó tárgyakkal, könyvekkel, szobrocskákkal. A világos kompozíció a lényeget kifejező természetes formákra épül. A színek erős érzelmi töltést hordoznak, a tónusok csaknem eltűnnek. A művész feláldozza a színskálát, de nem a színt magát, sőt, ellenkezőleg, összeolvasztja a színárnyalatokat. A korábban nyugtalan, lázas ecsetkezelés tömörré válik, a határozott vonalú színek éltetik és ezek fejezik ki a művész nyugtalan és nyugtalanító, fájdalmasan valóságos életérzéseit.

Így teljesedik ki egy rendkívüli művész és egy kivételes művészi pálya, önnön törvényeinek megfelelően, úgy, ahogyan már 1936-ban megjósolta Vili Beneš, a jeles műkritikus:

„Szolnay egyedülálló személyisége az erdélyi képzőművészetnek. Nem tartozik sehova, nem osztályozható. Egyformán távol áll Nagybányától, Budapesttől vagy Bukaresttől... Nem forradalmi, de nem is hagyományos. A dolgok lényegét ragadja meg. Egy Szolnay-képen együtt él a világ minden színe. Az örök és egyetemes kromatika hordozója."

Dr. Livia Drăgoi

96.

96.◄
Perlrott Csaba Vilmos (1880-1955)

Testvérek
Tempera, papír 68 x 50 cm
Jelezve jobbra lent: Perlrott Csaba, 935 NB.
Kikiáltási ár: 550 000 Ft

97.

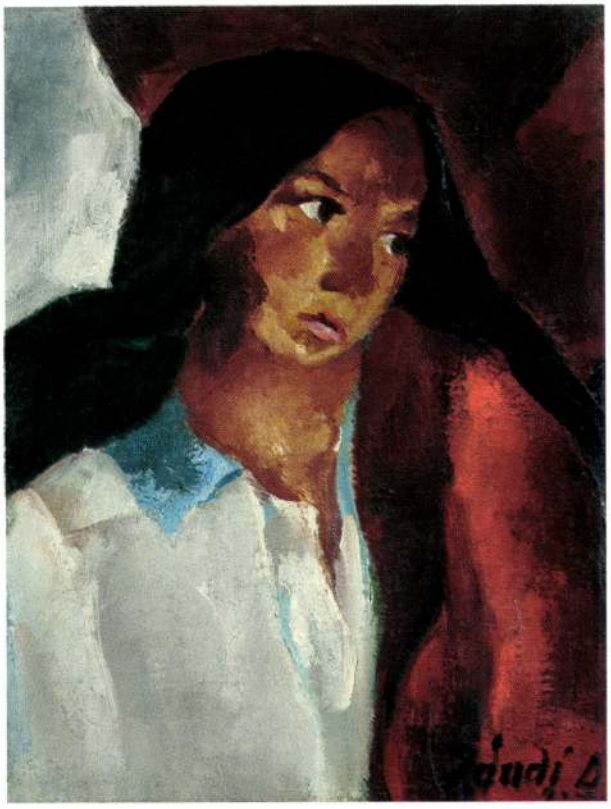

97.◄
Jándi Dávid (1893-1944)

Merengő
Olaj, vászon 52,5 x 40 cm
Jelezve jobbra lent: Jándi D.
Kikiáltási ár: 260 000 Ft

SZOLNAY SÁNDOR

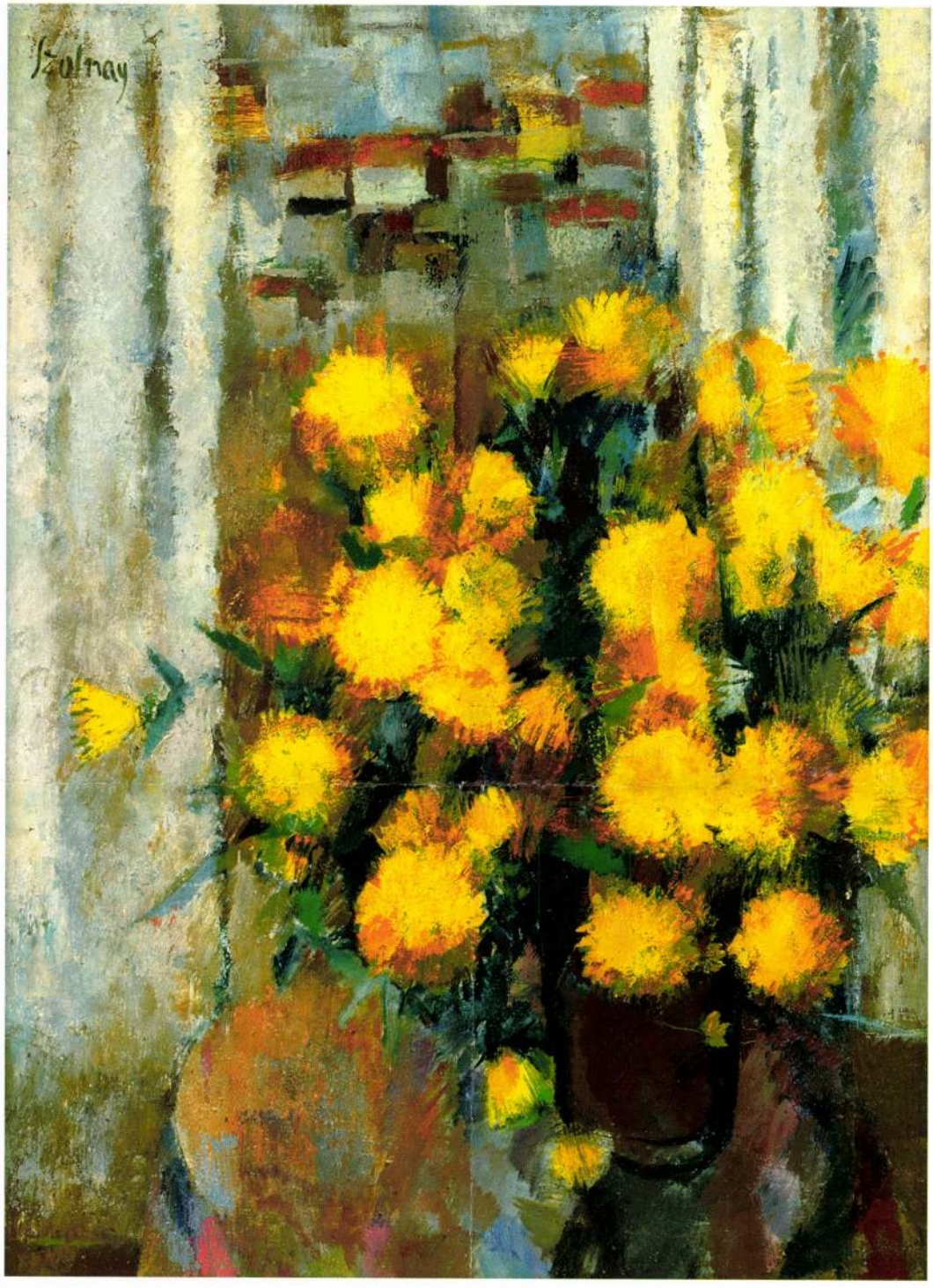

95. ▲
Szolnay Sándor (1893-1950)

Krizantémok az ablak előtt
Olaj, vászon 80 x 60 cm
Jelezve balra fent: Szolnay
Kikiáltási ár: 250 000 Ft

SZOLNAY SÁNDOR

Szolnay

MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ CLUJ

1893 — 1950

EXPOZIȚIE COMEMORATIVĂ
EMLÉKKIÁLLÍTÁS
EXPOSITION COMAMORATIVE

FEBRUARIE—MARTIE 1994. SECȚIA DONAȚII STR. I.C. BRĂTIANU 22 . DESCHIS ZILNIC ÎNTRE O RELE 10—17 (LUNI ÎNCHIS)

Natură statică cu flori de clopoțel — Csendélet harangvirággal — Stilleben mit Glockenblumen — 1939 — Ulei pe pînză — Olaj vászonra — 650 x 480

MUZEUL NAŢIONAL DE ARTĂ CLUJ
EXPOZIŢIE COMEMORATIVĂ SZOLNAY SÁNDOR EMLÉKKIÁLLÍTÁS
februarie-martie 1994 február-március

CATALOG - MŰTÁRGYMUTATÓ

1926. **VERDE DIN FEREASTRĂ**
TÁJ AZ ABLAKBÓL
u.p.-o.v.68x85 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1926. **CASE PE MALUL SĂSARULUI**
HÁZAK A ZAZAR PARTJÁN
u.p.-o.v.74x95 cm
col. M.A.TG-Mureşgy.

1926. **NUD DE BĂIAT**
FEKVŐ AKT
u.p.-o.v.74x95 cm
col. M.A.TG-Mureşgy.

- **MUNŢI LA BAIA MARE**
NAGYBÁNYAI TÁJ
u.p.-o.v.47x57 cm
col. M.Ţ.C.Oradea gy.

1927. **PEISAJ DIN BAIA MARE**
NAGYBÁNYAI TÁJ
u.p.-o.v.47x57 cm
col. M.Ţ.C.Oradea gy.

1927. **NATURĂ STATICĂ**
CSENDÉLET ABLAKBAN
u.p.-o.v.58x43 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

1927. **PRIMĂVARĂ LA BAIA MARE**
NAGYBÁNYAI TAVASZ
u.p.-o.v.57x63 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

1932. **Portretul scriitorului TAMÁSI ÁRON arcképe**
u.p.-o.v.81x65 cm
col. dr. Balogh Edgár gy.

- **COSAŞI ŞI FLOAREA SOARELUI**
NAPRAFORGÓS TÁJ
u.p.-o.v.66x78 cm
col. Dáné Tibor gy.

1929. **POD ÎN CONSTRUCŢIE**
ÉPÜLŐ HÍD
u.p.-o.v.60x70 cm
col. Balázs Péter gy.

1930. **Portretul lui KIBÉDI SÁNDOR arcképe**
u.p.-o.v.81x66 cm
col. M.Ţ.C.Oradeagy.

1930. **PORTRET**
ARCKÉP
u.pl.-o.f.49x38 cm
col. Kallós József gy.

1931. **PORTRET**
ARCKÉP
u.pl.-o.f.61x56 cm
col. Horák József gy.

1932. **AUTOPORTRET CU TICHIE**
ÖNARCKÉP CSÍKOS SAPKÁVAL
u.p.-o.v.40x20 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

- **AUTOPORTRET CU FLOAREA SOARELUI**
ÖNARCKÉP NAPRAFORGÓVAL
u.p.-o.v.81x65 cm
col. Dajbukát Ferenc gy.

1937. **PEISAJ CU VII**
ENYEDI SZŐLŐK
u.p.-o.v.60x67 cm
col. Andrásy Zoltán gy.

1933. **AUTOPORTRET**
ÖNARCKÉP
u.p.-o.v.92x72 cm
col. Dáné T. Kálmán gy.

1933. **FLORI**
VIRÁGOK
u.p.-o.v.50x39 cm
col. Dr. Dan Argintaru gy.

1933. **Portretul pictorului TASSO MARCHINI festőművész arcképe**
pastel-pasztell 50x42
col. Dr. Negoiţă Lăptoiu gy.

1934. **Portretul scriitorului KOVÁTS JÓZSEF arcképe**
u.p.-o.v.78x68 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

- **PEISAJ CLUJAN**
KOLOZSVÁRI LÁTKÉP
u.pl.-o.f.60x74 cm
col. Feszt László gy.

1935. **FLORI**
VIRÁGOK
u.p.-o.v.46x37 cm
col. Dr. Dan Argintaru gy.

1935. **GRETE**
u.p.-o.v.78x68 cm
col. Neagoş Magda gy.

1935. **FLORI ŞI STRUGURI**
VIRÁGOK ÉS SZŐLŐ
u.p.-o.v.61x46 cm
col. Remus Pop gy.

1936. **TUFĂNELE ÎN FEREASTRĂ**
KRIZANTÉMOK AZ ABLAKBAN
u.p.-o.v.74x65 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1937. **VEDERE DIN AIUD**
ENYEDI RÉSZLET
u.p.-o.v.52x65 cm
col. Neagoş Magda gy.

1937. **LALELE**
TULIPÁNOK
u.p.-o.v.65x54 cm
col. Halmos György gy.

1937. **AUTOPORTRET CU PENSULE**
ÖNARCKÉP ECSETEKKEL
u.p.-o.v.78x68 cm
col. M.N.A.Cluj gyűjteménye

1937. **COPIL CULCAT**
FEKVŐ GYERMEK
u.p.-o.v.66x59 cm
col. Irsay József gy.

1938. **FLORI PE FOND ALBASTRU**
VIRÁGCSENDÉLET KÉK HÁTTÉRREL
u.pl.-o.f.50x40 cm
col. Dana şi Cornel Ţăranu gy.

1938. **TURNUL OROLOGIULUI DIN SIGHIŞOARA**
A SEGESVÁRI ÓRATORONY
u.p.-o.v.73x65 cm
col. Dr. Dajbukát Ferenc gy.

1938. **LALELE ÎN CANĂ**
TULIPÁNOK VÁZÁBAN
u.p.-o.v.62x50 cm
col. Éva Pamfil gy.

1938. **Portretul sculptorului ION VLASIU szobrász arcképe**
u.p.-o.v.74x65 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

1939. **NATURĂ STATICĂ CU TUFĂNELE PE MASĂ ALBASTRĂ - KRIZANTÉMOK KÉK ASZTALON**
u.p.-o.v.71x65 cm
col. Bajor Ella gy.

1939. **SPRE CETATE, PRIMĂVARA**
A VÁRTEMPLOM FELÉ, TAVASSZAL
u.p.-o.v.65x74 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1939. **NATURĂ STATICĂ CU FLORI DE CLOPOŢEI**
CSENDÉLET HARANGVIRÁGGAL
u.p.-o.v.65x48 cm
col. Fodor Zsolt gy.

1940. **PLATANUL ÎNZĂPEZIT**
BEHAVAZOTT PLATÁNFA
u.pl.-o.f.67x58 cm
col. Dana şi Cornel Ţăranu gy.

1940. **CASTANI ÎNFLORIŢI**
VIRÁGZÓ GESZTENYEFÁK
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. Márkos Éva gy.

1941. **LA ADUNATUL FÂNULUI**
SZÉNAGYÜJTÉS
u.p.-o.v.70x79 cm
col. Irsay József gy.

1942. **PEISAJ DE IARNĂ**
TÉLI TÁJKÉP
u.p.-o.v.70x60 cm
col. M.A.Tg-Mureş gy.

1944. **SEPTEMBRIE**
SZEPTEMBER
u.pl.-o.f.68x64 cm
col. Irsay József gy.

1944. **PEISAJ DIN PARC**
SÉTATÉRI RÉSZLET
u.p.-o.v.56x48 cm
col. Asztalos I. gy.

1944. **SOARE DE TOAMNĂ**
ŐSZI NAPSÜTÉS
u.pl.-o.f.60x65 cm
col. Dr.Balogh Edgár gy.

1945. **FEMEIE ÎN PORT POPULAR**
JUDIT, A KALOTASZEGI LÁNY u.pl.-o.f.66x62cm
col. Dáné T.Kálmán gy.

1945. **PEISAJ DE TOAMNĂ**
ŐSZ II.
u.p.-o.v.61x82 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1945. **PRIMĂVARĂ**
TAVASZI TÁJ
u.p.-o.v.57x64 cm
col. Murádin Jenő gy.

1946. **ZI DE VARĂ**
NYÁRI NAP
n.carton-olaj karton 58x47 cm
col. Irsay József gy.

1946. **PEISAJ DE IARNĂ**
(DEZGHEŢ) - OLVADÁS
u.l.-o.f.66x51 cm
col. Benczédi Sándor gy.

1946. **NINSOARE**
HAVAZÁS
u.l.-o.f.67x52 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1946. **FLORI**
VIRÁGOK
u.p.-o.v.50x 45 cm
col. Jancsó Miklós gy.

1946. **SOARE DE IARNĂ**
TÉLI NAP
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1946. **BRAZI ÎN ZĂPADĂ**
FENYŐK A HÓBAN
u.p.-o.v.56x48 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1947. **STRADĂ CU COPACI**
FÁK ÉS HÁZAK
u.pl.-o.f.67x52 cm
col. Bodoni János gy.

COPII ÎN IARBĂ
GYERMEKEK A FŰBEN
u.pl.-o.f.66x51 cm
col. Irsay József gy.

1947. **LALELE - TULIPÁNOK**
ulei pe carton-olaj karton 57x47 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

1947. **PRIMĂVARĂ**
TAVASZ
u.p.-o.v.80x85 cm
col. Abodi Nagy Béla gy.

1947. **ADUNATUL FRUNZELOR**
LEVÉLGYŰJTÉS
u.pl.-o.f.66x52 cm
col. Dáné Tibor gy.

1947. **LALELE**
TULIPÁNOK
u.pl.-o.f.66x60 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1948. **PEISAJ DIN PARC**
SÉTATÉRI TÁJ
u.pl.-o.f.75x61 cm
Col. M.N.A.Cluj gy.

1948. **NATURĂ STATICĂ CU LALELE ŞI PERNE**
TULIPÁNOK PÁRNÁVAL
u.pl.-o.f.65x63 cm
col. Dáné Károly gy.

PEISAJ
TÁJKÉP
u.p.-o.f.60x65 cm
col. Vetro Mária gy.

1949. **PARCUL ÎNFLORIT**
A VIRÁGOS SÉTATÉR
u.carton-o.karton 47x58 cm
col. Heim Péter gy.

1949. **GLADIOLE**
KARDVIRÁGOK
u.pl.-o.f.66x63 cm
col. Irsay József gy.

1949. **TOAMNĂ TIMPURIE**
KORA ŐSZ
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. Márkos Éva gy.

1949. **AUTOPORTRET**
ÖNARCKÉP
u.pl.-o.f.97x103 cm
col. M.N.A.Cluj gy.

1949. **CASTANI ÎNFLORIŢI**
VIRÁGZÓ GESZTENYE FÁK
u.pl.-o.f.68x55 cm
col. Irsay József gy.

1949. **NATURĂ STATICĂ CU FLORI**
CSENDÉLET VIRÁGGAL
u.pl.-o.f.66x62 cm
col.M.N.A.Cluj gy.

1949. **VAZĂ VERDE**
A ZÖLD VÁZA
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. Dáné T. Kálmán gy.

1949. **NATURĂ STATICĂ CU FLOX-VIRÁGCSENDÉLET**
u.p.-o.f.66x62 cm
col. Irsay József gy.

1949. **PEISAJ (PARC)**
A SÉTATÉR
u.pl.-o.f.66x62 cm
col. M.A.TG-Mureş gy.

Prescurtări:
u.p. - ulei pe pânză
u.pl. - ulei pe placaj
col. - colecţia

Rövidítések:
o.v. - olaj,vászon
o.f. - olaj, falemez
gy. - gyűjteménye

M.N.A.Cluj- Muzeul Naţional de Artă Cluj - Nemzeti Szépművészeti Múzeum - Kolozsvár
M.A.Tg-Mureş- Muzeul de Artă Tg-Mureş - Szépművészeti Múzeum - Marosvásárhely
M.Ţ.C.Oradea- Muzeul Ţării Crişurilor Oradea - A Körösvidék Múzeuma - Nagyvárad

La comemorarea a o sută de ani de la naşterea pictorului Szolnay Sándor beneficiem (datorită retrospectivelor organizate în anii 1958 şi 1971 de către Muzeul de Artă Cluj) de o cunoaştere aproape exhaustivă a operei sale; beneficiem, de asemeni, de pertinente studii monografice care i-au fost dedicate în ultimele două decenii, precum şi de o cunoaştere bogată a spaţiului cultural din epoca în care el şi-a desfăşurat activitatea. Ne aflăm la o distanţă în timp care favorizează obiectivitatea necesară pentru a aprecia, atît statura impunătoare a pictorului, implicat, printre marii animatori, în mai toate iniţiativele şi evenimentele vieţii artistice din Transilvania perioadei interbelice, cît şi valoarea de excepţie a artei sale, autentic originală.

A privi natura şi întreaga existenţă fără prejudecăţi inoculate de şcoli sau de „meşteri" direcţi, cu o pasiune statornică pentru concretetea lumii sensibile, dar şi cu o căutare consecventă de realizare a ritmurilor ei constructive, a stabili un echilibru viu între realitatea interioară şi cea exterioară, între eu şi lume, între creaţia realităţii şi creaţia conştiinţei, iată „programul" de o viaţă al artei lui Szolnay Sándor, program care determină coerenţa interioară a viziunii, creşterea operei artistului, ce se împlineşte prin etape distincte, dar de o remarcabilă organicitate a ansamblului.

Pictura de debut (1921 — Collegium Artificum Transsylvanicorum) şi cu deosebire creaţia sa din perioada băimăreană (cu intermitenţe, 1921-1927) dezvăluie un adevărat cult pentru marele renovator al picturii moderne, Cézanne. Viziunea păstrează încărcătura senzuală a unei percepţii de mare acuitate, de unde şi intensificarea concretului vizual şi tactil al formelor, dar se orientează semnificativ spre potenţarea formei expresive şi spre sinteza între volumele (de un geometrism sobru, construite prin modularea unei culori pure, menţinută cu obstinaţie într-o gamă rece) şi ritmurile structive ale imaginii, demers care imprimă spaţiului compoziţional o particulară energie haptică şi vitalitate.

Aceeaşi energie conţinută, proprie temperamentului artistului, vitalizează portretele ce domină caracteristic perioada următoare (1927-1930), cînd artistul se stabileşte la Cluj. Modele îi sînt cel mai adesea personalităţi de aleasă ţinută intelectuală din anturajul său permanent. Pictorul este preocupat nu atît de abişnuita asemănare cu modelul, cît de sesizarea interiorităţii acestuia şi de esenţializarea caracterului, după cum se impune, nedeliberat şi transmiterea energică a unei stări de spirit personale. Siluetele, masive, amplasate constant dezaxat în raport cu centrul de simetrie al pînzei, se impun cu o forţă halucinatorie în spaţiul devenit ireal, al imaginii, savanta autoritate a punerii în pagină devenind ea însăşi un factor de tensiune dramatică. Accentuarea unor planuri ale figurii şi ale mîinilor prin lumina devenită spectrală conferă un plus de tensiune expresiei de concentrare introvertită, realizată prin arhitecturarea monumentală a compoziţiei, prin tectonica acuzată a formelor, prin modularea culorii menţinută cu gravitate într-o gamă ternă, întunecată.

După 1930, fără a abandona total portretistica (începînd de la această dată vor fi mai frecvente autoportretele artistului) Szolnay se concentrează asupra peisajului şi naturii statice cu flori. Paleta i se înseninează treptat, pe pînze apar şi culorile vii, calde, pure, dar culoarea, cu ecouri „fauve" în vehemenţa şi concentrarea ei, continuă să transmită aceeaşi definitorie tensiune interioară.

Peisajele şi naturile statice pictate între 1937 şi 1939 la Aiud, Sighişoara şi Cristur, aparţin unei perioade foarte fertile a activităţii sale. Fervoarea trăirii lirice în consubstanţialitatea cu un univers cordial, pitoresc, care vibrează şi datorită efluviilor unor nostalgice rememorări autobiografice, se materializează acum într-o culoare de o neaşteptată bogăţie şi complexitate a acordurilor contrastante; materia picturală subţiată, aproape diafană, este aşternută alert, cu o libertate frenetică a penelului. Vie, vibrantă, strălucitoare, lumina se impune drept adevăratul erou al imaginilor.

Şi în creaţiile realizate în ultimul său deceniu de activitate, lumina rămîne protagonista imaginilor, dar ea se solidifică, devine materie: nu transparenţă şi strălucire

mișcătoare, ci tensiune mocnită, aproape dureros de apăsătoare. Pictorul nu se lipsește nici acum de senzația vizuală directă: continuă să apeleze la „motiv", dar nu pentru a da varietate imaginației sale plastice (pictează consecvent doar cele două priveliști pe care i le oferă fereastra atelierului unde este imobilizat de boală, flori, precum și imaginea propriului chip în ambianța atelierului populat de obiectele mediului său: flori, cărți, cîteva opere de artă), ci pentru a-și confirma, parcă, propriile coordonate ale personalității artistice. Compozițiile, clare, se întemeiează pe expresivitatea esențială a ritmurilor formelor naturale devenite aproape semne definite prin incisive caligrame cromatice. Culoarea, înzestrată cu valoarea afectivă își reduce la maximum extensiunea tentelor: o simplificare a gamei fără sacrificarea culorii, ci, dimportivă, cu o remarcabilă concentrare a rezonanțelor ei; tușele nervoase, altădată așternute cu frenezie, se contopesc în tente aproape compacte, vitalizate de energia unor trasee colorate ce concretizează ritmurile dureros de vitale ale trăirilor emoționale neliniștite și neliniștitoare ale artistului. Se împlinește astfel o operă și o personalitate excepțională, pe coordonatele originale pe care, încă în 1936 le deslușea un excelent exeget, Vili Beneș: „În plastica ardeleană pictorul Szolnay formează o personalitate izolată. Nu se incadrează în nici un rînd, nu-l poți grupa în nici o castă. E străin de Baia Mare, de Budapesta sau de București... Nu-i nici revoluționar, și nici tradițional. Este în inima lucrurilor... Un tablou de Szolnay este o sinteză a vieții culorilor din lume. Este principiul cromaticii eterne și universale."

Dr. Livia Drăgoi
Directorul Muzeului Național de Artă
Cluj

Szolnay Sándor

1893-1993

Cîntecul claponilor de fontă anunța și pe laturile estice ale Europei programul unei arte moderne ancorate în prezentul epocii.

Uneori, personalități cu mare forță de sugestie au creat instituții pe care singure le reprezentau și a căror viață sau „cădere" a depins exclusiv de acestea. Exemplul cel mai elocvent îl reprezintă, în Ardeal, Kós Károly.

Deși pe o fișie mai îngustă decît precedentul, pictorul Szolnay Sándor, organizatorul artelor plastice, nu s-a dovedit a fi mai prejos ca personalitate. Cert este că Szolnay este un creator de școală. Deși niciodată nu i-a aparținut o catedră, discipol i-a fost o întreagă generație. Chiar și unii din aceia pe care i-a îndepărtat prin franchețe asprime sau verdicte nejustificate ori dure au ajuns să nu iasă de sub influența personalității sale. Szolnay n-a putut accepta două lucruri: diletantismul și lipsa de idei, prostia omenească. Din acest motiv și-a făcit destui dușmani.

Vocația sa nu poate fi înțeleasă dacă nu respirăm spiritualitatea epocii, spiritualitate pe care o emana ființa sa umană.

Personalitatea lui Szolnay este indisolubil legată de viața socială clocotitoare în al cărei centru mai adesea se afla el însuși. Din bogata sa corespondență, reiese o anume pretenție a sa, anume aceea că, după orele de muncă, să aibă posibilitatea de a purta discuții cu parteneri de ținută. Bolnav de plămîni, om care făcea puțină mișcare, era oarecum imobilizat, legat de spațiul său vital.

La mesele de societate din Hotelul New-York scriitori, redactori, filosofi de diferite orientări dominau discuțiile. În atelieriul de creație însă, aflat la etajul tipografiei „Minerva", atelier pe care îl împărțea cu Szervátiusz Jenő, în centrul discuțiilor se situau operele de artă — pictură și sculptură — și problemele de critică ale acestora. În această unică Arcadie intelectualii maghiari și români din Cluj, centrul spiritual al Ardealului, au

fost obișnuiții zilei. Cercul de prieteni l-a urmat pe Szolnay și atunci cînd acesta s-a mutat într-un alt atelier de creație, ajungînd, în final, la etajul sălii de expoziție din parc. Aici discuțiile de „limpezire" se purtau în jurul problemelor artei, ale creației, ale criticii și filosofiei artei. Nivelul acestora îl ilustrează creația lui Kováts József, scriitor și estetician. Acesta (cu prealabile studii filosofice) a devenit aici, în cercul lui Szolnay, cel mai autorizat și de seamă critic al artelor plastice din Ardealul vremii.

Începînd cu mijlocul deceniului doi și după războiul mondial Szolnay a fost personalitatea-cheie, determinantă a artelor plastice din Ardeal. El s-a impus atît de mult, încît nici o mișcare artistică, nici o inițiativă vizînd idealuri avangardiste n-a fost posibilă fără el. Acest fapt a devenit evident mai cu seamă atunci cînd, cu sprijinul Helikon-ului, s-a constituit breasla Barabás Miklós, societatea artiștilor plastici maghiari din Ardeal. Szolnay a fost secretarul și depozitarul obiectelor de artă ale breslei, cel mai important organizator al expozițiilor și evaluator artistic. S-a întîmplat însă adesea ca deciziile sale categorice să-l opună confraților de breslă. Aceasta este, se pare, atributul propriu oricărui conducător. Cert este că Szolnay și-a lăsat amprenta personalității sale pe tot ce s-a realizat în acest deceniu și jumătate în Ardeal pe tărîmul artelor.

În ce constă secretul atracției pe care o exercita personalitatea sa? În cultura sa, în aria sa informațională și în capacitatea sa organizatorică. Toate acestea avînd o acoperire estetică: modernitatea artei sale, noutatea pilduitoare a imaginilor create.

Ca student, Szolnay Sándor a renunțat la cariera de inginer în favoarea picturii. Studiile sale budapestane au fost întrerupte de primul război mondial și cei doi ani de prizonierat în Italia. Din Verona, Cassino, orașe ale monumentelor artistice italiene, n-a putut vedea nimic, doar bolta albastră a cerului mediteranian îi sugerau minunăția operelor artistice de pe aceste meleaguri.

Din cazematele lagărelor de prizonieri se întoarce bolnav, cu plămînii atacați. Călătoria sa de studii la Paris, pentru totdeauna amînată, relativa sa imobilitate le compnsează prin lectură, prin achiziționarea de albume și cărți de specialitate. Astfel ajunge să cunoască din izvoare indirecte realizările artei moderne. În ciuda acestui fapt, adesea știa mai bine ce se întîmplă în centrele europene ale artelor decît confrații săi cu călătorii în străinătate sau la Paris. Szolnay avea darul de a surprinde esențialul. L-a urmat pe cel mai bun maestru posibil, pe Cézanne, creatorul bazelor picturii secolului XX.

Dacă privim picturile sale de început, din anii 20, ne surprinde forța cu care transpar învățăturile lui Cézanne: elaborarea imaginii bazată pe structură, reținerii perspectivei culorilor, coloristica puternică și expresivă și starea de repaus total pe care o sugerează figurile sale, stare specifică în arta maestrului francez. Influența acestei învățături l-a însoțit pe Szolnay și mai tîrziu cînd locul creațiilor cu figuri umane, cu natură moartă și peisaje construită îl ia viziunea mult mai lirică a peisajului. Szolnay a suferit și alte influențe. Astfel se poate lesne observa în creațiile sale influența colegilor de generație (mai ales a lui Szőnyi István). Expresionismul particular la viziunii sale contopește aceste influențe într-un tot, face ca tablourile sale să fie inconfundabile, dîndu-le individualitate. Caracteristica maturității sale artistice constă în aceea că, așezîndu-se în fața șevaletului, „tabloul este deja gata în el". Această deosebită siguranță, crearea precisă a formelor i-au surprins pe confrații prezenți „la nașterea"operelor.

Așa cum — cu o generație în urmă — clujeanul Ács Ferenc a fost cel care a încetățenit, pe aceste meleaguri, impresionismul și obiectivele curentului plein air, tot așa și Szolnay Sándor a devenit creatorul artei contemporane, el însuși maestru de talie europeană. Incandescența culorilor i-au dat-o luminile Parisului. Prin exemplul său ni s-a înlesnit afirmarea în contemporaneitate.

În școala lui particulară, ce a funcționat cîțiva ani, Szolnay a transmis experiența sa cristalizată și sedimentată a creării imaginii artistice. Se poate însă remarca și prezența unei alte școli, în afara celei organizate, ce are la bază mai mult decît relația maestru-discipoli, aceasta putînd fi numită „Școala Szolnay". Aceasta se regăsește cu pregnanță, mai puternic decît învățăturile universitare, în operele artiștilor aparținînd generației saleși în ale celor mai tineri.

Astfel, Szolnay Sándor, cel ce s-a născut în urmă cu o sută de ani, trăiește în continuare în arta unei epoci frămîntate.

Murádin Jenő

Születésének századik évfordulóján kimerítően ismerjük Szolnay Sándor életművét. 1958-ban majd 1971-ben műveiből emlékkiállítást rendezett a kolozsvári Művészeti Múzeum, az elmúlt két évtizedben mélyreható monográfiák méltatták művészetét és annak a kornak a művészi életét, amelyben Szolnay élt és alkotott. Időben kellőképpen eltávolodtunk tőle ahhoz, hogy a megfelelő objektivitással mérhessük fel mind művészi jelentőségét, amely a korabeli Erdély művészeti életének egyik nagy vezéregyéniségévé avatta, mind pedig eredeti, kimagasló értékű életművét.

Szolnay Sándor egész életére elkötelezte magát egy olyan festészet mellett, amely a természetet és a létezés egészét ragadja meg anélkül, hogy az ábrázolásmódját iskolák vagy mesterek direkt módon befolyásolták volna. Szenvedélyes elszántsággal ábrázolta a konkrét, érzékelhető valóságot, de kitartóan kereste az azt felépítő elemeket, igazi egyensúlyt akart teremteni a külső és a belső valóság, az én és a világ, a valóságos és a tudati alkotás között. Ez az ábrázolásmód meghatározza látásmódjának belső összefüggéseit, alkotóművészetének kiteljesedését, mely korszakokra osztható ugyan, de egészét tekintve figyelemreméltóan eredeti életmű.

1921-ben, a Collegium Artificum Transylvanicorum-on történt bemutatkozásakor, de különösen a nagybányai korszakában, amely rövid megszakításokkal 1921-től 1927-ig tartott, művészetében erősen érvényesül Cézanne-nak, a modern festészet megteremtőjének a hatása. Látásmódja megőrzi az érzékelés rendkívüli élességét, innen ered a formák konkrét, látható, tapintható volta. Jelentősen fokozódik a forma kifejező ereje, szervesen összefüggenek a tömegek, melyek szinte mértanian egyszerű, tiszta, hideg színekből építkeznek, egységes szerkezetű a kép. Mindezek az eszközök rendkívüli erőt és vitalitást biztosítanak a kompozíciós tér számára.

Ez a vitalitás, amely a művészt is jellemezte ad igazán életet arcképeinek is. Az 1927-1930-ig terjedő években, Kolozsváron megtelepedve igen sok arcképet festett. Modelljei legtöbbször a saját baráti köréhez tartozó intellektuellek. A festő nem annyira arra törekszik, hogy a kép hasonlítson a modellhez, mint inkább a jellem, a belső világ láttatására, úgy, ahogyan arról a személyiség önkéntelenül is vall. A határozott körvonalak, amelyeket a vászon szimmetriai középpontjához képest mindig kissé ferdén helyez el, a hallucináció erejével uralkodnak el az irreálissá váló térben, a rendkívüli erejű megjelenítés, a drámai feszültség forrásává válik. A színeire bontott fény kihangsúlyozza a figura egyes részeit és a kezeket, feszültebbé, befele figyelővé teszi a kifejezést. A kompozíció monumentális, a formák egymásra épülnek, a színek súlyosak, tömörek, sötétek.

1930 után Szolnay érdeklődése egyre inkább a táj és a virágcsendélet felé fordul, bár nem mond végképp búcsút az arcképfestésnek, sőt, egyre több önarcképet fest. Ebben az időszakban képei mind derűsebbekké válnak, élénk, meleg, tiszta színekkel telik meg a vászon, ezek a színek azonban, melyek erejükkel és koncentráltságukkal a „fauve"-ra emlékeztetnek, továbbra is a belső feszültség hordozói, kifejezői maradnak.

1937 és 1939 között Enyeden, Segesváron, Székelykeresztúron fest tájképeket és csndéleteket. Egyik legtermékenyebb időszaka ez. Élete lázas örömmel olvad össze egy kedélyes, festői szépségű univerzummal, melynek varázsát tovább növelik a gyermekkori emlékek. Mindez a színek váratlan bőségét eredményezi. Finom, csaknem légies ecsetvonásokkal fest, élet, lüktetés, ragyogás, fény jellemzi a képeit.

Életének és alkotásának utolsó évtizedében is a fény marad képeinek legfontosabb alkotóeleme, csak éppen anyagszerűbbé, szilárdabbá válik. Már nem áttetsző, lüktető ragyogás, hanem fojtott, csaknem fájdalmasan nyomasztó feszültség. A festőt továbbra is a látvány maga érdekli, a „motívum", de most már úgy tűnik, nem annak sokrétűségét akarja visszaadni, hanem a tulajdon művészi elveit szeretné igazolni. Betegsége helyhez köti, így újra meg újra megfesti azt, amit műterme ablakából lát, a virágokat, a tulajdon arcképét, háttérben a környezetet alkotó tárgyakkal, könyvekkel, szobrocskákkal. A világos kompozíció a lényeget kifejező természetes formákra épül. A színek erős érzelmi töltést hordoznak, a tónusok csaknem eltűnnek. A művész feláldozza a színskálát, de nem

a színt magát, sőt, ellenkezőleg, összeolvasztja a színárnyalatokat. A korábban nyugtalan, lázas ecsetkezelés tömörré válik, a határozott vonalú színek éltetik és ezek fejezik ki a művész nyugtalan és nyugtalanító, fájdalmasan valóságos életérzéseit.

Így teljesedik ki egy rendkívüli művész és egy kivételes művészi pálya önnön törvényeinek megfelelően, úgy, ahogyan már 1936-ban megjósolta Vili Beneş, a jeles műkritikus:

„Szolnay egyedülálló személyisége az erdélyi képzőművészetnek. Nem tartozik sehova, nem osztályozható. Egyformán távol áll Nagybányától, Budapesttől, vagy Bukaresttől... Nem forradalmi, de nem is hagyományos. A dolgok lényegét ragadja meg. Egy Szolnay képen együtt él a világ minden színe. Az örök és egyetemes kromatika hordozója.

Dr. Livia Drăgoi

Szolnay Sándor
1893-1950

Érckakasok hirdették Európa keleti peremén is a korszerűséggel lépést tartó művészet programját.

Szuggesztív egyéniségek teremtettek olykor egyszemélyes intézményeket, s rajtuk állt vagy bukott ezek működése. Erdélyben Kós Károly példája a legszemléletesebb.

Keskenyebb pászmát művelt, de ugyanúgy helytállott a képzőművészetet szervező pályatárs, a festő Szolnay Sándor is.

Iskolát teremtő mester volt Szolnay mindenképpen. Bár katedrához sohasem jutott, tanítványa volt egy egész nemzedék. Egyéniségének holdudvarába bekerültek még olyanok is, akiket szókimondásával, nyerseségével, akár igaztalan-indulatos ítéleteivel taszított el. Két dolog volt, amit nem tudott elfogadni: a dilettantizmus és a gondolattalanság, az emberi butaság. Ilyenképp ellenségeket is bőven szerzett magának.

Megközelíthetetlen a pálya, ha nem érezzük a kor szellemiségét sugárzó embert is.

Szolnay egyéniségéhez hozzátartozott az a pezsgő társasélet, melynek központja leginkább ő maga volt. Kiterjedt levelezéséből bontakozik ki feltétlen igénye, szomjúsága hogy munka után magához illő vitapartnerekkel folytasson színvonalas beszélgetést. Tüdőbeteg volt; keveset járó, helyhez kötött ember. A kolozsvári New-York szálló asztaltársaságában (a nevezetes Duma-posta körében) írók, lapszerkesztők, különböző pártállású filozófusok vitték a szót. A műteremben, a Minerva nyomda emeletén, melyet Szervátiusz Jenővel osztott meg, már a festészet-szobrászat alkotási és kritikai kérdései kerültek előtérbe. Ebben a kis Arkádiában otthonos volt Erdély szellemi központjának, Kolozsvárnak magyar és román értelmisége. Nem marad el tőle társasága azután sem, hogy átköltözött más műterembe, végül a sétatéri Műcsarnok emeletére. Művészet, alkotás, kritika és művészetfilozófia kérdései körül folyt a tisztánlátást segítő vita. Milyen színvonalon, azt a szépíró és esztéta Kováts József pályája példázza. Ő éppen itt, Szolnay körében vált (bölcsészeti előtanulmányokkal) a kortárs erdélyi képzőművészeti bírálat legérzékenyebb és leghitelesebb művelőjévé.

A húszas évek derekától a világháború utánig Szolnay meghatározó egyénisége, kulcsalakja lett az erdélyi képzőművészetnek. Őt nem lehetett figyelmen kívül hagyni és nélküle nem is állt össze mozgalom, kezdeményezés az előremutató eszmék jegyében. Különösen azután vált ez nyilvánvalóvá, hogy Helikoni védnökséggel megalakult a Barabás Miklós Céh, az erdélyi magyar képzőművészek társasága. Szolnay titkára és műtársa lett a céhnek, kiállítások legfőbb szervezője, zsűrizője. Előfordult ugyan, hogy kategorikus ítéletei szembeállították pályatársaival, de ez alighanem velejárója minden

vezérségnek. Mindenképp rajta tartotta szemét és kezét mindazon, ami az erdélyi művészetben e döntő másfél évtized alatt történt.

Mi a titka egyénisége vonzásának?

Műveltsége, tájékozottsága, szervezőkészsége. S mindezek esztétikai fedezete: művészetének korszerűsége, képalkotásának példamutató újszerűsége.

Szolnay Sándor főiskolai növendékként mérnöki pályát cserélt föl a festészettel. Budapesti tanulmányait szakította meg az első világháború s a kétéves olasz fogság. Veronából, Cassinoból, Itália műemlékvárosaiból mitsem láthatott. Csupán a mediterrán kék ég idézte meg számára e föld nagyszerű művészetét. Fogolytáborok kazamatáiból betegen, megtámadott tüdővel érkezett haza. Örökre elmaradt párizsi tanulmányútját, s helyhezkötöttségét pótolta az olvasással, albumok, szakkönyvek gyűjtésével. A modern művészet eredményeit végül is közvetett forrásból ismerte meg. Ennek ellenére jobban tudta, mi történik a művészet európai központjaiban, mint a külföldet járt, Párizsban is megfordult pályatársai.

Biztos választással tapintott rá a lényegre. A legjobb mestert követte, a XX. század festészetét is alapjaiban építő Cézanne-t. Ha korai munkáit nézzük, a húszas évek Szolnay-képeit, föltárul előttünk a cézann-i tanítás lenyűgöző ereje. A szerkezetre alapozó képépítés, a színperspektíva visszafogása, az erőteljes, kifejező kolorizmus és alakjainak a francia mester példájára utaló mozdulatlan nyugalma. Még azután is elkísérte ez a tanítás, hogy alakos ábrázolásait és csendéleteit, szerkesztett tájait egy líraibb és kifejezetten a tájképre összpontosító szemlélet váltja föl. Érték más hatások is. Főiskolai nemzedéktársainak törekvései (így a Szőnyi Istváné) észrevehetően fölismerhetők művein. Szemléletének sajátos expresszionizmusa forrasztja egységbe e hatásokat, alakítja egyénivé, senki mással össze nem téveszthetővé képeit. Érett művészetére az jellemző, hogy „készen volt benne a kép", mikor a festőállvány elé állt. Ez a nagy biztonság, határozott formaalkotás ragadta meg a művek születésénél jelen levő pályatársait.

Ahogyan — egy nemzedékkel korábban — a kolozsvári Ács Ferenc plein air törekvése és az impresszionizmus meghonosítója volt e tájakon, úgy lett Szolnay Sándor a kortárs művészet szálláscsinálója — ma is európai rangú mester. Párizs fényei izzították színeit. Példájával fölzárkozásunkat segítette.

Pár évig működő magániskolájában átgondolt, kiérlelt képalkotásának tapasztalatait adta tovább. Föltérképezhető azonban egy iskolán kívüli, a mester-tanítvány viszonyán túlmutató latens „Szolnay-iskola" jelenléte is. Kortársak, fiatalabb alkotótársak műveiben fedezhető föl — főiskolák tanításánál erősebben — a köreihez való tartozás szembetűnő bizonyítéka.

Így él tovább a száz éve született Szolnay Sándor egy mozgalmas korszak művészetében.

Murádin Jenő

One hundred years after his birth Sándor Szolnay's art is well-known to us. In 1958 and later in 1971 the Art Museum of Kolozsvár organised an exhibition of a collection of his pictures and in the last two decades monographies were written which give a thorough analyses of his carreer and of the era he was living and working in.

The fourty years that have passed since his death make it possible for us to evaluate objectively both his importance as an artist, being the central figure of the Transylvanian artistic life of his era and his very original, highly appreciated way of painting.

All his life Sándor Szolnay was the adept of a painting which grasps nature and the fullness of life without being directly influenced by schools or masters. He was firmly deteremined to delineate the palpable, perceptible reality, searched for the elements of which it is built up, he wanted to estabish equilibrum between the inner and the outer reality,between the ego and the surrounding world, between the real creation and the spiritual one. This way of painting determines the inner connections of his way of seeing things and the perfection of his art.His carreer may be devided into several periods of creation, but as a whole it is remarcably homogeneous.

He introduced himself as a painter in 1921 on an exhibition of the Collegium Artificum Transsylvanicorum. By this time, and even later, up to 1929, during the period while he was painting mostly at Nagybánya, his art was largely influenced by Cézanne, who is considered to be the founder of the modern painting. While painting he preseves the keenness of perception,therefore his forms are concrete, visible, touchable. The forms become more and more expressive, the masses form and organic entity built up of simple, geometrical, clear, cold colours, the picture is a unified composition. All these devices give strength and vitality to the space of composition.

The artist himself was full of vitality, and this gives real life to his portraits too. Between the years 1927-1930 he settled with his family at Kolozsvár and painted many portraits. Those who sat for him were generally intellectuals belonging to his circle of friends. He was not too much keen on the resemblance between the painting and the model, he wanted to unfold the inner world as the personality betrayed himself involuntary. The well-defined contours placed slantwise from the symmetrical centre of the picture take possession of the unreal space, the remarcably strong visualisation becomes the source of a dramatic tension. The light broken up to its colours emphasises the different parts of the figure and the hands, the expression of the face is full of tension as if listening to some sound of the soul. The composition is monumental, the forms are built on one another, the colours are full and dark.

After 1930 Szolnay's interest turns towards landspaces and flower-pieces without giving up portrait-painting, what's more, he paints self-portraits too. In this period his paintings grew to be serene, the canvas is filled with clear, warm, vivid colours, which remind us of the „fauve", but preserve their quality of expressing inward tensions.

Between the years 1937 and 1939 he paints landscapes and still lives at Enyed, Segesvár, and Székelykeresztúr. This is one of the most fertile periods of his life. He lets himself happily by a benevolent, beautiful univers, which is made even more charming by his childhood memories. All these result in an unexcepted abundance of the colours. He is painting with fine, almost etherical srokes of the brush, his paintings ars characterised by life, vibration, brightness and light.

The light remains the main component of his pictures in the last decade of his life and creation, but it becomes material-like and solid. It is no more a transparent, palpitating brightness, but a stifled, almost painfully depressing tension. The painter remains interested in the sight itself but he doesn't seem to be engaged in reflecting its multiple character but wants to justify his own artistic principles. He is ill, he can hardly leave his room. He paints again and again the land scape he can see through his window, his own portrait surrounded by the objects among which he is living:books, flowers, small statues. The simple, clear composition is built on forms expressing the very essence of the things.

The colours are full of emotion, the shades almost disappear. The artist sacrifies the colour scale but not the colour itself, on the contrary he melts the hues. The formerly restless, feverish strokes of the brush become solid and gain life of the sharp outlines of the colours which also express the painter's excited and alarming, painfully real awareness of life.

In this way is brought to perfection an exceptional artistic carreer according to its own laws as it was predicted by Vili Benes, the excelent art critic:

„Sándor Szolnay is a unique personage of the Transylvanian fine arts. He does not belong to anywhere, he can't be classified. He is as far from Nagybánya as from Budapest or Bucharest.... He isn't revolutionary but he isn't trditional either. He grasps the essence of the things. On a picture of Szolnay can be found all the colours of the world. He is the bearer of the eternal, universal chromatism."

Dr. Livia Drăgoi

Sándor Szolnay

1893-1950

The programme of the modern art was annouced in the eastern part of Europe too. Sometimes suggestive personalities founded one-man institutions the activity of which depended totally of them. In Transylvania the best example for this is the life and activity of Károly Kós.

The painter and fine arts organiser Sándor Szolnay worked in a smaller area but with the same firmness and perseverence.

Szolnay was a school-founding master by all means. Although he could never become an official teacher, a whole generation declaired itself to be his pupil. Even those who did not like his outspoken style, his roughness, his vehement,sometimes unjust criticism, couldn't help being influenced by him. There were two things which he couldn't tolerate: dilettantisme and stupidity. It is quite natural that he had a lot of enemies too.

His carreer can't be understood without getting acquainted with the man who was reflecting the spirituality of the era he was living in.

He was very sociable, in fact he culdn't live without that circle of friend in which he was the central figure. His vast correspondence unfolds his deep desire, his thirst for talking to people like him on a high intellectual level.

He suffered of lung trouble, he had to lead a stationary life. He was a member of the table society which gathered in Kolozsvár (Cluj) in the Hotel New York. It was called „the Duma post", the word duma in Hungarian also means chatting. Writers, editors and philosophers belonging to the most different party affiliations were talking there about a great variety of themes. In the studio which he shared with Jenő Szervátiusz on the upper storey of the Minerva printing press friends were talking mostly of painting, carving or the problems of criticism. In this small Arcadia were welcomed Hungarian an Romanian intellectuals living in the town of Kolozsvár which is considered to be the spiritual center of Transylvania. His society remained faithful to him when he moved to another studio, and finally found his home on the upper storey of the art gallery in the central Park of the town.

They were talking about creation, criticism and art philosophy, clarifyng certain important questions. The spiritual level of these debates is illustrated eloquently through the carreer of the writer and aesthetician József Kováts. After studying literature and philosophy it is the circle of Szolnay where he grew to be the most sensitive and most authentic representative of the fine arts criticism of those days in Transylvania.

Szolnay grew to be the decissive personality of the Transylvanian fine arts in the period between the mid-twenties and the end of the second World War. He could not be

neglected and no progressive movement was organised without him. This became even more evident after the foundation of the Barabás Miklós Guild. This was the name of the society of the Hungarian artists of Transylvania, its foundation being helped along by the Helikon.Szolnay became the secretary of the guild the main organiser of the exhibitions and a permanent member of the juries. It is true, that sometimes his very categorical judgements turned some of his collegues against him, but this probably is the price paid by every leader of men. By all means he kept his eyes and hands on everything that had happened in the world of the Transylvanian art during this decisive period.

What was the secret of his magnetic personality?

He was educated, well-informed and an excellent organiser. And all these had as aesthetical background the up-to-date character of his art, the novelty of his way of painting.

As a student he was trained to become an engineer but changing his mind he turned towards painting. He had been studying at Budapest when the first World War broke out. He spent two years in Italy as a war prisoner having seen nothing of Verona, Cassino and the other beautiful towns and monuments of the country. Only the blue Mediterranian sky above his head could tell him something about the gorgeous art of the Italian land. When he was freed and came home, his lungs were already ill. He could never go to Paris or anywhere else. Istead of study-tours he read a lot and collected albums and books of art. In fact he got acquainted with the results of modern art through books, but it happened more than once that he knew better what was happening in the European centers of art than those who had spent many months abroard.

He was very sure to choose the real essence of things. He was the follower of the best master, Cézanne, who is considered to have layed the basis of the XXth century painting.

His early paintings, those of the thetwenties, unfold the strenth of Cezanne's influence. The picture is based on the structure, the colour-perspective is restrained, the strong colourism and the stillness of his figures remind us of the art of the French master. Even later on, when figures and still lives were changed by more lyrical landscapes, Cézanne's influence on his painting remained evident. But he was influenced by others too, for example by the way of painting of some of his collegues like István Szőnyi. All these effects were merged into a unity by his very special expressionist view so that his pictures cannot be confound with anyone else's works. The most iportant characteristic feature of his nature art was the fact that the painting "was already finished" in the moment he started topaint it. This certainity, this decisive way of creating the forms always deeply impressed those who were present at the birth of his works.

Just as Ferenc Ács from Kolozsvár was the introducer of the plein air and impressionism some decades before, Sándor Szolnay made place in his own country for modern art, being in the same time a master of European rank himself. His colours were brightened by the lights of Paris. His example helped us to close up to Europe.

For some years he had a private school too in which he passed on the experiences of his thoughtful, mature way of painting.

But there was another, latent Szolnay school containing more than the relationship between master and disciple. The proof of belonging to his circle can be found on the paintings of his contemporaries, of his younger colleagues.

In this way Sándor Szolnay, who was born 100 years ago is still present in the art of a restless era.

Jenő Murádin

Hundert Hahre nach der Geburt des Malers Szolnay Sándor haben wir fast erschöpfende Kentnisse über sein Lebenswerk (dank der Ausstellungen im Klausenburger Kunstmuseum in 1958 und 1971), über seine Biographie, über die zeitgenössische Kultursphäre. Die Zeitspanne ist nicht groß genug um die nötige Objektivität aufzubringen, mit der man die außergewöhnliche Personalität des Malers betrachten kann, der aktiv an allen Bewegungen und Ereignisse des siebenbürger Künstlerlebens der Zwischenkriegszeit teilgenommen hat, sowie den ausserordentlichen Wert seines originellen Lebenswerkes schätzen kann.

Seine künstlerische Auffassung widerspiegelt sich in der Art, die Natur und die ganze Existenz als solche unabhängig von den Einflüssen jedwelcher Schulen oder „Meister" zu betrachten, in der ständigen Suche nach dem Gleichgewicht zwischen Sensibilität und Rhythmus, zwischen der inneren und äußeren Realität, zwischen Ich und Außenwelt, zwischen konkretes und geistiges Schaffen. Diese Auffassung widerspiegelt sich in allen Etappen seines kreativen Schaffens.

Die Frühperiode seines Schaffens (1921 — Collegium Artificum Transsylvanicorum) sowie die in Nagybánya verbrachte Zeitspanne (mit einigen Unterbrechungen zwischen 1921-1927) ist von der großen Vorliebe für den Schöpfer der modernen Malerei, Cézanne, geprägt. Gleich dem Meister hat Szolnay die Tendenz, die Dinge in ihrer ganzen Feinheit in sich aufzunehmen, um sie dann hundertfach verstärkt, in konzentrierter Form auf den Leinwand bringen zu können. Charakteristisch sind die ausdrucksvolle Form und die Synthese zwischen Volumen und Rhythmus des Bildes, die ihm eine besordere Energie und Vitalität verleihen.

Die gleiche Energie enthalten auch seine Portraits, die er in der Zeit seines Aufenthaltes in Klausenburg gemalt hat (1927-1930). Seine Modelle sind Schriftsteller, Künstler, Philosophen, die Intellektuellen seiner Gesellschaft. Der Maler verfolgt nicht unbedingt die Ahnlichkeit zwischen Bild und Modell darzustellen, sondern er versucht das Innere, das Charakterliche wiederzugeben. Seine massiven Gestalten sind im Verhältnis zu dem Symmetriezentrum des Bildes verschoben, zerstören das geometrische Gleichgewicht und setzen sich mit faszinierender Ausdruckskraft durch. Die Betonung gewisser Ebenen, der Hände, durch ein fast spektrales Licht leiht dem Bild eine vibrierende Spannung, die durch die kalte Farbskala noch stärker betont wird.

Nach 1930, ohne die Portraitmalerei völlig aufzugeben, konzentriert sich Szolnay mehr auf das Malen von Stilleben und Landschaftsbilder. Er malt auch häufiger Selbstbildnisse. Seine Farben hellen langsam auf und verschmelzen in warmen Nuancen, doch die Spannung bleibt.

Die Landschaftsbilder, die er zwischen 1937-1939 in Enyed, Schässburg und Székelykeresztúr gemalt hat gehören einer äußerst fruchtbaren Periode seines Schaffens. Die lyrischen Gefühle sind im Einklang mit einer malerischen Welt und werden durch eine helle, explosive, kontrastreiche, in Licht getunkte Farbskala veranschaulicht.

Auch im letzten Jahrzehnt seines Schaffens begleitet ihn das Licht, das aber nicht mehr durchsichtig und vibrierend ist, doch eine unterdrückte, fast schmerzhafte Spannung zeugt. Der Maler greift noch immer zu Motive aus seinem Inneren, nicht aber um seine Werke verschieden zu gestalten, denn von seinem Atelierfenster sieht er immer dieselbe Landschaft und seine Krankheit gibt ihm keine Möglichkeiten, sondern um nochmals den inneren Einklang zwischen Auffassung und Schaffen zu beweisen. Seine klaren Kompositionen stützen sich auf den Ausdruck des Rhythmus der Formen, die fast zu Zeichen vereinfacht werden.

Die Farben verlieren an Stärke und Spannung ohne sich völlig aufzugeben, die unruhigen Pinselstriche verschmelzen mit der neu entdeckten Ruhe der Formen und somit erreicht das Schaffen des Malers Szolnay einen Ruhepunkt. Sein Werk und sein Individuum wird von Vili Beneş passend umschrieben: „In der siebenbürgischen Malerei ist Szolnay eine isolierte Gestalt. Mann kann ihn nirgends einreihen, er ist fremd von

Nagybánya, Budapest oder Bukarest... Er ist weder revolutionär noch traditionell. Er befindet sich mitten im Herzen der Dinge... Ein Szolnay-Bild ist die Zusammenfassung der lebenden Farbwelt, das Prinzip der ewigen und universellen Chromatik."

Dr. Livia Drăgoi

Szolnay Sándor

1893-1950

Wetterhähne verkündigten auch im Osten Europas das Programm der zeitgemäßen Kunst.

Starke Persönlichkeiten schufen manchmal Einmanninstitution, deren Existenz einzig von ihnen abhängig war. In Siebenbürgen ist das Beispiel von Kós Károly am anschaulichsten.

Im engeren Rahmen zwar gelang es auch dem Maler Szolnay Sándor auf dem Gebiet der bildenden Kunst Stand zu halten.

Szolnay gelang es, die Grundsteine einer Schule festzulegen. Obwohl er niemals einen Lehrstuhl an einer Hochschule hatte, lernte eine ganze Generation von ihm. Seine Persönlichkeit zog auch die an, die er durch seine Barschheit und Freimütigkeit oft falsch verurteilt und abgestoßen hat. Zwei Dinge konnte er nicht akkzeptieren, undzwar den Dilettantismus und die Gedankenlosigkeit, die Dummheit des Menschen. Damit gewan er sich auch viele Feinde.

Man kann über Szolnay als Maler kaum reden, wenn man den Menchen Szolnay als geistlicher Vertreter seiner Zeit nicht in Betracht zieht.

Zu seiner Persönlichkeit gehörte auch das pulsierende gesellschaftliche Leben, dessen Mittelpunkt er oft war. Aus seinem umfangreichen Briefwechsel entfaltet sich sein Verlangen nach inhaltreichen Diskussionen, die er nach getaner Arbeit mit gleichgesinnten Diskussionspartnern geführt hat. Als Lungenkranker war er ein seßhafter, platzgebundener Mensch. Am Stammtisch im klausenburger New-York — Hotel führten Schriftsteller, Herausgeber, Philosophen verschiedener Einstellung das Wort. In seinem Atelier im Gebäude der Minerva-Druckerei, das er mit Szervátiusz Jenő teilte, standen schon Fragen des Schaffens und der Kritik in der Malerei und Bildhauerei im Mittelpunkt. In dieser kleinen Arkadia fühlten sich zu Hause die ungarischen und rumänischen Intellektuellen des siebenbürgischen geistigen Zentrums, Klausenburgs.Diese Gesellschaft verließ ihn auch dann nicht, als er mit seinem Atelier in die Kunsthalle im Zentralpark umzog.Die Diskussionen über Kunst, Schaffen, Kritik und Kunstphilosophie verhalfen oft zur Klärung mancher Meinungsverschiedenheiten. Auf welchem Niveau diese Diskussionen verliefen wird durch den Laufbahn des Schriftstellers und Ästheten Kovács József veranschaulicht. Er wurde eben im Kreise von Szolnay zu einem der empfindlichsten und glaubwürdigsten Vertreter der zeitgenössischen siebenbürgischen Kunstkritik.

Von den zwanziger Jahren bis nach dem II. Weltkrieg wurde Szolnay die bestimmende Personalität, die Schlüsselfigur der siebenbürgischen bildender Kunst. Ihn konnte man nicht übersehen, ohne ihn gab es keine Künstlerbewegung, keine Initiative. Das merkte man besonders dann, als die Barabás Miklós-Zunft, die Gesellschaft der siebenbürger ungarischen Künstler unter der Patenschaft des Helikon gegründet wurde. Szolnay wurde der Sekretär und Kunstwart der Zunft, der Hauptorganisator der Ausstellungen, Jurymitglied. Zwar kam es manchmal vor, daß seine kategorischen Urteile so manchen gegen ihn gestimmt hat, aber vermutlich gehört das zu den Risiken einer führenden Position. Jedenfalls entging ihm nichts was in diesen entscheidenden Jahren der siebenbürgischen Kunst vor sich gegangen ist.

Was könnte das Geheimnis der Anziehungskraft seiner Personalität sein?

Seine Bildung, seine Kenntnisse, seine Organisationsfähigkeit. Und dazu der ästhetische Hintergrund: die Zeitgemäßheit seiner Kunst, die beispielhafte Neuhaftigkeit seiner Bilder.

Szolnay Sándor brach sein Studium an der Technischen Hochschule ab um sich der Malerei zu widmen. Sein Studium in Budapest wurde vom ersten Weltkrieg und von seiner zweijährigen italienischen Gefangenschaft unterbrochen. Von Verona, Cassino, all den anderen Denkmalstädten hat er nichts mitgekriegt, nur Italiens blauer Himmel hat ihm die wunderbare Kunst dieses Landes ahnen lassen. Aus den Baracken der Gefangenenlagern kam er mit kranken Lungen heim. Die ausgebliebene pariser Bildungsfahrt und seine Platzgebundenheit versuchte er durch Lesen und Sammeln von Kunstalben und Fachbücher auszugleichen. Trotz dessen wußte er manchmal besser Bescheid, was in den europäischen Zentren der Kunst vor sich geht als seine reisende Kollegen.

Er erkannte mit großer Sicherheit das Wesentliche. Er folgte dem besten Meister, der die Grundlagen der Malerei des XX. Jahrhunderts festgelegt hat: Cézanne. Die in seiner Frühperiode gemalten Bilder betrachtend spürt man deutlich die umwerfende Kraft des cézanneschen Einflusses: der Aufbau des Bildes, der sich auf eine Rahmenkonstruktion stützt, die zurückgehaltene Farbperspektive, der kräftige, ausdrucksvolle Kolorismus und die dem Meister so änliche bewegungslose Ruhe der Gestalten. Diesen Einfluß spürt man auch später, als seine Gestalten und Stilleben dem mehr lyrischen und ausdrücklich auf Landschaftsbilder zentrierten Anschauung ausweichen. Er wurde auch von anderen Malern beeinflußt. So hinterlaßt das Streben seiner Hochschulkollegen, wie das von Szőnyi István, deutliche Spuren in seiner Malerei. Der eigenartige Expressionismus seiner Anschauung schweißt diese Einflusse zu einem individuellen Ganzen zusammen und leiht einen unverwechselbaren Charakter seiner Werke. Charakteristisch für seine reife Kunst ist, daß die Bilder vor seinen seelischen Augen schon „fertiggemalt" sind, bevor sie auf die Leinwand kommen. Diese große Selbstsicherheit, die entschiedene Formbildung hat die bei der Entstehung seiner Bilder anwesenden Kollegen gefangengenommen.

Genauso wie vor einer Generation der klausenburger Ács Ferenc den plain air und den Impressionismus in diesen Gebieten vertreten hat, so wurde Szolnay Sándor, er selbst Künstler europäischen Ranges, der Wegbereiter der zeitgenössischen Kunst.

In den paar Jahren, in denen seine Privatschule funktionierte hat er die Erfahrungen einer abgerundeten und reifen Bildverfassung weitergereicht. Man spürt aber auch die Existenz einer latenten „Szolnay-Schule", die weit über das traditionelle Verhältnis zwischen Meister und Lehrling greift. Man entdeckt in Werken von zeitgenössischen und jüngeren Künstler den klaren Beweis der Dazugehörigkeit, was stärker ist als jegliche Richtlinien, die die Hochschulen folgen.

So lebt der vor hundert Jahren geborene Szolnay Sándor in der Kunst einer bewegten Zeit weiter.

Murádin Jenő

Au moment où nous commémorons le centenaire de la naissance du peintre Szolnay Sándor, nous bénéficions (grâce aux retrospectives organisées en 1958 et 1971 par le musée d'arts de Cluj) d'une connaissance presque exhaustive de son oeuvre; en outre, nous bénéficions de pertinentes études monographiques qui lui ont été dédiées pendant les deux dernières décennies, ainsi que d'une vaste connaissance de l'espace culturel de l'époque où il a déployé son activité. Nous nous situons à une distance temporelle qui favorise l'objectivité nécessaire pour pouvoir apprécier également l'imposante stature du peintre, impliqué, parmi les grands animateurs, dans presque toutes les initiatives et événements de la vie artistique transylvaine pendant la période de l'entre-deux-guerres, et la valeur d'exception de son art, authentique et originale.

Contempler la nature et la totalité de l'existence sans des préjugés inculqués par des écoles ou des maîtres directs, avec une passion permanente pour la matérialité du monde sensoriel, mais aussi avec une recherche conséquente pour réaliser les rythmes constructifs de cet univers, établir un vif équilibre entre la réalité intérieure et celle extérieure, entre le „je" et le monde, entre la création de la réalité et la création de la conscience, voilà le „programme" durant une vie entière dans l'art de Szolnay, programme qui détermine la cohérence intérieure de la vision et l'évolution de cet oeuvre qui s'accomplit par étapes distinctes dans un remarquable tout organique.Les toiles de début (1921 — Collegium Artificum Transsylvanicorum) et surtout celles qui ont pris naissance pendant la période où Szolnay a habité à Baia-Mare (avec intermittence, 1921-1927) dévoilent un véritable culte envers le grand rénovateur de la peinture moderne, Cézanne. La vision préserve la charge sensuelle d'une perception de grande acuité, d'où l'intensification du concret visuel et tactile des formes, mais elle s'oriente d'une façon significative vers l'accusation de la forme expressive et vers la synthèse des volumes (d'une sobre exactitude géométrique, tous construits par la modulation d'une couleur pure, maintenue obstinément dans une gamme froide) et les rythmes structifs de l'image. Cette démarche imprime à l'espace de la composition une vitalité et une énergie particulière.

C'est cette même énergie contenue, propre au tempérament de l'artiste, qui vitalise les portraits qui dominent et caractérisent la période suivante (1927-1930) lorsque l'artiste s'installe à Cluj. Ses modèles ont le plus souvent une attitude intellectuelle distinguée, provenant tous de son entourage permanent. Le peintre s'est préoccupé moins de la ressemblance habituelle de l'image à son modèle, que du saisissement de l'intériorité de celui-ci et de la réduction à l'essence du caractère comme il s'impose, inconsidérément, en essayant de transmettre d'une façon énergique un état d'esprit personnel. Les silhouettes, massives, qui par leur emplacement désaxent la symétrie de la toile, s'imposent avec une force hallucinante dans l'espace devenu irréel, et l'autorité savante de la mise en page devient elle-même un facteur de tension dramatique. L'accentuation de certains plans du visage et des mains par la lumière qui est devenue spectrale, confère un surplus de tension à l'expression d'une concentration introvertie, réalisée par l'architecture monumentale de la composition, par la tectonique accusée des formes, par la modulation de la couleur maintenue gravement dans une gamme terne, foncée. Après 1930, sans abandonner complètement le genre du portrait (en commençant par cette année-là, les autoportraits deviennent de plus en plus fréquents), Szolnay se concentre sur le paysage et la nature statique aux fleurs. Sa palette s'éclaircit petit à petit, de vives couleurs chaudes et pures apparaissent sur la toile, mais la couleur, aux échos „fauves"dans sa véhémence et concentration, transmet par la suite aussi la même tension intérieure qui définit cet art.

Les paysages et les natures peints entre 1937 et 1939 à Aiud, Sighişoara et Cristur, appartiennent à une période très fertile de son activité.La ferveur de l'expérience lyrique en consubstantialité avec un univers cordial, pittoresque qui vibre et, grâce aux rayonnements de certains souvenirs d'ordre autobiographique, pleins de nostalgie, se matérialise maintenant dans une couleur d'une richesse et d'une complexité inattendues des accords contrastants; la matière picturale raffinée, presque diaphane est étendue d'une façon alerte, avec une liberté frénétique du pinceau. Vive, vibrante, brillante, la lumière s'impose à juste titre comme le véritable héros des images.

Dans les créations réalisées pendant la dernière décennie de son activité, la lumière reste le protagoniste des images, mais elle se solidifie, devient matière: non pas transparence et éclat remuants, mais tension couvée, presque douloureusement accablante. Le peintre ne renonce pas, à ce moment non plus, à la sensation visuelle directe: il continue à faire appel au „motif", nin pas pour conférer de la variété à son imagination plastique (il peint conséquemment seulement les deux vues qui s'offrent à lui par la fenêtre de son atelier qu'il habite, immobilisé par la maladie; des fleurs, ainsi que l'image se son propre visage dans l'ambiance de son atelier, peuplé des objets de son milieu: fleurs, livres, quelques oeuvres d'art), mais comme pour confirmer les coordonnés propres à sa personnalité artistique. Les compositions, claires, se fondent sur l'expressivité essentielle des rythmes des formes naturelles qui sont devenues presque des signes définis par d'incisifs calligrammes chromatiques. La couleur, pourvue de valeur affective, réduit au maximum l'extension de ses teintes: une simplification de la gamme, sans sacrifier la couleur, par contre, avec une remarquable concentration de ses résonances; les touches nerveuses, jadis étendues avec frénésie, s'unissent dans une fusion des teintes presque compactes, vitalisées par l'énergie de certains traces colorés qui concrétisent les rythmes douloureusement vitaux des expériences émotionnelles inquiètes et inquiétantes de l'artiste. C'est comme ça qu'un oeuvre et une personnalité exceptionnelle s'accomplissent sur les coordonnés originales qui ont été expliquées par l'excellent exégète, Vili Beneş, déjà en 1936:

„Dans les arts plastiques transylvains, le peintre Szolnay constitue une personnalité isolée. Il ne s'encadre en aucun rang, on ne peut le ranger en aucune caste. Il est étranger à Baia-Mare, à Budapest ou à Bucarest. Il n'est ni révolutionnaire ni traditionaliste. Il est dans le coeur des choses... Un toile de Szolnay est une synthèse de la vie des couleurs existantes dans le monde. C'est le principe du chromatisme éternel et universel".

Dr. Livia Drăgoi

Szolnay Sándor
(1893-1950)

Pareil au chant du coq qui présage l'aube, d'évidents succès annonçaient aux confins de l'Est de l'Europe aussi, le programme d'un art qui était au pas avec le modernisme.

La vie artistique transylvaine se cristallisait autour des personnalités suggestives qui créaient des institutions „unipersonnelles" dont le sort était lié à eux. L'exemple de Kós Károly en est parmi les plus éclatants.

Bien qu'il déployât une activité moins complexe que Kós, son compagnon, Szolnay Sándor fit preuve, lui aussi, de la même faculté organisatrice dans le domaine des arts plastiques.

De toute manière, Szolnay fit école. Toute une génération se réclamait de lui, quoiqu'il n'eût jamais la possibilité d'enseigner. Sa personnalité aimantait également ceux qui le fuyaient à cause de son franc parler, de ses manières brutes ou de ses avis réprobateurs et véhéments. Ce qu'il ne pouvait pas accepter, c'étaient le dilettantisme et la pauvreté intellectuelle, la bêtise humaine. De cette façon, il s'est fait bien des ennemis aussi.

Sa carrière reste inaccessible si nous ne prenons pas en considération l'homme qui rayonnait la spiritualité de l'époque.

La personnalité de Szolnay était inséparable d'une vie sociale animée, dont il était le plus souvent le centre. Sa vaste correspondance laisse apparaître le désir absolu de l'homme assoiffé de discussions intéressantes et passionnées, menées avec des partenaires dignes de lui. Il était malade de tuberculose, sédentaire, il bougeait très peu de sa place.

Dans la tablée qui se réunissait à l'Hôtel „New-York" (dans le cercle de la célèbre Duma-poste) la conversation était dirigée par des écrivains, des rédacteurs ou des philosophes appartenants à des courants différents.

Dans l'atelier situé à l'étage de l'imprimerie „Minerva" — atelier partagé avec le sculpteur Szervátiusz Jenő — la discussion portait déjà sur les problèmes de la création picturale-sculpturale et sur les problèmes de la critique d'art. Cette petite Arcadie abritait les intellectuels hongrois et roumains de Cluj, centre spirituel de la Transylvaine.

Cette compagnie restait fidèle à l'artiste, même après son déménagement dans un autre atelier, ensuite dans celui à l'étage de la Galerie d'Art de la Promenade. La discussions visait toujours la lucidité d'esprit: elle portait sur les questions de la création artistique, de la critique et de la philosophie de l'art. Le niveau des débats peut bien être illustré par la carrière de l'écrivain et esthète Kováts József. C'est ici, dans l'entourage de Szolnay, qu'il est devenu (après ses études ès lettres) le plus sensible et le plus authentique critique des arts plastiques transylvains contemporains.

À partir des années vingts jusqu'après la deuxième guerre mondiale, Szolnay était la personnalité la plus déterminante, la figure clé des arts plastiques en Transylvanie. Il était impossible de l'ignorer, aucun mouvement, aucune initiative progressive n'est constituée sans sa participation. Sa notabilité devenait évidente surtout après la fondation-sous le patronage du „Helikon", la collectivité de travail des gens de lettres hongrois transylvains — de la corporation „Barabás Miklós", la société des artistes hongrois transylvains. Szolnay en était le secrétaire et le conservateur des objets d'art, en outre, il se chargeait de l'organisation et de l'examination des tableaux à exposer. Il lui arrivait parfois de se retourner contre ses compagnons à cause de ses jugements categoriques: c'est sans doute quelque chose d'inhérent au sort de tout mentor. Il veillait sur tout ce qui se passait dans la vie artistique transylvaine durant cette periode décisive d'une décennie et demie.

Comment s'explique le secret de sa personnalité attirante? Par sa formation culturelle, par sa faculté de s'orienter et de s'informer ou d'organiser. Au-delà de tout cela, la garantie esthétique: l'actualité de son art, la modernité exemplaire dans la composition.

L'étudiant Szolnay quittait une future carrière d'ingénieur pour la peinture. La première guerre mondiale et les deux ans de captivité en Italie interrompaient ses études faites à Budapest. Il ne pouvait rien voir de Vérone, de Cassine, des villes réputées par leurs monuments historiques en Italie. Des casemates des camps de prisonniers il revenait malade, la poitrine prise. Ses études à Paris n'ont jamais eu lieu. La lecture, la collection des albums et des livres spéciaux remplaçaient l'expérience directe et compensaient pour la vie sédentaire. Bien que les aboutissements de l'art moderne lui parvinssent des sources indirectes, parfois il connaissait mieux ce qui se passait dans les centres d'art européens, que ses compagnons qui ont fait un tour à l'étranger ou ont étudié à Paris.

Guidé par un choix infaillible, il cherchait toujours l'essence. Il prenait comme maître Cézanne qui transformait foncièrement la peinture du XXe siècle. En considérant les premiers tableaux de Szolnay, les toiles des années vingts, nous y voyons se dévoiler la fascinante puissance de l'inspiration cézannienne: la composition se fonde sur la structure, la perspective de la couleur est atténuée, le coloris est vigoureux et expressif, et les silhouettes, pareil à l'exemple du maître français, sont d'une calme immobile.

L'influance cézannienne s'intègre dans son art, nous pouvons la surprendre même après l'abandon des représentations aux silhouettes et des natures mortes. La vision constructive des paysages se transforme dans une vision plus lyrique qui se concentre expressément sur le paysage.

Son art assimilait d'autres influences aussi. Les recherches de ses collègues de l'École des Beaux-Arts (surtout celles de Szőnyi István) sont nettement discernables sur ses oeuvres. Ce qui intègre ces influences dans un tout cohérent, et qui les travaille en les marquant d'une originalité qui ne ressemble à aucune autre, c'est l'expressionisme propre à sa vision.

Cet art venu à maturité se caractérise par l'achèvement du tableau déjà au moment ou le peintre s'est mis devant le chevalet. Sa sûreté, sa précision créative frappaient l'attention de ses compagnons, présents au moment de la naissance des oeuvres.

Tout comme Ács Ferenc, artiste de Cluj appartenant à la génération précédente, qui fit connaître chez nous les réalisations du „plein air" et de l'impressionnisme, l'atelier de Szolnay — lui aussi maître de rang européen — abritait l'art contemporain. Ses couleurs se rechauffaient à l'intensité des couleurs broyées à Paris. Par son oeuvre il nous aidait de rejoindre l'art moderne.

À son école privée il transmettait les expériences acquises dans la recherche d'une composition mûre, intellectuelle de la représentation. Mais il y avait aussi une autre „école-Szolnay", latente, au-delà de la relation maître-élève. Dans les oeuvres de ses compagnons ou de ses élèves, ses collègues plus jeunes, nous pouvons découvrir, mieux que l'empreinte des écoles officielles, la preuve évidente de l'appartenance à son entourage.

C'est de cette manière que Szolnay Sándor, même au moment du centenaire de sa naissance, survit dans l'art d'une époque mouvementée.

Murádin Jenő

Primăvara
Tavasz
Frühling

1947, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 800 x 860

Primăvara la Baia Mare
Nagybányai tavasz
Frühling in Frauenbach

1927, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 570 x 630

Autoportret cu tichie
Önarckép sapkával
Selbsportrait mit Mütze

1932, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 400 x 296

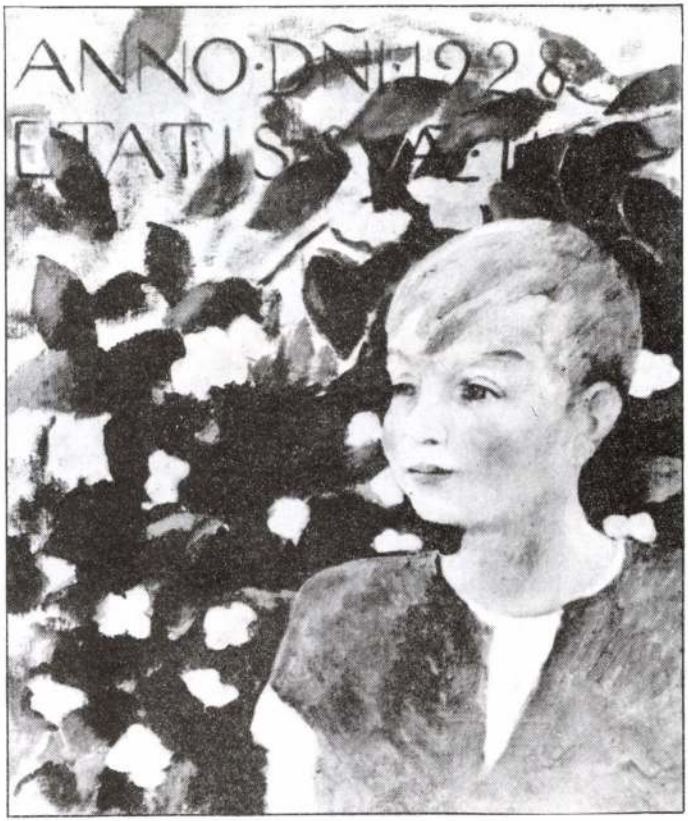

Fiul artistului
A művész fia
Der Sohn des Künstlers

1928, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 506 x 444

Vedere din fereastră
Kilátás az ablakból
Aussicht aus dem Fenster

1926, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 680 x 850

Spre cetate, primăvara
A vártemplom felé tavasszal
Zur Burgkirche, im Frühlig

1939, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 658 x 748

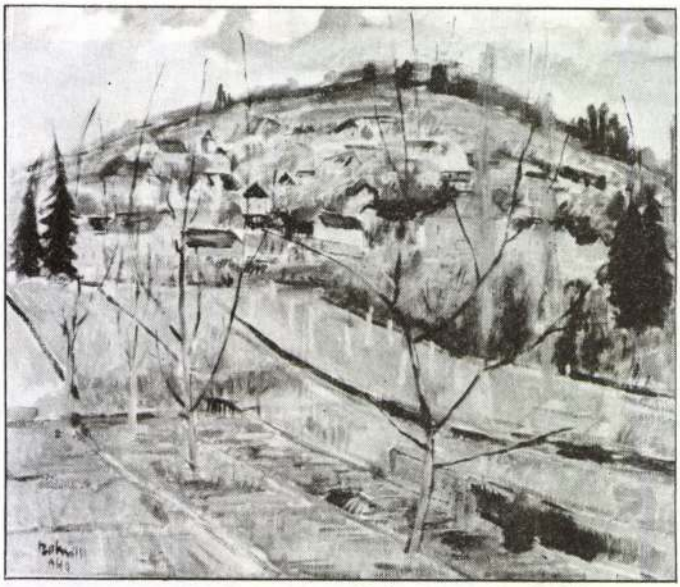

Primăvara la Sighişoara
Segesvári tavasz
Schäßburger Frühling
1940, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 590 x 685

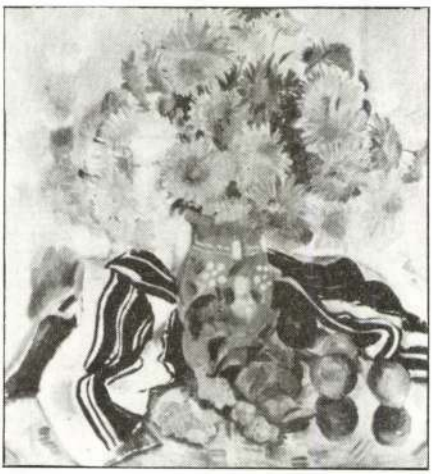

Crizanteme cu draperie
în dungi negre
Krizantémok
fekete csíkos szőttessel
Chrisanthemen mit
schwarzgestreifter Weberei
1941, Ulei pe placaj
— Olaj, falemezre 660 x 60

Portretul scriitorului Tamási Áron
Tamási Áron arcképe
Portrait des Schriftstellers Tamási Áron
1932, Ulei pe pînză — Olaj vászonra

Peisaj de toamnă
Őszi táj
Herbstland
1937, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 615 x 820

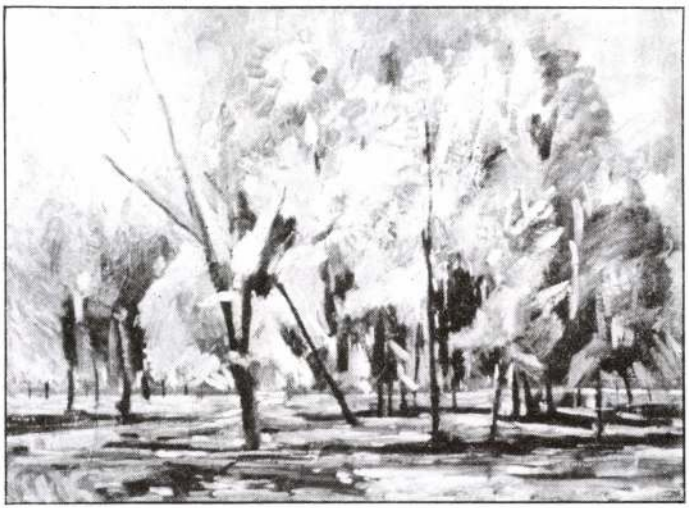

Peisaj vii
Enyedi szőlők
Trauben in Straßburg am Mieresch (Enyed)
1937, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 600 x 675

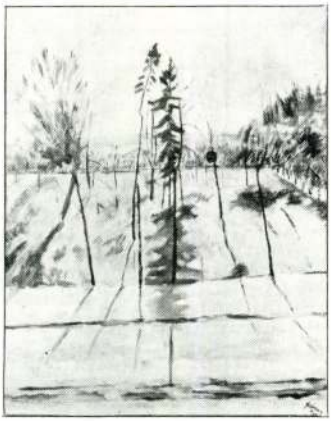

Peisaj din parc
Sétatéri táj
Parklandschaft
1948, Ulei pe placaj — Olaj falemezre 753 x 612

Soare de iarnă
Téli napsütés
1946, Ulei pe placaj
— Olaj falemezre 667 x 623

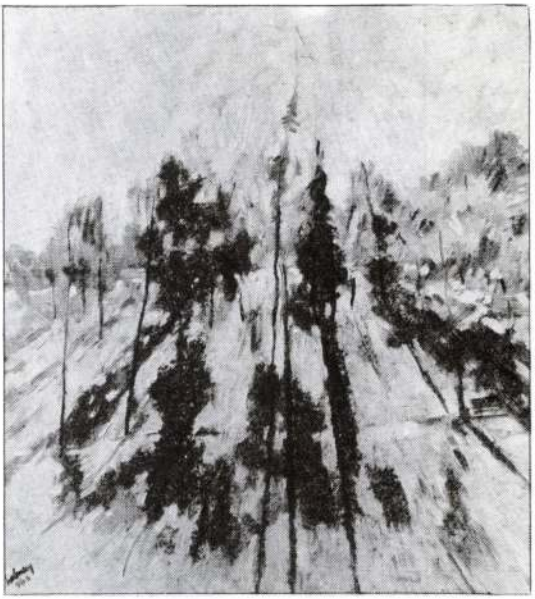

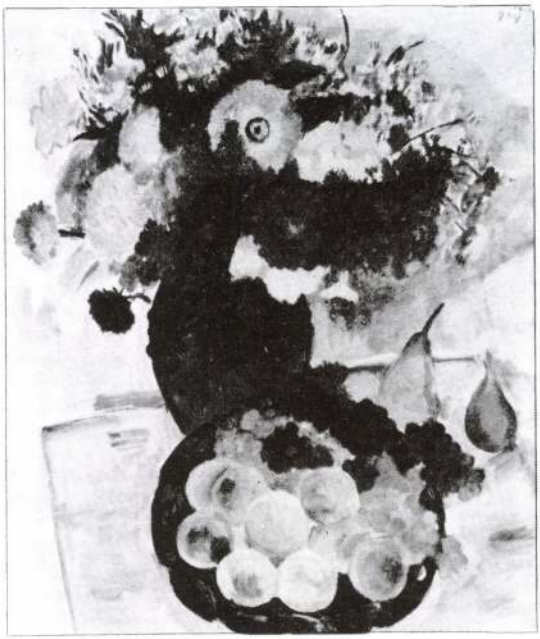

Flori și fructe
Virág és gyümölcs
Blumen und Früchte
1939, Ulei pe pînză
— Olaj vászonra700 x 495

Natură statică cu flori
Csendélet virággal
Stilleben mit Blumen
1947, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 800 x 860

Portretul scriitorului Kovács József
Kovács József író arcképe
Portrait des Schriftstellers Kovács József
1934, Ulei pe pînză — Olaj vászonra 780 x 680

Date biografice

S-a născut în 4 noiembrie 1893 la Cluj

Între anii 1904-1990, după moartea părinților, crește la orfelinatul din Sibiu.

Între 1909-1912 învață la Liceul Catolic din Cluj, își dă bacalaureatul în 1912.

Între 1912-1913 se înscrie ca student la Facultatea de inginerie a Politehnicii din Budapesta, dar, în timpul anului, trece, ca student neordinar, la Institutul de arte plastice.

Între 1913-1914 este studentul ordinar a secției de desen, profil pedagogic, a Institutului.

Între 1914-1919 pleacă pe front și cade prizonier în Italia; se întorarce cu plămînii bolnavi.

În 1919, în perioada de convalescență, pictează la Suceag, lîngă Cluj.

În 1921 expune pentru prima dată la Salonul din Ardeal (Collegium Artificum Transsylvanicorum). Toamna se înscrie la Școala de pictură sin Baia Mare.

În 1922-1923, timp de patru luni, este studentul lui Réti István de la Institutul de arte plastice din Budapesta, după aceea revine la Baia Mare.

În 1923 expoziție personală la Cluj.

Între 1924-1927 domiciliază la Baia Mare, dar petrece mult timp la Cluj; apare la diferite expoziții din Ardeal.

În 1925 studiază anatomia la Cluj, în cadrul Institutului de de disecții aparținînd Clinicilor Universitare. Vara este musafirul lui Nagy Imre la Ciuc.

În 1926 se căsătorește cu Irsay Ida, funcționară la poștă. Locuiesc la Baia Mare.

În 1927 se naște fiul său, Ádám; în octombrie familia revine la Cluj.

În 1928 se naște fiica sa, Judit.

Între 1929-1930 inițiază, împreună co Kós Károly, fondarea breslei Barabás Miklós, asociația artiștilor maghiari din Ardeal și organizează prima lor expoziție.

În 1933-1935, în colaborare cu Szervátiusz Jenő, înființează, la Cluj, o școală particulară de artă.

În 1937 se mută cu familia pentru o perioadă la Aiud.

În 1938 se mută cu familia ls Sighișoara; vara lucrează la Ciuc.

În 1938 organizează la Cluj, împreună cu Szervátiusz Jenő, expoziție de mare succes moral și material.

În 1940, pentru o scurtă perioadă, se mută la Cristuru Secuiesc.

În 1941 se întoarce definitiv la Cluj. Devine secretarul și depozitarul obiectelor de artă ale breslei Barabás Miklós.

Între 1942-1944 este unul din organizatorii și participanții la expozițiile din Tîrgu Mureș, Cluj, Bistrița, Reghin și Budapesta.

În 1943 obține un atelier de creație în cadrul expozițional din parcul Clujului, recent terminat.

În 1945 organizează la cluj o expoziție colectivă.

Între 1946-1947 inițiază și organizează înființarea Școlii superioare de artă din Cluj.

Între 1948-1949 atacă „formalismul" operelor de politică a artei dogmatice.

La 14 aprilie 1950 încetează din viață la Cluj.

În 1971 se organizează expoziția operelor sale în Muzeul de Artă din Cluj.

În 1074 apare monografia Szolnay semnată de E. Szabó Ilona.

Életrajzi adatok

1893. november 4-én született Kolozsváron.
1904-1909 — szülei halála után a szebeni árvaházban nevelkedett.
1909-1912 — a Kolozsvári Katolikus Főgimnáziumban tanul; 1912-ben érettségizik.
1912-1913 — mérnökkari hallgatóként a budapesti Műszaki Főiskolára iratkozik be, de év közben próbaidős, rendkívüli hallgatónak átmegy a Képzőművészeti Főiskolára
1913-1914 — a Főiskola rajztanárképző szakának rendes hallgatója.
1914-1919 — frontszolgálat és olasz fogság; beteg tüdővel érkezik haza
1919 — lábadozása idején a Kolozsvár melletti Szucságon fest.
1921 — az Erdélyi Szalon (Collegium Artificum Transsylvanicorum) kiállításán jelentkezik első ízben. Ősszel beiratkozik a nagybányai festőiskolába.
1922-1923 — négy hónapig a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán Réti István növendéke, utána visszatér Nagybányára.
1923 — egyéni kiállítása Kolozsváron.
1924-1927 — állandó lakhelye Nagybánya, de közben sokat tartózkodik Kolozsváron; erdélyi városokban jelentkezik kiállításokon.
1925 — anatómiai tanulmányokat folytat Kolozsváron az Egyetemi Klinikák Kórbonctani Intézetében. Nyáron Nagy Imre vendége Csíkban.
1926 — feleségül veszi Irsay Ida postatisztviselőnőt; Nagybányán laknak
1927 — fia, Ádám születése; októberben hazatelepednek Kolozsvárra
1928 — Judit leányának születése.
1929-1930 — Kós Károllyal együtt kezdeményezője a Barabás Miklós Céh, az erdélyi magyar művészek egyesülete megalapításának és első kiállításuk megszervezésének.
1933-1935 — művészeti szabadiskolát tart fenn Kolozsváron Szervátiusz Jenővel társulva.
1937 — családjával átmenetileg Nagyenyedre költözik.
1938 — Segesvárra telepednek át; nyáron Csíkban dolgozik.
1939 — Szervátiusz Jenővel közösen nagy erkölcsi és anyagi sikerű kiállítást szerveznek Kolozsváron.
1940 — rövid időre áttelepednek Székelykeresztúrra.
1941 — Végleg hazatérnak Kolozsvárra. Titkára és műtárosa lesz az újraalakult Barabás Miklós Céhnek.
1942-1944 — egyik szervezője és résztvevője a Barabás Miklós Céh marosvásárhelyi, kolozsvári, besztercei, szászrégeni és budapesti kiállításainak.
1943 — műtermet kap az újonnan fölépült kolozsvári sétatéri Műcsarnokban.
1945 — csoportkiállítást szervez Kolozsváron.
1946-1947 — erdélyi képzőművészeti főiskola alapítását kezdeményezi és szervezi.
1948-1949 — a dogmatista művészetpolitika műveinek „formalizmusát" támadja.
1950. április 14. elhunyt Kolozsváron.
1971 — gyűjteményes kiállítása a Kolozsvári Művészeti Múzeumban.
1974 — megjelenik E. Szabó Ilona Szolnay-monográfiája.

Biographical Data

1893 Novemberth — born at Kolozsvár

1904-1909 — after the death of his parents he lives in the orphanage at Szeben (Sibiu)

1909-1912 — is the pupil of the Catholic High School at Kolozsvár. He graduated from it in 1912.

1912-1913 — Studies engineering at the Politechnical University at Budapest, but after some months he starts his studies at the Art School as a probationary student.

1913-1914 — He becomes a student of the departament training art teachers.

1914-1919 — becomes a soldier in the first World War and spends two years in Italy as a war prisoner. His lungs are ill when he arrives home.

1919 — While recovering he starts painting in the village of Szucság, near Kolozsvár.

1921 — He exhibits some pictures for the first time on the exhibition of the Collegium Artificum Transsylvanicorum. On the autumn of the same year becomes a member of the painting school of Nagybánya (Baia Mare)

1922-1923 — For four months he studies at the Art University at Budapest as a pupil of István Réti, then he returnes to Nagybánya.

1923 — His first one-man exhibition at Kolozsvár

1924-1927 — He settles at Nagybánya but spends a lot of time at Kolozsvár, he is present at different exhibitions organised in Transsylvanian towns.

1925 — studies anatomy at the Pathological Institution of the Clinics from Kolozsvár. He spends the summer as a guest at Imre Nagy's.

1927 — marries Ida Irsay, a post-office clerk. They settle at Nagybánya

1927 — The birth of his son, Adam. They come back to Kolozsvár

1928 — The birth of his daughter, Judith

1929-1930 — Together with Károly Kós he is the innitiator of the Barabás Miklós Guild, a foundation for Hungarian artists of Transylvania and organises the first exhibition

1933-1935 — keeps up a private school together with Jenő Szervátiusz

1937 — for a short time he moves with his family to Nagyenyed

1938 — They settle at Segesvár, during the summer he works at Csík

1939 — Together with Jenő Szervátiusz organises an exhibition at Kolozsvár which brings him great moral and material success.

1940 — For a short time they live at Székelykeresztúr

1941 — They come home at Kolozsvár for ever. He becomes the secretary of the reorganised Barabás Miklós Guild.

1942-1944 — He is one of the organisers and also participates at the exhibitions of the Guild in different Transylvanian towns and at Budapest

1943 — he is awarded a studio in the newly built art gallery in the Central Park at Kolozsvár

1945 — organises an exhibition for a group of artists at Kolozsvár, he himself also participates.

1946-1947 — he initiates and organises the foundation of a University of Fine Arts at Kolozsvár

1948-1949 — He is attacked by the dogmatism art politics because of the „formalism" of his pictures

14th April 1950 — He dies at Kolozsvár

1971 — The exhibition of a collection of his pictures in the Art Museum at Kolozsvár

1974 — Ilona E. Szabó publishes a monography about Sándor Szolnay

Biographie

Geboren am 4. November 1893
1904-1909 — nach dem Tode seiner Eltern kommt er in ein Kinderheim in Hermannstadt;
1909-1912 — Schüler des Klausenburger Katholischen Hauptgymnasiums; Abitur in 1912;
1912-1913 — Student der budapester Technischen Hochschule, Hauptfach Bauingenieur; mitten im Studiumjahr wird er mit außergewöhnlichem Status an die Kunsthochschule aufgenommen;
1913-1914 — Student der Kunsthochschule, Haupfach Zeichenlehrer;
1914-1919 — Frontdienst und italienische Gefangenschaft, kommt mit kranken Lungen heim;
1919 — während seiner Genesung malt er is Szucság neben Klausenburg;
1921 — stellt zum ersten Mal im Rahmen des Siebenbürgischen Salons (Collegium Artificum Transsylvanicorum) aus. Im Herbst schreibt er sich in die Malschule in Nagybánya ein;
1922-1923 — studiert vier Monate in Budapest an der Kunsthochschule bei Professor Réti István, nacher kehrt er nach Nagybánya zurück;
1923 — individuelle Ausstellung in Klausenburg;
1924-1927 — ständiger Wohnort in Nagybánya, aber verbringt viel Zeit in Klausenburg; stellt in verschiedenen siebenbürgischen Städte aus;
1925 — studiert Anatomie in Klausenburg am Anatomischen Institut der Universitätskliniken, Im Sommer ist er Gast bei Nagy Imre in Csík;
1926 — heiratet die Postbeamtin Irsay Ida; sie wohnen in Nagybánya;
1927 — Geburt seines Sohnes Ádám; im Oktober ziehen sie nach Klausenburg um;
1928 — Geburt seiner Tochter Judit;
1929-1930 — gründet zusammen mit Kós Károly das Verein der siebenbürger ungarischen Künstler, die Barabás Miklós-Zunft und organisiert die erste Ausstellung im Rahmen dieses Vereins;
1933-1935 — Träger einer freien Kunstschule in Klausenburg, im Zusammenarbeit mit Szervátiusz Jenő;
1937 — übergangsweise Umzug mit Familie nach Straßburg am Mieresch;
1938 — Umzug nach Schäßurg, arbeitet in der Sommerzeit in Csík;
1939 — Veranstaltung einer finanziell und moralisch wertvollen Ausstellung in Klausenburg, in Zusammenarbeit mit Szervátiusz Jenő;
1940 — kurzer Umzug nach Székelykeresztúr
1941 — endgültige Umsiedlung nach Klausenburg. Hier wird er Sekretär und Kunstwart der neugegründeten Barabás Miklós-Zunft;
1942-1944 — Mitveranstalter und Teilnehmer der Austellungen der Barabás Miklós-Zunft in Neumarkt, Klausenburg, Bistritz, Sächsich-Rehn und Budapest;
1943 — erhält ein Atelier in der neuerbauten Kunstgalerie im klausenburger Stadtpark;
1945 — organisiert eine Gruppenausstellung in Klausenburg;
1946-1947 — initiiert und organisiert die Gründung der Siebenbürgischen Hochschule für Bildende Künste;
1948-1949 — greift die „Formalisierung"der Werke der dogmatischen Kunstpolitik an;
Am 14. April 1950 stirbt er in Klausenburg;
1971 — Ausstellung einer Sammlung seiner Werke im Klausenburger Kunstmuseum;
1974 — Erscheinung seiner Monographie von E. Szabó Ilona.

Biographie sommaire

Il est né à Cluj (Kolozsvár), le 4 novembre, 1893

1904-1909 — après la mort de ses parents, il est élevé à l'orphelinat de Sibiu (Szeben)

1909-1912 — il suit ses classes au Lycée Principal Catholique de Cluj, il passe le baccalaureat en 1912

1912-1913 — il s'inscrit à l'École Supérieure Technique de Budapest, mais pendant l'année universitaire il siut aussi — en delai d'essai — les cours de l'École des Beaux-Arts

1913-1914 — il devient l'élève régulier de l'École des Beaux-Arts en recevant une formation de professeur de dessin

1914-1919 — il fait son service au front, ensuite deux années de captivité italienne; il en revient les poumons atteints

1919 — il peint à Suceag (Szucság), près de Cluj, pendant la période de convalescence

1921 — il se présente pour la première fois à l'exposition du Salon Transylvain (Collegium Artificum Transsylvanicorum). En autumne il s'inscrit à l'école de Baia-Mare (Nagybánya)

1922-19923 — il est l'élève du peintre Réti István, pendant quatre mois à l'École des Beaux-Arts à Budapest, ensuite il retourne à Baia-Mare

1923 — il présente son exposition individuelle à Cluj

1914-1917 — il habite à Baia-Mare, mais il séjourne souvent à Cluj, il prend part aux expositions organisées en différents villes transylvaines

1925 — il suit des cours d'anatomie à l'Institut Pathologique des Cliniques Universitaires. En été il est l'invité de Nagy Imre, en Ciuc (Csík)

1926 — il épouse Irsay Ida, employée à la poste; les jeunes mariés habitent à Baia-Mare

1927 — l'année de la naissance de son fils Ádám

1928 — l'année de la naissance de sa fille Judit

1929-1930 — en compagnie de Kós Károly, il prend l'initiative de la fondation de la société des artistes hongrois transylvains, la corporation „Barabás Miklós"; il commence à organiser leur première exposition

1933-1935 — il entretient, en se ralliant avec le sculpteur Szervátiusz Jenő, une école libre de beaux-arts à Cluj

1937 — à titre provisoire, la famille déménage à Aiud (Nagyenyed)

1938 — ils déménagent à Sighişoara (Segesvár), en été Szolnay travaille en Ciuc

1939 — ensemble avec Szervátiusz Jenő, il organise une exposition de grand succès moral et financier à Cluj

1940 — pour peu de temps, la famille déménage à Cristur (Székelykeresztúr)

1941 — ils reviennent définitivement à Cluj. Szolnay devient secrétaire et conservateur des objets d'art de la corporation „Barabás Miklós", fondée de nouveau

1942-1944 — il est l'un des organisateurs des expositions de la corporation à Tîrgu-Mureş (Marosvásárhely), Cluj, Bistriţa (Beszterce), Reghin (Szászrégen), et Budapest, expositions auxquelles il prend part lui aussi

1943 — il obtient un atelier dans le bâtiment de la Galerie récemment construite sur la Promenade

1945 — il organise une exposition en groupe à Cluj

1946-1947 — il prend l'initiative de la fondation et de l'organisation d'une École des Beaux-Arts en Transylvanie

1948-1949 — la politique d'art dogmatique accuse de formalisme ses oeuvres

Il meurt le 14 avril, 1950, à Cluj

1971 — exposition collective de ses toiles au Musée d'arts de Cluj

1974 — la parution de la monographie-Szolnay, écrite par E. Szabó Ilona

Szolnay Sándor 1893 — 1950

EXPOZIȚIE COMEMORATIVĂ ORGANIZATĂ DE MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ CLUJ, SPRIJINIT DE FAMILIA SZOLNAY ȘI S.M.C.T. (EMKE)

GLORIA

Egy művésztelep a XX. század végén

A szolnoki Paál István Stúdiószínház kompromisszumra törekszik

Szolnokon kilencvenhét esztendeje működik művésztelep. A Zagyva-parti komplexum egyes épületeit erősen kikezdte az idő. A művésztelep felújítását a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma negyvenmillió forinttal támogatja, amelyet a városi önkormányzat ugyanekkora összeggel egészít ki. Kevésbé jó hír, hogy mindeközben ádáz harc alakult ki a művésztelep kilences műtermében működő Paál István Stúdiószínház vezetője, Sárkány Sándor képzőművész-rendező, valamint a teátrum távozását kívánó idősebb képzőművészek és támogatóik között.

Az életveszélyesnek nyilvánított műterem belülről...

Bozsik Yvette táncművész május elején vett részt a Paál István Stúdiószínházban közönségtalálkozón. Lapunknak elmondta: a stúdiószínház fennmaradását azért is fontosnak tartja, hogy létezzék egy olyan teátrum, amely nevében *Paál István,* a tavaly elhunyt rendező emlékét őrzi. Ismervén Szolnokot, a művésztelepet tartja a legalkalmasabb helynek a stúdiószínház működéséhez. Táncosai közül többen dolgoztak együtt *Sárkány Sándorral;* elmondásuk szerint a stúdiószínház vezetője szakmailag megalapozott, professzionális munkát végez.

1999. április 15-i határidővel kellett benyújtani a szolnoki millenniumi bizottságnak a pályázatot a művésztelep hasznosítására. Két pályázat érkezett be: *Sárkány Sándor* és támogatói közel negyven oldalon vázolták elképzeléseiket, míg a művésztelepet a stúdiószínház nélkül elképzelő alkotók – a telepen lakó idősebb művészek – és támogatóik – *dr. Kertész Róbert,* a Damjanich Múzeum igazgatója, *Blazsek Gyöngyvér* és *Deák László* építészek, valamint a Verseghy Kör tagsága – mindössze egy néhány oldalas beadványt nyújtottak be. Ők egyébként a stúdiószínház mostani épületében hat műtermet szeretnének látni, amelyek közül hármat kollektív bemutatóteremként használnának, a többit pedig – évi egy, a városnak felajánlott műalkotás fejében – vendégművészeknek utalnának ki. A beadási határidőt az önkormányzat június ötödikéig meghosszabbította, hiszen a két pályázat nem volt összevethető.

...kívülről FOTÓ: ARCHÍV

– Ezután a másik elképzelés támogatóinak kérésére jóhiszeműen átadtuk nekik megtekintésre a mi pályázatunkat. Erről később sajnos kiderült, hogy hiba volt, ugyanis saját pályázatukban formailag a miénket másolták le – mondja Sárkány Sándor –, olyannyira, hogy még a címlapuk is teljesen ugyanolyan. Ez csak morálisan kifogásolható, de történt olyan, amit jogi szempontból is vitathatónak vélünk. Nagyon méltányolható módon közgyűlésén az önkormányzat – az egyik tag felvetésére – elfogadta azt az ötletet, hogy ők ne a művésztelep szakmai felhasználási koncepcióiról hozzanak döntést, hanem csak az építészeti kialakítására benyújtott pályázatokról, hiszen az előbbiekről hozzáértő, szakmai zsűrinek kell határoznia. Ezt követően a szolnoki önkormányzat közgyűlése június 24-én ülésezett. Az ülés elején az egyik szocialista bizottsági tag indítványozta, hogy helyben döntsenek az építészeti pályázatokról, de a döntés során már annak függvényében kezeljék az átépítésről szóló pályázati beadványokat, hogy a Paál István Stúdiószínház nem marad a művésztelepen. Magyarán mondva: megkerülték a művészeti felhasználás elveiről történő döntést, és a stúdiószínház jövőjét már az építészeti pályázatokról hozott döntéssel elhatározták. Ezt az eljárást jogilag támadhatónak tartjuk, ezért fellebbezni fogunk.

– Az önnel szemben állók több indokra is hivatkoznak, amikor azt mondják: a stúdiószínháznak mennie kell a művésztelepről. Többek között arra, hogy ön jogtalanul költözött be csaknem tíz évvel ezelőtt a lakhatatlan, életveszélyes állapotban lévő műteremlakásba.

– Egyáltalán nem jogtalanul költöztem be. Igaz, hogy nem rendelkezem kiutalt műterem-használati engedéllyel, hiszen azt csak felújított, hibátlan állapotban lévő épületek használatára lehet megpályázni. Mindemellett a műteremlakás kulcsát pályázat útján kaptam meg. *Szabó Béla* és *Hangai Szabó László* is pályázott a műterem használatára, tehát önkényességről, kisajátításról szó sincs. Az akkori alpolgármestertől, *Várhegyi Attilától* kaptam meg a kulcsot, az épület állagmegóvásának fejében, amit megtettem, sőt az évek során alaposan fel is javítottam az épület állapotát. A műterem „lakhatatlanságáról" meg csak annyit, hogy azt a Szollak Kft. nyilvánította életveszélyesnek, amelyik a művésztelep építészeti kezelője, tehát ez a vállalat lett volna felelős az épület állapotának megóvásáért. Egyrészt nem szeretnék, ha kiderülne: egyáltalán nem foglalkoztak az épület állapotának szinten tartásával, valamint az NKÖM-től érkező negyvenmilliós felújítási támogatás felhasználásának lehetősége is csábítóan hangozhat a számukra. Több független építész tanúsítja, hogy – a Szollak Kft. szakvéleményével szemben – egyáltalán nincs szükség tetőszerkezet- és födémcserére, csupán három gerendát kellene kicserélni.

Bérczes László, a Bárka Színház művészeti vezetője Sárkány Sándorék mellett áll: „A Paál István Stúdiószínházat egyelőre befogadószínháznak tartom. Mindenesetre a múlt év során hatszor-hétszer részt vehettem a stúdiószínház rendezvényein, és azt tapasztaltam, hogy ezalatt a helyi fiatalokból kialakult egy olyan 50-60 fős közösség, ami tevékenyen is részt vehetne a stúdiószínház munkájában, hiszen egy vidéki színházi kezdeményezésnek nemcsak az „idegen tollakkal való ékeskedés" kellene hogy a célja legyen, hanem az is, hogy alkotókat neveljen föl. A városnak büszkének kellene lennie a Paál István Stúdiószínházra, akárcsak névadójára, aki munkásságának fontos időszakát töltötte Szolnokon. Szomorú hallanom, hogy míg Szegeden a fiatalok nemrég szobrot állítottak Paál Istvánnak, Szolnokon sokak a róla elnevezett teátrum tönkretételére törekszenek. Mindenesetre bízom abban, hogy a döntés nem végleges."

– Ellenfelei arra is hivatkoznak, hogy a stúdiószínház nem tölt be művésztelepi funkciót.

– Erről a véleményem éppen az ellenkező. Kertész Róberték a művésztelep működtetésére 1902-ben alakult egyesület alapszabályaira hivatkoznak, amelyeket még ma is helytállónak tartanak. Szerintem a huszadik század végén egy művésztelep nem működhet úgy, mint a hatvanas vagy a húszas években, de főként nem akképpen, mint ahogy azt kilencvenhét évvel ezelőtt megálmodták. A Paál István Stúdiószínház élesztette fel a művésztelepet, ahová azelőtt egyszerű földi halandó szinte be sem tette a lábát. A hatvan férőhelyes stúdiószínház egyes előadásain nyolcvanfős nézőközönség vesz részt – még a folyosón is állnak –, olyan neves művészek léptek fel – és támogatják fennmaradását a művésztelepen –, mint *Törőcsik Mari, Bereményi Géza, Cseh Tamás, Bozsik Yvette, Csányi János* vagy *Nánay István.* A stúdiószínház azt is bebizonyította, hogy képes eltartani önmagát: az NKÖM kuratóriuma idén másfél millió forinttal támogatta színházunk működését. Több külföldi képzőművész is szerepelt már nálunk, Angliából, Norvégiából, sőt Japánból érkezettek is, akik jelezték: bármikor szívesen visszajönnének. Nálunk irodalmi esteken is telt ház van. Emellett a műteremlakásban afféle szabadiskolát is vezetek: a tanítványok hetven százaléka sikeresen szerepel a főiskolai felvételin, de működik kerámikus-tanfolyam is. A stúdiószínház tehát fontos, hiánypótló szerepet tölt be Szolnok város kulturális életében, és az évek folyamán az is bebizonyosodott, hogy a művésztelep a megfelelő hely működéséhez. Ezzel szemben a közgyűlés döntése a Városmajor úti óvoda épületébe szeretne száműzni minket, ami teljesen alkalmatlan arra, hogy stúdiószínház működjék benne, átalakítása pedig megfizethetetlen volna. Ha ezt a döntést elfogadnánk, megpecsételődne a Paál István Stúdiószínház sorsa. Azt sem értem, miért a stúdiószínházat akarják kipateroltatni a művésztelepről, amikor az egyik épület üresen áll, a mellettünk levő lakrészt meg kutyatenyésztésre használják. Tizenöt-tizenhat erdélyi kopót zárnak össze, néha egy hétre is becsukják őket az épületbe, a művésztelep földjét meg kutyatemetőnek használják. Ez aligha művésztelepi funkció. Ha őket költöztetnék ki a művésztelepről, és az üresen álló épületet is használatba vennék, lenne hely stúdiószínháznak is, kollektív kiállítóteremnek is. Ezzel kapcsolatban be is adtunk egy kérvényt az önkormányzathoz, ami szerint a már felújított szárnyban megvalósulhatna *Kertész Róberték* tervezete, ugyanakkor a mi elképzelésünkre is teret kaphatnánk a felújításra váró műteremsorban. Ezzel a művésztelepen belül létrejönne egy „csendes" és egy „forgalmas" zóna, a Zagyva felőli oldalon is nyitnánk egy bejáratot, így a stúdiószínház előadásaira érkezők nem háborgatnák az idősebb művészeket. Ez a megosztott állapot beadványunk szerint 2002-ig tartana, amikor a közel négyéves versenyhelyzet tapasztalatai alapján születhetne döntés arról, melyik egyesület tudná színvonalasabban és gazdaságosabban működtetni a művésztelepet. Nem elképzelhetetlen, hogy a „próbaidő" leteltével mindkét csoport tevékenysége bizalmat érdemelne, így többféle alkotói szemlélet és nemzedék együttes jelenléte növelné Szolnok hírnevét a művésztelep által. Egyébként – egyes sajtóanyagok információjával ellentétben – nem áll szándékunkban kerítéssel elválasztani a két zónát, és soha nem is állítottuk ezt.

– Az esztétikai nézetkülönbségek és a generációs ellentétek mellett milyen tényezőket vél felfedezni a mostani viták mögött?

– A személyes okok és a pénz – a negyvenmillió sorsa – mellett nagy szerepet játszanak a helyzet elfajulásában az önkormányzat szocialista képviselői, akik sértődöttségükben ahol tudnak, mindenütt megpróbálnak „keresztbe tenni" azoknak, akik valamit fideszes politikusok támogatásával hoztak létre. Pedig ez ügyben félre kéne tenni a személyeskedéseket és a politikai megfontolásokat, hiszen itt az forog kockán, hogy Szolnok, az a város, ahonnan a legutóbbi felmérések szerint legnagyobb a fiatalok elvándorlásának aránya, végleg elzárkózik-e a ifjúságtól, vagy pedig a konzervativizmus mellett helyet ad-e újszerűbb törekvéseknek is.

HAKLIK NORBERT

Megelégedéssel nyugtáztuk a képviselők döntését – mondja *Pogány Gábor Benő* szobrászművész és *dr. Kertész Róbert* régész. Szavaik szerint eddig is úgy érezték, hogy a szakma és a szolnoki közvélemény az ő koncepciójukat támogatja. Mivel egyikük sem politizál, nem értik, hogyan lehet politikát sejteni a döntés mögött. Már csak azért sem lehet ilyesmiről szó, mert a testület szinte egyhangúan voksolt – érvelnek.

A koncepció elkészítői a minőség hagyományát támogatják, és szeretnék feltámasztani az 1902-ben, a művésztelep születésekor létrejött Szolnoki Művésztelepi Egyesületet, amelyet a helyi érdekek konszenzusa működtetne. Jó lehetőséget látnak arra, hogy – bár az ország művésztelepei bérlakások rendszerét alakították ki, s ez állandóságot sugall – Szolnokon mozgalmas művészeti élet alakuljon ki. Itt ugyanis pályázattal csak meghatározott ideig dolgoznának a művészek, s alkotásaikkal a várost gazdagítanák. Hasonló módon működött a művésztelep a két világháború között, amikor nyaranta *Aba Novák Vilmos* és tanítványai népesítették be a műtermeket.

PALÁGYI EDIT

Szávai István Apáczai Csere János-díjas tanárt kérte föl a szolnoki önkormányzat, hogy szakmai szempontból véleményezze a beérkezett pályázatokat. Szávai István több aspektusból Sárkány Sándorék tervezetét részesítette előnyben, és azt tanácsolta: az önkormányzat bizottsága először csak a felújítási pályázatokról döntsön. Felvetése szerint ősszel kiállításon mérné össze a két oldal az erejét. Ennek sajtóvisszhangját, valamint a városi nézőközönség reakcióit figyelembe véve születhetne olyan döntés, amely a szolnoki közvéleményt és a szakmai szempontokat is egyaránt tükrözné. Szávai István még elmondta: véleménye szerint Sárkány elképzelése gazdasági szempontból is sokkal megalapozottabb, mint Kertész Róbertéké, hiszen Sárkány Sándor mögött több egyesület és civil kezdeményezés áll, így szándékának megvalósulása sokkal kevesebbe kerülne a város polgárainak, mint az ellentábor koncepciója.

A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete *dr. Kertész Róberték* tervezetét támogatja. Elnöke, *Bauer István* így fogalmaz: „A MAOE támogatni kívánja a régi művésztelepi hagyományokat felelevenítő, de mégis megújító működési törekvést. A Sárkány Sándor kolléga által megfogalmazott koncepciót sajnos nem áll módunkban támogatni, mivel ellentmond azon törekvéseknek, amelyeket az egyesület a jövőben is képviselni fog, tudniillik ragaszkodunk a kevés fennmaradt művésztelep hagyományt is őrző működéséhez." P. E.

– Személyes viszony köt a szolnoki Paál István Stúdiószínházhoz – mondja *Cseh Tamás,* aki több alkalommal is koncertezett a teátrumban –, akárcsak névadójához, aki jó barátom volt. A stúdiószínházban a szolnoki közönség olyan metszetével találkoztam, amilyennel sehol másutt. Arra a célra, hogy stúdiószínház működjék benne, ezt az épületet teljesen alkalmasnak tartom, hiszen eleven, emberi tér. Nem lehet tudni egy helyről, hogy miért jó, de erről biztosan lehet tudni, hogy az. Nem vagyok tisztában azzal, milyen érdekek rejlenek amögött, hogy most megpróbálják elköltöztetni, bezáratni a Paál István Stúdiószínházat. Remélem, ez nem következik be. Addig is jelenlétemmel tüntetek fennmaradása mellett.

Vélemény

Hegedűs Tamás

ténydemokrata unióról és a polgári szövetségről

Az MKDSZ ma tartja tisztújító közgyűlését

an publicisztika, illetve politikusi vek egy keresztény-konzervatív sége mellett érveltek. Többen a polgári szövetség megbomlásá-elmet. Az unió szorgalmazói kö-áthatólag konszenzus van: az in- az MKDSZ között jönne létre, szonyt a Fidesszel. Az elképzelé-ációjával egy olyan konzervatív idesz egyenrangú szövetségese-irát hozna létre az SZDSZ és az n.

rata gyűjtőpártok fontos szerepet töltöttek be a polgári demokrácia és a szociális piacgazdaság megteremtésében, majd megerősítésében. Magyarországhoz ez utóbbi országok példája nyilván közelebb áll, ami alapján joggal lehet megfogalmazni: a magyar közélet és a társadalom valószínűleg igényli a karakteres kereszténydemokrata politizálást.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy a kereszténydemokrata uniónak létre *kell* jönnie, mint ahogy azt sem, hogy e nélkül nem lenne stabil a magyar demokrácia. A lehetőség adott, de az eddigi választási tapasztalatok arra utalnak: a magyar szavazók kifejezetten díjazzák a heterogén gyűjtőpártokat – ilyennek látták '90-ben az MDF-et, '94-ben az MSZP-t és ilyen arculattal jelent meg '98-ban a Fidesz által vezetett választási szövetség is. Politológusok problémázhatnak ugyan rajta, hogy nem „eurokonform" a hazai pártpaletta összetétele, de a választóknak ez miatt aligha fáj a fejük. Jól látható ugyanakkor az igényük a „vagy-vagy" típusú választásra, ami szerves úton hozott létre egy olyan kétpólusú politikai rendszert, ami ugyanakkor nem jelent egyet a kétpártrendszerrel.

Az önálló kereszténydemokrata unió alapkérdésére („lenni vagy nem lenni") ki-ki egyéni belátása és ízlése szerint mond igent vagy nemet – az integrációval kapcsolatban a lényeg ezúttal is a részletekben rejlik. Egy politikai tervezőasztalon megálmodott, rea-litásokkal nem számoló konzervatív unió terve éppolyan károkat okozhat, mint a pillanatnyi erőviszonyok bebetonozásának erőltetett szándéka. Sikeres együttműködésre csak akkor lehet számítani, ha az egységesülés szerves folyamat útján megy végbe. (A konzervatív gondolkodásmóddal úgyis inkább az organikus fejlődés igenlése áll összhangban, semmint a politikai voluntarizmus.) A szerves egységesülés követelménye ugyanakkor lehetetlenné teszi, hogy ne vegyük figyelembe az erőviszonyok eddigi alakulását, sőt azt se, hogy ne tekintsük kiindulópontnak a pillanatnyi erőviszonyokat és személyi feltételeket. Az 1994–1998 közötti időszak részben arról is szólt, hogy *Antall József* halálával és az MDF gyenge választási eredményével létrejött politikai vákuumban ki tudja magához ragadni a jobboldalon a kezdeményező és vezető szerepet. Ennek eldöntetlensége vezetett a Polgári Szövetség első 1994–95-ös kísérletének kudarcához. A ciklus végére aztán ez a kérdés egyértelműen eldőlt: a választók a Fidesz-Magyar Polgári Pártban és *Orbán Viktorban* látták meg azt az erőt, ami nemcsak a jobbközép egységes fellépését, hanem a szociálliberális koalíció leváltását is meg tudja valósítani. Lehet persze annak érdekében politizálni, hogy minden ciklusban újrainduljon a belső viszonyok mesterséges átrendezése, de ez nagy károkat és felesleges rivalizálást okozhat.

A továbbiakban nézzük azt a „vegytiszta" javaslatot, miszerint az MDF, az MDNP és az MKDSZ részvételével létrejönne egy keresztény-konzervatív unió, mondjuk MDF–Kereszténydemokrata Unió néven. A névválasztás jónak tűnik, hiszen a három szervezet közül az MDF mind jelenlegi politikai súlyát, mind szervezettségét, mind történelmét tekintve kiemelkedik, ezért joggal igényelheti nevének átörökítését az új szervezetbe. Élén ráadásul – *Dávid Ibolya* személyében – olyan politikus áll, aki mind politikusi kvalitásait, mind személyes tulajdonságait, mind népszerűségét tekintve messzemenőkig alkalmas az integráló szerepre. A szervezetek valószínűleg meg tudnak egymás között egyezni abban, hogy pártszövetséget, uniópártot vagy egységes gyűjtőpártot hoznak-e létre, de áthidalhatatlan probléma keletkezik a parlamenti képviselet tekintetében – az MKDSZ képviselőit ugyanis kivétel nélkül a Fidesz-Magyar Polgári Párt színeiben választották meg. (Még közös jelöltnek sem tekinthetők, hiszen az MKDSZ-t mint egyesületet nem is illetheti meg a jelöltállítás joga.) Éppen ezért, míg az MDF képviselőcsoportjában ülő MDF–Fidesz közös jelölteket megillette a választás joga, hogy melyik frakcióba üljenek, ilyen lehetősége az MKDSZ politikusainak nem volt, és a politikai korrektség határain belül nem is lesz, már csak azért sem, mert egy esetleges átülés esetén a szocialistáké lenne a legnagyobb parlamenti frakció. Ebben a ciklusban tehát egy MDF–KDU-frakció létrehozása nem egyszerűen barátságtalan lépés lenne a Fidesz irányába, hanem súlyos politikai károkat is okozna. Ugyanakkor problémát okozna az is, ha a frakciók és a pártok közötti választóvonalak nem ugyanott lennének.

FOTÓ: HATLACZKI BALÁZS

A következő kritikus pont annak a szándéknak a deklarálása – illetve annak eddigi elmaradása –, hogy a választásokon az MDF-KDU csak a Fidesszel közösen indítana jelölteket. Enélkül a kereszténykonzervatív unió létrejötte nem a polgári oldal megerősödését, hanem annak meggyengülését eredményezné. Intő példa lehet erre a múltkoriban Óbudán megtartott önkormányzati pótválasztás: az MSZP és az SZDSZ közös jelöltje úgy győzött 31 százalékkal, hogy közben a Fidesz és az FKGP közös jelöltje 23, az MDF jelöltje 14, egy korábban MDF-es független jelölt pedig 10 százalékot kapott! (Figyelemre méltó, hogy a MIÉP jelöltjét a választók 20 százaléka támogatta.) A mai kormánykoalíció pártjai tehát egységes indulás esetén 40 százalék körüli eredménnyel, fölényesen győzhettek volna, ehelyett az eddigi fideszes mandátumot át kellett adni az egységes baloldalnak.

Mi lehetne hát a megoldás? Az alábbiakban egy olyan gondolatkísérletet ismertetnék, ami egyszerre oldaná meg a kereszténydemokrata integrációt és a polgári szövetség megerősödését, amellett, hogy minden résztvevő párt – a megfelelő szinten meg tudná őrizni függetlenségét is.

Első lépésben a két legkisebbnek, az MDNP-nek és az MKDSZ-nek az összeolvadása valósulhatna meg. Mivel egyik esetben egy pártról, másik esetben egy egyesületről van szó, ez a legegyszerűbben kölcsönös átlépésekkel valósítható meg. Az „átfedés" létrejötte után a szervezet Kereszténydemokrata Unióként – pártként vagy egyesületként – működne tovább, megörökölvén az MKDSZ-től a Fidesz hivatalos partneri státusát. A KDU ezzel együtt kifejezi szándékát az MDF-fel történő integrálódásra, ami azonban – az említett országgyűlési bonyodalmak elkerülése érdekében – a pártok szintjén csak a választások után történne meg. Ennek előzményeként azonban – a közös rendezvényeken és sajtótájékoztatókon túl – még a választások előtt létrehozható az Országgyűlésben a Fidesz és az MDF részvételével egy olyan közös frakció, amin *belül* már létrehozható egy MDF–KDU csoportosulás. A pártok szintjén, ezzel párhuzamosan, Polgári Szövetség néven létrejönne egy olyan új koalíciós párt, aminek egyik pillére a Fidesz, másik pillére az MDF, harmadik pillére a KDU lenne. (Megfontolandó lenne az is, hogy az erőviszonyok, valamint a népszerűségből fakadó célszerűségi szempontok miatt – a presztízsérdekeket háttérbe szorítva – a koalíciós párt nevében a „Fidesz" szó is szerepeljen, például Fidesz–Polgári Szövetség formájában.) A koalíciós párt tagszervezetei megőriznék önálló jogi státusukat, de közös döntéshozó szerveket is létrehoznának. Ezzel a megoldással olyan módon lehetne integrálni (az önállóságához ragaszkodó FKGP kivételével) a jobbközép politikai erőket, hogy az a szervezetek szintjén nem okozna felesleges feszültségeket, az MDF-nek lehetővé tenné a beolvadás elkerülését, a Fidesznek pedig biztosítaná – az eredmények és a kormányzati főfelelősség miatti – jogos igényét a vezető szerepre. A választásokon természetesen csak közös jelöltek indulnának, a szavazólapon feltüntetve mind a koalíciós párt, mind a tagpártok támogatását. A választások után pedig immáron semmi akadálya nem lenne annak, hogy az MDF és a KDU szervezetileg is összeolvadjon. Ezzel létrejönne egy olyan, hosszú távon is stabil pártstruktúra a jobboldalon, aminek szervezeti kereteit a (Fidesz–) Polgári Szövetség mint koalíciós párt adja, és aminek az önállóságukat megőrző tagpártjai egyrészt a Fidesz, másrészt az MDF–KDU lennének.

A SZERZŐ KÖZÍRÓ

Falfirkák

Közjó, közvád, közröhej

FOTÓ: TALUM ATTILA

pontjait, s ha kézhez veszünk száz évvel ezelőtti politikai élclapokat, megállapíthatjuk: az akkori politikai légkört sem az egymás keblére borulás jellemezte, mert ugyebár a kormánypárti mamelukok mindig „visszaélnek" brutális többségükkel, az „aljas" ellenzékiek pedig felforgatják a rendet, és akadályozzák a kormány munkáját. A baj akkor következik be, ha ezt a természetes vagy legalábbis megbocsátható politikai szerepjátékot rá akarják erőltetni az egész társadalomra. A gyűlöletbeszédnek ez az eszkalációja, mely a politikai ellenfélből alávaló ellenséget, haza- és népárulót fabrikál, jellegzetes bolsevista eszköz, a teljhatalomra törő kisebbség közveszélyes manipulációja, abból a gondolatmenetből kiindulva, hogy amíg a demokrácia *nekem* jó, addig legyen demokrácia, de ha a demokrácia *nekem* nem jó, inkább legyen diktatúra.

Az ellenfél démonizálása, ellenséggé való átalakítása jól ismert jelenség a háború történetéből. Aki háborút akar, az felkelti a félelmet, gyűlöletet és megvetést a megtámadandó nép ellen: az agresszor agresszióval vádolja ellenfelét, folyamatosan provokálja, miközben önmagát üldözöttként sajnáltatja, akit csak a béke és igazságosság szándéka vezérel. Szomorú jelenség ez, ha népek között pusztít, de megbocsáthatatlan, ha egyazon népen belül üti fel a fejét.

Az Orbán-kormány első évét értékelő ellenzéki vélemények oly elfogultak, mintha egy ellenséges, idegen hatalom tevékenységét bírálnák, s ha nem is varrják nyíltan a nyakába a koszovói háborút, az ár- és belvizek és az időjárás pusztításait, azért érzékeltetik, hogy mindez másként lett volna a bölcs, jóságos, szociálisan érzékeny MSZP–SZDSZ-kormány alatt.

„A kutya ugat, a karaván halad" – tartja a török mondás. Ettől függetlenül sem szabad lebecsülni az egyre elkeseredettebben vagdalkozó MSZP–SZDSZ-es ellenzéket. Ilyen nyitány után nehéz lesz három évig fokozni a gyűlöletbeszédet, de az Antall– Boross-kormány idején már láthattuk, hogy ez lehetséges.

Így lesz a közjóból közvád, a közvádból közröhej. Majd meglátjuk, ki nevet a végén.

SZENTMIHÁLYI SZABÓ PÉTER

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül azonosak a szerkesztőség álláspontjával.

Napi MAGYARORSZÁG

Főszerkesztő: D. HORVÁTH GÁBOR
Főszerkesztő-helyettes: TARR PÉTER
O. KOVÁCS ATTILA
Lapszerkesztők: GAJDICS OTTÓ, LUDWIG EMIL, PUSZTAI EMESE
Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 51.
Telefon: 216-1274, 06-30-916-3843, -44, -45, 06-30-916-3847
Telefax: 215-3197
Levélcím: 1450 Bp. 9. Pf. 74. • E-mail: mahir@mail.elender.hu
Internetcím: http://www.napimagyar.hu/
Kiadja a MAHIR Lapkiadó Korlátolt Felelősségű Társaság
Felelős kiadó: DR. GYÖRI TIBOR ügyvezető igazgató
Lapigazgató: LOVAS LAJOS
Terjeszti a Hírker Rt.,
a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok.
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlapelőfizetési
és Elektronikus Posta Igazgatósága (HELP). Előfizethető
a hírlapkézbesítőknél, vidéken
a postahivatalokban, Budapesten a HELP ügyfélszolgálati irodáinál,
valamint a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál
(1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.) Levélcím: Helir, 1900 Budapest,
Orczy tér 1. Telefon: 303-3441, 303-3442. Telefax: 303-3440, közvetlenül,
postautalványon vagy átutalással a Postabank és Takarékpénztár Rt.
11991102–02102799 pénzforgalmi jelzőszámon
Előfizetési díj egy hónapra 965 forint, negyedévre 2895 forint,
fél évre 5790 forint, egy évre 11 580 forint
Hirdetésfelvétel: MAHIR Press Média Kft.
1075 Budapest, Wesselényi u. 8.,
Telefon: 322-2448, 342-6164. Fax: 342-6132
Nyomtatás: Magyar Hivatalos Közlönykiadó Kft. Lajosmizsei Nyomdája
Felelős vezető: BURJÁN NORBERT igazgató
Vidék ISSN: 1418-0863; Budapest ISSN: 1418-04 3 X

Lapunkat rendszeresen szemlézi Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az
»OBSERVER«
OBSERVER BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT.
1084 Budapest VIII., Auróra u. 11. Telefon: 303-4738, fax: 303-4744
http://www.observer.hu

Szolnoki ref. templom

Emlitve

Chobotvác 336. l.

Heliocarte, rel. Neuchâtel

Carte
Chocolat Suchard

Szolnoki rk. templom

(Jászmagyarin - Szolnok vm.)

l.

Chobotvác 334, 335. l.

valószerű megfigyelésük következtében viselettörténeti kutatóink előtt nagy becsben állanak ; ez a külföldi kiadvány szolgáltatja a legtöbb XVII. századi magyar kosztüm-történeti anyagot.[365] A

29. C. G. v. Ambling : Lovasharc Eperjes vára alatt (Birckenstein, Bécs, 1686).
C. G. v. Ambling : Battaglia equestre sotto la fortezza di Eperjes (Birckenstein, Vienna, 1686).

szakírók magasztalják e rajzok fínomságát, művészíességét ; eleven erővel varázsolják elénk a kort, a sok vihart látott magyar várak tövében mulatozó parasztokat, táncoló katonákat, kockázó dobosokat, tanácskozó török basákat, lovas párharcokat, kivégzéseket, a Thököly-kor egész romantikáját. A párharc-jelenetek a legszebbek közé tartoznak, amelyeket a kor alkotott. A hadi élet ilyen jeleneteit látjuk Pest, Buda, Léka, Szentmiklós, Zólyom, Vác alatt is.[366] A művész különösen megkapóan eleveníti meg a Várda

alatti párharcot. Farkaskacagányos, prémes kucsmájú magyar vitéz vív pisztolyharcot egy turbános törökkel.[367] (27. kép). Ugyancsak szép a Lándzsér alatti lovasharc képe[368] (28. kép), Eperjes alatt

30. C. G. v. Ambling: Csatajelenet Szolnok előtt (Birckenstein, Bécs, 1686).
C. G. v. Ambling: Scena di battaglia davanti la città di Szolnok (Birckenstein, Vienna, 1686).

már népesebb a jelenet, több török menekül lován, az egyik hátrafelé nyílaz.[369] (29. kép). Szolnok alatt már egész csapatok ütközetét látjuk[370] (30. kép). Hogy mily mestere volt Ambling a csataképnek, azt a 45. lap ideális jelenete ábrázolja: a lehanyatló dobos alakja csupa élet és dráma.[371] Néhány találó vonással vázolja fel a harci küzdelmet Érsekújvár vára alatt[372] s egy másik mértani metszet alján.[373]

Ambrosata

Szolnoki művésztelep

Zádor Béla: Szolnok a művészetben

O, K, L, Budapest, 1973.

Szolnoki Győző

M.T.

Szerepelt a tárlaton.

—: Őszi tárlat Hajdúböszörményben.
Hajdu-Bihar megyei Napló. 1962. okt. 9.

Szolnoki Győző

MDK

Szerepelt az aug. 2o-án Hajduböszörményben, a bányásznapon Salgótarjánban, szept 29-én a balassagyarmati Palóc Muzeumban megnyilt kiállitáson.

B.T. : Hajduböszörményi képzőművészek sikere Nógrádban

HAJDUBIHARMEGYEI NÉPUJSÁG 1963 okt. 9

Szolnoky Győző Kat.

1905-ben szül. Hajdúböszörményben.
Király Jenőtől tanult szabad rézi
rajzot. Rajztanárnak rémült, de nem
maradt meg a pályán —
~~Esti tanfolyamon~~ Pálnay Zs.
műtermét és a debreceni képzőm.
kör esti tanfolyamait látogatja.

64. Őszi reggel, vizf.

Hajdúböszörményi
képzőművének
Tárlata. Debrecen, 1958

Kat. Marjai
Márton és Jóth Ervin.
16 l.

Szolnoki Győző MN

Vendéglátóként jelen volt a telep megnyitásán

--: Kapunyitás a böszörményi növésztelepen.
Hajdúbiharmegyei Népujság. 1964. jul. 28.

Szolnoki Győző MÜK

Szerepelt a hajdúböszörményi/V. képzőművészek Debreceni kiállitásán, mely 1958 dec. 14-én nyilt meg a Déri Muzeumban.

Hajdú-Bihármegyei Napló. 1958. dec 12.

Szolnoki Szent Há-
romság szobor

Jelentéktelen, készült
1821-
Macsekolással eredeti jellegétől kifor-
gatva.
Renov. 1929.

Láttam
1947. V. 12.

Szolnoki Immaculata szobor.
Készült XVIII. sz. Renov. 1930.

Szolnoki Verseghy-
nobor

képe repr

Schef Jász

VI. tábla

nincs feltüntetve
ki csinálta.

SZOLNOKI MÜVÉSZTELEP

, - A Szolnokon müködő osztrák festőket **festőkolóniaként** tárgyalja már 1875-ben L. Hevesi. /**Eine wiener Malerherberge in Ungarn. Neue Freie Presse** 1875 febr.17./; - **valamint** u.ő: Österreichische Kunst des 19. Jahrhunderts. /Leipzig, 1903.II. 214-218./; - A szolnoki müvészet mult századi történetét átfogó szempontból tárgyalja H.Aurenhammer: Osztrák festők Szolnokon./ A fentebb idézett katalógus 1975./. Ennek modern szemléletét az újabb magyar szakirodalom még kevéssé integrálta: Egri M.: A szolnoki müvésztelep. /Bp. 1977./ A telepre és előzményeire vonatkozó részletes korábbi irodalommal/, valamint u.ő foglalta össze a telep történetét a Magyar müvészet 1890-1919. c. kézikönyv számára. A Szolnokon

*(Dicţionar român—
de fizică).* Feltárta Ci-
atásait a marosvásár-
leki-tékában (Iordan-
yv 1958), s a rom'n
ti folyóiratokban szá-
yar vonatkozásra mu-
A magyar tannyelvű
számára román tan-
t szerkesztett.

Béla: *B. G.* NyIrK

Ernő (Gyergyószent-
928. jan. 2.) — köz-
esztő. Szülővárosában
ett, felsőbb tanulmá-
ukaresti Ştefan Gheor-
főiskolán s a Közgaz-
mányi Akadémián vé-
olitikai pályáját az
ktivistájaként kezdte,
unkás főszerkesztő-
, majd a Falvak Dol-
e szerkesztőségi főtit-
5-ig az Előre rovat-
azóta állami tisztvise-
inisztériumi főtisztvi-
rsadalmi kérdésekkel
, főleg falusi témájú
művelődési jegyzetei
5 lapokban jelennek
azdasági írásait A Hét
Önálló füzete: *Fény a*
novella, 1950). Ateista
(Vallásos ünnepek,

Blénessy Károly — **Hasznos Könyvtár; *mezőgazdasági szakirodalom*

Bleyer György (Temesvár, 1907. jan. 21. — 1970. aug. 18., Düsseldorf) — építészettörténész. Középiskolát szülővárosában végzett, műépítészeti tanulmányait Stuttgartban és Zürichben folytatta, ahol mint diák a német kommunista mozgalomban vett részt, s Gaál Gábor révén kapcsolatba került Moholy Nagy Lászlóval. Előbb Temesvárt nyitott magán tervezőirodát, majd 1950-től bukaresti tervezőintézeteknél dolgozott. Városrendészeti és művészettörténeti cikkeivel a Korunkban már a 30-as években jelentkezett, gyakorlati munkapályáján felgyűlt tapasztalatait azonban csak a 60-as években kezdte szaktanulmányokba foglalni. Temesvárról írt urbanisztikai monográfiája kéziratban maradt, Gyulafehérvárról készített építészettörténeti jegyzeteiből egy részlet jelent meg (Korunk 1968/11), kéziratban maradt Ada-Kaleh monográfiája is. A brassói várrendszer kialakulásáról és fejlődéséről szóló tanulmányát hat folytatásban közölte az Új Idő (1969). *Az ötvenéves*

Budapesti élet

Régente a trubadúr szólt a szívhez,

ma egy

KERESZTÉLY Zongora!

VILMOS CSÁSZÁR ÚT 66.

Tudja kérem,

előnyösen vásárolhatunk...

KLEIN ANTAL

selyem, szövet, vászon, kötöttáru és kelengye szaküzletében, Király-u. 49. (A Terézvárosi templomnál.)

BRÁVÓ BOBBY

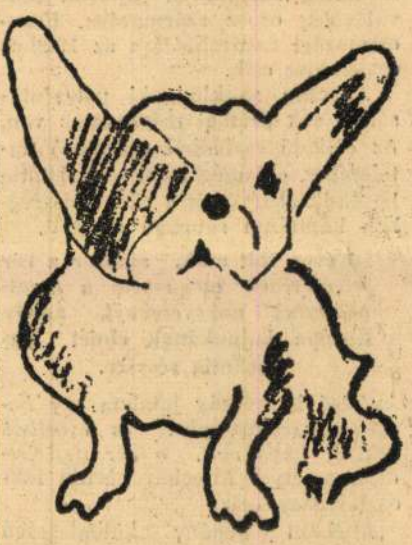

kiszimatoltad, hogy a lakáskeresés és kiadás gondjaitól a jóhírű

EXPRESS

lakásiroda mindenkit mentesít. Erzsébet-körut 16. Tel.: 422—156.

Saját maga dolgozik,

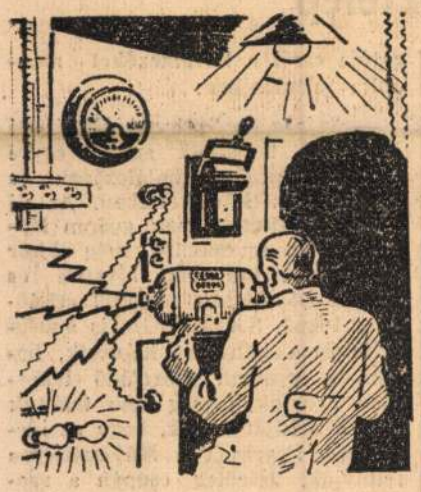

elektromos szakmába vágó szereléseket és javitást szakszerüen eszközöl

KEMÉNY RÓBERT

szerelő-mester, Szondy-u. 9. Tel. 11-22-68 és 11-18-24

KALAPJA PISZKOS FORMÁTLAN!

AZ ÖNÉT IS SZAKSZERÜEN TISZTITJA, FORMÁZZA

LAMPERT

KALAPOSMESTER, JÓKAI-TÉR 6. (Balra az udvarban.)

ez így igaz...

Budapesten néhány napja különös láz ütötte fel a fejét a hölgyek körében. Házlasszonyok, házikisasszonyok, színésznők, nagy politikusok feleségei egymás után szövőszéket vásárolnak. Azonban nem szőnyeget, hanem — ruhaanyagot szőnek. Fonálnak a legkülönbözőbb anyagokkal kisérletezenek.

★

A budapesti rádió panaszkodó közönsége sokat törhette már a fejét azon, hogy vajjon mi az oka a rádió rossz műsorának. Ennek azonban egyik fő oka csak az lehet, hogy vasárnaponként a műsor 50 százalékát, hétköznaponként pedig 30 százalékát teszik ki az ugynevezett kötelező műsorszámok, amelyeknek közvetitése elől a rádió igazgatósága ki nem térhet.

Az óvóhelyen is

kényelmesen ül, ha az olcsó kerti támlásszéket

HEXNER-nél

vásárolja. Király-utca 25.

Figyelmeztetem,

szebb szinben látja a világot, ha szemüveget

Juszt László és Gyula

optikusoknál (Muzeum-körut 13.) vásárolja.

Családi béke titka

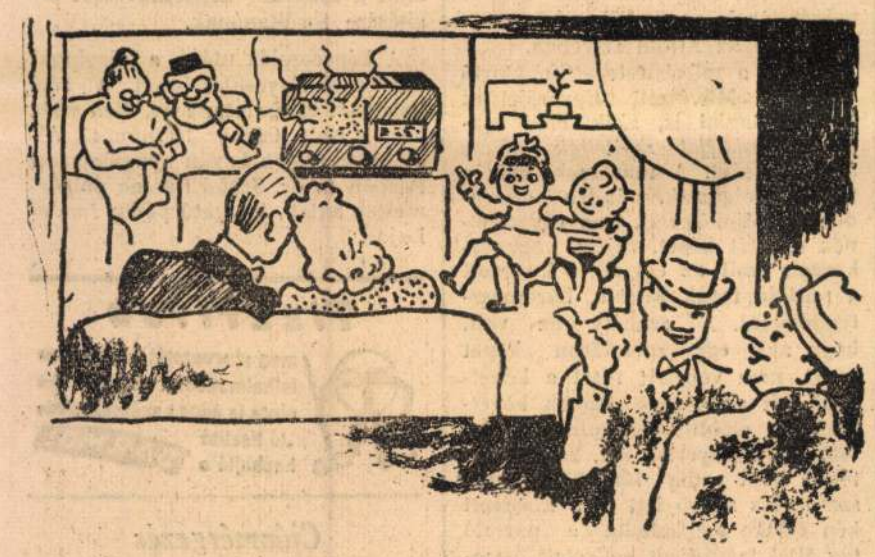

Azelőtt mint a kutyák-macskák marakodtak... most..., a

CSEREI-nél

vásárolt rádióval boldog egyetértés költözött a családba. Andrássy-ut 47.

Látogassa meg az elegáns hölgyek és művésznők kozmetikusát: Fried Piroskát. (VI., Teréz-körut 54.)

BOHÉM SÖRÖZŐ

VII, ALMÁSSY-TÉR 7

mecseki GYALLAY ÁLADÁR DUÓJA

KEMÉNY RÓBERT, aranyéremmel kitüntetett szerelőmester saját maga dolgozik és minden elektromos szakmába vágó szerelést és javitást szakszerüen eszközöl. Szondy-utca 9. szám. Telefon: 11—22—68.

GUNDELNÉL a Ligetben Kiss Lajosi cigányzenekara — a Gellértben, az étteremben Mursi Elek muzsikál.

★

Érdekes jubileumot ül szombaton este a Magyar Királyi Operaház. Ezen az estén tartja ugyanis fennállása óta tizenkétezredik előadását.

Triciklire GUMI

helyett szabadalmazott

„HEGRO"

a tökéletes, tartós, olcsó, defektmentes megoldás.

Felszereli:

GRÓF járműüzem, Damjanich-utca 47. Telefon: 220-756

Hirdessen A Mai Nap-ban

Doktor Aljechin sakkvilágbajnok

1917 telén, a cseka börtönében lejátszotta karrierjének legizgalmasabb játszmáját és megnyerte az életét...

Vichy, október

Az odesszai csatával kapcsolatosan a francia lapok egy régi, ismeretlen epizódról számolnak be, amelynek a hőse doktor *Aljechin* sakkvilágbajnok, aki most párizsi lakos, francia állampolgár és Franciaország sampionja. Aljechin tudvalevőleg orosz származásu. Franciaországi naturalizálása az 1920-as esztendőre esik.

Aljechin sakkbajnoki pályafutásának sok drámai mozzanata van. Az előkelő családból származó fiatalember, aki még most sem töltötte be 45-ik életévét és a cári hadseregben kapitányi rangban szolgált,

16 éves volt csak, amikor a cár jelenlétében megnyerte a szentpétervári nagyversenyt, amely Európa bajnokának címét biztositotta részére.

Az első bajnokság jutalma egy *hatalmas, szinaranyból és ezüstből készült kupa volt, a cár tiszteletdija*, amelyet Aljechin párizsi lakosztályában őriz.

Aljechin néhány különlegesen izgalmas mérkőzése világszerte ismert. Igy például az a párviadala, amelyet Euwe holland bajnokkal bonyolitott le a világbajnoki címért, először elveszitvén, majd visszahóditván titulusát. A sakktörténelemben felejthetetlen marad az az este is, amikor Párizsban egyszerre játszott a nyolcvan legjobb francia játékos ellen. Egy más alkalommal «vakjátszmát» játszott husz ellenféllel, vagyis anélkül, hogy tábla lett volna előtte, egyszerre husz mesterrel viaskodott husz különböző partiban. Ez még mnemotechnikai teljesitménynek is kivételes volt.

Mindezek az unos-untig ismert, elkeseredett, vagy vakmerő sakkbravurok eltörpülnek az ismeretlen odesszai játszma mellett, amelynek lefolyását Aljechin adatainak az alapján igy mondja el a francia sajtó.

Halálraitélve!

Aljechin a bolseviki forradalom kitörése után Odesszán keresztül igyekezett elérni valamelyik román vagy bolgár kikötőbe. Parasztruhába bujva utazott faluról falura s végül feltünt előtte a Fekete-tenger. Hajót is talált és már-már azt hitte, hogy megmenekült, amikor az elutazást megelőző napon a mólón felismerte egy őrjárat. Azonnal letartóztatták.

Kihallgatására, amely egyuttal főtárgyalás is volt, egy héttel lefogatása után került sor egy forradalmi ötöstanács előtt. A vád ellene mindössze a szökési kisérlet volt, de a félarisztokratikus származás és a cári hadseregben viselt kapitányi rang terhelő körülményként esett latba. A felfordulásnak ebben a korszakában a halálos ítéletek záporszerüen estek még. Egy-egy tárgyalás mindössze percekig tartott. Szabályos véd- és vádbeszédről, formális verdiktről és indokolásról szó sem volt. A világbajnokkal sem közölték a határozatot, csupán a tanács egyik tagja fordult feléje e szavakkal:

— *A maga élete sem ér meg egy kopeket...*

E tárgyalás után Aljechint egy tulzsufolt tömegcellába vezették vissza, amelynek lakói javarészt bizonytalanságban voltak sorsuk felől. Időnként kinyilt e cella ajtaja és a foglár valamelyik társukat elszólitotta. A létszám eggyel csökkent.

Egy nap, körülbelül egy héttel a tárgyalás után, a küszöbön egy tiszt jelent meg.

— *Aljechin!*

A fiatal mester halálsápadtan, társainak mély csendje közepette állott be az őrjárat közepébe. Nem volt kétsége afelől, hogy életének utolsó órája ütött.

Egy játszma Trotzkijjal

Egy üres cellába vezették, ahol közvetlenül utána megjelent egy másik férfi is, akit az őrség tisztelteljesen köszöntött. Ezt a cellatársat Aljechin nem ismerte személyesen, de az ujságokban megjelent **fénykép után azonnal tudta, hogy** Trotzkijjal áll szemben. A népbiztos, anélkül, hogy köszöntötte volna, hellyel kinálta meg, majd maga is leült a cella közepén lévő asztal mellé. Ezután egy katona sakktáblát helyezett az asztalra, majd a tiszt megszólalt:

— Aljechin kapitány, Trotzkij elvtárs kéri arra, hogy játsszék vele egy parti sakkot...

Ezzel megkezdődött a mérkőzés. Aljechin tudta, hogy Trotzkij szenvedélyes és kitünő játékos, akinek sakksikereit minden, az orosz emigráció életéről szóló könyv hangsúlyozza. Természetes azonban, hogy a népbiztos csak amatőrnek számithatott és nem lehetett komoly ellenfél a bajnokkal szemben. A probléma azonban nem az volt, hogy meg tudja-e nyerni Aljechin a partit, vagy sem, hanem az, hogy *meg szabad-e nyernie, vagy sem?*

— Az volt az impresszióm, hogy e problémára adandó felelettel az életemről döntök...

Vajjon mi helyesebb? Ha ellenfelét nyerni engedi, hogy kielégitse hiúságát, vagy ha könyörtelenül legázolja és igy tiszteletet ébreszt benne?

Miközben önmagában e kérdéssel viaskodott, figyelme elterelődött a tábláról és néhány vaskos hibát követett el. A játszma veszélyben forgott. Felpillantott és tekintete Trotzkij arcán akadt meg, amely félreérthetetlenül visszatükrözte az ijedt ellenfél iránti megvetést. Ekkor ösztönszerüleg megérezte, hogy nem szabad vesztenie. Rosszul állott ugyan, de még mindent helyrehozhatott. Félóra mulva a mérkőzés véget ért. A népbiztos veszitett.

A bajnokot visszavezették cellájába. A következő reggel egy tisztviselő elé vezették.

Papirlapot nyomtak a kezébe. Sauf-Conduit Trotzkij aláirásával, amely feljogositotta Oroszország területének elhagyására.

— Sakkfeladatnak nem volt nehéz, de játszmának szörnyű volt...

Mindennek huszonegy éve. Lehet, hogy a mérkőzés vérfagyasztó körülményei csak Aljechin felajzott képzeletében éltek és élénk fantáziájában szinesedtek ki. Ki tudja, hogy e rendkivüli tehetségnek a szenvedélyes amatőr nem nyitott volna-e mindenképpen utat? De bárhogyan is, a vizió, amely a drámai játszma körül kialakulhatott, jellemző marad a korszakra, még akkor is, ha a tényszerű anyag csak kevéssé, vagy egyáltalában nem volna megtalálható benne.

V. T.

HARC A PIROSUJJUAK ELLEN!

Kinosan ügyelünk arra, hogy a világszerte nagy kelendőségnek örvendő paprika hirnevét hamisitók le ne rombolják

Pestkörnyéken történt. Hatalmas csoportba verődő emberek figyelik a rongyosruhás, nagy batyut cipelő atyafi és a hatósági közeg izgatott tárgyalását. A csendőr is közbelép. Ugy látszik, itt valami nincsen rendben. Amint közelebb érünk, kiderül, hogy most ellenőrzik az egyik házaló árus *paprikáját*. Valami baj lehet ennél a háztartásunkban nélkülözhetetlen, a külföldiek által is annyira kedvelt paprikánál. A «hivatalos közeg» az árustól mintát vesz, de *az eredménnyel láthatóan még igy sincs megelégedve, mert hamarosan a személyazonossági igazolvány után érdeklődik. Élelmiszerhamisitásról* van szó, amint ez a paprikától pirosra festett ujjakon már első pillanatra is látható. (A jó paprika tudvalevőleg nem festi pirosra az ujjat, az csak zsirban és olajban oldódik.)

— Engedély nélkül, nagy nyitott zsákból paprikát árusitott ez az ember — magyarázza érdeklődésünkre a hatósági ellenőrző közeg. — A zsákon is «gyanus» márka van — folytatja.

— *Mit csinál a mintával?* — kérdezi az egyik kendős asszonyság.

— Beviszem Budapestre az *Országos Kémiai Intézet* paprikaosztályába. Ott majd kiderül minden. Az is, hogy miből készitik ezt a «jófajta» pirospaprikát.

*

Magyarország füszerpaprika-termesztése *évi hatszáz vagon*. Ebből háromszázötven vagont fogyasztanak az országban, a többi kivitelre kerül. *Ezért különösen vigyáz a földmüvelésügyi minisztérium a magyar paprika hamisitatlan, jó minőségére és ezen alapuló hirnevére.* Be is vezette a paprika szigoru állami márkázását. Áru nem hagyhatja el a paprikamalmokat anélkül, hogy azoknak a hamisitatlanságáról és tisztaságáról az állami vegyészek meg ne győződtek volna. A paprikának a rendüségét, minőségi fokát is az állami vegyészek állapitják meg és jelzik a paprika zsákjára helyezendő állami márkákon.

Nem csoda, hiszen a magyar paprika az egész világon ismert és mint a legideálisabb füszert, kellemes zamata, szép szine miatt kedvelik. Különösen értékessé teszi az is, hogy *az «A»-vitaminnnak alapanyagát* és kisebb mértékben az idegesség ellen védő «B1»-vitamint is tartalmazza.

Napjainkban a legjobb minőségü paprika kilónkénti ára a nyolc pengőt is eléri. Ezért előfordul, hogy hamisitják a paprikát. Egyik magyarországi községben különös előszeretettel már több évtized óta üzik ezt a mesterséget és a nyomozó csendőröknek bizony sok gondot okoz a *«pirosujjuak»* lefülelése.

*

A Keleti Károly-utcai tudományos intézetben szorgalmas munka folyik. Itt az *Országos Magyar Királyi Kémiai Intézet és Vegykisérleti Állomáson* gázlángok, villamos hamvasztó kemencék, sistergő lombikok, mikroszkópok segitségével állapitják meg a tudósok, hogy valamely odakerülő anyagnak mi is az összetétele.

A házaló árustól elvett *«paprikáról»* is hamarason kiderül, hogy bizony *csak kátrányfestékkel festett*, tulnyomórészben *silány korpa*, néhány százalék erős, csipős paprikaporral izesitve. Ennek tényleg kevés köze van a világhires magyar paprikához.

Grenczer Béla magyar királyi mezőgazdasági kisérletügyi főigazgató vezeti a kitünő intézetet. Megtudjuk itt azt is, hogy *nemcsak a paprikát hamisitják, hanem régi lejáratu állami márkákat ujra alkalmaznak hamisitott, értéktelen paprikával megtöltött zacskókon.* Sőt nemcsak vidéken, hanem itt *a főváros közvetlen környékén* is volt egy ilyen paprikahamisitó műhely és a fővárosban szerezték be a «paprikához» feltétlenül szükséges festéket.

A budapesti rendőrség is elfogott nemrégen egy szervezett hamisitóbandát, amely az állami paprikamárkát hamisitotta.

L. M.

Főzési gondját megosztjuk

a gáz takarékos használatának ismertetésén kivül időszerü ételek készitését is bemutatják a GÁZMÜVEK, VI., Vilmos császár-ut 3. szám alatti bemutató termében, minden kedden és pénteken délután 5 órakor. Belépődij nincs.

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

Feltalálták az önvilágitó cégtáblát

Harmincszor annyiba kerül, mint a neonfény

Amióta takarékossági szempontból a világitást korlátozó rendelet eltiltja *a fényreklámok, a kirakatok kivilágitását*, sok feltaláló azon töri a fejét, *miképpen lehet a sötétség beállta után valamilyen feltünő módon felhivni a közönség figyelmét az üzletre, cégtáblára, kirakatára?*

Ha este végigsétálunk a Belváros utcáin, lépten-nyomon találkozunk az *uj próbálkozásokkal*. Egyik helyen vakitóan csillogó, ezüstös, zöldes, aranysárga szinü porral hintik be a gyalogjárót és az ember önkéntelenül felkapja a fejét, körülnéz és *észreveszi a kirakatot, a kirakat üvegére festett cégjelzést*. Az esti reklámozásnak másik uj módja, hogy

a cégtáblát foszforeszkáló, ugynevezett «macskaszemekkel» rakják ki.

A betüket apró, sokszögletü foszforeszkáló anyaggal ragasztják be. Ha a villamos, az autó fényszórójának sugara vetődik az ilyen cégtáblára, *élénk szinekkel rajzolódik ki az üzlet neve* és minden olyan áru, amire a közönség figyelmét fel akarják hivni.

Egy másik találmány viszont megbukott, de nem azért, mert rossz, hanem *a papirhiány és a különböző tilalmak miatt*. Egy pestkörnyéki lakatos hosszas fejtöréssel kitalálta a *«világitó reklámcédulát»*. A reklámcédulákat különleges porral szórja be a feltaláló. A sötétségben *az ilyen reklámcédula ezüstösen csillog, a nyomtatás bizonyos szinnel, jól olvasható rajta*. A reklámcédulákra azonban tilalom van s igy ez az ötletes találmány semmit sem jövedelmez kieszelőjének.

Az üzletajtók *lépcsőjét, a kirakatok keretét* is foszforeszkáló anyaggal vonják be. Ez is egyik módja a világitáskorlátozás alatt az esti «fényreklámnak».

Nem váltotta be a hozzáfüzött reményeket egy uj találmány, amely *igen drága*. A lényege abból áll, hogy *üvegcsövet féltve őrzött összetételü vegyi anyaggal öntenek tele*. Az ilyen üvegcső este *„világit"*. Természetesen éppen úgy, mint a neonbetük üvegcsövét, ezt is bármilyen alakura kiönthetik.

A találmány az egész világon egyedülálló és a gyakorlatban teljesen megfelel a várakozásnak,

azonban olyan drága, hogy Magyarországon nem fizetődik ki.

A számitások szerint egy ilyen „önvilágitó" üvegcsöves cégtábla körülbelül *harmincszor annyiba kerül, mint a neonfelirás*. Már pedig a neon sem az olcsó cégtáblák közé tartozik. A valóban méregdrága ujdonság magyar feltalálója ezért külföldön szeretné értékesiteni találmányát.

Nehéz helyzetben van a szolnoki művésztelep

Szolnok, október 15.

(A MAI NAP tudósitójától.) Szolnok városának egyik leghiresebb nevezetessége a Müvésztelep, ahol a festőművészek dolgozgatnak nyaranként. Olyan kiváló tehetségeket mondhatott magáénak a szolnoki müvésztelep, mint *Pólya* Tibor, *Zombory* Lajos, *Pólya* Iván és a nemrég elhunyt *Aba-Novák* Vilmos, akik a magyar képzőmüvészetnek európai hirü értékei voltak, de akik még most is Szolnokon végzik alkotó müvészi munkájukat, mint *Fényes* Adolf, *Zádor* István, *Szlányi* Lajos, *Vidovszky* Béla, *Bernáth* Aurél, *Basilides* Barna és *Borbereki* K. Zoltán szintén elsővonalbeli reprezentánsai pikturánknak.

Hogy a szolnoki festőtelep zavartalanul dolgozhatott eddig, annak volt köszönhető, hogy a telepet fenntartó Szolnoki Müvészeti Egyesület, amleynek elnöke *vitéz báró Urbán* Gáspár szolnokmegyei főispán, igazgatója pedig *Jancsó* Lajos, a városi iparvállalatok vezetője, óriási erőfeszitéseket tett a müvésztelep fennmaradása érdekében. Kölcsönöket vettek fel, hogy az épületeket rendben tarthassák, segélyekért kilincseltek a minisztériumokban, hogy a magyar képzőmüvészetnek ez a fellegvára megmaradjon az Alföld szivében.

Voltak a müvésztelepet fenntartó Szolnoki Müvészeti Egyesületnek pártoló tagjai is, akik *havi egypengős tagdijjal segitették elő a célkitüzéseket*. A müvészek, akik a telepen dolgoztak, minden esztendőben ajándékoztak az egyesületnek egy-két képet, rajzot vagy rézkarcot, amit az egyesület kisorsolt a pártoló tagok között háromesztendőnként. A szabály az volt, hogy aki egy sorsoláson képet nyert, nem vehetett részt a következő két sorsoláson. Ennek következtében előbb-utóbb minden pártoló tag képnyertes lett, kilenc esztendő alatt pedig bizonyos, hogy szerencsés nyerő lett és a kisorsolt kép értéke meghaladta a pártoló tag által tagdijként befizetett összeget.

A Szolnoki Müvészeti Egyesület most tartotta vitéz báró Urbán Gáspár elnöklésével képsorsolással egybekötött közgyülését, amelyen *majdnem száz képet sorsoltak ki az egyesület pártoló tagjai között. A baj az volt, hogy majdnem több volt a kép, mint a sorsoláson résztvevő pártoló tagok száma.*

Jancsó Lajos, a müvésztelep igazgatója erről a következőket mondotta jelentésében:

— Sajnos, a Szolnoki Müvészeti Egyesület tagjainak száma egyre fogy, mégpedig elhalálozások és elköltözések következtében. Az uj szolnoki lakosok csak gyéren lépnek be az egyesületbe, még akkor is, ha ezt különben hivatali és társadalmi állásuk magától értetődővé tenné. Sokszor nem is a megértés és a jóindulat hiányzik, hanem a gyorsan cserélődő lakosságu Szolnokon még nem találtuk meg a módját annak, hogy az idekerülők figyelmét a Müvésztelepre felhivjuk. Jelenleg csupán a szokásos őszi kiállitás minden kapcsolatunk a közönséggel, amióta nem tudjuk megtartani a fővárosban is nagy hirre szert tett kertí ünnepélyeinket. Az egyesület barátainak most az lenne a legfőbb feladatuk, hogy uj tagokat gyüjtsenek, mert különben *alig kerülhetjük el a válságot*. Kivánatos lenne, ha a szolnokmegyei községek és városok, mint a háboru előtt, ismét tagjai lehetnének a Szolnoki Müvészeti Egyesületnek és a belügyminiszter nem törölné költségvetésükből azt a tizenkétpengős tételt, amit a magyar képzőmüvészet segitésére fordithatnának.

A képsorsolás után a Szolnoki Müvészeti Egyesület ismét a régi tisztikart választotta meg, élén vitéz báró *Urbán* Gáspár főispánnal. Alelnökök *Lipich* István nyugalmazott főispán és dr. *Szabó* Ferenc polgármester lettek, igazgató pedig *Jancsó* Lajos.

Tisztitsa

meg szervezetét a belekben felhalmozódott salaktól, ha nincs is éppen székrekedése. Jó tisztító hashajtó a DARMOL

Ciánmérgezés

Kora reggel a *Dob-utca* 69. sz. házba hivták ki a mentőket. Az egyik lakásban rosszul lett *Schwitzer* Leó negyvenötéves droguista és felesége. Kiderült, hogy *két nappal ezelőtt ciánoztak*, azóta az éjszakát aludtak először a lakásban. *Ugy látszik a lakás még nem volt kellően kiszellőztetve és a ciángáztól lett rosszul a házaspár.* Mindkettőjüket a Rókus-kórházba vitték.

1943 augusztus 12, csütörtök MAGYAR

Szolnok büszkesége

Irta: Ignácz Rózsa

Mostanában kevés szó esik róla, pedig ez a tehetséges város talán legbüszkébb még mindig *művésztelepére* lehet. Nem ismertem idáig, felfedezni most sem akarom, de kell beszélnem róla, mert örvendezni csak úgy lehet, ha más is velünk örül. A Zagyva és a Tisza egybekelésénél, a város végében, egyszerű kertkapu jelzi a művészkolóniát. A parkban szépséges fák, bokrok, virágágyások, régi várrom és modern kerti terasz, — szükséges és szükségtelen rekvizitumok között két tornácos házban lakik tíz művészcsalád. Idáig nem volna a dologban semmi érdekes. Mert az, hogy a közös tornácokon, egymás tőszomszédságában esznek, isznak a művészfamiliák, egymás konyhájába és fazekába belelátnak, ha akarom mulatságos és pajtásias, ha nem akarom, bizony csak kellemetlen.

A szolnoki művésztelepen az az izgalmas, hogy egymás sarkában, egymástól teljesen független, merőben különböző művészek dolgoznak. Szolnokon nem alakult ki egységes művészeti irány, mint például Nagybányán. Ahány műterem, annyi stílus. Minden festő, minden szobrász másra esküszik itt, más a hite. Csak egy fal választja el a népi irányú, egyszerűségre törekvő grafikust és festőt, Veres Péterék barátját, a szimbolista festőtől, aki távoli lelki rokonságot tart Botticellivel s mindent hullámos-ritmikus vonalakkal stilizál. A grafikus expresszionista. Nevezetes róla, hogy római tanulmányútja alatt is magyar parasztfigurákat metszett fába. A festő olaszosan lágy, édes vonalakat huzigál s esküszik rája, hogy a magyar ember művészete mindig stilizált volt, mint az övé. Tőszomszédok ők ketten, legjobb barátok, egymás egyéniségét feltétlenül tisztelik. Míg az ember átmegy az egyiktől a másikig, — húsz lépést jár — úgy tetszik, ezer fényévnyi távolságba utazott.

Hát még ha átgyalogolunk az egyik tornácos háztól a másikig. Híres szobrászunk lakik itt, aki monumentális, ázsiát idéző műveivel forradalmi újítóként jelentkezett a magyar művészetben. Súlyos, robusztus nagyplasztikus s tőszomszédságában a művészi disciplinát tudatos válogatással alkalmazza az a festő, aki azt vallja, hogy *a részben* kell kifejlődnie az egésznek... Hát még a többi szomszéd! A forradalmi hevű szobrász mellett elegáns öreg úr fest naturalista módon megnyerő portrékat híres emberekről s túlnan a nagy öreg mester él, aki úgy nagy s úgy naturalista, mint a századvégiek.

A hímeskő magyar feltalálója, a neves festőnő sem lelki társa itt senkinek s külön utakon jár az a freskóművész is, aki új laktanyákba egész modern történelmi kompozíciókat csinált.

S ezt a színes, tarka világot *telepnek* nevezik. Telepnek, azaz kollektiv életformának. Valóban: *közös* itt a terület, a park, a Zagyva és a Tisza, közösek az örökké adódó témák. Közös a város nagylelkűsége, mellyel ingyen lakást ad. Közös az elvonultság, a jó levegő, a csend. Az élet *külső* formája közös. De azon belül — teljesen szabad a művész alkotó egyénisége! Nincs itt vezéregyéniség, aki stílusát társaira nyomja, nincs irány, — szabadság van, közösségi keretben.

Vándorolok egyik műteremből a másikig, — egyik világból a másikba s arra gondolok, hogy ha minden kollektív életforma ekkora egyéni szabadságot jelentene, mind nyájunknak azért kellene imádkoznunk, hogy kollektive éljünk...

... Esténként összegyűlnek a parkban a művészek s nem parázs vitákkal fűtik a fejüket, hanem csevegnek. Szórakoznak és pihennek egynapi nehéz munka után. Hogy *mi* egymásról a véleményük, az azért ott izzik a szemükben; de *a felületen*, a közös *találkozón* egymás kollektív tisztelete érzik. Hiszen itt lenni: az már művészi rangjelzést jelent. Egymás munkájáról azzal mondják meg véleményüket, hogy *ők másként* dolgoznak. De a népi irány festőjének kisfia, a kevesek művészetét valló, exkluzív festő leánykájával beszél meg esti randevút s a felnőttek olyanokat beszélnek, amin mindenki csak derül. Hogy például:

— Emlékszel-e, mikor Pólya Ivánka a készülő agyagszobrok fejét fűmaggal szórta tele? S a szobrászok hűségesen és gyanutlanul öntözték, locsolták az agyagot, míg egy napon a női aktoknak borzasan kinőtt a fűhaja?

S ezen az expresszionista és a szimbolista, naturalista és ultramodern egyforma, hangos, gyermeki hahotával nevet.

Z ÉS FILM

reczky Edét nevezte ki skola főigazgatójává

letett a szepesmegyei Iglón, régi magyar nemesi családból. Édesatyja a volt *KSOD* főtisztviselője. A nagy magyar hegedűművész zenei tehetségét édesanyjától örökölte, aki kiváló zongorista és énekesnő volt, első zenei oktatását is anyjától nyerte. Hatéves korában kezd zongorát és hegedűt tanulni és már tízéves korában számos hangversenyen lép fel. Szülei azonban nem akarnak csodagyermeket nevelni és tizenhároméves korában Budapestre hozzák a *Zeneművészeti Főiskolára*, ahol a négy osztályt két év alatt végzi el *H* ter irányítása mellett.

Elnyeri a művészoklevelet, köz ségi bizonyítványt szerez. Pályá magas ívben lendül fölfelé. Eg kapja a meghívásokat hangverse tására, első hangversenyturné *országban, Hollandiában, Néme* tartja, bejárja úgyszólván az egé ahol mindenütt a legnagyobb le ünneplik a nagy magyar művész a legmelegebb elragadtatás ha mol be sikereiről. Amerikai ha körútja alkalmával a legelső filh zenekarok hangversenyén lép fe.

Hazatérve meghívást kap a *szeti Főiskolára*, ahol éveken *Hubay* Jenő munkatársa a me és az önálló tanszak vezető taná *reczky* mint pedagógus, az ifj nemzedék kimüvelésében párat ket szerzett. Számos tanítványa böző nemzetközi zenei versenyes jat nyer. A nemzetközi hangv bea mindenkor nálunk és vona ha valaki Zathureczky-tanítvány hatja magát.

Nagy pedagógiai munkássága is időt tud magának szakítani nyek tartására, éveken keresztül szor szonáták előadására társul lával, majd *Dohnányi* Ernővel, többször hangversenyez külf *Hubay* Jenő halála után a Hu ban rendezett hangversenyek veszi át és a hangversenyek keretében gyakran hallhatjuk *Zathureczkyt* vagy vonósnégyesét. Meghívják *Rómába, Varsóba, Amerikába* zenei tanszékre, *Zathureczky* azonban nálunk marad.

Eredményes munkássága külső jeleként a mult évben a Kormányzó Úr a *Corvin-koszorúval* tüntette ki.

CHARLOTT DAUDERT

Kürthy Katalin. Mellette *Sennyei* Vera és *Hajmássy* Miklós játszik vezetőszerepet a filmben.

Ilyen a feleségem

Az Uránia holnapi bemutatója

Uj dán vígjátékot mutat be ma a Radius filmszínház

n rádöbben arra, hogy az élete ugyan álni kéne valamit, mert a »gonosz« nagy- grehajtók rohama egyre elkeseredettebb milliomos gyárosnál, ki síbajnoknő lányába tart a nagynéni is, ki egy spiritiszta

Szolnoki festőiskola

alapuló tagjainak

névsora

Műveszet

1902. 286 l.

~~Bronzkés IV 120.~~

Szolnoki vzr. templom

Emlitve

Chobotvác

336. l.

Gonda Béla: Szolnok a művészetben

Kis 8°, 76 l., 94 l., Szolnok, 1927.

Szolnok a művészetben

Szolnoki ferencrendi

~~[illegible]~~ társház

l.

Chobotvác

406, 407 l.

Templomukról

Chobotvác

332-336. l

Ill.mo Sig.re

Szolnok:

A „La Fortezza"-t (B) és a „L
~~me~~ Teissa fiume" (F) vizei veszik
hol a „Magazzini" (G) s a „Porta
kon a félholdat látjuk. Balra a
ra hidak vannak; az előtérbe
münket s a háttérben hullá
münkbe. Felirata a lebegő sza

„Zolnok"

s alól magyarázat olvasható
antichi" befejezéssel.

Rézkarc, méretei a vonalkere

L'Vngheria Compendiat
1686. pag. 59.

Ltpa T. 4184.

Szolnoki ferencesi

Kolostor és

templom

képe vesz.

Kisshikelhath Magy

1083. l.

Szolnoki vár

Illésy János dr.:

Adatok a szolnoki vár építéséhez és első ostromához.

Hadtört. Közl.

1893. 635. és köv. ll.

Kossuth Lajos búcsúja:

Az előtérbeli, dom
ki a magasra felemelt baljá
nek jobb kezét a dombra fel
ható hazafi zokog. Körülötte
~~Kormányzót kisérték s ki~~
vidéke ~~[illegible]~~ szalma-
A Dunáa gőzhajó halad. F

„Kossuth Lajos
1849. Aug

jobbra: „
„Ludwig Kussuth
am 19. Aug

alól balra: „Nachdruck vorbeh
s jobbra: „Dr. u. Verl. v. H. Ger

Szines könyomat, n
Ltpa 8053. (szi
8627 (ko

Szolnok vára

és irodalma

Komáromy József

A datok Szolnok vára-
nak történetéhez.

A Jászberényi Jász-
muzeum Évkönyve 1938 –
1943. Bp. 1943.
71 – 112. képekkel.

Szolnok várának

megvétele 1552 ben.

Ortelius „Chronologia oder Historische Beschreibung aller Kriegsempörungen Nürnberg 1603 c. művéből

Repr.

Dézsi Tivadar

122. l.

Alig egy századon belül újabb re
szetet. A délfrancia építészetben s pl
az egykori római limesen belül a felszi
román stilust átformálja. Toulous, Sain
reliefjein, a felsőolasz plasztikában,
antik motivumok vegyülnek és a római sz
alkotótudásukat a középkor művészei. A
a somogyvári tövishuzó, vagy a székesfe
Délolaszországban pedig II. Frigyes udv
művészetet, az antik arcképszobrászat k

Az antikitás nem homogén egység
is mindig mást és más választ ki magának
akarja feléleszteni, a délfrancia proto
tart rokonságot, a gótika pedig különösen
felé hajlik. A chartres-i kattedrális a

Szolnok i fotemplom. Abaujtorna

g. kath templom Myskovszky 1876.

1) alapraje $7^{mm} = 1^{m}$

és délihomlokzat. "

2) metszet (hossz) $7^{mm} = 1^{m}$

bejáró ajtó részletraje. ceruza 1:10.

21.

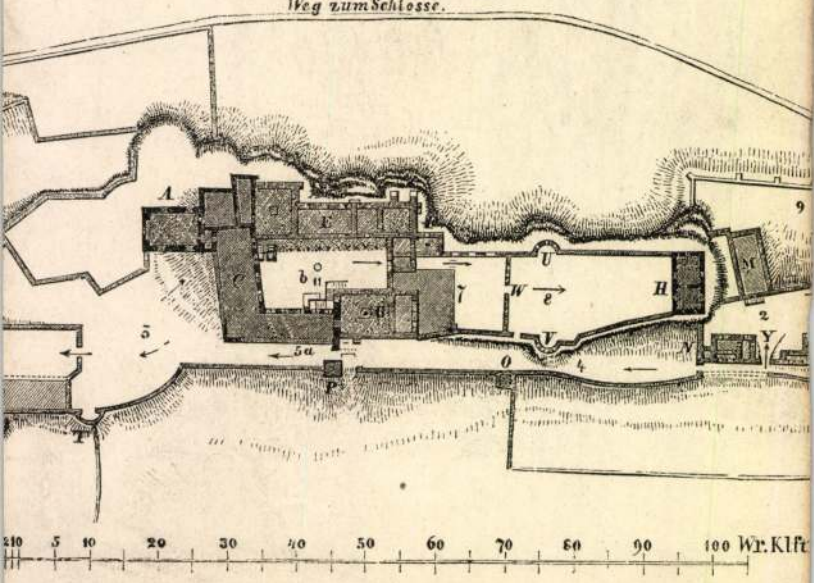
Weg zum Schlosse.
A
E
C
b
G
7
U
W
8
H
M
9
2
Y
5
5a
V
N
O
4
P
T
10 5 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Wr. Klft

19.

Szolnok

Iványi E

A szolnoki m. kir. állami
főgymnasium története
1831–1896.

Petrik 1886–1900

Szolnok látképe

Szolnok látképe IV. 100

– várának, városának s a császári seregek hadállásainak alaprajza 1687-ből (rézmetszet) IV. 100.

Muz és Ka Ert

Szolnok

Plébánia templom
218. l.

Zádor – Rados

2 pld. van

A SZOLNOKI TELEP

Jó sokáig mondották, hogy Pettenkofen a legmagyarabb festő. A külföldön őt tekintették a művészet magyarsága első megszólalójának, de mi magunk is azt tartjuk róla, hogy föl tudta fogni, magáévá tudta tenni azt a sajátságos elemet, amelytől magyarnak érezzük levegőnket, égboltunkat, tájékunkat. A művészet jórészt imponderabiliákkal hat, s ez a magyar zamat, amelyet nem kézzelfogható külsőségek fejeznek ki, ugyancsak közéjük tartozik. Pettenkofen, aki nemcsak törzsökös német volt, de még hozzá bécsi biedermayer-művészeten nevelkedett, bele tudott hatni ebbe a meg nem fogható, sőt talán meg sem magyarázható elembe és úgy meg tudta szólaltatni, hogy rezonál rá a mi értő és érző magyar lelkületünk.

Kellett, hogy ezen elgondolkozzunk és lehetetlen volt, hogy a milieu-elmélet korlátlan uralmának korszakában Pettenkofen magyarságát ne a szolnoki környezetnek reája való hatásával magyarázzuk. Az Alföld megkapta a lelkületét és átformálta. A szolnoki egzotikum megindította a német művészt és nemcsak izgalmas érdeklődést, hanem rajongó szeretetet keltett benne minden iránt, ami azt az egzotikumot alkotja. Ez a legegyszerűbb magyarázata annak a különös processzusnak, amelytől az idegen művész magyarul szólalt meg. Hanem ez a magyarázat s a benne kisértő tétel valamelyest meginog, ha azt kutatjuk, hogy mért nem érezünk magyarságot egész sor olyan magyar festő műveiben, akinek magyar milieujéből még a magyar földön születés és nevelkedés sem hiányzik? Talán meg kellene toldani a milieu-tételt Zolának híres temperamentum-tételével, hogy Pettenkofen magyarságát megértsük. Azzal a magyarázattal, hogy a műalkotás a művész temperamentumán keresztül látott világ.

Nekem az a hitem, hogy Pettenkofen azért szerette meg és értette meg a magyar föld magyarságát, mert temperamentuma rezonált a magyar világ temperamentumára. Nem is magyar tárgyú képeiből merítem ezt a hitemet. Bécsi, kezdetben festett képei még nem az egyéniségét fejezik ki. Még az iskola hat reája. Ezekben nem keresem a lelkülete megértését. De végignézem olasz tárgyú képeit, elnézem a hetvenes és nyolcvanas években festett idegen festményeit és beszédes magyarságot látok bennök. Magyarul nézte Itáliát s a híres olasz eget az Alföldre boruló égbolt emlékeinek hatása alatt festé. A magyar zamat, ismétlem, azok közé az imponderabiliák közé

Művészet 1904.

tartozik, amelyeket nem lehet sem technikai sajátságokra, sem a tartalmi momentumokra való utalással megmagyarázni, de megérzi az idegen és megérzi a magyar. Amaz azért, mert a magyar zamatú képben minden egyéb sajátságú pikturától különböző előadást lát, emez pedig azért, mert abban a képben a maga világának lelkülete tárul föl előtte. Az idegen abban látja a kép magyarságát, hogy másféle, mint minden egyéb kép, a magyar pedig abban fedezi föl azt a magyarságot, hogy olyannak látja, amilyen a maga lelkülete.

Sem arra, sem erre nem hat a kép tartalma, hiszen éppen annak a kornak magyar pikturáját tartja mind a kettő éppenséggel nem magyarnak, amely a magyar históriai és népéletbeli témák megfestését szinte fanatikusan művelte. Pettenkofen lelkülete, eszejárása, érzülete ugyanolyan volt, mint az őt környékező magyarságé. Mint idegen egzotikumot keresni jött közénk és otthont talált itt. Nem is olyant, amely őt megérti, hanem, amelyet ő megértett. Nem zavarta idegenség, nem izgatta a maga lelkületének és környezetének egymástól eltérése. Megvolt benne a magyarságra való fogékonyság s hogy az Alföldön, a szemlélődő, méltóságos nyugalommal élő, nem túlságosan differenciált, nagyszerűen józan világba ért, olyan magyarrá lett, hogy — Itáliát is magyarul látta. Azt hirdette, hogy az ő oriense a magyar Alföld, de ebben az oriensben nem érdekes, izgalmas egzotikumot, hanem boldogságosan megértett szép mindennapiságot talált.

Kellett, hogy Pettenkofen magyarságának nyitját keressem, amikor a szolnoki művésztelepről írok. Mert ez az ő magyarsága nagy befolyással volt a szolnoki telep megalkotására. Azok is, akik kezdeményezték, azok is, akik létesítették, Pettenkofen művészetének

SEBESÜLTEK
PETTENKOFEN ÁGOST FESTMÉNYE

magyarságára gondoltak, amikor Szolnokot egy újabb művészi fejlődés centrumává megtették. A milieu-tételt érvényesíteni akarták és talán, öntudatlanul, azt a másikat is, amely a művészetben a művész temperamentumát nevezetes a legnevezetesebb faktornak vallja. Hiszen a környezet nemcsak festői témákkal szolgál, nemcsak sajátságos és jellemzetes külsőségekben bővelkedik, hanem a temperamentum kialakulására is hat.

Az új környezet kiszabadíthatja a művészt a régi környezet béklyóiból és kiválthat a lelkületében olyan energiákat, vagy pedig beléje plántálhat olyan erőket, amelyektől a művész máskép lát, máskép ért és máskép keres, mint azelőtt. Szolnok, amelyben kifejlődött Pettenkofennek eredetileg is magyar lelkülete, talán magyarrá formálhatja azoknak a temperamentumát, akik más hatások alatt másféle temperamentumot uraltak, s a magukét nem merték, nem tudták, nem is akarták fölszabadítani.

Ezt várták a szolnoki művészettől azok, akik a megalapítására gondoltak. Jórészt talán maguk a festők is, de azok bizonyára, akiket művészet-politikai tekintetek ösztökéltek a szolnoki művésztelep megalkotására.

Néhány évvel ezelőtt valamelyik külföldi tárlaton, amelyen magyar festők jókora sikert arattak, azt kérdezték K. Lippich Elektől, hogy mért olyan brilliánsan müncheniek, párisiak, angolok a magyar festők és mért olyan megkapón magyar az osztrák Pettenkofen? Feleletet keresvén, abban állapodtak meg, hogy az idegen iskola, az idegen környezet, az idegen áramlatok szigetelik el a magyar pikturát a magyar sajátosságtól. És a Pettenkofenre való utalást hallván, K. Lippich Elek keresni kezdte az osztrák festő magyarságának titkát. A szolnoki tartózkodás hatásában látta a magyarázatot. Nemcsak magyaros tájék, hanem minden ízében magyar világ környékezte ott Pettenkofent. A nyugati kultura odáig eljutván, magyar energiává lett. Nem istenhátamögiség, nem orientális elmaradottság, hanem magyarrá lett kultura az a világ odalent a Tisza és Zagyva összefolyásánál. A magyar lelkület ki nem forgattatott a maga mivoltából, csak éppen intenzivebben fogékony lett a nyugati áramlattól. Így volt ez Pettenkofen idejében, talán így van most is.

És ugyanakkor Szolnokon az a gondolat támadt, hogy a magyar festőknek csoportosulniok kellene, s hogy első sorban ilyen csoport Szolnokon telepedhetne meg. Folytatná Pettenkofen munkáját. És fölélesztené az ő korához fűződő hagyományokat. Hiszen Pettenkofent mások is követték. Szolnok vidékén sokan kerestek pittoreszk anyagot. Egész sor utánzója festett Szolnok vidékén. Ott a festészet iránt valamelyes érdeklődés fenmaradt. Ezt az érdeklődést Lippich Gusztáv, Jász-Nagykún-Szolnok vármegye főispánja újból mozgósította. Még pedig nem is lelkesedéssel, hanem valóságos fanatizmussal. Meg akarta mozgatni az egész vármegyét, hogy a kulturmunkásság szolgálatába szegődtesse.

Egyelőre a szolnoki festészet dicsőségét hirdette. A régiét, amelynek hagyományai még mindig büszkesége volt Szolnoknak, s az újét, amelyet előbb meg kell teremteni. Ő is Pettenkofen emlékét szólította sorompóba. Magyar művészetet kell adni a magyarságnak, miután már van jeles művészete. Szolnok már egyszer dicsőséges stációja volt a művészet magyarságának, legyen most megint apja. S a főispán, akinek adminisztráció és politika, azonkívül a központi hatalom helyi reprezentálása a dolga, ezen a dolgon kívül másikat vállalt: beállt a művészet kortesének. Azért, hogy a magyar kulturpolitikát szolgálja. Bejárta a vármegyét. A falukat is, a pusztákat is, a városokat és az úri kuriákat és a szolnoki művész-egyesület terve iránt érdeklődést mozgósított mindenfelé.

Odalent a közönség, idefönt a művészvilág egyszerre csak kötelességének érezte, hogy Pettenkofen testámentomát megvalósítsa. Még azok is melléjük szegődtek, akik már is megszerezték a magyar művészetnek a sajátosan magyar jelleget. Mert azóta, hogy azon az említettem külföldi kiállításon K. Lippich Elektől a magyar festészet magyarságát reklamálták, jó sor magyar festőről maga a külföld elismerte, hogy pikturájuk kiváló és sajátságos s hogy ennek a sajátosságnak magyarnak kell lenni. Modernjeink között többen akadtak, akik a világ művészetét mozgató új

TÁJKÉP
MIHALIK DÁNIEL FESTMÉNYE

SZOLNOKI LEGÉNY
FÉNYES ADOLF RAJZA

áramlatokra rezonálván, szabadon, bátran megszólaltatták a maguk egyéniségét. Mivel pedig a maguk korának és a maguk világának lelkületét fejezik ki, kellett, hogy a mi sajátos világunk művészi energiája szólaljon meg bennük. Mások, mint minden más nép festői és mégis szervesen összefüggnek a nagy áramlatokkal Az egyéniség szabadságharcában az első sorban küzdenek és a maguk sajátosságának bátor kifejezéséhez megszerezték és még tovább keresik a kifejezés eszközeit. Kialakulnak és a kialakulásnak ez a folyamata mindenképen szigorú művészi folyamat.

Jómagamnak alkalma volt a műveikből a külföldön egy-két kiállítást rendezni s azt a hírt hozhatni nekik, hogy odakint nemcsak azt ismerik el róluk, hogy kiváló festők, hanem azt is, hogy új elemet vittek a világ művészetébe : sajátosan magyar s mint ilyen imponáló művészetet. Ők is csatlakoztak a szolnoki mozgalomhoz. Vagy legalább hirdették a mozgalom szükségességét. Hiszen a művészet sajátos magyarságának követelése a művészetnek sajátosságra való szükségességét hirdeti. A hatások alól való szabadulást, a mások nyomában kullogásnak megszűnését, a kialakulást. Kell, hogy a modern festészet emellé a törekvés mellé szegődjön. Sajátos magyar festészet modern festészetet jelent. Igazságot, szabadságot, becsületességet a művészetben. Olyan tipikusságot, amely nem az iskolaiság szabályaiból, hanem az egyéniség elemeiből formálódik.

Érthető, hogy a szolnoki művészegyesülés a művészek és a művészet világában szinte izgalmas érdeklődést keltett. De az egyesülést kezdeményező közönség és az egyesülést óhajtó művészek más-más szempontból láttak hozzá a terv megvalósításához. A közönség, a műpártolás, azt hitte, hogy az egyesülés pusztán adminisztrativ úton történhetik, a művészek tudták, hogy az egyesülés alapja nem lehet más, csak a művészi meggyőződés. Amaz azt tartotta, hogy elég tizenkét festőnek egybegyűlése, emezek az egyesülést nem tudták máskép elképzelni, csakis úgy, hogy lehetőleg egy irányú, de mindenesetre egy művészi meggyőződésű festőknek kell összeverődni, hogy művésztelep alakulhasson. A klasszikus példa, a barbizoni csoport, az új példák, a karlsruhei, a worpswedei, a nagybányai csoportok példái az ő igazukat bizonyították. És a miniszterium is, amelytől a mozgalom irányítói istápolást kértek, ugyanígy gondolkozott. A szolnoki telep irománycsomójában több olyan irat van, amely a miniszteriumnak erről a meggyőződéséről tanuskodik.

Lippich Gusztáv, a kulturfőispán is, így gondolkozott, de úgy is vélekedett, hogy első sorban meg kell csinálni a telepet, meg kell alapítani a műpártoló egyesületet, föl kell építeni a műtermeket. Ha ezek az alapföltételek megvannak, majd csak kialakul az egységes művésztelep. És lázas munkássággal megszerezte az alapföltételeket. Tagokat, alapítókat gyűjtött, megnyerte a város jóakaratát és megszerezte a kormány támogatását. 1901 április 28-án megalakult a vármegyei képzőművészeti egyesület, az egyesület pedig hamarosan hozzálátott a telep építéséhez. A főispán az egyesületnek és a kormánynak beterjeszthette az anyagi garanciákról szóló jelentést. Csakis pozitiv adatokról, pénzről, pénzről és megint csak pénzről volt benne szó. Minden hadjáratnak ez a három követelmény az alapja, a művészet számára magyarságot hódító hadjárathoz is meg kellett szerezni ezt a bázist. A jelentés szerint a következő anyagiak állottak az egyesület rendelkezésére: Szolnok városa 1787 □-ölnyi területet ajándékozott. A terület 42,888 koronát ért. Alapitványok fejében 10,000 korona gyűlt egybe, az egyesület 160 rendes tagja évenként 1440 korona tagdíjat fizet, a művészek együttesen 1440 koronát fizetnek lakbérképen, az állami hozzájárulás pedig évi 3000 koronára rúg. Ezt az állami dotációt tőkesítették, 40,000 koronás kölcsönt vettek föl, amelynek kamatait belőle fizetik. A nagy telek parkirozása néhány ezer koronába került volna, hanem ezt a munkát dr. Kohner Adolf, aki a művészetnek lelkes és hozzáértő pártfogója, magára vállalta. Ő az egyesület alelnöke, elnökké pedig gróf Szápáry Gyulát választották. Mindenki arra igyekezett, hogy a kezdésen hamar túlessenek, s a telep mihamarább meglegyen.

Az építkezést Gyalus Lászlóra, az iparművészeti iskola professzorára bízták. A tanár úr két nagy épületet, hat-hat műtermet épített a Tisza és Zagyva összefolyásánál. A svájcinak nevezett könnyed házstilus magyar köntösben jelentkezik ezeken az épületeken. A hosszú házak előtt széles tornác fut végig, a műtermek a Zagyvára néznek. Minden helyisége világos, szellős, kényelmetes. A műtermek mellett barátságos lakószobákba magyaros ízű bútort készíttetett az egyesület.

Az építés és berendezés 56,400 koronába került. Aki végigmegy a telepen, alig hiheti, hogy ilyen kis sommából kitelt a költség.

Idefönt Budapesten azalatt megkezdődött a művészek toborzása. Az első emlékiratot, amely a művésztelep szükségességét a kormánynak magyarázta, még báró Mednyánszky László és Rippl-Rónai József is aláírta. De a letelepedésre már nem jelentkeztek. Helyébük mások léptek. Ime, az első tizenkét jelentkező névsora: Bihari Sándor, Boruth Andor, Fényes Adolf, Hegedüs László, Mihalik Dániel, Olgyay Ferenc, Szlányi Lajos, Katona Nándor, Kernstock Károly, Pongrácz Károly, Vaszary János, Zemplényi Tivadar. Sokféle iskola, sokféle irány és jórészt sokféle egyéniség. Nem együvé tartozó művészek, mert más-más meggyőződést uralnak. Csak a magyarságra törekvés fűzhette őket egymáshoz, nem a művészi kötelességnek és szabadságnak, nem a művészi föladatoknak és céloknak egyforma fölfogása. Mire le kellett költözniök Szolnokra, a névsoruk megint megváltozott. Boruth Andor, Katona Nándor, Kernstock Károly, Vaszary János, Zemplényi Tivadar elmaradt, helyébük Ligeti Miklós, Mátrai Vilmos és Zombory került. S az idén is elpártoltak tőlük egynéhányan és újak jöttek helyükbe. Úgy tudom, hogy ezúttal Bihari, Fényes, Bartha Ernő, Illés Antal, Mátrai, Mihálik, Nagy Vilmos, Olgyay, Pongrácz, Rózsaffy, Szlányi és Zombory állottak be szolnokiaknak. Még folyik a kialakulás, még nem kész a telep. Talán még néhány évig eltart, amíg végképen kiformálódik a művészi meggyőződés gerince köré. Ma még csak topografiai csoport a szolnoki társaság.

Az egyesület maga mindenképen azon van, hogy a művészek a szolnoki talajban meggyökerezzenek. A telepet átengedte nekik: igazgassák teljes autonomiával, ne zavarja őket se bürokrácia, se laikusok mindenhez értése Ők állapítják meg, ki jöhet közéjük azok helyébe, akik elmennek közülök. Ilyenformán talán mégis csak valamelyes művészi egység lesz uralkodóvá köztük. Tavaly még nagyon érezték, hogy a véletlenség boronálta őket össze, s hogy csakis a műtermük helye teszi őket szolnokiakká. Maguk a szolnokiak is látták, hogy még nem valósult meg az eszményük, még — nincs szolnoki művészet. Csak éppen tizenkét festő jár közéjük és fest a Zagyva és a Tisza partján. Az idén már több bizalommal gondolnak az ideáljukra. Már fiatalok is akadtak az idősebbek mellé. A telepen kívül egész sor fiatal festő, kezdő, tanulni vágyó, irányításra törekvő piktor lakik és együtt törekszik a telepbeliekkel.

Egy-két magában álló művész talán megmarad a társaságban, mert meg tud maradni magányos embernek a sokaságban is, de el fog maradni mindenki, aki úgy látja, hogy művészi gyönyörűségében zavarja az idegen művészi meggyőződés. Lehetetlen, hogy másfele legyen a szolnoki telep kialakulásának folyamata. A művészcsoportok alapja nem lehet a topografiai elhelyezés. S ha más vidéki városokban szintén azon fáradoznak, hogy művésztelepeket alapítsanak, úgy igyekezzenek, hogy egymáshoz való művészeket csoportosítsanak.

Magam is bízom benne, hogy a szolnoki csoport kialakul, ma csak Szolnokon festő művészekről számolhatok be. De a szolnoki közönség a jövőben bizakodván, megelégedhet a jelennel. Még nem teljesedtek be, amit memorandumokban és jegyzőkönyvekben hirdettek, hogy Szolnok „a magyar művészet történetében korszakot jelent", de már bekövetkezett az, hogy a művésztelep Szolnoknak kulturában való rangját emelte. Szolnok még nem magyar Weimar, még nem is magyar — Nagybánya, de már is példaadója minden más városunknak. Bemutatunk néhányat a Szolnokon festett képek közül. Maguk a festőik elismerik, hogy a Tisza-Zagyva partján mássá alakult a festésük. Már tudniillik az egyikémásiké. Én azt mondanám, hogy intenzivebbé

lesz az egyénisége, vagy tisztult a fölfogása. Szabadult a modortól és visszatért — önmagához. Az egyik és a másik. Az, aki ellágyult volt, aki modorban megrögződött, vagy a kapkodva kereséstől önmagát elvesztette volt. Az, akinek nem volt rá alkalma, hogy megismerje a maga festésében a természetesség, becsületesség és színészség határait. Odalent a Tisza-Zagyva összefolyásánál, ahol léptennyomon az a tudat kiséri, hogy művészi kötelessége van, s hogy az a dolga, hogy az őszinteséget keresse és megszólaltassa: könnyebben ráadja a fejét arra a határmegállapításra.

ZOMBORY LAJOS VÁZLATKÖNYVÉBŐL

Azok a festők, akiknek a képeit bemutatjuk, a szolnoki művészetben forrongó sokféle fölfogást jellemzik. Íme, Bihari Sándor a maga nyugodalmas verizmusával, harmoniára törekvő tisztult színezésével. A sokféle irány közt nem állt meg szilárdan a maga sajátos területén, hanem aggódva kikerülgette őket. Nem akart egyikhez sem szegődni és nagyon érezhetőn elfordult tőlük. Szinte azt mondhatnám, hogy ellenük festett. Ellenségük volt és mégis telidestele volt reájuk való tekintettel. Lent Szolnokon teljesen magának élt, lemondott aggodalmaskodásáról, ide-oda tekintgetéséről és visszatért oda, ahonnan kiindult. Már-már látjuk megint régi, világos, tiszta verizmusát, nyugodt színértékelését, erős kifejezését, a fénynek és árnyéknak nagytudású elosztását, színek mélységében való gyönyörködését, a festékkel való bölcs ekonomiáját.

A szomszédja Fényes Adolf. A nagyvonalúság titkának, beszédességének megértője. A festés határait senki sem őrzi szigorúbban, mint ő. De ez a szigorúsága csupa tudás. Elméleti és gyakorlati tudás. Mindenben a festői elemet kutatja ki, és abszolut festőiséggel szólaltatja meg — a dolgok programmszerűségét, tartalmát. Az „emberi"-nek festője és a l'art pour l'art ortodox vallója. Ami nem paradoxon, hanem csak azt jelenti, hogy Fényes a festészet eszközeit és célját tisztán látja és szigorúan megállapította. A festészet kifejezése — a festés; nem szólalhat meg

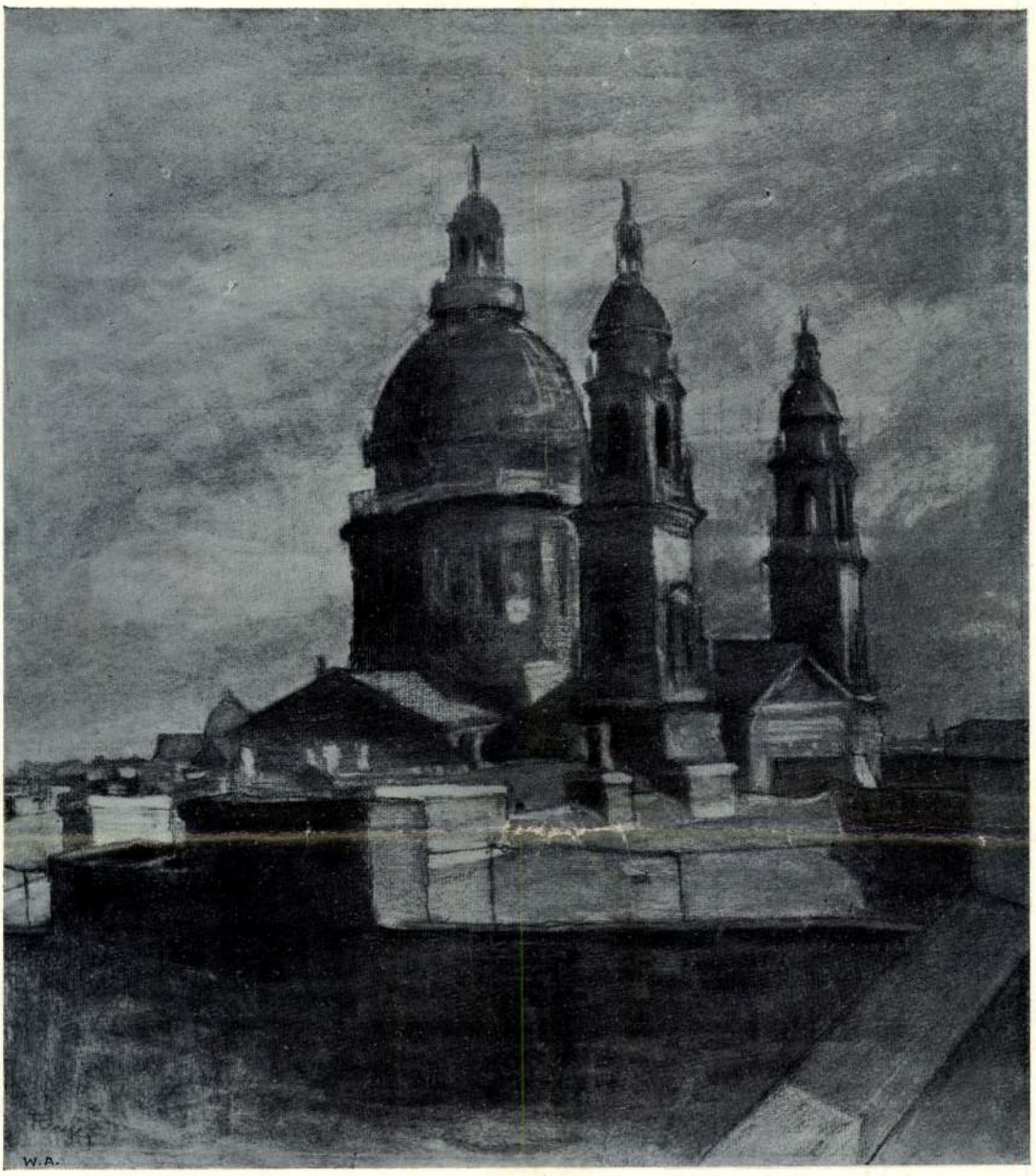

TANULMÁNY
FÉNYES ADOLF RAJZA

Szolnoki művésztelep

másképen, csakis a szigorú festői szempontok megbecsülésével, de a festészet az intellektuális energiának is része. Az emberi szolidaritást nem tagadhatja meg, mert különben kikopik a kulturközösségből. Ez a meggyőződés nyilvánul az ortodoxan festői Fényes pikturájában. Festése széles, de szabatos. És nemesen egyszerű. Pontosan rajzoló, mesterien színarányosító. A folthatás mesterségét a folt és részlet viszonyának nagyszerű megismerése alapján míveli. Látása és intuiciója a képet úgy bontja föl foltokra, mintha a dolgok összefüggéséről, a részletek egymásba kapcsolásáról tudomása sem volna. A dolgokról való tudás nem zavarja, nem befolyásolja az ő foltlátását. S a folt ábrázolásában a mélységről és a súlyról való tudása mesterien nyilvánul. Ez az ő levegőjének, mélységes perspektivájának, alakjai plasztikusságának magyarázata, egyszerű, természetes magyarázata. Ismétlem, az egyszerűség az ő művészetének jellemzetes sajátossága. Minden művészet nagy mestereinek az egyszerűség az ereje. Az ő képei is ettől az imponáló energiától érik el nagy hatásukat.

Olgyay Ferenc természetfölfogása sajátságosan szomorú. Mintha megérezné és megértené a természet beszédességét, s mintha a természet semmi egyebet nem vallana az ő megértőjének, csakis szomorúságot: Olgyay pikturája merő komorság. Úgy jellemeztem egyszer Olgyayt, hogy nem hangulatfestő, hanem inkább tartalomfestő. A természet fáradtsága az ő igazi témája. Képei javarészén a természet csupa izgatott fáradtság. Az ő festése nem keresi az égető, perzselő verőfényt. Még viharban, felhőgomolygásban is fáradtan elfinomodott a természet az ő képein. Szép, nehéz, néha kemény, de gyakrabban elmosodottan lágy színfoltjai levegős, mély távlattá tolódnak szét. A tájékot felületekre bontja és helyes foltértékelés és szabados tonizálás által a mélység hatását kelteti velük.

Mihalik Dánielnek a tájék dekoráció. Színekben, mély, széles árnyékokban bővelkedő dekoráció. Nem hangulatokat érez, hanem csak festőiséget lát a természetben. Neki a tájék érdekes model, amelyet a maga fölfogása alá rendelvén, — beállít. Szlányi Lajos festésében valamelyes érzelgés uralkodott el. Amitől megpuhult régi ereje. Mintha megdöbbent volna a színek bujaságától: belemenekült a szürkeségbe Valami sajátságos feminim finomság nyilvánul természetábrázolásában. Azt a természetet látja, amely nem uralkodik, hanem uralja az embert. Érdekes fölfogás, de vigyázzon a művész, nehogy ennek a fölfogásnak tehetetlen rabjává legyen. Megsínylené a rajza s a színértékelése. — Zombory csak most kezd kialakulni. Még eddig nagyon hatott rá a mintája. Kitünő minta volt és Zombory büszkén megbecsülheti az ő Zügeljét. De megbecsülheti azt a bátor, tántoríthatatlan individualizmust is, amely a mester művészetének sajátosságot és erőt adott. Már meg-megnyilvánul Zombory festésében is a sajátosság. Erős, nagyvonalú, kemény rajz, széles, tömény festés, a foltok kemény elválasztása s a szigorú festői látás az ő festésének érdekessége. Az állat, mint festői motivum, szinte természettudományi festést produkált A növényzettel hamarabb alkudott meg a festői látás, a fauna még mindig a természetrajzi tudást inspirálja, s csak ezen a tudáson keresztül jut a lefestetéshez A pikturai elemek uralma, a szín, árnyék és fény játékának elismerése: a Zombory pikturája. Erőt sejt mindenfelé és sejteti is. De kifejezni még nem fejezi ki egészen.

Íme, néhány szolnoki individualista. Semmisem fűzi őket egymáshoz. S ha valamikor mégis egymáshoz csatlakoznak, ne az egyéniségük rovására egyesüljenek. A művészi meggyőződés elégséges kapocs az egy táborba tartozandósághoz.

GERŐ ÖDÖN

Szolnoki ág. hitv.

ev. templom

Épült 1932

Tervezte Gerey Ernő

irod

Schef Jász

adattár 1991.

1931 ápri

Nap	Tétel
1	Készpénzkészlet
3	Vásároltam anyagot
8	Eladtam 6 db női inget
	8 db női nadrágot
19	Fizettem munkabért
26	Vásárhelyi Mártonné fizetett
30	Pénztári egyenleg

Szolnoki ev. templom

Viszkok L.: A szolnoki ev. templom épitésének története. 31 l. Szolnok, 1933.

Gent (2325)

borrel bevonat alvan és [illegible]

6. Két db szabadon álló Ruhafogas eserngő tartóval és bádog tálczával —

7. Két db kirakó asztal puha fából barnára mázolva 1.50 m hosszú és 1.00 széles — —

8. Egy nagyobb iró asztal dio fából csinos kivi telben 180 90 — —

Kettőezer négyszáz tizen
ös szesen ko

Budapesten 1903. VII. 16 an

Biró Lajos

Bővebb felvilágosítás okat a mű ev hétköz és mindennap d. e 9-1 oráig lehet be

Hivatalos helyiség

Czimc. Andrássy ut 66 II emellet

Szolnoki ferences

templom és rendház

rövid tört

Mai templom épitéset befejezték

templom: 1755

torony 1757

díszestető 1835

(A templomon és rendházon lévő fehrat ezzel ellentmond)

Schef Jász

adattár 213. l.

Vétel			Gomba
1931			do.
IV	3	Kirchknopff és Társa Budapest	44—
			44—

Szolnoki ferencrendi
templom és
kolostor

A templom 1751,
a kolostor 1752-ben
épült –
Barok belseje igen
érdekes, oltárai, szo-
széke szépek, a képek
cseh, müvészi érté-
küek.
Láttam 1947 V. 12.

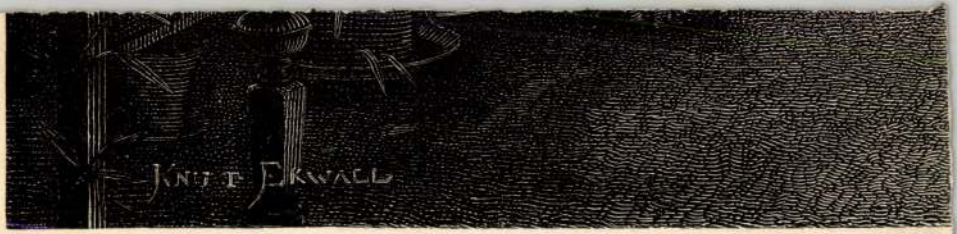

Er kommt! Gemälde vo

Nach einer Photographie aus dem Verlage v

Fénykép

Magyar Foto: 2523/1-2 Hegedűsné

Szolnoki Művésztelep kiállításának megnyitása az Ernst. Múzeumban

1952. V. 23.

Neg. van

MŰVÉSZET.

MŰVÉSZETI KRÓNIKA.

A SZOLNOKI FESTŐ-KOLÓNIA.

□ Nyáridőben ha betér a fáradt vándor Szolnokra enyhülést keresni, szomorúan látja, hogy nem jó helyre jött. Olyan sivár, olyan vigasztalás nélkül való ez a város mint egy tüdővészes kishivatalnok, iróasztala fölé görnyedve. Pedig van benne élet, van még idegenforgalom is. Halad is. A piacteret beszegő aszfaltról rikkancsforma gyerek szedegeti az elhullatott csirke-bárcákat egy nagy drót egérfogóba. Azonban egyebütt vegyes hulladék tarkítja a buja porréteget. Aztán a szegény Tisza! Ez az álmosan csúszó szürke lé volna Petőfi Tiszája? Partját fű helyett forgács, téglapor vagy szénsalak boritja. Gőzöst nem látni, de annál több tutajt.

□ És mégis szeretnek itt lenni a piktorok nagyon. Forró nilus-vidéki képet buja zöld skóciai tájat is festenek a sok szükeség láttára.

□ A hozzáértők azt mondják: ez impresszionizmus.

□ De lássuk csak a város, sőt a vármegye legérdekesebb pontját, a művésztelepet. Takaros rácsoskapun jutunk be a fiatal, de elég jól gondozott parkba. Lehet vagy tiz hold. Kár, hogy az utakat megint csak szénsalakkal szórták be, ami erősen gyártelepre emlékeztet. Ezeket az unalmas szürke szalagokat a piktorok rózsaszinüre szeretik festeni. Tanu a furcsa állítás igazolására a parkot ábrázoló sok kép és vázlat. Két kellemesen szines, vadszőllővel befuttatott földszintes épületben sorakozik hat-hat műterem, a hozzátartozó művészlakásokkal. Az izléses butorzatot villanyvilágítás és központi fütés egészíti ki. A lakás és műterem bér olyan jól van megszabva, hogy a lakóknak egyhamar nem jut eszébe a boykott. A telepet a város ajándékozta telken, állami támogatással a Szolnoki Képzőművészeti Egyesület építette. A kert pedig Kohner Adolf bőkezüségét dicséri.

□ Kisérletképen, ez idén először, tizenhét Képzőművészeti Felsőiskola-i növendéket és rajztanárjelöltet küldött le a kultuszkormány három havi gyakorlatra. Csupa válogatott, sokat igérő legény. Vagy tizen egy modellről festenek a szabadban. A modell (és nem akt, mert nincs levetkőztetve) egy fiatal, barna leányzó. Szegényke olyan lankadt és bágyadt, hogy majd el-

MŰVÉSZ-TELEP AZ ANONYMUS-SZOBORRAL

Kultura (Sopron) 1911. II. félév. 16 m

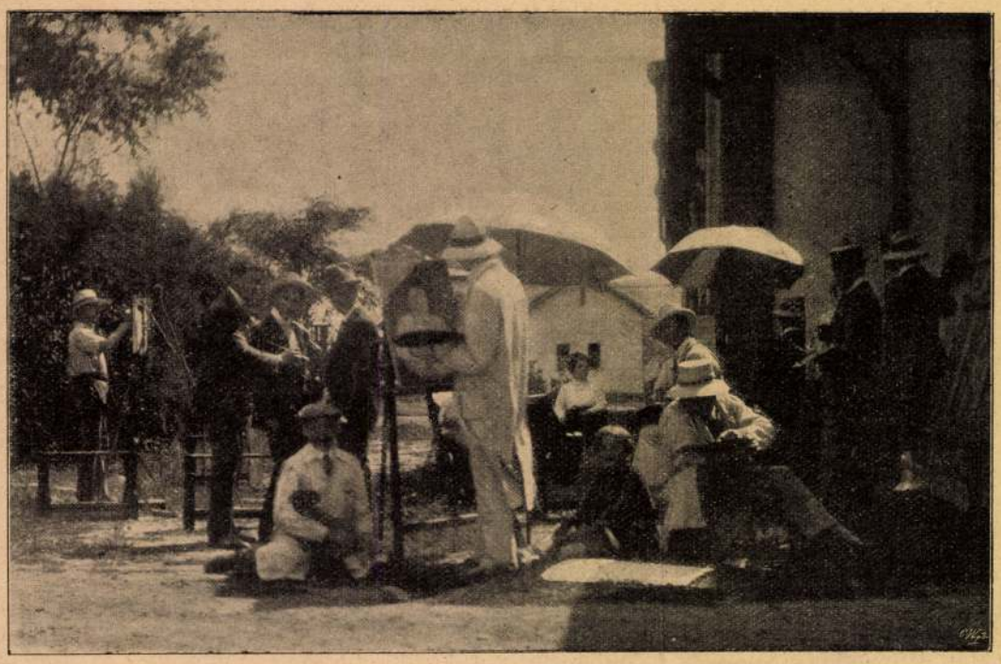

A KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA NÖVENDÉKEI A SZOLNOKI FESTŐTELEPEN

dül. De azért csak áll rendületlenül, a perzselő napfényben (délelőtt 10—12 óráig) s kutyába sem veszi, hogy nyaka, homloka meg a kezeszára pecsenyévé sült. Délután az ifjak szabadon választott tájat festenek. Vezetőjük Fényes Adolf és Szlányi Lajos.

□ Most sorjában bekopogtatunk a festőművészekhez.

□ Pálya Tibor fiatal ember, akit az élclapokban és az „Est"-ben megjelenő pompás rajzai után is ismerünk. Erősen forr, keres és kutat. Párizsban az új francia irányt szivta magába. Különcködő. Szereti a bizarr témákat. Kétszer is megfestett egy vak legényt zöldes szürke tónusban. Most pedig egy púpos, démon szemü leány képét veti vászonra, vörös és sárgában, feketével konturozva. Azt vallja, hogy a művész magának fessen, ha mindjárt szembe kerül is a publikum izlésével. Asztalán uralkodó hagyományos művészi rendetlenség közül diszharmoniával sivit egy acélból való angolos gyüjtőpersely. Alkalmas pillanatban megrázom . . . csend! Persze, persze hisz nem bankban, hanem műteremben vagyok.

□ A szomszéd lakás ajtaján Illés Antal*) nevét látom. Zömök, keménykötésü legény fogad. Mosolygó fekete szemei villognak. Vidám és hangos beszédét élénk gesztus kiséri. Ilyen a művészete is. Műtermének falait rengeteg kép borítja. Valamennyi tüzes, mozgalmas. Elkábul az ember a sok szin láttán. Csupa exoticum mindenfelé. Felkavarodnak a diákkori izgató olvasmányok emlékei a Sólyomszem, Nagymedve utódai és sok más rézbőrü notabitás portraitjaitól. Bájos indiánus leányzók képei mellett lassos cowboyok, félvér lovas pásztorokat ábrázoló akvarellek pompáznak. Nagyobb vásznak ismét a napperzselte pusztát vagy égővörös szinben tartott sziklahegység panorámáját varázsolják elénk. Illés mester mintegy ötödfél esztendeje abban a neki kedves meglepetésben részesült, hogy Newyorkban lakó barátja, aki magyar plébános, a Patrona Hungariae-t ábrázoló oltárkép megfestésével bizta meg temploma számára. A művész egyet gondolt és átkelt a nagy vizen. Odakünn a Magyar Egyesület megfesteti vele Taft elnök arcképét. Misem természetesebb, minthogy a jósvádáju piktor összebarátkozik az „ülés alatt" modelljével. Az elnök biztatására leutazik Texasba, Északamerika szivébe. Majd New-Mexikót és Spanyol-Mexikót kalandozza be. A kerületi főnökök „sheriffek" és független farmerek egyforma respektussal teszik ki a bagót Taft ajánló levelének láttán. Persze, hogy főúri módon volt ellátva és vigan kocsizott egyik farmról a másikra. De hát neki nem megművelt terület kellett, hanem a Prairie és a félvad pásztor élet, meg az indiánusok. Tehát nyeregbe száll; még pedig olyan alaposan, hogy heteken át véres a nyereg is meg lábaszárainak külső része is. Később eltanulja a benszülöttektől, hogy a kaktusz tövisei ellen csak hosszúszörü bőrnadrággal védekezhetik a lovas. Vezetője mindig akad egy-két napi járó földre. Jólelkü vidám fickók, csakhogy szeretnek a „sápadt arc" rovására tréfálni. Eszeveszett vágtában nyargalnak tüskön-bokron keresztül. Illés mester hátán lötyögő hátzsákban őrült táncot jár a festőláda, majd kiveri a lelket belőle. De ez a csekélység — no meg a szomjúság — abszolute nem zavarja meg a fanatikus művészt abban, hogy amikor neki tetsző képet lát azt nyomban vászonra ne rögzítse. Két és félévet tölt a vadonban. Aztán nemhogy kimerülten, de még keményebbre edzetten — testben lélekben egyaránt — Veracruzban hajóra száll és hazatér. A magával hozott kollekció 300-nál több képből és vázlatból áll. Hozzá hasonló nincs a kontinensen. Amerikai tárgyu semmiesetre sem. Már csak az entnografia szempontjából is büszkék lehetünk e pompás gyüjteményre. November hóban Budapesten először

□ *) Mikor e sorok iródtak, akkor még valóban egyik erős reménysége volt a magyar művészetnek Illés Antal, aki azóta a szolnoki művésztelep és a magyar kultura gyászára oly tragikus véget ért. Egy szolnoki szekér ment keresztül rajta s vetett korai és brutális véget egy értékes művészkarriérnek.

Szerk.

eddig megnyitandó kiállítására nagy szorgalommal készül Illés Antal.

□ Szlányi Lajos műterme nemcsak artisztikus, de elegáns és barátságos is. A művész külseje tévedésbe ejti az embert. Nehéz elhinni, hogy ez a minden ízében nagyvilági sima ember festi azokat a nagyon magyaros, nagyon falusias tájképeket. Vásznairól a fű illata vagy a Tisza-part iszapjának jellegzetes szaga árad felénk. Szinte tudományos komolysággal és következetességgel ragaszkodik kedvenc sujetjéhez. Tiszai tájképei olyanok, mintha a minden poezist legázoló pénzszerzés nyoma még messzi járna a magyar víztől.

□ Zombory Lajos az európai hirü állatfestő széles ecsete alól pompás hatökrös ekék, lovak kerülnek ki. Képei wagneri erővel hatnak, élénken mély szinei nagyszerü harmóniában illenek össze. A magyar paraszt legkedvesebb jószágait viszi be a művészetbe. Szántás, szénahordás és a Tisza kompján átkelő kocsik vagy álldogáló parasztok ragadják meg figyelmét. Most egy hat négyszögméteres vászonra majdnem természetes nagyságu vadkant fest, abban a pillanatban amikor a kopófalka lefüleli. Tavaszra elfoglalja saját házában épülő műtermét s abban iskolát nyit, állatfestők számára. Szürke szemeiből gyermeteg vidámság mosolyog, ellentétben robusztus alakjával és mély basszus hangjával.

□ Vidovszky Béla szőke, igen komoly fiatal ember. Virtuózitással rajzol, de szinei tulságosan üdék. A kollégák, „csöpp léleknek" hivják, de az erős versenytársat illető aggodalommal figyelik fejlődését. Nagy sportsman és még nagyobb tisztelője a szépnemnek.

□ Kléh János szintén fiatal mester; azért kedveli Szolnok vidékét mert bőségesen válogathat egyszerü magyar tájékban. Más nem is igen érdekli. Képei közvetlenek és őszinték és azért olyan bájosak mint a magyar nóta.

□ Fényes Adolf a telep nestora. Nagy tekintélynek örvend a művészek közt is. Műtermének küszöbét a takarító inason kivül senki emberfia át nem lépi. Egyik gonosz tanítványa, kajánul mosolyogva, sugta meg, hogy „az öreg bagoly vérből meg denevér epéből keveri szineit." Ez a nyári műterme, az őszi és tavaszi Pesten van, a téli atelierje pedig Párisban. Hát bizony bajos volna gyönge munkával a háromszoros házbért összeszerezni. Nem sok kép kerül ki ecsetje alól, de azok aztán sulyosak!

□ Jávor Pál most érkezett vissza baba-feleségével külföldi körútjáról.

□ Olgyay Ferenc még nincs itthon. A torinoi kiállítás magyar pavillonjának falára festett egy nagy képet. A művésztelep tizéves fennállását jubiláris kiállítással fogja megünnepelni 1912-ben.

HOLLÓ JÁNOS.

□ □

KÓBER LEÓ KIÁLLITÁSA.

□ Furcsa és groteszk mindig, mikor egy tragika komikus szerepet játszik.

□ Ez a gondolat támadt fel bennem most, mikor Kóber Leó kiállítását néztem meg Könyves Kálmán szalonjában.

□ Senkisem szereti, ha a clown sir.

□ Beardsley és Daumier csúcspontjára emelték a karrikaturát, de a haladó kor új magasságokat jelöl meg számára.

□ Más a dráma és más a vigjáték. Én a karrikaturát ugyan a satyrához hasonlítom inkább. A humoros rajznak ép úgy, mint a satyrának — marni kell.

□ Nincs félelmesebb fegyver a tollnál. De a toll után azonnal az irón következik.

□ Kóber Leó ennek volt mestere.

□ Szalonok, szinházak, vidám nők, börziánerek erkölcsi és formai fogyatkozásait felfricskázó örök vigkedélyü fiú, aki mesterien értett a vagdalkozáshoz s gúnyos kacajjal nem egy sajgó sebet ütött.

□ Ezt a Kóbert szerettük.

□ De nemcsak mi, hanem a külföld is. Páris, München, Berlin és Budapest humoros lapjai hozták karrikaturáit. Európai hirre tett szert, mert mindig sikerült mindenkit megkacagtatnia.

□ Igaz, hogy sokszor véres könnyeket sirtak a nevető arcok.

□ Ma két emberrel kell számot vetnünk Kóber-ben.

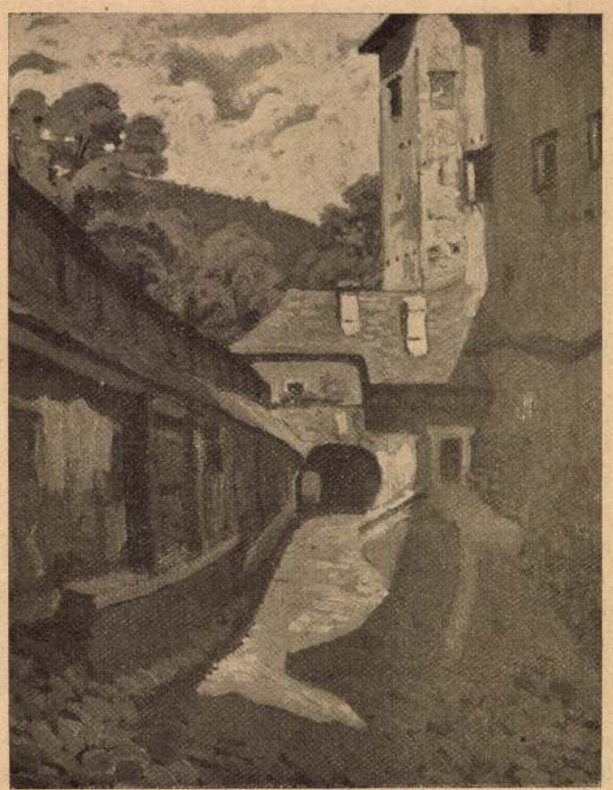

KÓBER LEÓ FESTMÉNYE UTÁN

TÁJKÉP

KÓBER LEÓ FESTMÉNYE UTÁN

NEM AZ IDŐ, AZ EMBER MULIK

Az egyik a komoly, szinekben álmodó piktor, a másik pedig a mindent fonák oldalán látó karrikaturista.

□ Maga Kóber is két részre osztotta képeit. Az egyik terembe csoportosította az olajfestményeket, másikba pedig a gouache- és szines tollrajzokat.

□ Már mostan, a kritikus kötelessége megállapítani, hogy melyikben egyénibb, melyikben művészibb Kóber.

□ Nekem a karrikaturák tetszenek.

□ Jellegzetes, erős vonások ezek, melyekben mindenhol felleljük egy intelligens, nagy tudásu, talentumos ember kezenyomát.

□ Itt érvényesül — és pedig művészi eszközökkel — az a Kóber Leó, akit megtanultunk becsülni eddigi munkái alapján is.

□ Itt domborodik ki a maga teljes fejlődésképes igaz talentumában, melyből a messze jövőben még kiszámíthatatlan merész vonalak fakadnak.

□ Kortörténeti és társadalmi szempontból is fontosak ezek a képek. A mai emberek ferdeségeit látjuk mindeniken, kacagtatón eltorzítva egy érdekes rajzművész szemein keresztül. A saját víg látásait erőszakolja ránk a piktor, hogy mi is úgy lássunk, mint ő és mi is úgy kacagjunk: szivből és bensőségteljesen, mint mesterük.

□ Ez az ő humoros képeinek karaktere. Teljesen a rajzolójukat adják.

□ Ennek ellenkezőjében rejlik a komoly képek elhibázott volta.

□ Karrikaturáiban mindig egyéni és eredeti. Ötletes, gúnyos. De a mókaságaiban sohasem sértő és sohasem durva.

□ Néha egy-egy rajzában mintha elfáradna a fantáziája — ilyen például a „Vasárnap délután“ cimü képe, a hagyományos infanterist Jakab és Cenci szakácsnéval — de ez csak igen ritkán fordul elő, mit csakhamar elfelejtét velünk egy-egy pokoli nevetésre csiklandó groteszk képével.

□ „Kritika“ cimü képénél találóbbat aligha alkottak. A fontoskodó, pápaszemes, a képbe-bujó komoly öreg kritikusok s a mindent lemosolygó, de semmihez nem értő ifjú óriások irónikus alakját senkisem vetette papirra még ilyen találón. Beállításuk szellemes s a rajztechnikája bravúros.

□ Mély gondolat és erős szimbolum rejtőzködik „Nem az idő, az ember mulik“ szines rajz mögött. Lemondó mosoly vonul végig akaratlanul is a szemlélő arcán. A két öreg komikus alakja s a tavaszi ragyogás váltják ki ezt a hangulatot.

□ „A fiatal asszony“ kegyetlen satyra. Arculcsapása a „modern“ házasságnak. Vonalak és szinek skálájába rejtett ostorozás.

□ „Az új név“ pedig elmés gondolatával kapja meg az embert. A Honnyadi, azelőtt Hosenstein ór és leányát ábrázolja, a belügyminiszter névmagyarosítási engedélye után.

□ Valamennyi karrikaturáját felsorolhatnánk így, mert egyik művészibb alkotás, mint a másik, de mindeniknél markánsabban ékeskedik „A siker kapuja“, mely irónikus gondolatával, a legszellemesebb karrikaturák közé tartozik.

□ Komoly képeiről már nem szólhatunk ilyen elismeréssel. Ezekből a „csinálni akaró“ Kóber lép elénk. „Ha annyian tudnak festeni, mért ne tudnék én is“ jut az ember eszébe akaratlanul.

□ Tudás és intelligencia beszél ezekről a képekről. Megismerjük bennük Kóbert a nagy rajztechnikával biró művészt, a szinskálán biztosan játszó virtuózt s a hatás minden csinját-binját ismerő és kiaknázni nagyszerüen tudó rendezőt.

□ Mert minden vászna egy-egy kitünően megkonstruált rajz. Minden vászna a szinek orgiájában tobzódó szinpompa. És minden tájképe vagy mindenik figurális dolga olyan pontos, olyan kimért, mintha körzővel határozta volna meg helyüket.

□ Én így képzelem el: Kóber Leó elhatározta, hogy festeni fog. — És azonképen cselekedett.

□ Aztán pedig így beszélt: ez az asztal ide való, ez a szék ide, ez a cserépvirág meg ide, . . így ni, most aztán szép, harmonikus egészet kapok.

□ Rendben és helyén van minden, nézzük a többit.

□ És ekkor Kóber Leó így gondolta: szin is kell, hogy olajfestmény legyen. Vett tehát igen-igen sok festéket és szépen szabályosan egymásmellé rakta a szineket, nemes érzéssel és tudással.

□ Lettek pedig a képekből nagyon izléses, eleven,

272. szám. 1902. Érkezett: junius hó 23

Meghivó.

A szolnoki művészeti egyesület, a festő-művészet czéljaira minden művészeti igénynek megfelelően, állandó tartózkodásra berendezett, tizenkét lakrészből, — és ugyanannyi műteremből álló, — a nagym. m. kir. vallás és közoktatásügyi ministeriumnak, Jász-Nagykun-Szolnokmegye és Szolnok város közönségének, — valamint a szolnoki művészeti egyesületnek hozzájárulásával és áldozatkészségéből, gróf Szapáry Gyula ő nagyméltóságának védnöksége alatt épült művész-házait, **f. évi junius hó 29-én fogja megnyitni** s rendeltetésének átadni.

Ez ünnepséget, a szolnoki művészeti egyesület f. hó 29-én délelőtt $^1/_2$ 12 órakor, a vármegyeház termében tartandó közgyüléssel nyitja meg.

A közgyülést, Szolnokon, a várban épült művészházaknak, a festő művészet czéljaira leendő átadása fogja követni s az ünnepséget, a vasuti vigadóban rendezendő áldomás zárja be.

A megnyitó ünnepségre, Budapestről, a központi pályaudvarból, reggeli 6 óra 50 perczkor, — 8 óra 10 perczkor, — 8 óra 30 perczkor, — 9 óra 15 perczkor induló s Szolnokra délelőtti 8 óra 46 perczkor, — 10 óra 56 perczkor, — 11 óra 21 perczkor, — illetve 11 óra 55 perczkor érkező vendégeket, a vasuti állomásnál rendelkezésükre álló magánfogatok fogják a városba s az ünnepség után a vasuthoz szállitani.

Tisztelettel kérjük, hogy meghivásunk el, — vagy el nem fogadását, igenlő esetben kiküldöttjét szivesen várt érkezésének idejét, a mellékelt levelező lapon, egyesületünk titkárával, már az ünnep napja előtt közölni méltóztassék.

Szolnokon, 1902. évi junius hó 15-én.

Lippich Gusztáv,
főispán,
a művész-egyesület elnöke.

Bakos István Szolnok.

Szolnoki müvésztelep
megnyitása.

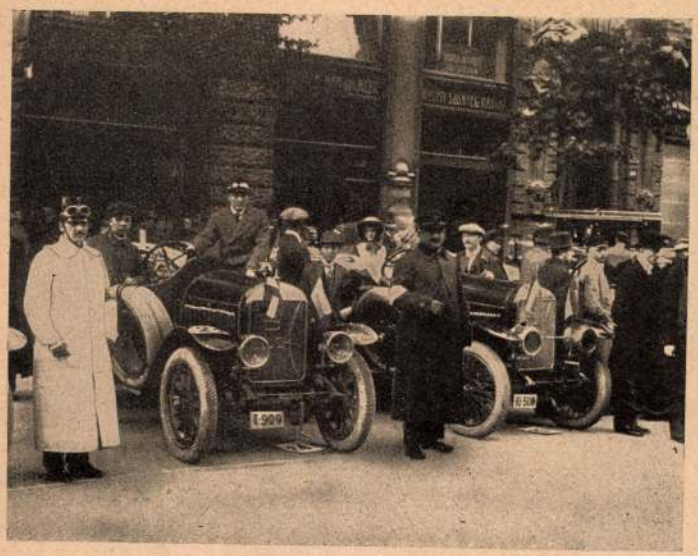

Hegedüs István fényképe
A Tátra-Adria tura. Indulás előtt vasárnap május 25-én reggel 5 órakor.

— Kár a . . .

— Yes. Kár a költségekért. Minden héten ide kerülök s az önöknek ugyanannyi új ruha. Well. Ez rossz busines.

— De hát mért kerül ide minden . . .

— Mért, — mert szeretem a whiskyt s nem is akarok lemondani róla.

Mrs. Paula kegyes arcot vágott, de szólásra már nem maradt ideje.

— Nézze, mrs. Paula. Ne bántsa a whiskyt. Legalább engem illetőleg ne bántsa. Az valóságos jótétemény. Nélküle az őrültek házában lennék, vagy megöltem volna magam. Ön ismeri a családomat . . .

— Óh, igen. Kiváló, gazdag, előkelő család, akire ön szé . . .

— Ne is mondja tovább. Az én kiváló, gazdag és előkelő családom úgy nevelt, mint szokás az amerikai lányokat, — teljes szabadsággal. Nálam ez nem vált be. Az igazi baj ott kezdődött, hogy nem egy Morgan, vagy Vanderbilt fiúba lettem szerelmes, hanem az apám egyik alkalmazottjába. Egy holdvilágos estén aztán . . .

Mrs. Paula kissé mohóbban kérdezte, mint illett volna az „alkohol mérgezésben szenvedők Intézete" direktornőjéhez.

— Nos, mi történt azon a . . .

Miss Yamison nevetett.

— Hát . . . a whisky.

Mrs. Paula kissé csalódottan vette elő zsebkendőjét s ugyanabból a zsebből pápaszemét is. Bizonyosan, hogy jobban lásson.

— Áh, — a whisky.

— Yes. A whisky, meg az apámnak az a bizonyos alkalmazottja.

Mrs. Paula most már óvatosabb volt. Nem árult el túlságos kíváncsiságot, mint előbb.

— Egy kis vendéglőben vacsoráztunk, ahova az alsó kaszt jár és — ott ismertem meg a whiskyt.

Mrs. Paula zsebre tette a zsebkendőjét. Hadd maradjon csak poros egy kicsit a pápaszeme. Kissé szemrehányólag mondta:

— Kár volt megismerni . . .

— Az alkalmazottat?

— Nem. A whiskyt, azaz . . . a másikat is.

— Well. Ő kostoltatta meg velem.

— A whiskyt?

— Yes. Először a whiskyt, azután mást is.

— Mást is? Még mit?

A leány nevetett.

— Hát másféle pálinkát. Nem igen volt pénze pezsgőre. Az nagyon drága.

Mrs. Paula ismét zsebkendője után nyúlt, de mégse vette elő. Maradjon csak még homályos az a szemüveg, egy kis ideig.

— Szóval, megártott a sokféle édespálinka s főleg a whisky. Az apám egyszerűen kidobott, mikor megvallottam a dolgot s atyai áldását kértem hozománynyal együtt. Neki, a kiváló, gazdag, előkelő embernek legföljebb csak Európában lehetett volna veje egyik alkalmazottja. Ott, szükség esetén, nem olyan büszkék az emberek.

Nem törődött vele, akárhogy rázogatja is a fejét mrs. Paula.

— Most már csakugyan a whisky enyhítette néhány órára az életem. Annak az alkalmazottnak is csak a pénzemmel együtt kellettem volna.

Miss Yamison rekedtes hangja suttogássá gyöngült.

— Azóta is csak a whisky az, aminek a segítségével előbbi körömbe képzelem magam s mikor már fájni kezd, hogy a sárba estem, — még egy pohár whisky, még egy, azután még egy, míg végre itt ébredek föl önöknél, ahol szerencsére „alapító tag" a néném is.

Pillanatnyi csönd után visszatért miss Yamison jókedve.

— Good bye, mrs. Paula. A viszontlátásig. Hanem azt a két segéd-ápolónőt bocsássák el. Nagyon megdögönyözik az embert fürdetéskor.

Mrs. Paula nagyot sóhajtva bocsátotta el a „javíthatatlant". Szekrényéből elővett egy „eau de Cologne" üveget s jót húzott belőle.

— Nem is olyan rossz az a whisky. Csak, — okosan kell vele bánni. Mosolyogva ment át a fogadóterembe, mert a kapusnő csöngetyűje látogatót jelzett. Miss Yaminson nénje volt a látogató.

— Az a szerencsétlen teremtés ismét ide került. Most bocsátottam el. Egy kis írást hagyott itt önnek. Just a minute. A szobámban hagytam. Hozom rögtön.

Távozása után az „alapító tag" kihúzott a zsebéből egy kis flaçont. Jó hosszú korty után ismét zsebre tette s retiküljéből elővett egy darab cukorkafélét . . . Hogy ne érezze meg rajt mrs. Paula a — whiskyt.

Szönyi Lajos fölvétele az Uj Idők számára
A szolnoki művésztelep jubileuma. A telep művészei: Faragó Géza, kisfaludi Strobl Zsigmond, Vidovszky Béla, Zádor István, Biró Mihály, Ligeti Miklós (jobbról fönt a Mihalik-szobor alkotója), Lakatos Artur, Csikász János, Kléh János, Pólya Tibor stb

Uj Idők 1913. I.

vel s a többiek előtt, erős tapintattal csak a hogylétről tudakozódott. Hanem a 13-as ágy előtt mégsem tudta elnyomni az érzelmeit.

— A Szentlélek nevére! Ön már megint ide került.

A többi ágyak betegei fölemelkedtek párnáikról. Azt hitték, valami érdekes dolgot hallanak. Nem hallottak semmit.

Mrs. Paula kérdő fölkiáltására csak értelmetlen makogás volt a válasz. A 13-as még nem ébredt föl teljesen. Óh, ő nála nem megy az olyan könnyen. Ő úgynevezett „javíthatatlan". Neki nem elég már — egy-két órai alvás. Ha egyszer leissza magát a páratlan whiskyvel, félnap is kevés, hogy magához térjen. Ha fölébredt is, kell még egy csomó idő a teljes kijózanodáshoz. Most is nyitva voltak már a szemei, csak még bambán nézett velük. A szemgolyó határozatlan, üres nézésü, a szemfehérje finom vérerekkel futtatott. Pedig kár volt érte. Azok a szép metszésü, hosszúpillás fekete szemek csodásan ragyoghattak józan állapotban. Piros ajkai is sokakban kelthettek édes vágyakat, mikor nem voltak ilyen szárazak, cserepesek.

Mrs. Paula maga elé hivatta, mikor jelentették neki, hogy teljesen kijózanodott. Azt is jelentették, hogy mikor tejjel kínálták, azt kérdezte, hol van a hozzávaló tea, meg a rum.

— Egy kis whiskyt is kért, — fejezte be jelentését nevetve az ápolónő. — Rendre is utasíttatott rögtön.

— Az ilyen szerencsétleneken pedig nem nevetni, hanem szánakozni kell és imádkozni a Szentlélek nevében. Küldje ide.

A 13-as otthonosan, mint aki már ismerős a környezettel s azt is tudja, mi vár rá — lépett be. Mrs. Paula, kezében az Ó-testamentommal és szemrehányó nézéssel fogadta. Szemrehányó nézése lassan szigorúvá változott, az Ó-testamentomot azonban kinyitotta a Predicator Salamon könyve első részénél. Már előre oda volt téve a jelző-szalag, hát egyszerre rátalált. Olvasni kezdte a 9-ik verset.

— „Ami volt, ugyanazon ami ezután is lészen és ami most lészen ugyanazon, ami ennekutánna is lészen; és semmi nincsen új dolog a nap alatt."

A 13-as kedélyesen elnevette magát.

— Ezt a textust már tudom. Legutóbb is ezt olvasta föl. Most talán beszéljünk másról, míg tart a lelki mosdatás.

Mrs. Paula bosszúsan csapta be a könyvét. A nevetés bosszantotta, vagy talán, hogy feledékenységből ugyanazon bibliai résszel akarta végezni a lelki pucolást s a delikvens észrevette. Kissé türelmetlenül kérdezte:

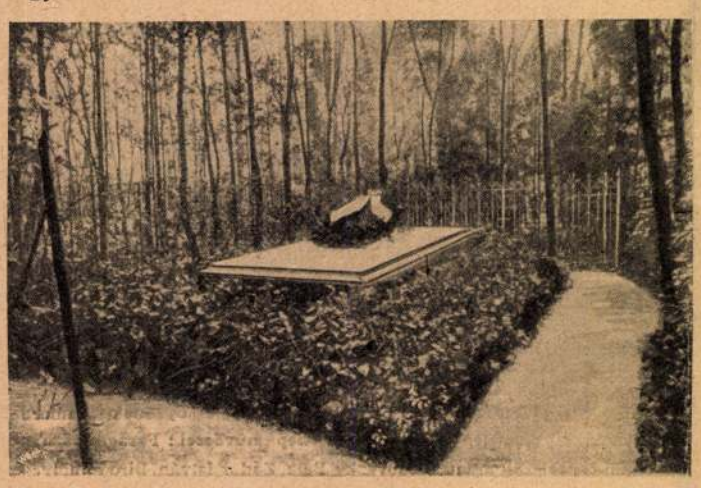

Wagner Rikárd sirja Bayreuthban, amelyet születése századik évfordulóján nagy ünnepségek közepette koszorúztak meg

Veres A. Pál fényképe

Korányi Frigyes báró, a nagyhirü orvostanár, meghalt május 19-én

— Miss Yamison. Teljesen kijózanodott?

A leány mosolyogva bólintott.

— Yes. Teljesen . . . sajnos.

— Sajnos? Ön ezt sajnosnak nevezi?

— Yes. Sajnosnak.

— És mért nevezi annak?

Miss Yamison szép, fekete szemei elborultak. Most nem a szesztől, az már kipárolgott belőle.

— Mért nevezem annak? Azért, mert mikor már megittam egy csomó whiskyt, hát — sokkal jobb, mint így.

— Jobb?! . . .

— Igen. Jobb. Akkor az ember gondolatai szépek, szinesek. Akkor lehetőnek tartja a lehetetlent. Akkor föltámad benne a remény. Akkor tervezget újra, hogy így lesz, úgy lesz, minden jó lesz. Akkor nincs kétség. Akkor becsületesnek tartja embertársát. Akkor tud hinni. Akkor képzelete jeleneteket varázsol elé s az ember boldog végig élni azokat. Közérzete is jó, mint a fürdőbe tett csecsemőé. És ha érzi, hogy no most mindjárt bántó képek jönnek, — még egy pohár whisky. Nem használ? Még egy és még egy. Egész addig, míg nem tudunk semmiről és senkiről semmit. Magunkról se . . .

Mrs. Paula elszörnyedve csapta össze gondosan ápolt kezeit. Az iszákos leány nem törődött vele. Talán jól is esett neki, hogy beszélhetett. Van az úgy néha.

— Mrs. Paula. Ön tudja, ki vagyok. Hiszen a néném is egyik „alapítója" az Intézetének. Talán azért adnak mindannyiszor új ruhát, valahányszor elereszt-enek innen. Nos, — kár a költségért.

III. TEREM.

SZOLNOKI FESTŐK.

Olajfestmények, szobormüvek. Eladók. A magántulajdonnak jelzett művek nem eladók.

96. MIHALIK DÁNIEL: Vizpart. Steller Aladár dr. tulajdona.
97. SZLÁNYI LAJOS: Téli verőfény. Nékám Lajos dr. tulajdona.
98. HEGEDUS LÁSZLÓ: Hazafelé. Magántulajdon.
99. KLÉH JÁNOS (1881—1819): Zagyva medre télen.
100. MIHALIK DÁNIEL: Szolnoki részlet. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
101. NEMES GYÖRGY: Esztétika. Bronzban eladó.
102. PÓLYA TIBOR: Birkózók. Kellner Adolf tulajdona.
103. HATVANY FERENC báró: Nyári vendéglő. Schossberger Klára tulajdona.
104. SZÜLE PÉTER: Eötvös Károly arcképe. Magántulajdon.
105. KOHNER IDA bárónő: Déli pihenő. Blantz Jenő tulajdona.
106. ZOMBORY LAJOS: Szántás.
107. VIDOVSZKY BÉLA: Fűzfák.
108. SZÜLE PÉTER: XXXVI-ik Rácz Laci a cigányok királya.
109. IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA: Szolnoki parasztszoba. Dr. Majovszky Pál tulajdona.
110. HATVANY FERENC báró: Mezei virágok. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
111. JÁVOR PÁL (1881—1923.): Almák. Szalay Mihály dr. tulajdona.
112. JÁVOR PÁL: Tájkép. Kohner Villy báró tulajdona.

Szobormüvek.

113. NEMES GYÖRGY: Madonna. Bronz. Márvány talpon.
114. KISFALUDI STRÓBL ZSIGMOMD: nagybányai vitéz Horthy Miklós. Magyarország kormányzója. Ruskicai márvány. Magántulajdon.

Szolnoki festők

II. TEREM.

K.

SZOLNOKI MAGYAR ÉS OSZTRÁK FESTŐK

Olajfestmények. Nem eladók.

46. DEÁK ÉBNER LAJOS (szül. 1850): Békülés. Szinóbányai Krámer Jenő tulajdona.
47. VÁGÓ PÁL (szül. 1851): Jászsági táj. A Magyar Korona tulajdona.
48. DEÁK ÉBNER LAJOS: Tüz a faluban. Szepessy János tulajdona.
49. DEÁK ÉBNER LAJOS: Húsvéti körmenet. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
50. BIHARI SÁNDOR (1856—1906): Kéjutazás a Zagyván. Bischitz Matild az Erzsébet-rend hölgyének tulajdona.
51. VÁGÓ PÁL: Legelő birkanyáj. A Magyar Korona tulajdona.
52. BIHARI SÁNDOR: Mézeshetek. Ruttkay Klára tulajdona.
53. BIHARI SÁNDOR: A tornácon. Gelsei Guttmann Vilmos báró tulajdona.
54. HEGEDÜS LÁSZLÓ (1870—1912): Gyümölcsöskertben. Magántulajdon.
55. BRUCK MIKSA (1863—1920): Estebéd a pusztán. Képzőművészek segélyalapjának tulajdona.
56. DEÁK ÉBNER LAJOS: Szolnoki vásár. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
57. EDVI ILLÉS ALADÁR: Fűzfák a Zagyva partján. Képzőművészek segélyalapjának tulajdona.
58. STRASSGESCHWANDTNER ANTON (1826—1881): Meglepetés a pusztán. Tschögel Henrik udvari tanácsos tulajdona.
59. BIHARI SÁNDOR: Napjáték. Majovszky Pál dr. tulajdona.
60. PONGRÁTZ KÁROLY: Zagyva mentén. Szlányi Lajos tulajdona.

Képzőm. Társ. 1927/28. téli kiáll. kat.

61. EDVI ILLÉS ALADÁR: Szélmalmok. Vámos Lászlóné tulajdona.
62. AGGHÁZY GYULA (1850—1919): Vonósnégyes holdvilágnál. A Magyar Korona tulajdona.
63. MIHALIK DÁNIEL (1869—1910): Vizpart. Ghiczy Emma tulajdona.
64. AGGHÁZY GYULA: Delelő birkák. A Képzőművészek Segélyalapjának tulajdona.
65. DEÁK ÉBNER LAJOS: Baromfivásár. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
66. DEÁK ÉBNER LAJOS: Kofák a szolnoki vásáron. Forray József kormányfőtanácsos tulajdona.
67. BIHARI SÁNDOR: Tanulmányfej. Egger Gyula tulajdona.
68. BIHARI SÁNDOR: A falu rossza. Wertheimer Adolf igazgató tulajdona.
69. DEÁK ÉBNER LAJOS: Újoncozás. Strasser Sándor tulajdona.
70. STERIÓ JÓZSEF (1821—1862): Lakodalmi jelenet Mauthner Zoltán tulajdona.
71. STERIÓ JÓZSEF: Ebédelő aratók. Matta Árpád tulajdona.
72. ZEMPLÉNYI TIVADAR (1864—1917): Nagyapa és unokája. A Magyar Korona tulajdona.
73. BIHARI SÁNDOR: Programmbeszéd. A Magyar Korona tulajdona.
74. BLAU TINA (szül. 1845): Alföldi táj. Horváth Károly tulajdona.

PETTENKOFEN ÁGOST művei (1822—1889):

75. A suszter. Földi Jánosné tulajdona.
76. Magyar csárda. Földi Janosné tulajdona.
77. Szürke ló. Földi Jánosné tulajdona.
78. Kofák. Földi Jánosné tulajdona.
79. Tűzérségi felvonulás. Földi Jánosné tulajdona.
80. Vásári jelenet. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
81. Piac. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.

82. Magyar fogatok. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
83. Cigányfiú. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
84. Szolnoki paraszt. Szinóbányai Krámer Jenő tulajdona.

85. K. SPÁNYI BÉLA (1852—1914): Facsoport.
86. BÖHM PÁL (1839—1905): Est a Tisza partján. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
87. ZEMPLÉNYI TIVADAR: Virágok között. Gerlóczy Tamás tulajdona.
88. BLAU TINA: Tutajok a Tiszán. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
89. MÜLLER LIPÓT KÁROLY (1834—1892): Arab fiú. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
90. THOREN OTTÓ von (1828—1889): Lovak az udvarban. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
91. MÜLLER LIPÓT KÁROLY: Turbános arab. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
92. DEÁK ÉBNER LAJOS: Tájkép kecskékkel. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
93. BLAU TINA: Falu vége. Kohner Adolf báró dr. tulajdona.
94. THOREN OTTÓ von: Szántás lovakkal. Érdi Krausz Simon tulajdona.
95. BLAU TINA: A Zagyva partja. Horváth Károly tulajdona.

hogy mit is jelentett a szolnoki festészet régen és hogy ehhez hogyan is kapcsolódik a maiak művészete. Köztudott, hogy ma már nem csak festők dolgoznak Szolnokon, de három kiváló szobrász és egy jeles grafikus is beletartozik a Tisza-parti kollektívába. A magyar festészet neveseivel (Aba-Novák Vilmos, Bihari Sándor, Deák Ébner Lajos, Edvi Illés Aladár, Fényes Adolf, Perlmutter Izsák, Zemplényi Tivadar, Zombory Lajos) kezdődő kiállítás a maiak legjobb dolgaival folytatódott, Antal Ilona, P. Bak János, Baranyó Sándor, Berényi Ferenc, Bokros László, Bótos Sándor, Chiovini Ferenc, Fazekas Magdolna, Gácsi Mihály, Meggyes László, Mészáros Lajos, Nagy István, Palicz József, Simon Ferenc, Szabó László — festményeivel, szobraival és grafikáival. Összességükben olyanok voltak ezek az alkotások, hogy méltóan képviselték mai képzőművészetünk realista törekvéseit, korunk szocialista kultúrájának előrevezető tendenciáit.

Már maga a kiállítás ténye is erősen foglalkoztatta a tallinni közvéleményt. Tartama alatt mindvégig érdeklődés kísérte a szolnoki művészek munkáit. Mindez azért lehetett így, mert az ÉSZSZ Köztársaságban igencsak sokat tudnak rólunk, sokat foglalkoznak velünk. Az idegen nyelvű fordítások, feliratok, magyarázó szövegek, résumék között az angol és a német után a harmadik helyen a magyar szerepel.

A kiállítás ünnepélyes megnyitásának fénye is ezt a széles körű érdeklődést sugározta. A vernissage-on igen szép számmal jelentek meg az állami és a társadalmi élet képviselői. A tallinni hírközlő szervek — televízió, film, rádió, újságok — mondhatni teljes apparátussal vonultak fel a kiállítás megnyitójára és azon voltak, hogy minél hamarabb közzétegyék országszerte a magyar kiállításról szóló beszámolókat. A tárlat megnyitása után, este az észt operában — az Esztonia Színházban — folytatódott az ünnepi eseménysorozat. A Szovjet—Magyar Baráti Társaság Észt Tagozata díszes keretek között emlékezett meg felszabadulásunk évfordulójáról — mint ahogyan azt minden évben is teszi.

A Szolnoki Művésztelep kiállítása már a negyedik magyar képzőművészeti bemutató volt Tallinnban. Az előzőekhez hasonlóan a közönség rokonszenvén túl a szakmabeliek figyelme is számottevő volt. Főleg a magyar művészet nemzeti jellegzetességei, sajátos vonásai iránti affinitás volt szemmelláthatő. A kritikusok éppen úgy, mint a képeket szeretők elsősorban is azt keresték és élvezték tárlatunkon, ami a számukra a különöset, a rokonnép karakteres szellemi arculatát jelentette. A téma és a művészi megfogalmazás módja, az ábrázolás magyarnak tűnő jellege vonzotta leginkább a látogatókat. A vendégkönyv tanúsága szerint különösen a színek élénksége, melegsége hatott, a sárga búzatáblák, az alföldi tájak, a tikkadt párák bűvölték el a nézőket, a plasztikai formálás íze, a grafikai előadás miléntje, maradandó élményt nyújtott a tallinni műbarátoknak.

Mindemellett szólni kell még arról a kezdeményező, segítő, támogató, fáradságot és anyagi áldozatot nem kímélő készségről, amivel a Szolnok Megyei Tanács fáradozott a kiállítás létrejöttéért. Ez az elvtársi gondoskodás megtörte a jeget, mivel most volt az első alkalom a szolnoki művészet közel százhúsz éves történetében, hogy a telepen élő és dolgozó művészek együttesen szerepeltek külföldön.

N. Pénzes Éva

Gebauer Ernő: Régi pécsi emlék — Vieux souvenir de Pécs
Старее воспоминание о Пече

Gebauer Ernő emlékkiállítása Pécsett

Amikor 1962 márciusában, két hónappal nyolcvanadik születésnapja után meghalt Gebauer Ernő, a gyászolók már tudták, hogy vele Pécs és a Dél-Dunántúl egyik igen jelentős mesterét vesztette el. És miután a pécsi Janus Pannonius Múzeum — Romváry Ferenc és S. Hárs Éva áldozatos munkájával — megrendezte Gebauer festményeinek és grafikáinak gyűjteményes emlékkiállítását, nyilvánvalóvá vált, hogy a pécsi mester a XX. századi magyar művészet történetében is tekintélyes helyet foglal el.

Ausztriában született 1882-ben, egy stájer erdőmérnök fiaként, apját azonban hamar elvesztette, s miután a család Magyarországra költözött, 1902-ben már a pécsi reáliskolában érettségizett. Ez a város lett otthonává hatvan éven át, leszámítva azokat az éveket, amelyeket Budapesten, Székely Bertalan — és rövid ideig Ferenczy Károly — tanítványaként, majd külföldi tanulmányutakon töltött. Négyszer járt Itáliában, de eljutott Svájcba is, élete végén pedig, 1957-ben és 1958-ban, norvég származású felesége, Ingeborg asszony társaságában Norvégiába.

Ezek a vázlatos életrajzi adatok művészeti fejlődésének egy-egy mozzanatát is illusztrálják. Falfestményeiben — ezek legismertebb művei — az osztrák—bajor barokk freskófestészetnek, de az olasz manierizmusnak is felfedezhetjük visszhangját, s bár alkotásai eleinte még a Székely Bertalan-hagyomány nyomán haladnak, 1910 körül már megérinti a Bécsből és Nyugatról hozzánk áramló szecesszió, később pedig a német és skandináv expresszionizmus. Legjobb alkotásaiban, az 1930—40 körüli években, egyfajta „expresszív szürrealizmusig" jutott el.

Több mint száz objektumával a pécsi kiállítás átfogó képet rajzolt Gebauer életpályájáról. Már 1905-ből való kis Assisi-akvarellje megérdemli a figyelmet, s a még kissé akadémikus, de komoly szakmai tudást eláruló portrék is a fiatal Gebauer művészi kvalitásairól tanúskodnak.

Művészetének csúcspontját az 1925 és 1945 közötti festmények jelentik. Ekkor jut el Gebauer ahhoz a sajátos, hol manierista, hol már szürrealista elemekkel érintkező expresszivitásig, amely a kifejezés érdekében egy sajátos barna-lila-szürke-sárga színskálát alakít ki, tehát tompított színekkel dolgozik, ugyanakkor azonban hatalmas erejű mondanivaló hordozójává teszi ezeket a színeket. Próféta c. festményében mintha a XVI. századi olasz mesterek „rettenetessége", a *terribilità* éledne újjá. Az 1936-ban készült Vihar a Havihegyen már avantgarde-alkotásnak minősíthető: a kifejezés őszinte pátoszában ez a kép egyúttal a korabeli szlovák vagy szlovén törekvéseknek (Ján Mudroch, Slavko Pengov) is rokona. Ugyanakkor sok beleéléssel tudja ábrázolni a „régi Pécs" lassanlassan tünedező világát: Régi pécsi emlék (1936) vagy Pécsi vásár (1945) című festményeiben.

A második világháború idején Gebauer expresszionizmusa a tiltakozás, megdöbbenés, rémület hangjait is megszólaltatja. Szabadkai váróterem (1943) című kompozíciója a „hideg napok" gyötrő atmoszféráját

Szűcs János
Holdas este
Clair de lune
Лунная ночь

árasztja. Nem tudjuk, magyarok-e, szerbek-e, horvátok-e a bóbiskoló, tátott szájjal alvó vagy gémberedetten virrasztó férfiak és nők: az egész képen azonban érezzük Kelet-Európa egymás ellen uszított népeinek katasztrófáját. Ebbe a kategóriába tartozik az 1944-ben festett Pihenő kubikosok, valamint az 1941—43 közt keletkezett döbbenetes, expresszív-szürrealista vízió, az Apokalipszis lovasai.

Itt is, másutt is megmutatkozik, mennyire együtt érzett a művész a szenvedőkkel, mennyire magáénak tudta a dolgozók ügyét. Ezért találjuk képein olyan gyakran a bányászok, a bányavidék ábrázolását: ebben a műfajban is kitűnő dolgokat alkotott. Érezhetjük, hogy Albert Schweitzer jelszava, az „Ehrfurcht vor dem Leben" (az élet iránti tisztelet) Gebauert is lelkesítette. 1951. január 5-én kelt rövid önéletrajzát jellemző módon ezzel a mondattal fejezi be: „Életemben csak három egyesületnek vagy társaságnak voltam tagja, amelyek a művészet, az állatok és a természet iránti mély szeretetemnek megfeleltek: a Képzőművészek Társaságának, az Állatvédő Egyesületnek s a Mecsek Egyesületnek."

Az ötvenes években, amikor újra erősebben „kiszínesedik" Gebauer palettája, különösen nagy szerephez jutnak a természetitáji motívumok. Ebből a szempontból a két norvég út is nagy élményt jelentett. (Norvég táj, 1958). Norvégiában egyébként egyházművészeti megbízást is kapott: egy tengerparti kis luteránus templomot *(Hvasser kapell)* díszített bibliai tárgyú képekkel.

Magyar — főleg pécsi és baranyai — templomok számára festett freskóit a kiállítás csak az előzetes vázlatok alapján vagy fényképekben mutatja be. Sajnos, a Janus Pannonius Múzeum dotációja nem tette lehetővé, hogy a freskókat nagyméretű színes diapozitívokon ábrázolja — mint azt az innsbrucki Troger-kiállítás rendezői tették. De a színvázlatok, fényképek is ízelítőt adnak abból, mint tudta Gebauer a többnyire barokkos, néha klasszicizáló formákat is egyéni mondanivalóval megtölteni. Mint mondottuk: az osztrák barokk és az olasz manierizmus inspirációi itt a legerősebbek, de egy önálló temperamentum szűrőjén megrostálva. — Érdekesek aztán világi tárgyú freskói is, például a két pécsi mozi (Kossuth és Petőfi) falfestményei: a Kossuth-mozi freskói még a szecesszió, a Petőfi-mozié már a szürrealista-expresszionista formavilág útján haladnak.

Sokoldalú, megállni nem akaró, mindig új és új átalakulásra képes művész emléke revelálódott ezen a kiállításon. Nem feledkezhetünk meg Gebauer kitűnő ex libriseiről s egyéb alkalmazott grafikáiról sem. Ideje volt ezt a kiállítást megrendezni. Reméljük, hogy ez a szép és gazdag anyag más magyar városokba is eljut, s reméljük, hogy előbb-utóbb megszületik a teljes oeuvre-katalógus és a korszerű szempontok szerint készült Gebauer-monográfia.

Angyal Endre

A Zsennyei Művésztelep jubileumi kiállítása

Tizenöt éve, hogy Vas megye művésztársadalma — nem csekély nehézségek leküzdésével — birtokába vette a Rába-parti Zsennye hatalmas ősparkban fekvő, építészeti stílusában részint a barokk, részint a múlt századi neogótika formáit őrző kastélyát. Már 1941 óta jártak ide látogatóba művészek, a tulajdonképpeni alapítás éve azonban 1952, és még több éven át tartott, amíg a romokat el lehetett távolítani, amíg az alkotó munka számára méltó keretet ki lehetett alakítani. Azóta azonban Zsennye neve bevonult a magyar művészet történetébe. Alig van olyan jelentős alkotónk, aki ne járt volna egyszer vagy többször a zsennyei kastélyban. A szombathelyi Savaria napok alkalmával rendezett jubileumi emlékkiállítás tehát valóságos keresztmetszetét adta a mai magyar képzőművészeti szituációnak.

Közel százötven Zsennyén keletkezett vagy Zsennyéhez kapcsolódó festői, szobrászi, grafikai mű szerepelt a Savaria Múzeum kiállításán. Van, ahol a Zsennye-élmény közvetlenül tükröződik: Imre Istvánnak három pompás akvarelljén, Schéner Mihály érdekes, folklorisztikus jellegű kompozícióin, vagy Molnár C. Pálnak „Zsennyei jegyzetek" című, nyolcrészes képén. Megragadták a látogató figyelmét, megnyerték tetszését Gulyás Dénes olyan festményei, mint a „Zsennyei ikon" — ahol a Rába-parti emlékek sajátosan áttételes formában, a XVI—XVII. századi ikon-festészet szemléletével szólalnak meg — vagy ugyanccsak Gulyástól „A kastély emléke", a maga meglepő keresztmetszetszerűségével.

A tárlat festői anyagának legnagyobb értékeit Domanovszky Endre, Sarkantyú Simon, Kádár György, Orosz János és Balogh András képei jelentik. Érdekes, hogy mind az öt művész a „látvány" világából kezd átlépni egy sajátosan „szerkezetes" ábrázolás felé, anélkül, hogy ezzel megtagadnák eddigi festői életművüket. Domanovszky színeiben is csodálatos képe, a „Tarka terítő", nézetünk szerint a tárlat legkiemelkedőbb alkotása. De nagy hatást gyakoroltak olyan képek is, mint Scholcz Erik sárgás-zöldes tónusokra felépített „Borjúskert"-je, vagy Konfár Gyula pannóniai atmoszféráját árasztó tájképe.

Minden megbecsülést megérdemelnek az olyan megszokottabb művészi eszközökkel dolgozó, de becsületes és igényes mesterek is, mint Boross Géza és Ridovics László, vagy az idős szombathelyi művész, Jaksa István. A néhány év előtt elhunyt Burghardt Rezsőt a kiállításon két festménye képviselte.

Meggyőző hatásúak Mikus Sándor és Megyeri Barnabás bemutatott szobrai, Kiss Sándor „Fiúk" című kompozíciója, Buza Barna komoly, méltósággal teljes Boross Géza-portréja, vagy pedig a szombathelyi Majthényi Károly pompás Derkovits -feje. Úgy érezzük, Majthényi erkölcsi kötelessége volna a Derkovits-témát köztéri szobor formájában is megvalósítani.

A grafikai anyagból hadd említsük meg legalább röviden a festőként is nagyon jelentős Horváth Jánost, a non-figuráció felé közeledő Klie Zoltánt, a Zsennye-élményt saját egyéni látásmódján át tükröző Moldován Istvánt, végül Zala Tibor Memento-sorozatának megrázó, színvilágukban is igen hatásos kompozícióit.

A sikerült kiállítás méltó képet adott a Savaria napok bel- és külföldi látogatóinak mai képzőművészetünk eredményeiről. Bízunk abban, hogy előbb-utóbb megvalósul a szombathelyiek régi vágya is: a zsennyei művésztelep alkotásaiból összeválogatott állandó galéria.

Angyal Endre

Szűcs János képei a Fényes Adolf Teremben

Az évtizedek óta hangyaszorgalommal munkálkodó Szűcs János ismert festője képzőművészeti életünknek. Képeivel rendszeresen szerepel az országos tárlatokon, egyéb kollektív kiálltásokon, a vidéki bemutatkozásig egyaránt. Legismertebb műve, a „Brigádmegbeszélés" (1960) nemcsak Berlint, Prágát, Varsót és Moszkvát járta meg eddig, de alighanem végérvényesen „beiratkozott" a magyar művészettörténelem huszadik századába. Mindezek ellenére önálló fővárosi kiállítása sokáig váratott magára. Végül

téri környezetbe. Ugyanakkor szabad légkörbe, mert éppen a téri plasztika az, ami nem tűri meg a befojtást s még az épületen, vagy az épületek között is szabadságot igényel magának.

Kétségtelenül ama kevés szobrász közé tartozott, akik a vasbeton jelentőségét teljes mértékben felfogták, de Boda a Bauhaus ridegségét élesen visszautasította. Világosan látta, hogy mily alapvetően formálja át a kor társadalmi képét, hogy felforgassa a „röneszánsz óta egyre jobban dudvásodó, színtelenedő művészeti szemléletet és gondolkodást". Nem hunyja be szemét a várható következmények előtt: a ma embere új utakon indul, föléget maga mögött sok mindent; kilép a „fölszálló füstből", mert új élet, új kánonok születnek, amelyeknek szellemében „Európa mai szellemi katedrálisát egy sajátosan új rajzolású alaprajzból húzza föl . . ." — „Az alkalmazott művészetnek kell jönnie" s ez a fölismerés „oly állapotokat hozott létre, amelyeket még azoknak is el kell fogadniok, kik az ember örök díszítő ösztönével még ma is pörlekednek, annyi eredményekben gazdag évezredek után . . ." Tiltakozik az ellen a „romantikus" lelkiség ellen, amely azt hiszi, elzárhatja a „népet, a tömegeket" a nekik kijáró művészettől — írta 1944-ben. „Egy nemzet a történelmét a múltjából csinálja" — már amelyiknek van okulásra érdemes múltja s ha történelmet formáló személyiségei azonosulnak a néppel, történelmével és kultúrájával. Nem egyedül vallotta kora művészei közül, hogy a művészet *alkalmazott* formában szólhat a legnagyobb tömegekhez, a magyarság szempontjából ezért nem mindegy, hogy a kitűnő erőkkel, tehetségekkel rendelkező magyar művészgárda milyen művészettel indul rohamra Európában. Ezt a meggyőződését 1945 óta sem kellett megváltoztatnia. 1966-os szovjetunióbeli útja során, amikor megjárta Leningrádot, Szuzdált, Moszkvát, Grúziát, szemtől szemben állt a múzeumok féltve őrzött szépségeivel, újra megerősítve látta a kollektív művészetről vallott fölfogásának helyességét.

Amit már megcsináltak, azt tudni kell s ahhoz adni hozzá valamit — ez a művész feladata és hivatása s ez nem függhet sem a tegnapi, sem a mai, sem a holnapi divattól s nem pótolhatja a természeti szép, de az üres művészkedés semmiféle trükkje sem.

Nem leste a divatot, hanem mindig arra ment, amerre a maga belső fejlődése kényszerítette s mindig következetesen haladt azon az úton, amely soha el nem fogyott a lába alatt.

Mindig a gondolati-formai egység lebegett szeme előtt. Egy *Buddha* szobrot csinálhattak akár húszan is, egyik a kéz hüvelykujját, a másik a mutatóujját, a harmadik a jobb fülcimpát, ki mihez értett a *legjobban*, ki minek volt a *tudója*, mégis egységes mű született. Boda Gábor ilyen kollektív művész egyetlen személyben, egyszerre korszerű a tegnaphoz képest s ugyanakkor korszerűtlen is, mint minden nagy művész, aki nem üres hordók gurgatásával fejezi ki a nagy közösség mondanivalóját.

Kisebb méretű körplasztikái is azt igazolják, hogy „lefelé" is lehet monumentális egy-egy mű, amikor ez a vonása a csöndben jelentkezik, abban a halk szóban, amelyben az „istenség" jelenlétét csak a választottak veszik észre, a tisztaszívűek, a romlatlan látásúak éppúgy, mint a tudással pallérozott, de bele nem vakult szemek.

A Boda-féle sokoldalúság reneszánszi gazdagságának — író, költő, ötvös, szobrász, épületplasztikus egyszemélyben — éppen az a titka, hogy nem ismert „nem neki való feladatot", mert minden feladat neki való, már ami szobrászat, legyen az emlékmű, portré, domborítás, ornamentika, ötvösség, vagy épületplasztika.

Nem vállalkozhatunk e rövid megemlékezésben mégcsak főbb munkáinak fölsorolására sem. Az épületplasztika történetében Hársfa utcai szoborsora önálló fejezet lesz, ez már bizonyosra vehető. Pedig ez csak egy a sok-sok szép plasztika között. Inkább újabb műveit említjük meg annak érzékeltetésére, mit végzett az elmúlt másfél évtizedben. 1951-ben technikai föltalálókat örökített meg egyik Váci úti intézeten. 1953-ban a párt központi étkezdéjébe készített egy *Kuruc táborozás*-t megjelenítő frízt. Ugyanebben az évben szobrot *(Anya gyermekeivel)* a dunaújvárosi rendelőintézet előcsarnokába és reliefet az I. emeletre, valamint ornamentikát a mennyezetre. — 1954-ben a II. Rákóczi Ferenc hadiakadémiát ékesítette 18 relieffel, amelyeken történelmi nagyjainkat ábrázolta. Ugyancsak 1954 után állította föl Inotán pályadíjnyertes *díszkútját*, s egyik változatát elkészítette a MOM-nak. Közben elkészült *Gábor Áron*-jával, valamint *Rákóczit*, *Esze Tamást* és *Vak Bottyánt* ábrázoló domborművével a *tatai* katonai iskolába; 1956—1958-ban véste me-

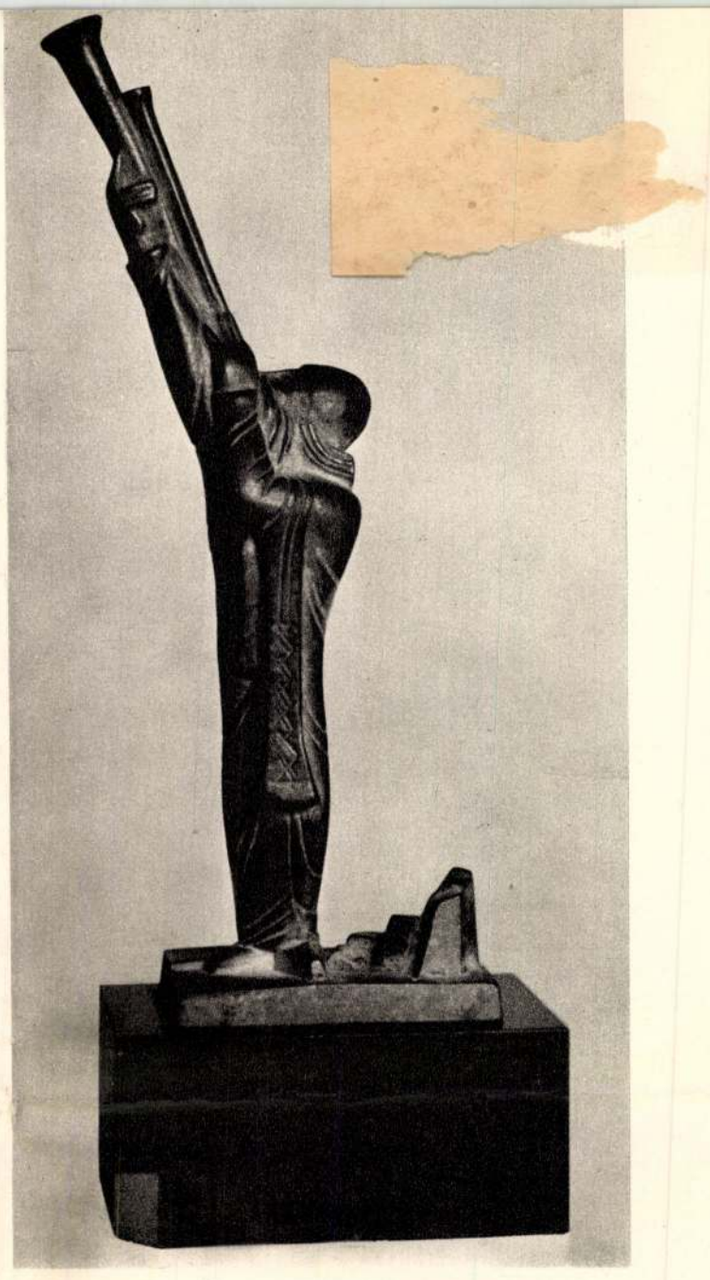

Jerikói kürtös — Trompette de Jéricho — Иерихонский трубач

topáit a lágymányosi lakótelepre, egy domborművet a Fiastyúk-i művészházra, kőreliefet a Fortuna u. 15. alatti ház középkori falára, amelyen a műemléket restauráló építészek fejezik ki hódolatukat a régi korok mesterei előtt. Művészeteket ábrázoló vörösréz domborításokat készített a *brüsszeli* világkiállításra (amiket Pór Bertalan külön nívó-díjra javasolt) — 1960-tól készítette el épületplasztikáját a *soproni* gyermekszanatórium épületére, azután a *Kőbányai Gyógyszergyár* falára és most dolgozik egy 3 méteres munkán *(Heverő anya gyermekével)*, amely a Szegedi Gumigyár fürdőmedencéjét díszíti majd. Közben kifaragta *Krúdy* portréját ugyancsak megbízásból, elkészült kisplasztikában *Lenin*, azután kőbe faragva a *Gyászoló* és a *Kiáltó asszony* s a fölsorolás még mindig messze elmaradt a viszonylagos teljességtől is.

Amikor sok művész játéknak vagy anyagi érdekből vállalt kényszernek tekinti a művészetet, Boda Gábor komolysága, tegyük hozzá a művészeti kérdésekben még önmaga egzisztenciáját is kockáztató komolysága nemcsak szokatlan, hanem példaadó is. Ahogy már 1943-ban írták róla: „intés az illetékesek és választottak felé, hogy égni kell a hivatásért, önemésztés, belső válságok és tisztító viharok közepette kell kiérlelni a remekeket". (Pogány Ö. Gábor)

A 60 éves Boda Gábor *élete* és *munkássága* a tanulságok egész tárházát kínálja a következő nemzedéknek. A művész megfontolhatná, hogy 30 év után nem volna-e itt az ideje kiállítás formájában is kifejezni megbecsülését a társadalom iránt.

Szíj Rezső

/ 713

SZOLNOKI MŰVÉSZTELEP

A Szolnoki Művésztelep tallinni kiállításáról

A Szolnoki Művésztelep Tallinnban megrendezett kiállítása semmiképpen sem hagyható ki abból az általános számvetésből, amely során a magyar képzőművészet külföldi bemutatóit értékeljük. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy képzőművészetünk az év első felében sikeresen szerepelt több külföldi országban, sok elismerést és barátot szerzett Magyarországnak. A moszkvai, drezdai, londoni, bécsi és taskenti kiállításaink mellett került sor a tallinni bemutatóra is. De amíg a többi kiállítást nemzetközi egyezmények biztosították, hivatalos fórumok határozták el, addig a szolnoki művészek tallinni szereplését az őszinte barátság, testvérvárosok közösségének az egymás megismerését igénylő vágya hozta létre.

A napi sajtó hosszabb-rövidebb közleményei már jónéhányszor hírül adták országnak-világnak, hogy Szolnok és Tallinn testvérváros. Hogy ez mit is jelent valójában és hogy mennyire komolyan veszi a két város a barátságot, arról leginkább a baráti kapcsolatok fejlődése győz meg. A tallinniak ugyanúgy, mint ahogyan a szolnokiak a népeink közötti rokonság érzéseivel közelednek egymáshoz. A néhány éves közvetlen összeköttetés eredményeként most került sor az első képzőművészeti kiállításra Tallinnban. A tárlatot hazánk felszabadulásának évfordulójára rendeztük meg. Hasonlóképpen még a nyáron — július 21-én — az észtek saját felszabadulási ünnepükre tervezték művészetük szolnoki bemutatását.

Az Észt Szovjet Szocialista Köztársaság fővárosában, Tallinnban igen élénk a szellemi élet. A világ dolgai és a hazájuk ügyei iránt érdeklődő emberek itt is — mint a Szovjetunióban másutt — sokat olvasnak, szívesen járnak színházba, szeretik a jó filmeket, figyelik a televízió híreit és gyakran beiktatják programjaik közé a múzeumok és kiállítások látogatását. Azontúl pedig sokat törődnek környezetükkel, ízlésesen öltözködnek. Az idegent mindig szíves vendégként fogadják; elhalmozzák kedvességükkel, figyelmükkel. A Szovjetunióba látogató turisták legtöbbje felkeresi a műemlékeiről, szép fekvéséről híres várost. A Balti-tenger partján, Helsinkivel szemben — a finn fővárostól 70 km-re — fekvő település már a középkorban fontos tényező volt a Hanza Szövetségben. A jellegzetesen északi város kialakulása lényegében a XV. század végére befejeződött és miután a következő évszázadokban inkább elszegényedett, mintsem tovább fejlődött volna, tulajdonképpen a félévezred előtti állapotban maradt meg szinte érintetlenül a mai városközpont, az óváros. A régi kereskedő várost egykoron védő tömzsi falak és zömök kapunyílások jórészt még ma is eredeti formájukban állnak, a hajdani városfalakon jóval túlnövő metropolis élete nagy iramban áramlik ezek mellett és alatt. Sajnos, a második világháborúban jó néhány házat lebombáztak és ma ezek helyének felhasználása, megoldása körül folynak a viták.

A polgárházak és városi paloták mellett jelentős helyet foglal el a volt cári rezidencia, az I. Péter (1672—1725) által épített pompázatos kastély. Feleségének, I. Katalinnak (1679—1727) építtette a nagyszerű uralkodó a tengerhez közel, egy nagy árnyékos kertbe, díszes udvarral körülvéve azt az épületet, melyben ma az Állami Művészeti Múzeum van. Ebben a Katalin völgyében levő intim hangulatú főúri nyári lakban voltak kiállítva a szolnoki művészek alkotásai. Házigazdáink a barokk kastély díszemeletén levő hat kiállítóhelyiséget bocsátották a Szolnoki Művésztelep tárlatának a rendelkezésére. Az elegáns környezet igen kedvező keretet biztosított a felsorakoztatott műtárgyaknak. A termek egyszerű, sima, szinte puritán belső architektúrája és a megvilágítás egyenletessége jól érvényesítette a kiállítás anyagát.

A Szolnoki Művésztelep tallinni kiállításának képei és szobrai azok közül a művek közül kerültek ki, melyek tavaly Budapesten, a Magyar Nemzeti Galériában voltak láthatók, amikor is a telep művészei együttesen számoltak be újabb termésükről fővárosunk nyilvánossága előtt. A jelenkori anyag kiválogatása után még további tizenöt olyan festmény is kikerült Tallinnba, amely alkotások a korábbi évtizedekben ugyancsak Szolnokon készültek, és amelyek a leghíresebb szolnoki mesterekkel is megismertették az észt publikumot. Ez a retrospektív rész jól érzékeltette a Szolnoki Művésztelep műtörténeti fontosságát, a magyar fejlődésben betöltött szerepét. Természetesen a tallini kiállítás mindenek előtt a ma Szolnokon élő és munkálkodó tizenkét művész munkásságáról igyekezett minél hitelesebb áttekintést adni. Az a három alkotó is részt vett a tárlaton, akik a legközelebbi múltban szakadtak el Szolnoktól. A kiállított kilencvenkilenc művön keresztül, azok tanulmányozása megértette a tallnini közönséggel azt,

Aba Novák Vilmos: Sátor – Tente – Шатер

SZLÁNYI LAJOS: SZOLNOKI VÁRTEMPLOM

MARÓTHI MAJOR JENŐ: ESTI HANGULAT A NYÍRSÉGBEN

képeit Szolnokon festette, Mihalik Dániel, Kléh János, Hegedűs László, Koszkol Jenő (†), Faragó Géza, Illés Antal, Glatter Gyula, Jávor Pál, ifj. Lechner Ödön, Pongrácz Károly, Frecskay Endre és Zombory Lajos, aki télen-nyáron lent lakott és így a telepnek Szolnokon legnépszerűbb tagja volt.

A kommun harcai szétdúlták a telepet, gránátok, shrapnellek érték az épületeket, sokáig tartott míg újra felépülhettek. Lippich István ny. főispánnak, a telepalapító Lippich Gusztáv fiának köszönhető a telep reneszánsza, ki Kohner Adolf báró elnöksége mellett, mint társelnök szeretetteljes megértéssel vezeti ma is segítőtársával, Jancsó Lajos igazgatóval a telep ügyeit.

A telep ily számos tagja természetesen nem dolgozott egy egységes stílusban, annyira szétágazó törekvéseket követtek és oly sokan fordultak meg az idők folyamán a telepen, hogy ilyen egységes stílus Szolnokon nem is alakulhatott ki. De bármilyen szétágazó és bármilyen irányban haladók is a szolnoki művészek, egyet meg kell állapítanunk: a magyar népi irányt Szolnok vitte a magyar művészetbe. A mult század genreképfestőitől a legújabb kor fiataljaiig, aki Szolnokon dolgozott, nem vonhatta ki magát, akár képei tárgyában, akár azok szellemében ez alól a hatás alól. Ez foglalja össze az ottdolgozott festők hosszú sorát, és ha mégis tudunk szolnoki irányról beszélni — ez mindig a magyar népi irányt jelenti. Z. I.

KIÁLLÍTÁSI BENYOMÁSOK. Jártunk a Mezőgazdasági Kiállításon és mindazt a dicséretet, melyet a sajtó és a nagyközönség erre a nagyon szépen fejlődő intézményre halmoz, a magunk részéről is megérdemeltnek tartjuk. A szigorúan szakmabeli színvonalemelkedés mellett van itt az ízlés dolgában is egyre fokozódó javulás. A népélet, a falusi parasztházak megjavítása, a kertészet és a majorságok magyaros jellegének erőteljes kidomborítása csupa rokonszenves képben mutatkozik be. Elismerésre méltó munkát fejtett ki a Műhelyszövetség, amikor az olcsó pénzen megvalósítható tanyai házak modelljeit mutatja be. Kedves és színes volt a kép, melyben a fővárosi, háztartási és kertészeti iskola növendékeinek magyarosan terített asztalai és virágkötözései jelentek meg. Évről-évre szebb s gazdagabb a háziipari pavillon is. Ez főleg Benkő Sándor gazd. tanácsos, országos háziipari főfelügyelő érdeme. Meglepetve láttuk, mennyire fejlődik a hímesfonás és milyen színes, praktikus és olcsó kosarakat, tarsolyokat, papucsokat s hasonlókat állítanak elő egyes vidékeken gyékényből és — kukoricalevélből. Az egészségvédelem rendszeres kiépítése igen dicséretesen folyik a mezőgazdaságokban is, de — sajnos — azok a plakátok s kivágott figurák, melyek a nép számára figyelmeztetőül szolgálnak, sem a falusi nép, sem pedig a kiállítás céljaira nem alkalmasak. Külön figyelmet érdemelnek a két nagy üvegtárlóban összegyüjtött jutalomdíjak, amelyeknek sorában ízléses ezüsttárgyakat és porcellánkészleteket láttunk, de — sajnos — sok olyan serleget és szelencét is, melyeket iparművészeink sokkalta jobb munkákkal tudtak volna helyettesíteni.

hogy a mai villanyvilágítás hatásainak kihasználásával s kivált az indirekt fény helyes alkalmazásával a régi műtárgyak hatásfoka jelentékenyen emelkedik. De ugyanez a tényező a mai bútorok és az új anyagok számára is nagy esztétikai előnyöket biztosít. Ehhez hasonló célja volt egy Londonban tartott lakásberendezési kiállításnak. Csak éppen az ellenkező irányzatot próbálták ki: azt, hogy a mai képeket, szobrokat hogyan lehet jól elhelyezni régi bútorzatú szobákban. Itt az az elv jutott érvényre, hogy a szép műtárgynak kell a szoba centrumába kerülni és a bútoroknak, valamint egyéb tárgyaknak színben és alakban ehhez a központi művészi alkotáshoz kell hozzáhangolódni.

SZOLNOK ÉS A MŰVÉSZTELEP. Szolnokot a művészet számára egy osztrák festő, August von Pettenkofen fedezte fel. A szabadságharc idején, mint hadifestő kísérte el mindenhová a 6. dragonyosokat. De bejárván az egész országot, Szolnok volt az, amely leginkább felkeltette művészi érdeklődését. A forgalmas kis mezőváros piaci életével, vásáraival, cigányokkal és kis kócos parasztlovakkal, a körülötte elterülő Alfölddel, annyira érdekelte, hogy 30 éven át majdnem minden évben töltött ott néhány napot vagy hetet. Később baráti köre is követte őt Szolnokra: Gaalbert Raffalt, Otto von Thoren, Leopold Carl Müller, aki cigányokról és a Tiszaparton festette orientális képeit, Heinrich Lang és felesége, Tina Blau és még egynéhányan, akiket talán az egzótikum keresése, a romantika, vagy az otthoni Biedermeier polgári miliőből való szabadulás vágya hajtott Szolnokra.

A 70-es években azután kezdtek már jönni a magyar művészek is, akiknek sorát Böhm Pál nyitotta meg 1875-ben. Az őt követő hosszú sorból csak néhány nevet említek: Ligeti Antalt, Aggházy Gyulát, Deák Ébner Lajost, ki a szolnoki népéletet ábrázoló képeivel aratta legnagyobb sikereit. A 90-es években itt dolgoztak hosszabb-rövidebb ideig: Edvi-Illés Aladár, Iványi Grünwald Béla, Koszta József, Mednyánszky László báró, Nádler Róbert, Perlmutter Izsák, Spányi Béla, Tölgyessy Artúr és Zemplényi Tivadar. Ide sorolható Vágó Pál is, bár ő a szomszédos Jászapátiban lakott.

Ennyi művészi munka láttán, kellett, hogy a város is ráeszméljen, milyen értéket jelentenek számára az ott élő és dolgozó művészek. Egy művésztelep létesítésének eszméje vetődött föl, mely az ott dolgozó művészeknek hajlékot adva, a város kulturális értékét is növelje. 1899-ben Lippich Gusztáv főispán hathatós támogatásával az ott dolgozó művészek báró Wlassics Gyula kultuszminiszterhez fordultak, segítse hozzá őket a művésztelep megalakításához. A kérés megértésre talált és 1901-ben megalakult a „Szolnoki Művészeti Egyesület". A város a Tisza és a Zagyva torkolatában, a régi szolnoki vár helyén 3400 □-öl területet ajánlott fel — ez azóta meg is nagyobbodott — és a vármegye kulturális alapjából folyósított kölcsönből Gyalus László műépítész tervei alapján fel is építették a két műteremházat. Ezek az akkor teljében álló finn-magyar barátság hatása alatt északi stílusban épült faburkolatú téglaépítkezések, magas zsindelytetővel. A telek parkozását dr. báró Kohner Adolf vállalta magára, aki egyébként ma is a Művészeti Egyesület elnöke. Az épületekben két kiállítási termen kívül 10 műtermes lakás áll a művészek rendelkezésére.

A Művésztelep törzstagokból és vendégtagokból áll; míg előbbiek életfogytiglan használhatják műtermeiket, a vendégtagok meghívása egy esztendőre szól, mely ötször hosszabbítható meg. Ha ezen idő alatt a törzstagok zsűrije nem választja be maguk közé törzstagnak, helyüket másnak kell átengedniök. Ennek a szelektálásnak köszönhető a telep felvirulása és a tagok harmónikus együttműködése. A tagok műterembéren kívül évente egy-egy képet is adnak a Művészeti Egyesület laikus tagjai között való kisorsolásra. Ezeknek tagdíjaiból, a városi és állami támogatásból tartják fenn a művésztelepet.

Az alapítókból kerültek ki az első törzstagok. Közülük ma még ketten töltik ott a nyarat, mint a Művésztelep tiszteletbeli tagjai: Fényes Adolf és Szlányi Lajos. Rajtuk kívül még öt törzstagja van ma a telepnek: Aba Novák Vilmos, a szolnoki születésű Pólya Tibor és Pólya Iván, továbbá Vidovszky Béla és Zádor István. Az elmult év vendégtagjai: Borbereki Kovács Zoltán, Chiovini Ferenc, Pátzay Pál, Pohárnok Zoltán és Révész Péter Pál voltak.

A Művésztelep megalapítása óta tagjai közül sokan haltak meg: Bihari Sándor, aki leghíresebb

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1936.

A SZOLNOKI MŰVÉSZTELEP

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLITÁS A MŰVÉSZTELEP ALAPITÁSÁNAK 50-IK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

ERNST MUZEUM
NAGYMEZŐ-U. 8
1952. MÁJUS—JÚNIUS

A szolnoki művésztelep.

Több mint száz évvel ezelőtt, egy osztrák festő, Pettenkofen meglátogatta Szolnokot, Magyarország egyik legfontosabb kereskedelmi és közlekedési központját. A látogatás döntő jelentőségű lett az egész magyar művészet szempontjából, mert ez a magyarbarát festő itt készített műveivel felhívta egyre erősbödő festészetünk képviselőinek figyelmét a magyar tematikára, a falusi élet ábrázolásának realista módjára.

Szolnok hamarosan művészeti központtá lett, ahol az osztrák művészek mellett egyre több magyar művész is megfordult. Így Sterio József, Ujházy Ferenc, Bőhm Pál. Igen nagy jelentőségű volt Deák Ébner Lajos 1875-ben való hosszabb szolnoki tartózkodása, mert személyében Munkácsy egyik tanítványa került Szolnokra. Az ő buzdítására Aggházy Gyula, Bihari Sándor, is dolgoztak Szolnokon, nem számítva az egyre számosabban megjelenő fiatalokat. Bár ezek a művészek kezdetben humoros csattanóra beállított — a korabeli életkép festészet divatos felfogását tükröző — a valóságot megszépítő műveket alkottak, szolnoki tartózkodásuk, a magyar parasztság sorsával való megismerkedésük segítette őket tovább, hogy a fennálló társadalmi rendet kritizáló műveikkel feltárják a valóságot az elhagyatott, kizsákmányolt parasztság sorsát.

A század végén már a legjelentősebb festők csoportja művésztelep felállítását is sürgeti: a beadványt aláírók között ott találjuk Mednyánszky Lászlót, Kernstok Károlyt, Fényes Adolfot. Az 1902-ben rendeltetésének átadott művésztelep alapító tagjai között szerepel a szolnoki művésztelep két büszkesége Bihari Sándor és Fényes Adolf. Ez utóbbi nagy hatást keltő „a szegény ember élete" című sorozatával éppen a kiegyezés idején a realista festészet legfejlettebb eszközeivel mutatta be a szolnokvidéki parasztság embertelen sorsát. Sorozata általános érvényénél fogva szinte klasszikus ábrázolása az elnyomott falusi nép sorsának.

A szolnoki művésztelep azonban, mint művészeti csoportosulás nem folytatta a nagy elődök útját, a törzstagok nagy része már csak tájképeket és állatképeket festett. Működésük folytán kialakult ugyan egy a szolnoki hagyományokat felhasználó irányzat, de ugyanakkor egyre tágabb teret engedett a Franciaországból beáradó impresszionizmusnak is. A két világháború között a formalizmus egyre nagyobb mértékű térhódítása jelentkezik a telepen is, mely főleg Aba Novák Vilmos működéséhez kapcsolódik. Ezáltal a társadalmi és természeti valóság gondos tanulmányozása, mely Szolnok művészetének egyik legnagyobb érdeme, lényegében megszűnt.

A felszabadulás után a szolnoki művésztelepen újra megindult az élet. A fasiszta barbárok által elpusztított épületek egy részét helyreállították, a telep új, fiatal művészekkel gazdagodott, akik hosszú belső küzdelem után legyőzték magukban az absztrakciót. A telep vezetője, Bendek Jenő az elsők között használva fel a

66. H. Mattioni Eszter:	Leánykaportré	olf.	mt.
67. H. Mattioni Eszter:	Gyermek	„	„
68. H. Mattioni Eszter:	Csendélet	tempera	„
69. H. Mattioni Eszter:	Anya gyermekével	himeskő	„
70. H. Mattioni Eszter:	Békehűség	„	„
71. Mednyánszky László:	Gyümölcsfák	olf.	„
72. Mednyánszky László:	Tavaszi táj	„	„
73. Mihalik Dániel:	Szolnoki táj télen	„	„
74. Monostori Moller Pál:	Utca	„	mt.
75. Olgyay Ferenc:	Akácfák	„	K
76. Mihalik Dániel:	Tájkép	olf.	mt.
77. Patay Mihály:	fametszetek mt.	(8 tábla)	mt.
78. Pataky László:	Virrasztás	olf.	K.
79. Perlmutter Izsák:	Sárgakendős asszony	olf.	Sz.
80. Perlmutter Izsák:	Ünnep	„	„
81. Pettenkoffen August:	Tájkép	„	„
82. Pettenkoffen August:	Szolnoki piac	„	„
83. Pettenkoffen August:	Cigányasszony	„	„
84. Pettenkoffen August:	Szolnoki vásár	„	„
85. Péter Mária:	Művésztelepi részlet	„	mt.
86. Péter Mária:	Szolnoki sétány	„	„
87. Péter Mária:	Zagyvaparti táj	„	„
88. Pólya Iván:	Tiszapart	olf.	Mt.
89. Pólya Iván:	Tornácon	„	„
90. Pólya Tibor:	Fényes bácsi alszik	olf.	„
91. Pólya Tibor:	Szolnoki hetivásár	olf.	„
92. Pólya Tibor:	Szolnoki művésztelep tagjai	„	„
93. Pólya Tibor:	Korcsolyázók a Zagyva jegén	tempera	„
94. Pólya Tibor:	A Zagyva télen	tempera	„
95. Pólya Tibor:	Mosónő	„	„
96. Pongrácz Károly:	Nyár	olf.	„
97. Radnay Miklós:	Zagyvahíd	„	„
98. Révész Péter Pál:	Főtéren	tempera	„
99. Spányi Béla:	Faluvége	olf.	Sz.
100 Spányi Béla:	Őszi táj	„	K
101. Szlányi Lajos:	Hófoltok	„	K
102. Szlányi Lajos:	Táj templommal	„	Sz.

29. Chiovini Ferenc:	Alföld	olf.	mt.
30. Czinóber Miklós:	Sátoros cigányok.	rézkarc	„
31. Deák Ébner Lajos:	Szolnoki parasztszoba	olf.	Sz
32. Deák Ébner Lajos:	Szolnok főtere	„	„
33. Deák Ébner Lajos:	Paál László temetése	„	„
34. Deák Ébner Lajos:	Virágos rét	„	„
35. Deák Ébner Lajos:	Fifine	„	„
36. Deák Ébner Lajos:	Balatonpart	olf.	„
37. Deák Ébner Lajos:	Szolnoki hetivásár	„	„
38. Deák Ébner Lajos:	Hazatérő aratók	„	„
39. Fényes Adolf:	Téli verőfény	„	„
40. Fényes Adolf	Vázlat	„	K.
41. Fényes Adolf:	Iskolás fiú	„	„
42. Fényes Adolf:	Felvidéki táj tavasszal	„	„
43. Fényes Adolf:	Parasztasszony	„	„
44. Fényes Adolf:	Testvérek	„	mt.
45. Fényes Adolf:	Napszámos	ceruza	K.
	Táj templommal	szines lito.	mt.
	Ivó	rézkarc	mt.
46. Fényes Adolf:	Falu vége	olf.	„
47. Fényes Adolf:	Csendélet	„	„
48. Fényes Adolf:	Magányos tanya	„	mt.
49. Fényes Adolf:	Egy legény meg egy leány	„	Sz
50. Fényes Adolf:	Mákoskalács	„	„
51. Förstner Dénes:	Halászok	„	Mt.
52. Förstner Dénes:	Tutaj a Tiszán	„	„
53. Förstner Dénes:	Varsahalász a Tiszán	„	„
54. Förstner Dénes:	Tutaj a Tiszán II.	„	„
55. Hegedűs László·	Debreceni kondás	olf.	Sz.
56. Herman Lipót:	Önarckép	„	„
57. Istókovits Kálmán:	Zagyvahíd	„	mt.
58. Istókovits Kálmán:	Szolnoki faluvége	„	„
59. Jávor Pál:	Kertrészlet	„	K
60. Jávor Pál:	Házak, fák között	„	„
61. Kléh János:	A szolnoki Zagyva mentén	„	Sz.
62. Koszta József:	Háromkirályok	„	„
63. Koszta József:	Vihar előtt	„	„
64. Koszta József:	Önarckép	„	K
65. H. Mattioni Eszter:	Fiútanulmány	„	mt.

szovjet művészet tapasztalatait, fáradhatatlanul harcol a szocialista-realizmus megvalósításáért.

A művésztelep, melynek jelentősége Szolnoknak, mint gazdasági központnak a hanyatlásával szinte párhuzamosan csökkent, most a szomszédos nagy termelőszövetkezeti városok megalakulása után újra emelkedhet. A telep hivatása megörökíteni az átalakuló falu életét, az új életért vívott harcokban a képzőművészet eszközeivel résztvenni. Ebben az új feladatban a művészek nemcsak Pártunk és államunk segítségére támaszkodhatnak, hanem realista elődeik eredményeire is. Ebből a történeti anyagból ad ízelítőt — a mai szolnokiak képei mellett — ez a kiállítás.

dr. Végvári Lajos.

★

MŰVEK JEGYZÉKE:

1. Aba-Novák Vilmos:	Cigánysátor	tempera	Sz.
2. Aba-Novák Vilmos:	Székelyvásár	„	„
3. Aggházy Gyula:	Terefere	olf.	Sz.
4. Áldor János László:	Fiatal parasztlány	„	mt.
5. Áldor János László:	Tavaszi táj	„	„
6. Bartha Ernő:	Virág-csendélet I., II.	„	„
7. Benedek Jenő:	A tanács első ülése	„	Belügym.
8. Benedek Jenő:	A nép fiai	„	HM
9. Biai Föglein István:	Szolnoki park	„	K
10. Bihari Sándor:	Vasárnap délután	olf.	Sz.
11. Bihari Sándor:	Önarckép	„	K
12. Bihari Sándor:	Vasárnap délután	„	K
13. Bihari Sándor:	Női arckép	„	Sz
14. Bihari Sándor:	Húzd cigány	„	K
15. Bihari Sándor:	Gyapoi táj tehenekkel	„	Sz
16. Bihari Sándor:	Öreg paraszt	„	K
17. Bihari Sándor:	Holdfény	„	Sz
18. Bihari Sándor:	Női arckép	„	Sz
19. Bihari Sándor:	Bíró előtt	„	Sz
20. Bihari Sándor:	Tehenek a vízparton	„	mt.
21. Bihari Sándor:	Elhagyatva	„	Sz
22. Bótos Sándor:	Fiú arckép	„	mt.
23. Bótos Sándor:	Táj	„	„
24. Bőhm Pál:	Cigányok	„	Sz
25. Chiovini Ferenc:	Balogh Adám hadait indítja	„	mt.
26. Chiovini Ferenc:	Ősz	„	„
27. Chiovini Ferenc:	Tisza	„	„
28. Chiovini Ferenc:	Kukoricahordás	„	„

103. G. Szabó Kálmán:	Falusi utca	vízfestm.	Mt.
104. G. Szabó Kálmán:	Tiszakanyar	vízfestm.	Mt.
105. Szüle Péter:	Szegényember	olf.	Sz.
106. Szüle Péter:	Csendélet	„	„
107. Udvary Dezső:	Régi Zagyvahíd	„	mt.
108. Udvary Dezső:	Öreg zsellér	„	„
109. Udvary Dezső:	Szegényember tüzelőfája	„	„
110. Udvary Dezső:	Befagyott gabonáshajók a Tiszán	„	„
111. Vidovszky Béla:	Művésztelep kertjéből	„	„
112. Vidovszky Béla:	Halászbárkák a Tisza partján	„	„
113. Vidovszky Béla:	Pityó Szolnokon	„	„
114. Vidovszky Béla:	Zagyvaparton	„	„
115. Vidovszky Béla:	Öreg fűzfa a holt Tiszánál	„	„
116. Vidovszky Béla:	Régi ház a Művésztelepen	„	„
117. Vörös Géza:	Szolnoki Nepomuk Szent János	„	„
118. Vörös Géza:	Szolnoki táj	ceruzarajz	mt.
119. Zádor István:	Önarckép	olf.	Sz.
120. Zádor István:	Pólya Tibor szolnoki műtermében	„	„
121. Zádor István:	Aba Novák szolnoki műtermében	„	mt.
122. Zádor István:	Fürdözők a Tiszaparton	temp.	„
123. Zádor István:	Szolnoki táj	olf.	Mt.
124. Zádor István:	Szolnoki rézkarcok	(6 tábla)	Mt.
125. Zemplényi Tivadar:	Szegény asszony otthona	olf.	Sz.
126. Zombory Lajos:	Vöröstarka bika	„	„
127. Zombory Lajos:	Füzesek a Pityónál	„	K
128. Zombory Lajos:	Jéghordás	„	„
129. Zombory Lajos:	Taliga a vízparton	„	Sz.
130. Zombory Lajos:	Művész önarcképe	„	„
131. Zombory Lajos:	Falusi templom	„	K

Sz.: Szépművészeti Múzeum tulajdona, K.: Fővárosi Képtár tulajdona, mt.: magántulajdon.

Otthon nyomda, Budapest — 2191. — Felelős vezető: Bán Andor ig.

Szolnok

Vas. Ujs. 1861.

52, 53. l.

Reppel

Eine ungarische Kunstgeschichte

Von *Dr. Géza Supka*

Die elfhundert Jahre der ungarischen Kunstübung bilden eines der merkwürdigsten Kapitel nicht so sehr der Kunst oder der Geschichte, als vielmehr der Völkerpsychologie, da sie ein krasses Beispiel für die Osmose antithetischer Kulturen, für ein gegenseitiges Ineinanderaufgehen wesensfremder ethnischer Elemente, für einen Präzedenzfall des kulturellen Synkretismus gelten mögen. Das Germanentum und das Slawentum dürften wohl ebenfalls ihre Wurzeln letzten Endes in Mutter Asien verankert haben; doch fällt diese Periode ihrer Urgeschichte in die grauesten Vorzeiten und nur einige linguistische Trümmer erzählen noch von diesen asiatischen Vorstufen ihrer Existenz. Das Ungartum kam dagegen im hellen Lichte der Geschichtschreibung von den Steppen dahergedräut. Den frühesten ungarischen Grabfunden aus dem neunten Jahrhundert n. Chr. folgend ist die Kunst dieses Reitervolks noch durchwegs asiatisch, undzwar in derjenigen Koiné Zentralasiens verfasst, die durch die verschiedensten Einflüsse aus dem Altaigebiet, aus Nordwestindien, aus Afghanistan und dem sasanidischen Persien, sowie durch die finnougrische Kunst der Uralgebiete berührt, im Gebiete der Donau-Theiss-Niederung dann allmählich westlichen Beeinwirkungen erliegt, ohne dabei je ihre eigene Note ganz zu verlieren, ohne gänzlich im Westlichen aufzugehen.

Im Gebiete der Volkskunst ist das Weiterleben der asiatischen Vorliebe für den Pflanzendekor, für das Endlose der Ornamente, für das Vielfärbige leicht nachzuweisen. In der hohen Kunst gelingt aber dieser Nachweis schon viel schwerer und dürfte sich hauptsächlich auf einige Kontraste zusammenfassen lassen, so z. B. in der Abneigung gegen die westliche Dramatik in der Darstellung, der gegenüber die Kunst des Ungartums viel eher zum

Abb. 1. Taschenblech von Szolnok.

A Magyarság 1931. 2. 17.

Träumerischen, zum Kontemplativen und Lyrischen geneigt ist. Auch das Vorwalten des dekorativen, rahmenlosen Elementes gegenüber der straffen Konzeption, den strengen Kompositionsgesetzen westlicher Kunstübungen dürfte eine hervorstechende Eigenart der ungarischen Kunst sein. Nicht Zentralisierung, eher Aneinanderreihung der Darstellungen, nicht Struktivität und Konstruktivität, sondern eher eine tiefmalerische Empfindung, nicht Konflikte und aufwallende Affekte, sondern Erzählung und Historisieren liegen im Blute des Ungartums, das sich in der Magik der märchenhaften Dekoration viel eher, als in der faustischen Dramatik des Realen auslebt. Ist das Germanentum von seiner nordischen Heimatsonne aus durch die lineare Konturenkunst der ersten Dimension bedingt, und hat die südlichere Sonne der Mediterrangebiete das Dreidimensionale der Rundplastik zur Blüte gebracht, so lebt das Ungartum sowohl in Asien, wie in Europa unter der weichen Sonne der mässigwarmen Zonen, und wird daher für das Zweidimensionale des Malerischen prädestiniert, jenes künstlerischen Elementes also, das bereits vor vielen Jahrhunderten, zu Zeiten Alexanders d. Gr. die dramatische Plastik des Hellenentums von Asien her in das malerische, hellenistische Relief erweichte.

Abb. 2. Fresko der Unterkirche von Feldebrő

Es dürfte die Zeit kaum sehr ferne sein, da ein geübtes Auge des Kunsthistorikers diese Stileigenheiten in der ungarischen Kunstübung klar erkennen und auseinanderhalten wird. Ein reiches Belegmaterial für ein solches Unternehmen geboten zu haben, ist eines der Hauptverdienste jener zweibändigen ungarischen Kunstgeschichte, die aus der Feder des jungen, doch vielgelernten Kunsthistorikers Andreas P é t e r vor einigen Tagen erschien (Péter András: A magyar művészet története [Geschichte der ungarischen Kunst], Budapest, Lampel-Verlag, 1930, 2 Bände, 400 Seiten, 204 Abb.), und die die Kunst des Ungartums von den ältesten Zeiten (etwa 800 n. Chr.) bis in die jüngsten Tage verfolgt und sowohl Architektur, wie Malerei und Plastik umfasst, ausserdem auch eine gute Bibliographie der wichtigsten Arbeiten auf diesem Gebiete veröffentlicht. Der Verfasser hält sich natürlich streng an die historische Chronologie des Werdegangs der ungarischen Kunst, wie sich dies

Szolnoki Czinóber
Miklós

M. 4095

Szent György lovagot ábrázoló XVII.
sz.-beli öntő-minta VI. 135.

Szolnok várának

képe 1552-ben

Régi metnet du

után repr-to

Szederk

III. 176. l. f

ü

v

te

f

h

a

ta

épitmény létesitésére elegen-
dő anyagot, szolgáltatnak,
a felső rész pedig t. i. a
moenianum faszerkezet-
tel birt és e módon restau-
ralando is.-

Mi már most a kérdé-
sek látszólag legnehezeb-
bikét t. i. az amphithea-
trum egész környékén
nagy mennyiségben je-
lentkező talajvizek leve-

<Szolnok-Doboka
középkori művészetének emlékei->

Entz Géza: < >
Kolozsvár, 1943.
Kápokkel

Gent (bob)

[Szolnok a művészetben]

Lázár Béla: ( )

Bp. 1913.

Lyon (1348)

... 163·76 "
.. 3.186· - "
... 35·58 " / 5.803·74 P.

..... 3.492·26 P.

ában tehát

összeg fel

..... 3.492·26 P.

g febr.-

..... 9.704· - P.

összesen: 13.196·26 P.

Szolnok vára

1532-ben

kéje repr.

Szederkényi Nándor: Heves vármegye tört.

II. k. 135. l

Eger, 1890.

Bartha László, 9

Hekler Antal, 47

Dr. Szilágyi Lóránd (1908, Hajdunánás, ref.), közigazgatástörténeti tanulmányok folytatására nyert belföldi kutatóösztöndíjat (prof. Szentpétery), amelynek birtokában a magyar királyi udvari kancellária 1526-tól 1690-ig terjedő történetével foglalkozott, miután erre a tárgykörre vonatkozólag már az előző évben is végzett levéltári kutatásokat Bécsben, mint a gróf Klebelsberg Kuno Magyar Történetkutató Intézet tagja. Ezévi kutatásai, amelyek főképen az Országos Levéltár és a Magyar Nemzeti Múzeum Levéltári Osztályának anyagát ölelték fel, három irányba terjedtek ki: Nevezetesen áttanulmányozta, főképen az itinerárium és kancelláriai személyzet névsorának összeállítása céljából, a királyi könyveknek (Libri Regii) idevonatkozó köteteit, továbbá feldolgozta, főképen a belső ügymenet szempontjából, a Conceptus expeditionum fennmaradt darabjait, végül a kancellária eredeti kiadványai alapján igyekezett rekonstruálni a kancellária és általában a magyar kormányzat ügykörét. Kutatásaiban ez alatt a tanév alatt a XVII. század elejéig jutott el.

Szolnoki művésztelep

Vod

Gonda Béla Ag

A szolnoki művésztelep.

Budapesti Hirlap

1913. Maj. 22.

fold

Szolnoki művéntelep

Művészeti lex. 7681.

A Szolnoki Képzőművészeti Egyesület 1901. létesítette. ~~1902-1903.~~ ~~épült~~ Két műtermére 1902. épült. ~~A telep~~ Társtagjai Bihari, Fényes, Hegedüs, Mihalik, Olgyay, Pongrácz, Szlányi és Zombory voltak. A telep évenként kiállításokat rendezett.

NOVEMBER

17

Szolnoki Zsidó Templom

A szolnoki zsidó templom

Synagogentypen. Sz

meggyőződésem, hogy a nő művelésének elhanyagolása lett okozója az egész Kelet hanyatlásának. A bölcseség és szépség örök forrásai fakadtak Kelet országaiban, a világ fáklyái voltunk mi keleti népek és hogyan estünk vissza fokról-fokra a tudatlanság és renyheség mocsarába. És mi más okozta volna ezt, mint az a bűnünk, hogy *nem gondoltunk, nem törődtünk a nő szellemi szinvonalának emelésével?* A műveltség világító mécsesét eloltottuk leányaink előtt és hagytuk, hogy balga babonák és elfogultságuk sötét-

tébe. Kell-e hát bizonyiték arra, hogy a keleti nő is nagyokra képes, ha a megfelelő nevelésben részesül?

És kell-e bizonyiték arra, hogy a művelt leányból lett művelt anya máskép nevelheti gyermekeit és igy közvetlenül van hatással az egész nemzedék fejlődésére? És nem Kelet nagy királya, aki bölcsebb volt minden embernél, *Salamon* hirdette az ókorban az asszony legszebb dicséretét? És sokezer évvel később egy másik nagy fejedelem, *Napoleon* mondotta azt a gyönyörű szentenciát, hogy *„az asszony, aki a bölcsőt ringatja a jobb kezével, a világot mozgatja baljával.“*

Nagy hálával tartozunk tehát azoknak, akik *a különböző vallások testvéri harmóniájáért* a keleti nőnevelés kérdésére terelik a figyelmet, akik egyengetik a kultúra útját az új női generáció számára és irányt adnak annak a mozgalomnak, amelyre oly nagy szüksége van a Keletnek, hogy újból döntő szerepe legyen az emberi társadalom magasabbrendű fejlődésében, a tudomány és kultúra minden ágának fe-

ségében botorkáljanak. És hagytuk, hogy nemzeti jövendőnk terebintusainak kertészei játékszerré sülyedjenek férfiak kezében, akik csak a jelenre gondoltak, de a jövő kivül esett mámoros szemük látóhatárán.

De voltak és vannak olyanok is, akik azt hirdetik, hogy a nő lelke nem is alkalmas az igazi mélyebb műveltség befogadására. Felületes bizonyitékokkal és

mentumai a zsidóság művészi törekvéseinek,

Szolnoki honvédemlék

lárd

Vas. Ujs. 1868.

62 l.

Kappel

kőszítette Gyendayt

A Szolnoki Művésztelep Jubiláris Kiállítása

1902—1977

MŰVÉSZTELEP

A SZOLNOKI

JUBILÁRIS

KIÁLLÍTÁSA

A Szolnok megyei Tanács, Szolnok városi Tanács,
a Magyar Nemzeti Galéria, a Szolnoki Művésztelep
és a Damjanich János Múzeum anyagából
és támogatásával készült a jubiláris kiállítás.

A Szolnoki Művésztelep Jubiláris Kiállítása 1902—1977

Szolnoki Galéria—Damjanich Múzeum, Szolnok 1977
Magyar Nemzeti Galéria. Budapest, 1978

A kiállítást rendezte:
Pogány Ö. Gábor, Bodnár Éva és **Kaposvári Gyula**

A fotókat készítette:
Magyar Jánosné, Horvay József és **Szelényi Károly**

A katalógust szerkesztette: **Kaposvári Gyula**

Felelős kiadó: Dr. Selmeczi László
77. 9., 3221 Szolnoki Nyomda Felelős vezető: Gombkötő Béla

Előszó

A jubileumok lehetőséget adnak arra, hogy visszatekinthessünk egy fejlődési szakaszra, a tanulságokat felhasználjuk a mában és a jövőben.

Ebben az évben ünnepeljük a világ első győztes szocialista forradalmának 60. évfordulóját. Az Auróra ágyúja az egész emberiség fejlődésének menetét változtatta meg és a világban mélyreható változásokat indított el, amely tart azóta is. Az emberek milliói tisztelettel adóznak a Nagy Október szellemének és a Szovjetuniónak.

A győztes proletárforradalom a kultúrában is forradalmian újat hoz, megteremtve a szocialista kultúrát. Azt a kultúrát, amely magába olvasztja a meglévő legjobb hagyományokat, megőrzi az értékeket és a meglévő kultúrát a marxista világnézet szellemében fejleszti tovább.

Szolnok megye művészeti hagyományai közül az egyik legértékesebbként a Szolnoki Művésztelep alapításának 75. évfordulóját ünnepeljük. A Művésztelep létrejötte következménye és folytatása volt annak a festői múltnak, amely Pettenkofennel kezdődött a Tisza-Zagyva találkozásánál a múlt század közepén. A Tiszatáj megejtő szépsége, az itt élő emberek munkájának, mindennapjainak megörökítése sok művészt vonzott ide azóta hosszabb-rövidebb időre.

A Szolnokon alkotó művészeket sohasem a témák, vagy a stílus egysége kapcsolta össze. Sokkal inkább azt figyelhetjük meg, hogy sok szállal, sokoldalúan kapcsolódtak és kapcsolódnak ma is a kortárs művészet legjellemzőbb törekvéseihez. Az itt élt és a ma is Szolnokon alkotó művészek mindenkor mélyen és őszintén tárták fel a művészet változatos eszközeivel a kor legfontosabb társadalmi problémáit. A Művésztelep haladó hagyománya a társadalmi beágyazódás, együttélés a környezettel, a táj lakosságával és érzékeny reagálás a valóság változásaira. Mindezek

nyomon követhetők a jubileumi kiállítás képein. Végigtekintve a képeken, szobrokon, a tegnap és a ma valósága bontakozik ki előttünk.

Művelődéspolitikánk egyik legfontosabb célkitűzése a művészetek és az emberek kapcsolatának erősítése. Meggyőződésem, hogy az értékes hagyományok szellemének megőrzése és továbbfejlesztése, a művészi egyéniségek, törekvések mind teljesebb kibontakoztatása az alkotásokban, az érzékenység megőrzése a valóság iránt, fűzik a legszorosabbra az alkotók és a befogadók közötti szálakat.

Kívánom, hogy legyen erősebb, teljesebb és gyümölcsözőbb ez a kapcsolat valamennyiünk gazdagodására, a képzőművészet saját eszközeivel segítse a jövőben is szocialista céljaink megvalósítását.

Dr. Hegedűs Lajos
Szolnok megye Tanácsának elnöke

Kiállításunk szerves folytatása az 1975-ben Szolnokon megrendezett és Budapesten a Magyar Nemzeti Galériában, Bécsben az Österreichische Galerie-ben és 1976-ban Grazban a Neue Galerie am Landesmuseum Joanneum-ban bemutatott tárlatnak, amely „Pettenkofentől Fényes Adolfig" címmel a szolnoki művésztelep előtörténetét mutatta be 1910-ig. Ez magyarázza meg azt is, hogy a művésztelepet megalakító művészek akkor bemutatott festményei most újólag nem kerülnek bemutatásra, pedig jó részük ennek az időszaknak alkotásai.

Szerk.

Kaposvári Gyula

A Szolnoki Művésztelep története, élete

Az ötnegyedszázados művészeti hagyományokkal rendelkező Szolnok életében valósággal mérföldkő jelentőségű esemény a Szolnoki Művésztelep létrejötte és az 1902. június 29-én, Péter–Pál napján – 75 évvel ezelőtt – történt felavatása.

Kicsendül ez a gondolat az ünnepélyes megnyitó egyik előadójának szavaiból is: „... a mi szép magyar Alföldünknek központján, a szolnoki régi várban, tizenkét műteremmel s ugyanannyi lakosztályával készen áll a két művészház, hogy művész lakóit új otthonukba befogadja –... Valamikor véres harcok, a magyar nemzet életének létkérdését eldöntő csaták dúltak e helyen. Ez a hely a múlt századokban feltűnni és leszállni látta az ozmán holdat, hallotta Rákóczi tárogatóinak kesergő szavát s a szabadságharc győztes honvédeinek mámoros diadalénekét. – Most a képzőművészet egyik legszebb fegyverével, az alkotó ecsettel indul innen magyar festőművész-gárdánk hódító körútra."[1]

Szükségesnek látszik, hogy rávilágítsunk azokra a körülményekre, okokra és célkitűzésekre, amelyek a Szolnokon spontán kialakult művészeti életet tömörítették és művészteleppé formálták.

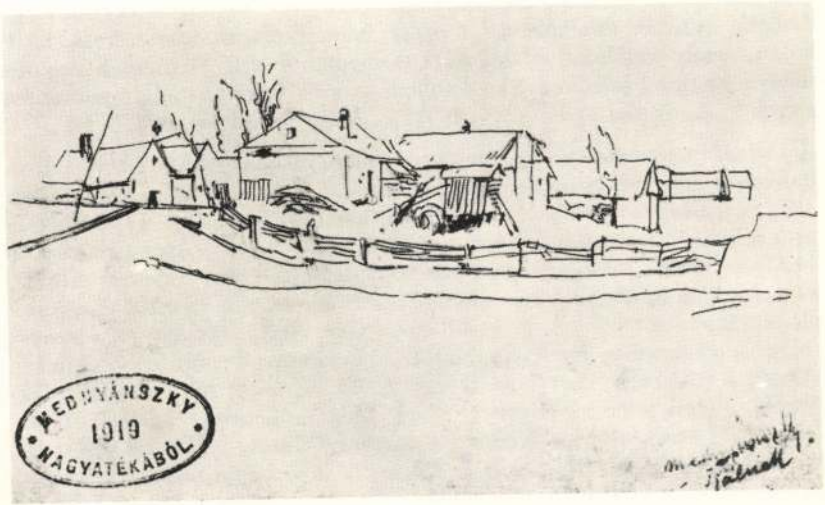

Mednyánszky László: Szolnoki Tabán

Szolnok, 1876-ban megyeszékhely jellegét újra visszanyerve, erőteljes fejlődésnek indult. A vasútvonalak kiépítése, a közlekedés fejlődése, a kapitalista ipar kialakulása révén a múlt század közepi festői kisvárosból az Alföld egyik leggyorsabban növekvő városa lett. A feltörekvő polgárság, a kialakuló munkásosztály a városnak nemcsak a gazdasági, kereskedelmi, hanem a kulturális fejlődését is eredményezte. 1876-ban a MÁV műhelyben Olvasószoba és üzemi könyvtár, majd –az országban az elsők között – munkásdalárda alakult. A város szabadabb fejlődésével magyarázható, hogy főgimnáziumát már 1886-ban államosították. A város gazdasági és kulturális életét hasznosan segítették a rendszeresen megjelenő lapok. Érdemes ezekből egy-két dokumentumot kiemelni, amelyek legjobban érzékeltetik a művészek elgondolásait, a telep megalakulásának tervét.

„*Festőkolonia Szolnokon*" című írásában Gruber József, aki később a Művészeti Egyesület titkára lett, s egyik helyi mozgatója volt a művészeti ügyeknek rövid áttekintést nyújt a művészeti előzményekről. „Körülbelül három évtizede múlt annak, hogy a sarjadozó magyar festőművészet vándor apostolai Szolnok festői egét, levegőjének ragyogó színpompáját, nádfödeles építkezésének, sokadalmának magyar motívumait és vonzó pittoreszk különlegességeit felfedezték. S azóta alig múlt esztendő, hogy egy-egy művész-karaván föl ne kereste volna Szolnokot.

A nagy Munkácsy, a hatalmas Pettenkofen, a híres Otto von Thoren, az orientalista Müller volt elitje e művészgárdának, s fiatalabb nemzedékből Bihari, Bruck, Nádler, Aggházy, Mednyánszky, Ébner és Paczka haladtak nyomukban.

Más genre, más felfogás, más technika: de azért Szolnokon a legtöbb év őszének évadján találkoztak... egész művészkolónia telepíttetnek Szolnokra, amely kiállításaival művészi szempontból is a Tiszavidék empóriumává emelné Szolnokot. S a koloniális kiváló festőink... lesznek tagjai s ezek közül Bihari és Fényes már ma is Szolnokon dolgoznak."[2]

A „*Vidéki művésztelep*" című tudósítás pedig a művészettörténeti szakirodalomban nem ismert részleteket is tartalmaz, ami indokolja közreadását. 1899 őszén már megvalósulás előtt áll a művésztelep ügye. "... több magyar művész memorandumot nyújtott be a vallás- és közoktatási miniszterhez, amelyben a miniszter támogatását kérték az általuk tervezett művészkoloniák létesítéséhez. A kérvényező művészek maguk részéről első koloniának *Szolnokot* jelölték meg. Wlassich Gyula erre fölszólította a művészeket, hogy tervüket részletesen fejtsék ki és nevezzék meg képviselőjüket, akivel ő tárgyalásokba bocsátkozik. Az illető művészek: Mednyánszky László, Bihari Sándor, Olgyay Ferenc, Mihalik Dániel, Szlányi Lajos, Hegedüs László, Boruth Andor, Pongrácz Károly, Katona Nándor, Vaszary János, Kernstok Károly és Fényes Adolf most megszerkesztették válaszukat és Mihalik Dániel tegnap (okt. 13.) nyújtotta be a minisztériumhoz.

A válaszban először is azt fejtegetik, hogy ők *Szolnok városát* karakterisztikus magyar mivoltáért választották ki első terület és mert úgy a megye, mint a város a legnagyobb áldozatokra kész az eszme megvalósításáért. Azután a föntemlített művészek, akik valamennyien aláírták a választ, egyetemlegesen kötelezik magukat, hogy legalább három évig az évnek bizonyos szakát (leginkább a nyarat) *Szolnokon* töltik, Jász- Nagykun Szolnok megyében *évenként műtárlatot rendeznek*, s azonkívül ott festett képeiket *külföldön is kiállítják.*

A művészek kérik továbbá a minisztert, hogy vállalkozásukat legalább azzal támogassák, hogy a műtermek építését anyagilag támogassa. A művészek képviselőjükként Mihalik Dánielt és Szlányi Lajost nevezték meg. A miniszter a művészek előterjesztésére legközelebb megadja válaszát és a maga feltételeit, hogy a kolonia már a jövő évben létesülhessen. A megye és a város a művészeknek megígérte, hogy ingyen telket ad és az állam segítségével felépítik a műtermeket. A kolonia telepét a Tisza és Zagyva közötti területre tervezik. Egy épületben lenne tizenkét-tizenöt műterem, ugyanannyi lakószobával a művészek számára. A műtermek épületét mintegy kétholdas kert venné körül, amelyben magas kerítéssel elzárt *plein air udvart* csinálnának, ahol a szabadban festhetnének. A művészek maguk rendeznék be helyiségüket s gondoskodnának a szolgaszemélyzetről s a telep gondozásáról."[3]

A miniszteri leirat messzemenő támogatást helyezett kilátásba, de egyben azt is kérte a főispántól, hogy „Sziveskedjék hivatalos és társadalmi hatáskörében e célra közreműködni, lehetőleg olyképpen, hogy Szolnok város, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye és főleg a város és vidék társadalmának áldozatkészségéből a szükséges műtermek a jövő év nyaráig Szolnok városnak valamely alkalmas részén felépülhessenek és használatba vehetők legyenek. Méltóságod előtt nem szükséges hangsúlyoznom, hogy e művésztelepülés és a vele járó társadalmi érintkezések és időszaki kiállítások révén míly kiszámíthatalan befolyással lehet Szolnok város és az egész vármegye kulturális és ipari fejlődésére, eltekintve azoktól az eredményektől, amelyek ebből általánosságban a hazai művészetnek fognak javára válni."[4]

1901. április 28-án Szolnokon – igen nagy érdeklődés mellett – megalakult a Szolnoki Művészeti Egyesület, amely arra hivatott, hogy megépíttesse a műtermi házakat és irányítsa a művésztelep életét. Az alapszabályban megfogalmazott elvek ma sem veszítettek időszerűségükből. Az egyesület célja: „Általában a képzőművészeteknek és művészeti iparnak felkarolásával a közízlést fejleszteni s a nemzeti közművéltségbe a műérzéket és műízlést bevinni.

Különös céljai közé tartozik:

a) művészeinknek a magyar Alföld természetvilágához és népéhez való vonzása,

b) Szolnok városában műtermek építése, fenntartása és művészek használatába való átengedése,

c) a művészet megismerésének és szeretetének kultusza,

d) Szolnokon egy képzőművészeti múzeum létesítésének előmozdítása."

Az ünnepélyes megnyitás után megkezdődött a telep benépesítése. A „Szolnoki művészeti egyesület igazgató választmányának 1902. július 9.-i ülése" jegyzőkönyve 1. pontja megállapítja, hogy „. . . . azon művészeket, akik a szolnoki művészházak építésére vonatkozólag a . . .Miniszter Úrhoz intézett kérvényt, illetőleg kötelezőt ezen műtermek használatára és elfoglalására nézve aláírták, azokat ezen kötelezettségök beváltására névszerint felhívja.

Kijelenti továbbá az igazgató választmány, hogy a jelentkező művészek közül Boruth Andor művész helyett Zombory Lajos állatfestő művészt a kolonia tagjául szívesen fogadja."[5]

A jegyzőkönyv 2. pontja pedig a műtermek házi szabályzatának megalkotásáról intézkedik: „Az igazgató választmány a szolnoki művészeti egyesület műtermeinek házi szabályzatát ezennel megalkotja, s elhatározza, hogy az kinyomattassék, s egy-egy példánya aláírás végett minden érdekelt művésznek megküldessék, s az aláírt példányokból egy törzskönyv szerkesztessék. . ."[6]

Gyűjtőmunkánk során – szerencsére – egy nyomtatott házi szabályzathoz is hozzájutottunk, s ez mutatja hogyan szabályozták a telep indulásától kezdve a művésztelep és az ott dolgozó művésztagok életét, munkáját, s amelyek a háziszabályzat 1. pontja szerint „. . . . a műtermeket bérlő művészekre nézve, mint társaságuk alkotmánya kötelezők."[7]

„2. §. A szolnoki műtermeket lakó művészek egy közös családot képeznek; egymás iránt való testvéries viszonyukban, kinek-kinek a saját egyénisége iránt gyöngéd figyelmet tanúsítsanak s kinek-kinek, a saját művészi céljait és törekvéseit megbecsülik.

10. §. A bérlet harmadik évének közepén a bérlő művészek összessége, az egyesület alapszabályainak 23. §.-a értelmében, az ügyvezető alelnök elnöklete alatt, minden egyes művészre nyílt szavazás útján igennel és nemmel döntik el, hogy a következő év tartamára bérletében maradhat. Akire az összes művészeknek legalább 2/3-ad része igennel szavaz, az további 3 évre is bérletében maradhat.

Akinek javára ily szavazat-arány meg nem nyilatkozott, annak az egyesület az év vége előtt felmond.

Minden művésznek minden művészre szavaznia kell.

Akik személyesen meg nem jelenhetnek, magukat egy műteremmel bíró művésztársukkal helyettesíthetik. Ha a helyettesítő a szavazás előtt az ügyvezető elnöknél igazolni tudja megbizatását, a szavazás során megbízója nevében is szavaz.

13. §. Művész-vendég, egy hétnél tovább csak úgy tartózkodhatik a telep valamelyik műtermében, ha ellene a telep egyetlen jelen lévő tagjának sincs érdemleges észrevétele. Azért a vendéglátónak, ez irányban lehetőleg előre meg kell művésztársainak véleményével ismerkednie.

14. §. Műtermébe minden művész fogadhat tanítványt vagy vendéget, éspedig akár jelenléte, akár távolléte idején. Távolléte idején érkező vendégét a gazdasági igazgatónál igazolni tartozik . . ."

A művésztelep szabályzatai alkalmasak voltak arra, hogy a mind művészileg, mind emberileg megfelelő alkotókat demokratikus kiválasztás útján hívják maguk közé a művésztelepi kollektíva erősítésére. Ez a kiválasztási mód eredményezte a művésztelep törzsgárdatagjainak, vendégtagjainak nagyszerű festői, művészi és emberi együttélését, együttműködését.

Ugyanígy látja ezt Zádor István Kossuth-díjas festőművész is, aki 1908-tól dolgozott a telepen. „A művésztelep törzsgárdatagokból állt. Míg előbbiek életfogytiglan használhatják műtermeiket, a vendégtagok meghívása egy esztendőre szólt, mely meghívás maximálisan ötször hosszabbítható meg. Ha ezen idő alatt a törzstagok zsűrije nem választja be maguk közé törzstagnak, helyüket másnak kell átengedniök. Ennek a szelektálásnak köszönhető, hogy ez a művésztelep ennyire felvirult, tagjai évtizedeken át a legnagyobb harmóniában dolgozhattak és soha, semmiféle incidens nem zavarta az egyébként nem könnyen kezelhető művészek együttműködését.

. . .A háború előtt a vendégtagok, akik rendszerint a fiatal generációból kerültek ki, hogy a már arrivált mesterek mellett fejlesszék tudásukat, ösztöndíjat is kaptak. Ezt Kohner Adolf ajánlotta fel, ki évenként öt fiatal művésznek adott az ingyen műtermekhez öt hónapon keresztül havi száz korona modellpénzt. Magam is így kerültem 1908-ban először Szolnokra, ahová egyenesen Párizsból jöttem. . ."[8]

A művésztelep működését irányító szabályzatok látszólagos szigorúsága nem riasztotta el a jeles alkotókat. S az évenként, rendszeresen szeptember hónapban megrendezett szolnoki kiállításaik nagyszerű eredményeket hoztak. Lyka Károly, a magyar művészeti kritika egyik legnagyobb egyénisége rendszeres látogatója volt ezeknek a tárlatoknak, s írásaiból bepillantást nyerhetünk a telep életébe is. „A maguk piktortanyájában rendeztek kiállítást a szolnoki „telepes" – művészek. Egy pár műteremből kiemelték az ajtókat és kész volt a szolnoki Glaspalast. Némi délinövény és keleti szőnyeg adta meg a szükséges díszt; a többi, ami ott látható, már egészen szolnoki termék . . . A szolnoki telepesek közt vannak, akik már évek óta járják a Zagyva partját. S látnivaló, hogy jól ismerkedtek vele.

E sorok írója a megnyitás délutánján néhány órán át kocsikázott Szolnok környékén . . . itt látja az ember Olgyay nagy fűzfáit, amelyek oly szép nagy foltot írnak bele egy aranykeretbe. A por, amely itt végigheveri az

utat, Fényes pora. Mihalik nyárfái magaslanak ott a láthatáron. Szlányinak egy szalmakazla guggol a tanya mellett, e mellől hirtelenül a kocsi után perdül Bihari néhány rajkója. Az avaron pedig ott fehérlenek Zombory tehenei és bürgéi. Csak Pongrácz Zagyvája múlt el nyomtalanul. Hogy merre lehetett, azt egy szárazon heverő komp mutatja: úgy hever ott, mint egy tengerétől megfosztott cethal. Ha majd ezek a képek felkerülnek Budapestre, a fővárosiak megkapják Szolnok orbis pictusát. Lényegesen szolnokias immár a képek javarésze. És lényeges a haladás is, amely itt tanulmányozható . . . Bihari és Deák-Ébner, mint Szolnok régebbi művészei, nagy készségüket mutatják be. Bihari talán most közelebb jutott ahhoz az előadáshoz, amelyet az „Eltört hegedű" képvisel a legjobban. Néhány Olgyay-kép igen érdekes stílustörekvésekről ad számot. Zombory is egységesebb most, mint annak előtte. A fiatalok is mind előbre haladnak: Pongrácz, Falus, Frecskay, Pólya, Barta, Illés, Rózsaffy, ha ugyan ezzel teljes névsorukat adtuk. Telcs és Ligeti képviselik a szobrászatot."[9]

Hegedüs László: Szolnoki művészek 1905 körül. Balról: Fényes Adolf, Koszta József, Pongrácz Károly, Mihalik Dániel

Művészettörténetileg is érdekes festmény került a múzeum tulajdonába ebből az időszakból. Hegedüs László olajvázlata nemcsak azért fontos, mert a szolnoki telepesművészeket ábrázolja 1905 körül, hanem azért is, mert megmutatja, hogyan vélekedtek a művészek egymás művészeti jelen-

tőségéről. A karikatúra szerű kép balszélén Fényes Adolf látható, tiszti ruhában karddal, mint parancsnok, aki a prímet viszi. Mellette a sor élén rangelsőként az alacsony, mongolszabású arcú Koszta József. S csak utána következik a sorban Pongrácz Károly és az alacsonyabb, vékonytermetű Mihalik Dániel, – mint ezt korabeli fényképek felhasználásával azonosítani tudtam. A sor jobbszélén lévő két művész nevét meghatározni még nem sikerült.

A fiatalok nevelését a Kohner-ösztöndíj mellett az is szolgálta, hogy „1911-ben az egyesület azt kérte a minisztertől, küldene a telepre a nyár folyamán művésznövendékeket, akik a plein air festésben – a telep törzstagjai felügyelete alatt – gyakorolják magukat, mert hiszen csakis így lehet művészi tradíciót biztosítani."[10] A Képzőművészeti Főiskola növendékeiből így 1911-től nyaranta kb. 20 fiatal tanult rendszeresen a szolnoki művésztelepen, ahol az emberábrázolást Fényes Adolf, a tájfestést Szlányi Lajos és az állatfestést Zombory Lajos oktatta. Sajnos, hogy az I. világháború kitörése megakasztotta a telep munkáját. A fiatal művészeket és művésznövendékeket a frontra vezényelték. A megüresedett műtermekben csak Zombory Lajos és Koszta József dolgozott. Lázár Béla 1917-ben Zombory kiállításának előkészítésekor bukkant rá Koszta József mélytüzű, csodálatos alföldi képeire, s innen szállította fel azt a budapesti Koszta kiállításra. Fényes Adolf kezei alatt itt nevelkedett a tragikus sorsú Ruszti Gyula.

A Magyar Tanácsköztársaság művészetpolitikájában is fontos szerep várt a szolnoki művésztelepre. Fényes Adolf és Szlányi Lajos a Közoktatásügyi Népbiztossághoz írt leveléből kiviláglik a fiatalok művészi nevelésének fontossága: „1911-ben alakult a szolnoki művésztelep nyári iskolája a Közoktatásügyi Minisztérium, a Képzőművészeti Főiskola, a Művésztelep vezetősége és művésztagjai közreműködésével. Rendeltetése volt, hogy fiatal művészeknek, különösen a Főiskola növendékeinek alkalmat nyújtson arra, hogy magukat a nyár folyamán az elismert művészek vezetése alatt tovább képezhessék és különösen a plein air festést gyakorolhassák. Az iskola legnagyobb része bevonult. . . – Azóta szünetelt.

Újra életre való hívását a mai körülmények között különösen fontosnak tartjuk. Azoknak a fiatal művészeknek, kiket a háború megakadályozott abban, hogy tanulmányaikat folytassák és a Főiskola növendékeinek is, akik az idén a pénzhiány és járványszünetek miatt alig jutottak a munkához, alkalmuk nyílnék, hogy a mulasztottak egy részét pótolhassák. Azon kérelemmel fordulunk Miniszter Úrhoz, méltóztassék az iskola újra való felállításához hozzájárulni. A részletek megbeszélése végett értekezletet kérünk összehívni, melyre a Művésztelep vezetőségének és művésztagjainak képviselője is meghívandók.

A Szolnoki Művésztelep művésztagjainak megbízásából

Fényes Adolf, Szlányi Lajos."[11]

Az Országos Levéltárban található iraton szerepel még Pogány Kálmán, a Közoktatásügyi Népbiztosság egyik vezetőjének feljegyzése, mely szerint tárgyalt a Szolnoki Művésztelep küldötteivel, s közölte velük, hogy a „javaslathoz hozzájárul."

A „Szolnoki Munkás" napilap *„Szolnok és a proletárkultúra"*[12] című cikkéből megtudhatjuk a folytatást is: „. . .Szolnoknak is fontos szerepe lesz a művészet értékes termelésfokozásában, a művészneveléS nagy fontosságú munkájában, és az igazi művészet kincseinek és értékes alkotásainak a dolgozók által hozzáférés lehetővé tételében. Szolnok már évtizedek óta jelentős névvel bír a képzőművészetek történetében. . . Egy új művészgeneráció nőtt naggyá Szolnokon és a művészneveléSnek ez a tradíciója teremtette meg a vidéki festőkoloniák közül elsőnek a Szolnoki Művésztelepet. Szolnok tehát predesztinálva van a művészet kultiválására. S ezt a hivatottságot elismerik művészeti ügyeink ezidő szerinti vezetői is, ez a magyarázata annak, hogy a nagy kulturprogram megvalósításánál fontos szerepet kívánnak Szolnoknak is juttatni. S hogy már meg is kezdték a program kiépítését, bizonyítja az, hogy tegnap Szolnokra érkezett Zádor István és Barta Ernő festőművész, hogy az intézőkörökkel való érintkezéssel készítsék elő a nemsokára megkezdődő munkát.

Itt tartózkodásuk céljáról és eredményeiről a következőket mondták: A Közoktatásügyi Népbiztosság művészeti ügyeinek politikai megbízottjával: Pogány Kálmánnal, a művészetek igazi barátjával tárgyaltunk, mielőtt Szolnokra jöttünk . . . Első dolgunk volt, hogy felkeressük a Művésztelepet. Valóban megdöbbentünk annak a könnyelmű gondatlanságnak láttán, amit nagy szeretetünkkel körülvett telepen tapasztaltunk. Úgy látszik, hogy a háborús években nem volt gazdája a telepnek. Teljesen gondozatlan a gyönyörű, szép park, de még siralmasabb állapotban vannak a művészházak. A tatarozás hiánya miatt az épületek falai kívül-belül repedezettek, és a talajvíz annyira megrongálta azokat, hogy a nagyobb bajok elkerülése végett sürgős szükség van a gyors és alapos renoválásra.

A tapasztalatokról jelentést tettünk a vármegyei direktóriumnak, s örömmel közölhetjük ,hogy előterjesztéseink és javaslataink a direktórium részéről megértéssel találkoztak. Valóban csak a legnagyobb elismerés hangján emlékezhetünk meg arról a szíves fogadtatásról, amelyben bennünket részesítettek, s arról a megértő szeretetről, amellyel kívánságainkat honorálták. Több irányban végeztünk eredményes munkát a direktóriumnál. A munkaprogramról még nem nyilatkozhatunk, csak – hogy az általánosságnál maradjunk – megemlíthetjük, hogy az első és legfontosabb dolog lesz a Művésztelep rendbehozatala olyképpen, hogy a telep régi törzstagjai közül néhány hét múlva már Szolnokra jönnek, Fényes Adolf, Szlányi Lajos, Koszta József, Vidovszky Béla, Jávor Pál, stb, megkezdhessék munkájukat, amellyel már a múltban is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy Szolnok neve összeforrjon a művészet történetével. . . A perspektívák kontúrozásául említjük meg, hogy a legfiatalabb piktorgeneráció nevelésé-

ben is fontos szerep jut Szolnoknak, illetőleg az itteni Művésztelepnek, s az eddigi tervek szerint már az idén intézkedés fog történni arra nézve, hogy a festészeti főiskola növendékei megismerhessék ezt a tájat és levegőt, amely a magyar piktúrának már több halhatatlanját inspirálta."

Szólnunk kell itt arról is, hogy a művésztelep tagjai művészetükkel is segítették a Magyar Tanácsköztársaság életét. Ismeretesek Zádor Istvánnak a forradalmi eseményeket megörökítő rajzai, de Zádor István, Pólya Tibor, Pólya Iván és Barta Ernő művészi, agitatív plakátjaikkal is segítették a forradalmi idők feladainak végrehajtását.

A Magyar Tanácsköztársaság honvédő harcai, a Tisza-vonal védelme a román intervenciós csapatok ellen, amelyek során hetvenhét napig frontváros lett Szolnok, és a Tanácsköztársaság megdöntése egyúttal a szolnoki művésztelepppel kapcsolatos művészi elgondolások és tervek valóraváltását is megakadályozták.

1919 után a román ágyúzás miatt súlyosan megsérült művésztelep helyreállítása lassan indult. Fényes Adolf néhány növendékével már 1922-ben

Pólya Tibor: Szolnoki művészek 1927-ben a művésztelepen. – Balról: Fényes Adolf, Zombory Lajos, Szlányi Lajos, Szüle Péter, Vidovszky Béla, Pólya Tibor, s az ülő alak: Pólya Iván.

és 1923-ban felkereste a művésztelep részben helyreállított műtremeit, de 1924-től kezdve már mindkét épület minden műtermében megindulhatott a munka.

S mivel a telep megnyitásától kezdve lassanként negyedszázadnyi idő telt el, a termékeny nyarak legfrisebb képeiből és a művésztelep régebbi alkotásaiból 1927. szeptember 18-án megnyílt a művésztelep jubiláris kiállítása. Pólya Tibor művészettörténeti szempontból érdekes csoportos portréban mutatta be a telep illusztris alkotóit. A kiállításra a művésztelep mind a tizenkét műtermében került sor.

A Szolnoki Művészeti Egyesület emlékkönyvet jelentetett meg a jubileum alkalmából, amelyben a kor legismertebb műkritikusai és művészeti írói (Lyka Károly, Lázár Béla, Elek Artúr, Farkas Zoltán, Ybl Ervin, Bálint Lajos) foglalták írásba a szolnoki művészet értékelését. Közülük emeljünk ki két megállapítást. Farkas Zoltán Szolnok művészeti jelentőségét abban látja, hogy „Szolnok vitte belé elsőnek a magyar Alföld levegőjét a magyar piktúrába. Az alföldi kisvárosi élet mozgalmas színességét, a végtelenül egyhangú tájak mélységes nyugalmát, a napsütéstől izzó levegő csillámló fátyolát ott borították festőink vásznaikra. Ez már nem Nagybánya kristálytiszta hegyi levegője volt, amely mindent olyan magától értetődően kirajzolódottnak modellált, ez az atmoszféra elnyelőbb és átalakítóbb volt, az alföldi tájak egének hatalmasabb, minden megjelenést erősebben befolyásoló egyhangúbb megnyilvánulása. Az élet képe pedig, mely a szolnokiak művészetében kirajzolódott szintén egészen más volt... Kevesebb motívumra épített, de ezek a motívumok a magyar Alföld világának amaz ősi erői voltak, amelyek nem változatosságukkal, hanem elementáris hatalmukkal nyűgözik le a bennük gyönyörködőket."[13]

Lyka Károly megállapítja, hogy az Alföld „egyszerű nagyságának ereje csak olyasvalakiben válhatik vérré, aki életét is odaköti. E tekintetben meg nem becsülhető szolgálatot tett a telep művészetünknek... Nagyon érdekesen indult meg Szolnokon az Alföld nagy vonásainak, egyedülálló karakterének meghódítása s megható nézni, mint próbálkozik meg egymásután a kisebb-nagyobb tehetségek egész sora a rejtélyes szfinksz megszólaltatásával. A Mihalik–Olgyay–Szlányi triász eleinte még kisebb részletek megragadásával igyekezett vászonra vinni az Alföld arculatát. Mednyánszkyt a messzefutó tér végtelene érdekelte, amely fölé költői hangulatot borított. Fényes e líra helyett kötöttebb nyelvű epikai vonásokat ragadott meg s a forma határozott kereteibe feszítette bele az Alföld monumentális lapját..."[14]

Nyaranta mindig benépesült a telep és két teljes hónapig folyt a megfeszített munka. „Remek munka atmoszféra volt a telepen. Kora reggeltől napnyugtáig folyt a munka – fogalmazza meg Zádor István. – A kerítésen belül magunk között vagyunk, egész nap munkaruhában, vagy még abban sem, és mint valami szentséget tiszteljük egymás munkabeosztását. Munka

után evezünk vagy strandra járunk, amihez oly közel vagyunk, hogy otthonról fürdőruhában mehetünk le a Tisza partján lévő csónakházba. Esténként a kert legmagasabb helyén, az úgynevezett „duma·dombon" gyűlünk össze és a gyönyörű nyári csillagos égbolt alatt élvezzük a legrekkenőbb hőség után is hűvös alföldi estéket..."[15]
Miről is szólhatott itt a beszélgetés? – az élet mindennapi problémáiról, meg a művészetről. S ha elröppentek is a szavak, sikerült egyszer a művésztelep egész kollektíváját megszólaltatni, amelynek szövegét nyomtatásból is ismerjük. 1932-ben ugyanis, amikor Szolnokon a szociofotó kiállítást a rendőrség betiltotta, „Irodalmi Kurír" címmel haladó szellemű folyóirat jelent meg Szandai Sándor szobrászművész szerkesztésében. „Anket a festészet jövőjéről" címen a műteremkiállítást rendező művészeket sorra megszólaltatta a folyóirat, s az ankét bevezetőjéül ennyit ír róluk: „A mai viszonyok között nehéz a művészek helyzete, ezen felül sok probléma vár megoldásra, mégis bizakodó hittel, a szó szoros értelmében – harcolnak, hogy kultúrmissziójukat betölthessék. Szólaljanak meg most ők, a szerények ez ankét keretében, hogyan látják a festőművészet jövőjét, Talán egy árnyalattal megvilágosodnak a dolgok. A művészek látó szeme tisztítsa meg a ködtől a horizontot."[16]
S mivel a művészek nyilatkozata nemcsak a szolnoki művésztelep története szempontjából jelentős, hanem megvilágítja a gazdasági válságot követő évek országosan is fontos problémáját, érdemes a fontos dokumentumból többet idézni.

„*Aba Novák Vilmos:* A művészetről beszéljek? Jobb ha festő erről nem beszél. Magam sem teszem szívesen... Mi festők, akik a tudatalatti és tudatos világok határmezsgyéjén imbolygunk, nem is vagyunk alkalmasak arra, hogy szóban, exakt formában értessük meg azt, ami nem is kívánkozik szavak alá. Optikai tényeket kreálni a feladatunk. Nem elégedünk meg vizuális tények egyszerű konstatálásával. Miután a művészet jövőjét illetőleg vetődött fel a kérdés, ezzel a válasz is adva van. Amint vannak hallásbeli igényeink és élményeink, amiket zeneszerzők, illetve interpretátorok elégítenek ki, úgy vannak vizuális igények, amelyeket mi, festők elégítünk ki. A piktúra jövőjét illetőleg valahogy úgy látom a dolgot, hogy miután a polgári társadalom messze sem olyan potens, mint kultúrtényező hovatovább a közületeknek fogunk dolgozni. Itt a freskó jön leginkább tekintetbe .Valaha szobrok is csak épületeken voltak és képek is csak falra festve, később az élet úgy mintázta a dolgokat, hogy meg tudott születni egy kisplasztika és egy atelierpiktúra. Ma mintha a szobrok lassan visszavándorolnának a falakra, avagy a közterekre (ez is architektonikus elem). Az atelier-piktúrával meg úgy állunk, hogy az érdeklődés irányában annyira visszaesett, amire példa még nem is volt. Ehhez persze hozzájárul az emberek tájékozatlansága, hiszen az új kor annyira kialakulatlan, hogy a festők egymást nem értik meg, hogy értse meg őket a közönség?

Chiovini Ferenc: Mi a festészet jövője? Arra felelni a jóslás határán mozog, az új prófétának pedig a magyar közmondás nem sok jót ígér. A társadalmi és gazdasági viszonyok mindíg döntő hatással voltak minden kor festészetének kialakulására, a jövőben is úgy lesz. Az impresszionizmus lazaságának reakciójaképpen az utána jövő kutatások felhasználásával, tömörebb, szervesebb irányelvekkel halad a festészet. A modern építészeti stílus már érezteti kívánalmait és kedvez a falhoz jobban idomuló és freskószerű megoldásoknak. A gazdasági életben a plakát szerepe fokozódik. Az előre nem látott irányító okokat pedig és sem látom.

Fényes Adolf: A művészet jövőjéről csak nagy általánosságban tudok beszélni. Jóslásokba nehéz lelkiismeretes művésznek belemenni. Azt mondhatom, hogy a művészet olyan, mint egy-egy emberi szerv, egyszer nagyon kivirágzik, máskor egészen elsatnyul, elcsökevényesedik. A régi Görögországban az volt a jelmondat: művészet nélkül nem érdemes élni. A művészet mellett minden eltörpült. Más korban pedig a képrombolók elpusztították a művészi alkotásokat. Így váltakozott ez és ma sajnos egy olyan periódusban vagyunk, amikor a közönség a művészettel szemben legnagyobb mértékben közömbösen viseltetik. Bizonyosra vehető, hogy ez meg fog változni, de hogy az érdeklődés feltámadása a művészet iránt mit eredményez majd, és hogy milyen termékenyítő hatással lesz a művészekre, az a jövő titka.

Förstner Dénes: Lényegi szempontból a művészet múltja, jelene és jövője egy és állandó: fantáziát, színt és érdekességet keverni az emberiség életébe, ezáltal gazdagabbá és teljesebbé tenni azt. Van ezzel szemben egy nagy kérdés, a művészet mai anyagi válsága. Ez a válság tulajdonképpen nem mai, s így nem lehet teljesen az általános gazdasági válsággal magyarázni. A közönség (kivéve talán a renaissance idejét) sohasem volt eléggé széles körben szervezve és nevelve a művészet számára, ez iránt a nagy tőkefeleslegeknek minden időben csak igen kis hányada érdeklődött. Normális viszonyok közt a gazdasági vérbőség mindig ki tudott termelni annyi felvevőt, hogy fenn tudta tartani a művészetet s így a művészetnek ez organikus gazdasági válsága kevésbé volt érezhető, mint ma. A közeli esztendőben, míg a mai zavaros és ingadozó világhelyzet nem jut egyensúlyra, nem igen lehet a művészet és művészek helyzetének jobbrafordulását várni. Azután pedig :minél szélesebb rétegeket felvevőképessé tenni, s a mainál jóval nagyobb tömegeknek művészet iránt való érdeklődését felkelteni. Ennek a két feladatnak megoldása fog a művészetnek nyugodt bázist és fejlődőképességet biztosítani. Ami a művészet tartalmi jövőjét illeti, az utolsó harminc esztendő próbálkozásai után Európa szerte kialakult egy lehiggadt, de minden ízében új és aktuális naturalizmus, s érzésem szerint ez fog századunk művészetének irányt adni. Eléggé általános felfogás, hogy a festészet a jövőben mindinkább a falfestés felé specializáló-

dik. Indok: a mágnások helyett mindinkább a közületek lesznek megrendelőkké, a művészek tehát nem polgári lakások, hanem a középületek dekorálására fognak megbízást kapni. Az indoklás kétségtelenül helyes. – Egy művész tehetségének viszont lényegi része, hogy intim, vagy nagyméretű feladatok iránt érdeklődik-e. S minthogy mindig lesznek kiváló festők, akik érzéseiket kisebb dimenziókban tudják kifejezni, kétségtelen, hogy a freskófestészet mellett mindig lesz táblakép-festészet is.

Istókovics Kálmán: Úgy látom, hogy a jövő művészete éppen olyan lesz, mint a jelené, vagy volt a múlté. A jövő művészetét is divatok fogják nagyrészt uralni, amit itt-ott csak egy-egy zseniálisabb egyéniség bonthat meg. A régi művészetet eggyé kovácsolta valamilyen eszme, például a kereszténységet a hit. Ezért a régiek művészete egyetemes volt, ami a jövőben elképzelhetetlen és szinte kizártnak látszik.

Pólya Tibor: Roppant nehéz helyzetben vagyok, mikor a művészet jövőjéről kell írnom. Nem is kedvelem ezt a témát hogy őszinte legyek, mert próféciálni nem szeretek. A kérdés pedig a prófécia határán mozog, tehát azért amit mondok, felelősséget nem vállalok és kérem a nyájas utókort, hogy ne mosolyogjon le, ha jóslásom nem következnék be. Emlékezzünk csak vissza arra az időre, amikor a fotografálógépet feltalálták. Akkor is nagy izgalommal érdeklődtek a legkiválóbb művészeknél és a legkitűnőbb esztétikusoknál is, hogy milyen befolyással lesz a gépi ábrázolás a festészetre, és milyen ellentétes vélemények kerültek ki. Voltak, akik a festészet felett meghúzták a lélekharangot, mondván: „minek ma már festeni s rajzolni, mikor azt a gép tökéletesen elvégzi az emberen, az emberi elme s kéz helyett?" És lám mennyire nem lett igazuk, mert a művészetnek soha olyan fellendülése nem állt be, mint amilyent a fotografálógép feltalálása előidézett. Hiszen mindig más az, amit a gép állít elő és amit az emberi agy teremt. Ellenben a fotografálógép a szolgálatába lépett a festészetnek, a képek reprodukálása által, azok terjesztésében és népszerűsítésével. Hány kitűnő művet csak reprodukcióban ismerünk, amit éppen azért tudunk élvezni, mert előállításuk fotografikus, tehát tárgyilagos és megbízható.

De nem akarok elkalandozni a tárgytól, mert a kérdés az: mi a festészet jövője? Pár sorban nehéz ezt elintézni. Véleményem röviden összefoglalva a következő: a festőművészetnek mindig és mindig tágabb tere nyílik. Tessék csak elképzelni a rádiót és azt, hogy majd a képleadások is olyan tökéletesek lesznek, mint ma a hangleadás, és éppen úgy fogja a rádió leközvetíteni a londoni és párizsi, stb. képkiállításokat, mint most a hangversenyeket. Ilyen módon ellátogathatunk otthonunkból ki sem mozdulva nagy mesterek műtermeibe, láthatjuk őket munka közben, élvezhetjük készülő műveiket Madagaszkárban úgy, mint Budapesten. Ez aztán beláthatatlan mértékben fogja népszerűsíteni a művészetet és lehetővé teszi a fes-

tőművészet alkotásainak minél szélesebb körben való terjesztését. Azt hiszem elég, ha csak erre világítok rá az ankét keretében.

Szlányi Lajos: Bajos próféciát mondani, hogy a jövő művészete még szélsőségesebb irány felé fog-e tendálni, vagy egy darabig a jelenlegi keresgélő, talán önmagát még meg nem talált törekvések jegyében marad, vagy visszagravitál régebbi irányok felé. Szinyei egy biliárdparti alkalmával egy hozzá intézett hasonló kérdésre így felelt: A művészetnél is úgy van, mint a biliárdnál, az a szabály, hogy egyik láb kell, hogy a földet érje, különben nem érvényes a lökés. Így a piktúrában is kell, hogy a realitás talaja legyen a bázis. Ezt a kitűnő mondást én is aláírom."

A megszólaltatott művészek nyilatkozata lényegében ars poetica, amely az egyes alkotókra is jellemző, de mondanivalója mindnek realisztikus felfogású, s ez a telep egészére is érvényes. A freskó szerepéről többen is szót ejtenek. Nyilván foglalkoztatott ez a kérdés többeket is.

Aba-Novák Vilmos Szolnokra kerüléséről is érdemes szót ejteni. A 30-as évek elejétől ugyanis nemcsak fiatalokat hívnak a művésztelepre vendégtagnak, hanem már beérkezett mestereket is. S hogy ez tudatos törekvés volt, mutatja az alábbi dokumentum: *„Aba-Novák'* A fiatal magyar festőgeneráció: Aba-Novák, Berény, Bernáth, Derkovics, Egry, Szőnyi stb. európai színvonalat jelent. Ranglistát aligha lehetne közöttük felállítani... Az megint más kérdés, hogy bennünket a legtöbb szál Aba-Novákhoz fűz, aki eddig már két nyarat töltött Szolnokon s a közelmúltban művésztelepünk törzstagjává lett s mi érzelmi okokból őt tartjuk a legnagyobbnak. Persze minden igazi művész, aki a maga útját járja, az „új időknek új dalaival" szólal meg, új lehetőségekre mutat s friss szépségekkel jön (nem a régi stíluseredményeken kérődzik s régi halhatatlanok nyomdokait taposса) a vak támadások pergőtüzébe kerül. Ezért a zsenik csalhatatlan bizonyítéka, hogy csak feltétlen hódolói s engesztelhetetlen támadói vannak. Mint Aba-Novákat. Akik Szolnokra hozták sokat várnak tőle. A szolnoki művésztelep eddigi dicsőséges s eredményekben gazdag múltja után; a negyedik évtized küszöbén egy mély, bensőséges evolúciót."[17]

A megújhodott művésztelep, ahová Borbereki Kovács Zoltán szobrász is tartozott, jelentős országos és nemzetközi sikereket ért el. 1933-ban Aba-Novák Vilmos és Chiovini Ferenc freskói a jászszentandrási templom neogót épületében a megszokott barokk freskók helyett az épület stílusához alkalmazkodó megoldásával olyan sajtóvisszhangot kavart, hogy csak az Itáliában elnyert nemzetközi díj csillapította azt le. 1937-ben a Párizsi világkiállítás újabb szolnoki sikert eredményezett. Aba-Novák Vilmos a „Francia–magyar történelmi kapcsolatok" című nagyméretű táblaképeiért, Borbereki Kovács Zoltán pedig a „Kubikos" című szobráért kapott Grand Prix-t. Aba-Novák Vilmos a 8x16 méteres tablóit felajánlotta Szolnok városnak, ha ki tudja állítani. Nagy kár, hogy ez megfelelő méretű terem hiányában nem valósult meg.

Közben a művésztelep nehéz anyagi gondjainak enyhítésére, valamint Szolnok város meginduló idegenforgalmának segítésére nyaranta kertiünnepségeket is rendezett, amelyen az Operaház tagjai és más kiváló művészek is felléptek. Ennek jövedelméből és más anyagi alapból korszerűsítették a műtermek egy részét, s ahol így egész éven át is alkothattak művészeink.

Említettük, hogy a harmincas évektől kezdve jelentős mestereket hívtak maguk közé a törzstagok vendégül, s akik megismerkedve a telep adottságaival néhány év múltán törzstagok is lettek. 1937-ben elhunyt Pólya Tibor, 1941-ben Aba-Novák Vilmos. S ha végignézzük a sort, kik dolgoztak Szolnokon ekkortájt, csupa ismert nevű alkotót találunk: Fényes Adolf, Szlányi Lajos, Vidovszky Béla, Zádor István, Chiovini Ferenc, Mattioni Eszter, Bernáth Aurél, Gáborjáni Szabó Kálmán, Basilides Barna, Patay Mihály, Révész Péter Pál festőművészek mellett Borbereki Kovács Zoltán, Kerényi Jenő és Pátzay Pál szobrászművészeket is itt találjuk. Egészítsük ki a sort még Kovács Margit kerámikusművész nevével, aki 1938 és 39-ben volt a telepen. Munkásságuk a magyar művészet szerves része.

De a fiatalokkal is foglalkoztak: Fényes Adolf, Aba-Novák Vilmos és Bernáth Aurél növendékeiket rendszeresen lehozták a művésztelepre a nyári hónapokban 1942-ig.

Zádor István: A romos szolnoki művésztelep

A nyugodt alkotó munkát a II. világháború zavarta meg. A fontos közlekedési helyen fekvő Szolnokot 1944 nyarán súlyos bombatámadások érték. Német páncélosok ásták be magukat a művésztelep gyönyörű fenyői alá. Tönkrementek a műtermek, elpusztult a berendezéssel együtt a Szolnoki Művészeti Egyesület muzeális képgyűjteménye, teljes irat- és jegyzőkönyvi anyaga. Maga a város legnagyobb része is romokban hevert. Hiteles számítások szerint több, mint négyezer festmény tűnt el, vagy pusztult el Szolnokon.

Az 1944. november 4-én felszabadult városban újra megindult az élet és az újjáépítés első percétől kezdve gondot fordítottak a művésztelep rendbehozására is. 1946-ban újraéled a Művészeti Egyesület is, megindul a tagtoborzás, a szervezés. Nagy lendületet adott a telep újjáépítési munkálataihoz az 1947. májusában a „Demokrácia Kultúrnapjai" programjának keretében a vármegyeháza dísztermében megrendezett nagyszabású kiállítás, amelyről a helyi lapok részletes beszámolókat közöltek. Most a Szabad Művészetből idézünk: „A kultúrnapok keretében *Szolnok a magyar képzőművészetben* címmel bemutatták a szolnoki képzőművészet múltjának keresztmetszetét... A telep törzstagjai közül Bernáth Aurél, Basilides Barna, Borbereki Kovács Zoltán, Chiovini Ferenc, Gáborjáni Szabó Kálmán, Mattioni Eszter, Vidovszky Béla és Zádor István állítottak ki. A telep nesztora, Szlányi Lajos régebbi képeivel szerepelt. [A felszabadulás utáni napokban tragikusan elhunyt Fényes Adolfnak öt muzeális alkotása volt látható. – K. Gy.]

A szolnoki szervezeti csoport tagjai közül Udvary Dezső, Baranyó Sándor Benedek Jenő, Bótos Sándor, Korda Béla és Patay Mihály állítottak ki. Pátzay Pál és Koszta József is résztvettek munkáikkal a kiállításon. A város, a megye és a vállalatok majdnem az összes műveket megvásárolták."[18] Jelentkezett tehát az új mecénás is, s nemcsak a festmények, szobrok vásárlásánál, hanem a telep kerítésének, tetőzetének és műtermeinek rendbehozásánál is. S ahogy a társadalmi összefogás segítette a vasutak, hidak, lakóházak, iskolák, középületek újjáépítésének munka sikereit, megnyilvánult az a művésztelep négy műtermének rendbehozásánál is, amelybe Benedek Jenő, Chiovini Ferenc, Patay Mihály és Bótos Sándor költözhettek.

Sajnos az egyesületeknek országos rendelkezés szerinti megszűntetése érintette a Szolnoki Művészeti Egyesületet is. Ettől az időtől kezdve a művésztelep élete országos művészeti irányítás része lett. A Képzőművészeti Alap 1952-ben két újabb műterem rendbehozásával az állandóan itt dolgozó művészek mellett beutalásos rendszert honosított meg, melynek keretében több hónapig, esetleg évig dolgoztak itt vendégművészek (Béres Jenő, Háy Károly László, Áron Nagy Lajos, stb.).

Új fejezetet jelent a szolnoki művésztelep történetében az 1956–57-es év. Ekkor ugyanis a fiatal művészek egész sora került Szolnokra, és így három

szobrász: Nagy István, Simon Ferenc és Szabó László mellett Baranyó Sándor, Berényi Ferenc, Bokros László, Fazekas Magdolna, Gácsi Mihály, Meggyes László, Mészáros Lajos és Palicz József festőművészek az új alkotók. S velük együtt Chiovini Ferenc, a művésztelep doyenje dolgozik friss erővel.

Közös eredményeiket sikeres kiállítások jelzik: 1961-ben a Műcsarnokban, 1966-ban a Nemzeti Galériában, számos kiállításuk külföldön és a rendszeresen tartott nyári és téli tárlataik, egyéni kiállítások Szolnokon. Alkotásaik, melyek közönségünk előtt széleskörűen ismertek, a szolnoki művésztelep elmúlt két évtizedének történetét, eredményeit mutatják.

Hogyan lehet a szolroki művésztelep hagyományait megváltozott társadalmi életünk művészi ábrázolásánál felhasználni? A hagyomány és korszerűség kérdése minden alkotó számára fontos probléma, amelyet mindenkinek magának kell megoldania.

A szolnoki művésztelep alapító mesteréről, Bihari Sándorról írott tanulmányban olvashatjuk ezt a találó megfogalmazást: „A telep tagjainak művészetében nem volt közösség, csak a magyar festés problémája hozta őket együvé. Volt közöttük olyan, aki valamelyes hatással volt műteremszomszédjára, de igazában önállóak, egymástól függetlenek maradtak. Nem olyan tábor volt, mint pl. a nagybányai. Nagybányán kimagasló művészek valamelyest orientálták egymást, Szolnokon érvényesült Courbet tétele: „nem iskolák, hanem csak festők vannak." Bihari magában állt és így állt később Fényes is. Csak a valóság megbecsülésében voltak egységesek, az intellektuális és érzéki festés nagy viaskodásában realisták maradtak."[19]

A szolnoki művésztelep úgynevezett festőiskolát soha nem képezett, (ez ugyanis Barbizontól kezdve a rövidéletű művésztelepekre jellemző) hiszen a jelesebb alkotói már kialakult művészi egyéniséggel érkeztek ide. Festői megoldás, stílus, témaválasztás a művészek egyénisége, vérmérséklete és művészi tehetsége szerint különbözött ugyan egymástól, de a tiszai táj, az alföldi téma, az emberközpontúság, a művészi etika és a művészethez való hozzáállás folytán egy jellegzetes művészi összhang mégis jellemző az itt alkotó művészekre.

A szolnoki művésztelep történetéről, életéről felvillantott adatok, dokumentumok bepillantást engednek nyújtani a telep múlt és jelen alkotóinak műhelyébe, művészi elgondolásaiba. Tudatosan választottuk ezt a megoldást, bőségesen idézve forrásokat, korabeli művészi megnyilatkozásokat, mert a művészettörténetírás történeti részére helyeztük a hangsúlyt, hiszen ezt a tanulmányt nagyszámú reprodukció egészíti ki s teszi teljesebbé a művésztelepről kialakult képet. S hogy milyen művek születtek itt a szolnoki művésztelepen az elmúlt háromnegyedévszázad alatt, arról a kiállítás látogatói maguk is meggyőződhetnek.

JEGYZETEK:

1. Szolnoki Lapok, 1902. június 29. 3. p. – Grúber József, a Szolnoki Művészeti Egyesület titkára felolvasásából.
2. Jász-Nagykun Szolnok megyei Lapok, 1899. okt. 5. 1. p.
3. u. a. 1899. okt. 14. 2. p.
4. SZOLNOK A MŰVÉSZETBEN. Emléklapok a szolnoki művésztelep tízesztendős jubileumára. Szerk.: Lázár Béla, Szolnok, 1913. 32. p.
5. A jegyzőkönyv sokszorosított másolata a Damjanich Múzeum művészettörténeti adattárában. Ezt a dokumentumot számos más levéllel és irattal együtt Zádor István Kossuth-díjas festőművész művészi hagyatékában találtam meg, s amelyet özvegye a Damjanich Múzeumnak engedett át.
   Különös forrásértéke van ezeknek a dokumentumoknak, mivel részben az I. világháború, részben a II. világháború elpusztította a szolnoki művésztelep teljes iratanyagát, a Művészeti Egyesület jegyzőkönyveit. S csak több évtizedes kutató munkával sikerült belőle fontos részleteket rekonstruálni.
6. u o.
7. A nyomtatott háziszabályzatot ugyancsak Zádor Istvánnétól kaptam, s az a múzeum művészettörténeti adattárában található.
8. JÁSZKUNSÁG,1973. 1. szám 34–35. p.
9. Új Idők, 1903. szeptember. JÁSZKUNSÁG, 1970. 180. p.
10. SZOLNOK A MŰVÉSZETBEN–1913. 36. p. MÚZEUMI LEVELEK –1961. 17. p.
11. Müv. tört. Dok. Központ: A Közoktatásügyi Népbiztosság iratai, Bp. 1969.
12. SZOLNOKI MUNKÁS c. napilap, Szolnok, 1919. ápr. 18. 2. p.
13. SZOLNOK A MŰVÉSZETBEN. Emlékkönyv a Szolnoki Művésztelep huszonötéves jubileumára. Szerk.: ifj. Gonda Béla, Szolnok, 1927. 72–74. p.
14. u. a. 60–62. p.
15. JÁSZKUNSÁG, 1973. 1. szám 34–36. p.
16. IRODALMI KURÍR, II. évf. 6. száma, Szolnok 1932. szept. Szerk.: Szandai Sándor szobrászművész. A folyóirat példányai a Széchényi Könyvtárban sem találhatók, s így a művészettörténeti kutatók előtt sem ismert. Ezért adtuk közre a JÁSZKUNSÁG 1966. évi szeptemberi számában, 107–112. p.
17. SZOLNOKI TÜKÖR, Szerk.: Vidor Győző. 1934. 2. sz. 14. p.
18. SZABAD MŰVÉSZET, 1947. 6–7. száma, 129. p.
19. Gerő Ödön: Művészetről művészekről: Bihari Sándorról szóló rész, 214–222. p.

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK KATALÓGUSA

Összeállította: Dr. Egri Mária

A rövidítések jegyzéke:

MNG	Magyar Nemzeti Galéria
DM	Damjanich János Múzeum
Ltsz.:	Leltári szám
k	(az évszámnál) körül
J	jelezve
j	jobbra
b	balra
k	középen
l	lent
f	fent
n	nélkül
o	olaj
temp	tempera
lito	litográfia
lino	linoleum metszet
cer	ceruza
rézk	rézkarc
v	vászon
k	(az anyag jelölésnél) karton
pap	papír
farostl	farostlemez
pl	(vagy lp) lemezpapír

ABA-NOVÁK VILMOS (1894–1941)

Festő és grafikus, a két világháború közötti magyar, valamint a szolnoki művésztelep művészetének kiemelkedő egyénisége. Az expresszionizmus és az olasz novocento formanyelvét magába olvasztó, dekoratív festészete jelentős számú követőre talált képzőművészetünkben. A szolnoki telepen először növendékként dolgozott Fényes Adolf mellett a főiskola nyári kurzusán, majd a húszas évek végétől a kolónia egyre nagyobb hatású mesterévé vált. Kitűnő freskó munkáinak egyik legjobbika Jászszentandrás templomának falát díszíti, amelyet Chivovini Ferenc festőművésszel együtt készítették 1933-ban. 1924-ben állít ki először az Ernst Múzeumban, 1928-tól már a velencei Biennálék rendszeres résztvevője. 1929-ben római ösztöndíjas. Díjai közül a Budapest Főváros jubileumi nagydíját, a pádua egyházművészeti kiállítás nagy aranyérmét 1932-ben, a bécsi Vindobona érmét, az 1936-os Budapesti Nemzeti Kiállítás állami kis aranyérmét, az 1937-es párizsi világkiállításon kapott Grand Prix-t említjük. 1927–37 -ig magániskolájában, 1938-41-ig a Képzőművészeti Főiskolán tanít. Aktív kapcsolata a szolnoki művészteleppel haláláig megmaradt.

Szolnoki vásáros konyha 1934. k.
Temp. fa 60,5x60 cm J. j. l. „Aba Novák" MNG Ltsz.: 8104

Székely vásár 1934–40. k.
Temp. fa 123x185 cm, J. n. MNG Ltsz.: 8140

Cirkuszi kikiáltó 1930-as évek
Temp. fa 50,5x59 cm, J. j. l. „Aba-Novák" MNG Ltsz.: 62. 51 T

Barna kalapos önarckép 1930–31. 39. ábra
Temp. fa. 41,5x40 cm J. j. I. „Aba Novák" MNG Ltsz.: 64.59 T

Cserépvásár
Temp. fa 97x135 cm, J. n. DM Ltsz.: 61. 1. 1.

Kisvárosi utca VII. kép
Temp. fa 99x109,5 cm J. n. DM Ltsz.: 55. 47. 1.

ÁLDOR JÁNOS LÁSZLÓ (1895–)

Autodidaktika festő volt, 1919-ben építészmérnöki oklevelet szerzett. 1924-től szerepelt kiállításokon naturalista stílusú képeivel. Fényes Adolf tanítványaként a szolnoki művésztelep nyári iskolájában és Bp.-en képezte magát, s dolgozott hosszú ideig a telep vendégtagjaként. A Benczur Társaság vezetőségi tagja volt.

Őszi kert
O. v. 74x95,5 cm, J. b. l. „Áldor J. L." MNG Ltsz.: 61. 48 T

ANTAL ILONA (szül.: 1932.)

A Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban érettségizett, majd a Képzőművészeti Főiskola sokszorosító grafikai osztályán Koffán Károlynál tanult. Mesterei voltak még Fónyi Géza, Kádár György, Ék Sándor. 1958-ban a kecskeméti művésztelepre került, ahonnan férjével, Palicz József festőművésszel 1959-ben települtek át a szolnoki kolóniára. Művészete 1965-ig kapcsolódott a telep történetéhez.

Pásztor 1958. 65. ábra
Színes lito 217x120 mm, J. n. MNG Ltsz.: G. 65. 9.

ÁRON NAGY LAJOS (szül.: 1913.)

Munkácsy-díjas festőművész 1933–38 között a Képzőművészeti Főiskolán Benkhard Ágostnál tanult. Ösztöndíjjal bejárta a nyugateurópai nagyvárosokat. 1939 óta Székesfehérváron középiskolai rajztanár. 1943-ban és 1955-ben gyűjteményes kiállítása volt Budapesten, 1964-ben Székesfehérváron. Tájképeket, portrékat fest. A szolnoki művésztelepen 1956–62 között néhány műtermet beutalásos rendszerrel működtettek. Így dolgozott itt Áron Nagy Lajos is.

Munkáspár
O. lp. 89,5x60 cm, J. j. l. „Áron Nagy L" MNG Ltsz.: F. K. 9304

P. BAK JÁNOS (szül.: 1913.)

Festőművész, tanulmányait Győrben kezdte, majd 1929-től az Iparművészeti Iskolán Helbing Ferenc grafikai osztályán folytatta. 1930–37 között a Képzőművészeti Főiskolán tanult, két éven át Glatz Oszkár, később Rudnay Gyula vezetése mellett. 1937-ben a Rotary Club nagydíját, 1940-ben a Balló Ede pályázatot nyerte meg. 1947-ben Baján telepedett med, s a művésztelep, s az ottani szabadiskola vezetésében vett részt Rudnay Gyula mellett. 1953-tól 1958-ig dolgozott a szolnoki művésztelepen, majd Budapestre költözött. Gyűjteményes kiállítása volt 1955-ben és 1962-ben a Csók Galériában.

Önarckép 60. ábra
O. v. 45x35 cm. J. j. l. „P. Bak János" MNG. Ltsz.: F. K. 5411 T

Töprengő 1969.
O. fa 61x47,4 cm, J. b. l. „P. Bak 1969." DM Ltsz.: 72. 16. 1.

BARANYÓ SÁNDOR (szül. 1920)

A Szolnok megyei Tanács Művészeti-díjas festőművésze. 1939-ben került a Képzőművészeti Főiskolára, Szőnyi István osztályára. Később mesterének tanársegédje lett. 1944-től kiállítóművész. A szolnoki művésztelepnek 1944–45-ös esztendőben meghívott vendégtagja volt, a felszabadulás után mint a

Képzőművészek Szabad Szakszervezete Szolnoki Csoportjának tagja állította ki munkáit. 1951-től a fővárosban élt, csak 1957-től került vissza szülővárosába; a művésztelep lakója lett. Külföldön számos helyen kerültek bemutatásra képei, Párizsban többek között 1968-tól minden évben kiállít. 1961-ben rendezett kamarakiállítást a Szigligeti Színházban, s akvarelljeiből 1976-ban a Városi Tanács dísztermében. 1976-ban Debrecenben is önálló tárlatot rendezett. 1969-ben a Tanácsköztársaság jubileumának tiszteletére meghirdetett Bács-Kiskun megyei pályázaton I. díjat nyert. 1968-ban Debrecen város díját kapta, 1972-ben a Szolnok megyei Tanács „Munkásábrázolás" pályázatának II. díjával jutalmazták. 1973-ban elkészítette a szegedi Olajbányász Székház 40 m_2-es mozaik faliképét. A Képzőművészek Szövetsége Középmagyarországi Területi Szervezetének művészeti titkára.

Szülőházam 1947.
O. v. 95,5x69 cm, J. b. l. „Baranyó S" MNG Ltsz.: F. K. 8658

Kertben XIII. kép
O. farostl. 80x100 cm, J. n. DM Ltsz.: 75. 76. 1.

Asszonyok 71. ábra
O. farostl. 175x125 cm, J. j. l. „Baranyó S" A művész tulajdona

Tisza
O. farostl. 70x80 cm, J. j. l. „Baranyó S" A művész tulajdona

BARTA ERNŐ (1878–1956)

Festő és grafikus, az Iparművészeti Iskolán és Münchenben tanult. Egy ideig a szolnoki művésztelep tagja volt, különösen Fényes Adolf hatott rá. 1907–12 között Berlinben dolgozott; hazatérésekor a Könyves Kálmán Szalonban volt gyűjteményes kiállítása. Főleg rézkarcokat, litográfiákat, plakátokat készített. A Tanácsköztársaság alatt aktívan vett részt a művészeti élet átszervezésében, a szolnoki művésztelep műtermeinek rendbehozatala érdekében. 1948-ban a Szalmássy galériában, 1955-ben a Fényes Adolf-teremben nyílt kiállítása. Számos kiállítást rendezett Európa északi államaiban.

Kaszálók 26. ábra
O. v. 55x67 cm, J. j. l. „Barta Ernő" MNG Ltsz.: F. K. 4205

BASILIDES BARNA (1903–1967.)

Festőművész, a Képzőművészeti Főiskolán Bosznay István, majd Rudnay Gyula tanítványa. A Római Collegium Hungaricum ösztöndíjasa. 1943-tól a szolnoki művésztelep törzstagja, ezt megelőzően pedig vendégtag alkotója. Látomásszerű képeket fest, melyeken erős kontúrhatásra törekszik. Falképfestéssel is foglalkozott.

Szolnoki művésztelep 1943. 57. ábra
O. v. 98x104,5 cm, J. j. l. „Basilides Barna 1943" MNG Ltsz.: F. K. 8065

Terror 1943.
Temp. v. 150x116 cm, J. j. l. „Basilides Barna 1943" DM Ltsz.: 77. 3. 1.

BENEDÉK JENŐ (szül.: 1906.)

Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész. Tanulmányait a kecskeméti művésztelepen Révész Imre vezetésével kezdte meg, majd a Képzőművészeti Főiskolán Benkhard Ágostnál folytatta. Hosszú ideig rajztanárként dolgozott Nagykőrösön, Sárbogárdon, Csongrádon és Szolnokon. A művésztelepen töltött évek jelentős hatással voltak művészetének alakulására. 1944-ben, 48-ban és 1958-ban volt Budapesten gyűjteményes kiállítása. Nyugállományba vonulásáig a Képző- és Iparművészeti Gimnázium tanára volt.

Leány kossal 1947.
O. v. 115x69,5 cm, J. j. l. „Benedek 1947" MNG Ltsz.: 57. 68 T

Leány kutyával 1942.
O. dekli 90x70 cm, J. j. l. „Benedek" DM Ltsz.: 55. 43. 1.

Művészek 1947. 61. ábra
O. v. 100x70 cm, J. j. l. „Benedek" DM Ltsz.: 72. 196. 1.

BÉNYI LÁSZLÓ (szül.: 1909.)

Festőművész, művészettörténész. Festészeti tanulmányait Aba-Novák Vilmos szabadiskolájában és a Képzőművészeti Főiskolán folytatta 1930–1936 között. Ez idő óta rendszeresen szerepel hazai és külföldi kiállításokon Szakírói munkássága is jelentős képzőművészeti irodalmunkban. Alkotó tevékenysége folyamán több ízben kapcsolódott a szolnoki művésztelep tevékenységéhez, 1977-ben a beutalással működtetett műtermek egyikének művésze volt.

Szolnoki Tabán 47. ábra
O. v. 60x70 cm, J. j. l. Bényi László 1936" D. M. Ltsz.: 77.

BÉRES JENŐ (szül.: 1912.)

1932–37 között a Képzőművészeti Főiskolán Glatz Oszkár tanítványa volt. 1948-tól 1951-ig a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban, majd rövid ideig az Iparművészeti Főiskolán tanított. Ismert képe; a székesfehérvári vasútállomás pannója, itt készült a szolnoki művésztelepen, ahol az 1950-es évek elején dolgozott. Dekoratív színhatásokra törekvő figurális kompozíciókat és csendéleteket, tájakat fest.

Halas csendélet
O. v. 40x60 cm, J. j. l. „Béres J." DM Ltsz.: 72. 30. 1.

Reggelizők
O. farostl. 80x100 cm, J. b. l. „Béres J." DM Ltsz.: 67. 21. 1.

BERÉNYI FERENC (szül. 1927.)

Munkácsy-díjas festőművész. A Képzőművészeti Főiskolát 1953-ban végezte, ahol Domanovszky Endre és Barcsay Jenő voltak tanárai.. Egy ideig még a fővárosban dolgozott, majd Derkovits-ösztöndíja második évében, 1962-ben kapott műtermet a szolnoki művésztelepen. Egy ideig a Középmagyarországi Területi Szervezet titkára volt, jelenleg a Képzőművészek Szövetsége tisztségviselőjeként folytat aktív közéleti tevékenységet. 1967-ben Budapesten, 1968-ban Szolnokon volt gyűjteményes kiállítása. Országos tárlatainkon és külföldi magyar bemutatókon rendszeresen szerepelnek munkái. 1966-ban SZOT-díjat, 1968-ban Munkácsy-díjat kapott. 1971-ben a Szakszervezetek Szolnok megyei Tanácsa művészeti díjával tüntették ki, 1975-ben az I. Szolnoki Festészeti Triennálé I. díját nyerte.

Kubikos 75. ábra
O. farostl. 64x50 cm, J. n. MNG Ltsz.: 66. 51. T

Szerszámosudvar XIV. kép
O. farostl. 80x100 cm, J .n. MNG Ltsz.: 66. 116. 1.

Tiszai járőr (1919 emlékére) 1969.
O. farostl. 60x100 cm, J .n. A művész tulajdona

BERNÁTH AURÉL (szül. 1895.)

Kétszeres Kossuth- és Munkácsy-díjas, Kiváló Művész, főiskolai tanár, művészeti író. Nagybányán Thorma és Réti tanítványaként kezdi munkásságát, majd 1921–22-ben Bécsben, 1923–26 között Berlinben dolgozik. Az expresszionizmus hatása alatt készült munkáit 1924-ben a Sturm helyiségében Ferenczy Bénivel közösen állítja ki. Később Budapestre költözik, de nyarait Pösty énben tölti. A Gresham művészkörének egyik irányadó művésze. 1941-ben már látjuk nevét a szolnoki művésztelep kiállítói között, 1943-tól pedig a telep törzstag művészeként vesz részt az alkotó tevékenységben egészen a Szolnoki Művészeti Egyesület tevékenységének megszüntetéséig. Felszabadulá utáni képzőművészeti életünk egyik legkiemelkedőbb egyénisége.

Tájkép 1941.
Pasztell, lp. 66x90 cm, J. j. l. „B" MNG Ltsz.: 56. 199 T

Vidéken 1941. IX. kép
O. v. 85x130 cm, J. b. l. „B" MNG Ltsz.: 61. 148.

BIAI-FÖGLEIN ISTVÁN (1905–1974.)

A Képzőművészeti Főiskolát 1924–1929 között végezte Vaszary János és Csók István tanítványaként. 1926-óta állít ki itthon és külföldön, többek között Bécsben, az 1938-as Velencei Biennálén, több ízben rendezett tárlatot munkáiból az Ernst Múzeum. 1959-ben a Csók Galériában, 1965-ben a Derkovits-teremben, 1966-ban Békéscsabán és 1973-ban Pécsett rendezett

önálló kiállítást. 1936-tól néhány nyáron át dolgozott a szolnoki művésztelepen. Főleg tájképeket, arcképeket, az utóbbi években állatkerti és cirkuszi jeleneteket festett impresszionisztikus modorban. A Nemzeti Galéria 1975-ben rendezte meg retrospektív kiállítását.

Szolnoki part 1937. 50. ábra
O. fa 79,5x59,5 cm, J. b. l. „Biai Föglein István 37-7." MNG Ltsz.: F. K. 6045.

BIHARI SÁNDOR (1856–1906.)
Gyermekéveit Nagyváradon töltötte, első művészi ösztönzését Bőhm Páltól kapta. Komoly anyagi nehézségekkel küszködve tanult Pesten, Bécsben, majd Tauszig Hugóban pártfogóra találva Jean Paul Laurensnél Párizsban. Itt ismerkedik meg közelebbről Deák-Ébner Lajossal, akinek biztatására 1885-ben első ízben keresi fel Szolnokot. Ettől kezdődően művészete összekapcsolódik a telep előtörténetével, majd a műtermek felépítése után a szervezett kolónia életével. Szolnokon készült, vagy elindított festményeinek jelentős része nagy sikert ért el, műveinek sora került a királyi palotába. 1887 elején Itáliába utazott, később Belgiumban és Hollandiában járt, majd 1888-ban Münchenben dolgozott. 1899-ben ő is a szolnoki művésztelep létesítésének kérelmét aláíró művészek között volt, s haláláig tagja a megalakult kolóniának. Munkássága a 19. század fordulójára a plein air festészet gyöngyszemeit termi.

Húzd cigány
O. v. 35x45 cm, J. j. l. „B. S." MNG Ltsz.: F. K. 2806.
Falusi vasárnap 1900 k. 1. ábra
O. pl. 64,5x82,5 cm, J. n. MNG Ltsz.: F. K. 8028.
Szolnoki faluvég
O. v. 36,5x52 cm, J. n. MNG Ltsz.: 59. 7 T
Paraszthaz belső
O. v. 36x51,5 cm, J. j. l. „Bihari S." MNG Ltsz.: 74. 112 T
Önarckép 1888.
O. v. 38x29,5 cm, J. b. l. „Bihari 1888" DM Ltsz.: 55. 19. 1.

BOKROS LÁSZLÓ (szül. 1928.)
Kolozsvárott és Pécsett nevelkedett, a pécsi években nagy hatással volt későbbi művészetére Martyn Ferenc. A Képzőművészeti Főiskolát Hincz Gyula, Pór Bertalan és Szőnyi István keze alatt végezte. Számos hazai és külföldi kiállításon kerültek bemutatásra munkái. Gyűjteményes kiállítása volt 1963-ban és 1977-ben a Fényes Adolf teremben, több ízben Szolnokon, Pécsett, Gyulán, Nagykőrösön. A festészet mellett grafikával, kerámiával, faliszőnyeg tervezéssel, sőt plasztikával is foglalkozik .1957-óta dolgozik a szolnoki művésztelepen.

Itáliai capricció XII. kép
O. v. 80x170 cm, J. j. l. a művész kakas-jele. A művész tulajdona.

Csontváry emlékére
O. v. 80x150 cm, J. j. l. a művész kakas-jele. A művész tulajdona.

Vízparton IX. 72. ábra
Temp. v. 80x180 cm, J. j. l. a művész kakas-jele. A művész tulajdona.

BORBEREKI-KOVÁCS ZOLTÁN (szül. 1907.)
Festő- és szobrászművész. 1928-tól 1933-ig tanult a Képzőművészeti Főiskolán Vaszary János és Csók István mellett festészetet. A szobrászat terén autodidakta, mégis így szerzett világhírű nevet. 1933-ban római ösztöndíjas, s még ugyanebben az esztendőben gyűjteményes kiállítást rendez az Ernst Múzeumban festményeiből. Szolnokra jön, ahol Aba-Novák Vilmos biztatására mintázni kezd. A művésztelep törzstagjaként dolgozik a Művészeti Egyesület megszüntetéséig. 1948-ban elhagyja Magyarországot, 1949-től Dél-Afrikában, Johannesburgban él.

Szobrász 1937.
Diófa 89 cm, J. j. l. „Borbereki 937" MNG Ltsz.: 56. 398 N

Tehenes pásztorfiú 1936. 40. ábra
Bronz M: 100x90 cm, J. j. a talapzaton „Borbereki 936" MNG Ltsz.: 56. 399 N

Kubikos
Bronz 56 cm, J. b. hátul „Borbereki" MNG Ltsz.: 52. 891 N

Önarckép 41 .ábra

BÓTOS SÁNDOR (szül. 1921.)
Munkácsy-díjas festőművész, 1939-től a Képzőművészeti Főiskolán Aba-Novák Vilmos, Kontuly Béla és Elekfy Jenő tanítványa. Tevékenysége még tanulmányainak megkezdése előtt szülővárosához, Szolnokhoz kapcsolta, majd a felszabadulás utáni művészeti élet megindulásakor a Szabad Szakszervezet Szolnoki Csoportjának tagjaként működött. 1949-től dolgozott 1959-ig a művésztelepen. A Népművelési Minisztérium tájképpályázatának II. díját 1954-ben s a Munkácsy-díjat 1955-ben kapta. 1959-ben rendezett önálló kiállítást az Ernst Múzeumban.

Tájkép
O. v. 70x100 cm, J. j. l. „Bótos Sándor" DM Ltsz.: 68. 49. 1.

Tájkép 62. ábra
O. v. 60x80 cm, J j. l. „Bótos S." DM Ltsz.: 62. 4. 1.

CHIOVINI FERENC (szül. 1899.)

Munkácsy-díjas. Érdemes Művész. A Képzőművészeti Főiskolán Balló Ede, majd Rudnay Gyula tanítványa. 1935/36-ban római ösztöndíjas volt. 1926-tól dolgozik napjainkig folyamatosan a szolnoki művésztelepen. 1933-ban festette Aba-Novák Vilmossal a jászszentandrási templom freskóit. 1963-ban a Szegedi Nyári Tárlat első díját, 1966-ban a Munkácsy-díj I. fokozatát, 1969-ben a Szolnok megyei Tanács „Munkásábrázolás" pályázatának I. díjával tüntették ki. 1973-ban a Szakszervezetek megyei Tanácsa díját és Szolnok város Pro Urbe díját nyerte el. 1974-ben Érdemes Művész kitüntetést és a Munka Érdemrend Arany fokozatát kapta. 1959-ben Pécsett és Szolnokon, 1977-ben Szolnokon rendezett önálló kiállítást. Emellett minden jelentősebb hazai és külföldi kiállításon szerepelnek munkái.

Tűz a faluban 1925. 33. ábra
O. v. 75x100 cm, J. j. l. „Chiovini F." DM Ltsz.: 70. 40. 1.

Jászszentandrási freskó vázlat 1933. 37. ábra
Fa, tempera, 140 cm, J. j . l. „Chiovini" A művész tulajdona.

Nehéz út 1956.
Temp. v. 50x70 cm, J. j. l. „Chiovini F." A művész tulajdona.

Itatás 1967.
O. farostl. 60x100 cm, J. j. l. „Chiovini F. 967" A művész tulajdona.

Pihenő tehenek 1975.
O. farostl. 50x60 cm, J. j. l. „Chiovini F." A művész tulajdona.

Triptichon 1967.
„Kordélyosok" XI. kép
„Havas út" 70. ábra
„Piac" 63. ábra
O. farostl. 22,5x100 cm, J. j. l. „Chiovini" A művész tulajdona.

CZINÓBER MIKLÓS, SZOLNOKI (1899. szül.)

Festőművész, a Képzőművészeti Főiskolán és a szolnoki művésztelepen végezte tanulmányait 1925-ben gyűjteményes tárlata volt Szolnokon, majd Párizsba költözött.

Vártemplom 29. ábra
O. v. 35x40,5 cm, J. b. l. „Szolnoki Czinóber" DM Ltsz.: 55. 2. 1.

DEÁK-ÉBNER LAJOS (1850–1934)

1869-től a müncheni Képzőművészeti Akadémián tanult, majd 1873-ban Párizsba költözött. Feltehetően Pettenkofen hatására először 1874-ben ke-

reste fel Szolnokot, majd ezután mintegy évtizedig váltogatta a szolnoki nyarakat a párizsi téllel. 1887-ben a budapesti női festőiskola tanára lett. Fővárosi nagy megbízásainak ellenére az 1902-ben megalakult szolnoki művésztelep első esztendeiben őt is Szolnokon találjuk, ahol fiatalkori vásári, zsáner témáit kívánta felújítani.

Folyóparti táj 2. ábra
O. v. 49x34 cm, J. b. l. „Ébner L." MNG Ltsz.: F. K. 100 25

Hajóvontatók
O. v. 132x98 cm, J. b. l. „Louis Ébner" MNG Ltsz.: 61. 131 T

DURAY TIBOR
Festő, grafikus, szobrász. Aba-Novák Vilmos festőiskolájában tanult. 1937–38-ban olaszországi ösztöndíjas volt. 1947–48-ban Párizsban dolgozott. Több önálló kiállítást rendezett. Pályájának első szakaszában portrék mellett a munkások, szegényemberek életét örökítette meg festményein, már ekkor megmutatkozott a monumentális felfogásra és a szimbólummá fokozásra való törekvése. A szolnoki művésztelephez a 30-as évek második felében füződött tevékenysége.

Önarckép 1937. 51. ábra
O. v. 55x45,5 cm J. n. MNG Ltsz.: F. K. 3639

EDVI ILLÉS ALADÁR (1870–1958)
Munkácsy-díjas, Érdemes Művész. 1888-tól 1893-ig a Mintarajziskolában, 1893–95 között Párizsban a Julien Akadémián, majd Londonban tanul. 1903-tól a Képzőművészeti Főiskola tanára volt, 1905-ben Erdélyben és Törökországban, 1906-ban Hollandiában festett. Akvarelljeivel, festményeivel számos hazai és külföldi díjat nyert. A századforduló körüli esztendőkben festett Szolnokon, illetve a város környékén.

Alföldi táj 14. ábra
O. v. 31,5x47 cm, J. b. l. „E Illés A." MNG Ltsz.: 6850 T

Zöldellő mező
O. v. 57x90 cm, J. j. l. „E . Illés A." DM Ltsz.: 73. 46. 1.

FAZEKAS MAGDOLNA (szül. 1933.)
1952-ben nyert felvételt a Képzőművészeti Főiskola festő szakára, ahol 1958-ban végzett, és került a szolnoki művésztelepre. Mesterei Bencze László és Fónyi Géza voltak. Bemutatásra kerültek munkái 1958–1959-ben a Fiatal Képzőművészek Studiójának kiállításán, 1958-ban a Moszkvai Biennálén, 1961-ben a szolnoki művésztelep műcsarnoki és 1966-ban a Nemzeti Galériában rendezett kiállításain, az 1965- és 66-os Szegedi Nyári Tárlatokon, 1965-ben a Ceglédi Ősz Galériája bemutatón, 1970-től

a békéscsabai Alföldi Tárlatokon stb. Külföldön minden szolnoki művésztelepi kiállítás anyagában szerepelnek munkái. 1975-ben az I. Szolnoki Festészeti Triennálé I .díját nyerte.

Kertben
O. farostl. 60x75 cm, J. j. l. „Fazekas" Szolnok megyei Tanács tulajdona.

Férfi portré 1959. 74. ábra
O. v. 80x70 cm, J. j. l. „Fazekas" DM Ltsz.: 72. 200

Koratavasz XVI. kép
O. farostl. 50x7 0 cm J. j. l. „Fazekas" A művész tulajdona.

FÉNYES ADOLF (1867–1945)
A magyar művészet és a szolnoki művésztelep kiemelkedő mestere, a művészkolónia alapító tagja. A Mintarajziskolában 1884–87 között Székely Bertalannál, Weimarban M. Thedynél, Párizsban a Julian Akadémián tanult, 1892–94 között Weimarban dolgozott s utána Benczur mesteriskolájába került. Már a múlt század végén Szolnokon dolgozott, egyik aláírója volt a telepalapítási kérelemnek, s egyik első művésze a megalakult kolóniának. Életének utolsó évéig járt le nyaranként a Tisza parti telepre, s kötődött így művészete különböző periódusaival a szolnoki telep történetéhez. Életében rendszeresen rendett kiállításokat az Ernst Múzeum s a Nemzeti Szalon termeiben.

Egy legény meg egy leány 1904. I. kép
O. v. 126,8x106 cm, J. j. l. „Fényes A. 1904." MNG Ltsz.: 3276 T

Illés Antal képmása 22. ábra
O. v. 113,5x72,5 cm, J. n. MNG Ltsz.: 7573

Kohner Adolf arcképe 1900. 10. ábra
O. v. 90x74 cm, J. j. f. „Fényes A." MNG Ltsz.: 51. 643

Csendes boldogság 1904.
O. v. 140x100 cm, J. j. l. „Fényes A. 1904" MNG Ltsz.: 58. 85 T

Gyermekjátékok 1910. k.
O. k. 50x72,5 cm, J. j. l. „Fényes A." MNG Ltsz.: 58. 287 T

Vidovszky Béla arcképe 1908.
O. v. 70x85 cm, J. j. l. „Fényes 1908" MNG Ltsz.: 61. 6 T

Faun és nimfa
O. v. 50x72,5 cm, J. j. l. „Fényes" DM Ltsz.: 73. 1. 1.

FADDI-FÖRSTNER DÉNES (1901–1944)
Festő- és grafikus, a Képzőművészeti Főiskolán Réti István és Olgyai Viktor tanítványa volt. Főleg arc- és tájképeket festett. Foglalkozott újságrajzolással, valamint rézkarccal is. A szolnoki művésztelepen dolgozott. A fasiszta terror áldozata lett.

Tájkép
O. deszka 60x47 cm, J. b. l. „Förstner" MNG Ltsz.: F. K. 2655

Horgász a Tiszán 45. ábra
O. pl. 71x49 cm, J. b. l. „Faddi-Förstner" MNG Ltsz.: F. K. 9224

GÁBORJÁNI SZABÓ KÁLMÁN (1897–1955)
Festő- és grafikus művész, a két világháború között és a felszabadulási évtizednek egyik legjelesebb fametszője volt. A főiskolán Vaszary Jánosnál és Révész Imrénél tanult, szülővárosában, Debrecenben rajztanár, majd a Képzőművészeti Főiskola tanára volt 1945-től. A harmincas évek végétől dolgozik a szolnoki művésztelepen, annak a törzstagja. Igen jelentős illusztrációs tevékenysége is. A Nemzeti Galéria 1966-ban rendezte meg emlékiállítását.

Tehenek 1943.
Temp. v. 69x59,5 cm, J. j. l. „G. Szabó K. 1943" MNG Ltsz.: F. K. 7245

Asszonyok 1943. 58. ábra
O. falemez 100x80 cm, J. b. l. „G. Szabó K. 943" MNG Ltsz.: F. K. 7713

GÁCSI MIHÁLY (szül. 1926.)
Munkácsy-díjas grafikus művész, 1949–52 között tanult a Képzőművészeti Főiskolán, ahol Domanovszky Endre, Hincz Gyula és Koffán Károly tanítványa volt. 1964-óta rendszeresen jelentkezik műveivel minden jelentősebb hazai tárlaton, főként rézkarcokkal, linoleum metszetekkel. 1963-ban a Fiatal Képzőművészek Studiójában, 1967-ben a Dürer Teremben és Szolnokon volt önálló kiállítása. Hazai bemutatók mellett többek között részt vett a fiatal magyar művészek moszkvai kiállításán, 1965-ben a berlini grafikai kiállításon, a firenzei Grafiakai Biennálén, 1968-ban a Banska Bystrica-i Biennálén – itt 1976-ban II. díjat nyert –, Tallinnban, Bolognában, Stockholmban, Berlinben voltak kiállítva munkái. 1969-ben a TV Galéria vendége volt a Derkovits-teremben. 1972-ben Kisújszálláson, 1973-ban Kecskeméten, 1976-ban Zalaegerszegen mutatott be nagyobb grafikai anyagot. 1956–74 között dolgozott a szolnoki művésztelepen, két évig Hódmezővásárhelyen, 1976-tól pedig Zalaegerszegen él.

A magyarok bejövetele 1966.
Rézkarc, pap. 170x600 mm, J. a nyomat alatt „A magyarok bejövetele, Gácsi Mihály" DM Ltsz.: 75. 16. 1.

Cégem reklámja
Rézkarc, pap. 350x260 cm, J. j. l. a nyomat alatt „Gácsi Mihály" DM Ltsz.: 75. 19. 1.

A szobrász 1969.
Linó. pap. 300x410 mm, J. a nyomat alatt „Szobrász Gácsi Mihály 1969" DM Ltsz.: 75. 21. 1.

Fizikai kísérlet 1970. 69. ábra

Linó. pap. 350x500 mm, J. a nyomat alatt „Fizikai kísérlet Gácsi Mihály" DM Ltsz.: 75. 22. 1.

Noé 1969.

Rézk. pap. 245x290 mm, J. a nyomat alatt „Noé, Gácsi Mihály" DM Ltsz.: 72. 193. 1.

A ceglédi beszéd (Dózsa sorozat I.) 1960

Linó. pap. 178x250 mm, J. n. DM Ltsz.: 65. 13. 1.

Urak bosszúja (Dózsa sorozat V.) 1960 68. ábra

Linó. pap. 178x253 mm, J. n. DM Ltsz.: 65. 17. 1.

GECSE ÁRPÁD (szül. 1899)

A Képzőművészeti Főiskolát Budapesten végezte, ahol Balló Ede és Rudnay Gyula voltak a mesterei. 1923-ban Jászapátiban a Képzőművészeti Főiskola nyári művésztelepének kiállításán „Tatárjárás" című művével I. díjat nyert. A főiskolai éve k után Olaszországban tett tanulmányutat és Velencében V. di Stefaninál tanult. Hazatérése után mindjárt a szolnoki művésztelepre került, ahol a telep 25 éves jubileumi kiállításán 21 olajképpel szerepelt. A szolnoki művésztelepen töltött néhány év után véglegesen szülőfalujában, Alattyánban telepedett le. 1927 óta gyakran szerepel hazai kiállításokon. Több művét őrzik intézmények, közgyűjtemények (Nemzeti Galéria, Damjanich Múzeum, Jász Múzeum, Jászberényi Gimnázium).

Öregasszony

O. v. 68x55 cm, J. j. l. „Gecse Á." A művész tulajdona.

Munka közben (Önarckép) 35. ábra

O. v. 140x160 cm, J. j. l. „Gecse Árpád" DM Ltsz.: 75. 2. 1.

HÁY KÁROLY LÁSZLÓ (1907–1961)

Munkácsy-díjas festő és grafikusművész. A Képzőművészeti Főiskola elvégzése után 1929-től vesz részt kiállításokon. 1931-ben Berlinben megismerkedett az új művészeti áramlatokkal, hazatérve bekapcsolódott az illegális kommunista párt munkájába. Illusztrált, röpcédulákat rajzolt, két ízben vetették börtönbe. A Szocialista Képzőművészek Csoportjának alapító tagja volt. Az ötvenes évek első felében több nyáron át dolgozott vendégként a szolnoki művésztelepen.

Kubikusok 1959.

Linó. pap. 160x240 cm, J. a nyomat alatt „Kubikusok linómetszet 1959. Háy KL" DM Ltsz.: 61. 22. 1.

Radnóti-illusztráció
Tus, pap. 285x90 mm, J. n. DM Ltsz.: 61. 24. 1.

Kivándorlók 1959.
Linó. pap. 160x240 mm, J. a nyomat alatt „Kivándorlók linómetszet 1959. Háy K. L." DM Ltsz.: 61. 23. 1.

Versillusztrációk:

a) *Petőfi-illusztráció* 1957.
Cer. pap. 298x197 mm, J. j. l. „Háy 57" DM Ltsz.: 61. 26. 1.

b) *Arany-illusztráció* 1958.
Cer. pap.230x155 mm, J b. l. „Háy 58" DM Ltsz.: 61. 34. 1.

c) *Radnóti-illusztráció* 1958.
Cer. pap. 230x150 mm, J. j. l. „Háy 58" DM Ltsz.: 61. 21. 1.

Önarckép 1957. 64. ábra
Cer. pap. 355x220 mm, J. b. l. „Háy 1957" DM Ltsz.: 61. 20. 1.

HEGEDŰS LÁSZLÓ (1870–1911.)
Festőművész, tanulmányait Münchenben, Bécsben, Párizsban, majd a Benczur Gyula vezette Mesteriskolában végezte. 1899-ben Spanyolországban járt, 1903-ban a Képzőművészeti Főiskola tanára lett. Vallásos kompozíciókat, számos történeti képet, életképet és tájképet festett. A szolnoki művésztelep egyik alapító tagja, első alkotója volt. Művészetével néhány évig kapcsolódott Szolnokhoz.

Kettős önarckép 1904. 20. ábra
O. v. 65,5x52,2 cm, J. b. f. „Hegedűs L. Róma 1904" MNG Ltsz.: F. K. 1861

Szolnoki művészek
O. v. 46x67 cm, J. b. l. „Hegedűs" DM Ltsz.: 72. 29. 1.

ILLÉS ANTAL (1872–1911.)
Párizsban és Szolnokon Bihari Sándornál tanult. 1909-ben Amerikába ment, ahol az akkori elnökjelölt, Taft arcképét festette meg. Később Texasban. a mexikói népéletből vett jeleneteket, portrékat festett. Hazatérte után haláláig Szolnokon dolgozott.

Mexikói fej piros hajpánttal 23. ábra
O. v. 44x34 cm, J. j. l. „Illés" DM Ltsz.: 75. 68. 1.

Mexikói fej fehér hajpánttal
O. deklire ragasztott v. 46x35 cm, J. j. l. „Illés" DM Ltsz.: 75. 67. 1.

ISTÓKOVITS KÁLMÁN (szül. 1898.)
Festő és grafikus. Bécsben, Milánóban, majd 1922-től 1927-ig a budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanul. 1929–30-ban a római Collegium Hungaricum ösztöndíjasa volt. Szolnokon a harmincas évek elejétől kezdve dolgozik nyaranta, ahol erős hatással van művészetére Aba-Novák Vilmos. Jelentős grafikai munkássága is.

Cirkusz 44. ábra
Temp. v. 58x73 cm, J. b. l. „Istókovits" MNG Ltsz.: F. K. 4539

Medvetáncoltató
Temp. k. 55,8x59,8 cm, J. b. l. „Istókovits" MNG Ltsz.: 8020 T

IVÁNYI- GRÜNWALD BÉLA (1867–1940.)
Festőművész, a nagybányai, szolnoki művésztelep tagja, a kecskeméti kolónia megalapítója. Szolnokhoz a század első évtizedének közepén, rövidebb ideig kapcsolódott. Művészete, egyénisége viszont olyan erős hatással volt művésztársaira, hogy követte őt Kecskemétre a szolnoki telepről Olgyay Ferenc, s a Pólya testvérek. Utóbbi két művész később visszatért Szolnokra.

Erdőrészlet 15. ábra
O. v. 80x100 cm, J. n. DM Ltsz.: 73. 2. 1.

JÁVOR PÁL (1880–1923.)
Festőművész, Budapesten, Szolnokon és Párizsban tanult. Arcképekkel, intérieurökkel és aktos kompozíciókkal, csendéletekkel szerepelt a budapesti és szolnoki tárlatokon. Stílusában az impresszionisták erős színeit hangolta össze kötöttebb formaadással. Ugyanakkor hatott rá a szolnoki telepen művelt századeleji dekoratív posztimpresszionizmus is. Törzstagként dolgozott a kolónián.

Cigánylány 21. ábra
O. v. 80x71 cm, J. b. l. „Jávor" DM Ltsz.: 69. 5. 1.

Ülő leány
O. v. 140x106 cm, J. j. l. „Jávor" DM Ltsz.: 76. 34. 1.

KERÉNYI JENŐ (1908–1975.)
Munkácsy- és Kossuth-díjas, Érdemes Művész, a felszabadulás utáni szobrászatunk egyik vezető egyénisége. 1931-től 1937-ig a Képzőművészeti Főiskolán Bory Jenő tanítványa volt, 1937–38-ban Olaszországban járt tanulmányúton. 1938-óta kiállítóművész. A brüsszeli világkiállításon 1958-ban Táncolók c. alkotásával (Somogyi Józseffel együtt) Grand Prix-t nyert. 1960-ban a Velencei Biennálén nagyobb kollekcióval mutatkozott be. Számtalan közérti alkotását ismerjük. A szolnoki művésztelep vendégtagja, majd törzstagja volt 1941-től.

Hazafelé 1937.
Bronz, 54 cm, J. b. l. a talapzaton „Kerényi 1937" MNG Ltsz.: 71. 28–N

Álló nő 55. ábra
Bronz 24,5 cm, J. n. MNG Ltsz.: 56. 353–N

KERNSTOK KÁROLY (1873–1940.)
Festő, a Nyolcak vezéralakja. 1892-ben Münchenben Hollósy Simon, 1893-tól Párizsban három éven át a Julian Akadémián képezte magát. 1896-ban hazatért és három évig a Benczur Mesteriskolában tanult. Courbet, Millet és Meunier hatása alatt eleinte a szocialista eszméket tükröző realista és naturalista stílusú képeket festett erőteljes, egyéni felfogásban, majd az impresszionisták hatására napfénytől áttüzesített plein air képeket. A század első évtizede után alakult ki legjellegzetesebb és legérettebb stílusa, mellyel a modern művészet egyik legenergikusabb előharcosa lett. Festészetén kívül rajzművészete, mozaik és üvegablak tervei jelentősek. A Tanácsköztársaság alatt jelentős közéleti szerepet játszott, a művészeti ügyek kormánybiztosa lett. Korai, realista szemléletű korszakában találkozott művészi elképzelése a Szolnokon dolgozó művészek szándékaival, ezért is írta alá a századfordulón itt alkotók teleppé szerződésének kérelmét.

Mednyánszky László műtermében 5. ábra
O. v. 53x42 cm, J. k. l. „Kernstok Károly" MNG Ltsz.: 7498

KLÉH JÁNOS (1881–1919)
Festőművész, a Mintarajziskolában Balló Edénél és Hegedűs Lászlónál tanult. 1908-tól kezdődően 1919-ben bekövetkezett haláláig a szolnoki művésztelepen dolgozott. Dekoratív posztimpresszionista tájaival sajátos, eddig nem eléggé méltatott helyet foglal el a telep történetében.

Vízparti táj
O. v. 75x80 cm, J. j. l. „Kléh János" DM Ltsz.: 70. 90. 1.

Zagyvapart
O. k. 50x70 cm, J. j. l. „Kléh János" DM Ltsz.: 72. 32. 1.

Zagyvapart hajóval 25. ábra
O. k. 50x70 cm, J. j. l. „Kléh János" DM Ltsz.: 72. 33. 1 .

KOSZTA JÓZSEF (1861–1949)
Kossuth-díjas festőművész, az alföldi festészet egyik legnagyobb alakja. A budapesti, müncheni és bécsi akadémián végezte tanulmányait, majd Benczur Gyula Mesteriskolájában. Több ízben festett Szolnok környékén, a század első éveiben, s a tízes évek második felében. Utóbbi időszakban műterme volt a művésztelepen. Lázár Béla leírása szerint szolnoki műtermében válogatta ki azt az anyagot, amelyből az Ernst Múzeumban az első nagy Koszta-kiállítást rendezte. A Szentes környékén vásárolt ta-

nyáján festette mélytüzű, drámai festményeit. Egyike volt azoknak, akik a felszabadulás után elsőként kaptak művészetükért Kossuth-díjat.

A mezőn 1904 11. ábra
O. v. 107,5x118,5 cm, J. b. l. „Koszta J." MNG Ltsz.: 2577 T

Kukoricásban 1917
O. v. 77,5x61,6 cm, J. j. l. „Koszta J." MNB Ltsz.: 5131

Muskátlis kislány 1917 V. kép
O. v. 92,5x66 cm, J. j. l. „Koszta J." MNG Ltsz.: 7424 T

Leány az erdőben 1902–1903
O. v. 91,5x73 cm, J. j. l. „Koszta J." MNG Ltsz.: 63. 29 T

KOVÁCS MARGIT (1902–1977)
Kossuth-díjas, kiváló keramikus és szobrászművész. Tanulmányait Budapesten, Bécsben, Münchenben folytatta. Tanulmányúton járt többek között Koppenhágában és Párizsban. A szentendrei Ferenczy Múzeum mellett külön e célra berendezett házban láthatók állandó jelleggel különböző korszakában készített világhírű munkái. Az 1937-es párizsi Világkiállításon Diplome d'Honneurrel tüntették ki. 1938-ban és 1939-ben a nyarat a szolnoki művésztelepen töltötte.

Virágot tépő lány 1938
Terrakotta 21 cm, J. n. Szentendrei Múzeum tulajdona.

Kakasos korsó 1938
Terrakotta, korongolt 20 cm, J. n. A művész tulajdona.

LIGETI MIKLÓS (1871–1944)
Az akadémikus szobrászati tradíció képviselője. Tanulmányait Stróbl Alajosnál kezdte, majd Bécsben folytatta. Portrékat, allegorikus zsánerszobrokat, épületdíszítményeket és számos emlékművet alkotott. Foglalkozott iparművészettel is, sokáig a Magyar Iparművészeti Társulat elnöke volt. Főműve az Anonymus (1903). Miután a művésztelep megalakulását követő esztendőkben Ligeti Miklós Szolnokon dolgozott, valószínűleg a szobor is ott készült. Évekig a művésztelep kertjében volt elhelyezve az Anonymus szobor gipsz modellje.

Anonymus 7. ábra
Bronz, 60 cm, J. n. MNG Ltsz.: 2072

MATTIONI ESZTER (szül. 1902)
A Képzőművészeti Főiskolán Rudnay Gyulánál tanult. A szolnoki művésztelepen a harmincas évek közepétől vendégtagként, majd törzstagként dolgozik egészen a Szolnoki Művészeti Egyesület megszűnéséig. Festményei mellett nevéhez fűződik a „hímeskő" műfaja, amelyet Pólya Iványnal

együtt kezdett Szolnokon, s amely dekoratív hatása miatt monumentális épületdíszítési feladatok megoldására alkalmas. Számos ilyen munkája került elhelyezésre. Legutóbbi gyűjteményes kiállítását 1977-ben rendezte a Nemzeti Galéria.

Tiszai régi bárkák 1934
O. temp. farostl. 80x100 cm, J. j. l. „Mattioni". A művész tulajdona.

Szolnoki kertben VIII. kép
Temp. v. 125,5x96 cm, J. j. l. „H. Mattioni E." MNG Ltsz.: F. K. 7547

Tisza 1938
Temp. v. 64x95 cm, J. j. l. „Mattioni E." MNG Ltsz.: F. K. 6947

Munkás portré 56. ábra
O. v. 100x70 cm J. j. l. „H. Mattioni" DM Ltsz.: 69. 8. 1.

MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852–1919)
A századforduló magyar művészetének egyik legnagyobb festője. Gyermekkora és családi kötelékei a Felvidékhez kapcsolták művészetét. Járt Itáliában és Franciaországban hosszabb ideig, bérelt műtermet Pesten és Bécsben egyidejűen. Nyughatatlan természete űzte egyik helyről a másikra, így jutott el az Alföldre is. Szolnokon bizonyíthatóan 1877-ben és 1880-ban dolgozott, de tiszai, alföldi tájai ennek a vidéknek mély szeretetéről s a többszöri találkozásról vallanak. Ő is egyike volt a telepalapítási kérelem aláíróinak.

Erdőben 3. ábra
O. v. 27,5x42 cm, J. j. l. „Mednyánszky" DM Ltsz.: 72. 203. 1.

MEGGYES LÁSZLÓ (szül. 1928)
A Képzőművészeti Főiskolán Hincz Gyula, Szőnyi István és Domanovszky Endre vezetése mellett végezte tanulmányait. 1955-től kiállító művész. 1957-től dolgozik a szolnoki művésztelepen. Első gyűjteményes kiállítása 1965-ben volt Szolnokon. 1966-ban részt a szolnoki művésztelep Nemzeti Galériában rendezett kiállításán, az 1966 és 67-es Szegedi Nyári Tárlatokon, a Fiatal Művészek Stúdiójának 1968-as jubileumi kiállításán, valamint 1970-től a békéscsabai Alföldi Tárlatokon, az egri Akvarell Biennálékon, a debreceni országos tárlatokon. Munkái szerepeltek számos külföldi kiállításon. Prágában, Olaszországban volt tanulmányúton. 1972-ben a Szolnok megyei Tanács pályázatán II. díjat nyert. A Megyei Tanács Művészeti-díjában részesült 1976-ban.

Vízöntő XV. kép
Olaj, farostl. 90x75 cm, J. j. l. „Meggyes". A művész tulajdona

Ablak télen 73. ábra
Olaj, farostl. 55x65 cm, J. j. l. „Meggyes". A művész tulajdona

Vízpart
Olaj, farostl. 60x75 cm, J. j. l. „Meggyes". A művész tulajdona

MÉSZÁROS LAJOS (1925–1971)

A szolnoki művésztelep tragikusan, fiatalon elhunyt festőművésze, 1948–1953 között végezte a Képzőművészeti Főiskolát Pór Bertalan, Bencze László és Fónyi Géza növendékeként. Festészeti tevékenysége mellett grafikát, mozaikot is készített. 1957-ben költözött a szolnoki művésztelepre, ahol haláláig dolgozott. Emlékkiállítását 1972-ben rendezte meg a Damjanich János Múzeum.

Komp a Tiszán 67. ábra
O. farostl. 90x120 cm, J. n. A Szolnok megyei Tanács tulajdona

Este a Tabánban X. kép
Olajtemp. farostl. 80x100 cm, J. n. Szolnok városi Tanács tulajdona

Gátépítés Újszászon
O. v. 90x115 cm, J. n. Szolnok Járási Hivatal tulajdona

MIHALIK DÁNIEL (1869–1910)

Budapesten Székely Bertalannál, Lotz Károlynál, majd Münchenben tanult. Budapesten és Szolnokon festett 1910-ben bekövetkezett haláláig. A szolnoki művésztelep egyik alapítója, kiváló alkotója volt. Főleg alföldi tájakat festett hol széles ecsetkezelésű lírai, hol dekoratívabb felfogásban. 1905-ben a Velencei Biennálén Grand Prix-t nyert.

Tiszai ártér 24. ábra
O. v. 145x226 cm, J. b. l. „Mihalik D." MNG Ltsz.: 1689 T

Kiöntött Zagyva 1903 III. kép
O. fo 23x32,5 cm J. b. l. „Mihalik Dániel". Hátlapon „Kiáradt a Zagyva 1903. júl. MNG Ltsz.: 54.423 T

Őszi táj (Alkonyat)
O. fa 29,5x39,5 cm, J. b. l. „Mihalik Dániel" DM Ltsz.: 72.207.1.

NAGY ISTVÁN (szül. 1920)

A Képzőművészeti Főiskolát 1956-ban végezte Szabó Iván, Beck András, Pátzay Pál keze alatt. Állandó kiállítóművésze az utóbbi tíz évben rendezett kiállításainknak. Tanulmányúton járt Moszkvában, Leningrádban, Prágában, Olaszországban stb. Közvetlenül felállított munkái: Csikó – Csepel Csillagtelep; Teknősbékán ülő fiú – Jászberény; Álló leány – Bonyhád; Térdelő leány – Debrecen; Kút figurával – Szeged; Játszó mackók – Kazincbarcika. Pályázati eredményei: Hunyadi pályázat – dicsérő oklevél; Országos díszkút pályázat – III. díj; Kisplasztikai pályázat – II. díj. Önálló kiállítását 1970-ben rendezte meg a Damjanich Múzeum. A közel-

jövőben kerül felállításra a zuglói „Szolnok parkba" Kecske c. alkotása, s a DATE mezőtúri tagozatának épületére készített dombormüve. 1957-óta dolgozik a szolnoki művésztelepen.

Szerelmespár
Ólom, 25 cm, J. n. Szolnok megyei Tanács tulajdona

Európa elrablása 80. ábra
Ólom, 17 cm, J. n. DM Ltsz.: 72.194.1.

Csikó 1960
Bronz, 15,5 cm, J. n. MNG Ltsz.: 62.116. – N

Pásztorfiú 79. ábra
Ólom, 44 cm, J. n. DM Ltsz.: 75.79.1

OELMACHER ANNA (szül. 1908)
Művészeti író, festőművész. A Szocialista Képzőművészek Csoportjának tagja volt. Modern magyar festészettel foglalkozik. Számos tanulmányt, cikket, könyvet írt. A szolnoki művésztelepen néhány nyáron át tanult, Fényes Adolf növendékeként.

Önarckép 49. ábra
O. v. 60x50 cm, J. b. f. „Oelmacher A." MNG Ltsz.: 69.56 T

OLGYAY FERENC (1872–1939)
Budapesten és Münchenben végezte festészeti tanulmányait, majd a szolnoki művésztelepen telepedett le. A kolónia alapító tagja volt. Az itt kialakult plein air szemléletű tájfestés egyik jelentős képviselője lett, később művészete az erősebb kolorit, dekoratívabb fogalmazás felé hajlott. Később a kecskeméti művésztelep alakuló szervezetéhez társult Iványi Grünwald Béla hívására.

Tájkép fákkal 1900 12. ábra
O. v. 100x135 cm, J. j. l. „Olgyay F/1900" MNG Ltsz.: F. K. 115

Tanya
O. v. 140x100 cm, J. j. l. „Olgyay Ferenc Szolnok 1900" MNG Ltsz.: F. K. 9868

Tehenek vízparton
O. v. 75,5x100 cm, J. j. l. „Olgyay F." DM Ltsz.: 72.210.1.

PALICZ JÓZSEF (szül. 1931)
Festő és grafikus művész, 1956-ban végezte a Képzőművészeti Főiskolát. Néhány évi kecskeméti munkálkodás után feleségével Antal Ilona grafikus művésszel a szolnoki művésztelepen telepedett meg. Munkássága 1974-ig folyamatosan kapcsolódik a telep történetéhez. Ez időszak alatt több gyűjteményes kiállítást rendezett festményeiből és grafikáiból.

Dikó 66. ábra
O. farostl. 50x60 cm, J. j. l. „Palicz J." DM Ltsz.: 69.17.1.

Öregasszony reggelije
O. farostl. 80x50 cm, J. j. l. „Palicz J." DM Ltsz.: 72.31.1.

Téli este
O. farostl. 70x100 cm, J. j. l. „Palicz J." A Szolnok megyei Tanács tulajdona.

PATAY MIHÁLY (1910–1956)

Fiatalon került a szolnoki művésztelepre, a kolónia művészeinek támogatásával végezte el a Képzőművészeti Főiskolát igen eredményesen, és került ösztöndíjjal Olaszországba. Fest és fametszeteket készít, utóbbi technikában utólérhetetlen eredményeket szerzett. 1939-ben a művésztelepen vendégtagságot nyer, amelyet évről évre újítanak. A háború következtében itthon a teljesen használhatatlanná vált műtermekkel együtt elpusztultak rajzai, fadúcai, vázlatai, felszerelése, szerszámai. 1948-ban a renovált műtermek egyikének lakója lesz, a Szabad Szakszervezet Szolnoki Csoportjával állítja ki munkáit. Korai halála egyik legtehetségesebb, mai napig kellően nem méltányolt fametsző művészünk pályáját szakította meg.

Kalotaszegi szoba 1939
Fametszet, pap. 300x240 mm, J. j. f. a nyomaton „PM" a nyomat alatt „Kalotaszegi szoba 1939. IV. 5. Patay Mihály" DM Ltsz.: 69.19.1.

Bambino 1939 53. ábra
Fametszet, pap. 300x250 mm, J. j. l. a nyomaton „939 PM" a nyomat alatt „Abessin gyermek" (olasz állami ösztöndíj 1939. évi nyertese) Patay Mihály 25/50" DM Ltsz.: 66.32.1.

Halászok 1941 I.
Fametszet, pap. 290x140 mm, J. a nyomat alatt „3. Próbanyomat Firenze, 1941. jan. 21. Patay Mihály" DM Ltsz.: 63.8.19.

Halászok 1941 II.
Fametszet, pap. 287x142 mm, J. a nyomat alatt „Második próbanyomat Firenze, 1941. márc. 19. Patay Mihály" DM Ltsz.: 63.8.17.

Négyesfogat 1935
Fametszet, pap. 148x175 mm, J. a nyomat alatt „Négyesfogat 1935. első állapot Patay Mihály" DM Ltsz.: 63.8.12.

Anya gyermekével 1940
Fametszet, pap. 347x245 mm, J. b. f. a nyomaton „Patay 1940" a nyomat alatt „próbanyomat 1940. Patay Mihály" DM Ltsz.: 63.8.9.

Ravelló 1949
Fametszet, pap. 244x345 mm, J. b. l. a nyomaton „Patay" a nyomat alatt „Ravello 1949. Patay Mihály" DM Ltsz.: 63.8.3.

Nápoly 52. ábra
Papír fametszet 34,5x24 cm, J. b. l.: „Patay 1940" DM Ltsz.: 63.8.2.

PÁTZAY PÁL (szül. 1896)
Szobrászművész, Kossuth-díjas, Kiváló Művész, főiskolai tanár. 1912–13-ban a Képzőművészeti Főiskolán Radnai Bélánál tanult, de tulajdonképpen önképzés útján fejlesztette szobrászi készségét. Részt vett a Tanácsköztársaság képzőművészeti irányító munkájában, az ellenforradalom börtönbüntetéssel sújtotta. 1928–30 között a római Collegium Hungaricum ösztöndíjasa volt. Egyik legkiemelkedőbb szobrászművészünk, az újklasszicizmus egyik legrangosabb képviselője. Művészeti írói tevékenysége is jelentős, 1916 óta kiállító művész. A 30-as évek végén rövid ideig Szolnokon is dolgozott.

Kenyérszelő
Bronz, 54 cm, J. j. a talapzaton „Pátzay" MNG Ltsz.: 58.36–N

Fésülködő lány 54. ábra
Bronz, 22 cm, J. hátul „Pátzay" MNG Ltsz.: 7004

PERLMUTTER IZSÁK (1866–1932)
Festőművész, Budapesten és Párizsban tanult, hosszabb ideig festett Hollandiában. A század első éveiben festett Szolnokon, amelyről többek között szolnoki témájú képei tanúskodnak. Sajátos dekoratív stílusú munkáival, erős színvilágú népi enteriörjeivel különösen Olaszországban ért el sikereket.

Falu naplementekor 1905
O. v. 52x77 cm, J. j. l. „Perlmutter 1905" MNG Ltsz.: 5840

Sárgakendős asszony 190? 17 ábra
O. v. 93x73 cm, J. j. l. „Perlmutter 190?" MNG Ltsz.: 7200 T

Önarckép 1905 16. ábra
O. v. 59x45,5 cm, J. b. l. „Perlmutter 1905" MNG Ltsz.: F. K. 9217

PÉTER MÁRIA (szül. 1910)
Fényes Adolf növendékeként dolgozott Budapesten, majd 1923-tól a 20-as évek végéig a szolnoki művésztelepen is. A művésztelep 25. éves kiállításán Szolnokon és Budapesten több munkájával szerepelt. A felszabadulás után, 1947-ben rendezett tárlaton a „Művésztelep" című festménye került bemutatásra. A katalógus azt jegyezte meg róla: „Egyéni rajztudásával és színátérzésével festi a szolnoki táj és élet jelenségeit".

Női portré (önarckép) 28. ábra
O. v. 80x60 cm, J. j. f. „Péter M. 1927" A művész tulajdona

PÓLYA IVÁN (1889–1939)
Az Iparművészeti Főiskolán szobrászati tanulmányokat folytatott, majd testvére, Pólya Tibor festőművész hatására Párizsban festészeti stúdiumokba kezdett. Hazatérve Szolnokon dolgozott, a 20-as évek elejétől majd továbbra is megtartva kapcsolatát haláláig a szolnoki művészteleppel, a fővárosba költözött. Kezdeményezője volt a hímeskő technikának Mattioni Eszterrel közösen. Tevékenysége szorosan kapcsolódik a szolnoki kolónia történetéhez.

Tiszai halászok 1934
O. fa 70x60 cm, J. j. l. „Pólya Iván 1934" MNG Ltsz.: F. K. 2866
Mezőn 1934 42. ábra
O. k. 58x67 cm, J. j. l. „Pólya Iván 1934" MNG Ltsz.: 62.144 T
Dér Vera portréja
O. v. 50x40 cm, J. j. l. „Pólya Iván" MNG Ltsz.: 74.8 T

PÓLYA TIBOR (1886–1937)
A szolnoki művésztelep két világháború közötti történetének egyik legerősebb festőművésze. Tanulmányait Budapesten, Szolnokon és Párizsban végezte, egy ideig a kecskeméti művésztelepen is dolgozott. A festészet mellett plakáttervezéssel, újságrajzokkal, karikatúrák készítésével is eredményesen foglalkozott. 1917 és 1924 között csaknem minden évben rendeztek műveiből kollektív kiállítást az Ernst Múzeumban. Munkásságát a Nemzeti Szalonban 1938-ban rendezett emlékkiállítása is mutatja.
Tél
O. fa 80x100 cm J. j. l. „Pólya Tibor" MNG Ltsz.: 7010
Aba-Novák, a címlapon
Temp. fa 50x40 cm, J. j. l. „Pólya Tibor" MNG Ltsz.: F. K. 8176 T
Mosónő 43. ábra
Temp. falemez 104x76 cm, J. j. l. „Pólya Tibor" MNG Ltsz.: F. K. 9108
Szolnoki festőművészek
O. v. 130x100 cm, J. j. l. „Pólya Tibor" MNG Ltsz.: F. K. 10.395
Hármas önarckép
O. v. 200x90 cm, J. j. l. „Pólya T." DM Ltsz.: 63.5.1.

PONGRÁCZ KÁROLY (1872–1930)
Műegyetemi tanulmányai után Münchenben tanult festészetet. A szolnoki művésztelep alapító tagja volt, Szolnokon dolgozott 1909-ig, mikoris cabaji birtokára költözött. Hangulatgazdag impresszionista tájképeivel a szolnoki kolónia egyik jelentős, kevéssé ismert tevékenységű művésze.

Táj fákkal 1909 13. ábra
O. fa 13,5x22,5 cm, J. b. l. „Pongrácz K. 1909" DM Ltsz.: 74.36.1.

Felhők alkonyatkor 1902
O. fa 21x31 cm, J. b. l. „Pongrácz K. 1902. Szolnok" DM Ltsz.: 74.37.1.

Kisalföld
O. k. 30x40 cm, J. n. DM Ltsz.: 75.34.1.

Ősszel
O. k. 29x39,5 cm, J. b. l. „Pongrácz Károly" DM Ltsz.: 75.36.1.

RÉVÉSZ PÉTER PÁL (?–1945)
Művészeti tanulmányait Fényes Adolf, Hermann Lipót és Rudnay Gyula keze alatt folytatta. 1928-tól dolgozott a szolnoki művésztelepen haláláig. A Műcsarnokban, az Ernst Múzeumban és a szolnoki kiállításokon szerepel rendszeresen munkáival. Munkássága teljes egészében Szolnokhoz kötődik.

Tabáni utca 46. ábra
O. v. 50x62 cm, J. j. l. „Révész Péter Pál" DM Ltsz.: 55.3.1.

SIMON FERENC (szül. 1922)
A Képzőművészeti Főiskolán 1956-ban végzett, ahol Mikus Sándor, Szabó Iván és Beck András voltak tanárai. 1957-ben a szolnoki művésztelepre költözött, ahol mai napig dolgozik. A hazai országos és területi kiállítások mellett külföldön rendezett magyar bemutatókon is részt vesz. Franciaországban, Olaszországban, Bulgáriában, Csehszlovákiában, Szovjetunióban, Görögországban járt tanulmányúton. Két alkalommal rendezett Szolnokon nagyobb önálló kiállítást. Több díjat nyert; 1965-ben Gyulán rendezett Alföldi Tárlaton elnyerte a Munkácsi-emlékérmet, 1966-ban Szegeden a VII. Nyári Tárlat szobrászatti díját, majd 1973-ban Szolnokon a Szakszervezetek megyei Tanácsa művészeti díját kapta. 1972-ben a Szolnok megyei Tanács munkásábrázolás pályázatán I. díjat nyert. Állami megbízásra készült munkái közül jelentősebbek: Álló leány 1967, Szolnok; Mikes Kelemen 1967, Battonya; Petőfi 1968, Ostffyasszonyfa; Leány madárral 1969, Kiskunhalas; Építőipari embléma 1970, Szolnok; Folyó szimbólum 1971, Szolnok; Heténvi mellszobor 1971, Szolnok; Petőfi 1973, Szolnok stb.

Villás 1963 77. ábra
Fa, 67 cm, J. n. MNG Ltsz.: 66.1–N

Kaszáló 1960
Bronz, 28 cm, J. a talapzaton „Simon" MNG Ltsz.: 66.73–N

Kodály emlékére 1972 77. ábra
Fém, fa 175 cm J. „S. F. 1972" MNG Ltsz.: 73.10–N

Kislány portré
Bronz 18 cm, J. n. A művész tulajdona

SZABÓ LÁSZLÓ (szül. 1927)
A Képzőművészeti Főiskolát 1956-ban végezte. Mesterei Mikus Sándor, Beck András és Pátzay Pál voltak. A főiskola után Egerbe költözött. 1956-óta rendszeresen szerepel kiállításokon, a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának 1968-as jubileumi tárlatán. 1959-től a szolnoki művésztelepen él, így a Középmagyarországi Területi Szervezet kiállításain rendszeresen vesz részt, valamint a szolnoki művésztelep hazai és külföldi bemutatóin. Tanulmányutat tett Olaszországban, a Szovjetunióban és Lengyelországban. Jelentősebb állami megbízásai: Éneklők 1962, Székesfehérvár; Gábor Áron 1964, Nagykanizsa; Szolnoki Famunkások Emlékműve 1966, Szolnok; Vízlépcső 1968, Eger; József Attila 1966, Gyula; Kállai Éva portréja 1971, Békéscsaba; Felszabadulási Emlékmű 1969, Szolnok; Fodor Ferenc portréja 1972, Szolnok stb. 1967-ben rendezte meg nagy gyűjteményes kiállítását a Damjanich Múzeum. Kisebb kamarakiállításokat rendszeresen rendez a megye területén. Munkásságáért 1970-ben a Szolnok megyei Tanács Művészeti-díját kapta.

Don Quijote
Vaslemez hegesztés, 57 cm, J. n. MNG Ltsz.: 70.40–N

Ági 1965
Vörösréz domborítás 20 cm, J. n. A KISZ Központi Bizottságának tulajd.

Ági
Márvány, 52 cm, J. n. A művész tulajdona

Racka
Vörösréz hegesztés, 130 cm, J. n. Bp. XIV. ker. Tanács tulajdona

SZIRT OSZKÁR (1889–1915)
A Képzőművészeti Főiskolán Balló Ede, Ferenczy Károly és Fényes Adolf tanítványa volt, nyaranta ösztöndíjasként Szolnokon tanult. A szolnoki festőkolónia ígéretes tehetsége volt, fiatalon esett el az első világháborúban.

Ásós ember
O. v. 100x72 cm, J. j. l. „Szirt 911" DM Ltsz.: 77.34.1.

SZLÁNYI LAJOS (1869–1949)
Festészeti tanulmányait Székely Bertalannál, Lotz Károlynál, majd Karlsruhéban végezte. A szolnoki művésztelep egyik alapítója, haláláig törzstagja. Festői működésének első két évtizedében szolnoki piaci részleteket, tanyákat, tájképeket, később felvidéki havas városrészeket, tájakat festett természeti tanulmányok alapján, finom festői meglátással. Tájképeivel hazai és külföldi kiállításaink állandó szereplője volt.

Est 1903
O. v. 91x132,5 cm, J. j. l. „Szlányi L. 1903. Szolnok" MNG Ltsz.: 2357

Hófoltok
O. lp. 50x59,5 cm, J. j. l. „Szlányi L." MNG Ltsz.: F. K. 5463

Falu télen 1900
O. v. 52x69 cm, J. b. l. „Szlányi 1900" MNG Ltsz.: 54.441.

Vízparton II. kép
O. v. 42,5x57 cm, J. n. DM Ltsz.: 75.38.1.

SZÜLE PÉTER (1886–1944)
A Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Károly, Balló Ede és Zemplényi Tivadar voltak mesterei. Szolnokra diákként került Fényes Adolf keze alá, akinek realista emberábrázolása, a Szegényemberek élete című sorozata nagy hatással volt a fiatal Szülére. Realista portréin ez a befolyás mindvégig érezhető. Feleségével, Sz. Örményi Máriával festett a telepen. Több gyűjteményes és kollektív kiállításon szerepelt Budapesten, Debrecenben és Szolnokon. Számos díjat nyert munkáival. 1928-ban hagyta el a kolóniát, végleg Budapestre költözött.

Öregek 1921
O. v. 72x56,6 cm, J. j. l. „Szüle 921" MNG Ltsz.: F. K. 1038

Műteremben 1922 30. ábra
O. v. 97x81 cm, J. j. l. „Szüle 922" MNG Ltsz.: F. K. 1089

Zagyva-part 1924 31. ábra
O. v. 38,5x48,5 cm, J. b. l. „Szüle 924" MNG Ltsz.: 6003

Önarckép
O. v. 35x28,5 cm, J. n. MNG Ltsz.: 62.165 T

UDVARY DEZSŐ (szül. 1891)
Fiatalon került a szolnoki művésztelepre, amelynek tagja volt a második világháborúig. Naturalista szellemű tájképeket, városrészleteket festett. Rendszeres résztvevője volt a művésztelep kiállításainak Szolnokon és a fővárosban egyaránt.

A régi Zagyva-híd 32. ábra
O. v. 80x110 cm, J. j. l. „Udvary Dezső" DM Ltsz.: 55.35.1.

VÁGÓ PÁL (1853–1928)
Jogásznak készült, majd Münchenben Wagner Sándor mesteriskolájában és Párizsban J. P. Laurensnál folytatott festészeti tanulmányokat. Jászsági táj- és életképei mellett jelentős sikereket ért el történelmi festményeivel. Emellett számottevőek illusztrációi és freskói is. Lotz-díjas, a francia becsületrend tiszti keresztjének tulajdonosa. A húszas években főiskolások

számára nyári művésztelepet tartott fent szülővárosában, Jászapátiban ahol több művésznövendék megfordult a későbbi szolnoki művésztelepi tagok közül. (Például Chiovini Ferenc, Gecse Árpád.) Vágó Pál bár nem dolgozott a szolnoki kolónián, intenzív kapcsolatban állt a telep művészeivel, annak tevékenységével, s a Művészeti Egyesület tiszteletbeli tagja volt.

Kossuth 6. ábra
O. v. 46,5x38,8 cm, J. j. l. „Hild Victornak Vágó P." DM Ltsz.: 74.38.1.

VASZARY JÁNOS (1867–1939)
Festő, főiskolai tanár. Első mesterei a Mintarajziskolában Székely Bertalan és Greguss János volt, majd Münchenben tanult. Ezután Párizsban folytatta tanulmányait a Julian Akadémián. Művészete mindvégig franciás ihletettségű volt, bár több korszakot lehet követni munkásságában. A 900-as évek elején munkái realista közelítésben foglalkoznak tájjal, a parasztok életével. Ezirányú érdeklődése iratta alá vele is a Szolnokon dolgozó festők telepalapítási kérelmét.

Szolgalegény 1902 4. ábra
O. v. 190x110 cm, J. j. l. „Vaszary J." MNG Ltsz.: F. K. 470

VIDOVSZKY BÉLA (1883–1973)
Művészeti tanulmányait Budapesten, Münchenben és Párizsban végezte. Festett a Balaton környékén, Sárospatakon s az Alföldön. Franciaországban és Itáliában volt több ízben tanulmányúton. 1911-ben dolgozott először a szolnoki művésztelepen, 1912-től a Művészeti Egyesület megszüntetéséig törzstagként kapcsolódott a kolónia történetéhez.

Szolnoki szoba 8. ábra
O. v. 90,5x70,5 cm, J. j. l. „Vidovszky Béla" F. K. 5765

Pityó Szolnokon VI. kép
O. v. 68x80 cm, J. b. l. „Vidovszky Béla" MNG Ltsz.: F. K. 10.405

Verandarészlet
O. v. 53x41 cm, J. b. l. „Vidovszky B." MNG Ltsz.: 51.1184

Önarckép
O. v. 80,5x65,5 cm, J. j. l. „Vidovszky Béla" MNG Ltsz.: 61.136 T

Holt-Tisza 1941 48. ábra
O. v. 55x77 cm, J. j. l. „Vidovszky Béla 1941" Szolnok városi Tanács tulajdona

ZÁDOR ISTVÁN (1882–1963)
Kossuth-díjas festő és grafikus. Budapesten, a párizsi Ecole des Beaux-Arts-on és Firenzében tanult. Festményei főleg interieurok, tájak, portrék.

Részletező, érzékeny rézkarcain líraian ábrázolta a Tisza menti tájat. 1918–19-ben forradalmi riportrajzokat készített. A Tanácsköztársaság bukása után Weimarban, majd Münchenben dolgozott. 1929-től a Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesületének elnöke. Több albuma jelent meg, számos kiállításon vett részt itthon és külföldön egyaránt. A szolnoki művésztelepen először diákként, majd 1914-től vendég, – később törzstagként dolgozott egészen a Művészeti Egyesület megszüntetéséig. Gyűjteményes kiállítását 1973-ban rendezte meg a Damjanich Múzeum.

Pólya Tibor szolnoki műtermében, a borító hátsó oldalán
O. v. 60x70 cm, J. b. l. „Zádor István 1925" MNG Ltsz.: 7247

Feleségem 1910 19. ábra
O. v. 134x140 cm, J. b. l. „Zádor István 1910" MNG Ltsz.: 74.22 T

Önarckép 1910 18. ábra
O. v. 70x60 cm, J. b. f. „Zádor István 1910" DM Ltsz.: 73.8.1.

Facsoport a Zagyva partján 1937
Vernis mou, pap. 130x350 mm, J. a nyomaton „Zádor" a nyomat alatt „19. Facsoport a Zagyva partján (vernis mou 1937 Zádor István) DM Ltsz.: 60.37.1.

Szolnok a Tiszánál 1939
Vernis mou, pap. 110x350 mm, J. b. l. a nyomaton „Zádor" a nyomat alatt „Szolnok a Tiszánál (próbanyomat 1939) Zádor István" DM Ltsz.: 60.44.1.

Estefelé a Zagyván 1936
Vernis mou, pap. 170x245 mm, J. b. f. a nyomaton „Zádor" a nyomat alatt „Estefelé a Zagyván" (vernis mou 1936) Zádor István" DM Ltsz.: 60.41.1.

A régi művésztelepen 1936
Vernis mou, pap. 195x265 mm, J. b. l. a nyomaton „Zádor" a nyomat alatt „4. A régi művésztelepen (vernis mou 1936) Zádor István" DM Ltsz.: 60.42.1.

Tutajok a Tiszán 1935
Vernis mou, pap. 240x330 mm, J. b. l. a nyomaton „Zádor 1935" a nyomat alatt „69. Tutajok a Tiszán (vernis mou 1935) Zádor István DM Ltsz.: 60.23.1.

Elvonuló zivatar Szolnok felett 1940
Vernis mou, pap. 195x265 mm, J. j. l. a nyomaton „Zádor" a nyomat alatt „7. Elvonuló zivatar Szolnok felett (vernis mou 1940) Zádor István" DM Ltsz.: 60.47.1.

ZEMPLÉNYI TIVADAR (1864–1917)
Budapesten és Münchenben tanult, hazatérte után néhány hónapig Nagybányán dolgozott, majd Szolnokon töltött hosszabb időt. Tevékenysége nem kapcsolódik a szervezett kolónia életéhez, főként a korábbi időszakot érinti. 1903-tól mint a Képzőművészeti Főiskola tanára hasznos pedagógiai munkásságot fejtett ki. Számos díjat nyert és több kiállítást rendezett.

Virágárus 9. ábra
O. fa 21,5x33 cm J. b. l. „Zemplényi Tivadar" DM Ltsz.: 66.28.1.

ZOMBORY LAJOS (1867–1933)
Pályáját építési rajzolóként kezdte, tizenegy évig dolgozott Lechner Ödön irodájában. Ezután kezdte meg képzőművészeti tanulmányait először Münchenben Heinrich Zügelnél, majd a Benczur mesteriskolában. Ezután Szolnokra költözve a művésztelep alapító tagja lett. A későbbiekben is foglalkozott építészeti terv pályázatokkal, város, – azaz parkrendezéssel. Leginkább állatképeivel vált ismertté, de legalább olyan jelentősek portréi, egyéb alakos és tájképei.

Őszi táj
O. k. 33x46 cm, J. j. l. „Zombory L." MNG Ltsz.: F. K. 2111

Füzesek a Pityónál
O. k. 32x46 cm, J. b. l. „Zombory L." MNG Ltsz.: F. K. 2112

Vártemplom télen
O. v. 50x60 cm, J. j. l. „Zombory L." DM Ltsz.: 73.6.1.

Jéghordás IV. kép
O. v. 40x65 cm, J. b. l. „Zombory L." DM Ltsz.: 72.216.1.

Regatta 34. ábra
O. v. 50x80 cm, J. b. l. „Zombory L." Szolnok megyei Tanács tulajdona

Pihenő lovak
Tus, pitt, pap. 160x270 mm, J. j .l. „Zombory" DM Ltsz.: 55.60.1.

Pihenő tehenek
Tus, pitt, pap. 165x230 mm, J. j. l. „Zombory" DM Ltsz.: 55.6.1.

Kocsiverseny 1933
Tus, pap. 120x180 mm, J. b. l. „Zombory" 933." DM Ltsz.: 55.51.1.

Tutaj
Tus, pitt, pap. 185x340 mm, J. j. l. „Zombory" DM Ltsz.: 55.62.1.

Lovak (két vázlat) 1931
Pitt, diópác, pap. 300x200 mm, J. j. l. „Zombory 931" DM Ltsz.: 72.28.1.

KÉPMELLÉKLETEK

1. *Bihari Sándor:* Falusi vasárnap

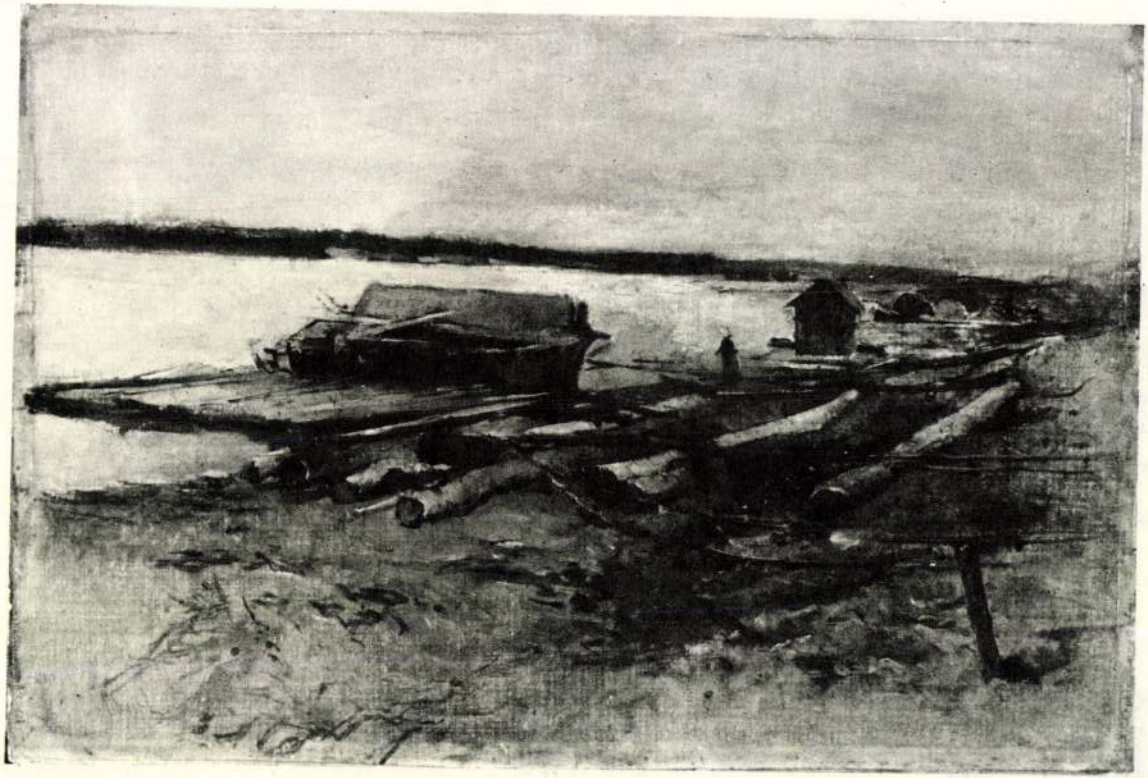

2. *Deák-Ébner Lajos:* Folyóparti táj

3. *Mednyánszky László:* Erdőben

4. *Vaszary János:* Szolgalegény

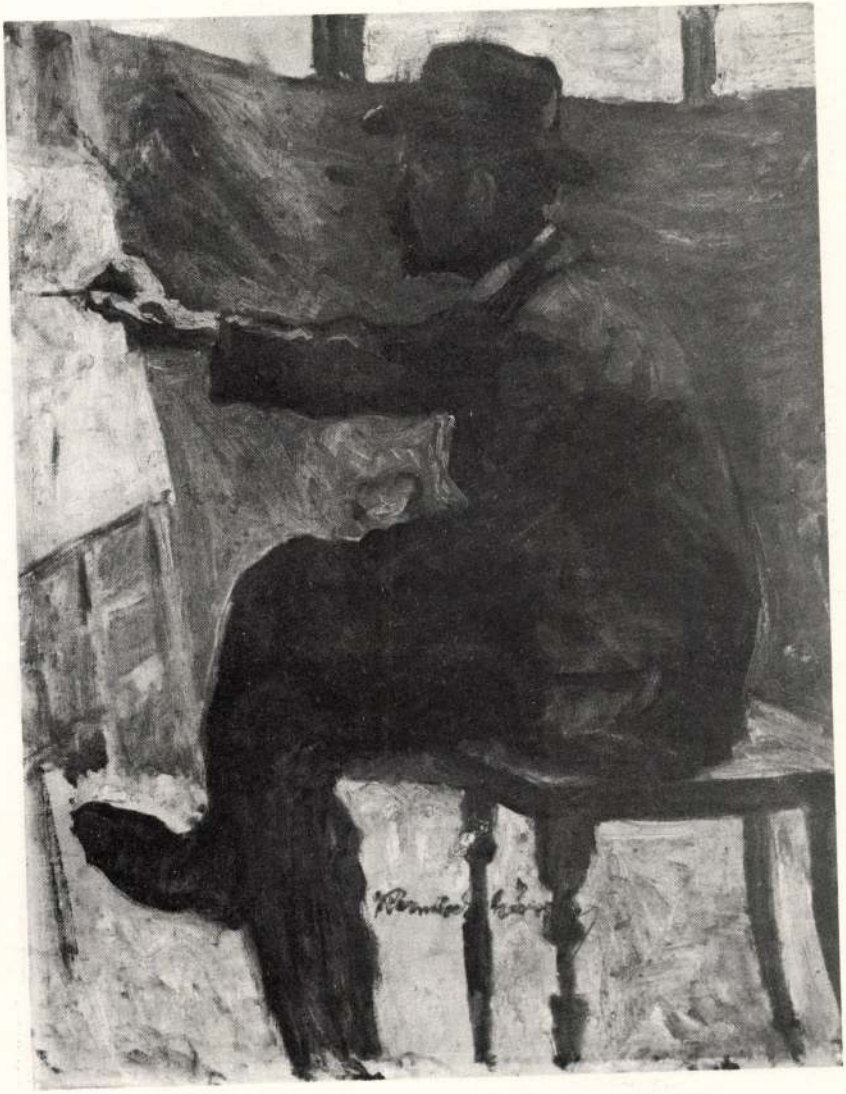

5. *Kernstok Károly:* Mednyánszky a műtermében

6. *Vágó Pál:* Kossuth

7. *Ligeti Miklós:* Anonymus

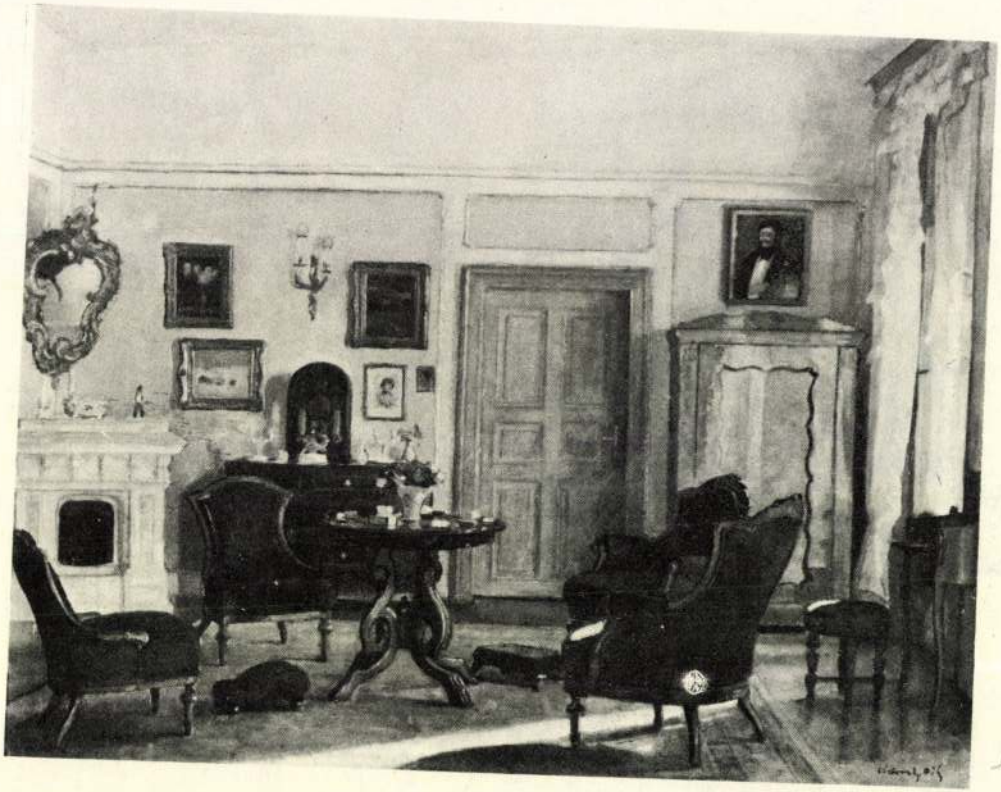

8. *Vidovszky Béla:* Szolnoki szoba

9. *Zemplényi Tivadar:* Virágárus

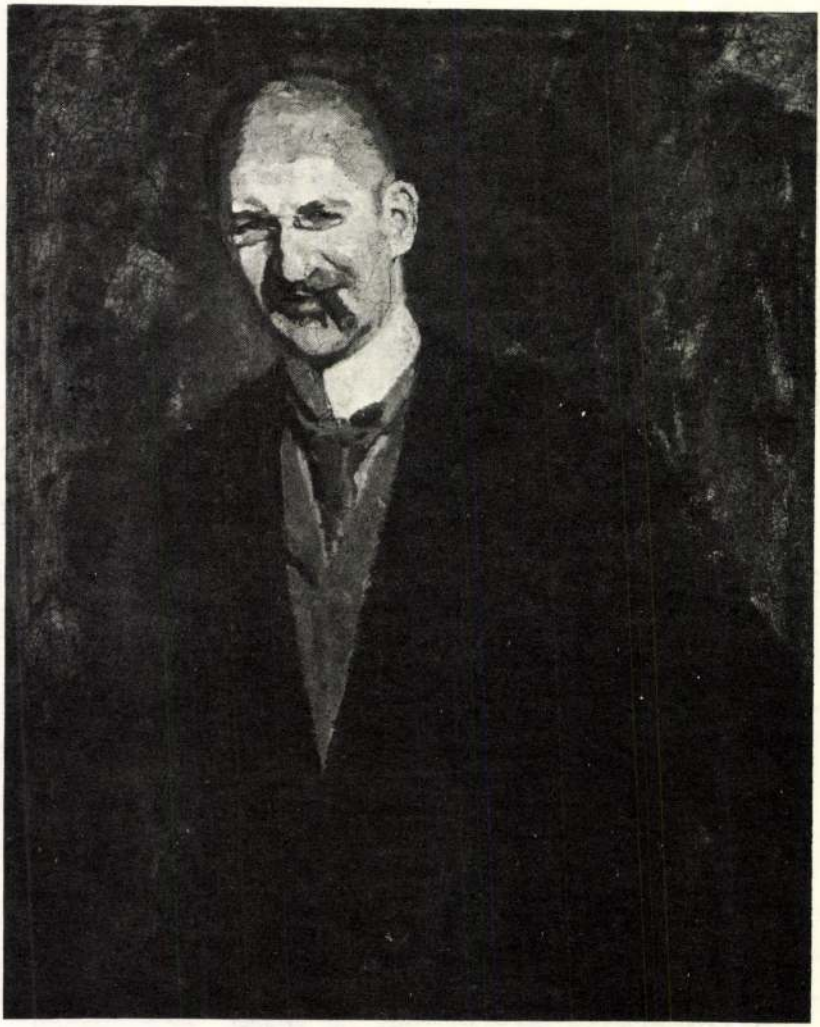

10. *Fényes Adolf:* Kohner Adolf arcképe

11. *Koszta József:* Mezőn

12. *Olgyay Ferenc:* Akácfák

13. *Pongrácz Károly:* Táj fákkal

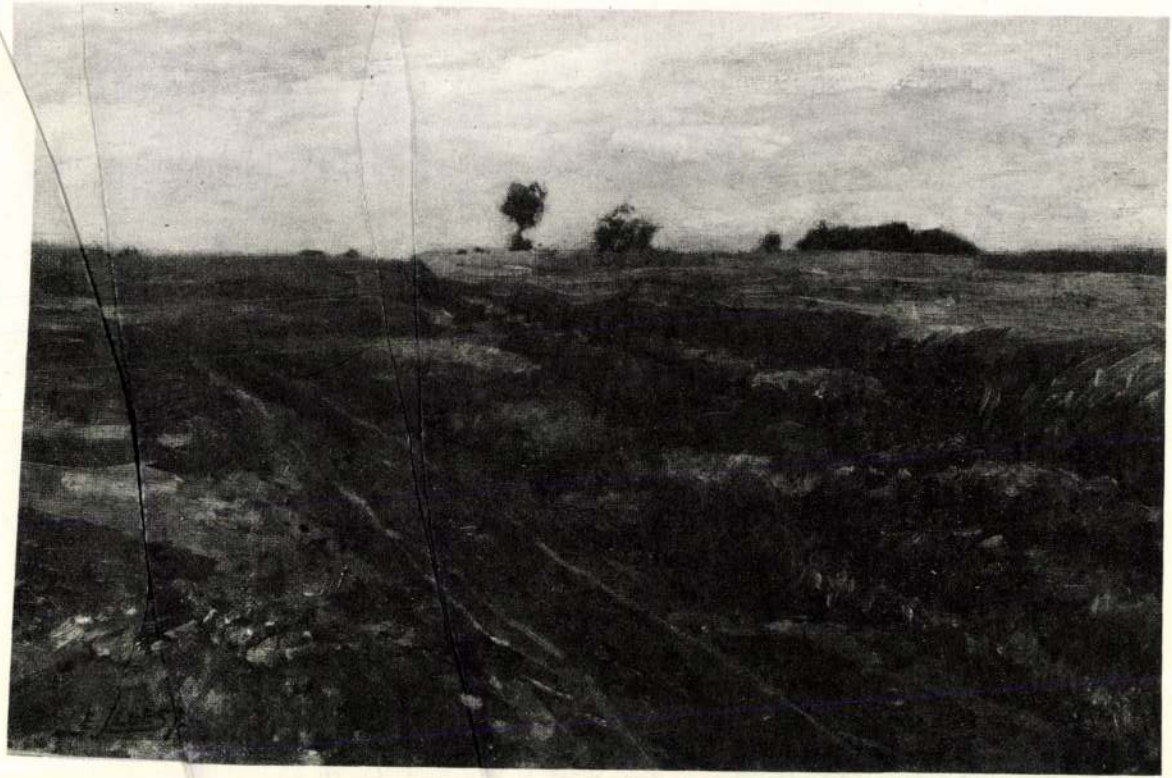

14. *Edvi-Illés Aladár:* Alföldi táj

15. *Iványi-Grünwald Béla:* Erdőrészlet

16. *Perlmutter Izsák:* Önarckép

17. *Perlmutter Izsák:* Sárgakendős asszony

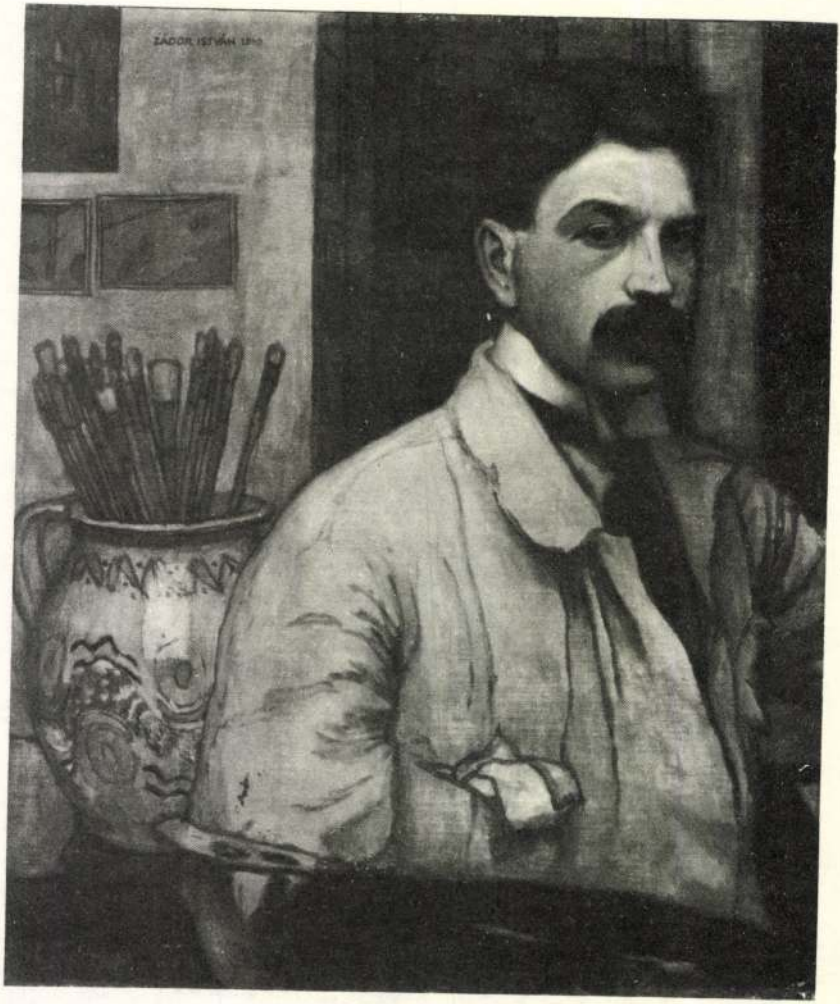

18. *Zádor István:* Önarckép

19. *Zádor István:* Feleségem

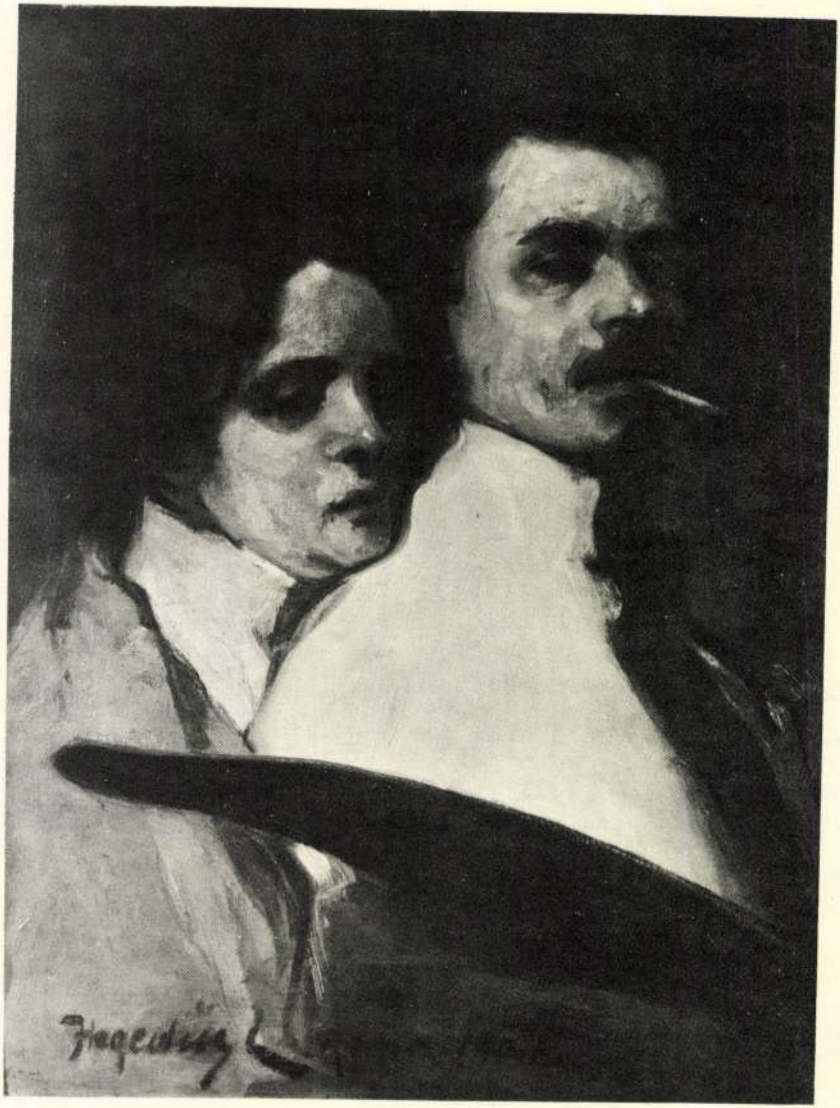

20. *Hegedűs László:* Kettős önarckép

21. *Jávor Pál:* Cigánylány

22. *Fényes Adolf:* Illés Antal arcképe

23. *Illés Antal:* Mexikói fej

24. *Mihalik Dániel:* Tiszai ártér

25. *Kléh János:* Zagyvapart hajóval

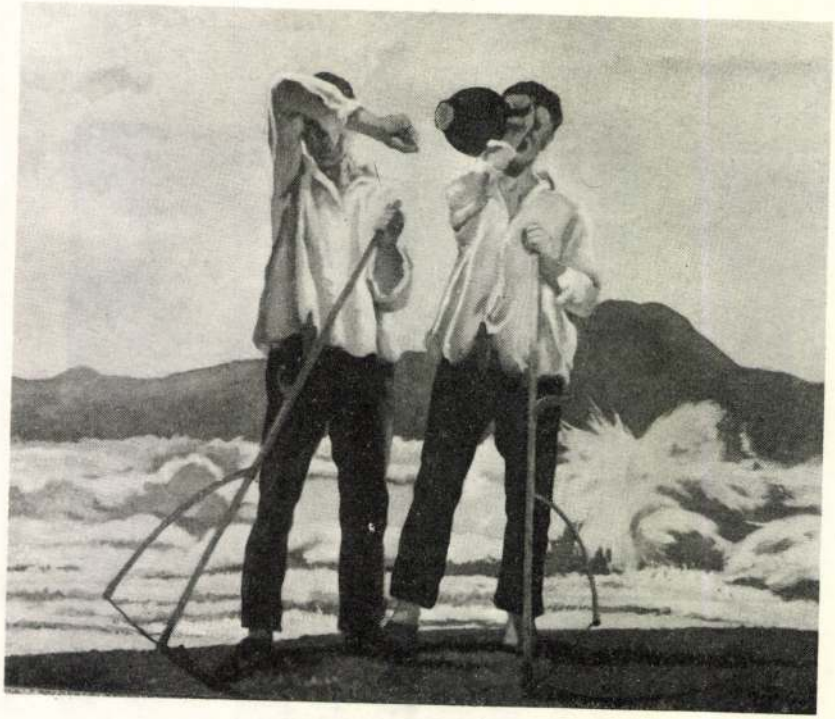

26. *Barta Ernő:* Kaszálók

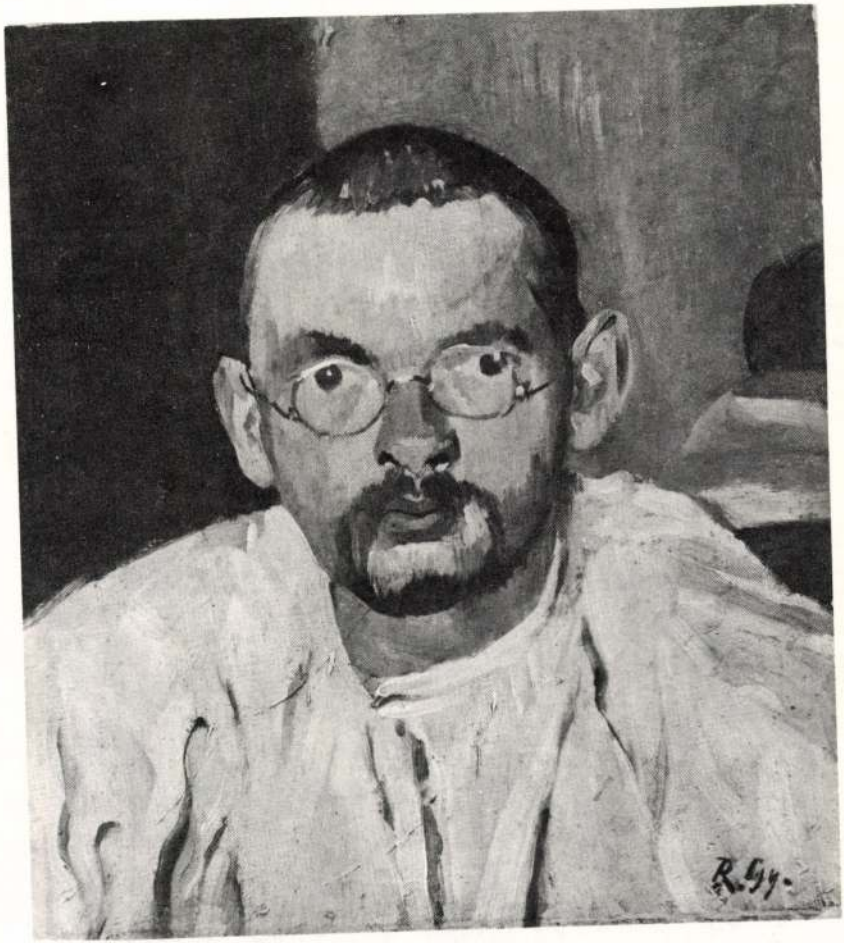

27. *Ruszti Gyula:* Hadifogoly képmása

28. *Péter Mária:* Portré

29. *Szolnoki Czinóber Miklós:* Vártemplom

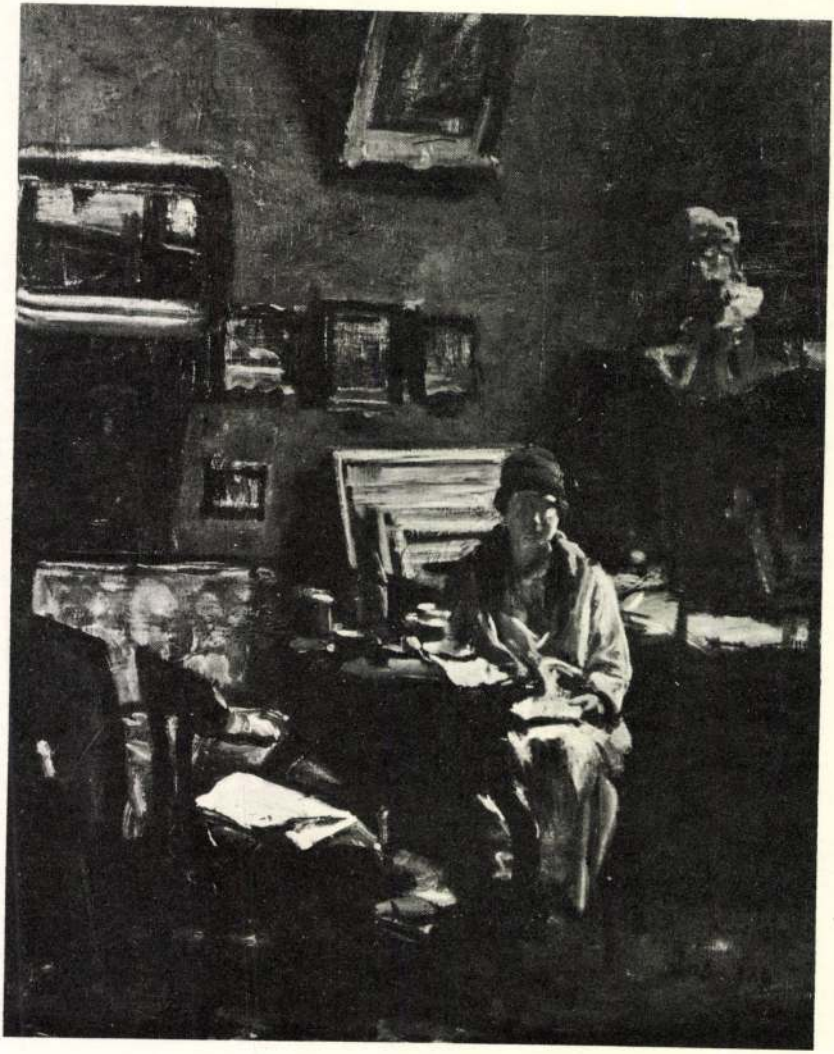

30. *Szüle Péter:* Műteremben

31. *Szüle Péter:* Zagyvapart

32. *Udvary Dezső:* Zagyvahíd

33. *Chiovini Ferenc:* Tűz a faluban

34. *Zombory Lajos:* Regatta

35. *Gecse Árpád:* Önarckép

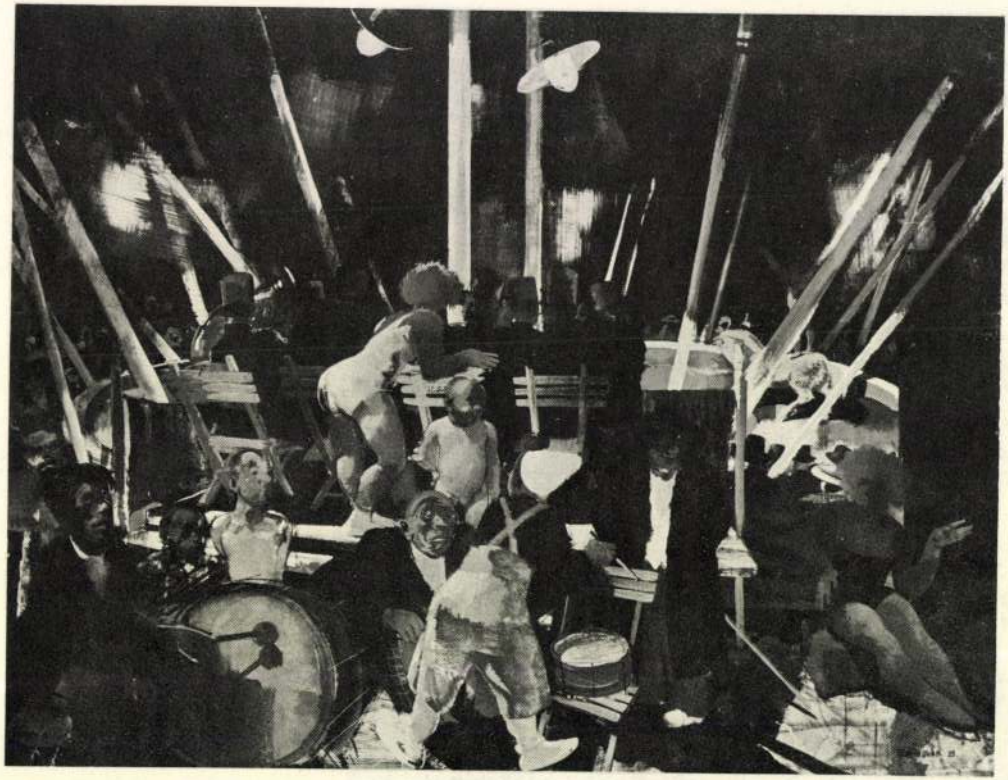

36. *Aba-Novák Vilmos:* Cirkusz

37. *Chiovini Ferenc:* A jászszentandrási freskó

38. *Aba-Novák Vilmos:* A jászszentandrási freskó részlete: „Pokol"

39. *Aba-Novák Vilmos:* Barnakalapos önarckép

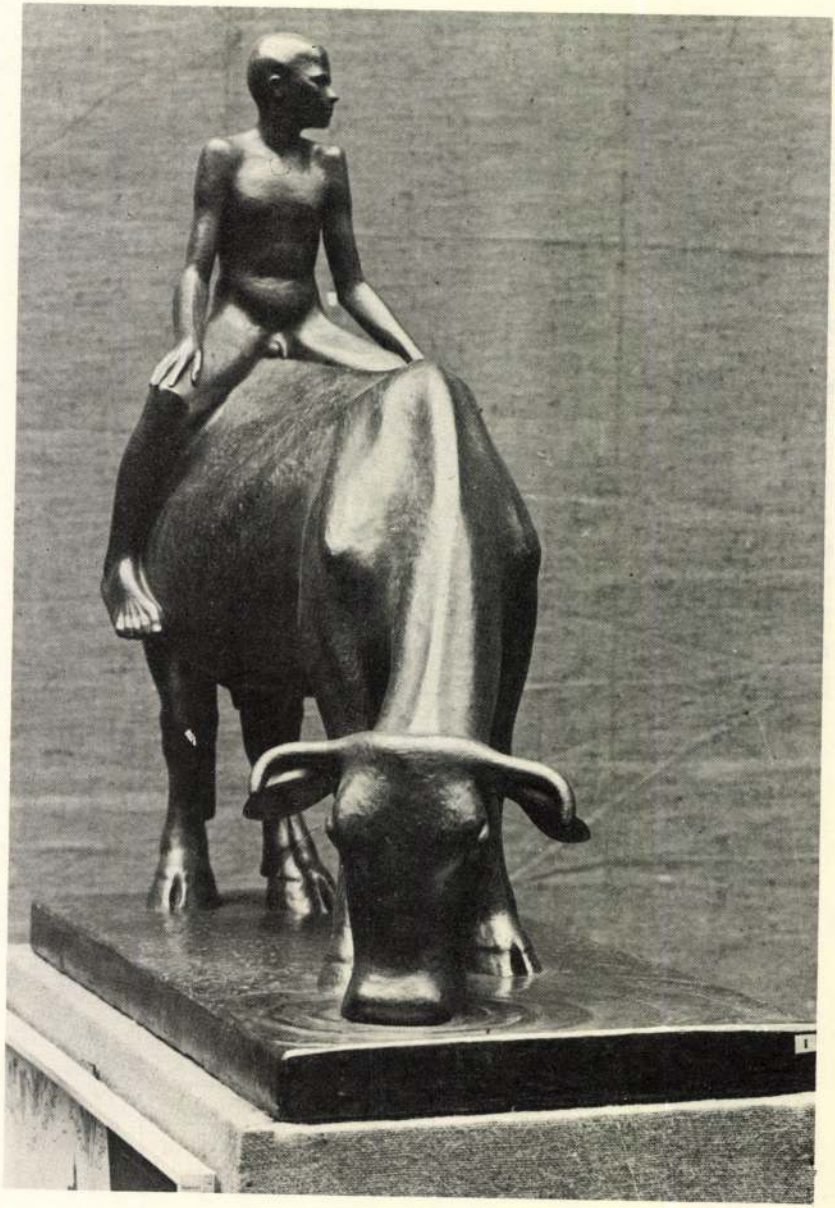

40. *Borbereki Kovács Zoltán:* Tehenes fiú

41. *Borbereki Kovács Zoltán:* Önarckép

42. *Pólya Iván:* Mezőn

43. *Pólya Tibor:* Mosónő

Emlékül szeretettel Árpádnak
1977. Istókovits Kálmán

44. *Istókovits Kálmán:* Cirkusz

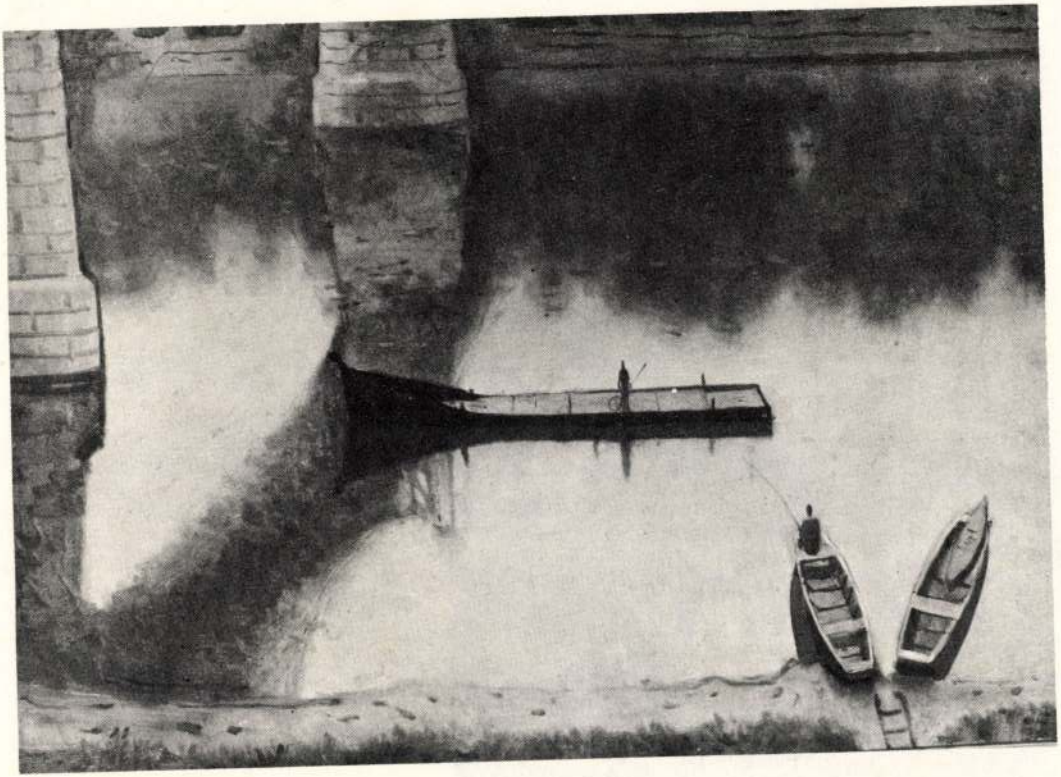

45. *Förstner Dénes:* Horgász a Tiszán

46. *Révész Péter Pál:* Tabáni utca

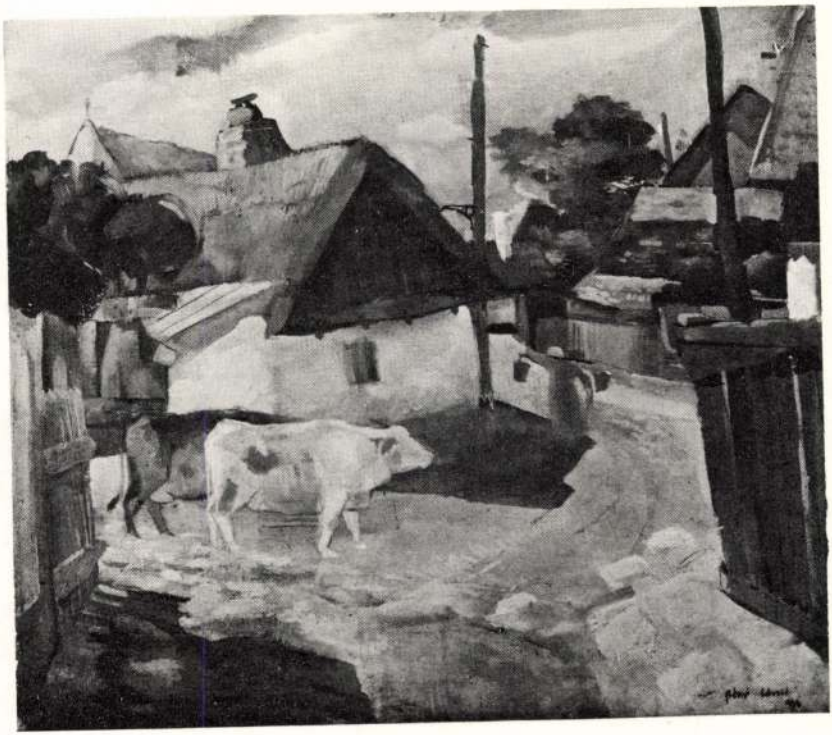

47. *Bényi László:* Szolnoki Tabán

48. *Vidovszky Béla:* Holt-Tisza

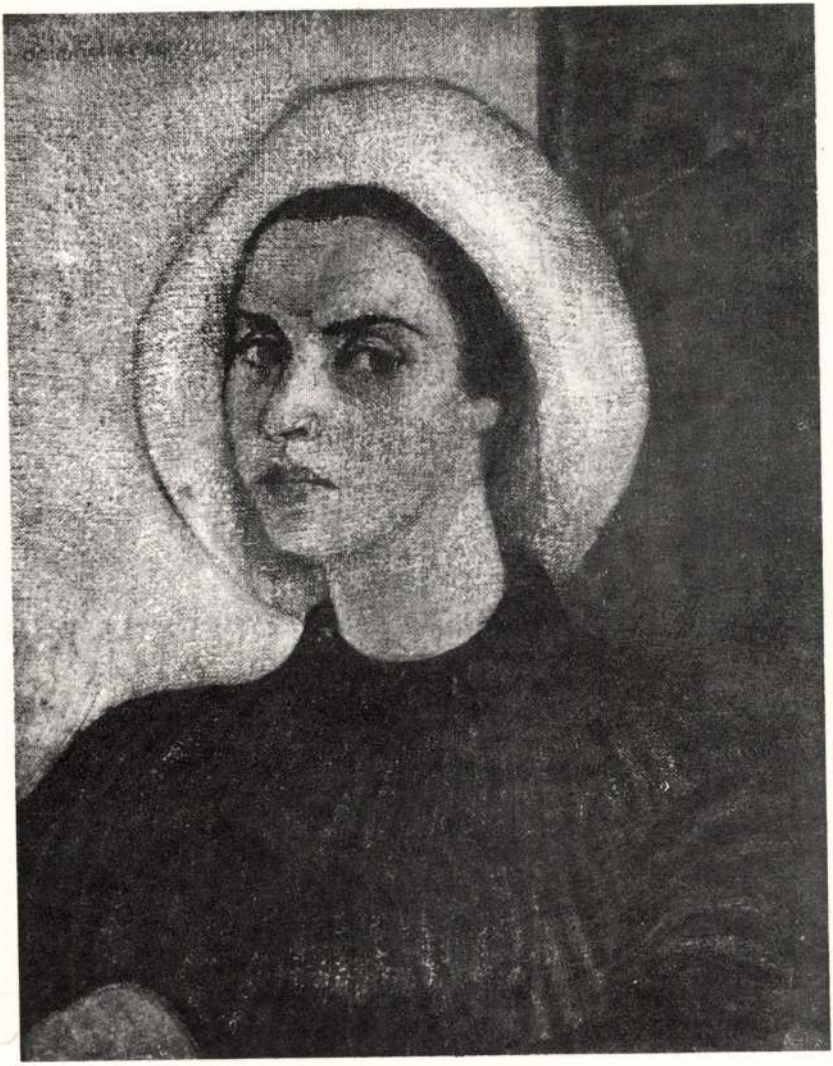

49. *Oelmacher Anna:* Önarckép

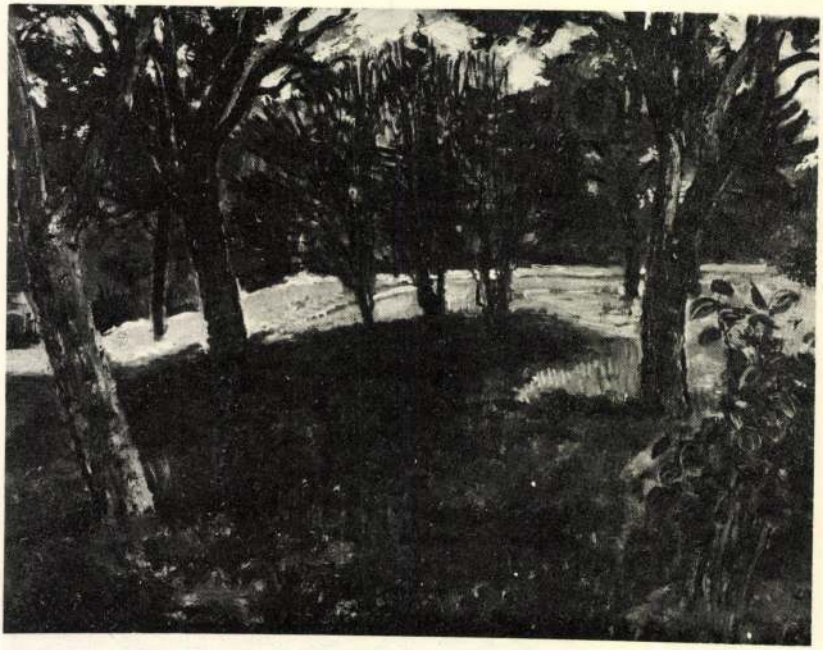

50. *Biai Föglein István:* Szolnoki part

51. *Duray Tibor:* Önarckép

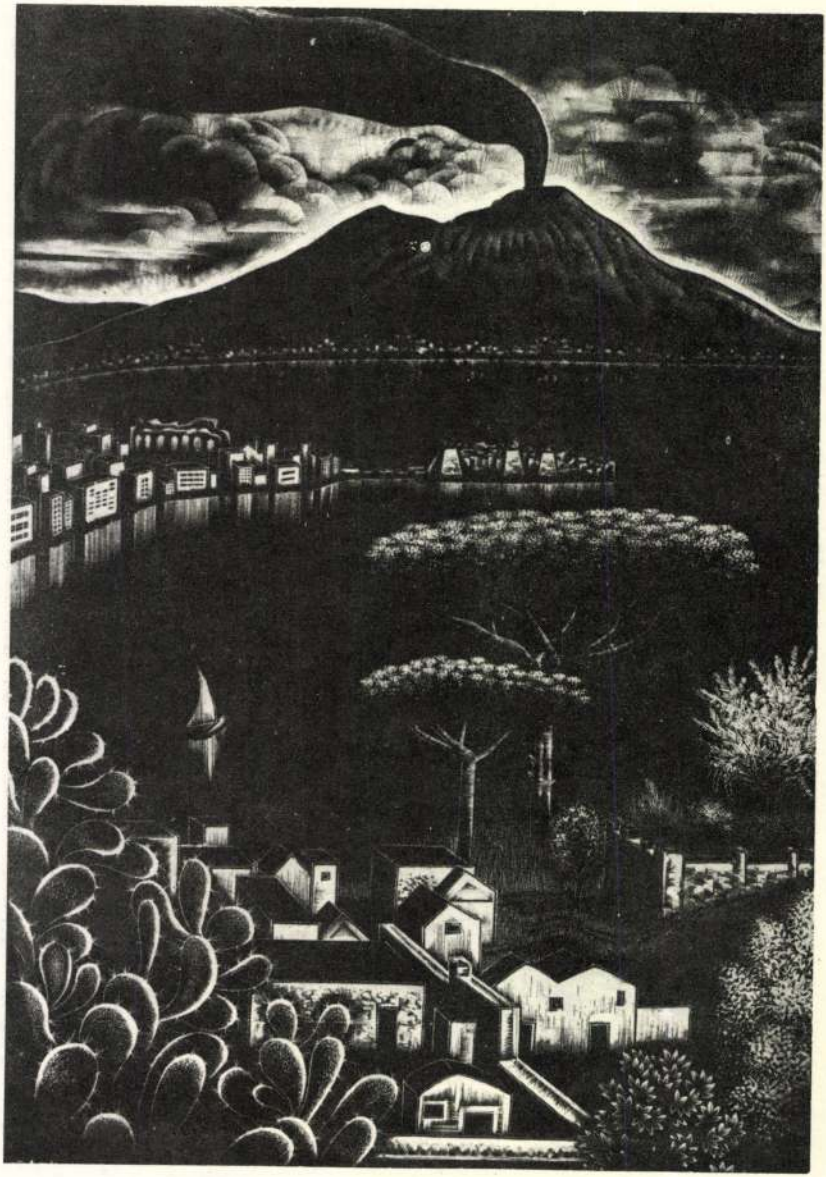

52. *Patay Mihály:* Nápoly

53. *Patay Mihály:* Bambino

54. *Pátzay Pál:* Fésülködő nő

55. *Kerényi Jenő:* Álló nő

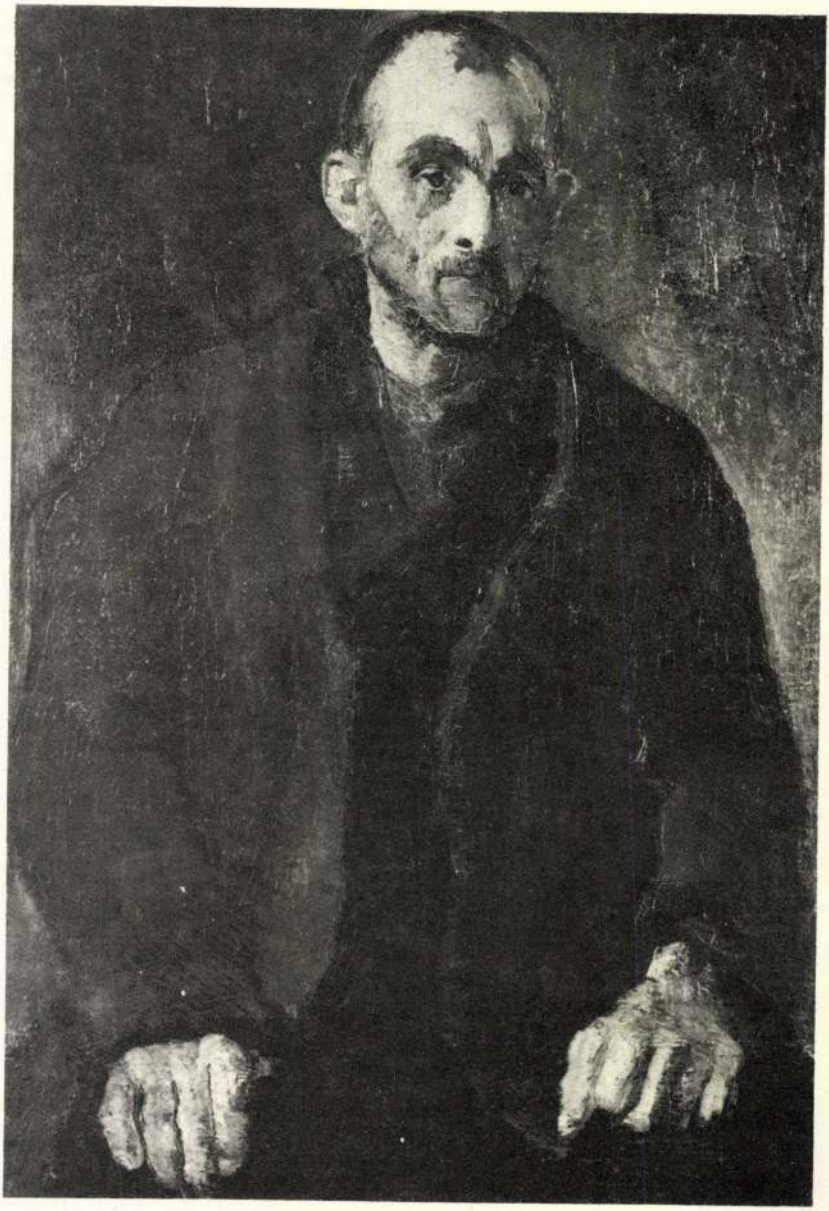

56. *Mattioni Eszter:* Munkásportré

57. *Basilides Barna:* Szolnoki művésztelep

58. *Gáborjáni Szabó Kálmán:* Szolnoki asszonyok

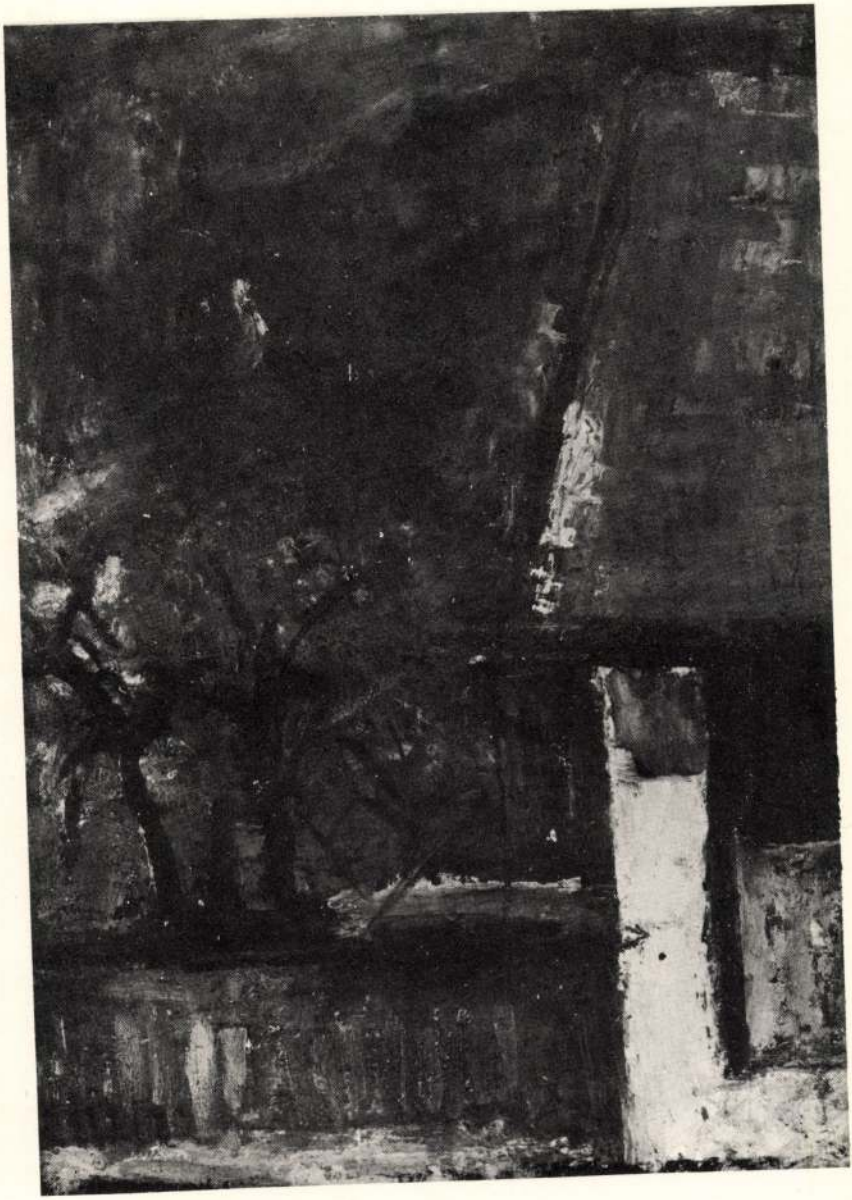

59. *Baranyó Sándor:* Szülőházam

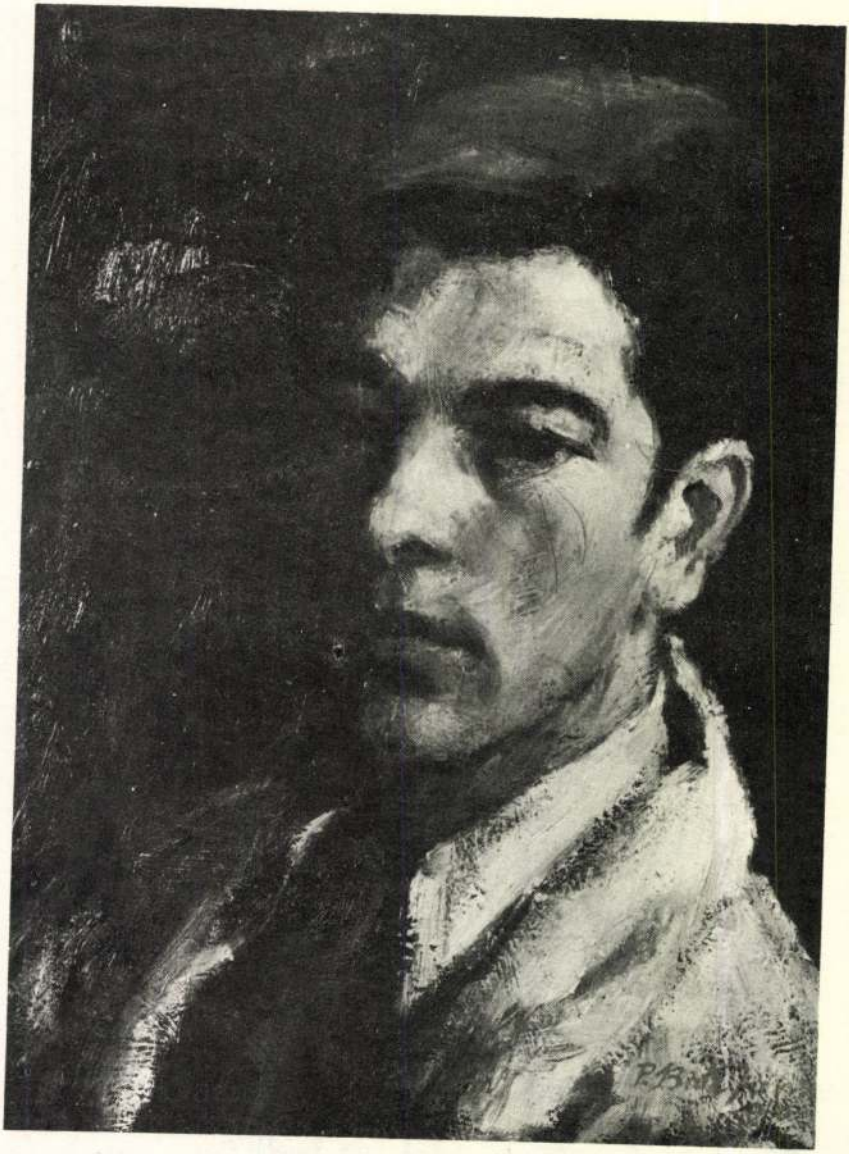

60. *P. Bak János:* Önarckép

61. *Benedek Jenő:* Művészek

62. *Bótos Sándor:* Tájkép

63. *Chiovini Ferenc:* Piac

64. *Háy Károly László:* Önarckép

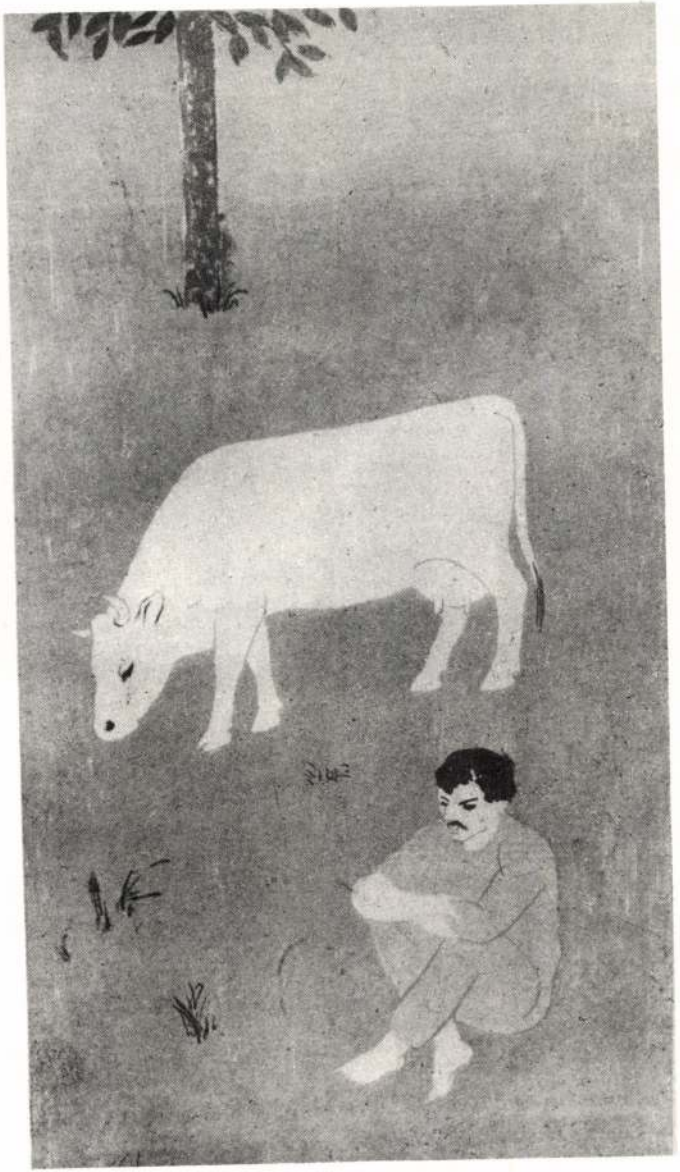

65. *Antal Ilona:* Pásztor

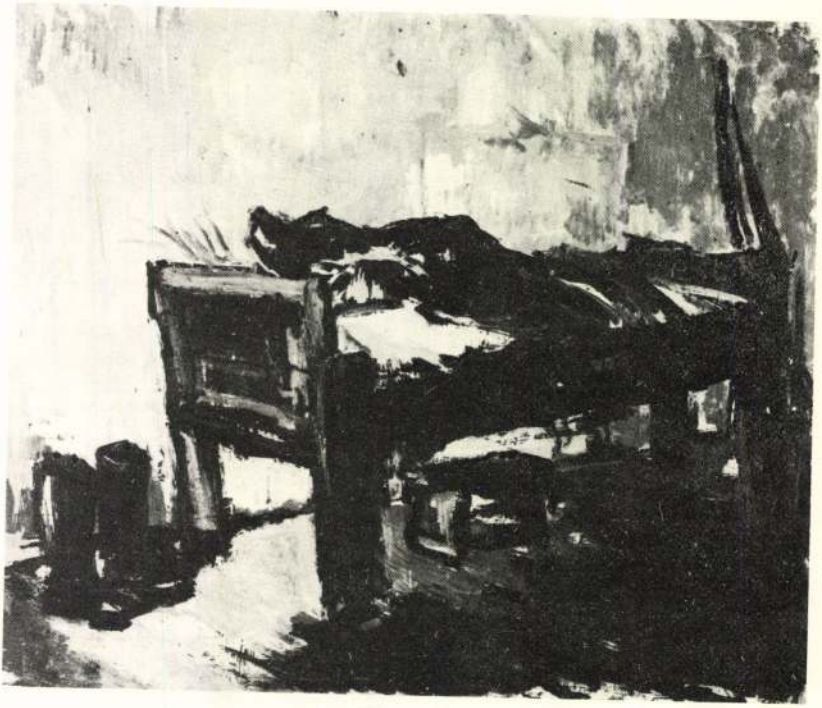

66. *Palicz József:* Dikó

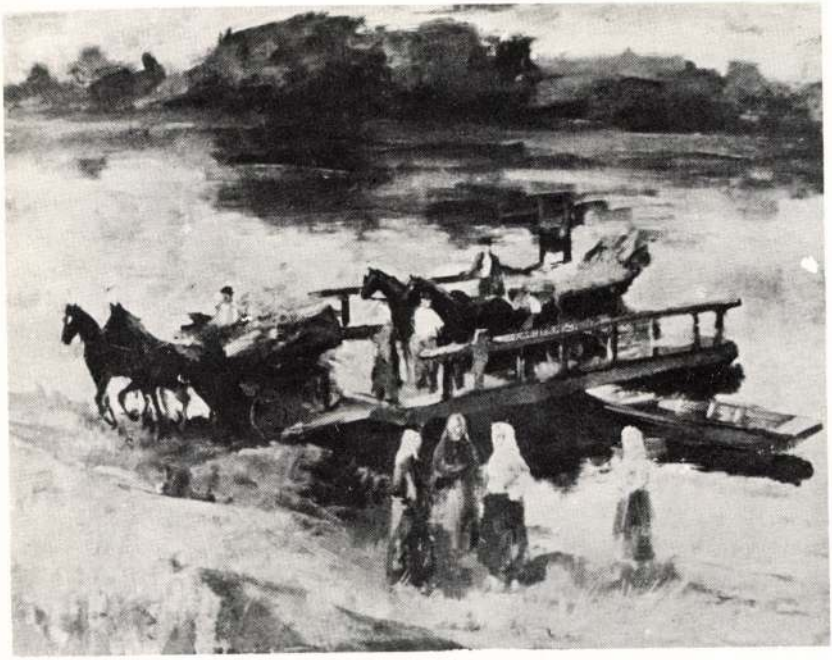

67. *Mészáros Lajos:* Komp a Tiszán

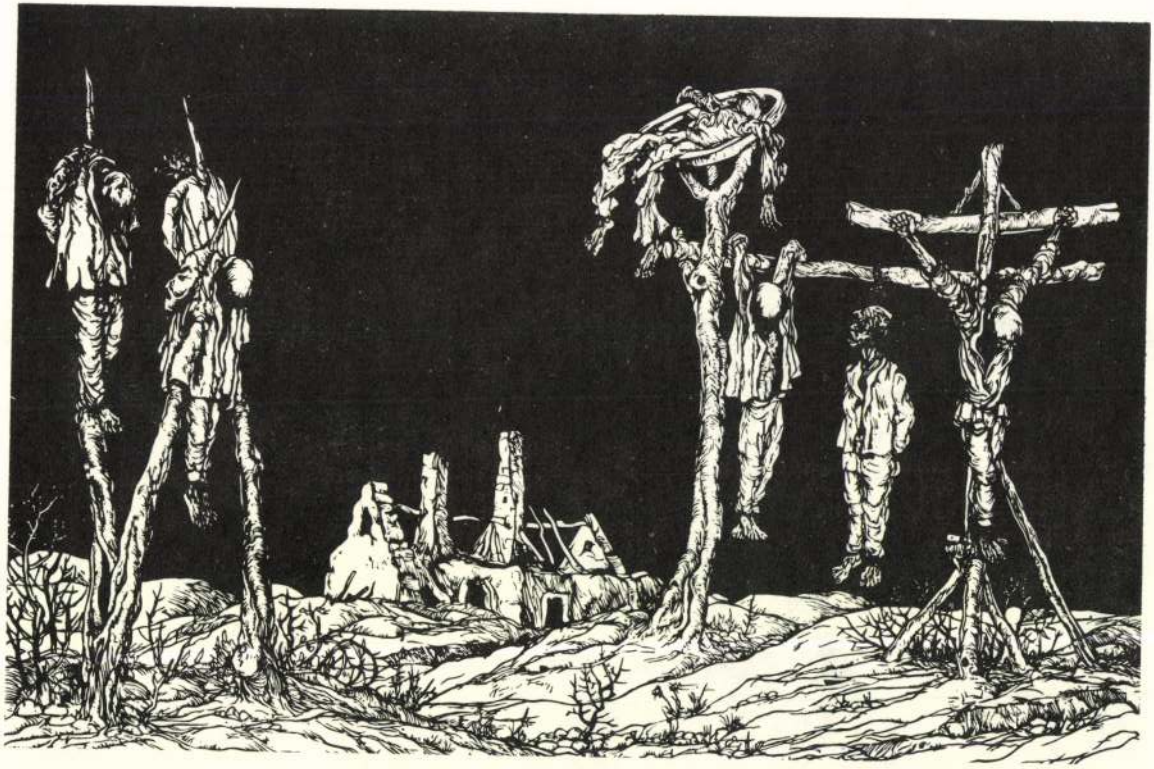

68. *Gácsi Mihály:* Urak bosszúja (a Dózsa-sorozatból)

69. *Gácsi Mihály:* Fizikai kísérlet

70. *Chiovini Ferenc:* Havas út

71. *Baranyó Sándor:* Asszonyok

72. *Bokros László:* Vízparton

73. *Meggyes László:* Ablak télen

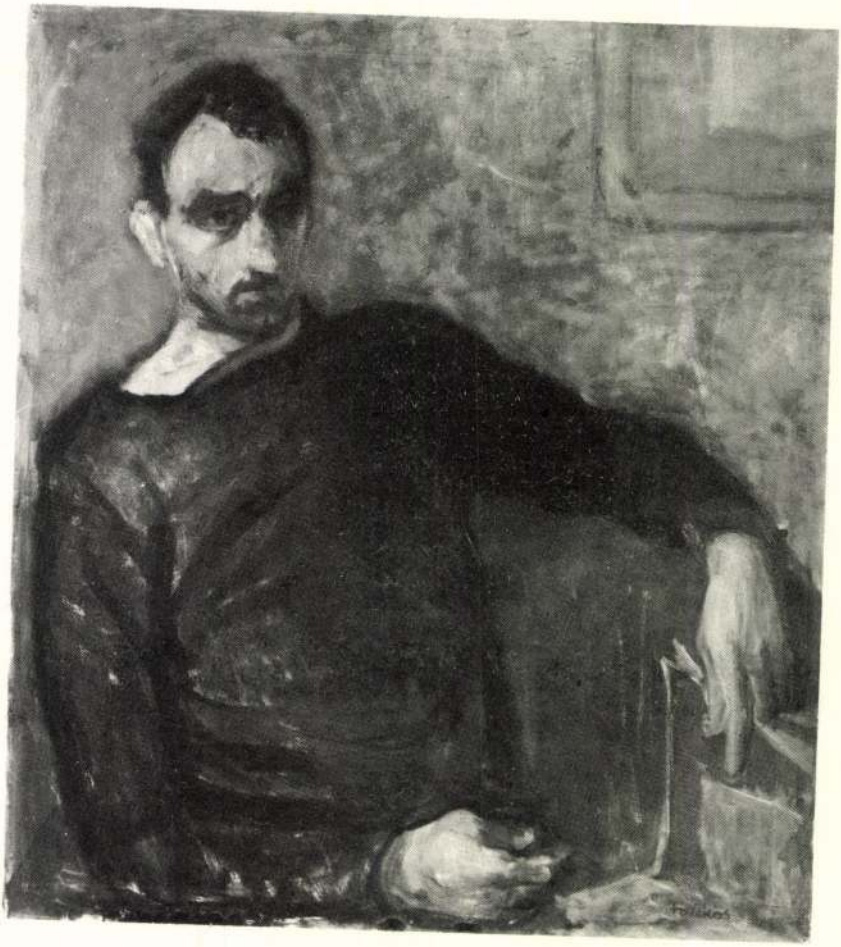

74. *Fazekas Magda:* Férfiportré

75. *Berényi Ferenc:* Kubikus

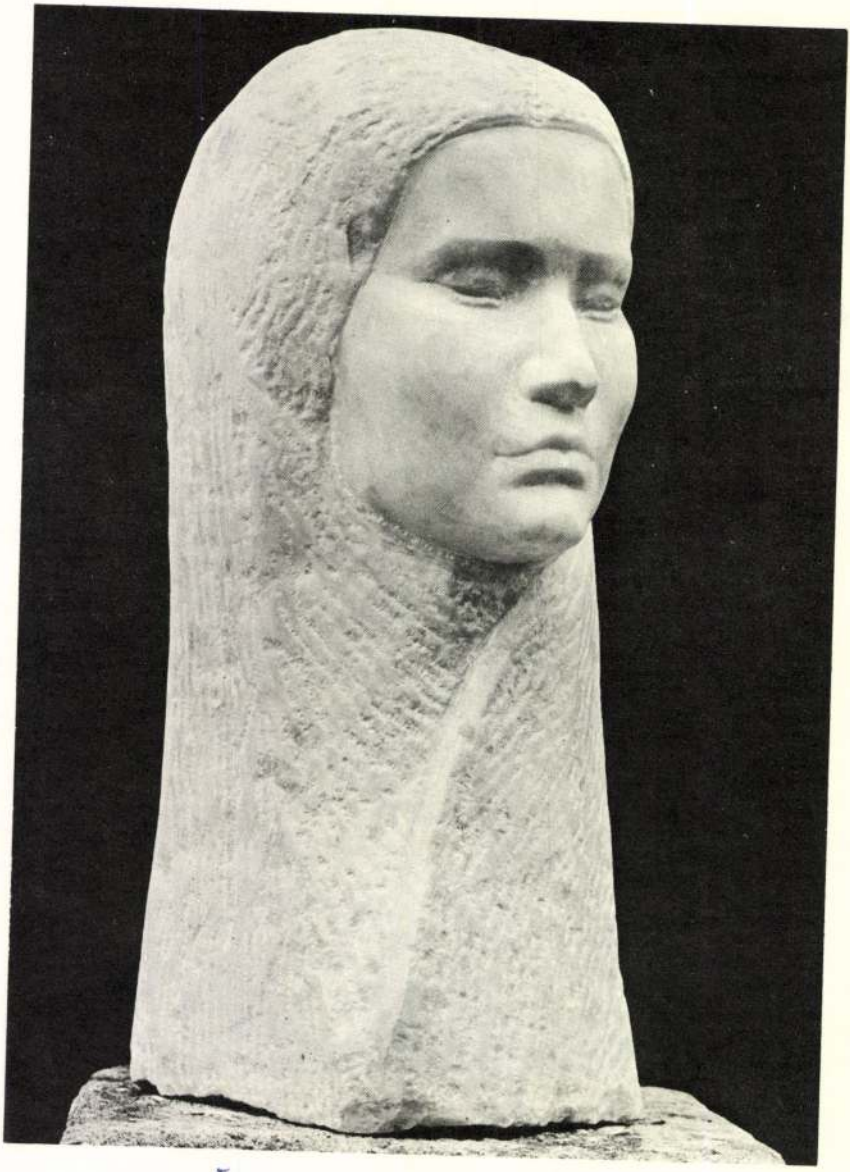

76. *Szabó László:* Ági

77. *Simon Ferenc:*
Kodály Zoltán emlékére

Simon Ferenc: Villás

Simon Ferenc

78. *Szabó László:* Racka

79. *Nagy István:* Pásztorfiú

80. *Nagy István:* Európa elrablása

Szolnoki-Hámory Elemér

— **Egy festőművész életmentése a Dunán.** Az éjszaka fél 12 óra körül a budai Dunaparton, a Műegyetem alsó rakpartján egy nő beugrott a Dunába. Arra sétált *Szolnoki-Hámory* Elemér festőművész, aki ledobta kabátját, a nő után ugrott és kimentette a vízből. A festőművész a mentőállomásra vitte az eszméletlen asszonyt, akit a Rókus-kórházba vittek. Az öngyilkos nőnek a személyazonosságát egyelőre még nem sikerült megállaptíani, mert semmiféle igazolóiratot nem találtak nála.

• Pénteken este a Csillaghegyi Strand

8 Órai Ujság
1938. jun. 11.

Mélyen tiszte

Ezekben a Pes

vatásbeli és emberi öröm volt szá

akikért a toll fegyverével buzgól

Most, amikor a köz, az emberiség,

érdekében forgatott tollunk akara

Szolnoki-Czinóber Miklós
Faluvége, olaj

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 19 l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Patakpart, olaj

O.M.Kir. Képzőművv. Főisk. kiáll. 1924. 19 1.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Madonna, olaj

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 19 l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Csikósgyerek, olaj

O.M.Kir. Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 19 l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Téli táj, olaj
Zs.K.-né arcképe, olaj

O.M.Kir.Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 2o l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Delelő kecskék, olaj

O.M.Kir. Képzőművv. Főisk. kiáll. 1924. 2o l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Consumatum est, olaj

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 2o l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Vásár, olaj

O.M.Kir. Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 2o l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Kompozició-vázlat, olaj

O.M.Kir. Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 2o l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Fürdőzők, olaj
Cigánysátrak, olaj

O.M.Kir. Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 2o l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Forradalom, olaj

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 2o 1.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Öreg ember, olaj

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 2o 1.

Szolnoki-Cuinóber Miklós
Zsiványkisérés, olaj

O.M.Kir. Képzőművv. Főisk. kiáll. 1924. 21 l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Lókötő, olaj
Öreg fej, "

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 2o l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Lovas-csata, olaj

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 21 l.

Szolnoki-Czinóber Miklós
Lovagi torna, olaj

O.M.Kir.Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 2o 1.

Szolocsin (Bereg m)

Gör. kath. templom

l.

Leberegtelkészségek

155, 156. l.

6.

8

215—216. Szolocsina, g. k. fatemplom.

1747. Holubinánál: „Filiálem habet Szolocsina ... in qua datur ecclesia in statu misero." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

1791. új fatemplom épült. (Lehoczky IIIb. p. 737.)

1839. „Eccl. Lig. ad S. Nicolaum." (Schem. Munk. p. 54.)

1868. „Eccl. nova murata." (Schem. Munk. p. 52.)

Lásd még: Akad. Arch. Biz. rajza Lehoczkytól (1870.); Gerecze p. 192.

(Bereg m.)

Domfalép.

Szolokmai ref

templom

Önkancsó

Berendezési tárgyak

Debreczeni László

1935. 181. l.

MDK

Szoltay Sándor festőmüv.

L.I: A Barabás Miklós céh marosvhelyi . . . kiáll.
Ellenzék, Kolozsvár, 1943. febr. 26.

217. Szolyva, g. k. fatemplom.

1737. „Ecclesiae structura est lignea antiquata, reparatione indigens." (O. L.; C. P. D. M. 1737. szept. 4. No. 1.)

1738. „Lignea antiqua, reparatione indiget." (O. L.; C. P. D. M. 1737. máj. 14. No. 1.)

1747. „Ecclesia lapidea noviter erecta, nondum tamen ad statum perfectum deducta." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

Lásd még: Lehoczky I. p. 245.

(Bereg m.)

Domfáep

Szolyva (Bereg m.)

Gör. kath. templom

l.

Leberegtelenségek

156, 157. l.

8

9

Szombat

fia, Unoka

Kőmivesek (artifices)

Gamás (Somogy vm.)

A tihanyi apátság

szolgálatában a XIII.

század elején.

Erdtihanyiapáti

377. l.

574. l.

Polygala senega

Senega

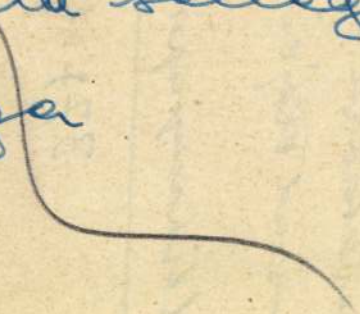

Szombat Béla

Teól

1937/38-ban tanulmányi segély a VK. miniszterétől

Ferképzőmfoisk.vk 120.l
1937/39

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szombath Béla

1938/39. II. éves

fest. szak.

rendkiv. hallg.

I–II. félév

Ferkèpzomfoiskèvk

1937/39.

155. l.

Szombatfalvi Hortalos

András

1670

Felsőboldogfalva

d. (Udvarhely vm.)

Gerevich Emlékkönyv

120. l.

128. l.

T. 1971.

iú és két leánygyermek képez cso-
et viselnek. A háttérben kert
:

LTÖZETEK.
deczemberi folyamához igért melléklete.

d Pest 1862.

cm.

Szombatfalvi Asztalos

János

1670

László Felsőboldogfalva
(Udvarhely vm)

Gerevich Emlékkönyve

120. l.

128. l.

Viselet.

Férfi- és női ruha.

Az ábrázoltak közül a
mosan zsinórzott felöltőt, mi
sika [illegible] ruhát,
gyedike prémes bekecst visel.
lalja el. Felirata:

FÉRFI-DIVAT-

a képek alatt: I. Alter és Ki
J. és V. Horváth
alól balra: Ny. Rohn és Grund
legalól balra: December 1863.
jobbra: Kiadja Kühn Kár
hirdetésének szövege három so

Kny., mér. 21.9: 33.2 cm.

egyen-

Szombatfalvi

Asztalos János

László

Asztalos János,

Szombatfalvi

alatt is.

Az 1934. évi

téli kiállítás

tárgyuntatója

Januar 14 – febr. 11.

Képek nélkül

elent meg.

Szombatfalvi Asztalos András

l. Asztalos András, Szombatfalvi alatt is –

verte Zentánál a török átkelő ser
szakadt török sereg 30,000 em
ebben az ütközetben, a mely a
mát megszüntette Magyarorszá
alapította Jenő főherczeg euró
A következő évben is megmar
nek, míg a török a karlóczai b
(1699 jan. 26.) Magyarország é
lemondott. A béke helyreállítás
kitörése újra csatatérre hívta. L

Részt vett s többször f
folyt háborúkban s midőn a bé
alföld helytartójává nevezte ki. I
ellen küldetett. Ali pasa 150,000
aug. 5-én útját elállották és telje
a Bánságban a török iga alól f
Dunán és Belgrádot zárolta köri
helyzetbe kerülhetett volna. De a
Pálffy János kezébe juttatta. Mihely
megtámadta a fővezér hadát és fé

Asztalos András

kombatfalvi
menyezetfestő

lásd Asztalos
János alatt

Kelemen Lajos: Erdélyi
magyar mennyezetfestmé-
nyeink a XVII. század vé-
géig. Művészeti Szalon P
1928. III. évf. 6-7. sz. 9 l.

P (Kolozsvár)

Asztalos János

Nombatfalvi

l.

Biró Erdmüv

103. l.

5(
4
5(

Asztalos András

Kombatfalvi

l.

Biró Erdmüv

102. l.

264.

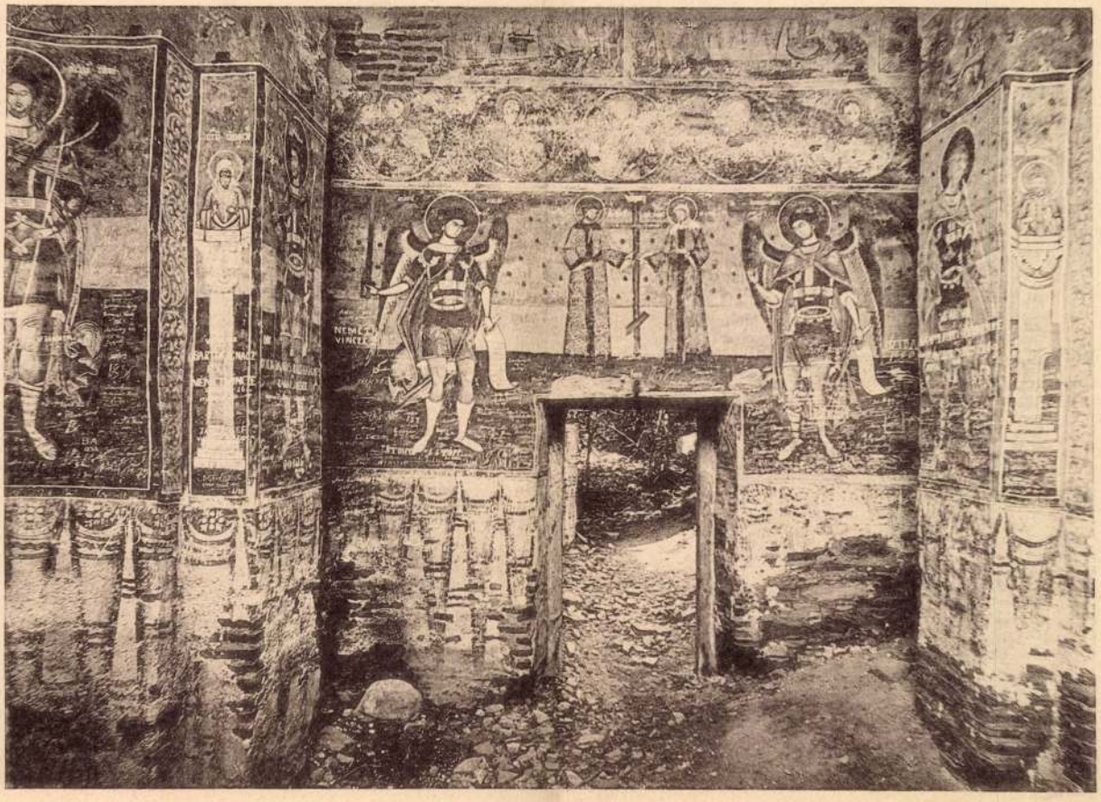

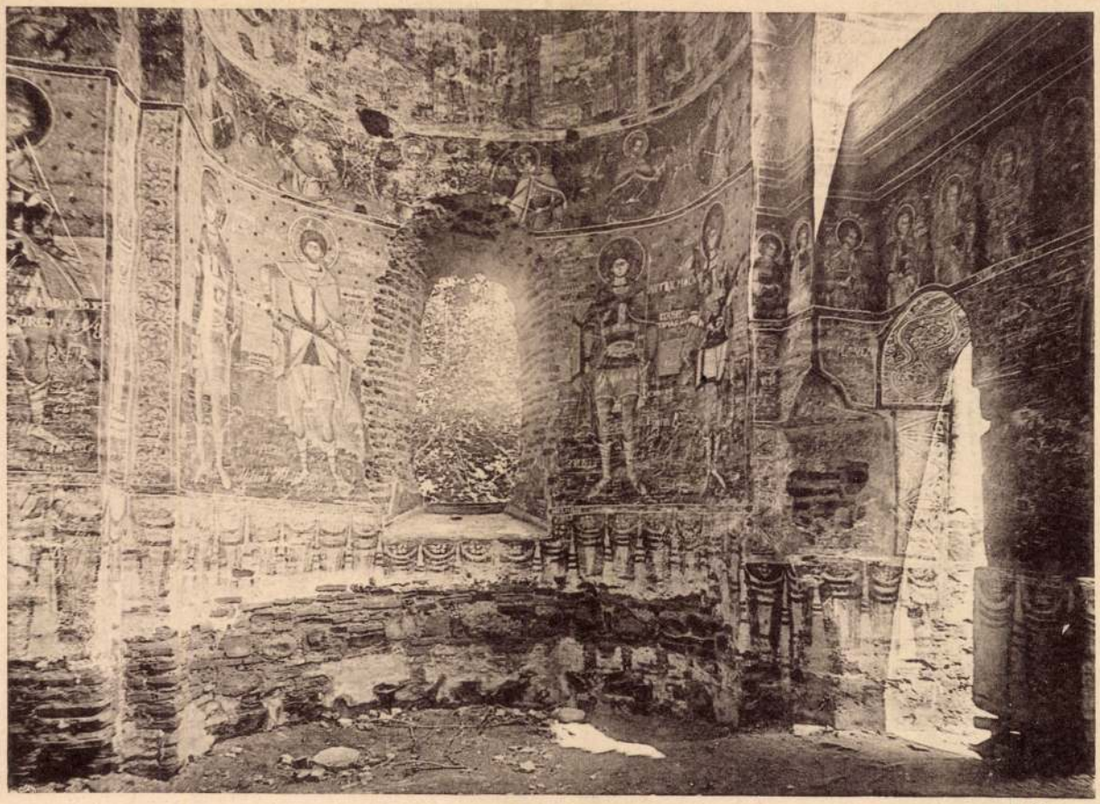

Freskók 1766-ból.

A SZOMBATFALVI TEMPLOMROM BELSEJE.

Petrik Lajos: A szombatfalvi templomrom.
Magyar Iparművészet 1897. 57. l.

Szombathelyi templom

Szolnoki Márta

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PEDAGÓGUSOK LAPJA

1982 JUN 15

10M

Szolnoki Márta rajza

olyan tenni- és tudnivaló birtokában legyenek, amelyek az iskolában előadódnak.

„A napi ismeretek" köre kétségtelenül széles: tanterv, tanmenet, órarendkészítési „fortélyok", osztályfőnöki teendők, az ifjúsági

Az elnökség ülé

Szakszervezetünk elnöksége május 27-én tartotta legutóbbi ülését.

Napirendjén *„Az iskolai munkaközösségek helyzete és további szerepük a pedagógusközösségek formálásában"* című téma megvitatása szerepelt, amelyet dr. Hor-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Szolnoki Márta
grafikus

PEDAGÓGUSOK LAPJA

1981 APR 21

1021

Szolnoki Márta: Kistelekí házak

INTÉZET a ta
kétnapos rajzpe
renciát rendezet
tással kötött egyb
nen folyó tanác
rajztanítás és m
szinte minden fontos elméleti és gyakorlati kérdését megvitatták.

A CSILI GALÉRIÁBAN (Bp. XX., Baross u. 55.) április 23-án nyílik meg a Marsovszky Endre színes tusfestményeiből rendezett kiállítás. A különleges művészi élménnyel szolgáló tárlat május 6-ig tekinthető meg délután 3 és 7 óra között.

VÁLASZOLUNK

VÍZSZINTES: 1. Világtalan. 3. 20 éve, hogy a világ első űrhajósa a világűrbe repült. 9. Halászati eszköz. 13. Rangmódosító szócska. 14. Neon betűi keverve. 15. Közel-keleti állam. 17. Felvett, nem természetes magatartás. 18. Tehének csoportosan. 21. Hazánk legnagyobb folyója, névelővel. 23. Kötőszó (—'). 25. Az őstársadalom embercsoportja. 26. C. A. R. 27. Időmérő. 28. E. M. Z. 29. Kis hiján dől (!). 30. Zavaros sör (!). 31. Argon vegyjele. 32. Hódító ... — M. A. Nexő regénye. 34. Sokszínű. 37. Verdi-opera. 40. Összevissza ment (!). 41. Rossz, diáknyelven. 42. Az első űrhajós kutya. 44. Klasszikus német költő. 46. Új mérték

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Szolnoki Márta
grafikus

PEDAGÓGUSOK LAPJA

1981 MÁJ 25

1021

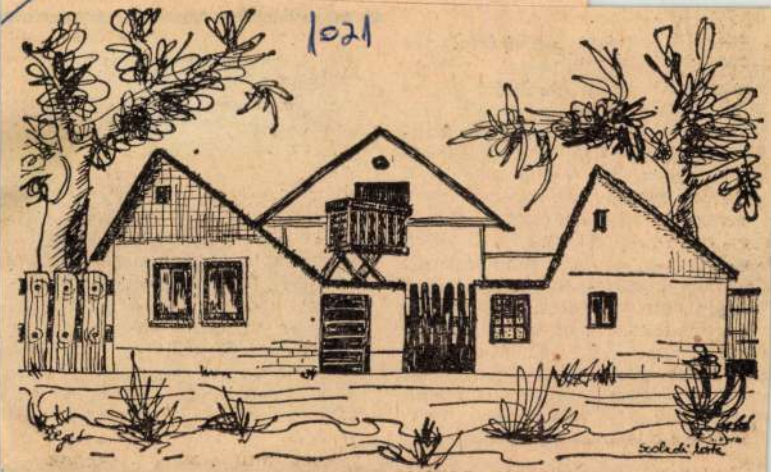

Szolnoki Márta: Szegedi porták

re lépésre.

Pécsett, a Bárt iskolában megg mutatással olyar léletet alakította tos alapot ad eg tű közösségi te valósítására. Az iskola vezetői a tanórán kívüli társadalmi tevékenységet nem hatalmi szóval osztották szét a tanárok között, hanem ki-ki a maga tehetségének és érdeklődésének megfelelően vállalhatott feladatot. Csak ezt követően kezdték meg a szülők bevonását. A cél egy olyan együttműködési struktúra kialakítása volt, amelyben a szülők az iskola életének szinte valamennyi területén érvényesíthetik véleményüket.

Az iskola vezetői minden év szeptemberében levéllel keresik

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1977 SEP 17

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Szolnoki Katalin

1021

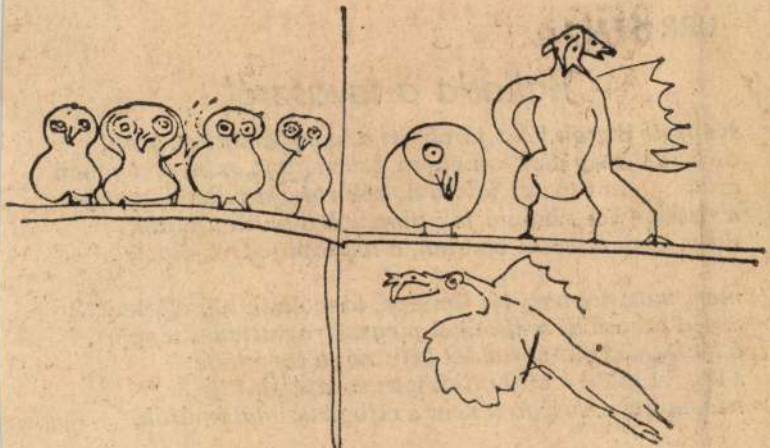

Szolnoki Katalin rajza

URR IDA:

Ballada a tavaszról

Képzelt illatok közt járok, itt a hegy, amott az árok,
de a föld még alszik mélyen, tetszhalott, mint a regében
álmaimban tavaszt játszom, kék ruhája puha bársony
a vetett fü s a bomló fák pirulnak a belső lángtól,
de ez csak a ledőlt várrom, a tegnapi fodros álom,

mert most tél van, tél ünnepe, táncolnak kik elfeledtek
téged tavasz ki szellőddel megszikráztattad a tengert,
ó ha látnád himporoddal kifutnál a temetőbe
s lennél talán a hű holtak igaz újrateremtője,
nézem ezt a bolygó táncot s elfognak a látomások.

Fáradt függöny ül közöttünk ködből, kénből, szénből szőve
beledőlhetek ha tetszik, mint egy éles, kényes tőrbe,
mert most hó van, fagy van, tél van, a fogyó hold elfeledve
nem vágyik senki a rendre, jön a medve, megy a medve

M.D.K.

Szolnoki István, kovácsmester

1770-ben Miskolcon dolgozott.

Bodgál Ferenc: A miskolci kovács-kerékgyártó céh. 299.o.

A Herman Ottó Múz.Évkönyve.V.Miskolc,1965

Szolnoki Katalin

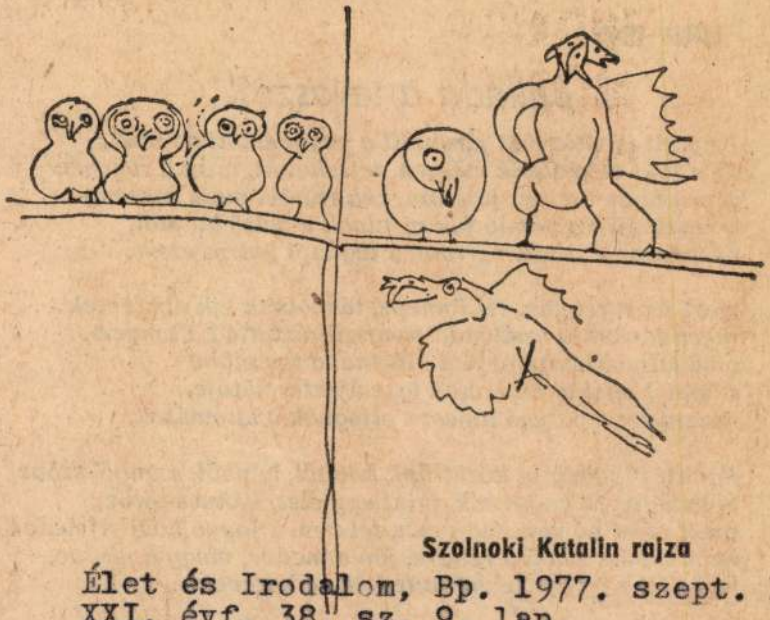

Szolnoki Katalin rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1977. szept. 17.
XXI. évf. 38. sz. 9. lap.

URR IDA:

Ballada a tavaszról

Képzelt illatok közt járok, itt a hegy, amott az árok,
de a föld még alszik mélyen, tetszhalott, mint a regében
álmaimban tavaszt játszom, kék ruhája puha bársony
a vetett fü s a bomló fák pirulnak a belső lángtól,
de ez csak a ledőlt várrom, a tegnapi fodros álom,

mert most tél van, tél ünnepe, táncolnak kik elfeledtek
téged tavasz ki szellőddel megszikráztattad a tengert,
ó ha látnád himporoddal kifutnál a temetőbe
s lennél talán a hű holtak igaz újrateremtője,
nézem ezt a bolygó táncot s elfognak a látomások.

Fáradt függöny ül közöttünk ködből, kénből, szénből szőve
beledőlhetek ha tetszik, mint egy éles, kényes tőrbe,
mert most hó van, fagy van, tél van, a fogyó hold elfeledve
nem vágyik senki a rendre, jön a medve, megy a medve,
ha találna egy jó fekhelyt ledőlne a kerevetre.

Nem jelezné a tavaszt sem, a telet se jósolná meg

Templomaink

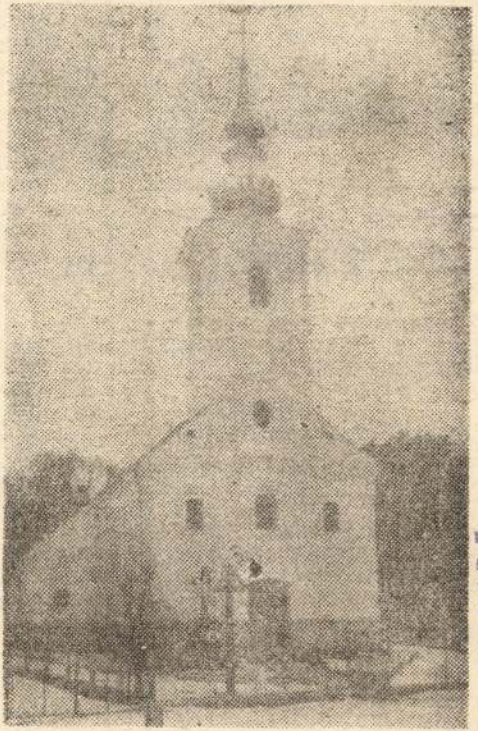

SZOMBATFALVA a múlt század végén olvadt be Székelyudvarhely városába. A falu létét említő első írásos emlék az 1333-as pápai tizedjegyzék. Ennek tanúsága szerint papja, Péter de Sancto Georgio 6 banálist fizetett, a következő esztendőben pedig két régi banálist. A bejegyzés közvetlenül Székelyudvarhely után és az Udvarhely széki falvak előtt található. Ennek alapján Orbán Balázs úgy véli, hogy az említett Szt. György templom Szombatfalva plébániatemploma volt. Valószínűvé teszi feltevését az is, hogy a mai templom helyén 1796-ban épített templom védőszentje is Szt. György volt, sőt az azelőtti templomot is Szt. György tiszteletére szentelték. Ez a falutól északra eső magaslaton állott, ott, ahol ma a temető van. Orbán Balázs idejében még megvolt a régi templom egyik harangja. Szombatfalva 1938-ig Lengyelfalvával együtt közös egyház volt. Ekkor egyezséget kötött Udvarhely plébániájával és azzal a feltétellel csatlakozott, hogy „a templom illendőképpen építtessék, ne romoljon el." A jelenlegi templom a XVIII. század végén épült a régi helyén. (L.F.) *(Nagy P. Zoltán* felvétele)

HARGITA NÉPE
93 m 6.
Szombatfalva

Az évből eltelt 64 nap, hátra van még 301. A Nap kel 6,45-kor, nyugszik 18,09-kor.

ISTEN ÉLTESSE LEONÓRA, holnap TAMÁS, hétfőn ZOLTÁN nevű olvasóinkat és mindazokat, akik ezeken a napokon születtek.

● *65 éve született GARCIA MARQUEZ, Gabriel Nobel-díjas kolumbiai író. Legnagyobb hatású regénye, a Száz év magány. 1982-ben Nobel-díjat kapott műveiért.*

● *Holnap BALTIMORE, David Nobel-díjas amerikai orvos, biológus, virológus születésének 55. évfordulója. 1975-ben kapott megosztott orvosi Nobel-díjat a daganatkeltő vírusoknak és a sejtek genetikai anyagának kölcsönhatásaival kapcsolatos felfedezéseiért.*

● *Hétfőn, március 8-án, NEMZETKÖZI NŐNAP.*

MŰSORAJÁNLATUNK

ROMÁN TELEVIZIÓ

9,00 Jó reggelt! 10.00 Vidám vetélkedő gyermekeknek 10,50 Folytatásos film gyermekeknek: Black Beauty kalandjai — 8. rész 11,20 Kelet- és dél-kelet-európai hagyományok a parniki (Bulgária) nemzetközi

tól ellopja a tojást. Egy azonos lopsz, ha megütöd sem tojik...

kilátástalannak látszó helyzetben, gazdagok mellett a szegényeknek is kiutat mutat) 18,10 Szabadi Vilmos hegedül 18,25 Jolly Joker — német tévéfilmsorozat 19,25 Mesesarok 19.45 Hírek 20.00 Az élet muzsikája — színes magyar-orosz életrajzi film (1886 nyara. A négyéves Kálmán Imre zenei tehetség, később apja ragaszkodik ahhoz, hogy fiából ügyvéd váljék. Így Kálmán Imre a jogi egyetem mellett egyúttal elvégzi a zeneakadémiát is, Kodály Zoltán, Bartók Béla és Szirmai Albert évfolyamtársaként. Az első Kálmán Imre-operett bemutatója 1908. Vígszínház : a „Tatárjárás". Hatalmas siker) 21.50 A Dresch-kvartett játszik 22,50 Műsorzárás.

SUPER CHANNEL : 17,30 Túl a holnapon 20,00 Abraham Lincoln 23,30 Magazin 1,00 A gorilla menyasszonya.

PRO 7 : 15,25 Csillagember 18.20 Dowling atya titkai 19.10 Utazás a tenger fenekén (scifi) 21,15 Segítség, felnőttem 23,25 A legközelebbi rokon (krimi).

RTL PLUS : 7.50 Lila hercegnő 10,35 Rajzfilm 11.05 A hatmillió dolláros család 12.05 Sárkányok birodalma 14.00 Bolondokháza 14.55 Titkos ének 15,20 Rendőrségi beszámoló 21,15 Mozgalmas mama 23.00 A gorosz hatal-

MDK

Szolnoky Győző (képzőművész)

Debrecen a hajdúböszörményi művészek a múlt év decemberében megnyílt tárlatán.

Tóth Ervin: Hajdúböszörmény képzőművészeti múltja és jelene.
Alföld, Debrecen, 1959. 1. sz. 107. l.

Szolnoki Zoltán
MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ
1980 JAN 13

1021

Első bemutatkozás

SZOLNOKI ZOLTÁN AKVARELLJEIRŐL

Az amatőrök által rendezett kiállítások is hozzátartoznak a képzőművészeti élet egészéhez. A kollektív bemutatók, az Alaptagság híján ritkábban és kivételesen engedélyezett egyéni kiállítások — legyenek azok félhivatalos kiállító helyen vagy reprezentatív helyiségekben — közönségre számítanak. A szűkebb vagy tágabb környezet, a „szakma" számára kívánják magukat megmutatni — elismerést, véleményt, kritikát várva, remélve.

Szolnoki Zoltán első alkalommal mutatkozik be nagyobb közönségnek, s mindjárt önálló kiállításon. Jogászkodásának évtizedei alatt is rendszeresen festett, főként akvarelleket és krétarajzokat. Nyugdíjazása óta szabad idejének jelentős hányadát ennek szenteli. Érzelmei, hangulatai legjobb, leghitelesebb megfogalmazására törekedve mozgósította képességeit, szellemi erőit, tudását, ismereteit.

A Hajdúsági Múzeumban rendezett tárlat anyaga a zsüri javaslatára kapott olyan kiállítótermet, ahol a közönség széles rétegei számára hozzáférhetővé válhat. Ez önmagában is jelez: a törekvés, a szándék tisztaságát s a megvalósulás, a képi megfogalmazás milyenségét is.

A kiállított, mintegy harminc akvarell és krétarajz részben az elindító mester, Király Ernő hatását tükrözi, mindenekelőtt a témaválasztásban és technikában. De Szolnoki Zoltán színesebben, sok színnel dolgozva fest — talán túlságosan is követve és ragaszkodva az őszi vagy a tavasszal kinyíló természet színpompájához. A könnyed, finom, olykor merész, de ötletes megoldások felé tájékozódik a felnőtt kori mesterének vallott Bornemisza Géza inspirációi s útmutatásai nyomán.

Mi érdekli igazán Szolnoki Zoltánt? Mindenekelőtt a természeti látvány: az erdő, a föld, a víz — az évszakok változásával jelentkező színes gazdagság s a romantikusnak tűnő utazásélmények. A kiállított képanyag egyneműsége a minősítési különbségek ellenére is pontosan érzékelhető. Szolnoki Zoltán, talán éppen mert az utóbbi időben sokat festhetett, érzékelhette önmaga kiteljesedését — s módjában volt bemérni lehetőségeit, határait és a feladatvállalás nehézségeit is.

Lázár Imre

című jugoszláv filmből

Wenther szenvedései, 1976). Frank Beyer a pokol mélységeit járatja meg szereplőivel (Hazudós Jakab, 1975). Megrázó erejű memento Konrad Wolf Mama, élek című munkája (1976). A komédia friss színeit tartalmazza az Anton, a varázsló (Günter Reisch szatírájában a magyar Garas Dezső is fontos feladathoz jutott).

Románia filmművészetében elsősorban Liviu Ciulei és Ion Popescu-Gopo adta meg sokáig az alaphangot. Mostanában a rendezői élmezőny kiszélesedett. Néhány jelentősebb alkotást hamarosan a mi közönségünk is megismerhet. Ilyen a Katasztrófa után (rendezők: Dan Pita és Nicolas Margineau), melynek témája az 1977-es földrengés. Mircea Moldovan a Férfiak nélkül című vígjátékban ősi gondot vizsgál szellemes humorral: az erősebb nem képviselői sorra elszivárognak a faluból s ezt a folyamatot csak furfanggal és meggyőződéssel lehet megállítani.

Vietnamban, Mongóliában, Koreában a politika időszerű szempontjai egyelőre fontosabbak a megjelenítés esztétikai minőségétől — bár már több műben felfedezhetők az előrelépés jelei. Kuba — mely új történelmet ír Fidel Castro 1959-es forradalma óta — máris magasabb osz-

Hegymenetben iramlana
rejti a szapora szívverést.
korág, zúzódik a fű. Ta
metlen napsütés.

Utamat följegenyézte a
amikor elindultam szél

Amikor elindultam, tud
nem tudja mégsem hon

Magamról beszélek, tud
tak partjáról, ahol megles
két évesen. Pucéron fürö
mélve. Gyönyörű bozótja
Ámultam és nagyon szere
rejtekem és gyalázatosan
cal a csalánosba, suhogó
tek. Csukott szememmel
verdeső szárnyakat.

Madárka sír, megríkat a
Nem tudom miért és m

Csak sír, zokog, pedig
csak a tulipánokon arat

Mielőtt leülök írni min
rok kimondani Magamról
sonlítok másokhoz is, mi
lendőn teszi a dolgát „re
ás ..." és már nem kíván
nagyon magamra maradn
negyven évesek, és én t
mert már régen nem akar

Volna még erőm az erőll
Mondhatnám valós, vagy

így se, másként se tudo
Lehetek méretlenül bold

A lányok múltak el han
ten se tudja. Néha fölré
rős arc, de csípőben-mellb
emlékeztet senkire. Nem
igaz. A lányok múltak
anyává lettek rendben, me

Kabátom, ingem a szék

rejteném mezítlenségem

född el szemeim ne láss

Ebben a cella-szobában

Virág az asztalon, sely
szál rozmaring, szegfű, dá
évente egyszer-egyszer.

M.D.K.

Szolnoki Teréz

V. osztályos tanuló készített illusztrációt Szabó Zoltán: „A tardi helyzet" c. könyvéről készült beszámolóhoz.
Szolnoki Teréz tardi kislány rajza tardi menyecskét és legényt ábrázol.

Szinházi Élet, Bp. 1936. május 31.-junius 6. XXVI. évf. 23. sz. 94-95. lap.

Szombatfalvi Asztalos János és András

mennyezetfestő asztalosok

A CSENDESEN ballagó Nagyküküllő mindenhová hüségesen elvezet. Már messziről integet Felsőboldogasszonyfalva hatalmas tornya. Megjelenésében van valami zord erő és önbizalom. A hajót délen félkörivü ajtó töri át. Ugyanez a forma ismétlődik meg a diadaliven. A szentély sokszögben törik meg. Falait kőlábak és csucsives ablakok tagolják. Az épület formája és hangulata egybehangzóan a korai, XIV. századi gótikára vall. A torony szervesen kapcsolódik a hajóhoz, vaskos teste a hasonló gyulakutai megoldásra emlékeztet. A templom tehát az Anjou-korban aránylag ritka háromseitü térfüzés nevezetes példája. Boltozata valószinüleg a XVII. században omlott be. Ennek helyébe készitették Szombatfalvi Asztalos János és András 1670-ben a festett kazettás mennyezetet. Felsőboldogasszonyfalva leányegyháza volt 1793-ig Bikafalva. Elnevezéséről érdekes feltevést olvasunk Orbán Balázs nagy munkájának megfelelő részében. Eredetileg ugyanis a falut szent Lukácsfalvának hivták. A reformáció után az evangelista neve helyett annak jelkénét: a bikát tették s igy [illegible] ból Bikafalva.

Entz Géza: Székely műemlékek a Nagyküküllő mellett. Ellenzék (Kolozsvár) 1943. okt. 30.

s mit Überfang, unten Lanzenblätter, oben Sterne.

g, piskótaalaku mezőkben aranydiszités. — Glas

eres nyakán domboru ibolyaszinü leveles és virágos
mit reliefiertem Blütenzweig. Nancy, modern.

ges üveg, piskótaalaku és ovális köszörült disszel.
, geschliffen. Cseh, 1830 k.

veg, a palack tagozott testü, nyolcszögü, benne
áza. — 2 Flakonvasen, blaues geschliffenes Glas.

Kombátfalvi András, ferkő

Erdélyi Múz.

1943. 114-20.

Szombatfalvi Asztalos

András és

János

felsőasztalosok

l. Voit Pál

Régi magyar okmánytár

Bp. é. n. 128. l.

u l a v.b.t.t. úrnak,

tsága elnökének,

Budapest.

MDK

Szombatfalvi Asztalos András és János

Entz G.: Székely müemlékek a Nagyküküllő mellett.
Ellenzék /Kolozsvár/ 1943. okt. 30.

MDK

Szombatfalvi Asztalos János és András

Entz G.: Székely müemlékek a Nagyküküllő mellett.
Ellenzék /Kolozsvár/ 1943. okt. 30.

S z o m b a t f a l v i A s z t a l o s János és András

festő-asztalosok

a felsőboldogasszonyfalvi ref. templom mennyezetét festették 1670-ben. Felirat: "Erectum est hoc opus per Joannem & Andream Asztalos de Szombatfalva 1670" Iskolájuk és stiluskörükből való a kecsedkisfaludi ref. t. mennyezete

Kelemen L.: Erdélyi magyar templomi karzat-és mennyezetfestmények a XVII századból. Kolozsvár, 1945. Erd. Tud. Int.- 41-42., 48. l.

András, aki János testvére vagy fia lehetett, 1672 után nem szerepel.

A török portai ökörádó-összeírásokban János neve 1672-1683. szerepel. Szombatfalván a jobb módú székelyek közé tartozott.

Szombatfalvi Asztalos Tanor és András

készítette a felsőboldogfalvi (Udvarhely vm.) ref. templom szép, finom munkájú karzatát famennyezetét 1670-ben.

Szőke Mihály:
Udvarhely vármegye műemlékei. Bp. 1944.
Gépiratos kézirat.
MOBKH. 7. l.

Zábla

M.D.K.

Szombatfalvai Asztalos

András és Tamás, festők

készítették 1670-ben a felsőboldogfalvai templom mennyezetfestményét.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina, 168. old.

Szombatfalvi Asztalos János és András M.D.

Mennyezetkép, Felsőboldogfalva 1670.

Kampis Antal :A képzőművészetek története 654.1

A Kultura Világa Kp. 1963.

Nombatfalvi János, fertő

Erdélyi Múz

1943. 114-20.

Szombatfalvi Asztalos András

és János festett famennyezete (Felső-boldogfalva, 1670) fennmaradt.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

133-134. l.

Szombatfalvi Asztalos János

és András festett famennyezete /Felrö-
boldogfalva, 1670/ fennmaradt.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig.
Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

133-134. l.

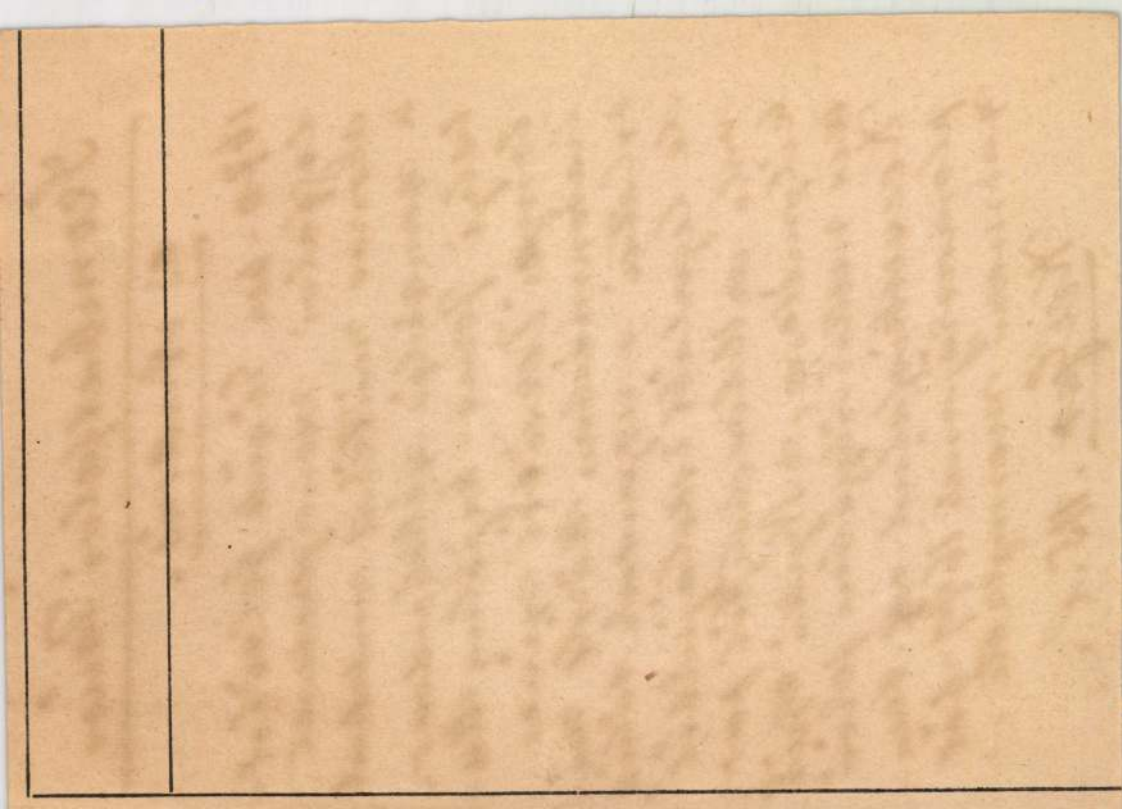

Szombatfalvi János

és András.

1670-ben készült felsőboldogfalvi mennyezetével azonos mintákat mutatnak a szomszédos székelyudvarhelyi Jézus-kapolna Malonyai Dezsőtől szines hasonmásban körölt másolatai s ugyancsak tőlük, de legalább iskolájukból való az Udvarhelytől pár kilométerre, a Nyikó egyik kis melléhvölgyében fekvő Kecsetkisfalud ref. templomocskájának 1699-ből származó mennyezete.

Kel Ger. 115. l.

Szombatfalvy János és András MDK

freskó: Felsőboldogfalván, 1670
Székelyudvarhely Jézus-kápolna
Kecskédkisfalud ref. templom, 1699

KelGer. 115 l.

M.D.K.

Szombatfalvi Asztalos János és András

szérely mesterek munkája a felsőboldogfalvai református templom mennyezetének gazdag fantáziájú hifestése. (1670). Kelemen Lajos stílus kritikai alapon nekik tulajdonítja Kecsed hisfalud református templomának mennyezetét, kb. 1690-ből

Tombor Ilona: Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékek a XV-XIX. századból

Bp. 1968. Ak.Kiadó, 216 l. + LVI t. 88-89, és 215. old.

Szombatfalvi Asztalos

János és
András

a felsőboldogasszony-
falvi templom
festett mennyezeté-
nek készítői.
1670.

Kelemen Lajos
Művészeti Halom
1928. 6-7. 4.
Malonyay II. 74. l.
Foglár. 23. l.

Budapest Timót-úti kat. üdülők
Kórháza X. 173

Szombatfalvy András és János MDK

freskó: Felsőboldogfalván, 167o
Székelyudvarhely Jézus-kápolna
Kecskédkisfalud ref.templom, 1699

KelGer. 115 l.

Szombathely

Horváth Tibor Antal:

Szombathelyi árásmesterek. Vasi Szemle 1935 151–162. l.

Horváth Tibor Antal:

A szombathelyi ötvösség története. Dunántuli Szemle. 1940 és 1941 évf.

U.a. Adalékok a szombathelyi litografia történetéhez. Dunántuli Szemle 1943. 249–253. l.

céd.

Horváth Tibor Antal – Radnai Rezső: Szombathelyi műveszeftőrt és kultusztörtki áll. utmutatója. Szombathely 1934.

7 a cél természete vezérlő

Szombathely vára

Karácsonyi János:
Szombathely vára az
1526 - 1554. években.
Szombathelyi Lyceum
1899. jul. 23.

ZIRKELBACH ERNŐ
vasáru és konyhaszer kereskedő
Budapest, IV. Veres Pálné-u. 37.
Telefon: 1-880-17.

2759

Budapest, 1939 VII 22

Szállitólevél.

Nagy Dr

T. Szentiványi Gyula úr
Ágymányos u 16.

	Az áru megnevezése	Arany P	fillér
1	drb fek zom szemét-veder		
1	" fek zom szemét -		

Szombathely

Kárpáti Kelemen:

A szombathelyi kir-
kat. fögimn. tört.
Az intézet értesítői-
ben 1889/90 + 1890/91,
1894/95.

VÖT 1935
4937 Szept. 10.

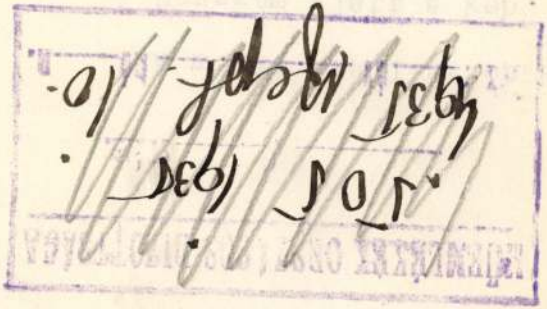

A m.kir. vallás- és közokt

ügyszám alatt a keb. számv

rendeletének másolata.

Utasitom, ho

Orsz. Bizottsága titkára

a folyó évi augusztus hó

Szombathely

lásd

Böle Kornél:

A 300 éves domonkos-
rendi szombathelyi
Zárdánk. Bp. 1938.
116 l.

Szombathely

Emlékeztető lapok
a szombathelyi protestáns templom 1896
aug. 25-én tartott
felszentelési ünnepére.
Szombathely, 1896
69 l.

beiliegenden Fragebogen
öglichster Beschleunigung
n zu lassen.

Dank im voraus

Hochachtung

DER „MINERVA“

Szombathely

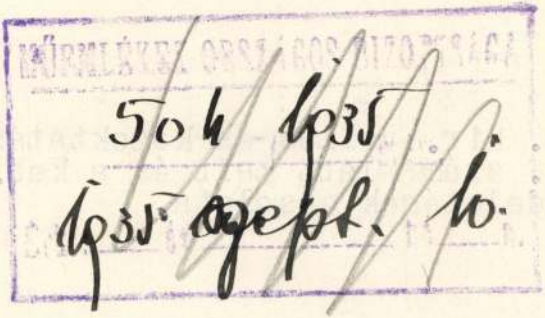

A m. kir. vallás-és közoktatásügy
ü.o. szám alatt kelt és a keb. sz
rendeletének másolata.

Utasitom, hogy a Mü

dr. Lux Kálmán müszaki tanács

Szombathely

lásd

Fehér Károly:

Szombathely 1777–1927. Jubilaus emlékalbum. Szombathely 1927 272 + LXXII-l.

Fehér Mátyás: A hét-nazados vasvári (szent Domonkos-rendi kolostor tört. 1241–1941. Bp. 1942

<Szombathely>

<7, a római Savaria, szent Márton szülőhelye.
16-r. 30 kép -
16-l.

Gent (2152)

5. A bevételek cs

határáig emelhetők fel.

A megindokolások

kesztendők olyképen, hogy c

kintetében később kétségek

A javaslatban a

adások, az átmeneti kiadás

rendkivüli bevételek külön

Budapest, 1913.

A miniszter

D. Kay

Szombath Béla

festő

l. Ferk pzomfoisk vk

1939-41. 143 l.

1	2		3
Az alkalmazottnak törzsszáma és neve	Összes járandóság		nyugdij-járulék
1746/b	P	f	P
Vk. Magyar Nemzeti Muzeum Csekkszámla sz.112753 orsz.bizottsága. Budapest. IX.Rákos u.1.	Műemlékek		
Vk.2279. Dr.Szentiványi Gyula	968,46		10,0
Vk.13444. Dr.Lux Kálmán	891,59		10,0
Vk.1243. Saláth Ferenc	298,73		2,1

Szombath Béla fertő

X. Szárados út, Műegyetem

MKSz 1947

indulok uj alkotmányos küzdelembe, eze
gitimizmus lánglelkű apostola: Griger Mi
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivein
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszm
nek semmit, amig igazolt emberein
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában,

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Szombath Béla

Jegyző

Ferkápzomfoiskávk

1939-41. 150. l.

Kassa, 1944 július 25.

Méltóságos

Dr. G e r e v i c h T i

105. tételhez mellékel

Szombath Béla festő - restaurátor

A Szárados úti művéntelep en él és dolgozik

Schneczi Tóth János: A Szárados úti hűvéntelep

Népművelés 1968 VIII. 40 old.

M.D.K.

Szombat-heli Nieregbjartó Mihál,nyerges mester

Az 1705-ös győri céh Protokollumban szerepel.

Timaffy László:Adatok a XX győri szijgyártó és nyerges mesterek történetéhez.153.o.

Arrabona,8.A Győri Múz.Évkönyve.Győr.1966.Xantus János Múz.

Szombath Béla

egy régi asztrák festményt restaurál.
a Szászados úti művésztelepen (foto)
dolgozik és él.

Képes szöveg: Selmeczi Tóth János: A Szászados úti művésztelep

Népművelés 1968/8 40old.

Szombat Béla festőművész

1910-ben szül. Marostudarson. A Repr. Főisk. egy évig Glatz Oszkár, majd Benkhardt Rezső tanítványa volt. A felnabadulás óta mint restaurátor működik.

1947-ben költözött a Művészteleprre.

Szárados utcai művészteleprre kiállítása. A kat. összeáll. Hap Erzsébet, Elischer Brigitta. Bp. 1965

24.

Szombat Béla

M.D.K.

A Szalados-úti művésztelep lakója.

Tokaji György: A Szalados-úti művésztelep
Művészet, 1965. február - 11 lap.

SZOMBATHELY

Magyar Világ 1991. 9.

CAFÉ BÁBEL

Rend

Az első szám tartalmából:

Marosi Ernő a gótikus katedrálisépítészetről,

Pokol Béla a társadalmi entrópiáról,

Klembala Géza Bach életéről és zenéjéről,

Gábor György a korai keresztény-zsidó-pogány vitákról,

Kállay Géza Shakespeare drámákról,

Bojár Iván a kert-építészetről,

Halász Gábor az oktatás teljesítményelvűségéről

valamint

körkérdés a Rendről

tervezés süllyedés határ talmi halál nosztalgia titok

FOLYÓIRAT **1991. SZEPTEMBER**

CSERÉPFALVI

Megvásárolható az újságárusoknál és kijelölt könyvesboltokban.

Megrendelhető: 1013 Budapest, Attila u. 20. III/1. Ára: 50 Ft

Berger Nyomdaipari Kft. – Bp. X., Gergely u. 83.

MŰKÖZELBEN

Textil a betonban

A Szombathelyi Képtár

Vas megye és központja, Szombathely sokáig fehér folt volt a kortárs képzőművészet térképén. Itt semmi érdemleges nem történt. Régészeti emlékei és feltárásai voltak nevezetesek. Mígnem a biennále-láz el nem érte. A hatvanas évek derekán a megyeszékhelyek egymás után szervezték a különféle művészeti seregszemléket. Így lett Miskolc a grafika, Salgótarján az üveg, Pécs a kerámia (meg a kisplasztika) városa. Szombathely, a sorban szinte az utolsó, a textilé.

A textil forradalma

A Dunántúl jelentős textiliparral, Vas, Sopron és a Bakony számottevő kézműves hagyományokkal rendelkezik. De mindez (a pamuttextilművektől a kékfestő műhelyekig) csupán háttér. A textil mint művészet egy szerencsés találkozásnak köszönheti szombathelyi megtelepedését.

1968-ban a szakma nagy és jelentős sajtóvisszhangot keltő kiállítást rendezett *Textil-Falkép* címmel a budapesti Ernst Múzeumban. Az esemény az ott bemutatott művek merész és gazdag látványával olyan érdeklődést keltett, hogy vidéken – többek között Szombathelyen is – bemutatták az anyagot. E tárlatot baráti találkozó követte, s ott került sor a kézfogóra. A személyes beszélgetés során kiderült, hogy a textilesek önálló fórumot – rendszeres bemutatkozási lehetőséget – keresnek, Szombathelyen pedig mind a politikai vezetésnek, mind a megyei múzeumnak közös az óhaja: azt szeretnék, ha a városban a kultúrában is történne valami. Az akkori múzeumigazgató, dr. Szentléleky Tihamér régész volt, mégis felismerte az egymásrautaltságot, s minthogy a tanácselnök, Gonda György partnernek bizonyult, megkötötték az egyezséget. Így került sor 1970-ben a Savaria Múzeumban az *I. Fal- és Tértextil Biennálé*ra, amelyet aztán kétévente követett a többi.

Minthogy a biennálék ma is tartanak, mi itt csak utalhatunk arra, hogy ezzel az első kiállítással nagy változás kezdődött: a textil műfajának szemléleti átértékelése. A folyamat során a kárpit felületét felbontották, és a fonal önálló alakító szerepet kapott. A textil kilépett a térbe, majd – paradox módon – később önnön anyaga ellen fordult. Miután kiderült, hogy azok a problémák, amelyekhez eljutott, nem korlátozódnak a textilre, új anyagokkal – papírral, fémmel, műanyaggal – kezdtek kísérletezni a művészek. Hogy aztán a „textil utáni textilek" reakciójaképpen a szakma visszatérjen ahhoz a sokévszázados technikához, amellyel korábban a legradikálisabban fordult szembe: a gobelinhez.

Arról azonban valamivel részletesebben kell szólnunk, hogy milyen okok idézték elő a textil – nyugodtan mondhatjuk patetikusan – forradalmát. Vagyis milyen szerepet játszott ez az eredményeit elsősorban a szombathelyi kiállításokon publikáló mozgalom a kortárs magyar művészetben. Sokan megírták már (Rózsa Gyulától Frank Jánosig), így hát csak összefoglalom a legfontosabb megállapításokat.

Jellegzetesség és magyarázat egyaránt, hogy nem *egészében* a magyar textil lázadt a betokosodott gyakorlat és az intézményesült esztétikai normarend ellen, hanem inkább csak egyetlen nemzedék, s még ezen a negyvenéves társaságon belül is egy kisebb kör. Ez a már se nem túl fiatal (tehát tapasztalt), sem a helyzetébe belenyugodni nem képes (még tetterős) gárda nem kapott (vagy nem talált magának) feladatot az iparban. Kirekesztettségük okai megint csak túlmutatnak ennek a kis írásnak a körén, de az tény, hogy e tehetséges és dolgozni vágyó emberekben az évek során folyamatosan és egyre gyűltek a kihasználatlan alkotói energiák, minthogy – ez is fontos körülmény – a hivatalos állami megbízások stíluskövetelményeivel nem tudtak azonosulni. Hozzátartozik a történethez az is, hogy a par excellence képzőművészettől –

legyen az szövött vagy festett falkép – a hatvanas évtizedben még közösségi mondandót, kollektív üzenetet várt a művészetet támogatva is felügyelő állami mecenatúra; ezért (a kortárs nemzetközi áramlatoktól való idegenkedés miatt is) szóba sem kerülhetett az anyaggal, a műfajjal, a kifejezési eszközökkel folytatott olyasfajta kísérletezés, amelyre a textiles szakma vállalkozott. Azonnal az avantgárd akkor még meglehetősen kétes értékű – a legális működést megnehezítő vagy lehetetlenné tevő – címkéjét ragasztották rá. Mindezeken túl nem szabad önteltnek lennünk és elhallgatnunk, hogy a magyar tértextil nem valami páratlan csoda: kibontakozása és fejlődése elválaszthatatlan a nemzetközi színtéren végbement hasonló fejleményektől. A lausanne-i textilbiennálék, ahová időnként a mieink is bejutottak (pályázati rendszerrel választják ki a világ minden tájáról jelentkezőket), nagy – revelatív – hatást gyakoroltak a magyar művészekre. S ez a produkción is megmutatkozott.

A teljesítmény vitathatatlan volt. A kritikusok (Perneczky Gézával az élen) szinte kivétel nélkül egyetértettek abban, hogy Szombathelyen valami fontos, sőt nagyszerű történt. *Attalai Gábor, Cságoly Klára, Szilvitzky Margit, Szenes Zsuzsa, Szabó Marianne* és a többiek művei összességében messze kiemelkednek a hazai művészet más szektorai közül. Egy-egy alkotó munkássága vagy műve pedig önmagában is jelentős eredmény. Az értelmezésben viszont több különbség mutatkozott.

Ma már, visszatekintve, többé-kevésbé tisztán látjuk a történteket. Azt például, hogy amit Szombathelyen a textilesek kiállítottak, nem iparművészet volt. Persze nem is egészen szabályos, jobban mondva hagyományos képzőművészet. A textillel újfajta – kísérleti – művészet jelent meg; a kutatás központjába a szó szoros értelmében vett matéria került. Eredményei ily módon egyformán hatnak – hatottak is – mind az ipar-, mind a képzőművészetre.

Ez a kettős funkció nem korlátozódott a magyarországi viszonyokra. Amikor 1974-ben Hollandiában jártam, a modern iparművészeti gyűjteménnyel is rendelkező amszterdami Stedelijk Museum lépcsőházában az amerikai Sheila Hicksnek, a lausanne-i seregszemlék sztárjának fantasztikus textilkompozíciója fogadta a látogatókat. A tértextil – vagy ahogy Frank János magyarította, a textilplasztika – egyetemleges jelentőségre tett szert a hetvenes évtized első felében. Különös jelentőséget kapott azonban a kelet-európai országokban (mindenekelőtt Lengyelországban, s aztán Magyarországon), ahol a képzőművészet öntörvényű fejlődését a stílusszabadság deklarálásának kedvező hatása ellenére a lukácsi esztétika művészetfogalmának kanonizálása gátolta. A hazai avantgárd, amely a nyugat-európai vagy az amerikai művészet jelenségeire rímelt, nemcsak ideológiai-politikai okokból minősült gyanúsnak, hanem a marxista esztétika legmagasabbrendű, a nyugati újbaloldali értelmiség által szintén bibliaként olvasott rendszerében is csak másodlagos jelenségként értékelődött. (Üldözést, tiltást természetesen nem szuggerált, az ilyesmit a hivatali apparátus találta ki.)

Mindezek tudatában a tértextil hazai jelentkezése túlmutatott egy nemzetközileg jegyzett és sikeres műfaj meghonosításának már önmagában sem jelentéktelen érdemén. (Hadd jegyezzem meg, hogy muzeológusként *Mihály Mária* szerzett ez ügyben múlhatatlan érdemeket.) Szemléletileg olyan újdonságot hozott, amely végső soron az egész akkori művészeti közgondolkodást átstrukturálódásra, önnön tételeinek és normáinak újragondolására késztette. Legalábbis beindította ezt a folyamatot. S minthogy a mozgalomnak Szombathely adott otthont (sőt 1973-ban megindultak az ipari textilbiennálék, 1975-ben sor került az első mini textilkiállításra, és a közeli Velemben ezt követően tíz éven át textiles alkotóműhelyt szerveztek), a város a textillel egyszeriben a kortárs magyar művészet egyik központjává vált.

Az avantgárd rehabilitálása

Amíg a textil meg nem érkezett, Szombathelynek nem volt említésre méltó kapcsolata a jelen művészetével. (A 15 kilométerre fekvő zsennyei alkotóház lakói is csak vendégeskedtek a megyében.) S általában sem volt jobb sora itt a modern magyar szellemnek. Derkovits Gyulának, a város fiának jelentéktelen kis emlékszobát

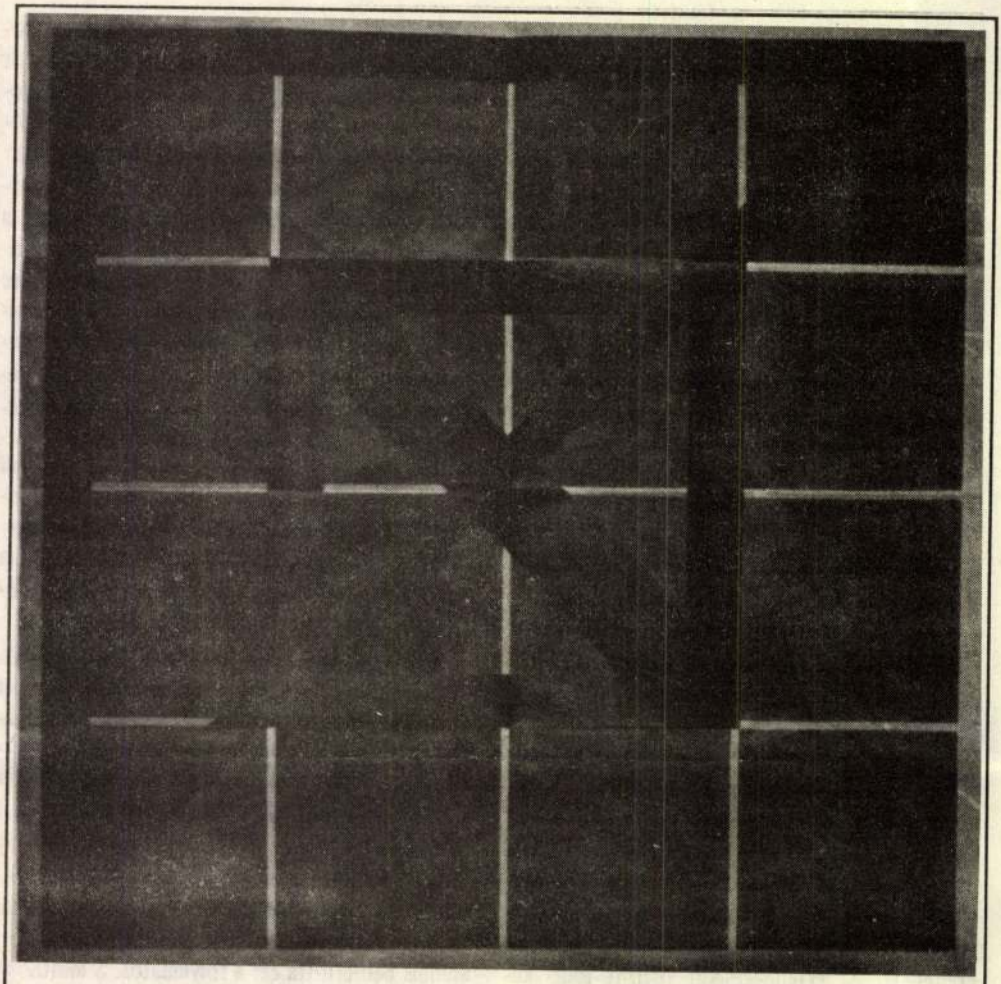

Halász Károly (1946–): Szürke kép. 1979., vászon, acryl, 110,5x104

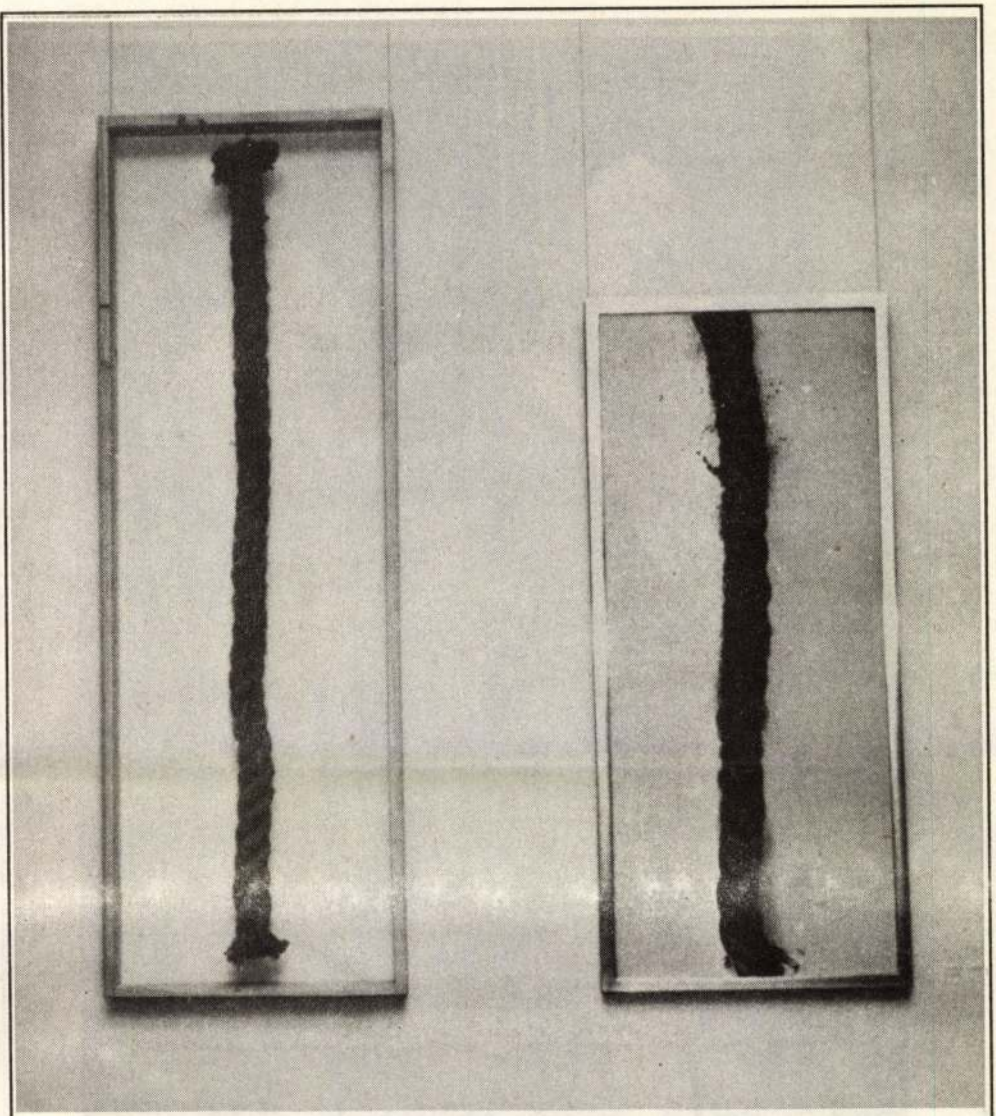

Lakner László (1936–): Kötél. Év nélkül, vászon, olaj, 120x50, kötél kerettel, 159,5x53,5

Gecser Lujza (1943–): Drapéria R sorozat I–III. 1984., lakkmerevítés, 130x37

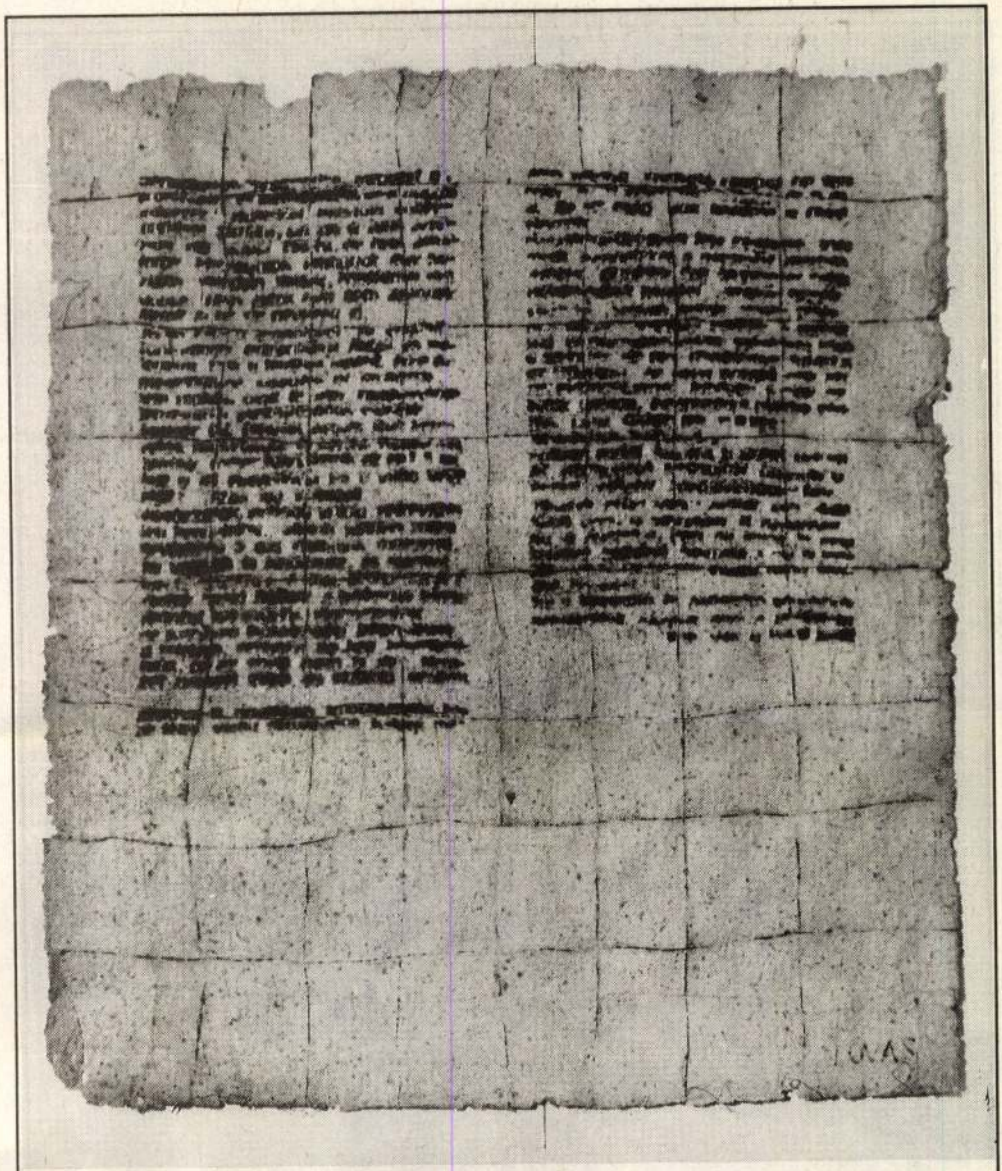

Lovas Ilona (1946–): Stáció. 1984., merített papír, 215x180

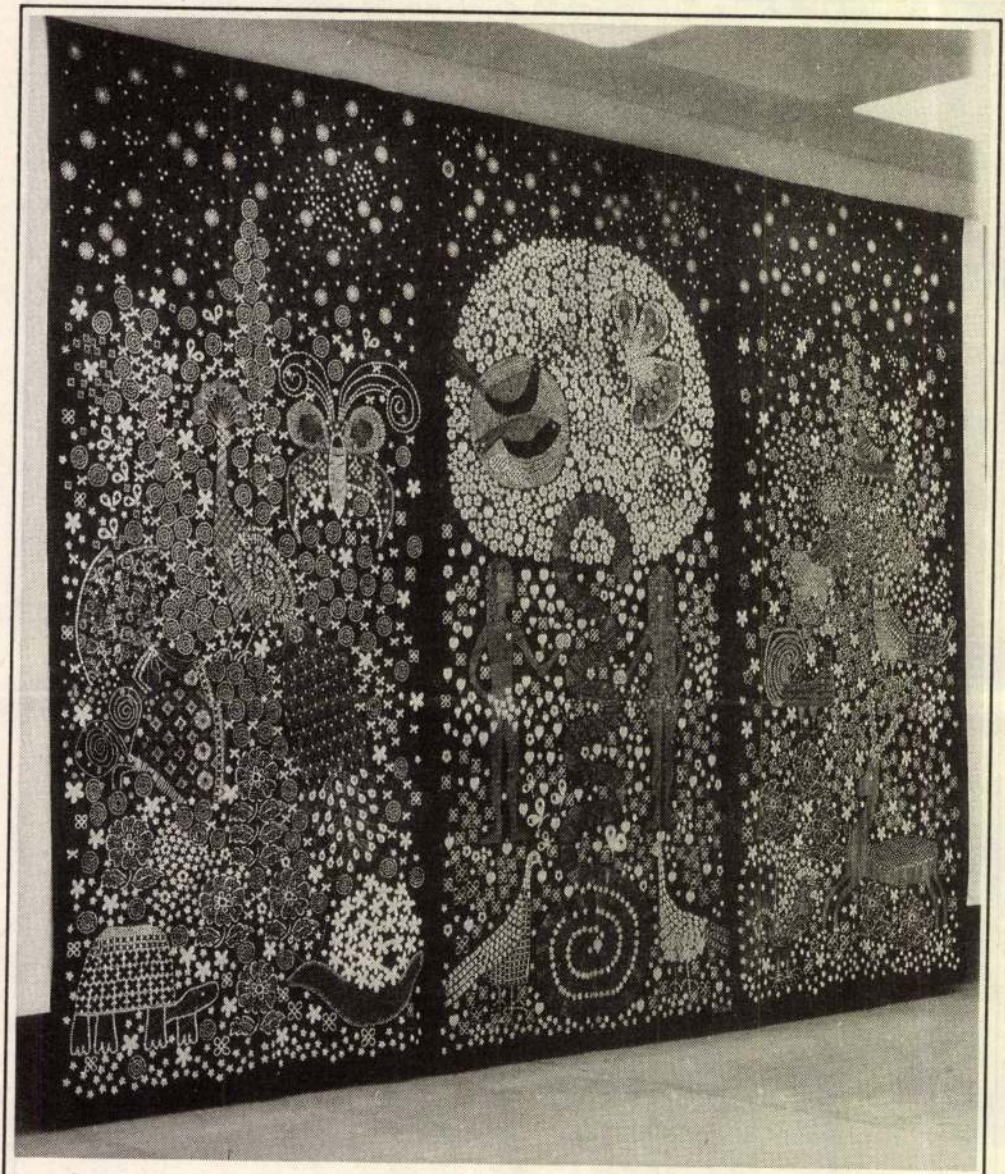

Bódy Irén (1929–): Kék paradicsom. 1972., kékfestő, 340x160

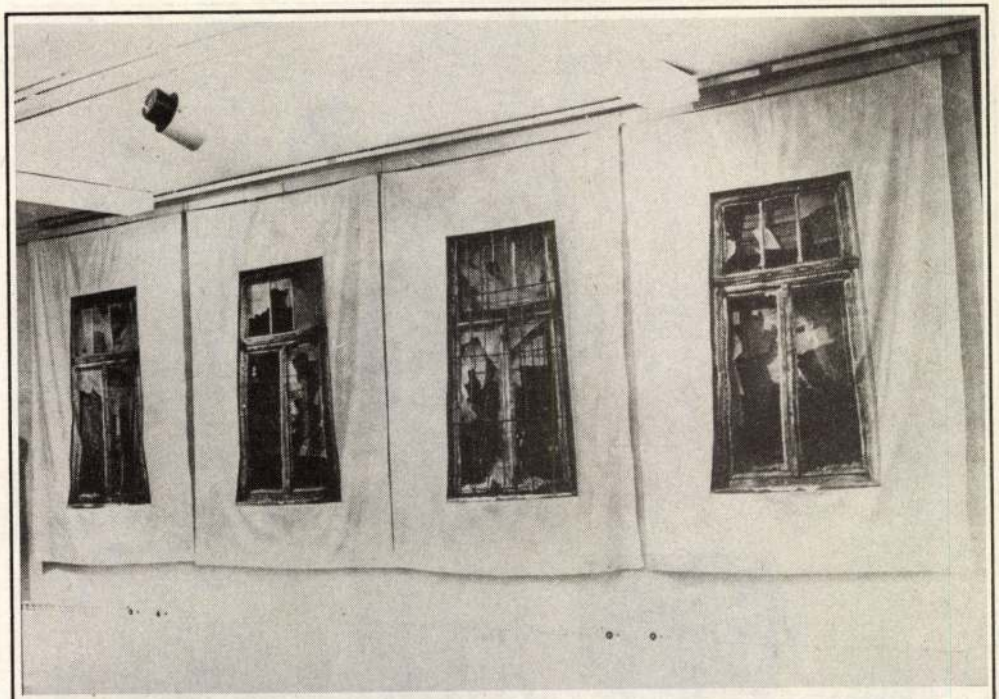

Gulyás Kati (1945–): Ablakok I–IV. 1982., festés, 140x200

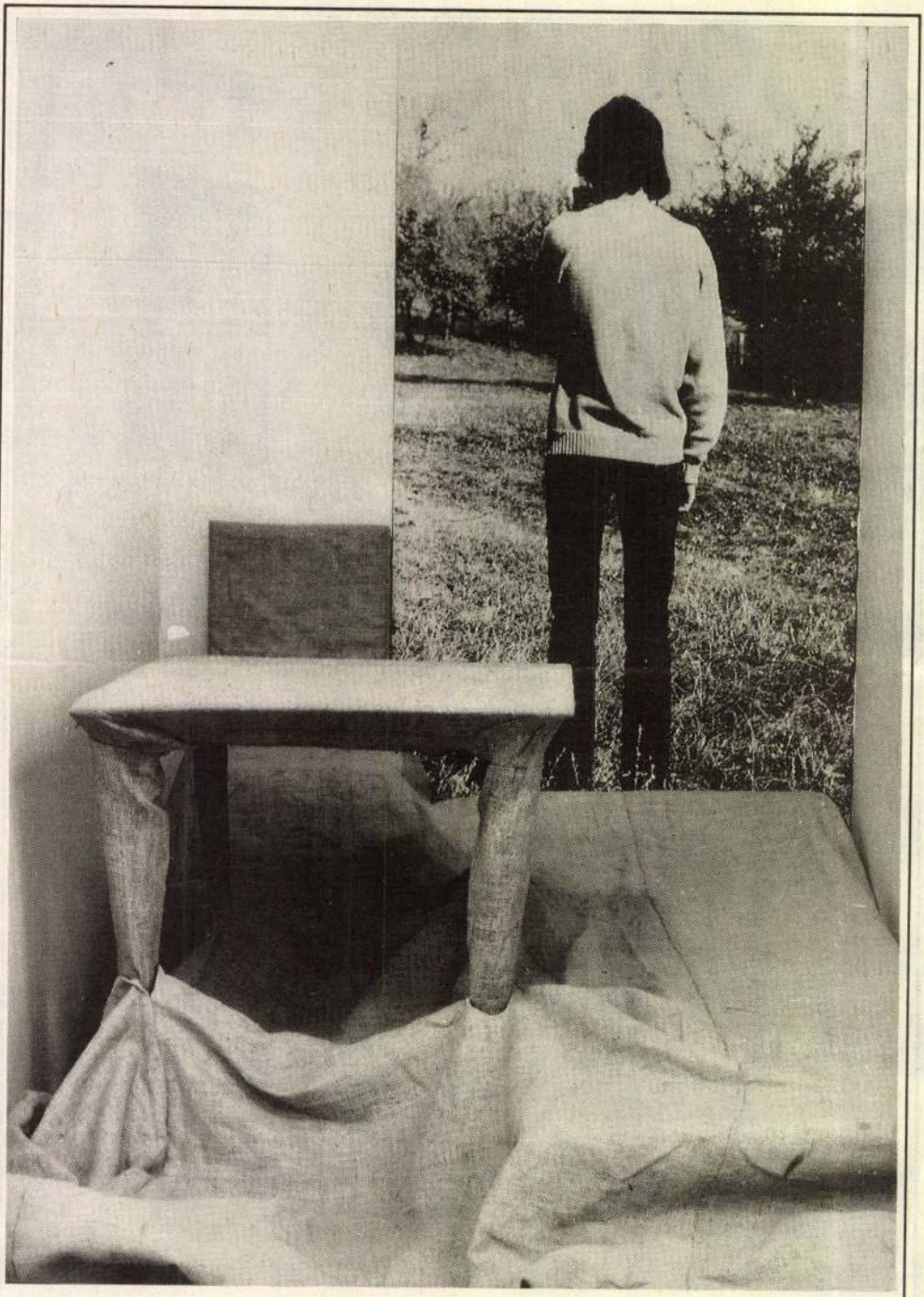

Bajkó Anikó (1947–): Álló tűz I. 1978., rajz, égetés, 60x70

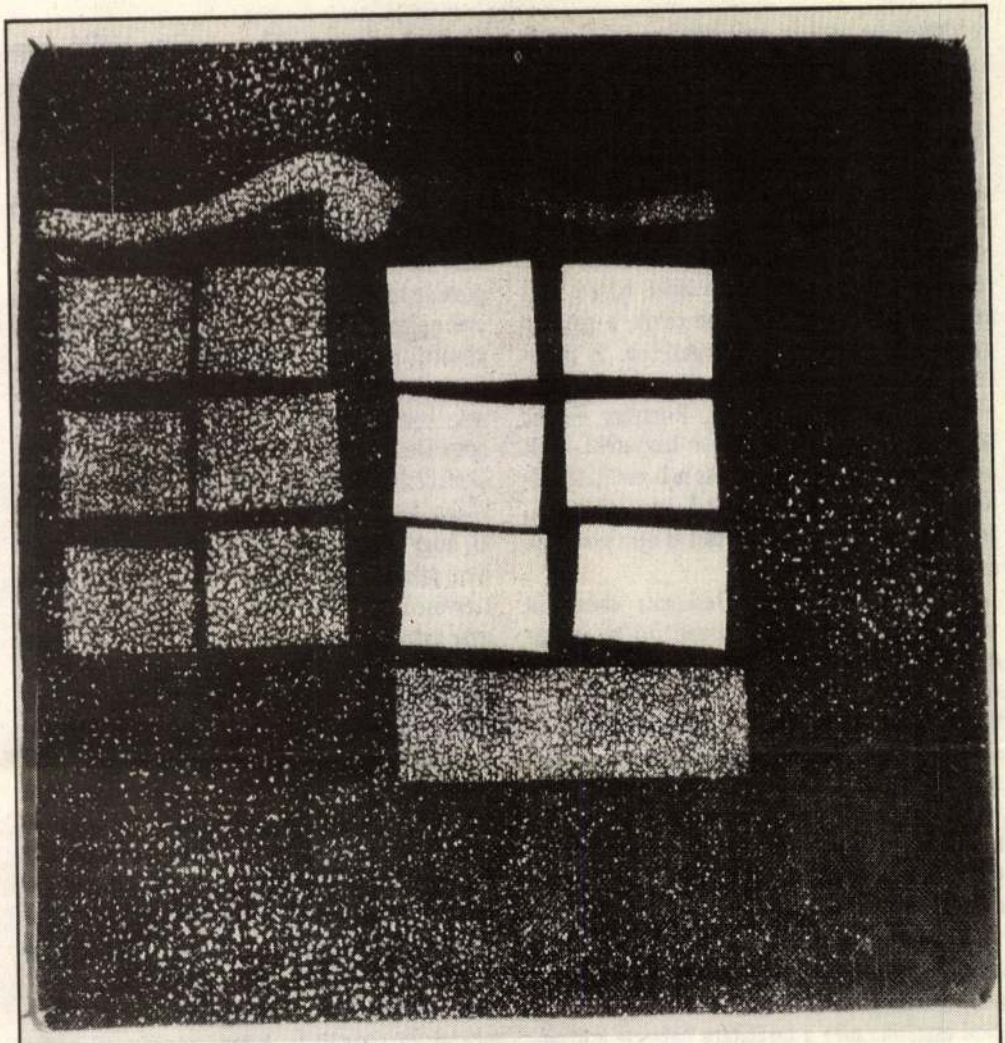

Golarits Erzsébet (1951–): Ablakok. 1975., nyomott vászon, 14x13,5

Fotók: Székely Anikó

rendeztek be egykori szülőházában, ahol grafikákat mutattak be néhány olyan kép társaságában, amelyet a Nemzeti Galériából kölcsönöztek.

A textil sikere a múzeumot más területen is aktivizálódásra serkentette. Segítségére volt a minisztériumi ösztönzés is; így figyeltek fel arra, hogy Derkovits olyan adu, amelyet az adott körülmények között nemcsak ki lehet, hanem ki is kell használni. A legnemesebb célok, a modern gyűjtemény megalapozása érdekében. E program jegyében került ide a hetvenes évek elején – a pécsi képtár szervezője, Romváry Ferenc közbenjárásával – Dési Huber hagyatéka, amit özvegye ajánlott fel. Derkovits már említett szülőházában nyílt meg az ő állandó emléktárlata is, amely alkalomból a Derkovitsét is újrarendezték és kibővítették.

Dési Huber nemcsak Derkovits elvbarátja volt, hanem felkészült művészeti író is, aki tanulmányok sorában foglalkozott a modern művészet sorskérdéseivel. Mind Derkovits életművének, mind az egyetemes jelenségeknek elemzéséből azt a tapasztalatot szűrte le, hogy a születő új – még így fogalmazott: szocialista – művészet csak és kizárólag az avantgárdból bontakozhat ki. Az izmusokat meg kell haladni, vallotta, de ugyanakkor nem győzte hangsúlyozni: nem lehet megkerülni.

Dési Huberral nézve tehát a szocialista művészet egyben a modernség vállalását jelentette. (Az avantgárd asszimilálását akkor, amikor a lukácsi esztétika még a bírálatára helyezte a hangsúlyt.) A hivatalos kulturális politika messzemenő jóindulatától kísérve és alighanem jelentős anyagi támogatását is élvezve így kezdődött meg Szombathelyen a szocialista művészet múltjának feltárása, az örökség számbavétele kiállításokkal, illetve gyűjtéssel. Ez a koncepcióváltás, amely már Bándy Gábor megyei múzeumigazgató működése idején zajlott, nemcsak azt jelezte, hogy a Derkovits–Dési Huber emlékházból immár múzeum készül, hanem azt is magával hozta, hogy ez a születő intézmény a szocialista törekvések jegyében, ezekkel összefonódva az avantgárd tendenciákat is gyűjtőkörébe vonta.

Ahhoz, hogy ezt az eleinte csak latens módon zajló folyamatot szemléltetni tudjuk, nagyot kell lépnünk előre az időben. Amikor később megnyílik a szombathelyi képtár, első állandó kiállításának ezt a címet adják: „Szocialista törekvések a huszadik század első felének magyar művészetében". S e címhez teljes mértékben igazodó a rendezés: a Tanácsköztársaság szolgálatába álló aktivisták, Derkovits és Dési Huber kamaratárlata, majd a Szocialista Képzőművészek Csoportjának együttese mellett (között) legfeljebb csak epizodisztikusan kapott helyet a két háború közötti posztimpresszionista vagy szürrealista festészet néhány kiemelkedő képviselője. Évekneк kellett eltelnie, amíg ráébredtünk arra, hogy Dési Hubert is, Derkovitsot is szegényítjük (s mellesleg beskatulyázzuk) azzal, ha piktúrájuk világnézetét hangsúlyozzuk, s nem azt emeljük ki, hogy – különösen Derkovits – festőként milyen jelentős egyéniségek voltak. Hogy milyen szervesen nőtt ki ez a piktúra a század eleji magyar avantgárdból. A muzeológia nem hagyhatja figyelmen kívül azt sem, amire már Kállai Ernő rámutatott: a Szocialista Képzőművészek Csoportjának jelentőségét – művészettörténetileg – nem Nolipa István Pál önképzőköri igyekezetű életképei, hanem Vilt Tibor vagy Bokros Birman Dezső remeklései adják. Minthogy az avantgárd (de legalábbis a modernizmus) századunk első felében és különösen Európa e régiójában összefonódott a baloldalisággal (de legalábbis a progresszióval), szocialista törekvések címszóval átfogó modern magyar művészetet lehetett prezentálni, s amennyire vissza tudok emlékezni, ez sikerült is. A rendszerváltással pedig feleslegessé – más helyre illő terminológiává minősült át – a szocialista jelző. Ma, némiképp átrendezve, ugyanez a gyűjtemény „Az aktivizmustól az Európai Iskoláig" címet viseli.

E változás nemcsak tárgyszerű, hanem szerencsés is, hiszen nagyobbrészt korábbról ismerős műveket láthatunk viszont. Csak éppen más – immár történeti – kontextusban. Ha gondot látok, akkor éppen e történeti folyamat rekonstruálásában. Talán azért is, mert az indokoltnál kisebb helyre zsugorodott az anyag, és a kiállítás komplikált alaprajza miatt nem tükröződik világosan a fejlődésmenet. Hogy ne a levegőbe beszéljek: az aktivizmus vérszegény, Derkovits és Dési Huber nem az előzményeiből bon-

takozik ki, a polgári baloldal és az art deco lírája nem kapcsolódik környezetéhez; a Szocialista Képzőművészek Csoportjának bemutatása terjengős – még mindig nem az értékeire és a modernizmusára koncentrál. Ha a társaságot Korniss és Fekete Nagy képei illusztrálják, akkor nemcsak felértékelődik, hanem jól kötődik folytatásához is: az Európai Iskolához. Röviden: szocialista művészetként ez az összeállítás szemlélettágító volt, mivel a modern törekvéseknek biztosított polgárjogot; de huszadik századi magyar művészetként ugyanez az együttes inkább az aránytalanságaival tüntet. Sok-sok lazaságával, amit csak hangsúlyoznak a hiányok, illetőleg a helyszűke miatt a rendezés következetlenségei. S ez annál feltűnőbb, mivel a gyűjtemény időközben Magyarország egyetlen *új* múzeumépületébe költözött. 1985-ben megnyílt a Szombathelyi Képtár.

Labilis lábakon

Akár örvendezni is lehetne azon, hogy miközben Székesfehérváron csak raktárakban gyűltek a művek, Szentendrén kizárólag emlékházak létesültek, Pécsett pedig egy vendéglőből átalakított kis épületben szűkölködött a modern múzeum és mellette még inkább a kortárs gyűjtemény, Vas megye székhelyén korszerű új múzeum épült.

Az esemény súlya annál nagyobb, mivel szánalmasan kevés jutott az elmúlt évtizedekben éppen *kulturális* beruházásokra: színházra, mozira, múzeumra. (Ezek helyett szinte csak művelődési házak épültek.) Az is pozitívum, hogy a múzeum – bár párt- és állami kezdeményezésre indult és jelentős hivatalos támogatást kapott – önkéntes társadalmi szerveződésre is módot adott. 1976-ban alakult meg a Szombathelyi Képtárépítő Egyesület. (Jó néhány évvel megelőzve Ráday Mihály városvédő orgánumát.) Ehhez aztán több ezer személy és több száz kisebb kör csatlakozott, illetve pénzzel és társadalmi munkával támogatta az ügyet. Nem egyszerűen a művészet ápolását tekintette feladatának. Azt tűzte ki célul, hogy a textil által megpezsdített Szombathelynek modern művészeti gyűjteménye és hozzá méltó bemutatási lehetősége legyen. (Minthogy a Savaria Múzeum már telített.) Így formálódott az új múzeumépület gondolata.

A szervezés eredménnyel járt, sikerült a szükséges pénzt előteremteni. Hamarosan sor került az épület helyének kijelölésére: úgy döntöttek, hogy az új múzeumot Szombathely egyik nevezetessége, az Isis szentély szomszédságában építik fel; s tervpályázatot hirdettek, amelynek első díját *Mátis Lajos* és *Sólyom Miklós*, a helyi VASITERV két építészének munkája nyerte el.

A továbbiakban mindkét tény jelentősnek bizonyult. Minthogy a régészeti feltárás még nem fejeződött be a területen, az építészeknek lábakon álló architektúrát kellett tervezniük, hogy a majdani leletmentés folytatódhasson. (Furcsa fintora a sorsnak, hogy statikai okokból a lábak körül olyan széles betongyűrűk készültek, hogy a talajt így is végzetesen megbolygatták.) A lábakról – a huszadik század építészetében – Le Corbusier jut eszünkbe: ő volt az, aki a modern építészet alapelveiként 1926-ban megfogalmazott öt nevezetes pontjának egyikében az épület lábakra állítását szorgalmazta. (Védendő a zöldet!) Az épület hosszan elnyúló, szabályos téglány homlokzata is az ő hasonló megoldásait idézi. Vagyis a két építész stílusát tekintve szabályos „modern" épületet tervezett akkor, amikor már idehaza is megjelent, sőt kibontakozott a posztmodern. Alighanem azért ítélte úgy a *Magyar Építőművészet:* nem mutatja be, hiszen egyértelműen konzervatív munka.

Ránézésre nincs benne semmi kivetnivaló; akár monumentálisnak is tetszik vízszintes-zárt tömbjével, amelynek alig tagolt felületét egyetlen dísz – *Segesdi György* plasztikája – bontja meg. Éppenséggel dicséretes, hogy nem rivalizál a környezetével, hagyja érvényesülni az Isis szentély oszlopait és a romokat. Esztétikailag az enteriőr sem kifogásolható. Talán még lenyűgöző is a kétszintes előcsarnok a széles lépcsőfeljáróval. A problémák csak alaposabb körülnézésre mutatkoznak meg.

Ekkor derül ki, hogy a lábakra állításért súlyos árat kellett fizetni. Miközben a földszint kétharmada beépítetlen maradt (nagy luxus ez), a gépészet a tetőzetre került, ezáltal lehetetlenné vált a természetes megvilágítás. Most a múzeumban lámpák égnek, ami sokkal többe kerül,

mint a napfény, s az esztétikai élvezetet is rontja. A légkondicionálás nagyon jó dolog (egyelőre még a nemzeti műkincsek is csak várnak rá a Nemzeti Galériában meg a Szépművészeti Múzeumban), de elképesztő, hogy alig hat évvel a felavatás után az épület máris kicsi. Vagy legalábbis úgy hat.

A textilek a nemrégiben épített raktárban (két láb között) szépen elférnek, de az emeleti kiállítótérben csak egy lehetetlenül szűk folyosót sikerült számukra kipasszírozni. A jelenkori magyar művészet e sikerágazatának bemutatása ezért méltatlan a teljesítményhez: mű mű hátán, kronológia vagy más rend híján, szinte összevisszaságban, ahogy éppen elférnek. S minthogy ez a textilkiállítás a huszadik századi gyűjteménybe ékelődik, ez utóbbi is értelmetlenül zegzugossá és indokolatlanul megnyomorítottá válik.

Nem tudom, ki vagy kik felelősek ezért a helyzetért. A muzeológusok voltak-e szerények az igényeikkel? Vagy az építészek mérték fel rosszul a szükségleteket? Egy bizonyos, visszapergetve a történteket az a meglepő paradoxon válik mind nyilvánvalóbbá: hogy bár Szombathely szellemi életét végül is a textil frissítette fel, a Szombathelyi Képtár építői *nem* számoltak vele. A múzeum a képzőművészetnek épült, s a textil, egészen a közelmúltig, maradt a Savaria Múzeum nedves pincéiben, s részben a Dési–Derkovits-házban. Mára ez az állapot tarthatatlanná vált. Nemcsak attól kellett tartani, hogy a művek tönkremennek és nemcsak a textil jelentősége vált szakmai közhely formájában nyilvánvalóvá, hanem e művészet megszabadult pusztán dekoratív jelzőjéből fakadó másodrangú besorolásától és egyenrangúvá vált a festészettel-szobrászattal. Ezt a folyamatot döntő mértékben segítette a képzőművészeti értékrend átalakulása, amelyről itt a képtárban is megbizonyosodhatunk. A „Kortárs gyűjtemény" kiállításán, *Barcsay, Bálint, Ország Lili, Kondor* mellett azok az avantgárd, posztmodern és újszenzibilis művészek is szerepelnek (*Hencze Tamás*tól *Deim Pál*ig, *Bak Imré*től *Lugossy Mária*ig, *Samu Géza*tól *Móder Rezső*ig), akik részben a textilesekkel egy időben, részben az ő törekvéseikből is erőt merítve, az általuk kialakított új világban találták meg önmagukat.

Nem vagyok a modern gyűjtemény ellen: a Szombathelyi Képtárba sok olyan ember (hazai és külföldi) látogat, aki nem jut el Pécsre vagy Budapestre. Nekik minden bizonnyal nagy élmény. (volna) egy jól rendezett huszadik századi magyar képzőművészeti állandó kiállítás. De fontos belátni és a múzeumban is kifejezést adni annak, hogy Szombathely a textilbiennálékkal a magyar művészet egy nemzetközileg jegyzett mozgalmának nevezetes fóruma lett.

Amikor a képtárat építeni kezdték – mind gondolatban, mind a valóságban –, számításba sem vették a textilt. Talán iparművészetnek, vagyis másodrangú szellemi terméknek tekintették. S ez a nagyvonalú feledékenység vagy nemtörődömség később sem oldódott: olyannyira, hogy a nyolcvanas évek derekán meg akartak szabadulni a gyűjteménytől.

Ha ezt az előzményt bekalkulálom, akkor örvendetes, hogy a textil végül helyet kapott a képtárban. De ez kevés az üdvösséghez. Még az sem lesz elegendő, amiben reménykedek, hogy mai, szorongatott helyzetéből kimenekítik, és jelentőségéhez méltó bemutatási lehetőséget kap. A tértextil történetének szemléleti tanulságain is el kell gondolkodni és a konzekvenciákat levonni. Mert nemcsak a textil újult meg az elmúlt évtizedekben, hanem hasonló metamorfózison ment át egy sor szakma: az üveg, a fémművesség, a kerámia. A maga módján a festészet – a piktúra egy bizonyos fajtája – is. Ha a képtár ezen fejleményekre koncentrál (a jelenlegi, össznépien amorf, jellegtelen gyűjtés ellenében), akkor a rokon művek társaságában nemcsak a textil jelentősége kap méltó hangsúlyt, hanem bekövetkezik az, amit ma még sehogyse látunk. Önálló karakterrel bíró kortárs gyűjteménye lesz Szombathelynek. Máshoz nem hasonlítható.

Vadas József

Szombathely

Márkus Miklós:

A szombathelyi, szinház. Pesti Napló

1880. 216. sz.

Szombathely

Palatinus József =

Sárgult papíron fakult írások. (Képek, Szombathely multjából. Szombathelyi Ujság

1913. 22, 28, 30, 33, 34, 42, 44, 45, 50, 57, 67, 72 számok

~~igazgató~~

os ~~másolat hiteléül:~~

jára elszámolás kötelezettsége mellett

plóban kiadáskép számolja el.

A népbiztos rendeletébő

csoportvezető.

Szombathely

Kiscsűri Géza: A
városgazdaság épületei.
Magyar Építőművészet
1943. 212-1-

Szombathely

Kiss Zoltán: A vas-
vármegyei kulturegye-
sület háp- és ipar-
művészeti iskolájának
értesítője az 1920. év
1. szemeszteréről.

Szombathely, 1920.

8 l.

Szombathely

Köbert János: Adatok a szombathelyi Szent Mártonról czimzett papnevelőintézet történetéhez. Szombathelyi Lyjság 1895-1896. évfolyamaiban.

Szombathely

(Gépírógyula): A
püspöki palota és a
székesegyház leírása
és műemlékeinek
ismertetése. Szombathely,
1930.

Kelet

Tartozik

lapszám.

egyesülettel

Követel

		Napok	Kamat-szám	Korona
jul	14	166	1473200	887500
szept	17	103	1234400	1198500
okt	8	82	982800	1198500
nov	13	47	880800	1874000
				14000

SZOMBATHELY

Aréna ut 1.

Ferences kolostor

VÉRTES Erno: Napórák a történelmi Vas megyében.
= Vasi Szemle, 47, 1993, 4. 578-579.

a kolostor számadáskönyve 1750-ben emliti (v.1780?)

1927-ben az átépitéskor elpusztult

SZOMBATHELY

Domonkos kolostor

VÉRTES Ernő: Napórák a történelmi Vas megyében.
= Vasi Szemle, 47, 1993, 4. 578.

1940-es évek közepén még látható volt a déli falán

da vezető új út mentén gesztenyét és akáciát telepítet-
k.[111] E Tükrös nevű kertrész nevét arról a dombon
ült, monumentális birkaistállóról kapta, amelynek egyik
elyiségét tükrökkel látták el, hogy az uraság (Ferenc, majd
éza gróf, akik mindketten szenvedélyes juhtenyésztők
oltak), az eléje vezetett állatokat könnyebben körbeszem-
lhesse. Az általunk ismert források a Tükrös elnevezést
őször 1860 táján említik,[112] ami arra utal, hogy az
tálló még azt megelőzően épült, hogy Brunszvik Géza a
rtokot anyjától átvette. A parkkal kapcsolatos korábbi
írások[113] szerint a kastálytól a tükrösi juh-hodályig
ajdan csodálatos kilátás nyílott.

A martonvásári birtok, mint említettük, 1893-ban Jó-
ef főherceg kezére került. A következő években Cserna
ároly két metszetet készített a kastélyról, s ezeken látható,
ogy az épület mindkét frontja előtt kör alakú virágos
szeket, ún. *pleasure ground*okat alakítottak ki.[114] A
rág tehát a századforduló táján a martonvásári angolkert-
en is visszakövetelte jogait a szabad ég alatt. Ekkoriban
ezdik a parkot „Beethoven kedvelt tartózkodó helyeként"
nlegetni. Dobos János martonvásári tanár írja 1895-ben,
ogy a zeneköltő „különösen a parkbeli tó rózsás szigetét"
edvelte, „hol egy fában még most is látható saját kezűleg
evésett monogrammja, s amely fát a kegyelet ma is féltő-
nyen őriz és ápol".[115] A Vasárnapi Újság másik cikk
ója József főherceg alcsúti parkjával hasonlítja össze a
artonvásári kertet. „Nagyszerűség" tekintetében szerinte
lcsút vezet, „noha a martonvásári park — mint írja —
gyobb, egyes részei sokkal régibbek százados fákkal;
sztás rétjei közt órákig lehet franciás utain kocsikázni".
cikk bevezetőjében meséli, hogy a kastély Brunszvikék
vozása óta „elhagyatva állott, az övező park százados
lgyeitől körülvéve, melyeknek lombjai visszatükröződtek
park tavában, hol a hattyúk csendesen, zavartalanul úsz-
ltak le s fel..."[116]

A kastély felújítására 1896-ban került sor. A következő
ben a birtok a Dreher családé lesz. Az 1927-es Beetho-
n-centenáriumot megelőzően a kastélyt ismét átépítet-
k, az omladozó képtárépületet pedig lebontották. 1927-

SZOMBATHELY

Thököly Imre u. 32.

Emberbaráti Kórház egykori épülete

Az épület 1822-ben épült

SZOMMER Ildikó: A szombathelyi Emberbaráti Egyesület megalakulása és müködése. = Vasi Szemle, 1993, 4. 565, 566, 567 és ill.

kertje hazájára emlékeztette. Kerek negyedszázaddal később Terézt hasonló élmény éri egy London környéki „régi park" láttán, amelyről megállapítja, hogy „pompás, mint M. Vássár [sic!]".[91] 1848 júniusában Brunszvik Teréz ismét Martonvásáron van. „Szép! Zöld, mint soha és békésen csendes" — írja naplójába.[92] Három hónappal később a szabadságharc első jelentős csatájára a közeli Pákozd-Sukorón kerül sor. Martonvásáron hadikórházat állítanak fel, a kastély pedig a csata után átmenetileg a magyar csapatok főhadiszállása lesz. Később az osztrákok is nemegyszer birtokba veszik.[93]

1849 októberében Brunszvik Ferenc Bécsben meghal. Felesége és gyermekei évekig távol maradnak. 1855 nyarán a nyolcvan éves Teréz ismét Martonvásáron van. Látogatása a búcsú jegyében zajlik. „Talán nem látjuk már egymást, ti kedves ligetek ... Csak a fákat, a szép vidéket ... oly nehezen hagyom itt" — írja.[94]

A martonvásári birtokot 1849-től az 1860-as évek elejéig Brunszvik Ferenc özvegye igazgatja. A park fenntartására 13—15 főt alkalmaz: főkertészt (1861 előtt Gruber Józsefet, utána Hommert Györgyöt), 2 kertész segédet, 8 majd 9 kertész „bojtárt" (legényt), kerti asztalost, csőszt, később egy szamarast is. Az állandó személyzet mellett évről évre 2 gyakornokot is foglalkoztatnak.[95] 1858—1860-ban e gyakornokok egyike volt a martonvásári születésű Magyar György (1844—1923), aki később József főherceg szolgálatába került, s Jámbor Vilmos tervei nyomán a Margitszigeten létrehozta és európai hírűvé fejlesztette az ottani nagyszerű parkot.[96]

Fal- és tértextil

Bakó Ilona: Justitia
Művelődési Minisztérium vásárlása

Balázs Irén: Leépített „T"-ék
Művelődési Minisztérium vásárlása

Borgó György Csaba: Ruach
Művelődési Minisztérium vásárlása

Christiane Deville: Élő textilt használok
A művésznő ajándéka (Franciaország)

Nicole Gaulier: Tenisz
A művésznő ajándéka (Franciaország)

Kókay Krisztina: Kérdés helyett
A művésznő ajándéka

Nyerges Éva–Oláh Tamás: Szentély
Művelődési Minisztérium vásárlása

Pápai Lívia: Horizont
Művelődési Minisztérium vásárlása

Pászthy Magda: Óda
Művelődési Minisztérium vásárlása

Polgár Rózsa: Szövött metafora
Művelődési Minisztérium vásárlása

Szántó Piroska: Tavaszi csokor
Művelődési Minisztérium vásárlása

Szittner Andrea: Hermész
Művelődési Minisztérium vásárlása

Sunhild Wollwage: Cím nélkül
A művész ajándéka (Lichtenstein)

Miniatűrtextil

Elke Bermann: Cím nélkül
A művésznő ajándéka (Németország)

Bitó Katalin: Ülünk egymás mellett
Művelődési Minisztérium vásárlása

Alvaro Diego Gomez Campuzano: Ornamens
A művész ajándéka (Kolumbia)

Martha Noemi Correa: Világegyetem
A művésznő ajándéka (Argentína)

Gulyás Kati: Összekapcsolódó gyűrűk
A művésznő ajándéka

Hegyeshalmi László: Térfogat
A művész ajándéka

Dorota Klosowska: Textilsarok
A művésznő ajándéka (Lengyelország)

Lévai Nóra: Ferenczy Noémi portré
Zsennyei megváltás

Olajos György: Termések I–V.
Művelődési Minisztérium vásárlása

Simone Pheulpin: Kis repedések
A művésznő ajándéka (Franciaország)

Sóváradi Valéria: Maszk
Zsennyei megváltás

Szilvitzky Margit: Sor
A művésznő ajándéka

Új szerzeményeinkből 1991–93

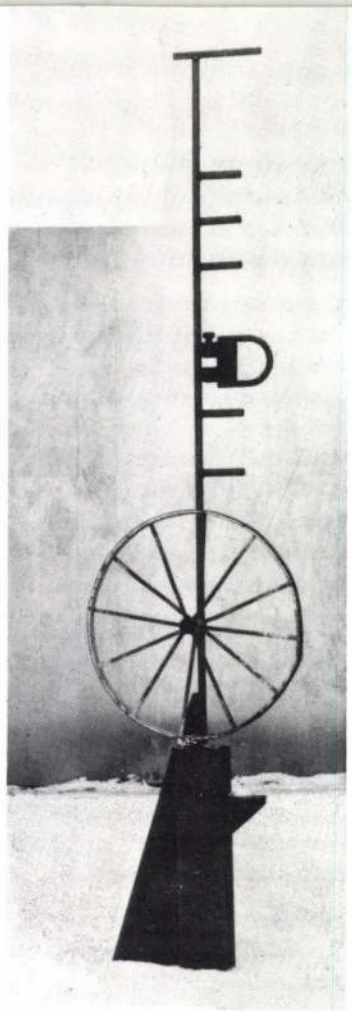

Móder Rezső

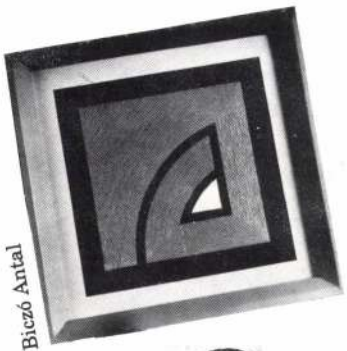

Biczó Antal

Ézsiás István

Nehéz sztereotípiák nélkül, panelek mellőzésével új gondolatokat felvonultatni egy visszatérő funkciókat szolgáló kiállítás bevezetőjéhez. A „gyűjtés" alapvető múzeumi kategória, folyamat, amelynek kezdetét ismerjük, de végkifejlete – mondjuk „megtelt a múzeum!" – a jövő bizonytalanságába vész. A számvetés kényszere elől mégsem térhetünk ki, márcsak önbecsülésünk okán sem. Ezúttal három esztendő „pénztelenségének" nem csekély eredményeit helyezzük mérlegre.

Ez a három év műtárgyvásárlásainkban negatív csúcs, ha a költségvetés adta lehetőségeket tekintjük. Mindösszesen egyetlen éremre tellett, de erre is a restaurátorműhely „kereste" meg a fedezetet. A kiállítás – a teljesség igénye nélkül – mégis gazdag, változatos és tanúsító ereje nyilvánvaló. Szól arról, hogy gyűjteményeink gyarapításáról mégsem mondtunk le, s ehhez találtunk partnereket. Elsőként a minisztérium mintegy ötmilliós támogatását emeljük ki. Jelentős kortárs művek kerültek ezúton Szombathelyre. Konkoly Gyula, Maurer Dóra, Gáyor Tibor, Fajó János, Bartha László, Móder Rezső, Pászthy Magda, Balázs Irén, Kókay Krisztina munkái talán a legjelentősebb darabok.

A Képtár Baráti Köre vasi művészek – Biczó Antal, Kecskés Miklós és mások – alkotásaival gyarapította a gyűjteményt.

E periódusra esik a Szántó Piroska-hagyaték megszerzése, a Miháltz Pál gyűjteményrész átvétele.

Schener Mihály tizenegy festményét ajándékozta a képtárnak. Újra kezd „szokássá válni" a kiállító művészek ajándékozó gesztusa. Keserű Ilona, Móder Rezső, Ézsiás István méltó „kézjegyet" hagyott hátra, fontos munkákat minősítve múzeumi műtárggyá.

Éltünk a műtárgycsere lehetőségével, s számos mű került ajándékozás révén a gyűjteménybe. Derkovits Gyula korai – 1921 – csendélete, Urbán György gömbfestménye, Wellisch Tehel Judit, Halápy János alkotása példázza – többek között – a műveket vonzó erők „működését".

A kiállítás csak ízelítő a négyszáz leltári rovatot megtöltő gyarapodásból. Állomás csupán, de egyúttal hitet és reményt is táplál: talán mégsem haszontalanul töltjük az időt. A muzeológusi „aprómunka" gyümölcsei majdcsak beérnek – a köz javát szolgálva.

A kiállítás megtekinthető: 1994. jan. 12-től febr. 13-ig.

Kiadja a Szombathelyi Képtár
Szombathely, Rákóczi F. u. 12.
A kiállítást rendezte: Salamon Nándor
Fotó: Pósfai Enikő
Grafika: Reczetár Ágnes
Felelős kiadó: Salamon Nándor

Konkoly Gyula

Marosán Gyula

Grafika

Barta Lajos: Szoborterv
Csere dr. Varsányi Zoltánnal

Barta Lajos: Szoborterv
Csere dr. Varsányi Zoltánnal

Barta Lajos: Szoborterv
Csere dr. Varsányi Zoltánnal

Csonka Ernő: Avarégetés
Megyei önkormányzat vásárlása

Arnold Hauser: Cím nélkül, 1968
Ajándék Németországból

I. Feszt László: Echinos I., 1982/1990
Baráti Kör vásárlása

I. Feszt László: Story, 1979
Baráti Kör vásárlása

Joseph Kadar: Hommage á Dali/ Dali szeme I.
A művész ajándéka

Joseph Kadar: Hommage á Dali/ Dali szeme II.
A művész ajándéka

Kolbe Mihály: Vízpart, 1980–82
Kolbe Mihályné ajándéka

Korniss Dezső: Kollázs, 1947
Csere Vörösváry Ákossal

Krieg Ferenc: Kompozíció zöldben, 1965
Baráti Kör vásárlása

Marosán Gyula: Női figura
Csere Vörösváry Ákossal

Marosán Gyula: Vízhordó
Csere Vörösváry Ákossal

Máté Gyula: Intarzia, 1991
A Párizsi Magyar Műhely ajándéka

Máté Gyula: A jéghegy csúcsa, 1991
A Párizsi Magyar Műhely ajándéka

Nádasdy János: Vas Népe III., 1987
(Karcsi bácsi Zsennye szíve-lelke) Vétel

Nádasdy János: A zsennyei kastély
A művész ajándéka

Nagy István: Tájkép
Csere dr. Varsányi Zoltánnal

Schadl János: Utca, 1930
Csere dr. Keresztes Lászlóval

Schéner Mihály: Piros huszár
Csere dr. Varsányi Zoltánnal

Pierre Székely: Ragadozó angyal, 1991
A művész ajándéka

Claire Szilard: Fatörzs
A művész ajándéka

Joseph Kadar

Plasztika

Ézsiás István: Ajtónálló I., 1989
A művész ajándéka

Ézsiás István: Strázsa, 1989
A művész ajándéka

Gellér B. István: A törvénygúla
Vétel

Móder Rezső: Bartók a Vasgyárban, 1989
(Time Axis c. sorozatból)
Minisztériumi vásárlás

Schéner Mihály: Plasztika
Csere dr. Varsányi Zoltánnal

Tornay Endre András:
Rumi Rajki István Műpártoló Kör
Vétel

Urbán György

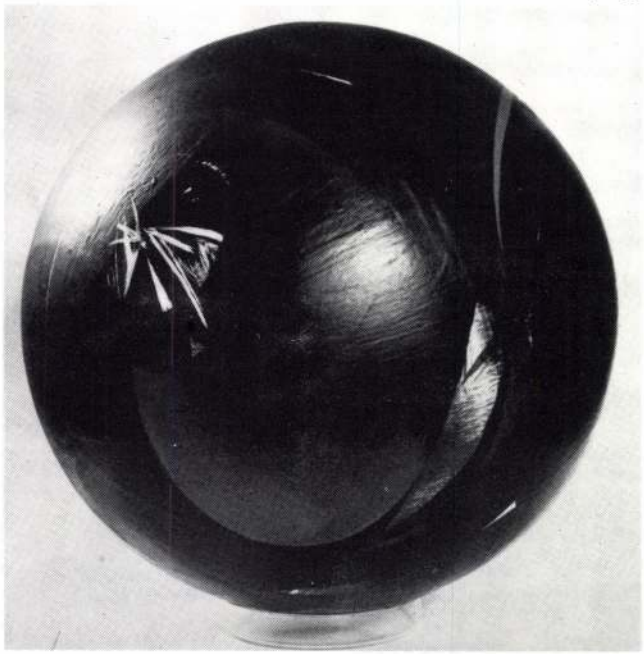

Festmény

Bartha László: Cím nélkül, 1987
Minisztériumi vásárlás

Bartha László: Tájkép, 1939
Vétel

Biczó Antal: Kompozíció III., 1983
Baráti Kör vásárlása

Biczó Antal: Kompozíció IV., 1983
Baráti Kör vásárlása

Bogdándy Szultán Zoltán:
Égi és földi szerelem
Minisztériumi vásárlás

Derkovits Gyula: Látogatás (Búcsú), 1927
Vétel

Derkovits Gyula: Csendélet, 1920
Quitt László ajándéka

Fajó János: Piskóták
Minisztériumi vásárlás

Gaál József: Macabre, 1993
Minisztériumi vásárlás

Gaál József: Macabre, 1993
Minisztériumi vásárlás

Gáyor Tibor: Csobánc, 1993
Minisztériumi vásárlás

Gáyor Tibor: Badacsony, 1992
A művész ajándéka

Gellér B. István: Varázsháromszög a Növekvő Városból I., 1988. Minisztériumi vásárlás

Gellér B. István: Varázsháromszög a Növekvő Városból II., 1988. Minisztériumi vásárlás

Gellér B. István: Varázsháromszög a Növekvő Városból III., 1988. Minisztériumi vásárlás

G. Szigeti Magda: Ketrec, 1959
Baráti Kör vásárlása

Halápy János: Tihanyi lépcsők
Ajándék a művész özvegyétől

Kecskés Miklós: A fény lehetősége, 1990
Baráti Kör vásárlása

Keserű Ilona: El (Utókép), 1988
A művész ajándéka

Kisléghi Nagy Ádám: Sárga kompozíció, 1984
Baráti Kör vásárlása

Konkoly Gyula: Egy gyógyfürdő parkja, 1964–65. Minisztériumi vásárlás

Marosfalvi Antal: Mestereim dicsérete III. 1990. A művész ajándéka

Maurer Dóra: Anamorf quasikép, 1986
Minisztériumi vásárlás

Máger Ágnes: A valkűrök lovaglása, 1986
A művész ajándéka

Máté Gyula: Cím nélkül, 1971
A művész ajándéka

Miháltz Pál: Nyomasztó emlék (Kutya a drótháló mögött), 1979
A szentendrei Ferenczi Múzeum átadása

Oelmacher Anna: Női portré
Csere dr. Varsányi Zoltánnal

Schéner Mihály: Kurucok, labancok, 1983
Csere dr. Varsányi Zoltánnal

Schéner Mihály: Mézeskalács-figurák
A művész ajándéka

Schéner Mihály: Pásztorfigurák
A művész ajándéka

Schéner Mihály: Szent Istvánhoz
A művész ajándéka

Schéner Mihály: Golgota
A művész ajándéka

Schéner Mihály: Két ülő figura, 1965
A művész ajándéka

Schéner Mihály: Huszárok
A művész ajándéka

Schéner Mihály: Magyar Golgota, 1989
A művész ajándéka

Schéner Mihály: Fohász az erdélyiekért, 1989
A művész ajándéka

Schéner Mihály: Huszárok sárgában
A művész ajándéka

Sipavicius Thomas: Hold árnyéka (Moon1s shadow), 1993. A művész ajándéka

Urbán György: Gömbfestmény
A művész ajándéka

Urbán György: Látomás
A művész ajándéka

Váli Dezső: Megtörtént, 1984
A művész ajándéka

Vass Elemér: Csendélet, 1957
Bartha Lászlóné ajándéka

Wellisch Tehel Judit: Utcasarok, 1990
Vétel

Wellisch Tehel Judit: Kapuk, falak és őrzőik, 1987. A művész ajándéka

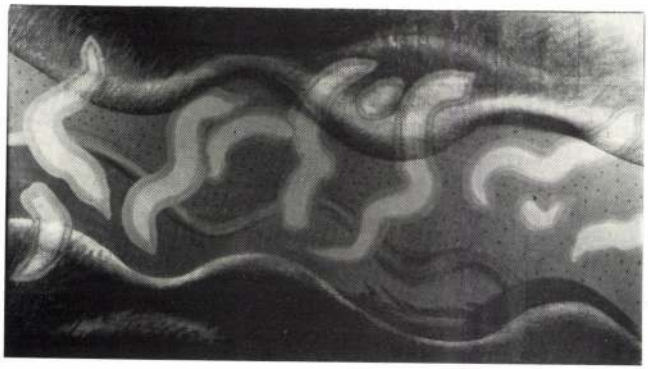

Keserű Ilona

Schéner Mihály

Delmacher Anna

1941 decz. 2 5.

Szent Quirinus püspök ezerhatszázesztendős bazilikája

Irta: Széfeddin Sefket bey

Szombathelyen, az ősi Savariában néhány esztendővel ezelőtt gondviselésszerű módon az ókereszténység első századaiból származó ritka leletre bukkantak. A püspöki szeminárium Szily János-utcai ódon épületének kibővítő munkálatai során *a szeminárium kertjében földmunkát végző kubikusok ásója csodálatos szépségű márványdarabokat és mozaikkockákat hozott felszínre.* Vas megye s a környező vidék földjéből az idők során nem egy ókeresztény korból származó lelet került napvilágra, ezekből Szombahely városi múzeumában olyan gazdagságú gyüjteményt halmoztak fel, I—IV. századbeli márványfeliratos köveket, szobrokat, síremlékeket és egyéb tárgyakat, amelyek Középeurópa egyik leggazdagabb kőtári gyüjteményét jelentik. Már az első vizsgálódások megállapították, hogy a szeminárium-kertben minden eddigi felfedezésnél értékesebb és nagyobb kiterjedésű leletre bukkantak. Ez 1938 januárjában történt s az első híradás nyomán megjelent Szombathelyen *Paulovics* István dr. egyetemi tanár s az ő iránymutatása alapján a műemlékek országos bizottsága megkezdte az ásatásokat. A szeminárium kiegészítő épületeit természetesen másutt építették fel, az eredeti terv megváltoztatásával, mert ekkor már nyilvánvalóvá vált, hogy *a kiemelt márvány- és mozaiktörmelékek Szent Quirinus savariai püspök 320 körül épült nagyszerű bazilikájának maradványai.*

Szent Quirinus mártirhalála s az emlékére épült bazilika

Nem lesz érdektelen visszalapozni a történelem lapjain s feleleveníteni, ki volt Quirinus, a szentéletű sziszeki püspök, akiről a legkorábbi pannóniai város első keresztény templomát elnevezték.

A türelmi rendeletet megelőző keresztényüldözések idején, a Krisztus utáni IV. században, feltehetően 309-ben, Maximus praeses Quirinus sziszeki (sisciai), püspököt Pannonia Prima helytartójához, Amantiushoz viteti ítélkezés céljából, Savariába. Egykorú források szerint a szentéletű püspök útközben több csodát tett, majd megérkezve Savariába, itélőszék elé állították, kínzásoknak vetették alá. Amantius végül azt a parancsot adta, hogy malomkövet kössenek a hajthatatlan püspök nyakára s vessék bele a Sibaris (mai nevén Perint) folyó hullámaiba. Quirinus püspök a folyóba vettetése után csodaszerű módon sokáig fennmaradt a víz színén s a kutfők tanusága szerint sokáig elbeszélgetett a parton álldogálókkal, keresztényi kitartásra buzdítva őket, végezetül áhítatos imádságba merülve, csak nehezen tudta elérni, hogy elmerüljön. Azon a helyen, ahol később holttestét megtalálták, imádkozóhelyet létesítettek. A mártír szent holttestét a scarabantiai kapu melletti bazilikában helyezték pihenőre, majd ereklyéjét a népvándorlás viharai elől később Rómába vitték, emlékét azonban hosszú évszázadoknak fenntartotta a róla elnevezett első pannóniai keresztény templom, amelynek alapfalait s néhány rendkívül értékes padlózati mozaikját a műemlékek országos bizottsága Paulovics István egyetemi tanár és társainak szakértő és kegyeletes munkájával felszínre hozta és biztosította az utókor számára, mint hazánknak a honfoglalást megelőző századaiból való, maradandó kultúrát és virágzó őskeresztény hitéletet tanusító műkincseit.

A bazilika mozaikszőnyegéből csak foszlányok maradtak meg

Géfin Gyula dr. szemináriumi rektor kalauzolásával megyünk körsétára az ásatások színhelyére, a szeminárium kertjébe. A kert maga első látásra olyan, mint egy futóárkokkal, bombabecsapódások kráterével teletüzdelt elhagyott csatatér, ha jobban körülnézünk azonban, rendszert látunk az árkok, gödrök és épülettörmelékek szövevényében: *helyenkint egészen tisztán felismerhetően, másutt pedig elmosódottan az első keresztény templomok jellegzetes alaprajzát látjuk szemünk elé bontakozni,* a kelet-nyugati irányú hosszanti tengellyel a templomhajót s a nyugati végén a félkörives apsist (szentélyt). A templom északi falát, amely egyébként egybeesik a templomra ráépített XIII. századbeli püspöki vár külső várfalával, cementfalazással erősítették meg s ugyanígy, ahol szükség mutatkozott, cementkeretbe foglalták a padlózat csodálatos szépségű mozaikjait. A tájékozódást rendkívül megnehezíti az a körülmény, hogy *idők folyamán a IV. századbeli bazilika s a vár építkezése összekeveredett.* A várfal egy megmaradt csonkjában durva cementhabarcs foglalatában a közeli 1800 esztendős római út bazaltkövei épúgy megtalálhatók, mint a bazilika rozsdavörös római téglái s a restaurálható győri püspökök gránitkövei. S mindez aligha csodálható, hiszen az 1250 táján épült várat, amelyben többek közt Mátyás király is parancsnokolt, s a rengeteg hadaival Bécs felé özönlő török is szállást vett, idők folyamán többször porig dúlta az ellenség vagy a tűzvész s a megujítások során bizony nem a kegyelet, hanem a szükség, a végveszély irányította az újraépíttető püspöki várurak kezét. Igy történt aztán, hogy *a Szent Quirinus-bazilika nagykiterjedésű mozaikszőnyege, néhány megmaradt töredékétől eltekintve, szinte teljesen elpusztult.* Ami megmaradt belőle, azt a műemlékek országos bizottsága feltáró, megújító és konzerváló munkája során, védőtetőzettel látta el. Deszkatető fedi például az északi fal mentén futó, meglehetősen ép és kiegészített mozaikcsíkot is, amelynek művészi ábrái még ma is bámulatosan élnek s rég lehanyatlott kor míveskezű keresztényeinek fejlett stílus- és színérzékéről tesznek tanuságot.

A 48 méter hosszú és 16 méter széles óriási bazilika csodálatos szépségű belső díszítést kapott. A csodatevő szent megnövekedett hívő seregének befogadására szűknek bizonyult az elsőül épített templom s meg kellett bővíteni, illetve a szentély felé megnyujtani. Az első templom falának színes festését drága csiszolt márványborítás váltja fel s ennek reszei még ma is láthatók az eredeti elhelyezésükben fennmaradt márványcsonkok és töredékek formájában. Az első keresztény századok hívőinek elképzelhetetlen gazdag építkezőkedvét egyetlen ténnyel is eléggé illusztrálhatjuk: *az itt feltárt és részint a bazilikával kapcsolatos múzeumban elhelyezett csiszolt márványlapok között a görög szigetmárványoktól a cippollinóig az ókor minden ismert márványfajtája megtalálható.* Az egykori hatalmas mozaikszőnyegből, mint említettük, a középső mező elenyészett. Az északi szélen, valamint két ellentétes sarkában megmaradt töredékek a hajdani hajót és szentélyt befedő mozaikszőnyeg szegélydíszei. A teljes mozaikborítás méreteiről fogalmat alkothatunk egyetlen adatból: *a külső szegélydísz szélessége 133 centiméter.* A legkülső szegélyt alkotó téglatesteken belül fehér alapon fekete keretelésekkel piros terakotta, aranysárga, kék és zöld kockákból kiformált akantusz-inda díszítés vonul, amely már az ókorban is a legkedveltebb dekoráló motívum volt. Ez a szegélydísz a mozaikpadló egyéb motívumaival egyetemben megegyezik Szent Quirinus korának stílusával. E szegélydíszen belül 120 centiméteres átmérőjű, 4—4 asztralágos keretű kerek medaillon zár körül egy-egy nyolcszögű mezőt. Ez a motívum csupán a megmaradt mozaik sarokrészein látható, de ott is hiányosan. Az elpusztult középrészből öt helyen alakos ábrázolások maradványai is láthatók és ezek az őskeresztény vallási szimbolizmus motívumait tüntetik fel. Növényi csokrot, kosárból csipegető madarakat, eukarisztikus kosarakat s végül stilizált halakat láthatunk.

A templomhajónál félméterrel magasabban fekvő szentély padlójából csak szerény foszlányok maradtak fenn, ezekből azonban megállapítható, hogy a félkörű alaprajznak megfelelően az ív közepéről kiinduló árnyékolt vonalak palást, vagy kagylószerű motivumokat képeznek a parenzói ókeresztény apsis-padlók mintájára.

Ezek lettek volna a Szent Quirinus bazilika eddig feltárt részei. *Nagyon valószínű, hogy ez a fényüző bazilika nem állott magában.* A szintén márványfalu előcsarnokon kívül részben vele összeépítve, részben hozzáalkalmazva több nagy csarnok kapcsolódik hozzá: catechumeneum, consignatorium, baptisterium. Ezek még csak részben vannak kiásva s további tanulmányozást igényelnek, hogy megmenthető épségükben kiemelhetők legyenek.

Itt említjük meg, hogy ezekre a munkálatokra fedezetként Bárdossy László miniszterelnök, valamint Quirin Leó, a Gyosz elnöke tizenöt-tizenötezer pengőt ajánlottak fel.

A Gyosz adományának kedves pikantériájú története is van. Kevéssel ezelőtt, amikor a miniszterelnök lent járt pátriájában, Szombathelyen, elmés célzást tett Quirin Leó felé, ilyenformán:

— *A név-ősöd bazilikájának feltárásához nem járulna hozzá valamivel a Gyosz?*

Ezernyolcszázesztendős római út

Quirin Leó elmosolyodott s azonnal felajánlotta a tizenötezer pengőt Szent Quirinus emléke iránti kegyeletből.

A részben kiásott templom mögött a szemináriumkert s az azt délről határoló püspöki kert még egyéb érdekes látnivalót is kínál. Az egykori szentély mögött *hatalmas római útelágazás masszív mázsasúlyú köveit látjuk.* Wilhelm Weber bécsi ősrégész szerint sehol a földkerekségen nem látott ilyen roppant útkereszteződést, pedig bejárta az antik Róma valamennyi tartományát. Megdöbbentő és bámulatra késztető az 1800 esztendős út masszív építkezése és kitünő állapota. Akár ma is használni lehetne. Roppant bazalt kövei most is teljesen hiánytalanul illeszkednek egymáshoz.

Sétánk utolsó állomása a szeminárium kertre néző oldalán elhelyezett miniatür múzeum, amelyben az ásatások során előkerült tárgyakat helyezték el. Az egész múzeum nem nagyobb egy tágas lakószobánál, mégis szinte beláthatatlan sokaságú és felbecsülhetetlen értékű műtárgyat rejt üveges szekrényeiben és polcain. Az egyik szekrényben a bazilika görög márványfalburkolatának darabjait látjuk, rózsaszínnel, sárgával és zölddel erezett, csiszolt töredékeket. Apró szobrocskák, fibulák, bronztűk, csont és érc használati tárgyak, író stílus, karperecek, római üvegtöredékek, kancsók láthatók körös-körül. Különös figyelmet érdemel az I—IV. századbeli római érmek gazdag gyüjteménye. Az oldalfal egyik polcán egy fazekasműhely maradványait helyezték el kegyeletes gonddal.

Bukaresti vendég a muzeumban

Géfin Gyula dr. rektor, aki fáradhatatlan buzagalommal kisért körbe e rég elsüllyedt őskeresztény birodalom relikviái között, mentegetőzve mondja, hogy ez a kis múzeum csak amolyan rögtönzött gyüjtemény s az anyag rendszerezése majd akkor válik időszerűvé, amikor a további feltáró munkálatok befejeződnek s az összegyüjtött anyagról áttekinthető képet lehet nyerni.

A szeretetreméltó rektor végezetül megmutatja a kis muzeum emlékkönyvét, amelyben egyhelyütt ezt látjuk bejegyezve: *Bárdossy László Bukarest, 1940* ... Néhány lappal tovább pedig ezt: *Bárdossy László Budapest, 1941 szeptember 9.*

Miniszterelnökünk, aki mindig hiven ápolta pátriájával való kapcsolatait, szívén viselte a feltáró munkálatok sorsát, már akkor, amikor követi minőségben diplomáciánk egyik legfontosabb állomáshelyén, Bukarestben működött. Akkori látogatása alkalmával, a múzeum egyszerű őre kifaggatta az előkelő érdeklődő urat, hogy honnan jött s a válaszon igen elcsodálkozott.

— *Akkor talán román az uraság?* — vélte s ebben a hitében maradt mindaddig, amíg látogatója vissza nem tért magyar királyi miniszterelnöki minőségben. Akkor aztán bocsánatot kért azért, hogy nem tudva a disztinkciót, csak „tekintetes urazta" a vendéget, most azonban már tudja, hogy „méltóságos" urazni kell.

Bárdossy László jóindulatuan mosolygott s egyetlen szóval sem igazította helyre az egyszerű magyar jóhiszemű tévedését. Képzelhető az öreg elképedése, amikor később megtudta, hogy ezuttal is „szüken" adagolta a titulust.

Hosszasan maga elé nézve, végül ezt a derüs és megnyugtató végkövetkeztetést vonta le:

— Bizonyosan azért nem neheztelt ő miniszteri méltósága, mert a legelejin igen kedvére tituláltam a „tekintetes" urral...

Betlehemesek

(Toncz Tibor rajza)

Feltárt őskeresztény temető, Gázi Khasim dzsámija, Idris Baba türbéje és Jakovali Hasszán dzsámija Pécsett

Több mint ezer esztendő művészeti, kulturális, építészeti és vallásos emlékeit őrzi Pécs városa. Az országos műemlékek bizottsága *Lux* Kálmán, *Horváth* Tibor, *Gosztonyi* Gyula és *Török* Gyula múzeumigazgató irányításával végzett feltárásai egyre színesebben varázsolják elénk az időt, amikor az őskeresztények fáklyafény mellett imádkoztak a katakombákban, vagy amikor kerek 143 éven át imádkoztak itt a törökök a dzsámikban.

Amint az idegen megérkezik Pécsre, mindjárt szemébe tűnik a belvárosi plébániatemplom, amelynek *zöldpatinás kupoláján a félhold felett ott ragyog a decemberi napfényben a kereszt. Mekka felé fordított imafülkéjével* még mindig hirdeti a török világot, mint a nagy Izlám áradat ma is meglevő tanuja. Valamikor római temető volt ezen a helyen, aztán a keresztények plébániatemplomot építettek, amelyet *Szent Bertalanról* neveztek el.

A tizenhatodik század második felében a törökök lerombolták a plébániatemplomot és *a templom köveiből Gázi Khasim pasa dzsámit építtetett.* A legenda azt mondja, hogy *a pasa egy keresztény rabszolga által ezen a helyen talált kincsből építtette fel. Evlia Cselebi* török utazó, aki 1663-ban járt Pécsett, olyan rajongással írt a dzsámiról, hogy *kupoláját a konstantinápolyi Szelim szultánról elnevezett dzsámihoz hasonlította.* A török építkezésből megmaradt a huszonkét méter magas, közel tizenhét méter átmérőjű saroképület közbeiktatásával a nyolcszögbe átvezetett félgömb kupola, amelynek a nyugati sarkán állott az Evlia Cselebi által az egri minarethez hasonlító minaret, amelynek csak a töve maradt meg.

Amikor elhatározták, hogy a belvárosi plébániatemplomot kibővítik, akkor a műemlékek országos bizottságának közreműködésével föltárták a török időknek sok emlékét is. Különösen szembeszökőek *a szamárhátíves ablaksorok,* amelyeket fehér kő és piros téglabetétek díszítenek. Az ablakok kettős kávával voltak ellátva, a külső kávában vaskos kőkeret és vasrács, mögötte üvegbetétes gipszrács volt. Noha Pécsett egyesek följegyzése szerint több dzsámi is volt, mégis Gházi Khasim temploma az egyetlen pécsi templom, amelyre joggal ráillett a dzsámi elnevezés, mert itt mondották el a pénteki imát, a *kuthbért.*

A még mindig folyó föltárási munkálatok teljes szépségében visszaadták a régi dzsámit, amely művészileg egyik legszebb műemléke a mecsekaljai városnak. A török világot hirdeti itt más is. Az állami gyermekmenhely udvarában áll *Idris Baba türbéje. Régi török sírkápolna ez, amelyet 1591-ben építettek, aztán* kápolna lett belőle, majd pedig — puskaporos toronnyá alakították át!... A török sírkápolnában eltemetett török jós, Idris Baba sírja török búcsújáróhely lett. *Szent embernek tartották a törökök Idris Babát, akivel a pasák, mielőtt háborúba mentek volna, megjósoltatták jövendő sorsukat.* Ennek a türbének a bejárata csúcsíves, ablakai ívesek és köralakúak.

Minaret is áll Pécsett, amely állítólag *Jakuvali Hasszán* dzsámija volt, amelynek minaretjénél csak az egri nagyobb. Ennek a tizenkétszögű karcsú toronynak a vasrácsos erkélyéről kiáltotta ki a török pap valamikor a nap imaszkait. Pécs városának különösen érdekes munkáját jelentik azok a feltárási műveletek, amelyekkel *az őskeresztény temető emlékeit akarják napvilágra hozni.* Ennek a még most is folyó munkának lelkes vezetője *Gosztonyi* Gyula mérnök, aki a többi között ezeket mondotta:

— *Az itáliai katakombák, a nagyszerű polgári Róma emlékének provinciális hasonmása húzódik meg itt a hegyek oldaláról évezredek folyamán lesodródott törmelék alatt.* A székesegyház körül, de másutt is a belváros zegzugos utcáin egymáshoz bujt házacskái, terei, partjai alatt három-négyméter magasra feltorlódott földrétegek alsó részeiben *1600 év előtti házfalak, sírok, sírkamrák húzódnak meg, falcsonkok, téglák, vakolattöredékek, ékszerek* s az emberi tevékenység ezer apró műve. De a sok között mai keresztény műveltségünk szemszögéből nézve talán legbecsesebb *az a csodálatos keresztény temető, amely a székesegyházat öleli körül s amelynek néhány unikumszerű alkotását máris napfényre hozta az ásó.* Az első pannóniai római kereszténység küzdelmes évszázadai jelölték ki azt az utat, amely az első pécsi keresztény sírtól, kápolnától, templomtól a mai székesegyházig vezetett. Már annak idején Koller hírt adott arról, hogy a várplébánia felső részének a mai káptalani levéltár és székesegyházi ruhatár épülettömbjének építésekor, 1780 körül tizenhárom római sírt találtak, *amelyek egyikének zárótéglái festett Krisztus-monogram díszítette Nagy Konstantin idejéből.* Amikor a székesegyház megrokkant, aláfalazták s ezt a munkát műemléki kutatással kapcsolták össze, egy újabb festetlen sírkamrát és egy várostörténeti szempontból különösen jelentős, úgynevezett *háromkaréjos temetői kápolnát* tártak fel. Évekkel ezelőtt a Káptalan-utca 6. számú ház előtt, hol a ház építésekor Haas Mihály följegyzése szerint 1845 körül ókeresztény mozaikpadlórészleteket találtak, *egy kősírládára bukkantak, majd ettől nyugatra egy sírkamrára.* Véletlen folytán ráakadtam a várplébánia mély pincéjének végén *egy második festett sírkamrára* is, amellyel az ókeresztény temető határozottan megállapítható építményeinek száma *a hétkaréjos temetői épület mellett két részlegesen feltárt, bizonytalan elrendezésű sírkamrára, két földfeletti kápolnával bíró festett sírkamrára és három felépítmény nélküli festetlen sírkamrára emelkedett.* A hétkaréjos épület 1940. évi teljes feltárásával kapcsolatosan *Török* Gyula, a városi múzeum vezetője kutatóárkokat nyitott, az épülethez csatlakozó városi területen és Radnóthy Aladár közreműködésével két kápolnával bíró festett sírkamrát tárt fel, *így az ismert sírkamrák száma összesen kilencre szaporodott a két temetői építményen kívül.* E feltárások adták meg az utolsó lökést annak, hogy az illetékesek is megadják a támogatást a pécsi ókeresztény temetőterület teljes feltárására.

— A pécsi ókeresztény temetőterület nemrég ismert építményei *a pannóniai első kereszténység hőskorának nagyszerű bizonyítékai.* A tudományos kutatómunka bizonyosra vette, hogy Pannónia egyik első keresztény hitközségének székhelye Pécs, a római *Sopianae* volt és így a szentistváni eredetű pécsi püspökség ilyen ős alapokon nyugszik. Az azóta föltárt újabb építmények gazdag sorozata folytán ez ma már kétségtelennek tekinthető. A kövek, a téglák, az emberi alkotó tevékenység épületekké formált alkatrészei beszélnek a hiányzó írott betűk helyett és évezredes, rájuk hordott földréteg alól szólnak most hozzánk, adják való képét egy olyan korszaknak, amelyről évtizedek előtt csupán homályos sejtéseink voltak. A föltárt háromkaréjos temetői épület, a cella trichora várostörténeti szempontból igen nagy jelentőségű. *Keleti falfelületének egyes részein ugyanis még érzékelhető első geometrikus szellemű kifestése, amely kétségtelenül a római időkből, a IV. század végéről származik.* E festést egy függönydíszítményű könnyed frankkori falfestés borítja, amelyről megállapították, hogy *a népvándorlás-korabeli teljes és zavartalan továbbélés kétségtelen bizonyítéka.* A kápolnának tehát az avar uralom alatt is állnia kellett, máskülönben a IX. század folyamán nem kerülhetett volna sor második kifestésére. Az erőteljes falazatú, támasztópillérekkel erősített, tehát valószínűleg középterében is boltozott épület alaprajzát a tér burkolata is jelzi. A keleti karéjban megmaradt az oltárasztal egyszerű kőlapja.

— Ha az ember megvizsgálja a festett sírkamrákat, a hétkaréjos temetői épületet, a mozaikpadlókat, szarkofágokat és különböző sírokat, kétségtelenül megállapítható, hogy *az ókeresztény temetőterület eddig feltárt műemlékei olyan gazdag sorozatot mutatnak fel, hogy a további kutatások még gazdagabb eredményekhez vezethetnek.* A művészettörténeti és műemlékkutatási eredmények mai helyzete szerint kétségtelenül megállapítható, hogy hasonló jellegű ókeresztény temetőterület, amely a Krisztus utáni IV. század közepétől legkésőbb az avar uralom kezdetéig alakulhatott ki, *Olaszországon kívül Európában, így az egész világon nem ismeretes.* Az olaszországi katakombaszerű temetkezési mód, bár alapgondolatában és részletkérdéseiben hasonló, mégis egészen más jellegű. Így tehát túlzás nélkül megállapítható, hogy *a pécsi ókeresztény temetőterületnek csupán eddig ismert építményei a maguk nemében egyedülállóknak tekinthetők.* A pécsi ókeresztény temetőben nem volt folyosós rendszer, csupán egymástól független temetői kápolnák sora, alattuk sírkamrával, vagy önálló földberejtett sírkamrák. Ilyen rendszerű temetőkről csupán a Földközitenger déli részének ókeresztény vidékein tudunk. Szíria, Egyiptom, Északafrika kő- és homoksivatagai őrzik néhány hasonló temető nyomát. *Ezek felett azonban megszűnt az élet,* hő és homok fedte be romjaikat, a sivatag forrósága perzselte ki belőlük az élet csíráit. Ott nem fakadt belőlük tovább élet, *köveiket nem új templomok falaihoz hordtak szét,* hanem a szél, a forróság porlasztotta. *Itt Pécsett élet, új, csodálatos keresztény élet fakadt a kövekből.* A pécsi Pompeit szikrázó hamueső takarta csupán el, melyből új csodák izgalmával, reszkető kézzel kaparjuk ki azt a fenségesen szép keresztény multat, amely fölé valamikor ugyanolyan vakító, toscanai kék ég borult, mint amilyen ma is fogadja a húsvéti harangok zúgását a pécsi székesegyház patinás, zöld tetőzete felett...

Ha a pécsi műemlékkutatásról beszélünk, akkor a közeljövőben megvalósítandó feladatok közé tartozik *a régi pécsi vár falainak a kiásása is.* A belső vár falazatai itt-ott még állanak, de jórésze még nincs feltárva, úgyhogy a pécsi vár műemléki feltárása és kialakulásának megállapítása a jövő feladata. Pécsett keveset tudnak a város közvetlen környékének egyik legszebb pontjáról, ahol romokban áll *Szakmáry* György pécsi püspök *gyönyörű reneszánsz nyári palotája.* Ezt a törökök dervishalostornak használták. Itt is akarnak ásatásokat folytatni s ettől remélik, hogy többet tudnak majd meg az egykori püspöki reneszánsz palotáról.

Diószeghy Miklós

UJDONSA'G

Richard E. Byrd

EGYEDÜL

STÁDIUM

Ára kötve 7-pengő

A magyar-úton...

Irta: Bartha András

A magyar-úton sok a vándor...
Kiűzött s az utakat rója, —
akinek itt a lelke lángol!
Szívük lobog és kék az árnyuk,
dalolnak és róják az utat,
s este, ha búsak, —
a kinokra nevet a szájuk.

A magyar-úton sok a lábnyom,
elbújt szó, tűz... arcok, amelyek
megszépülnek a holdvilágon.
Fehér arcok, kiűzött fények, —
akik álommal muzsikálnak,
s szemükben bánat
fénylik, mikor az égre néznek.

A magyar-úton sok a vércsepp,
sok a virág, hogy elsirassák, —
azokat, kik a sírhoz értek.
... A bimbók a halálnak nyílnak,
a holtnak, tán, mert messzenézők
itt rég az élők —
... s éjjel-nappal virágért sírnak...

Három Mária-ének

Irta: Károlyi Amy

Kisasszony született...

Mikor a bimbók aludni mentek,
kinyitotta szemét egy gyermek.

Széles térdén ringatta Anna,
kicsi-Mária édesanyja.

Fiút akart. És mostan bánta,
hogy ölében, csak lány a lánya.

De amint nézte, amint fogta,
mellét egy kis kéz szorította.

S mint eső után a nap szárít:
felszárította szempilláit.

S mint kaptár zsongott a reménység
táruló szívén. S szólott száján:
olt még rózsát e kis ágacska
Dávid száradó rózsafáján!

Mária arca elpirult

Sötétkék éjjel, sárga szárnnyal
angyal repült keletről délre.
Hajnalvidékről délvidékre.

Minden tolla bölcseség fénye,
felhőket bont a szárnycsapása.
Holdaskörmű ujjával jelt írt
Mária gyöngyház homlokára.

Rózsaszín lett a csillagok képe,
tátott szirmokba gyöngyeső hullt.
S rózsaszín lett az egeknek széle,
mert Mária arca elpirult.

Mert rájuk nézett Mária

Gyökerükig fagytak a fák,
az almafák, a körtefák,
és elszáradtak a rózsafák.

Tűzre kerültek országszerte,
mint karcsú hindu asszonyok,
kiket az uruk itthagyott.

De megsajnálta Mária
május csillagos édesanyja,
a csontig sovány tüskefákat, —
s kivirultak a holt tagok...

S mert rájuk nézett Mária,
illatuk is lett, illatuk.

Üzenet jött

Irta: Juhász Ferenc

Üzenet jött sok száz hulló levélen,
könnycseppek mosták előttem az utat,
mikor a komor vén kapun betértem.

A fákon dús, cizellált aranyékszer...
Én is úgy jártam a bíbor harasztban,
mint aki tiszta sáraranyon lépdel.

Szívemben a nyár könnyű tüze élt még,
de lelkem mélyén a haraszt kesernyés
illata már feltört, erjedt az érték.

Hideg szél jött északról mint a tolvaj.
Megborzongtam. Velem rezdült az erdő,
sok ezer, kinccsel dúsan megrakott galy.

De közülük hozzám már egy sem ért el,
könnyem perdült, s a sáros harasztba
hullott le bénán — róluk minden ékszer.

Szombathelyi

Ötvösség története

Horváth Tibor Antal

A Szombathelyi
Ötvösség története.
Dunántúli Szemle
VII. évf. 1940. 3–13,
134–143. l.

Szombathelyi ötvösök

M. S. mesterjel XVIII. sz-beli szombathelyi ötvösmüvön VI. 302.

Mur. és Kst. Ist.

Szombathelyi premontrei gimn. hősi emléke

Vadász Norbert: Emlékbeszéd a szombathelyi premontrei r. szent Norbert-gimnázium hősi halottai szobrának felavatása alkalmából

16°, 2 k, 18 L, Szombathely, 1933.

A püspöki palota és székesegyház leírása és műkincseinek jegyzéke

(Szombathelyről, Gépír. Gyula műve)

8°, OK, 4L, Szombathely, é. n.

Szombathelyi püspöki palota és székesegyház

Szombathelyi püspöki vékeszegyház

Tóth József: A szombathelyi püspöki vékeszegyház leírása.

16°, OK, 31L, Szombathely, 1920.

Kapossy János: A szombathelyi székesegyház és mennyezetképei.

4°, 25 K, 122 L, Budapest, 1922.

Szombathelyi székesegyház

Gépin Gyula: Szombathely vára

Szombathely vára

Kny. Dunántúli: Szemle
8°, 11K, 28L, Szombathely, 1941

annyiszor megreszkettették, voltak erős ijjászok, kik csatározás közben itt hullva el, s hazánk földjében mellékleteikkel együtt találtak nyugodalmat.

És már most azon megjegyzéssel zárom be soraimat, oh vajha keletre is fordítva tekintetök, a népek őstörténelmének folyamárját, azon érdemleges figyelemmel nyomozzák, hogy régen eltünt kulturájukba, melyből a mienk is származott, világosabban láthassunk.

Nagy-Enyed, 1897 január. *Herepei Károly.*

III. KÁRPÁTI KELEMEN, SABARIAI LELETEKRŐL. Szombathelyen, a mult év szeptember havában lebontották a Vas vármegye tulajdonát képező, úgynevezett Miros-féle házat. A lebontott régi ház telkén a vármegye nagy bérházat építtet. Ez építkezés földmunkálatai alkalmával számos régi falmaradvány került itt napfényre. A falak meszes ragaszszal egymásra rakott terméskőből valók voltak, és bár a munka sürgőssége miatt a kiásott régi alapépítmények a maguk teljes összefüggésökben, egész terjedelmökben fenn nem maradhattak, s így a régi épület alapfalainak együttes áttekintése sem volt lehetséges, mindazonáltal a helyszínén napról-napra készült feljegyzések alapján a régi, s bizonyára hatalmas épület beosztásáról mégis kellő fogalmunk lehet. A telken folyamatban volt építkezés egyik vezetője és felügylője ugyanis összegezvén az időről-időre szerzett tapasztalatokat, a régi épület helyrajzáról térképet készített (1. ábra), mely egész híven tárja elénk a régi, római korú épület arányait és beosztását. Ily módon tudjuk, hogy az épület hosszú négyszöget képezett, főfalai egymással párhuzamosan húzódtak észak-keletről délnyugat felé. Az épület homlokzatával nyugatra tekintett, legalább e mellett szól az a körülmény, hogy a nyugati fal körül szerte-szétszórva nagy számú egy és ugyanazon stylusban kifaragott, oszlopszár töredék hevert, maradványai talán azon oszlopcsarnoknak, melynek oszlopait a nyugati fal tartotta.

A többi három főfal két hosszú négyszöget alkot, melyeket a rajtuk keresztül vonuló keskenyebb (55—73 cm.) falak kisebb-nagyobb területű helyiségekre: folyosókra, termekre osztanak.

A keleti főfal és a rajta keresztül húzódó egyik oldalfal által alkotott szögletben egy 1·8 m. mélységű és közel egy m. átmérőjű, hengeralakú, téglákkal kirakott mélyedés (gyüjtő medencze?) volt látható, melynek alul nyilt oldalába három, kerek nyilású csatorna torkollott. E kis üregű és téglákkal kirakott csatornák helyzetéből könnyű szerrel meg volt állapítható, hogy a vizet délnyugat felől vezették az említett medenczébe, arról a helyről, a hol az alább bemutatandó mozaik-padozat volt elhelyezve.

A kiásott falak csak részben tüntetik fel a régi épület alapépítményét; a ki nem ásott föld alatt egy részök keleti irányban húzódik tovább a vármegyeház épülete felé, más részök a Kossuth Lajos-utczai Szabó Ernő-féle ház kertje alatt délfelé halad előre.

A falak környékén a már említett oszloptöredéken, néhány kisebb agyagedényen, egy bronzkarpereczen és több db. római császárkori rézpénzen kívül semmi különös apróbb leletre nem akadtak; de annál becsesebb és érdekesebb az a mozaik-tábla (2. ábra), mely a régi épület délnyugati végén levő egyik nagyobb

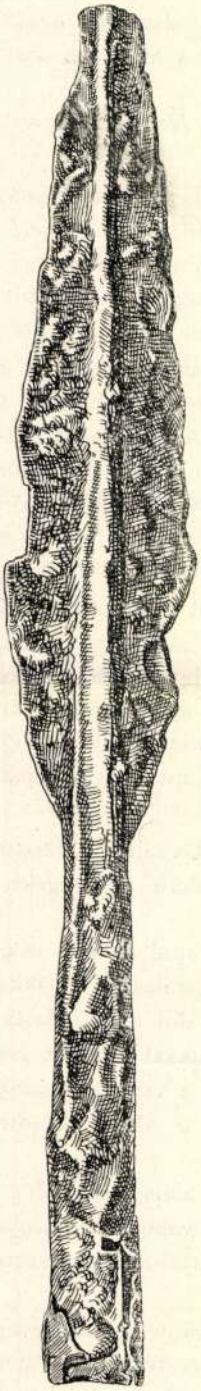

2. ÁBRA.

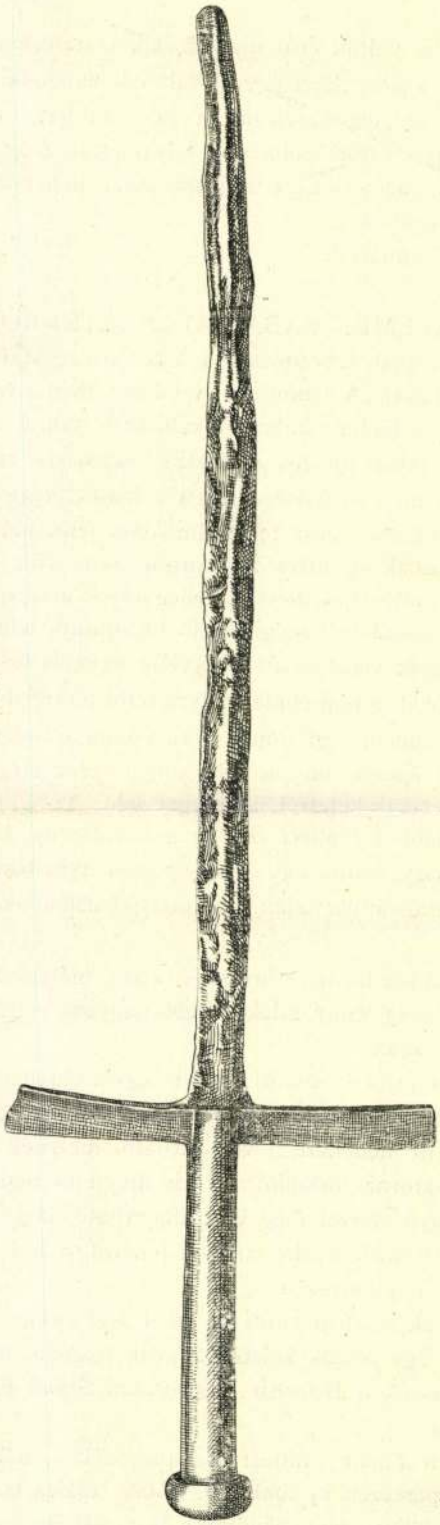

7. ÁBRA.

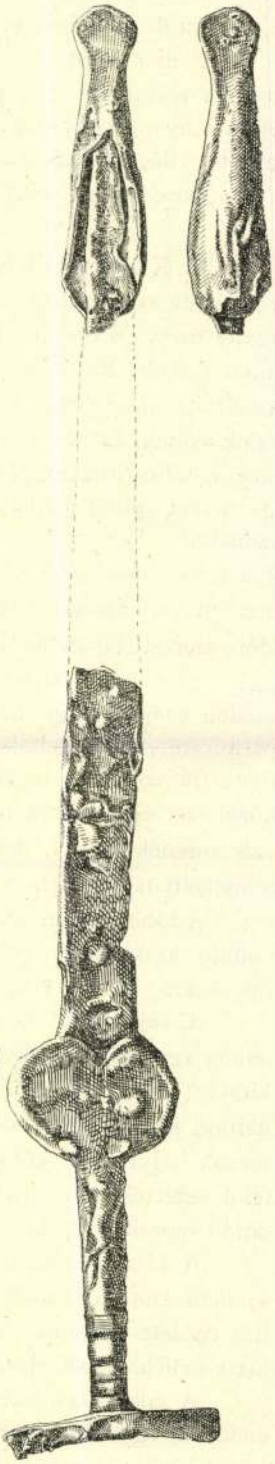

6. ÁBRA.

teremnek (fürdő?) padozatát alkotta, s a mely mintegy 18 □ m. nagyságban terült el az 1·2 m. vastagságú felső földréteg alatt.

E mozaik tábla keleti széle a munkások vigyázatlansága következtében jelentékeny sérüléseket szenvedett, és midőn a földdel együtt kiszórt színes kockák a munkavezető figyelmét magukra vonták, a mozaik-padozatból 6 □ m. terület megsemmisült.

De annál nagyobb gonddal mentettük meg azt, a mi még meg volt menthető. A ránehezedő földtömeg óvatos eltávolítása után tisztán láthatóvá lett a

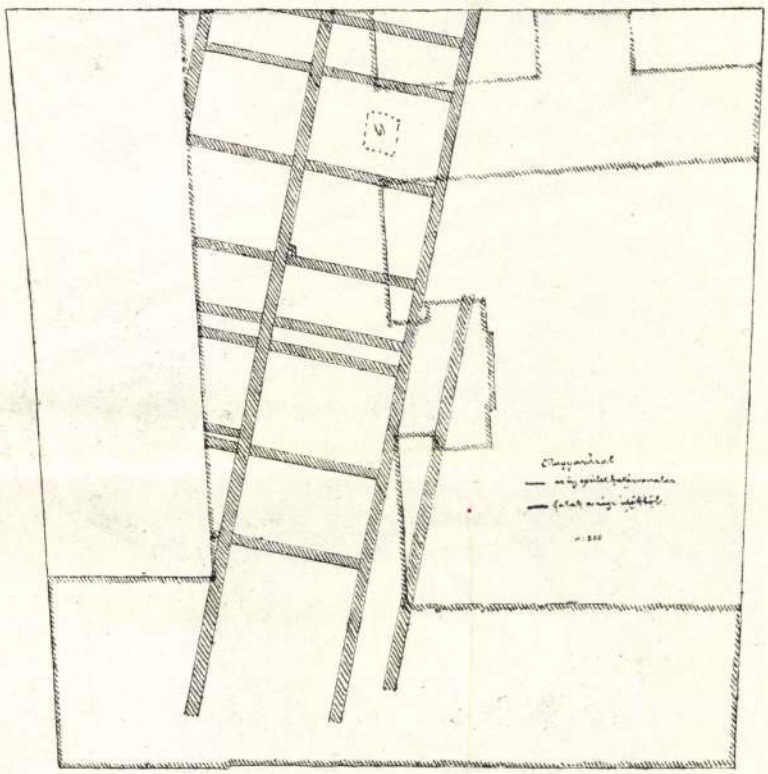

1. ÁBRA. RÓMAI HÁZ ALAPRAJZA.

12 □ m. kiterjedésű, változatos színpompát mutató mozaikdarab, melyet felmértem, lefotografáltattam és egy ügyesen festő gymnaziumi tanulóval lefestettem.

E festmény után készült a mellékelt ábra, mely a színek hiányával ugyan, de azért teljesen híven tünteti fel mozaikunk méreteit és ékítményeit.

A mozaikpadozat eredeti nagyságát, minthogy egész terjedelmében nem volt látható, csakis a teremnek, melynek padozatául szolgált, alapméretei után határozhatjuk meg; mivel pedig a terem 77 □ m. területű volt, több, mint valószínű, hogy a mozaik-padozat sem volt kisebb.

A nehéz munkával megmentett és biztos helyre szállított mozaikrészlet nagysága megközelíti a 12 □métert; legnagyobb hosszúsága 4·5 m., legnagyobb szélessége 3·2 m. Az alapjául szolgált falépítmény négy rétegből állott. A leg-

alsó réteg 0·25 m. vastagságú mészbeton, e felett egy sor téglaburkolat, a téglaburkolaton egy durvább és egy finomabb betonréteg.

Ez utóbbiba vannak beleillesztve a mozaikot alkotó, 1 cm. hosszú élű

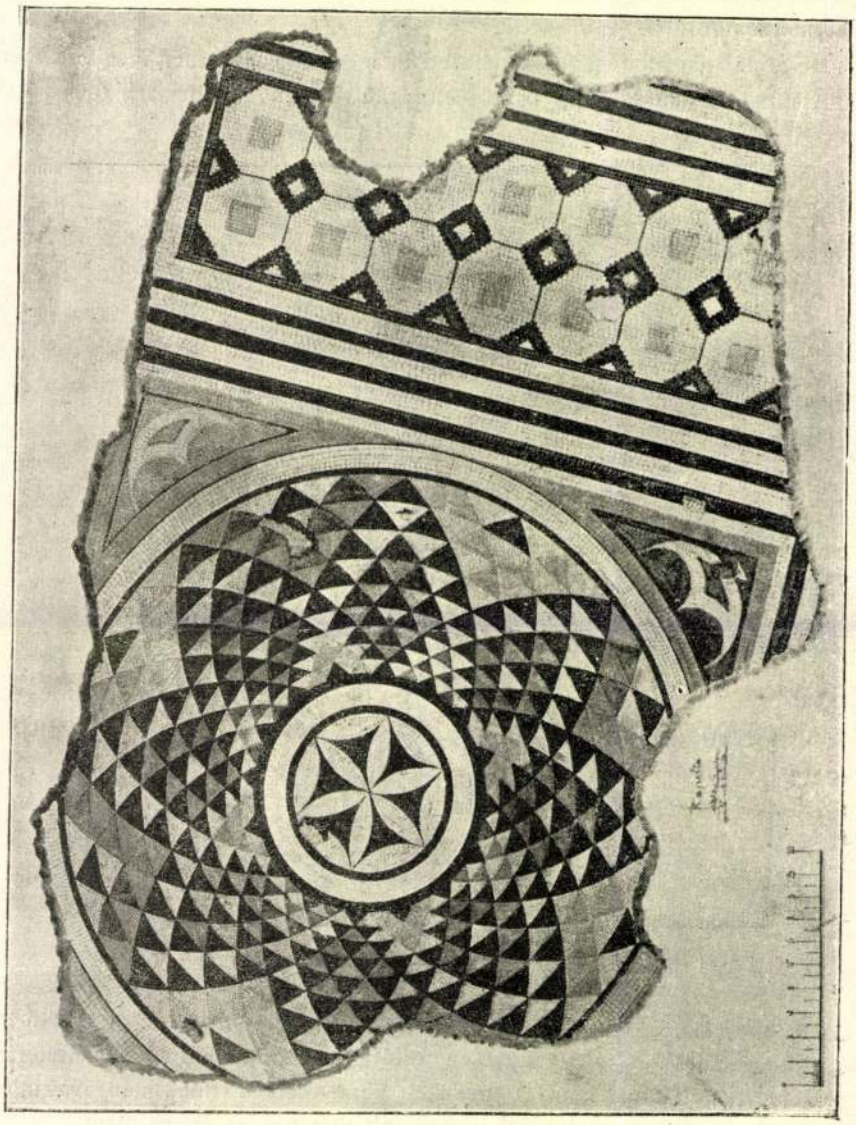

2. ÁBRA. RÓMAI MOZAIKPADLÓ.

márvány-koczkák, melyek fehér, világoszöld, sötétzöld, halaványpiros, sötétvörös, aranysárga, narancssárga és sötétkék színekben váltakoznak.

A mozaik e nyolczféle színben pompázó ornamentikájának középső és főrésze négyzet alak, melynek oldalait piros, fehér és sötétkék színű sávokkal diszített szegélyzet határolja. A négyzet két, szemközt álló oldalához az előbb

említett teljesen azonos szegélyzet által környezett egy-egy hosszú négyszög csatlakozik, melynek fehér színű koczkákkal kirakott mezejét sötétkék színű pontozott vonalak szabályos nyolczszögekre osztják. A nyolczszögű idomok közepén levő négyzet alakok narancssárga színűek, a nyolczszögek érintkezésénél és szélein támadt négyzet-, illetőleg háromszög idomok sötétvörös koczkákból készültek.

A két hosszú négyszöggel határolt középső nagy négyzet belsejében, egy a négyzet oldalait érintő, vörös és sötétkék szegélyzetű körszalag fut körül. E körszalag alkotta kör középpontja körül két, párhuzamosan haladó kisebb kört látunk.

A 0·7 m. átmérőjű belső kör síkját körívekből szerkesztett csillag diszíti. A csillag szárai fehér színűek, a szárak között levő terek váltakozva sötétvörös és sötétkék színű koczkákkal vannak kirakva. A kis kört vörös és sötétkék sávok szegélyezik, a közöttük levő körgyűrű egészen fehér.

Ezen külső kör és a négyzet oldalait érintő körszalag között elterülő, közel 0 9 m. átmérőjű gyűrűt, központból futó körívek ékítik, melyek a szélső, nagy körszalaggal párhuzamosan futó kilencz, a középpont felé egyre kisebbülő körvonal által átvágattatván, a nagy körgyűrűt számos kis háromszögre — megannyi pikkelyekre — osztják.

A pikkelyek mindegyike ugyanazon színű koczkákból van kirakva és nyolczféle színben akként csoportosítvák, a változatos színű körívek oly módon következnek egymásra, hogy a harmonikus színváltozat és a sűrűen egymásra következő körívek egy élénken vibráló tarka kép hatásával vannak a szemlélőre.

A szélső nagy körszalag és az azt határoló négyzetoldalak között levő, világos és sötét vörösszínű, háromszögalakú tereket körívekből kombinált hármas félhold alakok töltik ki, megannyi fehér színben.

Az ezen mozaikkal padozott terem déli szomszédságában két, kisebb méretű helyiség állott, melyeknek mészbeton padozatából csak apró darabokat lehetett találni, minthogy a régi falak leomlása vagy lebontása alkalmával e padozat is nagy sérüléseket, repedéseket szenvedett.

A romok közül előkerült eme darabok (3. ábra *a*—*e*) különféle nagyságúak, vastagságuk 5—6 cm., simára csiszolt felületök többféle alapszínben (sárga, vörös, zöld, kék) változatos, egyenes és görbevonalú ornamentikát tüntet fel, sőt egyikenmásikon figuralis diszítés nyomai is fellelhetők, mint p. o. azon a darabon, a melyen a piros és fehér szegélyzetű égszínkék alapon két, egymással szembenálló pegazus között egy, trochusokkal felfegyverzett satyr-féle torzalak látszik. (3 *a*.)

E festett betonpadozat bizonyára több méter szélességben húzódik tovább a déli szomszédságban levő Szabó-féle telek kertje alatt, és lehet még idő, midőn e területen foganatosítandó ásatással a padozatot egész terjedelmében láthatóvá teszik és kiegészítik azon régi római korú épület alaprajzát is, melyről ez alkalommal szó volt.

A tapasztalás feltétlen bizonyossággal tanúskodik azon tény mellett, hogy a Szombathely városát átszelő Gyöngyös és Perint patakok között, a város déli határában elterülő mezőség több holdat tevő területét a régi Claudia Sabaria lakói köztemetőül használták.

Századunk második évtizedében két szombathelyi polgár több ezer forintért

áruba bocsátott régiséget aknázott ki az itt feltárt sírokból, az 50-es és 60-as években néhai Bitnicz Lajos lyceumi tanár, később székesegyházi nagyprépost folytatta a temető kincseinek gyüjtését, napjainkban pedig a vasmegyei régészeti egylet gondoskodik a régi sabariai temetőben időről-időre felmerülő leletek összegyüjtéséről és megőrzéséről.

Az egylet korlátolt anyagi ereje miatt egyelőre nem végezhet rendszeres kutatást e nagyobbára művelés alatt álló területen, és egyéb tevékenysége csak a véletlenül, alkalomadtán felmerülő leletek megszerzésére szorítkozik.

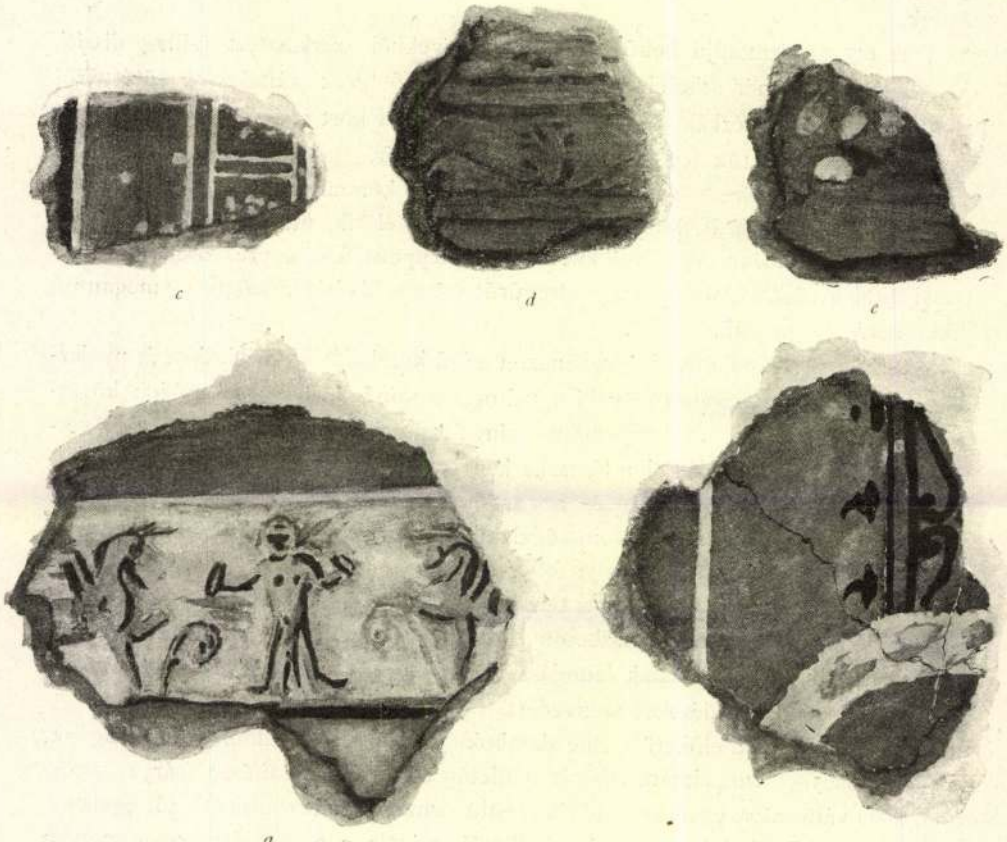

3. ÁBRA.

Kedvező alkalmakban, főleg az utóbbi években, épen nem volt hiány. A városszerte szokatlan lendületet vett építkező kedv a Gyöngyös patak partjára is ráterelte a figyelmet, s így történt, hogy a mult év folyamán az említett patak jobb partján keletkezett villatelepek telkein, a régi római temető rögeit is felforgatta a munkás csáklyája.

Öt régi római sírt törtek fel e helyen, mindegyikben egy-egy, 2—3 cm. vastag, 50×32 cm. területű téglalapokból készült koporsót, ezekben különféle apróbb tárgyakat, üvegedényeket, mécseket stb. találtak. Az egyik koporsó fejénél feliratos sírkőre akadtak, de annyira megcsonkult és zúzódott állapotban, hogy feliratából csak egyes szavakat lehetett kibetűzni.

A legtöbb sírleletet a rumi országút nyugati oldalán elterülő püspöki téglavető-telep szolgáltatja. Az e helyt feltárt, szabályos sorokban elhelyezett tégla-

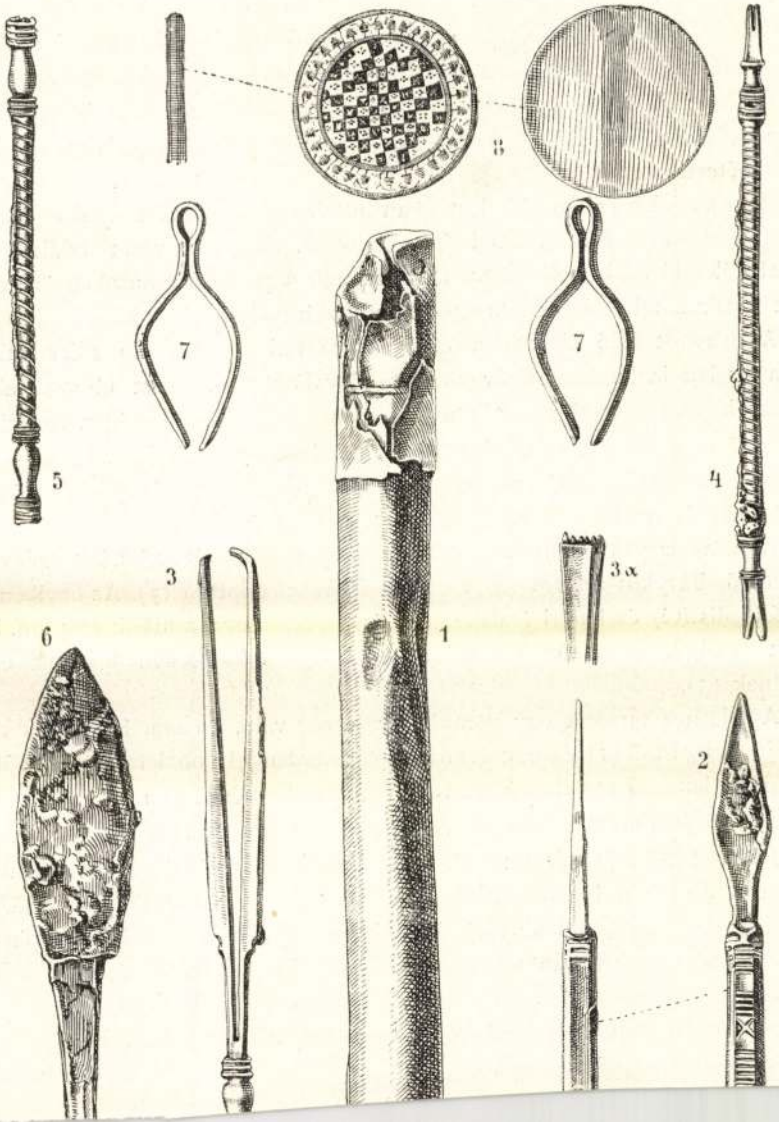

A leletek ezen állandó egyformasága mellett szinte feltünő volt az a felfedezés, mely a mult év november havában számos, nem közönséges tárgygyal gyarapította régiségtárunkat.

A munkások, kik rendszerint az őszi hónapokban gyűjtik össze a téglakészítésre való földmennyiséget, a telepet körítő földsánczok lehordása közben a föld szinétől alig 0·4 m. mélyen egy 2 m. hosszú és 1·2 m. széles, vastag terméskőlapra találtak. A földet e kőlap mellől gondosan eltakarították és egy minden oldalán befalazott, négyszögű űrre akadtak, melynek belső terjedelme meghaladja a 2 □ métert.

A ritka jelenségben sírboltot gyanítottak, egyik oldalán lyukat vágtak és a kivágott nyíláson keresztül belsejébe hatoltak. Egy csontvázat találtak benne arczczal dél felé fordult helyzetben. Kiemelték a porladó csontokat és a csontok között elszórva talált különféle vas- és bronztárgyakat.

A sírboltot fedő kőlapon a feliratnak semmi nyoma ; de azért valószínű, hogy a sír lakója hajdan chirurgus volt. E valószínű feltevést támogatják azok a műszerek, melyeket sírjában leltek, és a melyeken itt-ott még a rostjai is látszanak annak a szövött ruhának, melybe a halottat beburkolták. (4. ábra 1—8.) E műszerek részben vasból, részben bronzból valók. A vastárgyakat erős rozsdaréteg borítja és rendeltetésöket sem lehet megállapítani.

A bronztárgyak között van néhány eltompult műtőkés (2, 6), két darab görbe vonal-díszű, bütykös ártartó (4, 5), két csipesz v. csiptető (7). Az egyiken nincs emmiféle diszítés és karjai ívalakban hajlanak egymásra, a másik 13·5 cm. hosszú és gombos diszítésű fogantyújából kinyúló karjai fűrészszerűen bevágott élekben végződnek (3).

A lelethez tartozik egy vörös rézlemezből való, 19 cm. hosszú és 1·7 cm. átmérőjű hengercső (1) és egy bronzból való érdemjel (phalerae), melyből talán a chirurgus katonai foglalkozására is következtethetnénk. (8.)

Ezen érdemjel (?) 3 mm. vastagságú és 3·5 cm. átmérőjű körlap, melynek külső oldalát több színű érczmozaik díszíti. A díszített oldal gyengén kiemelkedő szegélyzete, és az ezzel párhuzamosan haladó piros kör között levő fehér alapszínű gyűrűben apró, zöld fenyőfácskák alakjai látszanak. A belső kör pirosszínű mezeje kis négyzetekre van felosztva, melyek piros és kék színben váltakozva következnek egymásra. A piros koczkák közepében kék, a kékszínű koczkák közepében fehér pontokból kirakott csillagalakok vannak elhelyezve.

Szombathely, 1897. januárius. *Kárpáti Kelemen.*

EST

Szombat, 1941 május 10

Az egész angol szigetre kiterjedő német légitámadások

Stockholm, május 0
(A Pest külön tudósítójától)

Az Anglia elleni légitámadások, amelyek ezen a héten különösen hevesek voltak, ma éjjel az egész angol szigetre kiterjedtek ugyan, de nem összpontosultak egy-két város ellen; nagyobb károkat így sehonnan sem jelentenek. A legtöbb bombát Anglia nyugati részeiben dobták le. Az angol légirajok tevékenysége is csökkent és eddi gcsupán Mannheim ellen intézett újabb támadásról érkezett jelentés.

Becsüle'sértési pör a Szabó László—Boném Endre-ügyben

Szabó László volt árkormánybiztossági főrevizornak tavaly májusban párbaja volt *Thier-Szabó* Manó árkormánybiztossági szakértővel, *a szakértő állítólag becsületsértő kijelentései miatt. Szabó* László párbajsegédei arra hivatkoztak, hogy a becsmérlő állítások *Boném* Endre ügyvéd, volt árkormánybiztossági főrevizor és dr. *Nagy* Anna árkormánybiztossági segédrevizor előtt hangzottak el és *Thier-Szabó* többek közt azt állította:

— *Szabó úgy lopkodta össze a vagyonát. Nem tisztakezű. Megvesztegethető ember, akinek még érettségije sincs.*

A lovagias ügy befejezése után *Thier-Szabó* Manó rágalmazás vétsége címén bűnvádi feljelentést tett a lovagias ügyben tanuként apostrofált *Boném* Endre és *Nagy* Anna ellen. *A rágalmazási ügyben a büntető járásbíróság felmentő ítéletet hozott.*

Az ítélet ellen *Thier-Szabó* fellebbezett és így került az ügy a büntetőtörvényszék elé, ahol *Boném Endrét már fogházőr vezette elő a tárgyalásra,* mert — mint ismeretes — más ügyből kifolyólag előzetes letartóztatásban van. Több tanu kihallgatása után a törvényszék az első tárgyalást bizonyításkiegészítés céljából elnapolta.

Ma délelőtt 10 órakor folytatták az ügy tárgyalását.

Két aktuális külügyi kiadvány

Most hagyta el a sajtót a Magyar Külügyi Társaság *Drucker* György szerkesztésében megjelenő folyóiratának, a *Külügyi Szemlé*-nek májusi száma. Első helyen közli *Bárdossy* László miniszterelnök gyászbeszédét gróf *Teleki* Pálról. Ugyancsak teljes szövegben közli gróf *Bánffy* Miklós nyugalmazott külügyminiszternek a külügyi vitavacsorán tartott legutóbbi előadását *az erdélyi külpolitika hagyományairól.*

Erdély külpolitikai irányát három tételben szögezte le *Fráter* György: Kapcsolat a magyarság egyetemével; a török hódítás elhárítása végett a török fennhatóság elfogadása; a király erejének megnövekedéséig a helyzet fentartása. Fráter Györgyöt nem értették meg a király táborában. Erdély azonban *az ő elveit követve tudott megmaradni.* Az erdélyi külpolitika legkifejezőbb egyénisége *Bethlen* Gábor.

A tatár kántól kezdve I. Jakab angol királyig tartott fenn összeköttetést. Olyan óvatos volt, hogy amikor a szultán felkínálta neki a magyar királyságot, *nem fogadta el, nehogy ezért az ország végvárait kényszerüljön átadni.* Apaffy fejedelem már nem volt ilyen villámgyorsan határozó egyéniség, ezért nem tudott országának és a magyarságnak megfelelőbb helyzetet biztosítani.

A horvát függetlenségi küzdelemről *Szollár* István ír időszerű tanulmányt a Külügyi Szemlében. Ugyancsak időszerű *Eöttevényi* Olivérnek »A szerb titkos társaságok« című cikke. *Simonffy* Aladár a macedón kérdésről, *Töttösy* Ernő a bolgár külpolitikáról, *Haltenberger* Mihály Európa országainak politikai földrajzi helyzetéről, *Göllner* Aladár a nagyhatalmi politikáról írt tanulmányt. A rovatok most is nagyon gazdagok és időszerűek.

Ugyancsak *Drucker* György miniszteri titkárnak, a Külügyi Szemle szerkesztőjének szerkesztésében »*Külügyi évkönyv 1941*« címen a magyar külpolitikai irodalomban egyedülálló mű hagyta el a sajtót. A megbízható adatok óriási halmazával mutatja be *a történésekben gazdag 1940. év külpolitikáját.*

Hatalmas tanulmányokat tartalmaz a 400 oldalas könyv, külpolitikai eseménynaptárt, külpolitikai okmányokat, Magyarország 1920 óta fennálló nemzetközi szerződéseit, a külpolitikai érdekű irodalom bibliográfiáját, a világ valamennyi államának legújabb statisztikai adatait, a külügyminisztérium személyzeti beosztását, valamint követségeinknek és a Magyarországon levő külföldi követségeknek, konzulátusoknak nevés címjegyzékét.

A régi szombathe'yi vár falait tárták fel az ásatások

Szombathely, május 10
(A Pest tudósítójától)

Két évvel ezelőtt nagyszabású ásatásokat kezdtek a szombathelyi püspökkertben. Az ásatások azóta világszerte érdeklődéssel kísért római kori leleteket hoztak felszínre: *a Szent Kerény bazilika maradványait,* egyéb római kori műemlékeket, amelyek mind páratlanok a maguk nemében. Az ásatásokat *kora télen és a tavasszal is folytatták.* Ezek az ásatások újabb nagyszabású felfedezésekhez vezettek. Előkerült *Szombathely egykori várának tornya:* annak a várnak maradványai, amely az Árpádok korában készült és amely századokon át védte Szombathelyt az idegen betörésektől.

Géfin Gyula igazgató szerint a szemináriumkerti ásatások során előkerült leletek, a fennmaradt hagyományok és írások egyaránt igazolják, hogy azon a helyen, ahol évezredeken előbb a rómaiak terjesztették a kultúrát nagyszabású építkezéseikkel, később *Szombathely védővára épült fel,* most pedig *az újkori székesegyház* áll. Szombathely vára az Árpádok korában épült. Különösen a török időkben vitt nagy szerepet. *Széchenyi* György, a későbbi esztergomi prímás, a XVII-ik században *újjáépíttette.* A kuruc-labanc harcokban erősen megrongálódott. A szombathelyi püspökség felállításakor már düledezőben volt. *Szily* János püspök ezért 1780 körül *felépíttette az új püspöki palotát, amelyet a régi szóhasználat megtartásával ma is püspökvárnak neveznek.*

A régi vár köveit beépítették az új székesegyházba. Kiásták Szombathely várának maradványait is. Előkerültek a vár főépületének, *a várpalotának 220 cm-es széles falai, 53 méter hosszúságban.* Az épület köralakú volt. Itt laktak a vár urai, a *győri püspökök,* amikor Szombathelyen tartózkodtak; a várnagyok, akik a vár és a vidék biztonsága felett őrködtek. A vár körfala mellett mind a két oldalon *római kori emlékeket* tártak fel.

PESTI LEVÉL

Kedves kisasszony, kérem, ismerjen magára. Társaságban volt kis kisasszony, hölgyekkel, urakkal, az a már nem a maga korabeli dáma, lehet, hogy a mamája volt, vagy esetleg az a másik paszteljelenség. Társaságban volt és senki nem szólt magának, magára, pedig, amit tett az, enyhén szólva furcsa volt. Mert bocsánatot kérek, az étterem, az éttermi asztal igazán nem arra való, hogy ott fésülködjön az ember. Maga pedig fésülködött kisasszony. Jól kifésülködte magát, de úgy, ahogy a toalettasztalnál szokás. Ahogy azt a bodros, szőke frizuráját cibálgatta az ezüstnyelű fésűjével, csak úgy harsogott, sercegett a frizurája és a fehér abroszra hol ide, hol oda hullott egy hajszál. Aztán, hogy befejezte a műveletet, azzal a szépen manikürözött ujjaival fogta a fésűben ragadt hajszálakat, azokat csomóbaszedve egyszerűen az asztal alá dobta.

Ezzel a gusztustalansággal kapcsolatban engedtessék meg, hogy szóvá tegyem a különösen a fiatalabb korosztályhoz tartozó hölgyeknek nyilvánosan történő arctatarozási műveleteit. Mert ugyebár igazság, hogy a hölgyek egy része, jórésze manapság agyonkozmetikázza magát. Mondom, fiatal hölgyek is, akiknek pedig minden kozmetikázás nélkül is rendszerint még szép az arcbőre, a szája állása, a szemöldök vágása. Mert, ha még az idősödők teszik, hogy az idő kegyetlen vasfoga által kikezdett szépségüket restaurálgatják, ez részben érthető. De ez is adott időben és helyen és nem étteremben és kávéházban, színházban, moziban, villamoson és autobuszon, sőt még forgalmi akadályt képezve az utcán is.

Hölgyeim, a világért meg ne sértődjenek, de tegyék csak azt a szép kis kezüket a szivük tájékára, igazam van, vagy nincs?... Mondom: igazam van, vagy nincs?

A kozmetikázás művészet, de menynyi a csínyja, bínja. Az aztán igazán nem művészet, hogy csak úgy virítson, ordítson, sőt bömböljön az eperajk, a hajnalpír, a hegyi levegő.

Szavaztassunk, hölgyeim. Ki az a férfiaknak nevezett teremtmények között, akinek csakugyan tetszik ez a túlvirítás, ordítás, bömbölés? Már pedig a kozmetika művészetének gyakorlása talán a mi kedvünkért is van. Igaz?

A vendéglősöm nagyon finom ember, tehát nem is mutatja, mit érez, amikor a fehér asztalkendőkből még a mosásnál sem tudják kiszedni azokat a piros rúzsfoltokat. Az abrosz sarkából sem, amit a hölgyek óvatlan pillanatban a reparálgatások utóreparálgatására használnak.

Nem gondolnak a hölgyek arra, hogy ezek a nyilvános tatarozások, amikre sok esetben éppenséggel nincs is szükség ilyen túlzó mértékben, már csak hiúsági alapon is kerülendők volnának a nagy nyilvánosság előtt? Mert minek azt tudni másoknak is, hogy fogyatékosságunk van, amit mesterségesen kell helyreigazítani.

A világért sem berzenkedem, ugyan mi jogon is tenném, de adott időben és helyen kozmetikázzunk hölgyeim. Szerintem ezt az úri ízlés diktálja. Az ízlés, ami életünk egyik fő kelléke. Kelléke? Szükségessége. Az ízléstelenség legtöbbször elviselhetetlenebb, mint a csunyaság, mint a rosszaság.

Hát ha ebben nem adnak nekem igazat a hölgyek, akkor kérem mutatkozzunk ki egymástól. **Bakos Ákos**

HÓMAN NYOLC ÉVE

Kultúrpolitikus számára a legnagyobb öröm, hogy nemzetnevelési programját olyan szerencsés időben tudja megvalósítani, amikor az ország egyre nagyobb eredményeket ér el a felemelkedés útján. *Hóman* Bálint nyolc éve kultuszminiszter s ez alatt az idő alatt lépésről-lépésre dolgozott *a népoktatás átépítésén*. Amikor munkáját elkezdte, még kicsi és szegény volt az ország s tízezer állástalan tanító gondjait kellett az államnak megosztani, most pedig erős nemzet vagyunk, területben gyarapodott ország, keleten és délen történelmi határunkkal és — *tanítóhiánnyal*. Hóman Bálint kultuszminiszterségének nyolcadik évfordulója egybeesik a nagy kultúrpolitikus egyik legjelentősebb alkotásának, *a nyolcosztályos népiskolák tantervének megjelenésével*. A tanterv és vele együtt a végrehajtási utasítás

öt vaskos kötet

és maga *az élet iskolája*. Kitűnik belőle, hogy *szeptemberben kereken 9000 népiskolából öt és félezer, tehát az összes népiskolák 61 százaléka tér át a nyolcosztályos rendszerre.*

Hóman Bálint, aki nyolc esztendeje áll a magyar kultúrpolitika élén, alapos gondossággal, nagy körültekintéssel és céltudatossággal törekedett a magyar népoktatás alapjainak kiszélesítésére. A nemzeti művelődés szempontjából oly értékes munkássága érkezett most el idáig, hogy megjelent az öt hatalmas kötet és már szeptemberben a népiskoláknak jóval több, mint fele, *nyolcosztályos lesz*. Ez a tény

fordulópontot jelent

a magyar népnevelés történetében, mert a nyolcosztályos népiskola-rendszer az egész nemzet számára *alapos keresztény műveltséget és gyakorlati élethivatásra való előkészítést ad*. Fokról-fokra érkezett el idáig a Hóman-féle kultúrpolitika. Nyolc év alatt több mint 2000 új tanítói állást kellett megszervezni és csaknem 2000 tantermet és 1000 tanítói lakást kellett építeni, hogy az új nyolcosztályos népiskola szeptemberben megnyílhasson.

Klebelsberg teremtette meg a tanyai iskolákat és *Hóman* Bálint küldte ki — nyugodtan lehet mondani — apostoli útjukra a magyar tanyavilágba a magyar *vándortanítókat*. Ő szervezte meg *a tanyai internátusokat* és a népiskolák munkájának kiegészítésére eredményesen fejlesztette *az iskolánkívüli népművelést és gazdasági tanfolyamokat s gyarapította a népkönyvtárakat*.

Hóman Bálint alkotó miniszterségének maradandó nyoma ott van

a magyar művelődés minden területén.

a nagy alkotások egész sorozatában. Hét évvel ezelőtt teremtette meg az *egységes gimnáziumot* s aztán a gazdasági élet támogatására, korszerű fejlesztésére megalkotta a gyakorlati gazdasági középiskolák fajtáit: *a mezőgazdasági, ipari és mezőgazdasági középiskolát* és megadta azt a lehetőséget is, hogy ezeket a már gazdasági pályán működő felnőttek is elvégezhessék *esti iskolákban*. Ezek mellé hívta életre a nevelési életpályákra előkészítő *liceumokat* és ezekre építette rá az úgynevezett *tanítói akadémiát*. Ilyen módon biztosította a tanítóképzés színvonalát s az új tanítónemzedék szakképzettségét és társadalmi érvényesülését.

Mindezeknek az iskoláknak új belső tartalmat és eleven életet igyekezett adni. Kulturpolitikáját különben is az jellemzi, hogy minden kérdés megvizsgálásánál és minden probléma megoldásánál *az élet legáthatóbb és legközvetlenebb szükségle-*

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

Nagyméltóságú
Vallás- és közokt. Minisz-
térium nak Budapest

A nagymélt. Minisztérium
múlt évi november 2-án Elt
13.974/1938. III. szám rende-
letével Biró József: A ger-
nyeszégi gr. Teleki-kastély-
ról szóló könyvének nyom-
daköltségéhez való hozzá-
járulás címén a Műemlé-
kek Orsz. Bizottságainak ja-
vadalmából 500 P kegyes-
kedett engedélyezni.

Kérem, hogy ezt az önze-
get Biró József dr. kerei-
her kintalványozni ~~kegyes~~
méltóztassék.

Bpest, 1939 jan. 20/2

Szombathely

Savaria -

Pecz: Okori Lex. II. 721-723. l -

Keresztény - római felirátos emlékekben a leggazdagabb lelőhely Magyarország területén -

Itt nevedett vértanú hálált Quirinus sisciai püspök. Amantius hebstartó a Sibavis folyóba fullasztatta (ma lyöngyöspatak)

Menas ampolna, zsidó, mécses, csattöredék, rittenő keresztény leletek.

Nagy Lajos: Pannonia sacra. Sertzent István -

I. k. 91-96. l

Szombathely

Ókeresztény temető,

Nagy Lajos:

Pannonia sacra.

Serkent István

I. 132. l.

Szombathely

A legvárosiasabb magyar vidéki város. Modern, csinos, feltűnően tiszta. Nemcsak a külsején, virágos utcáin, szép parkjain, igazán európai színvonalú hoteljein, ízléses boltjain látszik meg a nyugati kultúra, hanem az élet lüktetésén és társaséletének a levegőjén is. Jókedvű város, ahol a társadalmi rétegek szerencsés keveredése sohase engedte meggyökerezni sok vidéki város szerencsétlen hibáját: a kicsinyeskedést, az egymás dolgaiba avatkozást. Társaséletében van valami nagyvárosias: az emberek nem ütögetik orrukat a mások dolgaiba, fesztelen, vidám békességben élnek egymás mellett. Nagyrészt ennek tulajdonítható a társasélet kedélyessége és szívélyessége. Az emberek szeretik városukat, áldoznak érette. Nem drágálják a tetszetősséget, a kényelmet, a modernséget. Ez az atmoszféra az, ami Szombathelyt az idegennel hamar megszeretteti. A fővárosból idehelyezett katonák, főtisztviselők savanyú arccal érkeznek, mert félig-meddig számüzetésnek érzik, hogy vidéki városba kellett kerülniök. De pár év mulva már kézzel-lábbal kapálóznak az ellen, hogy elvigyék őket. A legtöbbje, ha nyugalomba vonul, itt telepszik meg: annyira megszokik és annyira jól érzi magát. Nem érzi többé a főváros hiányát: a lakások modernek, az üzletek finomak, a rend kifogástalan, a jövevény együtt találja a városi kényelmet a vidék előnyeivel.

Tipikus intellektuell város. Tisztviselő-, kereskedő- és iskola-város. Földmíves alig-alig lakik benne. Nincsenek tehát falusi utcái. Itt nem csupán a város közepe városias, mint pl. az alföldi és a kelet-dunántúli városokban. Negyvenezer lakosa között nem hinném, hogy lenne száznál több földmíves.

A városiasság szempontjából pompás ez a helyzet. Közvetlen közelről körülveszi azonban egy széles falu-gyűrű. Alig pár kilométernyire kezdődik ez a falu-öv: jómódú, virágzó falvak nagy sokasága. Ezek lakossága nagyszerűen látja el élelemmel Szombathely piacát, egyúttal pedig vásárlóképes vevője a város kereskedelmének. Egy-egy hetivására akkora, mint másutt az országos vásár.

Történelmi multjának inkább csak ó-kori része jelentékeny. Itt állott Sabaria, a rómaiak hatalmas katona-központja, ahonnan Pannoniát igazgatták. A föld színe alól töméntelen érdekes római lelet kerül elő. (Szombathely múzeuma hemzseg is a szebbnél-szebb római régiségektől.) A magyar időkben Szombathely sokáig nem játszott történelmi szerepet. Kicsike fészek volt, úgyszólván jelentéktelen végbeli fészek. A győri püspök volt a gazdája.

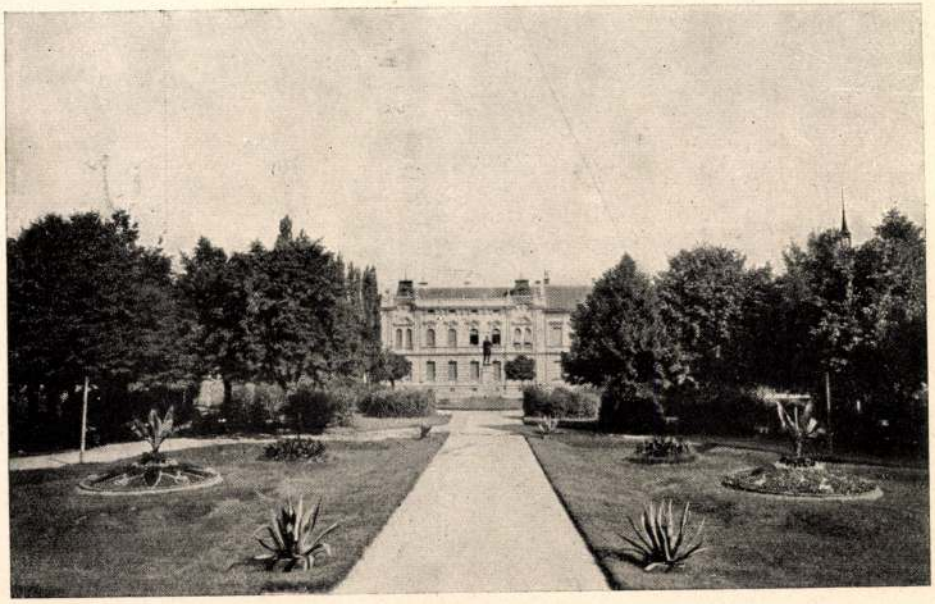

Deák-park

Tükör 1934. Sept.

FOTO MAKKOS HETTYEY PÁL

HANGULAT

Első fellendülése onnan számítódik, mikor a XVIII. század végén Szombathelyt az új önálló püspökség székhelyévé tették. Azóta kezdett a maga lábára állni és kultúr-gócpontként berendezkedni. Székvárosa volt ugyan a négynyelvű Vas megyének, de a városiasság szempontjából nagyon sokáig háttérbe szorult a fejlettebb Kőszeg mögött. De mikor püspöki székhellyé lépett elő, fejlődése rohamosan megindult. Nemcsak lakosainak számában, hanem városi jelentőségében is csakhamar túlszárnyalta Kőszeget. Sőt kereskedelmi tekintetekben is egy-kettőre függetlenítette magát Soprontól, a már akkor is virágzó kereskedő-várostól.

A XIX. század első felében lépett rá Szombathely az *egyenletes* kifejlődés útjára. Nőtt, de lassan. A 70-es évek végén még csak tizenötezer lakosa volt. De piaca lassankint kezdett már súlyra szert tenni.

Az igazi nekilendülés korszaka a nyolcvanas években kezdődött. A sors ekkor két erősakaratú embernek a kezébe adta Szombathely gondozását. Ez a két ember volt: szentmártoni Radó Kálmán főispán és Éhen Gyula ügyvéd, a város későbbi nagynevű polgármestere, reformátora és újjáteremtője.

Szombathelyt igazában a vasút tette naggyá. Először megkapta a Déli Vasút nagykanizsa—bécsi vonalának az állomását. Keresztező-állomás lett a Déli Vasút és a Magyar Nyugati Vasút találkozásánál. Az egészséges kereskedő-szellem csakhamar elkezdte kihasználni a két vonal találkozásának az előnyeit. Gyárak születtek, nagy gabonacégek alakultak, erős export-kereskedelem kezdett dolgozni Stájerország és Ausztria felé.

Szentmártoni Radó Kálmán lett akkoriban a főispán. Fölfelé hatalmas összeköttetésekkel rendelkező fiatalember. Az udvarnál grata persona. Még mint főispán lett kegyelmes úr: valóságos belső titkos tanácsosává nevezte ki Ferenc József. A főúri fénnyel élő fiatal főispán kemény keze messzire elért, szavának nagy súlya volt. Begyüjtötte Szombathelyre Vas megyének, ennek a tipikusan gentry- és mágnás-vármegyének, vagyonos gentryjét és mágnásait. Összebarátkoztatta a polgári elemmel. A gentry tanult a polgártól dolgozni-tudást és egészséges üzleti szellemet. A polgár pedig a gentrytől finomultabb életszokásokat, csiszoltabb tónust, jobb fellépést. Radó Kálmán így aztán megszerezte a polgár, a gentry és a mágnás összefogását és támogatását a főispáni nagyvonalú kezdeményezések számára. Hatalmasan fölemelte a vármegye mezőgazdasági színvonalát, híressé tette telivér marhatenyésztését. Azután teljes erejével rávetette magát a forgalmi vonalak kiépítésére. Éles szemmel látta meg, hogy merre vezetnek a forgalom *természetes* útjai. A már korábban megépített kőszeg—szombathelyi vicinális mellé sorra kapcsolta be Szombathelyre az új vasuti vonalakat, amelyek mágnesként szívták nemcsak egész Vas vármegye, hanem a szomszédos megyék forgalmát is Szombathely piaca felé. (Ez volt az első vármegye, ahol minden járási székhely vasuti vonalhoz jutott.)

Amerikaias gyorsasággal lendült fel Szombathely forgalma és piaca szentmártoni Radó Kálmán vasuti elgondolásainak a nyomán. Az üzleti élet nekipezsdült. Belekapcsolódott abba nemcsak a szorosan vett kereskedőosztály, hanem a társadalom többi rétege is.

Mikor az alap ekként megteremtődött, odaküldötte a sors Szombathely élére polgármesterként Éhen Gyulát. Ő is, mint Radó Kálmán, éppenséggel nem volt a formaságok és a teketóriák embere. Bizony nagyon sokszor túltette magát a képviselőtestület lassúságain és akadékoskodásain. Rendelt, határozott és intézkedett a maga szakállára. Áldassék érette a neve. Volt bátorsága a felelősséget magára venni. Aszfaltoztatott, csatornáztatott, vízvezetéket épített, mikor más vidéki magyar városokban az ilyesmit még

Püspöki palota
és vármegyeház
Foto Knebel J.

Szombathely

Múzeum, kultúrház

Foto Knebel Jenő

felesleges luxusnak tekintették. Nem félt adósságot csinálni: előrelátta, hogy a piac sokszorosan meg fogja keresni ezeknek az áldozatoknak a kamatait.

Erőszakosnak mondották, pedig csak céltudatos volt. Kapott bizony önhatalmú intézkedéseiért felülről még fegyelmit is, de nem törődött vele. Célját elérte: rövid másfél évtized alatt Szombathelyből modern várost csinált. Külsejében és szellemében egyaránt modernet. Olyat, amely külső fejlődésében is lépést tudott tartani azzal a hatalmas ipari és kereskedelmi nekilendüléssel, amely Szombathelyt rövid időn belül a Dunántúl egyik legjobbnevű piacává tette. Vagyonosodó kereskedők, izmosodó iparosok egészséges városa lett ez. Ahol a jólkereső emberek vidáman éltek és vidáman áldoztak a kényelem, a csín és a kulturálódás érdekében.

Az erős vasuti gócpont kedvéért idekerült később a MÁV új üzletvezetősége. Idekerült a kultúrmérnökség, a felmérési felügyelőség, egy egész huszárezred, egy fél gyalogezred, majd az új csendőrkerületi parancsnokság is. Az új iskolák egész serege épült. A régi gimnázium mellé reáliskola, polgári és kereskedelmi iskola, leánygimnázium, felsőkereskedelmi leányiskola. Ezt követte később az állandó jegyzőtanfolyam és a téli gazdasági szakiskola.

... Aztán jött a világháború.

A német-lakta nyugati részt Ausztriához, a vendek-lakta déli részt Jugoszláviához csatolták. Kőszeg határa országhatár. Szombathelytől 10 kilométernyire pedig már Burgenland kezdődik.

Azóta csak arra vigyázunk, hogy megtarthassuk azt, amink van.

Hogy mit lát itt az idegen? Hála Istennek sok szépet. A város nem gazdag, nincsenek birtokai, — de van kultúrája. Remek püspöki temploma egyike a legszebbeknek. Minden idegen megcsodálja gyönyörű festményeit. De főképpen mély benyomást tesz mindenkire a fenségesnek az az érzése, amit ennek a gyönyörű építménynek hatalmas arányai és ezeknek az arányoknak művészi harmóniája felidéz. Rendkívül értékes kincseket rejt a szeminárium könyvtára.

Megkapó a tér, amelyet a püspöki templom, a barokk püspöki palota, a nemesen ódon vármegyeháza és az ízléses városháza vesz körül.

Kevesen tudják, hogy Szombathelyen van az ország legmodernebb kórháza. Hatalmas, a legmodernebbül felszerelt ezerágyas kórház. Orvosi és műszaki berendezése túltesz a legújabb fővárosi kórházakén is. Messze földről jönnek szakemberek, hogy tanulmányozzák nagyszerű beosztását és modern felszerelését.

Szombathelyen áll az ország egyik legmodernebb kaszárnyája is: a 42 hatalmas épületből álló pavillon-rendszerű lovassági laktanya. Még a régi nagy monarchia idejében épült, a kilencvenes évek elején. Mindvégig a hadsereg legízlésesebb kaszárnyatelepeként emlegették.

Érdemes megnézni a város nagyméretű kultúrpalotáját is, a benne elhelyezett nagyszabású múzeummal együtt. Különösen római korabeli leletei érdekesek.

Elég látnivalót talál az is, akit egyházi dolgok érdekelnek. Szombathelyen nemcsak kath. püspöki székhely van, hanem mellette egész sereg egyházi intézmény. Szombathely úgyszólván a szerzetesrendek városa. A premontreiek vezetik a főgimnáziumot. Külön rendházuk, plébániájuk, templomuk és kultúrházuk van a dominikánusoknak. Külön templomuk, plébániájuk, rendházuk, papnevelőjük és kultúrházuk a ferencrendieknek. Külön templomuk, rendházuk, plébániájuk és inasotthonuk a szaléziánusoknak. Külön rendházuk a kórházi ápolónővéreknek. Külön templomuk és rendházuk a karmelita apácáknak. Külön rendházuk, templomuk, internátusuk és iskolájuk a domonkosrendi nővéreknek. Mindegyikben egész gyüjteménye a különböző korok egyházművészetének.

Van ezenkívül Szombathelynek hatalmas repülőtere, pilótaképző-iskolával. Érdekes látnivaló a csendőriskola bűnügyi múzeuma.

Az idegenek kényelméről a szó legkomolyabb értelmében nyugateurópai színvonalú számos szállodája és egészen új, modern strandfürdője gondoskodik.

Lékay-Lingauer Albin.

A Ház részleteiben is elfogadta a honvédelmi törvényjavaslatot

A képviselőház csütörtöki ülésén részleteiben is elfogadta a honvédelmi törvényjavaslatot.

Darányi Kálmán elnök nyitotta meg az ülést délelőtt tíz órakor. Meleg szavakkal emlékezett meg *Mezőssy Béla* volt földmivelésügyi miniszter elhunytáról, azután a honvédelmi javaslat folytatólagos részletes vitájában **Csicsery-Rónay István** beterjesztette azokat a módositásokat, amelyekhez a kormány a bizottsági tárgyaláson hozzájárult.

Fábián Béla (polg. szab.) a sajtószolgálatról szóló szakasznál azt fejtegette, hogy amikor a harctéren ütközetbe mentek, a felettesek sohasem kérdezték a katonától, mi a fajtája, felekezete. A békeidők sajtószolgálatát is figyelemmel kell kisérni abból a szempontból, milyen a lelke azoknak a katonáknak, akiknek háboru esetén a haza határainak megvédelmezése lesz a feladata. Az utolsó órában szeretné mindenkinek figyelmébe ajánlani, hogy amikor az országnak minden katonára szüksége van, a magyar nemzeti védelem káderjeit ne csökkentsék, hanem növelni törekedjenek.

Csoór Lajos (népakaratpárt) azt kivánta, hogy a háboruban valóban megrokkant embereket utólag vegyék fel a nyilvántartásba, ha eddig nem történt meg. A hadigondozottak dijának emelésénél a mai százalékos rendszert szerinte meg kell változtatni és a végkielégitetteket valami módon fel kell venni a járadékosok közé.

Ezzel véget ért a vita s a *Ház részleteiben is elfogadta a javaslatot.*

Pénteken formális ülés lesz; harmadszori olvasásban is elfogadják a javaslatot.

A Magyar Pénz- és Tőkepiac Szabályozására Alakult Intézet R.-T. megalakulása

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Január 26-án délután tartotta alakuló közgyülését a Magyar Pénz- és Tőkepiac Szabályozására Alakult Intézet Rt. A részvénytársaság, amelynek alapitói a m. kir. államkincstár, a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzintézeti Központ, 20 millió teljesen befizetett részvénytőkével alakult meg.

A vállalat létrehozása a Magyar Nemzeti Bank 1938 évi 25. t.-c.-vel módositott alapszabályainak ama rendelkezésével függ össze, hogy a Magyar Nemzeti Bank a nyiltpiaci müveletek körébe eső, a pénzpiac és tőkepiac irányitására és szabályozására alkalmas vételi és eladási ügyleteket jogosult kötni és lebonyolitani, illetőleg a pénzpiac és tőkepiac szabályozását szolgáló egyesülésben vagy intézményben részesedést vállalni.

A részvénytársaság az alapszabályai 12-ik szakaszában foglaltaknak megfelelően ügyvitelének ellátását a Pénzintézeti Központra bizta.

*

A pénzügyminiszter rendeletet adott ki a Magyar Pénz és Tőkepiac Szabályozására Alakult Intézet Rt. részére megállapitott adóilleték és egyéb kedvezményekről. Kimondja még a rendelet, hogy az intézet könyveinek és a könyvekből vett és alapszabályszerü cégjegyzéssel ellátott kivonatoknak olyan bizonyitó erejük van, mint a közokiratoknak.

A földmivelésügyi miniszter a Felsődunántuli Kamara székhelyének áthelyezéséről

Győr város, Győr-Sopron, Veszprém és Fejér vármegye gazdáinak küldöttsége felkereste gróf *Teleki Mihály* földmivelésügyi minisztert és előadta a Felsődunántuli Mezőgazdasági Kamara székhelyének áthelyezésével kapcsolatos sérelmeit. A küldöttségben ott volt *Darányi Kálmán*, a képviselőház elnöke is. *Drobni Lajos* képviselő tolmácsolta a kérést, mire *Teleki* miniszter hangsulyozta, hogy a kisalföldi kamara létesitését elsősorban termelési szempontok indokolják. Az a kivánság, hogy Győr és Moson megyét ne csatolják az uj kamarához, nem valósitható meg, mert akkor az illetékbevétel kevés lenne. Szombathely mint kamarai székhely azért merült fel, hogy az agrártársadalomnak legyen egy végvára a határon. Fehérvárott kamarai kirendeltséget állit fel. Igyekszik majd Győr megyét és Győr várost valamilyen gazdasági intézmény létesitésével kárpótolni.

Bródy András, volt ruszinszkói miniszterelnök még mindig a csehek börtönében ül

Ungvár, jan. 26 A Pesti Hirlap is jelentette a Pozsonyban megjelenő „Slovák" cimü kormánylapnak azt a hirét, hogy *Bródy András*, Ruszinszkó volt miniszterelnöke kiszabadult a pankráci börtönből és jelenleg Prágában van internálva, a cseh fővárost azonban nem hagyhatja el. A budapesti rádió ugyancsak *Tiso* szlovák kormányelnök hivatalos lapja nyomán közölte a Bródyval kapcsolatos hirt. Másnap a *prágai rádió* a „Slovák" jelentését apokrifnak minősitette és a hivatalos cseh sajtójelentés szerint *Bródy András továbbra is a pankráci börtön lakója* és ellene még csak meg sem inditották az internálási eljárást.

Most aztán Bródy megerősitette a prágai jelentést. Ungváron tartózkodó feleségéhez intézett táviratában jelzi, hogy még nem szabadult ki a börtönből, de reméli, hogy négy héten belül már otthon lesz.

Expressz ajánlat:

GUMIFŰZŐ

kényelmes, darázsfészekmintás hibamentes darab egytől-egyig, 30 cm nagyságban ..... P 2.98

Tévhit, hogy csak molett hölgyeknek kell fűző, mert a legjobbnak vélt alaknak sem árt egy kis kegyes retus. Különösen ha az ilyen olcsó ...

DIVATCSARNOK

Budapest, VII., Rákóczi-út 70—76.

Bonnet külügyminiszter: Nem fogjuk tűrni, hogy hozzányuljanak a francia birodalomhoz és megtartjuk annak területi állományát

A kamara tudomásul vette a nyilatkozatot és bizik abban, hogy a kormány éberen őrködik a birodalom épségén

Páris, jan. 26. (Inf.) Zsufolt padsorok előtt és óriási érdeklődés mellett mondotta el csütörtök délután *Bonnet* külügyminiszter nagy beszédét, amellyel bezárta a kamara harmadik hete tartó külpolitikai vitáját. Mindenki tudja, hogy *a nemzetközi helyzet a világháboru befejezése óta soha nem volt olyan válságos, mint az elmult évben.* Olyan rendszer omlott össze, *amelyben husz év óta hittek* és biztak a nemzetek. Juniusban és juliusban francia részről a leghatározottabb formában *figyelmeztették Prágát arra, hogy Franciaország nem tudja megakadályozni a népszavazást, ha szudétanémet részről ilyen követeléssel állanának elő.* Kétségtelen, hogy *szeptember végén háboru fenyegetett* — folytatta Bonnet —, azóta még csak három hónap mult el. *A müncheni egyezmény szörnyü kalandtól kimélte meg Franciaországot és Európát.*

A külügyminiszter ezután *az angol-francia barátságot méltatta.* Franciaország és Anglia senkitől sem követelnek semmit, *a maguk területi állományát azonban meg akarják tartani. Soha nem volt még szivélyesebb egyetértés Nagy-Britannia és Franciaország között, mint most. Bonyodalmak esetén Nagy-Britannia minden hadereje Franciaország rendelkezésére áll és forditva, Franciaország minden ereje is Anglia rendelkezésére áll.* Természetes tehát, ha Franciaország azt kivánja, hogy az angol nemzet *maximumra fokozza katonai hatalmát.* Ugyanigy Nagy-Britannia is elvárja, hogy *Franciaország ugyanigy cselekszik.*

A német-francia viszonyról szólva, felolvasta a német-francia egyezmény három szakaszát és azt kérdezte: akadhat-e olyan felelős férfi, aki megtagadhatná ennek az egyezménynek az aláirását. *A kormány ezzel az aláirással nem adott fel semmiféle francia érdeket.* Vagy talán könnyebb lett volna rendezni a német-francia kapcsolatokat *egy uj háboru után, amely ismét millió és millió emberáldozatot követelt volna,* rombadöntötte volna a fél világot és további nemzedékek lelkében is megörökitette volna a gyülöletet? *Erősen kétlem.*

Az olasz viszony

— Franciaország nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem arra, hogy *megjavitsa kapcsolatait Olaszországgal.* Az olasz kormány mégis azt kivánta, hogy Franciaország *csak az angol-olasz egyezmény megkötése után kapcsolódjék* be ilyen tárgyalásokba. Amikor a népszövetségi tanács az abesszíniai kérdésben visszaadta a tagállamok cselekvési szabadságát, *Franciaország hamarosan nagykövetet küldött Rómába* s ekkoriban ugy látszott, hogy a spanyol kérdésen kivül semmiféle más probléma nem emel válaszfalat a két ország közé. Ez azonban *nem igy volt.*

— *Franciaország* — folytatta Bonnet emelt hangon — *nem fogja türni, hogy hozzányuljanak a francia birodalomhoz és fenségjogait érintetlenül biztositani fogja ebben a birodalomban, ugyszintén pedig fenntartja a birodalom területi állományát is.*

A továbbiakban Bonnet az időszerü közép- és keleteurópai kérdésekkel foglalkozott s különösen Károly román király és Pál jugoszláv régenshercegpárisi látogatását, a Törökországgal kötött szerződést, valamint a Romániával, Jugoszláviával és Bulgáriával folyamatban levő gazdasági tárgyalásokat ismertette. Mindezek a látogatások és tárgyalások azt bizonyitják, hogy *a francia kormány nem akarja érdektelennek nyilvánitani magát ezekben az államokban.*

A külügyminiszter ezután Franciaországnak Lengyelországhoz és Szovjetoroszországhoz való viszonyával foglalkozott és kijelentette, hogy *a diplomáciai eszmecserét mindkét állammal folytatják.*

A spanyol kérdésre áttérve kijelentette, hogy *a benemavatkozási politikát* a régebbi népfrontkormányok ugyszólván *egyhanguan helyeselték.* s a jelenlegi kormány ilyen körülmények között természetesen szintén *folytatja ezt a politikát és folytatni fogja a jövőben is. Kizárólag a spanyolokra tartozik, hogy elintézzék egymással vitás ügyeiket. Az olasz kormány kötelezettséget vállalt Angliával szemben arra, hogy a polgárháboru befejezése után valamennyi csapatát visszavonja Spanyolországból.*

Beszéde befejező részében a francia külügyminiszter felszólitotta a képviselőket, hogy legyenek belátással a mai idők keserü következményei iránt. *Franciaország nyugalommal és hidegvérrel néz az eljövendő nehézségek elé.* Mult év szeptembere óta *megkezdődött Franciaország talpraállása s a francia befolyás ismét növekedőben van.*

— Ha ebben az évben *kemény követelményekkel kell is szembenéznie* Franciaországnak, — fejezte be Bonnet beszédét — *mindenkor készen áll arra, hogy megküzdjön velük.*

A külügyminiszter szavai szemmelláthatóan mély hatást gyakoroltak a kamarára.

A Bonnet-beszéd után a radikális párt beterjesztette napirendi javaslatát, amelyet a kormány is magáévá tett. Ez a napirendi inditvány, amelynek megszavazása a *kormány külpolitikájának jóváhagyását és a kormány iránti bizalom megnyilvánulását jelenti,* a következőképpen szól: A kamara, amely *helyesli a kormány nyilatkozatát,* bizik abban, hogy a kormány *éberen őrködik a birodalom integritása és a birodalom összekötő utjai fölött,* elutasit minden pótinditványt és áttér a napirendre

Daladier: Franciaország nem türi, hogy területén, vagy gyarmati birodalmán és összekötő útvonalain csorba essék

A radikális párt után több más párt részéről is napirendi javaslatokat terjesztettek be. Az ellenzéki napirendi javaslatok a spanyolországi benemavatkozási politika felfüggesztését követelték. A vita még a késő éjszakai órákban is tartott s időnként rendkivül viharos volt. Felszólalt *Daladier* miniszterelnök is és arra kérte a Házat, hogy fejezze be sürgősen a vitát.

Beszéde drámai hatásu volt. Az Angliával és Amerikával való őszinte barátság méltatása után Daladier a következő, óriási feltünést keltő kijelentést tette:

— *Nem akarok heves szavakkal válaszolni azokra a követelésekre, amelyek egy szomszéd országban hangzottak el. Franciaország nyugodt és erős ország amely nem sértődik meg ilyen fenyegetések miatt.* Azt hiszem felesleges külön hangsulyoznom *az olasz nép iránt érzett rokonszenvemet.*

A kamara elnöke félbeszakitotta a miniszterelnököt és kijelentette, hogy *szavait az egész Ház, pártkülönbség nélkül helyesli.* A drámai feszültség tetőfokára hágott, amikor *Daladier* igy folytatta:

— *Mint frontharcos katona, tanuja voltam az olasz katona bátorságának.* Sajnálom azokat a támadásokat, amelyeket egyes francia lapok az olasz katona ellen intéztek. *Franciaország azonban nem türheti és nem fogja türni, semmi körülmények között, hogy területi szuverenitásán, északafrikai vagy gyarmati birodalmán, vagy akár összekötő utvonalain csorba essék. Franciaország egy talpalatnyi francia földet nem fog feladni.*

— A mai sulyos körülmények között önökkel együtt kijelentem, — folytatta Daladier —: *ha szabadságunk és birodalmunk biztositásához fel-*

tétlenül szükség van áldozatra, akkor ezt az áldozatot meg kell hoznunk. Gondolják, hogy ez a kijelentésem fölösleges?

A Ház minden oldalán *egyhangu: nem!* volt a válasz.

A kamara egyhangu bizalma a kormány iránt

Ezután került a sor a szavazásra. Először 360 szavazattal 234 *ellenében elvetették az ellenzéki pótinditványokat, majd 609 szavazattal egyhanguan jóváhagyták a bizalmi inditványnak azt a részét, amely helyesli a kormánynyilatkozatnak a francia birodalom területi integritására vonatkozó megállapitásait.* A harmadik szavazásnál 374 szavazattal 228 ellenében *elfogadták az egész bizalmi inditványt.*

A szavazás eredménye *a Daladier-kormány nagy győzelmét jelenti.* A harmadik és egyuttal döntő szavazásnál csak a szocialisták és kommunisták szavaztak a kormány ellen, mig *valamennyi többi párt egységesen Daladier és Bonnet mögött sorakozott fel.*

Teljes angol-francia szolidaritás

— Franciaország *nem tűrheti* — mondotta Bonnet —, *hogy Észak-Afrikával folytatott közlekedését az ibériai félszigeten vagy a spanyol Marokkóban berendezkedő idegen hatalmak veszélyeztessék. Hasonló veszély fenyegeti Angliát Maltában és Gibraltárnál.* Erre vonatkozóan megerősithetem, hogy *Franciaország és Anglia között teljes a szolidaritás.* Egyesek nemzetközi értekezlet összehivását javasolták. Mi ennek egyáltalán nem vagyunk ellenségei, mivel *az állandó fegyverkezés Európát előbb-utóbb csődbe vagy háboruba fogja kergetni.* Igaz, hogy félnünk kell a csalódásoktól.

Tüntetés a háboru és a fasizmus ellen

Mialatt a képviselőházban a külpolitikai vita folyt, a parlament épülete előtt mintegy száz főnyi, *főleg asszonyokból álló tömeg tüntetett a háboru és a fasizmus ellen.* A rendőrség szétoszlatta a tüntetőket és kilencet közülök őrizetbe vett.

Több mint másfélmillió pengő bevételi veszteséget jelent a nyomdaiparnak a laprevizió

A vállalati házinyomdák megszüntetését követeli a nyomdaipar

A Budapesti Sokszorositók Ipartestülete most foglalkozott a közelmultban lezajlott laprevizió eredményével és megállapitotta, hogy *a tömeges lapmegszüntetés sulyos károkat okozott az amugy is nagy nehézségekkel küzködő nyomdaiparnak.* Mint hivatalosan is közreadták, mintegy 430 lap szünt meg a revizió nyomán, azaz az addig megjelent lapoknak mintegy 35 százaléka. A nem engedélyezett lapok közül 235 Budapesten készült. Az ipartestület adatokat szerzett be arra vonatkozóan, milyen bevételi kiesést jelent a nyomdaiparnak a megszünt lapok nyomdaköltségének kiesése. Száznyolcvanhárom megszünt lap adatait dolgozták fel eddig. Ezeknek a lapoknak a tiszta nyomdai költsége a papirköltség nélkül évi 1,521.850 pengőt tett ki. Ötvenkét lap nyomdaköltségének adatait még nem állitották össze. De nem dolgozták fel még azokat az adatokat sem, melyekből megállapithatók, milyen veszteséget jelent a nyomdáknak a megszünt lapok által kiadott mellékletek, évkönyvek, reklámok és egyéb nyomtatványok ugyancsak elmaradó nyomdaköltsége.

Az ipartestület megállapitja, hogy *november vége óta a budapesti nyomdai munkanélküliek száma 438-cal emelkedett.* Ez a szám azonban nem fejezi ki hiven a teljes veszteséget, mert ha figyelembevesszük, hogy *az ujabb munkanélküliek nagyszáma gépszedő, a veszteség még nagyobb arányban emelkedik.* Az is bizonyos, hogy a nyomdai személyzetet nem lehetett olyan arányban leépiteni, mint amilyen mértékben a nyomdai megrendelések csökkentek. Szociális okok hozzájárultak ahhoz, hogy *a nyomdatulajdonosok a munkaterület csökkenése ellenére a munkások nagyrészét továbbra is megtartották.* Az ipartestület szerint *lehetővé kell tenni a szaksajtó kiterjesztését.* Budapesten számos ipartestület van, amelynek nincs szaklapja. Módot kell nyujtani arra, hogy minden szakmában a segédek és tanoncok részére megfelelő, *politikamentes szaklap álljon rendelkezésre, ugyszintén a kereskedelem és a gazdasági élet különböző ágazataiban is.*

Amidőn a nyomdaipar a munkaalkalmak nagyarányu csökkenéséről számol be, rá kell mutatnia arra a körülményre is, hogy az önellátás jelszava alatt tőkeerős komoly vállalatok sokszorositógépek megtévesztő cimén, *a legmodernebb rendszerü nyomdai gépeken iparengedély nélkül végeztetnek nyomdaipari munkákat, még pedig nem szakmunkásokkal, hanem hivatalszolgákkal, vagy napszámosokkal.* Ezekre a kontármódon üzött nyomdai munkálkodásokra nem vonatkozik sem a minimális munkaidő, sem a minimális munkabér, sem azok a szociális kötelezettségek, melyeket a nyomdásziparosnak teljesitenie kell és amelyeket magasabb nemzeti érdekből teljesiteni is kiván. Ezek a kontármunkák még azt a romboló hatást is eredményezik, hogy a szakszerütlenül előállitott produktumok lerombolják a nyomdásziparosnak azt a törekvését, hogy az ipar nemesitésével, szépitésével, jobb munkával a közönség izlését kifejlessze.

A sokszorositóipar feltétlenül szükségesnek tartja az iparengedély nélküli kontár nyomdai munkálkodás azonnali hatállyal való megszüntetését. Hogy mennyire szükség van a nyomdászipar munkalehetőségének megvédésére, arra legjobb bizonyiték, hogy *a 294 budapesti nyomdaüzem közül 190 nem tud egy-két segédnél többet foglalkoztatni és 58 olyan nyomdászkisiparos van a fővárosban, aki egyáltalán nem dolgozik segéddel. A budapesti munkanélküli nyomdai munkások száma január 23-án 1319 volt, ami az összes nyomdászok 25 százaléka.*

Gróf Zichy János a függetlenségünket veszélyeztető eszmeáramlatokról

„Az uj pogányság szelleme a nemzeti eszme meghamisitásával vezeti félre a tömegeket" — Glattfelder csanádi püspök a tudatos ferditésről és piszkolódásról — Az igazi világveszedelem ma a gyülöletnek az a szelleme, amely csak ártalmával vél célhoz juthatni

A hagyományos ünnepi külsőségek között tartotta idei közgyülését a katolikus irók és hirlapirók Országos Pázmány Egyesülete. A közgyülésen dr. *Glattfelder Gyula* csanádi püspök, az egyesület elnöke elnökölt, aki megnyitó beszédében a sajtó igazmondásáról szólott.

— Nem tudom, ki vétett nagyobbat az emberiség jóhiszemüségével s az arra felépitett etikai renddel szemben — mondotta —, az a politika-e, *mely a keresztény magyar hagyományokkal szakitva, a pillanatnyi érdek vonalába állitotta erőit s annak kiszolgálására kényszeritette sajtóját is,* vagy pedig a valamikor még szabad sajtó, mely az igazság alázatos szolgálatának kijáró nagyobb erkölcsi, mint pénzbeli jutalom helyett inkább a vásári sikert, a szenzáció érdekes szélsőségeit és pontatlanságát s a vele együtt járó gazdagabb anyagi elismerést választotta babérul. De az kétségbe nem vonható, hogy ha a mult század közepének uttörő sajtóóriásai feltámadnának s a mai ujságokban lapozgatva, az azok körül viharzó ellenszenv magyarázatát keresnék, legnagyobb fájdalmat az okozna nekik, hogy *talán még az ő általuk alapitott lapokban sem találják meg azt az őszinteséget,* amellyel kényes és veszedelmes helyzetekben is szolgálni tudták nemzetüket s az emberiséget és döntő módon befolyásolni az eseményeket. Kiskoruság volna a szenzáció céljaira alkalmas aktualitás kihasználásával *pereátot kiáltani a zsidókra s ugy vélekedni, hogy semmi másra nincs szükség, mint őket kiűzni a sajtó-paradicsomból* s kerubot állitani lángpallossal annak kapuja elé, ha netán visszatérni, vagy akár csak okos dolgot beüzenni kivánnának.

Hiábavaló volna a garniturát kicserélni, ha nyomában csak uj szavak és formák s nem egyuttal *keresztény lelkiség költöznék be a szerkesztőségekbe.* Ma világszerte tanui vagyunk annak, hogy embermegváltó és lélekszabaditó eszményiség hirdetésére *uj emberek a teljesen avult és hitelét vesztett tchnikai metódusokkal jelentkeznek és épp ugy hazudoznak és rágalmaznak, mint tették azok, akikre „pereat"-ot kiáltottak.* A legnagyobb antiszemiták is a zsidó tempók utánzásában, technikai másolásában és *sajátos izü beteg szellem kellemes termékeinek áhitásában vélik feladatukat jól betölthetni. Az igazi világveszedelem* ma nem egy nép imperializmusa, sem bármily téves ideológia, *hanem a gyülöletnek az a szelleme, mely csak ártalmával vél célhoz juthatni s egész civilizációnk alapját, a keresztény szeretetet elvből tagadja.* Egykor uj világot teremtett a megváltó szó: szeressétek egymást. Ma mintha a világvégét jelentené egy másik szó: *gyülöljétek egymást* s hogy ez jól sikerüljön, *hazudjatok és rágalmazzatok* lehetőleg álnéven és bátran, *mérték és szégyen nélkül,* mert akkor meginog az erkölcsi biztonságérzet s az önmagával meghasonlott emberiségnek — *ha kell, besugók, ha ugy fordul, terrorlegények felhasználásával — gyerekjáték lesz parancsolni.*

A tudatos ferditésről

— Bismarck nem mint kormányzati elvet, de mint kegyetlen tényt hirdette, hogy: Macht geht vor Recht; *ma a tudatos ferdités és piszkolódás sokak számára sikert igazoló ügyesség, sőt kormányzati jogcim s ez a civilizáció legnagyobb veszedelme.* Az eszmeterjesztésnek ezt a módját idegenek s legtökéletesebben a marxista próféták honositották meg, de ha ellenfeleik elsajátitják, a baj nemcsak azért lesz még nagyobb, mert egész nevelésük által feszélyezve, medvemódon esetlenül teszik, hanem mert *eszmények megszégyenitésével jár együtt. A hazugság-propaganda, mely a szembenálló fél mindenáron való diszkreditálását célozza,* nemcsak az erkölcsi izlést zavarja meg, hanem *megingatja azt a biztonságérzetet,* mely ha elvész, a sötét szobába zárt s *vaktában hadakozó emberek anarchiája következik.* Ettől a rémtől szeretettel és őszinteséggel megszabaditani felebarátainkat a hithü katolikus irók gyönyörü hivatása.

Hatalmas taps fogadta Glattfelder püspök megnyitó beszédét, amely után dr. Hindy Zoltán terjesztette elő jelentését az egyesület mult évi működéséről. A választmány tagjaivá megválasztották: P. Bangha Bélát, Czapik Gyulát, Cavallier Józsefet, Gerevich Tibort, Harsányi Lajost, Kertész Kálmánt, Kocsis Lászlót, Koszterszitz Józsefet, Lakatos Sándort, Lepold Antalt, Malcsiner Emilt, Mécs Lászlót, Mihelics Videt, Némethy Ernőt, Mihalovics Zsigmondot, Orbán Józsefet, Sipos Istvánt, Székely Lászlót, Strommer Viktorint, Zsembery Istvánt, számvizsgálókká: Becsky Arzént, Fekete Mártont és Pintér Józsefet, póttagokká Nagy Miklóst, Mentes Mihályt, Városy Istvánt, Brandenstein Bélát, Lotz Antalt és Rácz Pált.

Egyhanguan elfogadta a közgyülés dr. *Nyisztor Zoltán* pápai kamarásnak következő inditványát: „Utasitsa a közgyülés az elnökséget, kérje feliratban a kormánytól, hogy *a keresztény istenhitet, az egyházat és őszentségét támadó és sértő külföldi sajtótermékek ellen tegye meg a törvényes intézkedéseket.*"

A közgyülést többszáz résztvevővel ünnepi vacsora követte, amelyen gróf *Zichy János* v. b. t. t. mondotta a serlegbeszédet.

— Senkinek sem kell — ugymond — korunkban jobban és tisztábban szolgálni az igazságot, mint az irónak és az ujságirónak, akinek szava erősebben hat a közéletre. Mindannyiunknak, akik a közéletben dolgozunk, jusson eszünkbe nagy kötelezettségünk: *a hűség az igazsághoz.* Napjainkban sokszorosan szükség van az irás és gondolat katonáinak erre a hűségére. *Az európai keresztény civilizációt és benne a magyar nemzeti életet sulyos veszedelmek fenyegetik.* Az egyik Keletről jön: *a véres moszkvai rém,* amely a társadalmi forradalom mellett az istentelenség mozgalmával szövetkezik, hogy aláaknázza Európát.

— De tőlünk nyugatra is van veszedelem, amely szintén Isten országa ellen lázad és fenyegeti az európai kereszténységet. *Az ujpogányság szelleme a nemzeti eszme meghamisitásával s a vér mithoszával vezeti félre a tömegeket és nyilt harcban áll az egész kereszténységgel, nemcsak Szent Péter utódjával és a róm. kat. anyaszentegyházzal,* de minden keresztény felekezettel, amely nem akar elszakadni Krisztustól és az evangéliumtól. Napról-napra a legdurvább támadások érik a Szentatyát és sulyos üldözések, fájdalmas megpróbáltatások jutnak osztályrészül azoknak, akik hitük mellett kitartanak.

— Ez a két veszedelem ostromolja hullámverésével a magyarság sokat szenvedett szigetét. De ezzel együtt a kereszténység és a magyarság összeforrásának nagy eszméjét, a szentistváni gondolatot, a Szent Korona történelmi vezérelvét, a történeti magyar birodalom eszméjét *magában a magyar népben olyan eszmeáramlatok próbálják legyürni, melyeknek elfogadása ezeresztendős hivatásunkat, történelmi küldetésünket ásná alá s végeredményben hazánk függetlenségét, nemzetünk önállóságát rombolná le.* Mindezekkel a veszedelmekkel szemben van szükségünk a pázmánypéteri hűségre, igazmondásra, helytállásra, védekezésre és harcra.

Megtalálták Szombathely középkori várát

Tavasszal ujból megindulnak a szemináriumi ásatások

Szombathely, jan. 26. Szombathelyen a mult évben folytatott szemináriumi ásatások — mint arról a *Pesti Hirlap* már többször beszámolt —, napfényre hozták Magyarország egyetlen római korabeli őskeresztény bazilikáját, a Szent Quirinius-bazilikát, amelynek mozaik palózatai teljes épségben maradtak meg. Azóta a bazilika maradványait és a mozaikpadlókat restaurálták, hogy megmentsék az utókor részére. Az elvégzett munkával azonban nem fejezték be a szombathelyi ásatásokat, amelyeket kismértékben napokkal ezelőtt, ahogy a tél fagya engedett, ujból megkezdték. Amint kitavaszodik, még nagyobb lendülettel kezdenek az ásatásokhoz, amelyekről dr. *Géfin Gyula,* a szombathelyi püspöki szeminárium tudós aligazgatója a következőket mondta:

— Napokkal ezelőtt ujból meginditottuk az ásatásokat és bár csak kis mértékü a mostani felkutatás, máris igen nagy eseménye van: *megtaláltuk Szombathelynek azt a középkori várát, amely már Nagy Lajos idejében állott és amelynek a török időkben nagy jelentősége volt,* amennyiben az 1578. évi országgyülés a vasvári káptalant, ezt a fontos hiteshelyet, a szombathelyi várba, mint megerősitett és biztonságos helyre telepitette át. A vár a Rákóczi-szabadságharc idején sokat szenvedett és abban azt megelőzőleg Mátyás király is parancsolt. Természetesen ezidőszerint a várnak még csak egy kis része került elő, de már ebből is *bizonyos, hogy Szombathely középkori várára akadtunk rá,* amit különben bizonyitanak a megtalált és akkori időből felszinre került magyar pénzek is.

— Az ásatásokat a tavasszal a mult évinél is nagyobb lendülettel folytatjuk, felássuk az egész püspökkertet és a kanonoki kerteket is, mert annak a római császári palotának, amiről a római irók is megemlékeznek, ezen a helyen kell lennie. Most ez után kutatunk és hogy helyes nyomon járunk, azt az ujabban felfedezett ujabb két római ut bizonyitja. A jelenlegi ásatások tehát Szombathely római kori és középkori történetének felderitése szempontjából is rendkivül fontosak.

Itt emlitjük meg, hogy az ásatásoktól függetlenül, a tavasszal felépitik néhány méterre az őskeresztény bazilika lelőhelyétől az uj szombathelyi szemináriumot.

Chvalkovsky cseh külügyminiszter Csehország külpolitikájáról

Prága, jan. 26. A cseh nemzeti egységpárt parlamenti képviselőinek ülésén *Chvalkovsky* külügyminiszter kijelentette, hogy szakitani kell a régebbi katasztrófa-politikával és százszázalékos reálpolitikát kell folytatni. Ez azt jelenti, hogy kapcsolódni kell az ország nagy szomszédjához, Németországhoz és a Német Birodalom politikájához kell tartania magát, minthogy Németország Csehországgal azonos területen van. A régi módszerekhez való visszatérés a végleges katosztrófát jelentené a cseh nép számára. Szem előtt kell tartani, hogy Németország Cseh-Szlovákiában beavatkozhatna anélkül, hogy a világon akár csak egy egér is megmozdulna. Németország ezt nem teszi s ez a lojalitása Cseh-Szlovákiát is kötelezi.

TURCSÁNY ANTAL K. T. T. TÖLTŐTOLLGYÁR ÉS PAPÍRÁRUHÁZ BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-ÚT 2,

TELEFON: 39-9-13.

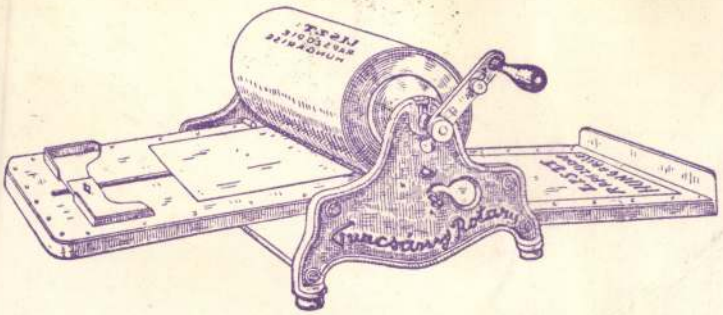

„TURCSÁNY ROTARY"
SOKSZOROSITÓGÉP

„TURCSÁNY" TÖLTŐTOLL

„TURCSÁNY" STENCIL
KIGYÁRTÓJA ÉS KIZÁRÓLAGOS
FORGALOMBA HOZÓJA

A VILÁGHIRÜ „URÁNIA"
IRÓGÉPEK GYÁRI
LERAKATA

TÖLTŐTOLLSZAKÜZLETEK:
IV., PETŐFI SÁNDOR-UTCA 10. VII., ERZSÉBET-KÖRUT 16. VIII., RÁKÓCZI-UT 15. V., LIPÓT-KÖRUT 5.

T.

Müemlékek Országos Bizottsága,

Budapest.

IX. Rákos-u. 10.

Szombathelyi szekesegha

Vas. Ujs. 1877

575. l.

rukkal leendő egyesitése, miáltal alkalmat kivánnak gazdáinknak szolgáltatni, hogy mind az angol mind a honi készitményü gépeket egy raktárban feltalálhassák, s összehasonlitás által egyik vagy másiknak előnyéről meggyőződvén, a vásárlást tetszésük szerint tehessék. Ezt főleg gazdáink érdekéből teszik, de teszik azért is, hogy munkásaink az angol gépeket közel érvén, azoknak gyakori látása által, jobb és tökéletesb munkára buzduljanak, s ez által elérhetővé tegyék, hogy honi gyáraink az angol gyárakkal mind szilárdság, mind munka s csinosság tekintetéből megmérközhessenek.

Adja Isten, hogy e czélt minél biztosabban és sikeresen elérhessék!

László Károly levelei Amerikából.

A Vasárnapi Ujság számára. *)

A Tehuantepeki földszoros.

III.

Minatitlan (Mexico), január 1-jén 1859.

Midőn e sorokat irom (este 6 órakor), önök, kiknek azok szánvák, már ez év második napjára szenderedtek által, s midőn önök ezt olvassák, már ez év második hónapjában irnak, de részint mert képzelem, mintha önökkel személyesen beszélnék most, részint mert jókivánás későn is jól esik, kivánok önöknek „*boldog* ujévet", s vőfélyes stylben talán helyesen kivánhatnám, „adjon Isten a mi nincs, s vegye el a mi van." — S most igéretem szerint irok tovább a Tehuantepeki földszorosról.

Ezen földszoroson legnevezetesebb hely *Minatitlan* **), nem mert régi, nagy, pompás vagy gazdag város, hanem mert a tengeri hajókkali hajókázásnak feje, s a tervezett vaspálya a Csendes-tengerhez hihetőleg innen fog indulni. Minatitlan a *Coatzacoalcos* folyó balpartján fekszik, a Mexicói öböltől $4^1/_3$ német mérföldnyire, az északról a folyóhoz keskenyen kinyuló dombgerinczeken; keletről, délről és nyugatról beláthatlan sikasággal környezve, mellynek nagyobb része az esős évszakban a kiáradó folyók által vizzel borittatik, a száraz évszakban pedig ezer meg ezer lónak, öszvérnek és szarvasmarhának szolgál legelőül. — Minatitlan 1830 tájában kezdett alapulni s

rongyok szolgálnak. Takaróra szükségük nincs, mert a leghüvösebb évszak
ban a melegség nincs + 17 reaum. fokon alól, mellyben az indián meztele
sem didereg. Ezen butoron kivül vannak nehány váju alakra kivésett fadara
bok, mellyek fenékkel felboritva, ülésre szolgálnak. Asztal egy indián házá
ban sincs, hanem a falukban s városokban némellyik indián házában van eg
széles lócza, melly asztalul szolgál. Ezeken kivül van minden házban felkötv
egy-két „*hamaca*," *) melly nappal ülő, henyélő helyül és bölcsőül, éjjel pe
dig ágyul szolgál. Igen ritka indián kunyhójában (mert ház nevet nem
érdemel) van egy durva szerkezetü láda. Több butoruk nincs. — Főzeléke
ket pálma-levélből font zacskókban tartják vagy fölakasztva, vagy polczr
rakva.

A jómódu kreolok házai szilárdan épitvék téglából, vakolva s meszelv
belől, néha kivül is, és rendesen cseréppel fedvék. A szobák földje tégláv
borittatik, de azok ritkán padlásoltatnak le. A szobák tágasak és számosa
de a butor bennük igen kevés és többnyire durva munka, s ezekből áll
Nyoszolya helyett használtatik a „*catre*," melly kétféle; az egyik egy nég
lábon álló erős fa ráma, mellyre marhabőr van kifeszitve, szegezve, a másik
Magyarhonban is ismeretes tábori ágy, melly nappalra összecsukva félretét
tik. Derékalj ezen meleg éghajlatban nem használtatik, s az ágybeli rendes
csak egykét vánkosból s egykét pokróczból áll, mellyek derékaljul és tak
róul szolgálnak. A „*catre*"-ken kivül vannak a szobákban sajátságos alal
igen alacsony karszékek s az evő asztalon kivül igen ritkán a sarkokb
egykét kis asztal, — mellyeken holmi csecsebecsék és szentek szobrocsk
állanak, és néhány láda. Igen ritka házban látni ruhaszekrényt. Szóval, m
jómódu kreol háza is olly gyéren van butorozva, hogy az európaiasan but
rozott szobákhoz szokott idegen, a tágas előszobába lépve — melly ülő, d
gozó és társalgó-teremül használtatik. — azt annyira üresnek találja, mik
azt gondolja, hogy a lakók kiköltöztek vagy költöző félben vannak. A k
olok házain ablakok vannak hagyva, de üveg egy ablakban sincs, han
szeles, esős időben s éjszakára, az ablaktáblák záratnak be.

A középranguak butorzata az indiánok és a jó módu kreoloké közö
áll. Ezek sem a földről, sem asztalról nem esznek, hanem egy széles lóczár

Az indiánok főző-eszközei szintén olly kevés számuak és egyszer
mint butoraik, s leginkább ezekből áll

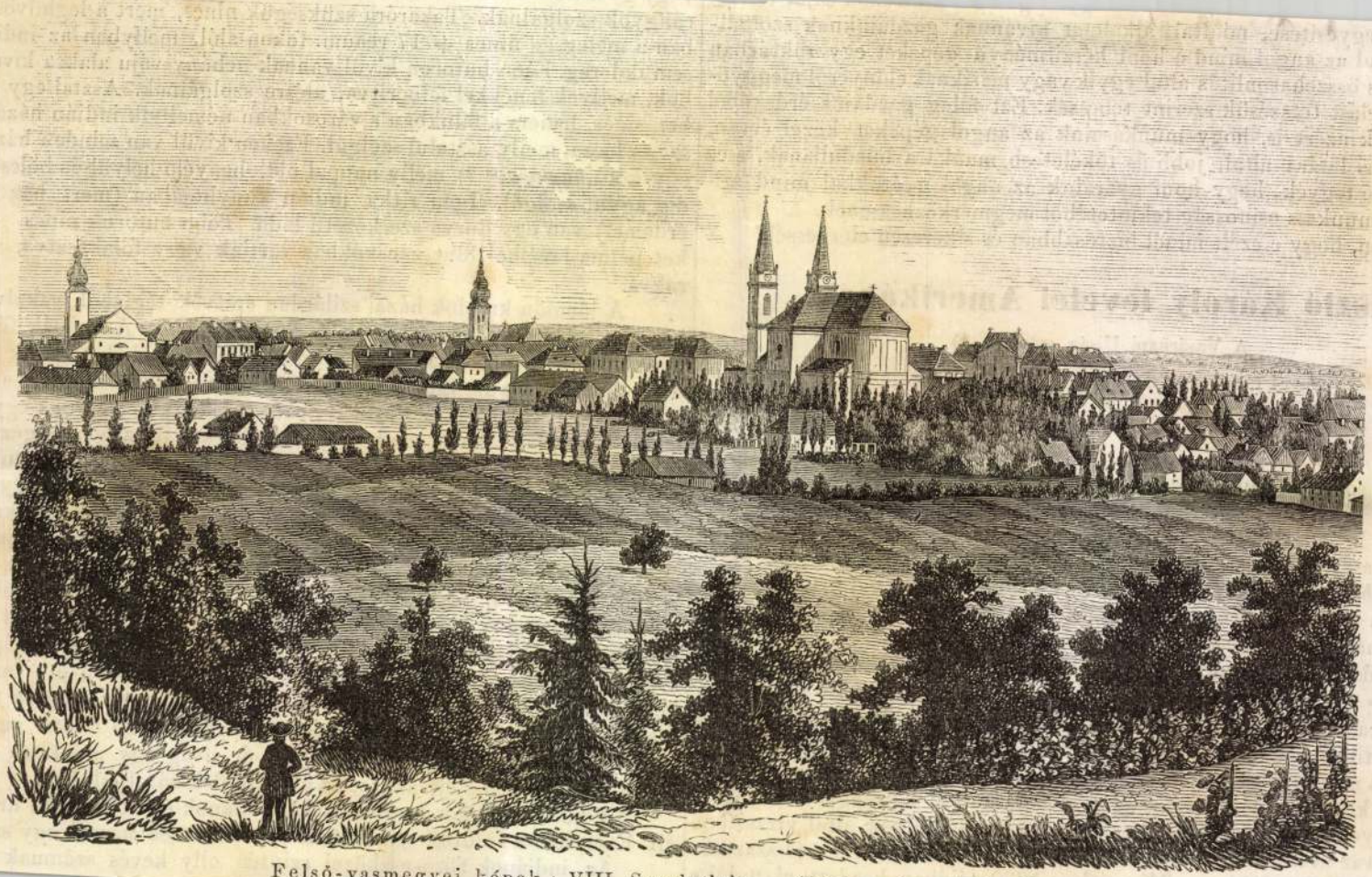

Felső-vasmegyei képek : VIII. Szombathely. — (Lásd a szöveget 98. oldalon.)

9. szám.

Vasárnapi Ujság.

Hatodik évi folyam.

Pest, február 27-én 1859.

A **Vasárnapi Ujság** hetenkint egyszer nagy negyedrétben egy és fél iven jelenik meg. — **Előfizetési dij** 6 hónapra Buda-Pesten **házhoz küldve** vagy **postai uton** a **Politikai Ujdonsagokkal** együtt **4 pft.** vagy **4 ft. 20 kr. uj pénzben.** Az előfizetési dij a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utcza 4. szám) bérmentve utasitandó.

Gróf Haller János.

(1774—1843.)

Hallerköi gróf Haller Jánost, több mint 40 éven át Erdély legjelesebb gazdáját és a valódi jó embert szándékozunk olvasóinkkal közelebbről megismertetni. — Ha a nyilvános pályák férfiai, tetteik fényével s közhasznuságával olly gyakran hivják fel csodálkozásunkat s tiszteletünket: bizonyára nem kevesebb rokonszenvet költnek fel bennünk a magánélet azon emberei, kik ügyeik rendezettsége, a maguk és a külvilág között feltalált szerencsés harmonia és jellemük szilárdsága által embertársaiknak példányképül, mintegy tükörül szolgálnak s épen ezáltal válnak a polgári társaság leghasznosabb tagjaivá. Már eltelt az idő, midőn e férfi működött, már nem látjuk körünkben férfias alakját, s vidám arczát; de él sziveinkben emléke, s az ország minden részében hallhatni róla ezer apróságot, ezer anekdotát, mellyek, a mint az idő halad, a nép száján mindig szaporodnak, mind csodásabbakká s végre mesésekké válnak, miként a hanyatló nap a kis virág árnyát is óriássá változtatja.

Gróf Haller János született 1774. oktober 12 én Réten nevü helységben, iskoláit M.-Vásárhelyen és Kolozsvártt végezte; 1801-ben kezéhez vette ösi jószágait, mellyek értékét háromszorosan felülmuló adósságok terhelték, s azonkivül a legelhanyagoltabb állapotot mutatták.

A gróf azon ember bátorságával kezdett jószágai rendezéséhez, kiről Horácz azt mondja: „Illi robur et aes triplex circa pectus erat," — aczél erővel és vas akarattal. — S miután személyesen látott dolgai után, sikerült nemcsak az, hogy adósságait lefizesse, hanem az is, hogy több mint egy millió forint értékü jószágot szerezzen, s fölakását, *Fehéregyházát,* valóságos fejedelmi lakká tegye.

1806-ban és 1807-ben külföldi utazást tett, hogy különösön a német gazdászati rendszerrel megismerkedjék; hazatérő utjában Bécsben több ideig mulatott, s 1809-ben cs. kir. kamarássá nevezteték ki, aztán hazatért ös lakába s ott maradt élte végéig.

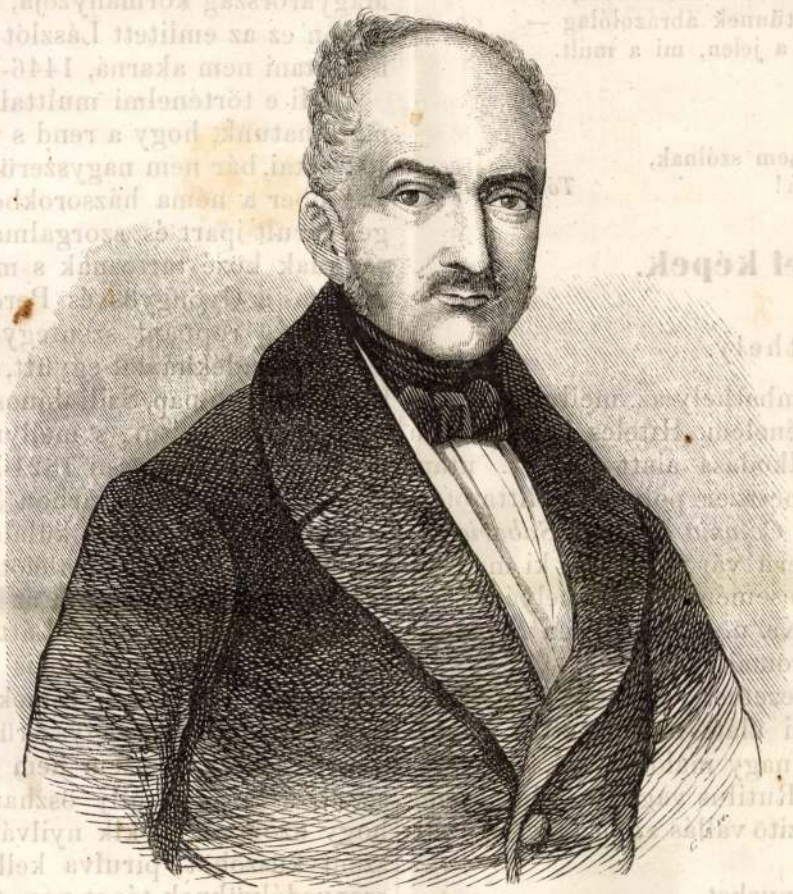

GRÓF HALLER JÁNOS.

. Gazdaságába addig Erdélyben nem ismert rendet és pontosságot hozott be, minélfogva az ország minden birtokosai elött elismert példányképül szolgált. Sok jeles egyén képződött udvarában kiket aztán örömmel és sikerrel fogadtak mások szolgálatukba. —, Udvara a helyesnek és szépnek remek példánya volt, s csak annak, a ki látta, lehet tiszta fogalma az urias, kényelmes és büszke *Fehéregyházáról.* — A gazdasági épületek meglepö czélszerüsége és elegantiája, a régi időket visszaidéző kastély nagyszerüsége, a pompás franczia kert titkos lugosai, a roppant tó sima tükre és regényes szigetkéi egyfelöl; a termő földek helyes felosztása s a terméketlenek használhatóvá tétele másfelöl, mind meg annyi szóló tanui valának az alkotó gróf mivelt izlésének és munkásságának. — Midön a munka elfárasztá, kedves könyvei közé ült pihenni; kedvencz olvasmányai a régi római klassikusok és a franczia irók müvei valának. Nagy barátja volt a zenének s utolsó éveiben is szorgalommal s ügyesen hegedült. Ifju korában szenvedélyes vadász volt. Elpusztult irományai közt a legszebb verstöredékekre akadtak, tehát még irói hajlamai is voltak e jeles férfiunak. A gróf barátságos és lovagias, szilárd jellemü és mivelt ember volt, s bevégzett munkájára nemesen büszke. Egy erdélyi tanár ismerösünk beszéli, hogy halála elött nehány évvel a grófot meglátogatván, nagy örömmel mutogatta gazdasága egyes részeit. A tanár ur aztán az „Erdélyi Hiradó" tárczájában közlé *Fehéregyházi* kirándulását. — Mindenek elött magyar levén a gróf, ugy gondolkozott, hogy magyarságunkat nem esztelen fényüzéssel s urias tétlenséggel, vagy különczség köpenye alá takart bárgyusággal kell fentartani; hanem anyagi jólét és szellemi miveltségre törekvéssel és saját komoly igyekezetünkkel. Semmi sem volt utálatosabb elötte, mint az üres pöffeszkedés némelly nagyoknál, kiknek, mint mondá, kötelességük volna, polgártársaiknak példányul szolgálni a takaré-

kosságban és az erkölcsök tisztaságában. S az aristokratia némelly tagjainak könnyelmüségeit s bohóságait hangosan rótta meg bármikor.

Függetlenséget szerető lelke nem engedte, hogy hivatalt vállaljon, bár F.-Fehérmegye főispánságával és kormányszéki tanácsossággal is megkináltatott; s mint közélet embere csakis az insurrectio alkalmával müködött örnagyi minöségben.

De ha a közélettől visszavonult, annál tevékenyebb volt a magánéletben, a kora hajnallal kelt s folytonos munka közt élt; vidékének, jobbágyainak és székely szomszédinak gyámola, védangyala volt. A székelyek nem is grófozták, hanem csak per „Haller uram" czimezték. — Jó egészségü munkás életét legkevésbé sem látszott gyengiteni az évek száma, midön vérvesztés okozta gyengeség közt a halál meglepé, 1843. oktober 24-én, életének 69-ik évében. Második neje — az adakozásairól ismert lelkes grófné — Kleischl Zsuzsánnától két fiut, Ferenczet és Józsefet, meg két leányt, Karolinát és Klárát hagyott maga után. — Koporsójára ezt iratá : „*Vixi, et quem natura mihi cursum dedit peregi.*" (Éltem, s a természettől elém szabott pályát bevégeztem.) *D. F.*

A hegyormon.

Tetejére a sziklának
Két iflu vándor ér . . .
Megdöbbennek és megállnak,
S megáll bennök mind a vér :

„Mint kit milliom habokba
Véletlen kap meg a kép,
Midőn csendes andalogva
Egy nagy tengerpartra lép . . .

„Mintha róna, sima róna,
Mit varázs kéz illetett,
Szemünk előtt domborúlna,
És nőné a bérczeket . . .

„Mintha ég, föld összevágyna,
Ez fölebb szállt, az alább;
Olly merészen, és olly lágyan
Köritik be szép hazád! . . ."

. . . Cak érezték, nem mondották,
Itt beszélni nem lehet;
Itt a sík völgy, ott a Karpát
Lebüvölik nyelvedet.

Fenyves alkony árnya nyúlik,
A Karpáton ül a nap;
A tengervölgy ködbe búvik,
A vár tornya kimarad.

Hüvös szellő suttog át a
Fenyveseknek éjelén;
Mintha sok hős gyászba járna,
Örök gyászba, feketén.

Nyugoton az elhaló nap,
Keleten a méla hold,
Feltünnek ábrázolólag —
Mi a jelen, mi a mult.

Tetején a hegyoromnak
Összenéz a két fiu . . .
Az mondja meg, hogy nem szólnak,
Hogy szivökben mi a bú!

Tóth Endre.

Felső-vasmegyei képek.

(Vége.)

VIII. Szombathely.

Honunk városai között talán Szombathely az, mellynek legrégibb multjára emlékszik vissza a történelem. Hiteles kutfők után Claudius Tiberius római császár uralkodása alatt (Kriszt. utáni 41—54-ig) Rómából mintegy harminczezer polgár szállittatott e termékeny földre, kik megalapiták a *Colonia Claudia Sabaria* virágzó gyarmatot. E gyarmat nagyszerü várossá nötte ki magát s idök jártával nevezetesb történeti események szinhelyévé lön. Hogy a többi közöl egyet emlitsek : Kr. u. a 194. évben *Septimius Severus* e városban választatott meg római császárrá.

A szentek legendái is sok emlékezetest jegyeztek fel e városról. Sz. Quirin vértanu e város falai alatt merittetett a *Sibaris* (most Gyöngyös) folyóba, nyakára nagy malomkő akasztatván; mintegy 303. körül Kr. u. Hasonlag Rutilus vagy Rutalus s még két társa szintén itt nyerte el az üdvözitő vallás szent elvei melletti küzdelemért a vértanuság koszoruját.

De kisérjük időrendben az eseményeket.

A 322. évben K. u. Nagy Constantin császár Szombathelyen tartózkodván, itt törvényeket alkotott.

A keresztyén világban olly hiressé vált Sz. Márton püspök is itt született, Sulpicius szerint 336-ban; Turóni Gergely szerint pedig 316-ban.

Szombathely az V. századig folyton fejlödő virágzásának tetöpontjára jutott; de e század első fele világrázkodtató eseményeinek hullámzása a virágzó coloniát is megingatá alapjában.

A világhóditó hunkirály Attila döntő hadoszlopai 441. és 445. között megjelentek *Sabaria* falai előtt. Rövid időn a város roham által be lön véve s legnagyobb része elpusztitva. A város polgárai — kik a vész rettegtető hirére a városból eliramlottak, Olaszországba és pedig részint *Aquileába*, részint *Ticinumba* menekültek, az elsőbbek *Aquilea* lakóival egyetemben nem sokára alapitóivá lönek *Velenczének*, mig az utóbbiak a ticinumi lakókkal olvadtak egybe.

455-ben, tehát tiz évvel a hunok pusztitása után, a városnak még fenmaradt vagy azóta épült része is september 1-én, péntek-napon, borzasztó földrengés által romokba döntetett. Ez időtöl fogva nem igen történik emlités a történetiróknál Szombathelyről, egész a IX. századig, a midön a német királyok azt az akkori *Juvaviai* (most Salzburgi) egyháznak ajándékozták; de 1033-ban a győri püspökök tulajdonává lön. — 1241. és 42-ben a dúló tatár csordák Szombathelyt is felkeresték s elpusztitották.

Szombathely nem szabad királyi, hanem csak szabad püspöki mezöváros volt ugyan, mégis mind épületei csinjára és szépségére, mind kiváltságaira nézve, mellyekkel régibb századok óta dicsekszik, alig állott a kir. városoknak valamellyike mögött.

E szabadalmaikat a jó polgárok többnyire II. János győri püspöktől vették 1407-ben, mellyeket 1525-ben Felsö-Szelestei Goszton V. János, győri püspök, s utóda Paksy Balázs 1526-ban; valamint I. Ferdinand 1534-ben, II. Miksa 1567-ben és Rudolf 1578-ban megerösitettek.

Miután pedig Szombathelyt a törökök, tatárok és Bocskay hajdúi elpusztitották s lakóinak nagy részét legyilkolták vagy rabságra hurczolták — a fenmaradtak szabadság és egyéb kiváltsági okmányaikat biztonság végett a német-újvári várba helyezték el; de ez is lángok áldozatává lön s vele az okmányok is; miért *Napragy Demeter*, győri püspök, a város régi szabadalmait uj okmánynyal biztositá 1607-ben, mellyet II. Mátyás király 1610-ben meg is erösitett, II. Ferdinánd pedig ujabb kiváltságokkal bövitett.

Nevezetes még Szombathely ama békéről, melly itt 1441-ben Ulászló és utánszülött László pártja között köttetett s a polgári háborúnak véget vetett. Ugyan itt állitotta volt fel *Hunyady János*, Magyarország kormányzója, az ő táborát III. Frigyes császár ellen, midön ez az emlitett Lászlót az ország koronájával honába visszabocsátani nem akarná, 1446-ban.

Mi e történelmi multtal dicsekvő város jelenét illeti, annyit mondhatunk, hogy a rend s tisztaság meglepi az utast. A magánosok lakai, bár nem nagyszerüek, de olly tiszták és lakályosak, hogy az ember a néma házsorokból is kiolvassa a magyar szivélyességgel párult ipart és szorgalmat. A város vidékének földjei az első ranguak közé tartoznak s megjutalmazzák a munkás fáradságát. A város a Gyöngyös és Perént folyók közt terül el. Középen magasodik a roppant szentegyház, mellyet, az ékes püspöki lak- s papi növendékházzal együtt, dicső emlékül emelt magának a felejthetlen nagy főpap, Szili János, első szombathelyi püspök, 1777-ben kezdvén azt épitni, s mellynek belrészét Somogyi Lipót püspök végezte be tökéletesen 1821-ben.

Ez egyház Magyarhon legfényesebb s legnagyobbszerü egyházainak egyike. Ha a külalak — a magasztos homlokzat már bámulatra ragadja a szemlélöt : — a belépöt szent ihlettel párult borzalom fogja el, midön az Isten e nagy hajlékában hirtelen olly parányinak látja magát. Láttam én már sok szép templomot nemcsak honn, hanem künn is — idegen hazákban, hol a müvészet ezredéves tökélyének remekei állanak, de egyik sem lepett meg ugy, mint ez. Itt a nagyszerüség a legfinomabb izléssel, aránynyal van párositva, a szem nem lát fölösleget, nem fedez fel hiányt sehol, a tárgyak olly öszhangzatos mérvben állanak egymáshoz, hogy azoknak is, kik nyilván gáncsolódási szándokkal lépték át a szent küszöböt, pirulva kell önmaguk ellen bevallani, hogy itt szenvedélyüknek tápot nem találnak.

Mondhatom, büszkén léptem ki az egyházból, büszkén azért, hogy fia vagyok azon honnak, melly ezer hányatása között is birt fiakkal, kik megmutatták a szomszéd nemzeteknek, hogy a barbárnak csufolt magyar tud is, akar is olly müremekeket előállitni, mellyeknek szemlélete a külföldi gáncsoskodónak még keblében megfojtja a lenézés indulatát. — Nem akarom a nyájas olvasó türelmét a váras részletes leirásával igénybe venni, csupán azt teszem még hozzá, — hogy Szombathely nem válik szégyenére a derék Vasmegyének.

Virághalmi.

SZOMBATHELY. Vas vármegye fővárosa, a római Sabaria helyén épült, mely Colonia Claudia Sabaria néven Ponnonia fővárosa lett. 445. a húnok feldúlták. A népvándorlás viharai után, 900 körül a magyarok szállták meg, Szt. István király a győri püspöknek ajándékozta. A Sz.-i püspökséget Mária Terézia 1777. alapította, székesegyházát Szily János püspöksége alatt 1791—97. a pozsonyi Hefele Menyhért (1716—98) tervei alapján szép copfstílusban építették, latin kereszt alakjában, hosszanti hajójában oldalkápolnákkal. A hosszanti hajót 34 korintizáló féloszlop tagolja, falait márványlapok borítják, kasszettás hevederíveken nyugvó központi és szentélykupoláját s boltozatait Maulbertsch vázlatai nyomán Winterhalder és A. Sprenz díszítették falképekkel. A püspöki palotát a régi vár helyén szintén Hefele tervezte (1781); nagytermét Maulbertsch mennyezetképe díszíti.

Bővítsd a Vas-
vármegyei Muzeum-
ról szóló cikkel

E. G. II 575 l

Szombathely műemlékei

Művészeti lex. 768 l.

A város legnevezetesebb építészeti emléke a

mefet Szily János püspök megbízásából

A püspöki ~~templom~~ székesegyház ~~olasz klasszi~~ klaszicizáló cizáló stilben 1791–97 ~~1821~~ ‡ ~~épült~~,

~~[illegible]~~

~~Winterhalter és Ricci képei~~

A püspöki palotát szintén Hefele építette (1781), nagytermében ~~[illegible]~~ Maulbertsch mennyezetképe.

‡ Hefele Mayhárt épitett; freskoit Maulbertsch vázlatai alapján Winterhalder és ~~A.~~ Spresson festettek.

35

NOVEMBER

16

Szombathelyi Iskeszgház

Terv. Hefele M.

MMÉE Közl. Havi Füzetei. 1936. 7-12. sz
Képekkel.

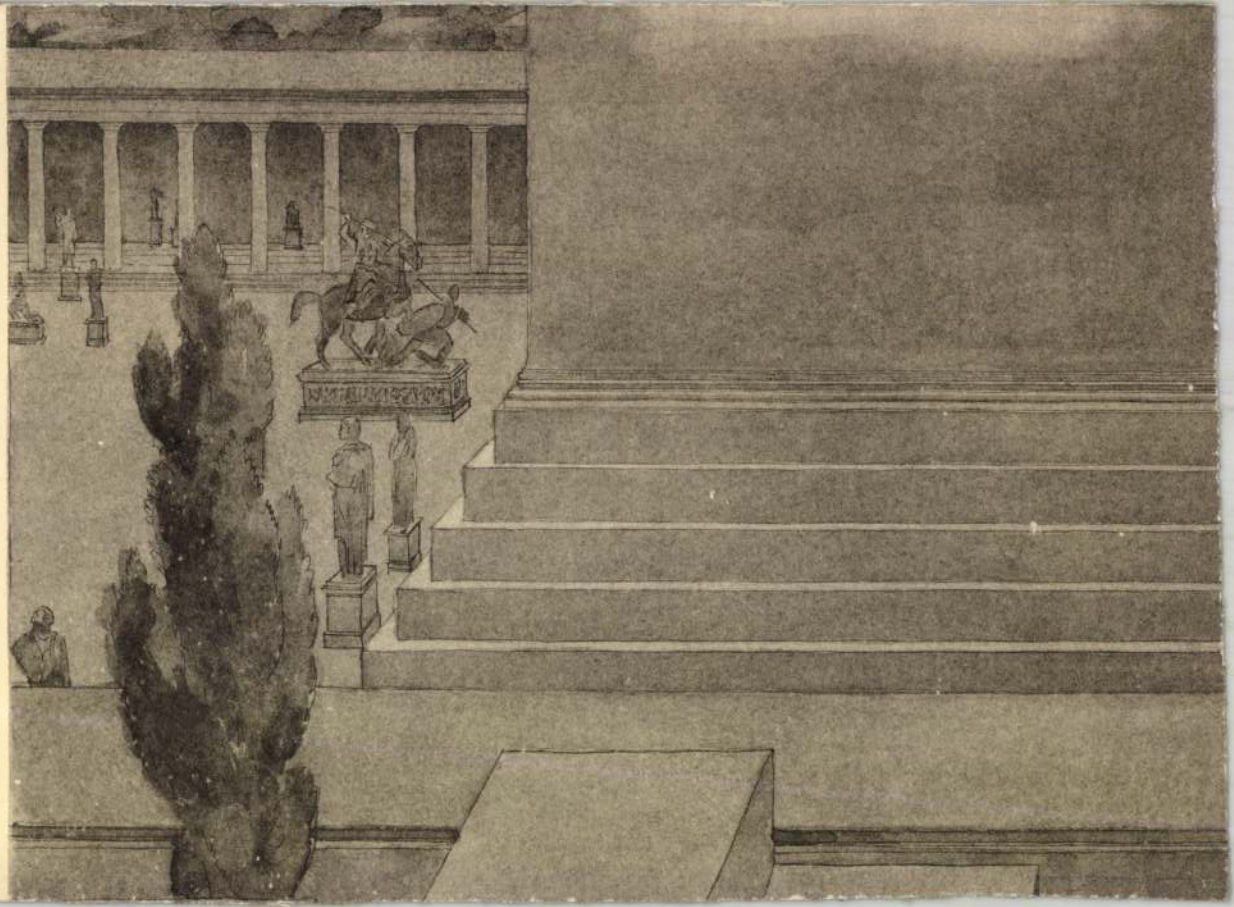

dupl.

E levél egyebeken kívül azt tanusítaná, hogy a XVII-dik század közepén hazánkban a szkófiumos műnek készítője nem létezett; ohajtandó volna, hogy az oklevél ez állítmánya megczáfoltassék.*)

Nagy Iván.

Szombathelyi közlemények.**)

VII.

Az eddig ismertetett helybeli feliratokon az itt valaha állomásozott római hadcsapatok közül az *ala contariorum savariensium*, a XI. és XII. iker legiók szerepelnek. E tárgyat azon három felirat, melyeket most közlendő vagyok, ismét egy új és érdekes adattal gazdagítja.

Ugyanis a postaépület kertjében két fogadmányi oltár töredéke áll, melyeken ez olvasható:

1. . . . . .
LEG XIIIIG
V · S · L M

2. . . . .
IBERA
VE · LEG
XIIII G · A
NT · V · S · L ·

A harmadik felirat a gyöngyösi utcza 84. sz. házának leghátulsó zugába van befalazva. A tábla közepén gerincz választékkal bír, s tulajdonkép két felirattal volt ellátva, de egyik fele hiányzik. Az ép felirat egy 12″ 3‴ magas, 13″ széles

---

*) Tudtunkkal Pozsonyban ezen művészet egész a legujabb időkig *Liebisch* család által üzetett, mely honunkat és szomszédainkat is ellátta skofiummal. Vajjon voltak-é hazánkban még másutt is ilyen műiparosok, érdekes volna megtudni. R. Fl.

**) L. „Archaeologiai Értesítő“, III. köt. 43 és köv. l.

3 z. (?)

négyszögben áll, a másik feliratból pedig csak a kezdő betűk vannak még meg.

3. M · ÆML̇ · MARCE · G · L
L̇NS · V · Ꞓ · S · Ꞓ · SEN · AV\ ·
SISIAꞒ · C · P · Ꞓ · Æ · M · OP · ·
VRSE · F · P · NXX · C · ·
Ꞓ · AEM · DIGNE · F · ·
AV Ꞓ · ÆML̇I · · O · ·
VENATORI · Ꞓ · ·
MIL · LEG XIIIIG · PE ·

Könnyen meglehet, hogy a hiányzó rész még előkerül valahol. Volt erre már esetem akár kettő is. Ugyanis egy igen csinos mécs mintaalj már hat évig állott régiségtárunkban, midőn felső része csatorna-ásás alkalmával jutott napfényre. Vagy: a püspökvár udvarán áll egy keresztény római sírkő, találtatott vagy húsz év előtt a szomszéd Szent-Mártonban, és a róla hiányzott jobb szegletet irással együtt két év előtt ásták ki Szombathely ép ellenkező szélén.

Az új-utcza 313. sz. házának udvarán pad gyanánt szolgál egy nagyszerű, köröskörül domborművű faragványokkal ékeskedő sírkő-töredék, mely, ha a felirat valóban classicus alakú betűiről itélni lehet, tán a legrégibb szombathelyi emlékek közé sorozandó. A gyönyörüen vésett betük magassága 1′. A feliratból ez van még meg:

MAXIMV · ·
VOLTION · ·
FIL · DO · · ·

Találták pedig ugyanazon ház alapásatásakor, negyedfél ölnyi mélségben.

Másnemű új lelet kevés van. A gyöngyösi utczában levő Skényi-féle ház építésekor a következő tárgyak találtattak: egy bronz fibula, hossza 2″ 1‴, keresztrésze 1″ 3‴; továbbá egy bronz dísz féle; azután egy közönséges vaskulcs, hossza 5″, és egy úgynevezett clavis laconica, hoszsza 3″ 6‴ a végén három felgörbített foggal. Továbbá egy combinált háromágú

fúró, melynek mindegyik ága különböző vastagságú fúrót képez. Két ága ép, a legvékonyabb középen el van törve.

Arról is tudósítom a t. szerkesztőséget, hogy, tekintve azon körülményt, miszerint a nagyrészt szabad ég alatt levő római régiségek és feliratos kövek már úgyis romlásnak indultak, ezek megmentésére felszólítást tettem közzé a helyi lapban, hogyan lehetne legalább ideiglenes helyiségre szert tenni, hol régiségeinket az eső elől elrakhatnók. Azóta 3 hét múlt el, fölszólításom visszhangra nem talált. *Majdha egyszer nem lesz mit bele tenni, akkor hiszem, hogy lesz helyiség böven.*

Végül ide csatolom a helybeli főgymnasium római éremgyűjteményének rövid ismertetését. Gyűjteményünk sem nem nagyszerű, sem nem teljes. Nem csoda, mert nekünk ez érdemben csak az utószüret jutott, a legdúsabb lelhelyek már rég ki lévén aknázva. A mi van azt 1861. óta legnagyobb részt magam gyűjtögettem tanítványaim és némely magányosak szíves ajándékaiból. Szerény nézetem szerint azonban kisded gyűjteményünk legnagyobb értéke abban fekszik, hogy egykét darab kivételével tisztán szombathelyi leletekből van összeállítva; és a veretek, valamint a nevek különfélesége városunk őstörténetéhez mégis némi adalékot nyújthat. Megjegyzem, hogy helykimélés tekintetéből azon érmeket, melyek már Schoenwiesner ismeretes munkájában le vannak írva, csak számszerint fogjuk registrálni. E = ezüst denár. R. I. I. III. = réz nagy, közép és kicsiny.

Családi pénzek. 1. AT · · · SARIN. Szakállas fő.)(Két alak. TIT . E. 2. Nő fej.)(Pegasus szalagon állva, melyen: Q · T · I · E. 3. Elefánt. CAESAR)(Eszközök. E. 4. IIIVIR ANTONIVS · DESIGN · ITER · ET · · · Napisten feje)(· · · NIVS M · · Venus. E. 5—6. IIIVIR Hadihajó)(2 Legiojel közt sas LEG III.

Császársági érmek. *Octavianus.* 2 db. R. II.)(CONSTANTIAE. *Germanicus.* GERMANICVS CAESAR TI AVG F DIVI AVG N)(TI CLAVDIVS CAES AVG GERM · P MTR P IMP PP · — R · I. *Ti. Claudius* 5 db.)(PIETAS AVG S. C · R. I. *Nero.* 4 db. R. I)(PACE P R VBIQ PARTA IANVM CLVSIT.

Galba. 2 db. Egy ezüst, egy réz II. ennek)(CERES AVG S. C.

Vespasian. 2 db. ezüst, 3 db. réz)(AVGVR — IVDAEA — FELICITAS PVBLICA — SALVS AVG.

Domitian. 4 db. ezüst, 3 db. r. I.)(IMP XIX CENS PP — IMP XIII COS XII — PRINCEPS IVVENTVTIS — FORTVNAE AVG · — MONETA AVG.

Nerva. 1 db. R. I.

Trajan. 5. db. ezüst, 10 db. r. I · IMP TRAIANVS AVG GERM DAC PM TR P VI PP)(DIVI NERVAE ET TRA PATRI — PONT MAX TR POT COS II — COS V P P S P QR OPTIMO PRINC — COS II P P — S P RQ R OPTIMO PRINCIPI AQVA TRAIANA — TRIB POT COS III — COS IIII.

Hadrian. 3 ezüst 10 réz I. és II.)(ANNONA AVG — DACIA — FELICITATI AVG.

Sabina. 1 r. I. Aelius Caesar 1. réz II.

Antoninus Pius. 3 ezüst)(MONETA AVG — COS III. 8 r. I.)(SALVS AVG COS IIII — PAX AVG S · C · — MONETA — S P Q R OPTIMO PRINCIPI — LIBERTAS COS III S. C.

Marcus Aurel. 1 ezüst)(CONCORD AVG TR P VII; réz 10. I. és II.)(HILARITAS. S. C. — VIRTVS COS II — PIETAS AVG — RESTITORI ITALIAE IMP VI COS III — TR P IX IMP IIII COS III.

Faustina. 1 ezüst.)(FECVNDITAS; 2 réz I.

Lucilla. 1 r. I.)(VENVS S. C.

Commodus. 1 ezüst, 1 réz I.

Crispina 1 ezüst)(IVNO.

Pertinax 1. ezüst)(LAETITIA AVG.

Septimius Severus. 2 ezüst.)(PM TR P COS II.

Julia pia. 1 ezüst.)(VESTA.

Caracalla. 1 ezüst.)(MONETA AVG.

Elagabalus. 6. ezüst)(SACERD DEI SOLIS ELAGAB — LIBERTAS AVG — PONT TRIB P III — FIDES PVBLICA — · · VICTRIX.

Julia Maesa. 4 ezüst.)(PVDICITIA — SAECVLI FELICITAS.

Alexander Severus. 7 ezüst)(LIBERALITAS AVG IIII — PM TR P II COS · · — ANNONA AVG — LIBERTAS AVG — VIRTVS AVG. Réz 3. I.)(PM TR P XIIII COS III P P — IOVI PROPVGNATORI.

Julia Mammaea. 2 ezüst.)(FECVNDITAS AVGVSTAE.

Maximinus. 1 ezüst.)(VICTORIA AVG. 4 réz II)(SALVS AVG — IOVI CONSERVATORI — VIRTVS AVGG ET CAESS NN AQT.

Gordianus idösb. 2 ezüst)(FELICITAS AVG — PAX AVGVSTI.

Gordianus ifjabb. 1 réz II. AVTOKP · AN · ΓOPDIANOC CEB)(LB.

Gordianus pius. 5 ezüst.)(FORTVNA REDVX — IOVI STATORI — LAETITIA AVG — SECVRIT PERP. — Réz 4. II.)(MARS · · — P M S COL VIM AN IIII — CONCORDIA.

Fülöp (idösb). 2 ezüst.)(TRANQVILLITAS AVGG — ADVENTVS AVGG. Réz 1. I. P M S COL VIM · AN V.

Fülöp (ifjabb). 1 ezüst. LIBERALITAS AVGG. 2. Réz I. PRINCIPI IVVENTVTIS.

Trajanus Decius. 2 ezüst.)(PANNONIAE — ADVENTVS AVG. 1 réz III.)(P M S COL VIM AN XI.

Trebonianus Gallus. 1 ezüst.)(PIETAS AVGG 1 réz II.)(P stb. AN XIII.

Valerianus. 1 ezüst.)(VICTORIA AVGG.

Gallienus. 1 ezüst)(FIDES MILITVM. 1 réz I.)(MARTI PACIFERO.

Salonina. 1 billon.)(PIETAS AVGG.

Claudius Gothicus. 1 réz III.)(VIRTVS AVG.

Victorinus. 1 réz III.)(INVICTVS.

Tetricus. 1 réz III. *Posthumus* 1 réz II.

Aurelianus. 8 réz III.)(CONCORDIA MILITVM — IOVI CONSERVATORI — FORTVNA REDVX — CONCORDIA AVGG — ORIENS AVG.

Severina. 2 réz III.)(CONCORDIAE AVGG — MILITVM.

Claudius Tacitus. 3 réz III.)(MARTI PACIFERO — PROVIDENTIA AVGG — FELICIT TEMP.

Probus. 15 réz III.)(SOLI INVICTO — ADVENTVS AVG — IOVI CONS PROB AVG — CONCORDIA AVG, MILITVM — VIRTVS PROBI AVG — PM TR P COS P P — PAX AVG — FIDES MILIT.

Carus. 2 réz. III.)(AETERNIT IMPERI. *Carinus.* 1 réz III.)(FIDES MILIT. *Numerianus.* 1 réz III.)(PIETAS AVG.

Diocletianus. 9. réz I., II., III.)(IOVI COSERVAT AVGG — SACRA MONETA AVGG ET CAESS NOSTR — GENIO POPVLI ROMANI — PROVIDENTIA DEORVM QVIES AVGG (lelhelye Győr).

Maximianus. 6 réz II.)(GENIO AVGG ET CAESARVM N N — GENIO AVGVSTI QN — GENIO POPVLI ROMANI — SACRA MONETA stb.

Gal. Valeria. 2 réz II.)(VENERI VICTRICI.

Constantius. 1 réz II.)(SACRA MONETA stb.

Licinius. 3 réz III. PROVIDENTIA AVGG — SOLI INVICTO COMITI.

Constantius 20 réz külön verettel. *Fausta* 1 réz)(SPES REIPVBLICAE.

Azután *Constantinus II.*, *Lic. Licinius*, *Crispus*, *Constans*, *Constantius*, *Magnentius*, *Julianus*, *Jovianus*, *Valentinianus*, *Valens*, *Gratianus* és *Theodosius*, mind hol több, hol kevesebb külön veretű apró rézéremmel van képviselve gyűjteményünkben, mely összesen 420 különveretű római érem példányt foglal magában, és lassacskán ugyan, de folyvást szaporodik.

Lipp Vilmos.

Érmészeti adalékok.

XXVI.

A magyar orvosok és természetvizsgálok 1869-ik évben Fiuméban tartott nagy-gyűlése a folyó 1870-ik évben tartandó 15-ik gyülés helyéül Arad városát választotta. A Pesten székelő középponti választmány, valamint a gyűlésre megválasztott elnökség és Arad városában létesített bizottmány a folyó év szeptember 5-én és a következő napokon tartandó

Szombathelyi ferenczrendi templom

** (*Templomrablás Szombathelyen.*) A szombathelyi ferenczrendiek templomába mult pénteken földalatt ásott uton behatoltak, s azt arany- és ezüst tárgyaitól egészen kifosztották. A rendőri kutatás azonban rövid időn eredményre vezetett, Wurmfeld nevü korcsmáros pinczéjében és csatornájában egész raktárát találták az évek óta ellopott értékes tárgyaknak. Az ott összehalmozott lopott jószágok mintegy 40,000 frt értéket képviselnek. A szervezett tolvajbanda egész Sopron- és Vasmegyében veszélyeztette a közbiztonságot, most azonban a főczinkosok az orgazdával, a nevezett korcsmárossal együtt megkerültek. Eddig már 300 megkárosult jelentkezett.

Vas. Ujs. 1872.
350 l

taurá

lévő

A gég

dig r

len é

a tem

sőt m

rálás

semmi

van e

és 16

megye

XVIII

sa dö

templ

lett

24-be

Szombathelyi ötvösök

ládája és iratai

Az iparmuzeum érdekes műemléket szerzett meg: a szombathelyi ötvös-czéh ládáját, a benne őrzött okmányokkal együtt. Ez okmányok érdekes adatokat tartalmaznak hazánk régi ötvös-iparának történetéhez, maga a láda pedig igen szép mű, mahagoni fából, csinos domborművekkel. Külső zárlapja szinarany s terjedelmes fölirat van beléje vésve.

Vas. Ujs. 1880. 125. l.

tutto il mondo precede le elezioni politiche. Questi Partiti hanno agito come quei popoli dell'anteguerra i quali, pur sapendo e sentendo che la guerra si approssimava, fino all'ultimo momento hanno rifiutato di credervi. Per questa ragione dunque l'annuncio delle elezioni ha trovato del tutto impreparati i Partiti dell'opposizione. Ma non soltanto questi: lo stesso Partito Governativo una settimana dopo l'annuncio della convocazione dei Comizi elettorali non era ancora in grado di compilare la lista definitiva e completa dei suoi candidati.

Le attuali elezioni politiche per la prima volta si svolgono col sistema del suffragio segreto e nessuno, o quasi, conosce con precisione il meccanismo delle relative operazioni. La nuova legge elettorale con i suoi 200 articoli, facendo sorgere nell'organismo elettorale problemi complicati e qui finora sconosciuti, costringe al silenzio tutti coloro i quali trovano

Szombathelyi szent kút

ahol a hagyomány
szerint Szent Márton
anyját megkeresztelte-
tette.

Vas. Ujs. 1913. 185. l.

Szántó Tivadar, a kiváló magyar muzsikus, akinek a francia kormány a Becsületrend Lovagja címet adományozta.

Eperjesi Scholcz Gusztáv ágost. evang. püspök meghalt 82 éves korában.

Széchenyi László gróf rendkívüli követ és meghatalmazott minisztert megbízólevelének átadása után Calles mexikói köztársasági elnök különkihallgatáson fogadta.

A Budapestre rándult holland vendégek egyik csoportja a Halászbástyán.

Jó pajtások.
(A balatoni strandon készült felvétel.)

Máramarosszigetről Hódmezővásárhelyre kellett az oláhok elől menekülnie az ottani ősi jogakadémiának. A »szanálás« kapcsán azonban megvonták valamennyi jogakadémiától az államsegélyt, így a sárospataki és hódmezővásárhelyi akadémiák kénytelenek voltak beszüntetni működésüket. Képünk a nagymultu jogakadémia utolsó tanári karáról készült. (Az alsó sorban balról jobbra: Gergely György dr.; Ladányi Károly dr.; Rácz Béla dr. igazgató; a felső sorban: Godács Imre dr.; Hollósi Antal dr. és Csáky Lajos dr.)

Az antantbizottság szombathelyi »látogatása« annyira elkeseritette a város közönségét, hogy hatalmas tömeggé verődve fenyegetően tüntetett a misszió ellen. Képünk azt a jelenetet örökiti meg, amikor a tüntetők egyrésze a vármegye alispánjának felszólítására elhagyja a meggeház előtti teret. (Faragó Béla felvétele.)

— Ej baj is az, elég ha hallanak.

— Bocsásson meg, tekintetes ur, — mondám, — de ez magyarán szólva rablás.

— Te hallgass, és eredj a dolgodra.

Én hát mentem, a publikum tódult, csakhogy ki ne maradjanak.

Játék után háromszáz pengő forintot adott át Erős ur, — pedig különben kétszáz se volt a legnagyobb jövedelem.

Két évig maradtunk Miskolczon, s egész szegények eleget. Ők voltak azok, a kikről az volt a monda, hogy sem szállást, sem kosztot nem akartak nekik adni, mert nem tudtak fizetni, — együvé mentek hát lakni a szinház épületében levő öltöző szobába; — de éhesek is voltak szegények nagyon, hát nappal kinézték, hogy ha a kertekben valahol retket kapnának, — elmennének éjjel és kihuzogatnának egynehányat. Ugy is tettek. Mentek retket keresni s éreztük magunkat Miskolczon, nem is gondoltunk arra, hogy valahova elutazzon a társaság, pedig Kulcsár ur többször irta, hogy Kassára menjünk, az tótos város, jó lesz magyarositani. De közeledett a hideg tél, más szinházról kellett gondoskodni, mert a deszkaketreczen már nagyon keresztül süvöltött a szél. De azért mi csak folyvást játszottunk, mindig szép közönség előtt, igen szerették itt akkor a szép

SZOMBATHELYI SZÉKESEGYHÁZ. (FÉNYKÉP UTÁN.)

bennszülöttnek tekinté már magát a társaság. Kulcsár urtól sokszor kaptunk értesitést Pestről. Eljövetelünk után még sokáig nem bontották el a Rondellát, jöttek-mentek a más társaságoktól összecsoportosult szinészek, játszottak is Pesten, de kevés szerencsével. Nem pártolták őket, pedig voltak ezek között jól indult szinészek, mint *Szentpéteri Zsigmond*, *Udvarhelyi Miklós*, *Fáncsi*, *Kilényi Dávid*. Koplaltak midőn fölvagdalták, hogy no most, mily jó izüt esznek belőle: akkor látták, hogy nemis retek, hanem savanyitani való karórépa.

Szegények, igy nyomorogtak sokáig, a társaság hol szaporodott, hol széjjeloszlott s igy tengődtek imitt-amott.

Szentpéteri ezt sokszor elbeszélte nekem a későbbi időkben.

... Mi már egészen meghonosulva szomorujátékokat, drámákat. Operát ritkán adhattunk, mert ujak nem voltak, a régieket pedig már többször adtuk. De a publikum szeretett volna éneket is hallani.

Egyszer a többek közt adtunk valami „néző-játékot,“ de már nem jut eszembe, hogy mit. Én épen egy fájdalmas monológot mondék el a szinpadon: egyszer csak felkiált egy öreg ur a közönségből: „Déryné énekeljen!“

át 1849-ig tanitotta. A m. t. társaság 1838. szept. 6-án vidéki r. taggá választotta, s e széket az 1839-ki nagygyülésen tartott értekezésével foglalta el.

1839-ben a szombathelyi püspöki lyceumban a keleti nyelvek és bibliai tudományok tanszékét nyerte el, hol 33 évig tanárkodott. 1840-ben julius 18-án, ama napon, melyen Deák Ferencz mint Zalamegye országgyülési követe jeles számoló beszédét tartotta, Zalamegye táblabirájává neveztetett ki. 1842-ben az akadémiai nagy gyülésen Kassay József lev. tag fölött emlékbeszédet tartott. 1844-ben az akadémia megbizásából Czuczorral és Vörösmartyval „A magyar nyelv rendszerre" kidolgozásában Pesten hat hétig együtt munkálkodott. 1845-ben a pesti hittani kar által Szilassy-féle jutalommal koszoruzott pályamunkáját, a „Köztanulatos egyházi műszótárt" Kőszegen kinyomatta, melyet 1848-ban a szombathelyi székesegyházban tartott szent beszédeinek 1849-ki kiadása követett. 1852-ben a szombathelyi püspöki szentszék ülnökévé, és zsinati vizsgálóvá lett. 1856-ban Veinhofer József vasárnapi és ünnepi beszédeit s a szombathelyi székesegyházban önmaga által tartott ünnepi beszédeket tartalmazó toldalékkal Pesten tette közzé.

1871-ben Szabó Imre szombathelyi püspök, miután megyéje papsága csaknem egyhangulag őt kivánta a megürült kanonoki székbe emeltetni, őt terjeszté föl, s a király a püspöki felterjesztésre a szombathelyi káptalanban utolsó kanonokká csakugyan őt is nevezte ki. 1872-ben a Szent-Benedekről nevezett borchi (borcsi) apátság czimzetes apátjává, 1873-ban pápóczi pörjel és zalaagerszegi főesperes, még azon évben őrkanonok és őrségi főesperes, 1874-ben éneklő kanonok és sárvári főesperes, 1875-ben végre olvasókanonok és németujvári főesperes lőn. 1876. jun. 8-án a m. t. akadémia a nyelv- és széptudományok osztályába tiszteleti taggá választotta; ezzel is elismerését kivánván kifejezni azon férfiu iránt, ki ifjuságától kezdve minden szellemi erejét a tudományoknak szentelte, férfikorában a nyelvtudományban, jelesen a sémi nyelvészet terén úttörő, s az akadémia egyik legmunkásabb tagja volt, ki a vidékiek közül az évi nagygyülések állandó — tisztelt és kedélyes — alakja vala; s önerején kiküzdött magas egyházi állásában a társaságnak továbbra is diszeül szolgálni van hivatva.

(—á—r—)

A székes-egyház.

A szombathelyi székesegyház, mely emlékszerü szépségben ritkitja párját az egész országban, mint már emlitve volt, Szombathely első feledhetetlen püspökének, felső-szopori Szily Jánosnak köszöni létét. Épitése 1791-ben kezdetett meg és pedig Hefele Menyhért pozsonyi épitőmester terve szerint. A „Visitatiót" feltüntető főoltárkép festésével (27' magas, 13' 4" széles) Maulbertsch Antal jeles festőt bizta meg az épittető püspök, s az feladalát sikerrel oldotta meg. Ugyanő készité az első kupola freskóit is; a freskók készitését folytatták Winterhalter József akad. festő és Spreng Antal történeti festő.

A püspöki levéltárban levő jelentések szerint *Szily püspök* a roppant mennyiségü épitési anyagon, művészek és mesterek élelmezésén, ellátásán stb. felül készpénzben 192,550 forintot forditott a templomra. Herzán Ferencz bibornok s püspök kormányzása alatt folytattatván az épités, 1806. évben Somogyi Lipót püspök alatt fejeztetett be, ki a jelzett év nov. 10-én már a ritka szépségü egyházban foglalhatta el főpapi székét s fogadhatá hivei hódolatát. A hajó boltozatának kifestését Spreng Antalra bizta. A szentélyben levő csoportok Prokop Fülöp akad. szobrász müvei (1806). A márványozást Wathner Mátyás (pápai stuccador és kőfaragó) és Adami András eszközölték. A főoltárt salzburgi márványból Rumpelmayer Márton készité. A gyönyörü kivitelü római oszlopfők aranyozását Holzmann János teljesité, mig a székesegyházi orgona Kober Ignácz bécsi orgonaművész munkája. A szentélyben levő s a szt. Pál megtérését ábrázoló olajfestmény olasz mű s Herzán bibornok ajándéka.

A székesegyház külsejére vonatkozólag igaz ugyan, hogy a 32 ölnyi tornyok nincsenek arányban a templom nagyszerüségével; de belsejét tekintve, alá kell irnunk Haas Mihály volt szatmári püspöknek a szombathelyi székesegyházat illetőleg tett észevételeit: „Meglepő fenséggel hat e templom minden részeiben a szemlélőre. A belépő ugyszólva eltörpül a roppant épitmény fenséges keresztalakja, müvészeti disze és pompája láttára. Egyszerre át lehet pillantani az egész templomot; feltünő e szép templomban az összhangzat, mely épitészeti modora és diszitésének egyszerü, nemes izlésü valamennyi tárgyai közt létezik. Nincs ez épületben egyetlen felesleges kép vagy czifrázat. Még az oltárok legkisebb ékességei is összevágók az egésszel."

Egy évtized előtt a főoltárkép Kugler Ferencz által kijavittatott; de sajnos, nem előnyére. A hajóban pedig Lippert terve szerint uj szószék készittetett, mely kitünően sikerült.

A templom fentartására jelenleg kiváló gond fordittatik s közelébb a két tornyot *Szabó* Imre püspök 10,000 frtnyi költséggel teljesen restauráltatta. A harangok harmoniája megkapó. A balfelőli toronyban négy, mig a jobbfelőliben csak egy harang van, mely azonban nagyságra s hangjának mélységére nézve ritkitja párját. Mindkét torony órával van ellátva. Az utas, kit sorsa Szombathelyre hoz, ne mulaszsza el megtekinteni e megszemlélésre érdemes épitményt. *(S. A.)*

Türelemmel küzd az ember.

Türelemmel küzd az ember
S boldog soha nem lehet:
Izgalomban, siralomban
Tölti el az életet.

Hogyha van is néha egy kis
Nyugodalma, öröme:
Megzavarja, elnyeli a
Búnak, bajnak özöne.

Ugy van. Itten drága minden,
Drága minden örömünk:
Egy kis jóért, mulandóért,
Százszor is megfizetünk.

De a végzet annyi mérget
Dob kelyhünkbe untalan,
Hogy az a kis édesség is
Keserü, mi benne van.

Szomoruság, nyomoruság,
Vértanuság életünk:
Több erénynyel, több reménynyel,
Mint sikerrel küzködünk.

Addig-addig küzködünk, mig
Megjön a nagy jutalom:
Örőminket, keservinket
Elnyeli a sirhalom.

Pósa Lajos.

Déryné naplójából.

XX.

Jutalomjáték. — A Pesten megfordult társaságok. Szentpétery. Udvarhelyi. Fáncsy. Kilényi. — Társalgás a közönséggel. — Téli szinház.

Egyszer reám került a sor, hogy jutalomjátékomat vegyem. „*Macskási Juliánna, vagy, az arany karpereczek*" czimü nézőjátékot választám s minthogy igen alkalmatlan volt az öltözködés a lovak rezidenciája fölött, s nekem férfinak kellett öltözködnöm, hát ugy tettem a rendelést, hogy otthon öltözöm, s csak négy órakor ebéd után megyek föl a kasszához ülni, — még akkor az volt a divat, hogy jutalmazandónak magának kellett ülni a pénztárnál, — egyszer csak látom, hogy a szinházi szolga evez nagy lelkendezve a szállásom felé.

— Mi a baj? — kérdém egész hideg vérrel.

— Tiszteli a főszolgabiró ur, csak tessék hamar feljönni, mert már ő feltörte a kasszaládát, a bileteket mind eladta, de még kell több is.

Én csak néztem rá, nem értettem a dolgot.

— Hiszen még csak két óra.

— Jaj, semmi! de már nincs bilét, és a publikum nem akar elmenni.

Még csak most voltam zavarban, hogy mi okból lett a vármegyei szolgabiróból szinházi kasszir?

Sietve felöltöztem, s mentem föl a „Koroná"-hoz. De a hogy bementem, tömérdek nép tódult felém. „Tessék bilétet adni, már két óra óta állunk itt."

„De, édes uram, hisz nekem egy sincs."

Azonban ott állt Erős ur a kasszaasztalnál, erősen demonstrálva némely urambátyámmal, hogy már nincs jegy, de lesz. Megpillant, hogy küzdöm a bejuthatásért s rám kiált: „Jere már, te fülbemászó! adj bilétet!" (Soha se szólitott a nevemen, mindig valami állat, hol kis trücsök, hol leveli béka stb. voltam neki.)

— Hiszen mind ott van a kasszaládában, — mondom.

— Volt, nincs. Mind eladtam.

— No akkor nincs is több, mert csak annyi ember fér be, a mennyi számára jegy volt.

— De, — kiabáltak a körülállók, — mi a kik itt állunk, okvetetlen be akarunk jutni. Nekünk jegy kell!

Ekkor kezdődött még csak a pokoli lárma.

— Mit sem tesz, — mondja Erős ur, — lesz szék, urambátyám, hordatunk széket.

Csakhamar el kezdte irni a belépti jegyeket tiszta papirosszeletekre.

— Tiz forint az ára, — kiálta, — ott lesznek a jegyek a-b-cz-ézve.

— De hát mi hova megyünk? kérdék a galleriára kivánkozók.

— Sehova lelkeim, — mondám, — nem férnek be.

— Ej dehogy nem, — viszonzá Erős ur, nézzék barátim — itt minden szó hallatszik, — még jobb lesz ide lenn; oda fönn mind megfulnának a nagy hőségnek miatta, itt pedig jöhetnek, mehetnek, pipázhatnak s nem lesznek berekesztve a szük ketreczbe.

Erre lőn aztán nagy kaczagás.

— De nem látunk semmit — mondák.

*